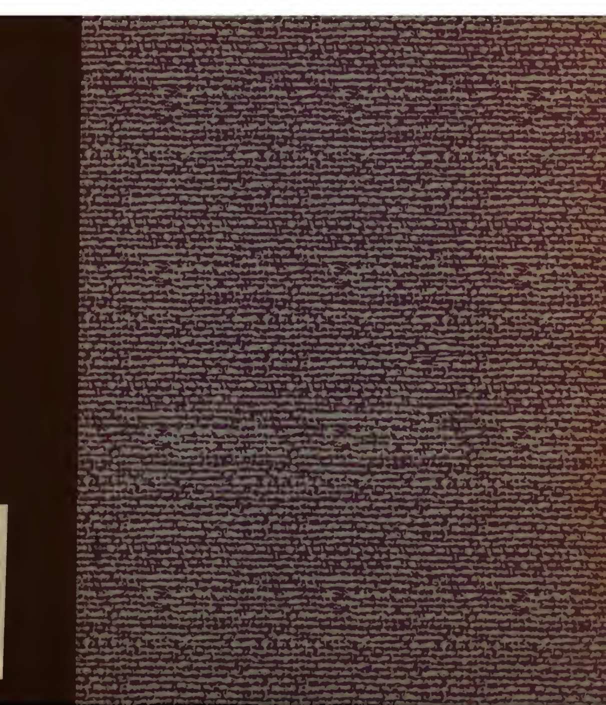

ANDREÆ COZZOLINII
EXERCITATIONES MISCELLANEÆ

Ubi tum plurimarum vocum etymis ac significationibus, tum Auctorum locis lux ab Oriente affunditur.

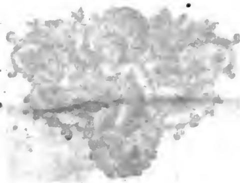

NEAPOLI MDCCLXXI.

Ex Typographia VINCENTII URSINI.

SUPERIORUM PERMISSU.

PRÆFATIO.

Quispiam forte mirabitur, quin imo me actum agere autumabit, siquidem ego post curas, & labores tot, tantorumque virorum tum ad verborum originationes, tum ad eruditionis, sive philologiæ campum spectantes tiro adhuc prodire audeam. Etenim sat in hoc ludo spectati Scaligeri, Salmasii, Martinii, Vossii, Bocharti, atque nostrates Mazochii, aliique, quorum nominum indicem texere perlongum esset, adeo omnia lustrarunt, ut nihil nobis, in quo exerceremur reliquisse, videantur. Verum tam longe abest, ut hujusmodi nota mihi inurenda sit, ut semper potius ab eorum consilio abhorruerim, qui alterius scripta exscribentes quandoque κατὰ λέξιν, aut vi, vel ne vix quidem facie immutata evulgare minime dubitant. Porro apud me isthæc vicit sententia, quod hi non modo rem litterariam non augere, sed etiam omnem omnino aditum litteris intercludere videntur. Hinc ego, ut huic malo mederer, si quid inter legendum ab Eruditis animadversum occurrit, stilum vertere festinavi, ne easdem merces obtruderem.

Heic apte cadit reddere rationem, cur id opusculum, qualecumque sit, Lexici instar non concinnaverim; id autem me ex industria fecisse fateor. In more enim positum est Lexicorum fabricatoribus, undequaque, si forte quid pulcrius micat, compilare, & corradere, adeo ut plagii criminis accusari perbelle ament. Contra mihi ea semper mens fuit, & consilium, primo ne quid nisi alieno ore indictum in medium afferendum esset, secundo ne in immensum moles operis excresceret, ut adjumento, non jacturæ foret rei litterariae; tertio denique ut facile esset lectori librum volvere; nemo enim, si lexicum confecissem, ne veloci quidem oculo percurrere laborasset, cum lexica sint ideo comparata, ut, si quid difficultatis occurrit, consulantur. Ego vero ne lectori fastidio essem, singula in hoc libro ita disponere studui, ut exer-

citationum nomine donari mereretur. His animadversis ad varias hominum de etymologiis querelas gradum faciamus.

Et sane est quoddam genus hominum, quod unice λόγῳ *se præditum jactat, quodque fere prorsus* ἐτυμολογικὴν *respuit, &,* *si placet, etymologicae rei navantes haud secus atque insani apud ipsum audiunt, eo quod falsa,* ἀσύστατα, *& quae nullius usus sunt, prædicant. Sed contra hujusmodi homines testes innumeros, & patronos advocare possem, nihilo tamen secius ex ipsa natione Logicorum unum Keckermannum seligere placet, qui sit instar omnium. Is l.* 1. Systemat. Logici *sect.* 11. *c.* 1. *disputans de etymologiis, haud eas despectas habet, sed plane in* veras, & apparentes *dispescit.*

Quod si quis adhuc urget, atque etymologias in universum ridet, imperitum profecto se prodit. Etenim linguarum tantum Orientis hospiti, aut qui eas vix primoribus, ut dicitur, labris gustaverit, nullum etymorum palatum esse potest. Sed quo magis quis linguas Orientales callet, eo magis inde deducta genuina etyma, non ad lubidinem efficta ad miraculum deperit. Demum si quibusdam Neotericis Etymologi temere ludibrium debent, hoc responsum habeant, me non dedignari eruditissimorum virorum Vossii, Scaligeri, Salmasii, aliorumque, quos etiam hac in re specimen dare non pœnituit, vestigia, quantumvis longe, sequi. Si quis vero horum virorum nonnulla etyma, dummodo haud præoccupato animo judex sedere velit, cum nostris componet (absit verbo invidia) veriora, & longe iis excellere nostra offendet. Id non meo ingenio, quod sentio, quam sit exiguum, sed industriæ potius, ac labori diu exantlato tribuat, cum hoc saxum, ubi subsecivarum horarum otium nactus fui, plurium annorum curriculo volvere non destiterim. Hæc illis celeberrimis viris nihil aliud sunt, nisi perexigui nævi, qui illorum labores non aliqua macula aspergunt, sed potius venustatem, & dignitatem conciliare videntur. At hæc παρέργως, *ad propositum revertamur.*

Et quidem primo etymologiæ accusantur falsitatis, nullam ob aliam caussam, nisi quod tanquam falsæ nonnullis in universum respuuntur. Verum sagaci viro, hisque litteris exculto opus est odorari rem, & curvum dignoscere recto; nempe apparentes

a ve-

a veris. *Sæpe fateor equidem Eruditos turpiter erraſſe ob prurientem lubidinem nova cudendi etyma. Sed heic mecum advertant velim, quod in rimando etyma non opus eſt, ut vox derivanda ſive Græca, ſive Latialis ſit ſimillima alicui vocabulo Orientali, quod tamen diſcrepantem habet ſignificationem. Hinc, ſi lexis Orientalis conſtet totidem litteris, & altera ſignificantia polleat, omnino hoc etymon falſitatis teſſeram præſefert. Etenim vocabula hominum commercio haud levem mutationem patiuntur variis de cauſſis, & potiſſimum propter diverſum* τρόπον *proferendi. Quare apud Græciæ populos tanta litterarum mutatio nata, & tot dialecti pullularunt.*

Adde quod ea etyma longe aliis præſtant, quæ non ab alia cauſſa, aut adjuncto aliquo, ſed ab fere ipſis rei viſceribus ſunt petita.

Neque etymologiarum uſus infructuoſus, neque ipſæ in univerſum vanæ accidunt. Sed antequam id demonſtrare aggrediar, ſunt quædam veluti fundamenta jacienda. Sermo Hebræus fons unus omnium princeps, unde voces ſimplices aliarum linguarum derivantur; non enim primigeniæ voces ſunt αὐτόχθονες. *Quadere vide quæ p. 173. diſſeremus.*

Hic ſane fons ille Heden, qui in quatuor capita dividitur, & quatuor terrarum plagas ſuis oſtiis irrigat. Inde Chaldæi, Arabes, ipſa Græcia, Latium, aliique populi edocti ſunt loqui, uti integro noſtro opere demonſtrabitur, & quandoque etiam Scriptorum teſtimonio, qui pleraſque voces & Græcas, & Latiales plagis Orientalibus tribuunt.

Sed ad rem deveniamus. Haud raro etymi beneficio novam vocis ſignificationem comparari compertum eſt, adeo ut, etiamſi hujuſmodi origo audiat falſa, attamen hinc certe fructus, qui ſane non eſt exiguus, percipiatur. Id potiſſimum ex Heſychio diſcere quis poterit, qui aliquando quibusdam vocibus Græcanicis certam ſignificationem appingit, quæ, cum in præſenti Scriptores lateat, atque ea vox illo ſenſu obſoleta ſit, niſi lux affulſiſſet ab Oriente, veluti falſa habita fuiſſet. Huc igitur referas, quæ p. 21. de voce ἄγω, *& p. 22.* de agone, *&* agonia *diſputabimus.*

Demum orientalium originum adminiculis adjuti minime reji-

rejicimus quasdam germanas Græciæ, vel Latii voces, neque apud Scriptores semper ab incuria Librariorum interpolatas pronunciamus, sed caste, integreque postliminio donamus. Id perspicere licet ex voce Sar *pro* pisce, *p.* 16. Cæsar *pro* elephante 201. *seq.* Ἀστάνδης *pro* nuncio 157. Netos 195. *seq.* Bacis 196. *utroque* Taurum *designante*, Cothon, *atque ipsa Hebraea voce* חוח *pro* portu 32. σαυρία *pro corrupta, & voce nihili* θαυρία 91. עברה abara *apud Hebræos pro* βάρις *apud Græcos* 35., zura *pro* semine *apud Afros* 63. βέκκος *pro* pane *apud Phrygas p.* 50. Mæson 55. Solis mensa 56. *& seq. de quibus ob inscitiam linguæ Orientalis falsa commenti sunt Grammatici. His omnibus, aliisque vocibus, de quibus passim in nostro opere, & de quarum veritate desperatum erat, sine ope etymologiarum ab Orientis fonte deductarum neque* γνῶσις, *neque genuina significatio vindicari potuisset.*

Postremo restat, ut brevi quædam de litterarum permutatione addamus. Vossius diligenter undequaque omnia collegit, nos iisdem calculum adjicimus præter ea, quæ passim in opere, atque in præsenti adnotamus, quamvis adhuc alia addenda, sive mutanda forent.

Nam Consonantium commutationem præcipue nimis laxam, & generalem crepat, idcirco illa mutatio durissima sæpe, ejusque etyma evadunt. Quamobrem ea tantum exigenda, quam adamussim ἀναλογία *poscit.*

Sed antequam opus aggrediamur, ne pœniteat pauca in antecessum delibare. Porro ubi derivantur voces, nulla vocalium Hebraicarum ratio habenda, sed dumtaxat consonarum, & fere quae radicales *nuncupantur. Id multiplici nomine suadetur, atque eo potissimum, quod cum vocales ab Masoretis Hebræis vocabulis subjectæ sint, ita ut aliquando una, eademque vox tot dissidentes lectiones pariat, nulla alia mutatio magis, quam vocalium apud populos viguit, & præsertim apud Græcos, quibus tot variantes dialecti, quod ad vocales potissimum spectat, fruticarunt. Idem apud Latinos obtinuit, quod ex Vossio, aliisque Grammaticis, & præcipue ex Claudio Lancellotto in nova Linguæ Latinæ Methodo discere licet. Neque apud Italos id insolens; quibus etiam vocales invicem adhibentur, & convertuntur. Porro* a, & e *mutuo usurpantur, sic* danajo, & denajo, parrucca,

rucca, & perrucca, grave, & greve, guarire, & guerire: e, & i denanzi, & dinanzi, degnità, & dignità, degradare, & digradare, deliberare, & deliberare, Demonio, & Dimonio, denominare, & dinominare: e, & o devere, & dovere: i, & o dimani, & domani, dimestico, & domestico, debile, & debo-le, dimando, & domando: i, & u, ferita, feruta, pentito, pentuto; *atque o & u. Quadere adeundus Tom. II. Grammatices Italice redditæ laudati Auctoris, quæ vulgo Portus-Regii appellatur in* Tractatu de litteris.

Quod ad Græcos, & Latinos attinet. Imprimis Hebræorum ו Vau *varias subit apud utrumque populum vices. Plane apud Græcos, & Latinos valet perinde, atque apud Hebræos, qui pro* u, *atque* o *designando adhibent. Sane* ו *versum in* u, *quemadmodum sæpe factum comperimus.*

Hinc ex אור or rivus *fluxit* Urium *fluvius; de quo Plin. l.* III. *c.* I. Interfluentes Luxia, & Urium. *Ex* קורה cora trabs *fit* curis hasta *p. 99. ex* אובל ubal *forte* Umbro, *p. 193. ex* קור *forte* κρυρὸς 182. corrugus *ex* חרוץ carutz: *ex* רמח romac rumex 89. *ex* חור cor culus *p. 136. ex* גלום galom galumma 148. *ex* חור cor cunio *166. ex* מרך morec Murcia *p. 99.*

Sæpe in o *abit. Hinc ex* אור, *seu* אר or, & חיל *ortum* Horisius 189. *ex* אר or *ipso* Ollius 191. 192. *ex* יאר ieor Vior 193. *ex* אור or lumen *Orion*: *ex* חולל colel cola saltatio 109. *ex eodem* אור or olus *61. ex* עון ὄον 41. *ex* חוז cothon 32. *ex* קור cur *per metathesin* κρόκυ 148.

Ita apud Latinos. Apud Græcos in υ *transit. Hinc ex* חור κύαρ 181. *ex* בוש βύτος 132. *ex* גו γῦιον 133. *ex* חול κύω 136. *ex* הודה ὕδω 101. Βυῤῥὸς *ex* בור *p.* 120. *sicuti ex* בוץ Byssus: *ex* חוש κυκύω, & κόκυ *p. 8. geminata voce, atque in* κόκυ ו vau *functa est vocalibus* o, & u: *ex* החוש ὠκύς *p. 8. ex* תירוש *fit* τρύξ: & θορύξις 47. *ex* לובים λίβυες υ *transposito*, ἔχω *ab* חורש 65. *Ex* צור *apud Græcos fluxit* σύρμξ, & σόρφ; *nempe* υ, & ο *vice functus est p. 90.* μῦθος *ex* מוצא *p. 105.* κηρύξ *ex* ברווא *p. 110. Adeas insuper quaeso p. 123. Ex* פול *fit* πύανον, *quod idem est.*

B & S *sæpenumero in* ψ *apud Græcos defecere. Ad rem ex* באש *ortum* ψώα *p. 12. Nec non* ם, & צ *in* ψ *quoque mutantur. Hinc ex* חצה ψάλα *p. 8. ex* הציף Hypsa *apud Latinos* 189.

E & S,

C & S; *quod æquivalet* ש ſcin, *perſæpe in* X *abeunt*. *Sane ex* אשה iſca *factum* uxor; *ex* השם aſcem axo; *ex* דשן deſcen lix; *ex* ראש roſc rix 150.: *ex* תירוש tiroſc τρὺξ & θορύξεις *profecta*: *necnon* S & G *in* X *verſum*, *ideo ex* חשנא iſga, *ſeu* aſga αὖξα p. 8. *Ex* השקה Oxus 192. *Ex* חזכיר ἄξιος *fluxit*.

ע *diverſis mutationibus afficitur*. *Hinc aliquoties in* S *diſcedit*, *quemadmodum ex* עקרב hacrab *fit* ſcorpio, *ex* עב ſab *ſeu* עוב ſub ſubices, *vel* ſubex *inuſitatum*; *ex* עגיל hagil σίγλαι *Heſychianum*. *Ex* עקל σκολιὸς 113.

Haud raro in χ, & K, & C *apud Latinos evadit*. *Ex* צפרדע tzapardeach *fruticavit gr.* βάτραχος 164. *ex* צער tzachad τείχω 139. *in* K, & C. *Ex* בעיר behir βῆκα, & βήκη 205. *ex* עיר κιλλὸς, & cillus 209. *ex* פעל facio.

Multoties eadem littera commigrat in G. *Huc referas*, *quæ* p. 11. *hac de cauſa congeremus*: *quibus adde* γρηγορέω, *quod manavit ex* עיר gur gur, *quod idem ſonat*, *geminata voce*, *quemadmodum ipſi Hebræi hanc lexin duplicant*, ἐγείρω vigilo p. 72. Γεγώνω *ex* ענה gana p. 110. *Ex* צעיר σήγωρ p. 130. *Ex* מעצר magiſter p. 180.

In F: *hinc ex* עצרה *ortum* feſiæ p. 23. *ex* עין fons p. 180.

In V: *ex ipſo* עין *fluxit* vonte, & Divona p. 180. *ex* עקר vacerra p. 235. *ex* עץ vitis *fluxit*, *ſive* frutex, *ſive* herba, *ſive* arbos. *Eamdem mutationem ſubeunt* ח, ה, & א. *Sane* ח *abit in* u: *ex* חשה vaſcus p. 57. *ex* חפש vafer p. 235. *in* F; *ex* חורש foreſtum p. 65.

Hanc quoque mutationem patitur ה. *Quare ex* העיר hegir *exſtat* vigilo p. 72. *ex* הטה vito p. 139. *ex* הקיר Vacca p. 93. *ex* הזיל *factum* Vitis, & Viſtillus *flumina ibidem*.

Saepe in f; *ideo ex* הוה *exſtitit* fuo p. 128.

א *in* H, *ſeu* F, & V. *Ex* אב haba, & *dein* faba p. 61.

In V: *ex* איש vis vir; *vide* & p. 64.

Id ſane nulli dubium, *quin ita ſit*: *nam hujuſcemodi litteræ ſpiritus audiunt*, & *plerumque æque*, *ac digamma Æolicum valere compertum eſt*.

Jod (י) *in* ו *perſæpe abit*. *Ex* ירא vereor; *ex* יאל volo (*niſi eſſe mavis ab* הואל) p. 18. *ex* ישן vetus *emerſit*. *Id moris profectum ab Hebræis*, *apud quos Jod cum Vau alternis mutantur*.

Qua-

Quadere consule Grammaticos. Demum צ *aliquando æquivalet* τῷ ζ *Græcorum; quandoquidem vix figura inter se discrepant. Quare sicuti Z, ita & צ variis mutationibus obnoxia est. Nimirum in d, t, s, c apud Latinos, & Græcos, apud quos etiam in ξ convertitur. Procul dubio ex* ציץ *fruticavit* ἄζα, ἰσία, ὀισύα *de quibus p. 59. &* ὕσσωπος *p. 62. Ex* צפה διφάω *p. 118. Ex* צואר δέρη *p. 133. Ex* צפחת δίπας *p. 123. Ex* צרח δίζω, *&* ζητέω *p. 118. Ex* מוצאות *ortum &* μῦθος, *&* μῦθος *ibidem. Ex* צור *factum* τείρω. *Ex* צוף Sapo.

Hinc facile captu est Vossium haud rectam viam inivisse, ideoque falsum. Porro in de permutatione litterarum de T *agens quod scilicet* abjicitur in initio, *ibi hæc quoque accommodat*: Huc etiam pertinet, quod Hebræorum צ, quod valet TS, vel TZ, pronunciarunt veteres abjecto T, nam a צור *tsor*, tum est τύρος, tum *Sarra*; siquidem eadem est *Sarra* ac *Tyrus*; unde Poëtis idem sunt *Sarranum ostrum*, & *Tyrius murex*. Sed & qui Arabice, *Tzophi*, nobis sunt *Sophi*. Ea vox, ut scribit Jos. Scaliger, significat puræ religionis hominem &c. *Verum ipse sibi refragatur. Nam ex eodem* צור *deducit* Tyrus, *&* Sarra. *Quare id non alia de causa evenire fateri oportet, nisi quod ea littera, modo in T, modo in S, modo in alias simillimas, uti* D, *commigrare assolet.*

Mutatur in C; ideo ex חוץ *factum* vicus *p. 43. Ex* מצער mizar *exstat* μικρὸς *apud Græcos p. 16. Hoc adeo veritati fultum, ut* צ *in* ע, *quod in G, & C aliquoties abit, sæpicule versa fuerit apud Chaldæos, uti pag. 8. & 49. affatim ostendetur.*

Ipsa צ *alias in* χ *discedere videtur. Ad rem ex* צולע *ortum Gr.* χωλὸς, *ex* צב *fortasse* χάμψαι *p. 69.*

In ξ *versa quoque: ideo ex* עצור ἄξιον *ortum, ex* אצל ἐξ, *seu* ἐκ *p. 5.*

In ST, seu TS. Ex צור στόρνυ, *&* θώραξ *constat p. 90. Ex* צר σιγῶ. *Vide* Astapum, Astaboram, Astusapen *p. 186.*

Ex צהר stella, ster *p. 66. ex* יצר iastar *ortum* instar *p. 13.*

In SS. Ex חץ ὀϊστὸς: *ex* אצל ἆσσον *p. 7. Ex* ערץ aratz ἀράσσω.

Id argumenti permultis aliis exemplis confirmari posset. Ipsissimis mutationibus afficitur Hebræorum ז z, *ac* צ. *Hinc sæpe in T, C, D, & S concedit, aliisque vicissitudinibus objecta est; quæ cum in hoc opere prostent, haud opus eandem crambem recoquere.*

Sane

Sane apud Chald*æos* ז *in D mutatur ; quare ex* זבח *fecerunt* דבח deba sacrificare, *unde* libò *fluxit apud Latinos; ex* זוב דוב ; *ex* זחל *est* דחל ; *ex* זכר דכר ; *ex* זעך *factum* דעך ; *ex* זרוע *emersit* דרע.

Scin ש *in T mutatur. Quare vide quae de hac re p.* 10. 135. *& alibi delibabimus.* ח *in* X, *seu* K, *vel* C *Latinorum aliquando transmutatur. Ex* תחום *fluxit* χαμαὶ, *ex* תהו chaos, *quemadmodum Mazochius, & nos sæpe id arguimus.* ק *in G, & X. Ad rem ex* קרב *factum* χείμαρρος *p.* 137. *ex* קרב gereb gremium *p.* 137. *ex* קין γένος *p.* 88.

Quidquod ceteræ Hebræorum litteræ perinde, ac Latinorum, & Græcorum in sui similes, & affines (quæ mutatio facillima, familiaris, & vera, non autem dura) fere ubique transeunt, cum in aliam linguam transmigrant, uti B *in* P, M, V, Φ, *& contra* P *in* B, *aut simile,* D *in* T, *&* R, L *in* N, *&* R, G *in* C, *quorum exempla passim præsto sunt, & innumera. Quod si vero Hebræa elementa in alias litteras alterius fortasse soni, & non ejusdem labii mutantur ; idem dictum habeas de litteris Hebræis, quod de Græcis, & Latinis tradit Vossius, & quia de harum litterarum mutatione fusius ipse egit, idcirco ea in medium producere, supervacaneum fore censeo.*

Postremo alia adjicere præstat, quæ in rem sunt. N נ, *& I* י *Hebræorum frequenter vocibus excidunt ; idque jure defectivis* Pe-Nun, Pe-Jod *accidit ; neque exemplis opus ; nam in confesso apud omnes est. Non infrequens quoque geminatio litterarum occurrit, quæ ex Daghes forte paritur ; sæpicule N inseritur, quod eadem causa nascitur. Hæc quam maxime breviter attigimus ; ut harum litterarum mutatio magis magisque firmaretur.*

Præterea juvat advertere apud Hebræos esse litteras hehemanticas, *seu* vehemanticas, *eo quod hisce litteris* והאמנתי *constant, quæ addi, ubi res poscit, vocabulis solent. Itaque, cum* ἁπλῶς *non sint semper* radicales, *cum in principio, tum in fine adponi, & detrahi commode possunt, quoties ab Oriente vocabula deducuntur.*

Quare de istis præfari opportunum censui, ut horum studiorum sive obtrectatores, sive cultores, haud temere, sed secundum certas leges, atque ἀναλογίαν *hasce litterarum commutationes fieri intelligant.*

EXER-

EXERCITATIO I.

C A P U T I.

P*Ræpositio* a, *seu* ab, *atque* ob, *unde fluxerint secundum Scaligerum*. *Quid senserit Vossius*. *Ubi* a, *ubi vero* ab *adhibendum*. *Id moris repetitur a Græcis*. *Derivatur a præpositione Hebræa* ב be, *seu* abe. *Hebraicum* be *non solum* de, ex, in, ob, *verum etiam* a, ab, *ἀπὸ designare exemplis ψαμμακοσίοις evincitur*. *Quid apud Oseam* latro foris. *Ab ipso* be, *seu* abe *factum quoque græcum ἐπὶ*, & *latinum* ob. Ante, *ἀντὶ ab hebræo* עמת. *Hinc* & *gr. μετὰ*. De, & *διὰ ab* אוד. *Ἀνὰ ab* על, *quod idem valet*, L *in* N *versa*. *Hinc quoque ἄνω*. Κατὰ, & *κάτω forte a* תחת tacat. Ex, *græcum ἐξ*, *seu ἐκ ab* אצל, etzel. *Ἄνευ*, & *latinum* sine *ab* אין hen. *Χώρις* sine *ab arabico* gaira, *quod idem sonat*. Secus *ab* שכן. Ultra, *seu* uls, *ab hebræo ipso* הלאה ola, *seu* ula. *Notatur Vossius qui ab* ollus *ducit*. Cis *a* חוץ foris, extra. *Etiam* cis *denotat* extra, & citerior *est* ulterior. Clam, *seu* calim *non a* כלא arceo, *sed a* עלם galam, latitavit, occultum fuit. Cælo *venit a* cædo *secundum Vossium*. Celo *vero* occulto *a* כלא. *Hinc ducit Cl. Mazochius*; *at* cælo *derivat a* כרה cara, *seu* כרת carat. *Somnia*. Celo *abscondo a* כחד cihed, *quod idem valet*. Cælo *hinc dictum*, *quia notat* scindi, abscindi. Condo, *unde* abscondo *ab ipso* כחד cihed, N *inserto*. *Inde græcum κεύθω, κευθάνω*. Cælo *vero ἀμέσως a* קלע, *quod idem est omnino*. Palam *vel a* פלא admirabilem esse, *vel a* פנים panaim, *quod est* ante, coram, in conspectu. Tenus *forte ab* אצל etel, L *in* N *abeunte*. Ἐπιπολῆς in superficie *ab ἐπὶ fortasse*, & פני pene, facies, superficies.

Asce exercitationes aggressuri, id moris religiose servare studebimus, ut, quæ aliis insederit sententia, prius, dein nostram proponamus. Id autem eo consilio, ut cuique legenti veluti in tabulis cuncta exhibeantur, & per se facile quisque ex iis verum eruat. Atque ne moremur tua tempora, præsto est Vossius, qui & suam, & aliorum referens sententiam in hunc modum de origine præpositionis *a*, *ab*, disputare auspicatur. *A præpositio fit ab integro* ab, *qua ratione* e *fit ab integro* ec. *Veteres enim ut ex antiquis & libris & lapidibus apparet*, *scripsere* ecfero, ecfari, ecsequor . . . Ab *vero simili apocope recisum ex ἀπὸ abjecta ultima*, *ac tenui in mediam conversa*; *quomodo ab ὑπὸ est* sub. *Ac Cæsar Scaliger de caussis L. L.*

C. XXXIV. *censet* ob *itidem venire ab ὅπου id est* ubi , *vel ὅπως h. e.* quomodo. *Sed recedit nimis significatio, ut potius videatur esse ab ὑπὸ, quod interdum διὰ h. e.* propter *significat: vel ab ἐπὶ, quod sæpicule per ob exponitur. A præpositione* ab *per paragogen litteræ* s *fit* abs , *similiter , atque Græci ab ἐκ fecere ἐξ. Nam* s *in duplici continetur. Imo Latini ab* ec *fecere* ecs, *&* ex. *Sed de* abs *dissentit Festus cum ait :* Abs præpositio a Græco deducitur ἀψ. Significat autem retractionem in partem posteriorem. *Sed sive ἀψ valet ὀπίσω h. e.* retro , *sive πάλιν, ἐκ δευτέρου,* rursum *(utramque significationem Hesychius agnoscit) longius abit utraque notio ab ea , quam* abs *possidet. Sed ἀψ, ab ἀπὸ venire, planum est. Nam quod retrocedit, id ab aliquo abit.* Hactenus Vossius. Antequam germanam , & *γνήσιον* originem investigemus, sunt quædam digna , quæ notentur. Porro solemne est Latinis præpositionem *a* adnectere vocibus , quæ incipiunt a consonante, ut *a milite*, *a Pompejo*, & *ab* iis , quæ a vocali ; idque ferme statis legibus. Hoc quidem Græcis Latini referunt acceptum. Hi enim adhibent ἀπὸ, cum sequitur consonans , ἀπ', seu ἀφ', quando proxima vox incipit a vocali. Jamvero quod attinet ad veriloquium , haud animus intra græcanica claustra consistere acquiescit ; sed utramque vocem & latinam, & græcam optimo jure ab archetypo fonte hebræo nempe derivare fert ; atque gestit ; scilicet ab illa particula ב , quam præfixum Grammatici nuncupant ; rectius tamen ego præpositionem ἁπλῶς , seu præpositionem suffixam vocarem (ne Grammaticis videar ducere potius , quam sequi funem) utpote quæ præpositionis vice latissimo sensu fungitur. Fit autem ἀπὸ ab orientali ב , *a* hehemantico præposito , unde הב emergit , quod translatitium est, & *be* in affinem Π versa. Heic interea *παρέργως* animadvertatur velim magis accedere hebrææ voci τῷ הב *abe* , seu *ab* vocem latinam *ab* , quam græcam ἀπὸ, ut pluribus aliis accidere solet. At, inquies, qua ratione, modoque ab hebraico הב *abe* extunditur græcum ἀπὸ? Rem sic conficiam. Antiquitus non solum ἀπὸ , sed & ἀπαὶ in usu erat; unde quidem hujus vocis græcæ cum hebræa amica conciliatio planius apparet: iccirco haud falso suspicari licet initio tantum ἀπαὶ , & ὑπαὶ adhibuisse Veteres , postea vero ἀπὸ; præsertim cum apud Homerum , aliosque priscos occurrat. Huc spectat illud, quod *ape* in veteribus Glossis vertitur *παρὰ* , quod idem est ac ἀπαὶ scilicet *ab* , non vero *apud*, uti vertit apud Calepinum Facciolatus. Sed hanc præpositionem derivandam ab hebræo fonte sagacius subodoratus est nescio quis apud Schrevelium : licet falsus est , eo quod ducit ab אב *pater*, *inventor* , *principium rei*. Etenim mire discrepat præpositio a nomine ; dein significatio diversa est, atque longe petita. Restat demum , ut utramque vocem nempe ב , & ἀπὸ eadem vi pollere demonstremus.

Et re quidem vera hebraicum ב non solum significat *ex* , *de*, *ad*, *cum*, *ab* , *super* , *contra* , *per* , & trite *in* , ut apud vulgus Grammaticorum prostat., verum etiam *a*, *ab*, Græcis ἀπὸ. Hinc II. Reg. c. XIV. v. 13. Vulgata habet: *Interrupit murum Jerusalem* בשער Bescaar *a porta Ephraim* עד שער ad scaar *usque ad portam anguli*. Et quidem recte , prout sensus , atque illarum præpositionum ב *Be*, & עד *ad* vis, ac potestas postulat; potissimum cum præpositio-

fitiones *a*, & *ad* fibi invicem refpondeant, cum præferunt motum à loco ad locum, ut in Grammaticis eft. Hujus autem rei huc exempla afferre nil juvat. Hinc cum LXX τὸ *Be* verterint ἐν *in*, generalem hujus vocis fignificationem refpexiffe minus accurate heic, uti fæpe in multis locis LXX confueviffe Eruditi oftendunt, liquido comperimus. Noftræ conjectationi bene concinit Arabs: hic enim pro בשער habet *men bab* fcilicet *a porta* commodum judicans eamdem vim inhærere hebraico *Be*, atque arabico *men* h.e. *a*, *ab*, *ex*, quæ eadem, ac מן hebraicum. Syrus: *men tharao*, h. e. *a porta*. Hoc quoque deflexum ex hebraico מן, atque ex שער, chaldaicum תער, unde fyriacum *tharao*. Itaque Arabs, & Syrus vim vocis τῦ *Be* perfpectam habentes, *men*, feu מן reddere rati funt. Verum multo luculentius Ofee c. VII. ubi Vulgata habet: *fpoliavit latro foris*, juxta hebræum בחוץ *bachutz*, h. e. κατὰ λέξιν *a foris*, nimirum *externus*; fcilicet Reges Affyriæ Phul, Salmanafar, aliique, qui more latronum Ifraelis regionem invadebant. Perperam vulgo redditur *foris*; etenim ambiguum eft utrum τὸ *foris* pertineat ad latrunculum, qui fpoliaturus Ifraelem advenerat ex peregrinis regionibus, an ad Ifraelem, quafi illa *foris*, h. e. extra Urbem, & circa ejus territorium fpoliata fuiffet. At contra per noftram expofitionem omnis nodus expeditur. Peropportune Plin. LXVII. cap.24. ait: *In ulcus penetrat omnis a foris injuria*; i.e. omnis externa injuria. Adhæc Gen.XLIV. v. 12. juxta Vulgatam; *incipiens a majore ufque ad minimum*; hebraice בגדול החל ובקטן כלה fcilicet, a majore incœpit, & in natu minimo defiit. Interea advertas parumper velim particulam *Be* in eodem allato loco fungi vice præpofitionis τῦ *ab*, & *in*: LXX habent; ἀπὸ τῦ πρεσβυτέρυ ἀρξάμενος, ἕως ἦλθεν ἐπὶ τὸν νεώτερον; nimirum illud *Be* verterunt ἀπὸ *a*, & ἐπὶ *ad*. Heic quoque Samaritanus pro בגדול *bagadol* Arabs, & Syrus vertit *a majore*. Exod. cap.VII. 17. prout Vulgata habet: *in hoc fcies, quod fim Dominus*: LXX ἐν τύτῳ γνώσῃ: hebraice: בזאת תדע; rectius tamen redderetur: *ab hoc fcies, difces*; juxta illud Maronis, *crimine ab uno difce omnes*. Numer. XXXI. v. 26. *tollite fummam eorum, quæ capta funt ab homine ufque ad pecus*: LXX λάβε τὸ κεφάλαιον. . . ἀπὸ ἀνθρώπυ ἕως κτήνυς; Hebr. שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה, ubi reddi & poffet *ab homine, & a pecore*; fcilicet eodem pacto utrumque *Be*; prout tamen in præfenti exftat in Bibliis hebraicis, in quibus occurrit quoque *Vau* copulativum. Ceterum fi alterum *Be*, *ad*, *ufque ad* vertere in animo eft, ficut LXX, & Vulgata, etiam retenta particula copulativa *Vau*, haud abnuo. III. Reg. IV. juxta Vulgatam: *ad hyffopum, quæ egreditur de pariete*: hebraice ועד האזוב אשר יצא בקיר, nimirum *ufque ad hyffopum, quæ egreditur, exit a pariete*; ut apud Terentium Andr. I. 3. *egreditur ab ea* i. e. de domo ejus: & apud Cicer. de clar. orat. *egredi a propofito*. Hæc eo funt allata exempla, quo oftenderem, *egredi de pariete*, prout Vulgata vertit, effe idem, atque *a pariete*. Nam idem Tullius, qui dixerat *egredi a propofito*, loco, quem paulo ante citavimus, in ep. 16. ad Attic. l. XIII. ait: *egredi e villa*; & Cæf. l. I. B. C. *egredi ex Caftris*. Idque eo factum, quod *de* fæpe fignificat *a*, *ab*. Sicuti illud Cicer. pro Com. *Audivi de parente meo*

puer. Præterea denotat etiam materiam, unde aliquid compactum, ut apud Ovid. Met. I. v. 127. *De duro est altera ferro*. Idem dicendum de præpositione *e*, *ex*; etenim Tullius nullo adhibito discrimine, inquit *percontari a peritis*, & *ex quadam anicula*. Neque res aliter cessit hebræis, apud quos non solum *Be* exprimit *de*, *ex*, æque ac præpositio *ab*, sed etiam *e*, *ex*, pro designanda materia, ex qua aliquid fit; ut Exod. XXXVIII. 8. *Fecit labrum æneum* . . . במראת *e speculis*. Et Lev. VIII. 32. *Quod superest* בבשר *de carne*: Exod. XII. 43. *non comedet ex eo*; atque in hisce, aliisque similibus locis denotat materiam, unde quid fit, quare rectius *de*, *ex*, quam *ab* vertere quisque compos mentis mallet. Verum hæc hactenus de significatione τοῦ *Be*; licet sunt & alia quoque exempla, quæ eandem vim habere τὸ *Be*, atque *ab* ostendunt, brevitatis tamen gratia missa facimus. Insuper eosdem natales repetit *ἐπί*, *ob*, ac *ἀπό*, nempe a *Be*. Ad rem vocula hebræa significat *in*, *a*, *ab*, *de*, *ex* uti supra allata exempla ostendunt, & *super*, ut Is. XXI. 13. *Onus* בערב *super Arabiam*. *Ob*, Gen. XXIX. 18. *serviam tibi septem annis* ברחל *ob Rachel*. *Contra*, Gen. XVI. 12. *Manus ejus* בכל, *contra omnes*. *Ad*, ut Os. XII. 7. *ad Deum tuum* באלהיך *reveneris*. *Cum*, uti בנו *nobiscum*. Item *per*: Jos. XI. 12. *jurate mihi* ביהוה *per Dominum*. His præjactis pronum intelligere erit, cur *ἀπό* non modo *a*, *ab*, sed *de*, *ex*, *propter*, *ob* quoque notet; & *ἐπί* non solum *in*, *super*, *ob*, *contra*, *de*, *e*, *cum*, sed etiam *inter*, ut quoque ב notat. Inde demum *ob* venit; cui accedit, quod sicut *ob ante* designat, ut *ob oculos*, ita & *Be*, ut Gen. XVIII. & XXXII. *si inveni gratiam in oculis tuis* בעיניך, seu potius *ante oculos tuos*; ideoque LXX verterunt *ἐναντίον σοῦ ante te*. Jos. XXIII. 13. eodem pacto habetur *& sudes in oculis vestris*. Quod adeo verum est, ut Exod. c. XXXIII. v. 12. Vulgata illud בעיני exposuerit *coram me*, LXX *παρ' ἐμοί*; & v. 13. *& inveniam gratiam ante oculos tuos*; quod antea, & alibi *in oculis tuis* dixerat. Hinc Deuter. XXIV. v. 1. *non invenerit gratiam ante oculos ejus*. Igitur etiam *ante* signat. Inde demum descendit & *ὑπὸ a*, *ab*, *propter*, *in*, *per*, quæ omnia & hebræa vox præstat. Adhæc sunt & alii loci, in quibus *Be* ponitur pro *ante*: II. Samuel VI. v. 22. *humilis in oculis meis* בעיני; potius *ante oculos meos*.

Age porro pergamus. Ut vero brevitati consulamus, præter præpositiones, alia quæ peculiarem sibi locum exposcerent, huc quoque compulsa per saturam præstabimus. *Ante quidam κατ' ἀντίστοιχον dici censent ab ἄρτι, id est nunc, vel paullo ante*. *Scaligero de causs. L. L. cap. CLV. fieri placet ex* am, *&* te *syllabica adjectione: qua & in* tute. *Sed significatio repugnat, quia* am *est* circum. *Itaque omnino est ab ἄντα, quo, eapse significatione, usus aliquoties Homerus*. Hæc de origine exhibet Vossius. Sane *ante*, & *ἄντα* suum genus jactant ab Oriente; nam profecta ab hebreæo עמת *umat*, seu *amat*, dumtaxat *M* in *N* versa, quam mutationem translatitiam esse abunde evincit Vossius in de permut. litt. Vox vero *amat* non modo sibi adrogat significationem τοῦ *secundum*, *juxta*; verum etiam τοῦ *e regione*, *ex adverso*, *contra*: præsertim si ipsi alia vox præeat, quæ præpositionis vices gerit nempe ל *le*.

Exer-

Exempla sunt ὅσα κόνις, idcirco huc ea omnia congerere supersedeo; tamen amatoribus harum cupediarum pauca seligam. Ezech. III. 8. לעמת פניהם LXX vertunt, κατέναντι. Sic quoque Exod. XXV. 27. לעמת המסגרות scilicet *ex adverso*, *e regione clausuræ*. I. Reg. VII. 20. מלעמת *e regione*. Sam. II. 16. 13. atque alibi eodem modo accipitur. Hinc ex eodem עמת *umat*, seu *amat* ortum ducit μετά, quod sæpe sonat κατά, & σύν. Hac quippe interpretatione voculam hanc donarunt LXX. Quamobrem Exod. XXVIII. 27. לעמת מחברתו *contra conjunctionem ejus*, Seniores habent κατά. Lev. III. 9. לעמת העצה Vulgatus habet *cum renibus*; LXX σὺν ταῖς ψόαις. Ezech. I. 7. לעמת, Senes habent σύν, nempe σὺν αὐτοῖς. *De*, & Græcum διά unde profecta, nullus, quod sciam, antehac aperire laboravit præter quam Cl. Mazochius, qui ducit a chaldaico articulo ד *de*. Sed quid affinitatis intercedat inter articulum, & præpositionem, haud probe intelligo. Quare sanius autumo derivari posse ab orientali אוד *od*, quod κυρίως videtur denotare *causam rei*. Hinc אודת *odot* exponitur *causa*, *gratia*, *occasione*. אל אודות *ob causas*. Inde Genes. XXI. 11. Vulgatus habet *pro filio suo*, & LXX περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Quamvis istud περὶ heic apud LXX videtur esse idem, ac Latinorum *de*. Exod. XVIII. 8. על אודות ישראל, Vulgatus reddit *propter Israel*. LXX ἕνεκεν. Num. XIII. 25. *Hal Odot*, Vulgatus habet *eo quod*, LXX reddidere διά. II. Sam. XIII. 16. *Odot* scilicet *causæ*. Judic. VI. 7. *Hal Odot madin*, *super causas Madian*. Sane hæc veriora mihi videntur, quam quis sibi animo fingere possit. Nam Latinis præpositio *de* etiam significat *propter*, *ob*. Hinc illæ locutiones *qua de re*, *hac de re*, *multis de causis*, in quibus *causam* indigitat. Apud Terentium Eun. III. 2. 4. *Ecquid nos amas de Fidicina isthac*. A'νὰ designat *per*, *in*, *apud*, *cum*, *adversus*, prout vulgo exponitur. Haud ἀπροσδιόνυσον erit derivare ab על *al*, seu *hal in*, *per*, *cum*, *ad*, *apud*, *secundum*, *contra*, *adversus*, dumtaxat versa *L* in *N*; quam mutationem sæpe usuvenire pluribus confirmat Vossius. Ab ipso על, quod etiam designat *super*, *supra*, profectum ἄνω idem. Quod sane nostrum veriloquium magis, magisque suadet. Κατὰ *adversus*, *sub*, *in*, *per*, unde κάτω *infra* forte venit ab תחת *tacat infra*, *sub*, *propter*, *pro*, abscissa priore *T*. Ex venit ab ἐξ seu ἐκ. E'ξ vero factum vel ab אצל *etzel de*, *apud*, *juxta*, צ in ξ, vel κ versa. Sanè aliquando videtur induere eandem significationem, atque ἀπό, seu מן. Sæpe ubi adjunctum אצל, & מ significat ἀπό. Hinc LXX qui ἐγγὺς *etzel* reddidere παρά, μετά, πλησίον, I. Sam. XX. 24. מאצל; & I. Reg. XX. 36. pariter transtulerunt ἀπό. Cæterum cum græcanica vox etiam *extra* denotet, unde ἐκτὸς, ἔξω, fruticare videtur ab חוץ *hox* idem, tantisper emollita vocula. A'νευ valet *sine*, *absque*. Heic autem si a Græculis ejus originem quæres, operam, & oleum sine controversia perdes. Porro profectum ab orientali lingua, quæ ipsos fugit, nempe ab אין *en*, seu *ain*, quod exponitur *non*, *nihil*, *nullus*, *nemo*, & cum מ, & ב ut מאין, & באין est *sine*, *absque*. Hoc adeo certum, ut ex eadem voce *en* ad Latinos fluxerit *sine*, mutata א, quæ spiritus est, in *S*. Χωρὶς etiam *sine* valet, haud ἄτοπον puto, si deducatur ab arabico *gaira*, quod idem sonat, G abeunte in X,

Se-

Secus πλησίον scilicet, *prope*, *juxta*, unde *secundum*, suam originem jactat ab hebræo שכן *scen Vicinus*. *Ultra* unde dictum sit, ita διὰ βραχέων aperire satagit Vossius: *Ultra ab uls*, *quo usus Cato*, *& Pomponius de origine juris*; *uls Tiberim*. *Uls vero prius fuit ultis*, *unde ultra*, *ut a cis citis*, *citra*. *Videtur autem uls esse ab ollus pro ille*. Hæc Vossius de ejus origine. Commodum *ultra* cum veniat ab *uls*, atque hocce vocabulum vetustatem sapiat, nullus dubito, quin ab הלאה *ola*, seu *ula*, quod ipsissimum est, descenderit. *Cis* exponitur *ab hac parte*, atque opponitur τῷ *ultra*, *trans*. Non abnuerem, si quis duceret ab orientali חוץ *coz*, seu *cuz foris*, *foras*, *extra*, quod profecto non abs re esse videtur; nam quæ videntur citeriora nobis, sunt *foris*, *extra* præ nobis. Quadere asseverare ausim apud Latinos utraque significatione pollere. Hinc *citra* apud Columellam II: 8. ubi ait: *Citra Calendas Octobris*, exponitur *extra*. Sueton. in Aug. c.XLIII. *Solebat etiam citra spectaculorum dies*, *si quando quid inusitatum advectum esset*, *id extra ordinem publicare*. Sed id liquido constat ex loco Valerii M. l.VIII. c.7. cum inquit: *Citerioris ætatis metas Chrysippi vivacitas flexit*; nimirum ad ulteriorem ætatem pervenit. Videsis Facciolatum. *Clam*, atque ἀρχαϊκῶς *calim* adhibitum, ducitur a quibusdam ἀπὸ τοῦ כלא *arceo*, *prohibeo*. Sed temere; etenim primo quod attinet ad significationem, discrepant: deinde littera *M* in hac voce est radicalis (liceat uti hoc vocabulo), idcirco satius esse reor derivare a עלם *galam latitavit*, *occultum fuit*, & in hiphil *abdidit*, *celavit*, *G* in *C* versa; quod a nobis passim ostendetur. *Celo*. Cælare, *&* celare *sic Nonius distinguit*, *quod hoc sit* tegere, *&* abscondere: *illud* insculpere. Cælo *puto esse a* cædo. *Nam D*, *& L sæpe commutantur*: *ut ab Æolico* Ὀδύσσευς Ulysses. *Conjectabam etiam*, *ut ab* ustum *est* ustulo, *& a* postum, *unde* repostum *pro* repositum, *est* postulo, *sic a* cæsum *fuisse* cæsulo, *&* κατὰ συγκοπὴν cælo. *Ac sic quoque fuerit a cædendo*. Ita heic Vossius. At in voce *celo* hæc habet: *Celo est occulto a Chaldaico* כלא, *quod Hebrais* כלל. *A* כלא *est* κλείω *claudo*. *A* כלל *est vetus calim*, *pro quo postea clam*. Cl. Mazochius haud secus rem expediri posse credidit, ubi ait: *Celo i. e. occulto est a* כלא *cala*, *quod est prohibere*, *a quo fit celo*. *Nam celare illum de illa re* (*sæpe enim hoc modo construitur*) *quid est aliud*, *quam illum illius rei notitia prohibere?* *At caelo i. e. scalpo videtur esse a* כרה *cara fodere*, *aut* כרת *sculpere*, *calare*, *R de more in L verso*. Haec doctissimus Auctor. Verum cum non animus mihi, non mens contendere cum biga hominum Vossio nempe, & Mazochio, queis quando sæcula invenient pares? iccirco rem ἁπλῶς aggrediar. *Cælo* insculpo ἀμέσως fit ab קלע *cala insculpsit*, *incidit*, *cælavit*. *Celo* vero occulto fieri credo ex Hebræo כחד clhed *celavit*, *abscondit* commigrante *D* in *L* quod esse verum apud omnes omnino exploratum est. Ab ipso *cihed*, quod in Niphal significat *excindi*, *succindi* venit *cædo*. Condo. *Condo* (*unde abscondo*, *& recondo*) *est a cum*, *& do*, *quasi simul in interiorem locum do*, *ut Festus*; *ait eaque ratione & do in abdo usurpatur*; ait Vossius. Ast dubio procul descendit ab *cihed celavit*, *abscondit*, tantum intrusa *N*; quod esse familiare nemini non notum; vel a Niphal *niched*. Ab eadem voce *cihed* plane pullulavit græcum

κευ

κνίζω, & κνώδαλον, dumtaxat *D* in Θ versa quod idem valet. *Palam* vel a פלא *pala admirabilem esse*, vel potius a פנים *panaim facies*, quod loco adverbii seu præpositionis significat *ante*, *coram*, *in conspectu*. Id etymon eo arridet magis, quod M τῦ *palam*, quae littera *radicalis* est, etiam continet. *N* vero conversum est in L. *Tenus usque ad* fortasse factum ab אצל *etel juxta*, *apud*, *L* in *N* abeunte. Ἐπιπολῆς *in superficie* forte ortum a פני *pene superficies N* in *L* versa, & ἐπί.

CAPUT II.

AC *ab* הכ.. Ἄγχι *ab* הניש agghis. Ἄσσον *ab* אצל essel, *seu* assel. Σχεδόν *a* גש vicinus. *Hinc* γείτων. Αἶβοῖ *forte ab* אבוי aboi. Αἰανός *ab* אנינה anina, *seu* און on. Ἄψα *ab* חצף asap. Ἄφαρ *ab* צפר zaphar. Εἶθαρ *ab* חיש his. Ὠκὺς ἀπὸ τῦ החוש. *Ex eodem fit* תחוש, *unde* ταχὺς: *&* *deperdita* ח θοός. Velox *a* בהל viel, *seu* biel. *Hinc* βαλιός. Ἀμύω *ab* המהר amiar. Κινύω *venit a* חוש cus, *seu* cis. *Inde profectum* κίω. Ἅμα *ab* עם im, *seu* am. Ὁμῶς *ab* המון amun. Ἰαύω *ab* יאחר. Moror *ab* מאחר. Commorare *quid apud Terentium*. Κῶμαι *a* קום cum: *unde &* jaceo. Supare, *&* supus, *a* שפל Ἵζω *ab* הציח iziach. Scamnum, scabellum *a* שב scab. Stabilis, stabilio *ab* הציב. Ταπεινός *a* שפל. Ἅπαξ *ab* הפעם apaam. Ἄψ *a* השוב asub: *atque hinc* ὀπίσω. Retro *ab* אחרית aharit. Βεῖ, *βελαίω ab* אביר abir. Bris, *unde* Britomartis *virgo dulcis apud Cretenses*, *ab* ערב areb. Αἱμύλος *ab* הלהם alaam. Αἰκάλλω *ab* חלק calah: *hinc forte* mulceo *natum*. Clemens *a* חמל camal. Γλυκύς *forte a* ענוג ganug. *Hinc* תענוג, *unde fortasse* dulcis. Suavis *a* שעה. Ἕνεκα *fortean ex* יען jacan. Ἐξῆς *ab* אצל etzel. Ἔτι *ab* עוד od. Ἔμβας *ab* אבל abal. Ἔορα *ab* ἐς, *atque* ὄρα, *quod ab* אחור aor. Αὖ *ab ipso* aor. Χθὲς *a* קדם chedem. Πρωΐ *ab hebr.* zapar. Heri *ab* אהור aor. Fors *a* פור Fur. Fi *ab* ὖ *Aristophaneo*. Puteo, *&* πύθω *ab* באש beas. *Hinc* ψύω, pus, *&* fœteo. Ἔωλος *ab* אלח.

AC forte venit ab hebræo הכ *ac* ex כ *sicut* adverbio similitudinis, cum revera vox latina *ac æque*, *similiter* valeat. Ἄγχι prope, cujus originis altum silentium apud Grammaticos, recta venit ab Hebræo הגיש agghise ex נגש naghase *accessit*. Ἄσσον idem, atque ἄγχι, ἐγγύς, πλησίον sonat. Si apud Grammaticos hujusce vocis originem quærere allabores, frustra eris. Porro id profectum ab oriente, cujus genuina origo erit ab אצל etsel, seu assel *prope*, *juxta*. Et quoniam צ modo in *Z*, vel *S* abit, modo in *TS*; ideo ex ipso *etsel* *etsel*, seu *essel* factum latinum *juxta*, *juxtim*, quod etymon inde omni jure deductum, quovis pignore certare ausim. Hinc plane friget Vossius in hujusmodi originatione derivans a *jugo*, pro *jungo*. *Nam*, ait ille, *quod alteri juga*.

jugatur, sive jungitur, id juxta illud esse dicitur. Σχεδὸν *prope*, unde σχέδιος vicinus derivatur apud Eustathium, aliosq. a σχέω, vel ἴσχω. Sed invitis Musis. Nam ab orientali שכן *facen vicinus* N. descifcente in D. cujus mutationis vadem do Vossium, qui in de permutatione litt. exempla suppeditat. Γείτων *vicinus* venit ab גש *gas accessit, propinquavit* ex נגש *nagas N* exciso de more defectivorum Pe-Nun. Αἰβοῖ idem est, atque οἴμοι, nempe *hei, heu;* videtur esse ab אבוי, quod ipsum sonat. Saue αἰβοῖ vox est sæpe *dolentis, querentis;* uti apud Aristophanem αἰβοῖ αἰλαι, haud secus, atque אבוי, quod Pagninus, Junius, Piscator, Castalio *interjectionem*, seu *voculam querentis* esse uti *oi, heu* tuentur. Id adeo verum, ut utraque vox iisdem elementis constet. Αἰανὴς, seu αἰανὸς exponitur *gravis, acerbus, luctuosus*, θρηνητικὸς, & αἰανὲς *dirum, lamentabile;* derivantur vero ab αἶ, αἶ. Sed ipsi Græculi, immane quantum inter se discrepant. Nam Sophoclis scholiastes ex αἰανὸς factam αἶ contra contendit. Profecto utrumque proficiscitur ab hebræo אנינה *anina*, seu און *on planctus, moeror, luctus*. Αἶψα *statim*, & *celeriter* redditur, atque ab ἅπτω ducitur. Verùm orientalis vox est, fluitque a chaldaicô חצף *asap acceleravit*, *S* & *P* in Ψ commutata. Ἄφαρ *statim, continuo* ab ἅπτομαι non desunt, qui derivant. Sed facile descendit a צפר *Zaphar maturavit, properavit, volavit*, quod chaldaice esset *aphar*, nam צ vertunt in ע, uti ex עץ factum אעה, ex צמר est עמר, ex צלע est עלין numero plurali. Εἶθαρ idem fluxit ab חיש *is cito, celeriter*, *S* in *T* controversa. Ὠκὺς *celer* factum ab החוש *acus, festinavit, acceleravit*. Ex ipso חוש *cus* exstat תחש, unde ortum ἀμέσως ταχὺς *celer*. Necnon ex eodem vocabulo profectum est θοὸς *celer*. Velociter, & velox unde sunt derivata ita Vossius: *Velox proprie de navibus dicitur, si recta est Prisciani sententia in* ιv. *ubi de nominibus in* ox *agens, ait* a voco vox, a velum velox. *Ac similiter Papias. Aliis a* volatu *dici videtur, quasi* velox. *Primæ tamen syllabæ modulus refragatur. At cum vello (unde quidam originem arcessunt) nullam habet significatio affinitatem*. Huc usque de origine Vossius. Sed ejus origo missis Grammaticorum fabulis oritur ex chaldaico בהל *Biel*, seu *viel acceleravit, festinavit*, unde בהילו *veilu celeritas*, nam *B*, in *V* abire verissimum est. Hinc ex eodem *beilu celeritas*, & *biel celeravit, & terruit, turbavit* fluxit Βαλιὸν, quod exponitur *velox, magnum*. Ἀμύνω est *propero, festino*, si fides Suidæ. Plane profectùm ab hebræo המהר *amiar*, quod idem est (*a* hehemantica præmissa). Κυκάω exponitur *accelero*, fit a חוש *cus*, seu *cys*, quod idem est; C geminata. Hinc fit & κόκυ, quod Atticis est *celeriter*. Ἅμα exponitur *una cum, simul cum*, atque aliquoties ἁπλῶς *cum* sonat, ut ἅμ' ἐμοὶ apud Aristophanem, quod Latinis *mecum*. Sane profectum ab hebræo עם *im*, seu potius *am*, etenim prior littera est ע *Ain*, quod *cum* indicat. Hinc עמי *immi mecum;* quod adeo certum est ab hebræo descendere, ut ex eodem fluxerit quoque ὁμοῦ, quod designat *una cum*, seu *cum*, & attice *prope;* quandoquidem hebræum *im* non solum *cum* significat, verum etiam *prope, juxta*. Ὁμῶς vero *similiter* posset deduci ab המון ex *temuna, similitudo*.

Moros

Moror, & *Mora* unde dicta; age videamus. *Mora*, ait Vossius, *pro ἀναβολῇ sive dilatione ac cunctatione, venit a μείρω divido: quia morantes tempus intervallis trahunt ac dividunt. Vel a Græco μονὴ; quo mansio, moraque in loco aliquo significatur. N mutatum in R, ut in aliis multis, quemadmodum ostensum in crissare*. Hæc de origine Auctor. At Cl. Mazochius opinatur esse a מהר quod *videtur non tantum pro festinando, sed & pro contrario positum apud antiquos Italiæ colonos, sicuti* חטה *hathah & peccare, & sanctificare significat*: ejus verba sunt. *Quamquam possis &. ab* עמד *deduci; absorpta gutturali, & verso D in R Tyrrhenico*. Verum isthæc etyma, absit verbo invidia, partim falsa, partim dura, partim longe petita. Itaque rectius ego deducerem a מאחר, quod derivatur ab אחר *moratus est*, non quo tantis viris fucos facessam, sed quia inde verius fluere videntur. *M* tamen hehemantico, seu participiali, ut ita loquar, præmisso. Videtur quandoque positum pro *impense delectare*, uti apud Horatium de art. poet. v. 321.

Valdius oblectat populum, meliusque moratur.

Quod Itali *trattenere*, ait Facciolatus. Haud dissimili modo *commoror* apud Terentium Phorm. act. 1. sc. 2. ubi ait:

Virgo ipsa facie egregia; quid verbis opus est?

Commorat omnes nos.

Γαίω *moror, commoror* manavit ex יאחר, quod ab אחר *ahar, moratus est*. Κεῖμαι *jaceo, situs, positus sum* venit a קום *kum stetit, exstitit*. Hinc quoque ex eodem יקום fluxit *jaceo*. Sane si signi ficatio τῦ κεῖμαι, *jaceo*, & τῦ קוא *Kum* probe conferatur, unam eandemque esse fateberis. *Supare*, si credere Festo haud gravabimur, sonat *jacere*; & *Supus* idem ac *supinus*. De hujus vocis origine ita Vossius: *Supinus ab antiquo suppus, sive supus. Veteres enim non geminabant consonas. Supus vero vel est a supare, quod est jacere, prout Festus exponit: vel potius a Græco ὕπτιος, ejecto τ*. Quam originationem ex Festo mutuatus est. Sed cum *supus*, & *supo* sint voces quæ magnam antiquitatem redolent, haud immerito suspicari possumus ortas esse ab Orientali שפל, quod Hebraice, & Chaldaice est *humiliari, deprimi, humile, dejectum, depressum esse*, q[illegible] idem, ac *jacere*; hinc שפלה *planities, locus humilis, depressus*. Ad re[illegible] *jaceo* tum accipitur pro *situm, positum esse*, & dicitur de aliquo loco, tum translate pro *dejectum, abjectum* esse. Ὕπτιος vero forte fluxit ex ipso השפיל *ispil* ab שפל *humilis, depressus, dejectus* per metathesin, & ש in τ abeunte. Ἵζω *sedere facio* factum vel ab הציח *iziah*, quod exponitur *stravit, stratum posuit*, vel ab אצל *azel seponere, reponere*. *Scamnum* idem ac *Subsellium, cathedra*, uti docet Juvenalis Scholiastes ad Sat. VII. A *scamno* fit *scamellum*. Hinc Glossæ Cyrilli: ὑποπόδιον, *scabellum, subsellium, scamellum, suppositorium*. Commode autem *scabellum* reor venire ἀμέσως a שב *scab*, unde שיבה *sciba sessio, residentia* ex ישב *jascab sedit, consedit*, *Jod* evanescente de more, ut etiam pueris notum, *B* vero in *M* conversa. *Scamnum* vero venit ab ipso שב *scab* versa tamen *B* in *M*, atque addito *N*. Ceterum te monitum volo, nihil referre, utrum statuas ex ipso *scamnum* factum *scamellum*, & dein *scabellum*, eo quod facillima, & mutua erat permutatio τῦ *B*,

& M. Etenim uno, eodemque ovo prognati; nempe ex ipso שׁב *ſtab*. *Stabilis*, & *Stabilio* Voſſius arceſſit a *ſtando*. At mihi non diſplicet deducere ab הצּיב *iſtib*, ſeu *ſtab* (abſciſſo Jod de more) *ſtatuit*, *ſtabilivit*. Unde exſtat מצב *ſtatio*. Unde *Stabiæ* urbs. *Tapinoſis* ταπείνωσις a ταπεινὸς *humilis*, *non aſſurgens e terra* veriſſime factum ex Hebraico שפל *ſapel humilis* eodem ſenſu; hinc Ezech. XII. 6. שפלת קומה *humilis ſtatura*. Adhæc ſicuti ταπεινὸς accipitur tranſlate uti pro *vili*, *abjecto*, ita שפל apud Hebræos. Exempla ſunt ſexcenta. Hinc LXX τὸ שפל *ſapel humiliari* reddidere ταπεινόω, & *ſapel humilis* tranſtulere ταπεινόν, idque ferme ubique. In adducta voce tamen *S* in τ, & ל in *N* converſa ſunt. Apud Chaldæos potiſſimum in more poſitum ש Hebræorum in ת commutare, uti תור unde *taurus* ex שור, תרע unde θύρα ex שער, תקל ex שקל, תלת ex שלש, תם ex שם. Id adeo certum.

A'παξ *ſemel* venit ex הפעם *apaam vice ſimplici* Gen. II. 23. זאת הפעם *hac vice*: Num. XXIV. 1. כפעם בפעם *ſicut vice in vicem*. A'ψ *retro*, unde ἀψῤῥεῖν eſt *reverti*, & *rurſus* dictum ab Hebræo השוב *aſub reverti*, *regredi*; & ſæpe numero ἀπλῶς tamquam adverbium poſitum ſignificat *rurſus*, *denuo*, *iterum*. Gen. XXVI. 18. *Et reverſus eſt Iſaac*, *& fodit*. LXX πάλιν habent: Καὶ πάλιν Ἰσαὰκ ὤρυξε. Num. XXXV. 32. *ad revertendum habitatum*, habent; τοῦ πάλιν κατοικεῖν. Deuter. XXX. 3. LXX habent; καὶ πάλιν συνάξει σε, pro *& reducet*, & *congregabit te*. Idque ex innumeris aliis Scripturæ locis arguitur. Hinc liquidum, quam falſe Voſſius duxerit ἄψ, uti ſupra vidimus, ab ἀπό. Ex eodem השוב *aſub*, metatheſi quoque adhibita, videtur ortum ὀπίσω *retro*. Hic autem *retro*, unde manavit, reſtat inſpiciendum. *Retro a re*, *præverbio loquelari*, ait Voſſius, *niſi hoc ab illo eſſe malis*. *Priſcianus in fine quartidecimi libri*: Re *videtur a* retro *per apocopam factum*, *ſicut & ipſe ſenſus manifeſtat*. Reſpicio, retro ſpecio; reverto, retro vertor; recurro, retro curro. *Vel ab hoc natum eſt adverbium*, *quomodo ab* ex extra. *Eadem pene apud Alcuinum legas in Grammaticis*. *Omnino autem poſterius malim*: Retro *vero dicitur*, *quaſi* reitero: *ut omnino poſterius ſit*, *quam* re. Hæc de origine Voſſius. At ut vero vultu loquar, iſthæc ſunt meræ Grammaticorum quiſquiliæ. [illegible]m *retro* caſte, integreque venit ab אחרית *aarit*; *poſterius*, alternante *R*, [illegible]od eſt ab אחור *aor poſterius* & *retro*, dumtaxat principe ſyllaba abſorpta. Idque haud novum eſt, ſed adeo tritum, ut nihil ſupra. Βρὶ ſcilicet ἄγαν, βριάω *robuſtus ſum*, βριαρὸς *robuſtus*, *validus* veniunt ab אביר *abir*, *robuſtus*, *fortis*, littera principe א eliſa; quamvis βρὶ poſſes per metatheſin ducere ab הרבה *arbe multum*, *plurimum*, dummodo βρὶ haud contractum ex βριαρὸς credas, ſed primigeniam vocem. *Bris* denotat *jucundum*, ſi fides Cornuto: unde etiam *Briſeida* quidam dictam volunt, quia fuerit *jucunda* Achilli. Hinc ortum vocabulum *Britomartis*, de quo ita Solinus cap. 11. *Cretes Dianam religioſiſſime venerantur*, *Britomartin generaliter nominantes*, *quod ſermone noſtro ſonat virginem dulcem*. Porro cum *bris* deſignet *dulce*, *jucundum*, & neque in Latio, neque in Græcia radices habeat, neceſſe eſt, ut ab Oriente devenerit. Sane ope metatheſeos venit ab Hebræo ערב *arob dulcis*, *jucundus*. Quare doleo

Bo-

Bochartum Geogr. S. col. 743. dumtaxat alteram vocis partem derivasse ἀπὸ τοῦ מראת *marath* apud Arabas *mulier*, sed τοῦ *Brito* nullam habuisse rationem. Id adeo constat, ut & Hesychius doceat, *Βριτὼ γλυκὺ Κρῆτες*. Αἱμύλος *blandus* est ab הלחם *alaam blandiri*, sicuti vulgo exponitur. Αἰκάλλω *blandior* frustra a Graeculis derivatur ex *κάλλος*, aut aliunde; nam per metathesin *αἱμύλος* venit ab חלק *alac*, & in hiphil החליק *eelic blandiri*, seu ipsum *αἰκάλλω*. Ab ipso חלק praeposito מ fit מחלק, unde *mulceo* defluxit. Neque istud abs re esse reor.

Clemens si Grammaticis aures praebemus, dicitur quasi *colens mentem*, aut *clarus mente*, vel denique *climans mentem*, uti credit Vossius. Sed haec omnia fabulae. Etenim fit ab חמל *camal*, quod idem est, transposita τοῦ *L* ante *M*, & חמלה *cemla clementia*. Γλυκὺς *dulcis* a ענג *gamag* idem, ע in *G* versa, & נ in L abeunte. Noli hasce mutationes litterarum mirari. Nam ex עמרה factum *Gomorra*, ex עמיר *merga*. Neque desunt inter Eruditos, qui veluti G proferre amant. Hinc ע *Ain* Arabum cum puncto superius infixo profertur, *GH*. Ab ipso ענג *ganag* est תענוג *taanug* delicium, unde ortum latinum *dulcis*, *T* in *D* abeunte, & *N* in *L* versa. Atque hocce etymon minus durum, quam illud quo ducitur a *γλυκὺς*, *suavis*, *dulcis*, *jucundus* exponitur. Itaque natales suos habet a שעה *sava*, quod *oblectavit*; unde ע-שע idem; atque etiam *Seifcim oblectationes*, *delicia*. Unde fortasse vulgare illud *scioscia*, cum popellus crocitando usurpat *cose di sciossia*. Ἔτυμα, seu ἔτυμα per metathesin ab יען *jacan*, quod *propterea* exponitur, ע vero in C commutata. Ἑξῆς exponitur *deinceps*, *ordine*, atque ὁ ἑξῆς *proximus*, *sequens*. Opportune autumo fluxisse ex Hebraeo אצל *etzel*, *Tzade* in ξ cedente, quod valet, *juxta*, *prope*, *penes*. Hinc LXX reddidere *παρά*, *πλησίον*, *μετά*. Ἔτι *adhuc* forte emollitum ex עוד idem, *D* in *T* conversa. Ἔμβας exponitur *tamen*, *πάντως*, *omnino* est deductum ab ipso Hebraeo אבל *abal*, quod exponitur *at*, *sed*, *imo*, *verumtamen*. Apud LXX *ἀλλά*, *καὶ μάλα*, *καὶ ἰδού*, *καὶ ὄν* redditum; quae sane quam maxime accedunt graeco *ἔμβας*. At quomodo ex אבל *abal* factum *ἔμβας*, accipe. Consonae geminari assolent, ut in confesso apud omnes est; hinc fit *abbal*, & quoniam *B* in *M* commutari facillimum est, prior *B* in *M* conversa est, atque addita terminatione graeca, ecce tibi in promtu Ἔμβας. Ἐσόρα est *retro*, atque mihi videtur constare ex duabus vocibus nimirum ex *ἐς* graeca praepositione, atque *ὀρα*, quod inusitatum. Hoc autem vocabulum est ab Hebraeo אחור *aor retro*. Atque his nodis extricandis impares essemus, nisi lux ab Oriente assulsisset. Αὖ *rursus*, & *retro* omnino contractum ex ipso אחור *aor*, seu *aur* (nam ו modo *V*, modo *Θ* sonat). Hebraeum *aor*, seu *aur* non solum significat *retro*, sed etiam *posterius*, & *postremo*, quod aliquo pacto facit cum *αὖ*, prout indicat *rursus*, *denuo*.

Χθὲς vulgo redditur *heri*, & *χθεσινὸς hesternus* profectum ab Orientali חרם *kedem pridem*, *ante*, quod ex *Chadam*, quae vox in universum notat *tempus quod praecessit*; versa *D* in *Θ*. Πρωὶ *mane*, *tempestive*, *praemature* factum ex צפר *zapar maturavit*, *festinavit*, & צפירה *zepira matutinum tempus*, *mane*, truncata principe syllaba. Ab ipso צפר non inconciune duci potest *πρόχα-*

statim, *continuo*. *Heri*, unde sit profectum, miserandum in modum digladiantur Grammatici. At non multum a veritate nos aberrare puto, si derivare ab אחור *haur* haud indignabimur. Porro אחור est *posterius*, *retro*, itaut *heri* sit, quod *posterius*, *retro* est, quemadmodum ex הדם *ante*, *pridem*, quod fruticat a חרם *eadem antevertit*, *praeoccupavit*, χθὲς apud Græcos fluxisse paullo ante ostendimus: *Forte* dictum a *fors*, quæ differt a *fortuna*, quia fors casus est, fortuna ipsa Dea, uti admonet Nonius. Hinc Priscianus ait: *Fors quidem*, *forsan*, & *forsitan dubitandi sunt*. *Fors vero eventus*. Profecto *fors* manavit ex Orientali פור *fur*, seu *for* (nam ו, ut sæpe monui, utrique æquivalet). Huic vocabulo subjecta est notio τῦ *fortis*. In rem cadit quod Facciolatus pronunciavit: *Forte adv. per avventura*, τυχὸν, *fortuito*, *casu*, *& veluti per fortem*. Adeo nostra origo confirmatur. *Fi vox est*, *qua fœtida abigimus*: ita Interpretes ad Plaut. Cas.III.6.7. *Fi*, *Fi*, *fœtet tuus mihi sermo*. Eadem alii Lexicographi. Verum licet isthæc expositio non improbatur, tamen nostram conjecturam in medium proferre arridet. Etenim ista vox non solum videtur adhibita, quo fœtida abigantur, sed etiam quo exprimatur ille sonus, quem quis olfaciens edit, cum spiritum scilicet naribus trahit. Fortasse sumta ab græcanico ἰ, ἰ, quod usurpatum a quodam apud Aristophanem in Pluto, qui carnes suillas intus esse subodoratus, olfaciens edit hunce sonum ἰ, ἰ, ἰ duodecies; verso tamen spiritu aspero in Digamma, nempe *F*, & *Υ* in *I*, eo quod veteres Latini respuebant potius, quam adhibere amabant, & non nisi sero invectum apud illos. Ceterum etiamsi prior expositio vera sit, tamen inde origo repetenda. *Puteo*, & *putor*. *Puteo a* πύθω; *a quo ipso fit putreo*, *inserto R*, *ut a* φλέγω, *flagro*. Ait Vossius. At juvat advertere πύθω innuere *putrefacio*. Verissime cum *puteo*, tum πύθω quod est *putrefacio* conficiuntur ab Orientali באש *baas fœtuit*, & *putruit* versis *B* in *P*, & *S* in *T*. Hinc nimirum ex *baas* ortum græcum ψόα *fœtor*, B & S in ψ *conversa*. Necnon inde fluxit *pus*, & Græcum πύος. Denique ab ipso באש manavit *fœteo*, quod vidit & Cl. Mazochius, & quod nemo si sapit damnare audeat. Εωλος exponitur *hesternus*, atque dici ajunt *de cibis*, *qui in sequentem diem relicti saporem*, *ac vim suam amittunt*. Hinc *rancidum*, *marcidum* significat & *vetus*, *obsoletum*. Perbelle effingitur ab אלח *alah*, unde נאלח *neelah fœtidus*, *putidus*, *rancidus factus fuit*. Quod sane etymon rem acu tangere videtur.

CA-

CAPUT III.

GRæcum εἰ, & latinum si ab Oriente petenda. Ἵνα ab יען. Instar ortum repetit ab Oriente. Μά, & μαὶ profectum ab Hebræis. Μάλα a מאד. Μὴν ab Hebraico amen. Minor unde secundum Grammaticos? Μείων, minor, & μινύθω a מעט. Μόγις, μόγος ab Hebræis orta. Necesse ex חשח, unde χατέω. Πάλιν ab חלף. Pe & φι a פי. Perperam a פרפר. Vossius notatur. Πλήν, satis, Συχνός, Πυκνός, Πίπτω unde veniant? Turma, σύρφος, ὄχλος, Γογγύζω, Copia, Θωμός, Ἀίξω ab Oriente ducta. Buo, Βύω a בעה. Galba a חלב, unde κιννος. Magnus. Unde ducit Vossius, & Mazochius. Magnus, & μέγας, seu μεγάλος a מגדיל. Μικρὸς unde? Sollus. Quid de hujus vocis origine senserint Vossius, & Mazochius. Oritur a שלם. Σαυλός, Ἡσυχος. Orientis plagæ sunt. Sedo, & sedeo a שות. Λωφάω, & χηλιον ab Hebræis sunt. Sedulus, & strenuus quo pacto fiant, ab שדד. Quid κυρίως strenuus designat? Semper ab αἰεὶ πρίν. Volupe a בל. Volo ab יאל. Hinc λῶ, & θέλω. Βούλομαι forte a בל. Cupio a חפץ. Hinc Opto, unde & ποθέω. Ἱμείρω ab חמד. Amo, Ἔρως, αἰνος. Eorum origo. Μῖσος, Αἰτία, Ὅσιος, Πρίαπος, Μῦσος unde derivata? Pejus, Ἀγαυὸς, Τίλος, Γαυρὸν. Horum etymon ab Oriente derivatum.

EI, si omnino cusum ab Hebræo אם im, quod tantumdem valet. Heic autem animadvertere ne pigeat, quod sicut אם non solum significat si, sed etiam an interrogativum, atque alias significationes adoptat, ita etiam græcum εἰ valet si, an, aliaque, itaut si conferantur inter se dicendi formulæ, quæ occurrunt apud Hebræos, & Græcos, unum idemque esse liquido appareat. Si vulgo dicitur ab εἰ præmisso S; sed fortasse verius factum ab Hebræo ש se, quod decurtatum ex אשר, quod si etiam significat. Ἵνα est idem atque ὅρα forte componitur ab יען iaan eo quod, propterea. Instar, instaris dici credidit Probus. Sed esse nomen μονόπτωτον rectius censet Charisius l. 1. & Servius 11. Æn. Eo similitudinem significari scribit Augustinus lib. de arte Grammatica. Ac similiter Gloss. vett. in quibus exponitur ὁμοίωμα, ἀντιμόρφωμα. Negat Servius in II. & IV. Æn. instar recipere præpositionem. Interea &c. Hæc Vossius. Itaque instar cum κυρίως notet similitudinem, arcessas profecto ab Orientali יצר iatzar formavit, finxit, unde הצורה atzura forma, צ tzade in S & T versa, & N inserto, quod nasci solet ex Daghese more Chaldaico. Ma, unde ma dia, per Jovem desumtum a græco μὰ Δία, qui est græcus jurandi ritus cum in affirmando, tum in negando. Usus Petronius in fragm. Trag. c. 52. Burm. Syrum histrionem exhibebat, concinente tota familia, ma dia perite, ma dia. Itaque cum μὰ ἀλλὰ, & μὰ Δία adhibeatur in Juramentis, & affirmando, & negando, dubio procul fluxit ex Hebræo אם im per metathesin.

thesin. Hinc ortum alterum græcum *μὴ*. Sane Hebræum *Im* idem omninò sonare videtur: nam in Psalmis jurando adhibetur, & omnino negat. Exempla hujusce significationis vel apud fabricatores grammaticarum, quæ innumera sunt, facile offendes. *Μάλα valde*; næ tu a vero non aberras, si hujusmodi voculæ originem inter Hebraica quæras; fit enim ab מאד *meod*, seu *mada* (dummodo τῷ א *a* aliquam rationem habere velimus) quod idem valet, commutata D in L, cujus exempla mutationis huc afferre & grave est, & supervacaneum, cum tam multa sint, ut stomachum moveant. *Mèv quidem* est ab Hebræa voce πολυθρυλλήτῳ אמן *amen*, quod fit tantum truncato א. Sane אמן *ναὶ*, & *ἀληθῶς* valet. Hinc quod Matthæus dicit *ἀμὴν*, id Lucas IX. v. 27. dicit *ἀληθῶς*. Pro *ἀμὴν* Matthæus XXXII. 36. Lucas XI. v. 51. dicit *ναὶ*, hoc est *ὄντως*, *profecto*, quod idem, ac *μὴν*. *Met* apud Grammaticos est *syllabica adjectio*. Profecta videtur ex Hebræo מו *mo*, quod apud Hebræos perindè esse, nemo unus hujusce linguæ peritus ibit inficias.

Minor, cum nomen est comparativi gradus, si Nunnesium audimus, a μείων minor, inserto N, ut a δασὺς densus. Sed non dubito, quin & minimus sit a μιννὸς, quod Atticum est pro μικρὸς, ut scribit Eustathius. Inde μινύθω minuo, quod a græco μινύθω venit. Nisi & μινύω Græci dixerint, ut arbitror: ait Vossius. Mazochius vero ducit a מנע *prohibere*, & *privare*, *σπίνες* apud Seniores. Verum *μείων minor*, & *μειόω minuo* defluunt a מעט *maat parvum esse, minui*, unde N inserto, oritur & *μιννὸς*, & *μινύθω*, quæ quidem vel meo periculo Vossianis & Mazochianis veriora credas. *Μόγις vix & magno cum labore*, & *μόγος labor*, unde *μογέω laboro* exsistit a מיגע ex יגע *iagah laboravit, fatigatus est*, & יגיע *labor*. Ab ipso יגע ortum forte *ægre*, atque *æger*, ut proprie sit *lassus*, *fatigatus*. *Μόλις vix* quoque denotat & *μῶλος labor*. Utrumque ductum ab עמל *amal labor*, abscissa ע. *Necesse*, *necessum* factum ab נחשה *nicosa* ex חשה *casa necesse habuit*, unde חשחות *necessarium*. Ab ipso חשה *chasa* ortum græcum *χατέω*, *indigeo*, *opus habeo*, quod idem valet, tantummodo versa *S* in *T* quo nihil usitatius. *Πάλιν rursus* forte per metathesin factum ex חלף *halap mutatus*, *innovatus est*, unde חליפה *halipa vicissitudo*, atque *halipot alternatim*, *per vices*, quod non mihi adeo absurdum videtur. *Pe*, & *piam*, ut in *quippe*, & *quispiam* quid sint, & unde profecta, silentio premere amarunt Grammatici. Porro, ni fallor, est adjectio, quæ in aliis quoque vocibus usuvenire assolet. Neque alia videtur ab illa Græca *φι*, & *φιν*, quæ etiam Græcanicis vocibus addere consuevere Poetæ. Haud heic opus exemplis. Ut ad rem veniamus, tum *φι* syllaba paragogica, tum *pe* omnino, & recta derivata ab Hebræo פי *Pi*, & *Phi* (nam Hebraicum פ utrumque valet) quæ sæpe est particula expletiva, seu syllabica adjectio, quæ, si Grammaticis fides, aliquando *modum*, & *æstimationem* designat: proindeque unum idemque erit. Perperam a perperus, *quod Nonius interpretatur* indoctum, stultum, rudem, insulsum, mendacem. *Idem adducit illud Accii*:

Describere in theatro perperos populares.

Sed Noniana interpretatio non satis proprietatem vocis exprimit. Primo enim noter

tat levem, & temerarium: *ut quod sit idem* ac πέρπερος, *quod ipsum dici videtur quasi* περφόρος, ἀπὸ τοῦ περιφέρεσθαι, *quasi* qui, huc, illuc volitet; ac vento quolibet circumagatur. *Confirmantur hæc Glossis Philoxeni, in quibus legitur:* Perperus πέρπερος; προπετής. Perperum (*ita recte emendat Vulcanius*) ἀνάμαρτον. Hactenus Vossius. Heic autem ægre fero Vossium prodidisse πέρπερον dictum quasi περφόρον ἀπὸ τοῦ περιφέρεσθαι. Nam *perperus* unde *perperam*, Græcis πέρπερος nullis ambagibus fluxit ex Orientali פרפר *pirper confregit, irritum, vanum fecit* ex *Pur disrumpi*. Πλὴν *præter* videtur *factum* ex בלי *beli non*, & *præter*, conversa ב in π.

Satis ἱκανῶς, *sufficienter* sine ullo dubio petitum ab Hebræo שדי *sadai sufficiens*, quod ex די *dai sufficiens, satis*, tantum *D* in *T* versa. Hinc LXX mordicus ἱκανὸς verterunt. Συχνὸς *spissus, multus, copiosus* fertur vulgo factum ex πυκνὸς. Porro πυκνὸς videtur constare ex פש *pas abundantia, multitudo*, ש in K verso. Συχνὸς vero a סך *sac* quod exponitur *turba mixta*. A פש *pas* fingitur Græcum πίτυρα, quod idem. *Turma* dicta forsitan a תרבות *tarbut, multitudo, turba*, tantum *B* in *M* mutata. Ab ipso תרבות *tarbut* ortum quoque τάρφος *densitas*, & ταρφὺς *densus, creber, frequens*, ב in φ abeunte. Ὄχλος *turba, multitudo hominum* venit ab Hebræo הקהל *acaal cœtus, congregatio*. Γογγύρω *multitudo* fluxit a גור *gur congregare, coire*, *G* geminata. *Copia* forte profectum a כבר *cobed copia, multitudo*, ב in *P* conversa. Θαμὰ *frequenter, crebro*, & θαμὺς *frequens* seu πυκνὸς *densus, consertus* recta oritur ab Hebræo *atam numerosum esse*, unde עצום *atum numerosus*, versa צ *Tzade* in *T*. Ἀέξω *augeo* conflatum ex השגא *isga*, seu *asga* idem, ש, & ג in ξ conversa. Nam isthæc littera ξ valet *S*, & *G*. *Buo*. Imbuere *est ab antiquo* buo. *Glossæ Isidori* butum, imbutum, imbuendum. *Sed ut* implere, explere, deplere *in usu sunt, plere autem obsolevit; ita & buere in solis remansit compositis, ac derivatis. Buere est a* βύω, *quod est* πληρόω, *quomodo usi Homerus, Aristophanes, alii. Indeque* Βύζω, *teste Etymologo, qui & de ventis dici ait, quando vela implent turgido suo flatu. Nec dubium, quin ab eodem* βύω *sit* βύβα, *quod Etymologus ex Sophrone adfert, atque explicat* μεστὰ, καὶ πλήρη καὶ μεγάλα. *Quare cum* βύω *sit* pleo, *ut veteres locuti;* imbuo *erit ab* ἐμβύω, *ac proprie erit* impleo. *Sed Latini strictius usi verbo* buere, *&* imbuere *pro* implere *liquore*. Hæc, aliaque habet Vossius. Porro, cum res ita se habeat, βύω, & *Buo* profecta sunt a Chaldæo בעה *Baa bullas excitavit, ebulliit, bullavit*; & quoniam dum aqua ebullit, & bullas excitat, inflatur, & tumet; hinc Jes.XXX.13. נבעה exponitur, *tumens, inflata*. Quæ quidem haud absunt a veritate. Galba. Apud Gallos Svetonius *Galbas* vocari *præpingues homines* asseverat cap.III. in *Galba* ubi caussam investigaturus, unde *Galba* dictus sit, ita refert: *Nonnulli quod præpinguis fuerit visus, quem Galbam Galli vocant*. Idem recenset ex Svetonio Vossius; idem Bochartus tom.II. c. 676. edit. 1707. & col. 1217. atque ducit a חלב *cheleb* id est *pinguedo*, ut *galbanum* ex חלבנא *chelbena*: Ab ipso חלב *haleb pinguedo* truncata priore littera ortum λίπος idem, *B* in *P* affinem abeunte.

Magnus unde sit, audi Vossium, & Mazochium alium alio modo differen-

rentes. *Magnus* vel a μέγας *inserto N*, *quomodo a rego est regnum*, *a tego tignum*; *vel a μεγάλος extrito a*, *& mutato λ in N*; *qua ratione a γρυλλίζω fit grunnio*; *& a Syriaco* luz, nux. *Comparativus* major *est omnino a μείζων*. Hæc & alia legas apud Vossium. Mazochius vero in additionibus Vossianis postquam advertit *magnum primaria notione hominibus tribui*, *ac magnatem notare ea de caussa*, quod *in agnomen sæpe transiit*; contendit *fieri magnus ab Hebræo* חשמן (*quod magnatem notat*) *rejecta*, *quod sæpe fit*, *priore syllaba*. Verum Cl. Auctor haud persuadebit Eruditis *magnum primaria notione magnatem* designare, atque inde ad res translatum. At hæc originatio quam durissima; qui enim priore syllaba detruncata excundi ex eo potuerit, æque cum ignarissimis nescio. Vossius vero dubitat utrum μέγας, an μέγαλος, unde ipse ducit *magnus*, sit primigenium. Hinc antequam ad originem deveniamus, monere juvat potius existimandum secundum originem, quam mox ex hebræo allaturi sumus, μέγας esse contractum ex μεγάλος, μεγάλος vero primarium, quod licet ipsum in præsenti non sit in usu, tamen ejus vestigia manent in obliquis casibus, & in μεγάλη. Ergo μεγάλος verosimilius reor factum ex Hebræo מגדיל *megadil magnus factus*, quod fit ex גדל *gadal magnum esse*, tantum D in λ versâ. Sane *megadil* si invertas in *megalil*, præsto erit μεγάλος, unius litterulæ facta commutatione, quam non esse insolentem æque inter omnes constat, & inter ceteros Vossius ipse in de permutatione litterarum id affatim comprobat. Ceterum, si μέγας contendere velis esse primitivum, erit contractum ex ipso *megadil*, abjecta postrema syllaba: adeo ut pro nostra origine nullus relinquatur dubitandi locus. Μικρός *parvus* facile emollitum ex Hebræo מצער *mizar parvum*, *perexiguum*, nimirum ץ in K deficiente. Neque id mirum. Etenim Z apud Latinos sæpe abit in C. Quadere consule ipsum Vossium loco citato.

Sollus quid κυρίως designaverit sic tradit Festus: *Sollum Osce totum*, *& solidum significat*; *unde tela quædam solliferrea vocatur tota ferrea*, *& homo bonarum artium sollers*, *& quæ nulla parte laxata*, *cavaque sunt*, *solida nominantur*. *Sollum* vulgo ducitur ab ὅλον *totum*. Non desunt, qui derivare student ab Hebræo כול *col*, seu כולו *colo totum id* (C in S permutata) inter quos recensendus Vossius, & Mazochius. Sed horum origo nimium dura. Hinc hi quidem, nisi vehementer fallor, videntur non recte de hujusmodi vocula decrevisse. Quid enim impedimento erat, quin *sollum* recta ab Orientali שלם *salem integrum*, *perfectum*, *completum* deduceretur, unde etiam *solidus* effingitur? Σαυλὸς exponitur *delicatus*, *mollis*, *quietus*, unde σαυλόομαι *delicior*, *luxu diffluo* gignitur ab שלה *sala tranquillum esse*, *quiescere*. Ἥσυχος *quietus*, *sedatus*, *placidus* omnino fluxit ab השך *asac*, seu *esac* vel *isac* ex שכך *sacac quiescere*, *sedari*. *Sedo* ductum est ab שות *sut ponere* (T in D conversa) sicut Hebræis quoque verbum *sacac* designat *ponere*, & *ponere se*, *quiescere*. Latinis haud dissimilis locutio: hinc Virg. l. VII. Æn. ait: *Cum venti se posuere*. Præterea ab ipso *sut* שות *ponere* duci potest *sedeo*; nam שת *nates* notat; haud secus ac Latinis *sedes* sunt *nates*. Λωφάω *interquiesco*, *cesso* factum ex רפה *raphe*, a *rapha cesso*, *intermitto*; versa R in L. Κυλίω per-

mul-

mulceo, *delinio* veluti *dictis* est ab Hebræo חלק *calac*, seu in hiphil *echelic emollivit*, *blanditus fuit*, *delinivit*; ultima C abscissa. *Sedulus* quid significat, aperit origo Orientalis. Est Chaldæis שדר *sedar*, unde fit promte dumtaxat *R* in *L* versa. Id adeo verum, ut etiam occurrat השתדל *istaddel* pro *istaddar*. Quare cum exstet שדל *sadel*, inde jure *sedulus* emersit. Vox Orientalis significat *mittere*, sed in Ithpahel est *conari*, *satagere*, *operam dare*. Hinc apud Dan. VI. 14. הוה משתדר *erat satagens*, *sedulus*. Ex eodem autem השתדר *istadar* beneficio metathesis pullulavit *strenuus*: quæ metathesis apud ipsos Chaldæos in hac voce occurrit; nam pro התשדר *itsadar* ajunt השתדר *istadar*. Nunc superest dignoscendum an ad *istadar* rite referatur *strenuum*, scilicet en recte in significantia conveniant. Equidem sic statuo *strenuum* indigitare potius *satagentem*, *sedulum*, *diligentem*, *promtum*, *facilem*, quam *fortem*. Hinc Tullius Phil. II. ait: *ut cognoscerent te, si minus fortem, attamen strenuum*. Ovidius IX. Metam. *una ministrarum de plebe . . . facientis strenua jussis*. Plin. l. XVII. cap. 15. *Fortissimi viri, & strenuissimi milites ex agricolis gignuntur minimeque male cogitantes*. Curt. l. IX. c. 1. *Transiliebantque in vehicula strenuo saltu*. Plaut. in Rud. II. 28. *Adolescentem strenua facie, rubicundum, fortem*. Quibus omnibus in locis, & in isthoc potissimum distinguitur a *forti*, ubi *strenua facie* adolescens, esse videtur *omnia facere*, *aggredi conans*, *facilis*, *promtus*. Litem dirimit Horatius, qui in epp. inertiam vocat *strenuam*. *Semper* unde dictum, nugantur Grammatici. Neque amplector illam Cl. Mazochii deducentis a תמיד, nam longe nimis arcessitur. Igitur verosimilius autumo factum ex Græco ἀμπερές, unde διαμπερές *semper*, *perpetuo*, spiritu in *S* verso, uti fieri mos est, *a* in *e*, atque postrema syllaba rescissa. Hanc originationem haud despectam habebunt Eruditi, si sapiunt.

Volup, seu *volupe*, unde *voluptas*, venit a *volo* secundum Vossium, ubi ait: A volendo *est* volup, *seu* volupe. Plaut. Asin. v. 3.

Hem senex si quid clam uxorem suo animo fecit volup.

Ita quoque legit Nonius. Ab Adjectivo volupis, *unde neutrum* volupe, *pro quo &* volup *κατ' ἀποκοπὴν apud Plautum legas*, *est* volupitas, *& per syncopen* voluptas, *ut* a facile facilitas, *unde* facultas. Haec ille. At pace tanti viri dixerim, ex *volo* extunditur *voluntas*, non vero *voluptas*; nam *P* in *volup*, & *voluptas* est littera, ut ita loquar, *radicalis*. *Volupe*, seu *volup* vetustatem redolet, idcirco Etruscam esse vocem suspicor. Factum autem id a Chaldæo בל *val*, seu *bal cor*, *animus*, ita ut *volupe* idem sit, atque *id quod cordi est*, alternante B, quarum prior in V, altera in P transiit, vel ex ילב *ialeb* ' in ו mutato, uti fieri sæpe mox ostendam, a לב *leb cor*, *animus*, seu הלב *haleb*, vel *valeb animus*, *cor*, *καρδία*. Neque id importunum putes; nam ex ipso לב *animus*, *cor* exstant לבבות *lebibot placentæ*; quæ non alia de causa ita dictæ, nisi quia sunt cordi, & impense perplacent, uti ipsæ placentæ a *placeo* nuncupatæ. Amplius ex נלבב fit חלבב, unde venit *τέρπω delector*. A *volup* dictam esse *voluptatem*, jam vidimus, *volup* vero non a *volo*: at istud unde prognatum, age porro inspiciamus. *Volo pro* cupio (*ut Varro*

quidem putabat in quinto de L. L.) a voluntate dictum, & a volatu, quod animus ita est, ut pervolet, quod vult. *Sed est* volo *a βούλομαι. Nam vicinus olim sonus litteræ B, & V. consoni* . . . . . Βούλομαι *putatur esse a βὲ particula intensiva, & λῶ, quod κατ' ἀφαίρεσιν factum a θέλω, uti hoc ab ἐθέλω. Quæ tria idem, ac* volo *significant. Estque a* λῶ λώϊον melius, *sive quod malumus. Aliis placet βούλομαι esse ab Hebræo* יאל iael *id est* velle. *Nempe mutato* Jod *in* Vau. Hæc Vossius. Profecto certissimum puto *volo* fieri ab יאל *iaal* eodem י in ו converso; nam id etiam aliis vocibus usuvenit, uti ex ירא *iara* emersit *vereor*. Λῶ ex ipso יאל factum Jod evanescente, sicuti accidit Defectivis Pe-Jod. Inde etiam ה heemantico præmisso fit θέλω. Βούλομαι, seu inusitatum Βόλω non absurde duceretur a Chaldaico בל *bal animus, cor*. *Cupio* ducit Vossius a חבב *amare, diligere, cupere. Unde Arabicum* חב *amor, cupido*. At si a me originem exspectas illud efferam a חפצ *gapaz voluit, optavit, cupiit*, idque vetius cum ob significationem, tum ob ipsum etymon; nam nulla heic permutatio. Μάω *cupio*, seu *vehementer cupio* unde derivandum, Græculis aqua hæret. At procul dubio ab Orientali מאוה *maava cupivit, expetivit*, repetendum est. *Opto* non factum ab ὀπτομαι *video*, uti quidam somniarunt apud Vossium, sed ab חפץ *hapatz*, quod idem est. Adhæc ab ipso *hapatz* abscisso ח, quæ est spiritus, fit ποθέω, quod idem valet. Ἱμείρω similiter *cupio, desidero* conflatum ab Hebræo חמד *amad* idem *D* in *R* conversa. *Amo, amor*. Si varias hujus vocis originationes legere aveas, & tibi otium erit, adeas Vossium Edit. Neapolit., apud quem & Mazochianas origines habes. His si aliquantulum addere licet, factum ego existimo ex אהב *aab amo*, & אהבה *aeba amor* dumtaxat *B* in *M* abeunte; qua litterarum commutatione nihil solemnius. Ἔρως *amor* missis Grammaticorum deliriis deflexum ab Hebræo הדוד *adod*, seu *edod* D in R conversa, uti alias ostensum; quod *amorem*, & *dilectum* etiam exprimit. Ex eodem הדוד *adod* etiam ortum ἀΐτας Theocriti, quod est *qui amatur amore venereo*. Id eo potissimum quod videatur vox exotica, unis Thessalis usitata.

Μῖσος *odium*, & μισέω *odi* fluxit ab Hebræo משנא *mesana odio habens* ex שנא *odi*. Αἰτία *culpa, crimen* pullulat ab חטא *ete peccatum* ex חטא *peccavit, erravit*. Ὅσιος *sanctus* liquido videtur profectum ex חסיד *asid sanctus, justus*. Πρέπον *decorum*, & πρέπω *decorus sum* derivatum a פאר *peer decoravit, ornavit*, & *ornatus, decus*, alternante π. Μῦσος *scelus* omnino fluxit a מזמה *mesma* idem, altero M exciso, vel a זמה *sima* idem metatheseos ope. *Pejus, pessimum* ducitur apud Vossium a *pessum*. Sed non inepte duci posset a Chaldæo באש *baes malus esse, videri*, unde באושתא *beusta maligna, pessima, B* in *P* conversa. Ἀγαυὸς *superbus, præclarus* omni jure venit ab הגאה *agaa altum esse*, & *superbire, excellere*. Τέλειος *perfectus* a τέλος. Τέλος vero *finis*, & τελέω *perficio* sine dubio profectum a שלם *salam perficere, absolvere, complere*, & *persolvere, rependere*, ש in *T* versa, uti ex שור factum תור, ex שקל, תקל, & שם, תם, atque sexcenta id genus. Τραχὺς *tortuosum* venit ab עקש *agas perversus, qui recta non incedit via*. Hoc etymon veritatis notis insignitum, eo potissimum quod Galenus asserit hanc vo-

cem

cem non esse usitatam Græcis, quamvis utatur Hippocrates, proindeque exoticam, seu Orientalem. Verum hæc hactenus; ad jucundiora festinemus.

EXERCITATIO II.

CAPUT I.

AGon quid significat. Unde ducit Vossius. Notatur ipse, & Rhodiginus. Quid ἀγόνες? Ἀγόνων Χοῶν nulla mentio in S. Litteris, neque apud LXX; Quis Suidæ Theologus? *Ἄγον τὸν ἱέρειον apud Pergopolitas auctor Hesychius. Assignatur germana origo. Unde ἄγων cum* certamen, *tum* circus, *seu κύκλος. Quid de τοῦ* agon *origine scripserit ἀκριβῶς Mazochius. Eorum hebraæ originis est. Indidem ortum* otium. Feriæ *dictæ ab ἑστιᾶν secundum Vossium. Pro* ferias fesias *usurpasse Veteres tradit Velius Longus. Quare pro* festas fesias *legendum recte monet Vossius. Ejus origo orientalis.* Orgia. *Multiplex hujus vocis etymon secundum Servium. Traditur vera origo. Θύω hebraicos repetit natales.*

AGonia, *hostia, ut est in Glossis quæ Isidori nomine circumferuntur. In iisdem est*, Agonei, victimæ. *Ubi agones scribendum, paret ex loco Varronis, quem mox ponam. Glossæ Philoxeni:* Aglonia (*lege Agonia*) *ἱερεῖον. Eadem:* Agonalia, *&* Agonaria, *θυσία. Ubi lege, θυσία. Quamquam* Agonalia *non tam sunt sacrificium ipsum, quam dies festi, quibus sacrificatur ab eo, qui principem tenet locum in civitate. Auctor Festus. Et ante eum Varro lib. V. de L. L.* Dies Agonales, per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone; eo quod interrogatur princeps civitatis, & princeps gregis immolatur . . . . *Ex hoc autem loco colligo, voluisse Varronem, dies hos ab agone id est victima, κατ' ἐξοχὴν dictos* Agonales. *Aliter tamen Festus, cum scribit:* Agonias hostias putabant ab agendo dictas. *Et postea:* Agonium putabant Deum dici præsidentem rebus agendis, Agonalia, ejus festivitatem. *Sed omnino melius Varro. Verum unde* agon? *A Græcis puto, sed hi strictius usi. Nam Suidas auctor est, ἄγονα vocari τὰ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς χεόμενα, eamque & causam esse, cur ἄγονα dicerentur: atque hac significatione ἀγόνας χοὰς legimus apud* LXX *interpretes: ut etiam Cælius Rhodiginus observat lib. X. cap. III.* Ita Vossius de *agonis* origine, & significatione, qua denotat *hostiam*, seu *victimam*. Sed falsus omnino Vossius. Ab ovo rem exordiar. Suidas hæc habet: Ἀγόνων χοῶν, *ὁ θεολόγος φησί. τουτέστι τῶν ἐπὶ τοῖς νεκροῖς χεομένων, καὶ διὰ τοῦτο ἀγόνων. καὶ ἀγονία, ἡ ἀφορία. τὴν ἀρτίμως μηνίσαι· καὶ μετελθεῖν δικαιοῦσαν αὐτὸν τῆς ἀγονίας.* Quod ita vertitur apud Suidam Aemilii Porti: Ἀγόνων χοῶν. *Sterilium,*

lium, nullosque fœtus producentium, ac irritarum *libationum*, *Theologus dixit hoc est illarum* libationum *quæ mortuis funduntur*, ac libantur. Inferiarum, quæ defunctis fiunt, *ac proinde nullos fructus producentium*: at irritarum, quod mortui nihil sentiant, nullamque gratiam hominibus tales honores habentibus referant. Et *ἀγονία* vocatur *ipsa sterilitas*, ob quam nulli fructus, nullæ fruges in agris producuntur. Ut ajunt *Dianam iratam fuisse*, & *ipsum terræ sterilitate, persequi statuisse* i. e. ulcisci merito statuisse sterilitate agris immissa. Hinc Cælius Rhodiginus l. XVIII. (non vero X. uti citat Vossius) cap. 3. ait: *Agonia est Græcis ἀτεκνία καὶ ἀγεννησία id est liberorum, & generandi exsors facultas. Unde apud Aelianum* . . . . *καὶ ἦν ἀγονία, καὶ μὲν τοι, καὶ γυναικῶν* . . . . *Ceterum & in sanctis quandoque litteris observasse videmur ἀγόνους χοὰς pro iis, quæ vita functis prolibantur: quorum esse sterilitas agnoscitur propria. Nam & γῆς ἀγονία dicitur nonnumquam in veteribus libris, quam sæpe numinis incusserit indignatio. Quod sicubi ἀγώνια scriptum invenias, tunc quæ ad ludos & certamina spectant significantur plane: quoniam & epitaphii leguntur agones, &c.* quæ sane concinunt verbis Suidæ.

Sed res accuratiori trutina examinanda, ut curvo rectum dignosci queat: Atque ita rem omnem ordine pandam. Quemadmodum ipse Vossius tradit, *agon* nihil aliud est, nisi *hostia*, aut *festi dies*, in quibus sacrificium peragebatur. Heic autem miror, derivasse ab *ἄγονος* quod revera est *sterilis*, sicuti ipsa res loquitur. Hinc Hesychio *ἄγονος* est *ἄτεκνος, ἄσπορος*. Verum ut suam fulciat sententiam, assumit, sed falso, Suidam auctorem esse *ἀγῶνα* vocari *τὰ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς χεόμενα*. Nam in integro Suidæ loco, quem modo produximus, nihil horum occurrit, & ne colligi quidem potest. Etenim locum Suidæ ἁπλῶς introspicienti patet *τὰ χεόμενα* nempe *ἐπὶ τοῖς νεκροῖς*, referri ad *χοὰς*. Sane id firmatur ex eo quod *χοὴ libatio* descendat ex *χέω libo*; & *τὰ χεόμενα ἐπὶ τοῖς νεκροῖς* nihil aliud audiunt, nisi *ἐξήγησις τῶν χοῶν*, quod quoque perspicitur ex voce *τουτέστι hoc est*. Denique Rhodiginus *in sanctis litteris* occurrere *ἀγόνους χοὰς*, & Vossius *apud LXX* libere pronunciat, atque asseverat, sed nullum locum uterque assignat. At apud Seniores dumtaxat usurpatum bis *ἄγονος* Exod. XX. 3. 26. *οὐκ ἔσται ἄγονος οὐδὲ στεῖρα*. Deuter. VII. 14. *οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν ἄγονος*. Sed *τῶν χοῶν* nulla mentio, ac ne γρῦ quidem. Huic forte errori ansam præbuit Suidas, qui a Theologo affirmat adhibitas hasce voces nempe *ἀγόνους χοὰς*. Sed hic Theologus non alius a Gregorio Nazianzeno, qui, quemadmodum in ejus vita scribit Gregorius Presbyter, solus post Joannem Evangelistam Theologi nomine insignitus. Res comperta lippis, & tonsoribus. Quod vero sub nomine *Theologi* non delitescat Joannes Evangelista, sed potius Nazianzenus, id sane probat quod *τῶν ἀγόνων χοῶν* apud illum, ne vola quidem, aut vestigium: contra apud hunc nostrum occurrat mentio in Orat. XL. *εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα* p. 646. (edit. Paris. Ann. 1600.) *ubi baptismum dicit non solum vivis prodesse, sed & mortuis, quippe quibus fit δεξιὸν ἐντάφιον, ἐνδύτου λαμπρότερον, χρυσοῦ τιμιώτερον, τάφου μεγαλοπρεπέστερον, Ἀγόνων χοῶν Εὐσεβέστερον*. Sicuti apud Suidam

dam Kusterus habet ; qui etiam pressius ita Suidam ad verba ; Ἀγόνων χοῶν vertit: *Sterilium libationum . Sic (Gregorius Nazianzenus) Theologus appellatus eas libationes vocat , quæ mortuis funduntur . Et ἀγονία sterilitas agrorum.* Dianam iratam esse , & terræ sterilitate eum juste punire.

Antequam vero rem , quæ maximam exposcit indaginem , expediamus , haud par est Mazochianum hac super re indictum etymon sinere , ac præterire . In additionibus Vossianis , de hac voce in hunc modum habet : *Agonia , & agonium quocumque significatu accipiatur vix est , quin , utpote sacra, Tusca sint nomina , & radices in Orientis linguis habeant . Hebraice , & Chaldaice* אגן agan , pelvim , craterem , phialam *significat ; inde credo factum , ut* Agonia hostiam *significaret ; quia nulla sine bis sacris vasis hostia sacrificabatur . Adhac Chaldaicum* אוגנתא ogona , circulum , orbemque *designat ; &* אגניא aganja , fossam *sive* lacum *notat , sed proprie rotundum ad imitationem craterum rotundorum , docente R. Davide . Ex quo intelligis primariam radicis hujus notionem fuisse rotunditatem ; ex qua sequebatur , ut & crateras rotundos , & fossas rotundas eadem vox notaret . Hinc assequimur , cur* Agonium *& ludum , & locum ludorum significaverit ;* Quia (*inquit Festus in* Agonium) locus , in quo ludi initio facti sunt , fuerit sine angulo ; *putat enim dictum Græce , ἀγώνιον i. e. sine γωνία h. e.* angulo . *Atqui id uti dixi Hebraica , & Chaldaicæ originis erat ; a quibus linguis , & ad Tuscos , Latinosque vox Agonium , & ad Græcos* Ἄγων *manavit , apud quos notante Eustathio , ἀγὼν inter cetera κύκλον* significat . *Hinc* circus Flaminius *dicebatur etiam* Agon , *uti notat H. Stephanus in* Ἄγων . Hæc ἀκρίβειαν auctoris arguunt , at veritatem non assecutus , eo quod non ex visceribus rei originem arcessere studuit . Id infra magis patebit ex nostro etymo.

Verum quidem est , hanc vocem non esse peculii latini , neque græci , uti sibi falso in animum induxit Vossius , sed plane orientalis . Id autem haud veritati absonum , atque firmis innititur tibicinibus . Etenim hujus rei certos nos facit Hesychius , qui prodidit : Ἄγον ἐν Πέργῃ τὴν ἱερείαν οὕτως καλοῦσι : nimirum *apud Perges Urbis Pamphyliæ cives* , ἄγον fuisse τὴν ἱερείαν . Hanc vocem antea *Sacerdotem* , *Antistitam* interpretabar , quemadmodum vulgo ex Lexicis constat ; idcirco pro τὴν ἱερείαν , τὸ ἱερεῖον satius legendum rebar . Sed id noli audere ; non enim medicas manus Hesychio adhibes , sed ipsi vim infers . Itaque cave putes , apud Hesychium τὴν ἱερείαν designare *Sacerdotem* , seu *Antistitam* . Nam primo diverso pacto utraque vox accentu donata ; quandoquidem penultima syllaba in voce ἱερείαν Hesychii accentu acuto instructa est ; contra ἱέρεια h. e. *Sacerdos* accentum acutum in antepenultimam syllabam rejicit . Secundo Hesychius sibi ipse interpres cum in voce ἱερὸς hæc habeat : Ἱερεῖον , Θυσίανθῦμα . Heic tamen legendum sejunctim , atque ita interpungendum , ἱερεῖον , Θυσίαν , Θῦμα . Scilicet Ἱερείαν esse *hostiam* , *victimam* . Hinc in lectionibus innovandis vellem quosdam paullo modestiores , atque temperantiores . Sane Hesychius nihil aliud sibi vult , nisi hanc vocem unis Pergopolitis usitatam , ceteris Græcis incognitam . Præterea Grammaticorum græca natio eas voces peculiari genti , seu loco tribuere in

mo-

more habet, quæ revera orientalis, seu hebrææ originis unice esse possunt. Neque heic quis obtrudat, tum temporis græcum sermonem iis regionibus viguisse. Etenim adhuc veteris sermonis vestigia supererant. Id quidem arguere licet ex quamplurimis vocibus Ægyptiis, quæ mere Hebrææ radicis sunt, sicuti ex בקר *bacis*, seu *bacchis*, ex התור *ator Neton*, sive *Netiros* vel potius *Athyr* alibi, idque passim ostensuri.

Agon autem non tantum hostiam, & sacrificium, verum etiam dies festos, in quibus victima, & hostia mactabantur, videtur significasse. Ceterum quidquid ea de re sit; id innuit hebræa origo, quam mox allaturi sumus. Sane fluxit ex hebræo חג *ag* quod *festum*, *dies festus*, & *sacrificium festi*, seu *hostia*. Quod mirum in modum quadrat significationi, qua *agon*, seu *agonia*, & *agonalia* donantur. Ita apud Latinos. At Græcis non sacrificia κυρίως hinc instituere arrisit, sed certamina sollemnia more, & ætate heroica, proindeque ἀγῶνας illos duxisse credo ab חגג *agag festum celebrare*, *feriari*, *tripudiari*. Perbelle Tertullianus adversus Gnosticos c. 6. agones appellat *contentiosa sollemnia*, & *superstiosa certamina*. Hinc ἀγῶνες ἱεροὶ hoc est *sacri* nuncupati, nempe *Isthmia*, *Nemea*, *Olympia*, *Pythia*, quæ sane in honorem Deorum instituta, & celebrata ætate heroica. Atque unum idemque vocabulum in hunc modum ad Græcos, & Latinos profectum.

Quod attinet ad alteram significationem τοῦ ἀγὼν, alia via insistendum. Porro ἀγῶνα veteres Grammaticos interpretari κύκλον eruitur ex Eustathio ad Iliad. VI. pag. 1148. edit. Rom. ubi ait: ἀγὼν γὰρ, φάσιν, ὅμιλος, κύκλος, μάχη, ἔρις, ἀγορὰ, συναγωγὴ καὶ ἐπίδειξις. Et apud Etymologum M: Ἀγὼν λέγεται ὁ κυκλοτερὴς τόπος h. e. *Agon dicitur orbiculatus locus*. Hinc non temere est, quod etiam *Agon* diceretur *Circus Flaminius*, teste H. Stephano in Ἀγὼν. Pronum est igitur, & nihil moratur, quin ἀγὼν ἀμέσως fluxerit ex חוג ng *circulus*, *ambitus*, *circinus*, quod ex חג *ag circinare*.

Ἑορτὴ *festum*, *dies festa*, & *feriæ*. Germanam hujusce vocis originem Græculi cum investigando non essent nescio quas ineptias effutiere. Has, si tibi cordi sunt, legere poteris apud Grammaticos, & Lexicographos. Ἑορτὴ autem, sive ὁρτὴ, quod, utpote Jonicum, & antiquius fortasse erit primigenium, exponitur *festum*, *dies festus*, & *feriæ*. His jactis fundamentis in proclivi est intelligere, cur facile tantum metathesi adhibita manaverit ex hebraico עצרה *atara*, seu *atare*, quod redditur *festum*, *feria*, *feriatus dies*. Hinc LXX sæpicule ἑορτὴν vertere. *Otium* in antiquis libris, & monumentis per *T* fere exarari auctor Pierius ad Eccl. 1. Virgilii. Eundem scribendi modum Aitus Manutius Nepos in Orthographia adprobat. Si origines de hoc vocabulo discere cupis, adeas Vossium, qui eas ad satietatem recenset; & quoniam non tanti sunt, ideo missas facimus. Cognita recta, & genuina scribendi ratione, facillima munitur via ejus originem assequendi. Itaque *otium* sine controversia ducas ab orientali עצרה *atare festum*, *feria*. Sane *feriari* idem est atque *otiari*. Id etymon adeo veritati innixum, ut *otiosus* non modo sit *feriatus*, verum etiam *festus*. Tullius ad Q. Fr. l. III. ep. 8. inquit. *Id perficiam his supplicationum otiosis diebus*.

Ὄντως

Ὄκνος *ignavia*, *pigritia* forte oritur ex חג *ag feriatus est*, unde *ogeg feriant*, G in K desinente. *Feriæ*, quomodo prius, & unde dictæ audiamus Vossium in voce *festum* sic differentem: *Ab* ἑστιᾶν *quoque dictae* feriæ. *Nam prius fuit* fesiæ. *Velius Longus*: ferias quoque non fereas, quoniam apud antiquos fesiæ, non fesex dictæ sunt. *S in R conversum*, *quomodo ex* asa, *&* lases, *facta* ara, *&* lares, *ut testatur Scaurus de Orthographia*. *Pluraque id genus alibi attulimus*: *Festus*: Ferias antiqui festas vocabant; & aliæ erant sine festo, ut nundinæ; aliae cum festo, ut Saturnalia, quibus adjungebantur epulationes ex proventu fœtus pecorum frugumque. *Ubi pro* festas *legere malim* fesias *iis impulsus*, *quae jam diximus*. Hæc Vossius, cujus sententiæ calculum adjiciendum apud me statuo. Nam facillima mutatio τῦ *i* in *t*. Cum itaque Velius Longus obfirmate antiquitus *fesias* dictas testetur, autumo potissimo jure descendere ex orientali עצרה *fesere* quod ipsissimum; ע in F versa, quandoquidem (utpote isthaec littera spiritus densus audit) vice digammatis fungitur. Quare quod spectat ad originem, non adsentiendum Vossio, qui sui oblitus ἀσύστασιν tradit, ubi ab ἑστιᾶν derivat. Etenim ab ἑστιᾶν ἀμίσως *festæ*, non *fesiæ* emergunt.

Orgia sunt Liberi patris sacra secundum Servium in IV. Æn. ita dici videntur vel ἀπὸ τῆς ὀργῆς *id est a* furore Bacchantium, *vel* ἀπὸ τῶν ὀρῶν *hoc est* montibus *in quibus celebrabantur*. *Aliis placet esse ab* εἴργω, arceo, *quia non initiati ab his arcerentur*, *vel a* ῥέζω, *cujus præteritum* ἔοργα, *ut ita dicantur quasi* ῥέγα ἔργα. Hactenus Vossius. Verum hæc aniles fabulæ. Nam ὄργια apud Græcos cum sint generatim *sacra*, satius arbitror dicta ab orientali voce הרג *ereg*, seu *arega occisio*, *interfectio*; atque id adeo exploratum, ut inde quoque fluxerit *arviga hostia*. Plane nullum sacrum sine hostiis peragebatur. Et quoniam ex הרג ת præeunte fit תרג, hinc etiam profecta Θαργήλια judicarim, scilicet sacra in honorem Apollinis, & Dianae, seu festum, Θύω *sacrifico* omnino efficitur ex זבח, seu טבח *tava mactavit*.

CAP.

CAP. II.

Arae in excelsis locis erectae. Ideo βωμὸς Graecis, altare *Latinis. Id moris ab oriente fluxit. Unde* arae *nuncupatae? unde quoque* ἱεραὶ *Hesychii? Quid* arae *apud Virgilium. Non esse* crepidines, *seu* eminentias. *Vox* Ι'ουδαίων, *seu certe populorum maritima incolentium*. Βουνὸς collis, & ara *unde*. *domo?* Inchoare. *Quid de hac lexi scripserint Grammatici. Haud* καλῶς ἄρχειν. *Nostra conjectura de origine, & significatione. Quid apud Virgilium incohare aras. Notantur triumviri Servius, Facciolatus, Mazochius. Hic & laudatur.*

NActus mihi videor locum differendi de *ara* etymo, & significatione. Atque ut res claris argumentis eluceat, altius repetenda. Porro autem hocce vocabulum quippe quod sacrum, quin sit Tuscum, atque ad hos ab Oriente profectum, nullus dubitandi datur locus. Id infra magis magisque evincemus. Apud Orientales sollemne erat in excelsis locis aras, & sacella ædificare. Hinc protritum illud במות *bamot Excelsa*; *quo nomine tum montes, & colles, tum sacella, atque altaria in iisdem constituta ab Ethnicis indicantur. Res adeo vulgata in sacris litteris, ut monitore haud egere videatur. Inde nempe ex במה *bama* quod *excelsum*, *sacellum*, *aram* in excelsis exstructam designat, ad Græcos defluxit *βωμὸς*, quod *aram*, & *templum* denotat. Non alia de causa dictum *altare* Latinis. Huic rei suffragatur, & velificatur Festus, cum inquit: *altaria ab altitudine sunt, quod antiqui Diis superis in aedificiis a terra exaltatis sacra faciebant*. Id eo forte consilio factum, ut summam erga Deos religionem, vel Deos in excelsis locis, seu Cælo sedem habere significarent. Unde itaque manavit vox *ara?* Mihi haud dubium, quin sit orta ex orientali הרי *are montes*, seu הר *ar mons*, *montanus locus*, *excelsum*, in quibus locis, utpote quæ Diis proximiora, sacra faciebant: atque inde primitus *ara* appellata. Igitur principio ἀδιακρίτως ea de causa sicuti במה unde *βωμὸς*, ita *ara* nomen, seu significationem sortita. Apposite Hesychius docet: *ἱερὰ βωμοὶ* h. e. *arae, & templa*. Sane hæc lexis non aliunde, nisi ab הרר *erer mons*, & quandoque *templum*, seu *habitatio Dei* (versa postrema *R* in *N*) Psalm. enim XIV. exstat: *quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet* in monte *sancto tuo*. Eodemque fortasse pacto alibi adhibetur, & potissimum in Psalmis. Hinc Psal. LXV. *Mons sanctitatis meae*. LXX τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου.

Ex dictis, atque allato etymo in proclivi erit intelligere, cur Virgil. Æneidos l. 1. v. 109. ait,

Saxa vocant Itali mediis, quæ in fluctibus Aras.

Porro advertendum heic *aras* non esse *crepidines*, seu *eminentias*, uti Scaliger, Facciolatus, aliique credidere, sed ipsa *saxa*, seu *scopulos*, ut κυρίως Poe-

Poeta ipse indicat, nam addidit eas summo mari immane dorsum efficere: Denique cum ita ea saxa *aras* Itali vocarint, neque hoc sensu apud alium auctorem illa vox occurrat, puto illos, quos poeta *Italos* nominat, fuisse eosdem, atque Ἰταλιώτας (non Latinos) scilicet fortasse Tarentinos, Tyrrhenos, aliosque vicinos populos, qui ab Oriente hanc vocem acceperant. Adde quod isti erant maritimi. Atque contra vix fieri potest, ut qui mediterranea incolerent, hoc vocabulum isto sensu usurparint, quippe qui res maritimas haud callerent; idcirco ad illos populos maritimos respexisse Virgilius jure videtur. Ceterum haud desunt, qui ex Pomponio Sabino colligunt *Aras* esse insulas communi nomine Ægates appellatas, easque admodum scopulosas, & saxis latentibus circumseptas, ad quas victis navali prælio Pœnis pacem compositam, initumque fœdus, ex quo, uti testatur Servius, ea saxa Italis aras propitias dictas. Verum ut cuique vel leviter attendenti facile patet, Virgilius nihil aliud sibi velle videtur, nisi *saxa*, vel *scopulos*, qui in mediis fluctibus dorsum immane sunt mari, apud Italos vocatos *aras*. *Βουνὸς collis, tumulus, clivus & cumulus, acervus*, juxta Hesychium *βουνοὶ* sunt *arae*. Eustathius hanc vocem Africam esse, atque a Graecis usu receptam vult sub initium Odyss. τ. Scilicet ista vox Orientalis est, & prius significavit *collem* seu *cumulum* alicujus rei, postea vero *arae* significatum sibi adscivit. Etenim haud secus Hebræis במה *excelsum* est, & *ara*: qua de re paulo ante fusius. Venit autem ab Hebraico אבן *eben* seu אבנא *lapis* & *massa* alicujus rei, rejecta principe syllaba. Seu potius ab ipso במה *bama-ara M* in *N* versa.

Ut originem, & notionem *aræ* præstiterimus, explanandum superest quidnam designet apud Virgilium *inchoare aras*. Atque ut res magis elucescat, prius vocis origo detegenda. Si Grammaticos percontabimur, omnes ad unum a *chaos* venire inculcant. Adi, ni forte pigeat, Vossium, qui eos omnes recenset auctores. At licet tædet, ac miseret Grammaticorum; tamen haud misericordia dignus Vossius, eo quod Orientalium linguarum, in quibus illi sunt hospites, peritia callet. Vulgo autem *inchoare* est idem atque *ἁπλῶς incipere*, quod Græcis *ἄρχειν*; atque alia cerebrosa notio huic voci subjecta creditur, de qua infra. Porro *inchoo* haud est vocabulum compositum, atque *ἀμίαυς* venit ab Hebræo, seu potius Orientali חנך *anac*, quod non solum est *initiare*, *instruere*, verum etiam *dedicare*. Id nobis demonstrare pensi duco. Quod attinet ad primum, scilicet quod non semper sit *ἁπλῶς ἄρχειν*, sed quandoque *instituere*, *imbuere prioribus rudimentis*, seu *docere* facile arguitur ex illo Ciceronis loco de Finibus l. IV. ubi ait: *Natura hominem inchoat, sapientia perficit. Itaque si natura non perficit, certe imbuit, instituit suis principiis, & rudimentis*. Huic loco Tullii lucem affert alter ejusdem auctoris locus eodem l. IV. c. XIII. *Omnis enim est natura diligens . . . . . . Quid dubitas igitur mutare principia naturæ . . . . ut Phidias potest a primo instituere signum, idque perficere: potest ab alio inchoatum accipere, & absolvere. Huic est sapientia similis; non enim ipsa genuit hominem, sed accepit a natura inchoatum, hanc intuens debet institutum illud quasi signum absolvere. Qualem igitur natura hominem inchoavit? & quod est mu-*

nus, quod opus sapientiæ? quid est, quod ab ea absolvi, & perfici debeat? si nihil in eo quidem perficiendum est præter ingenii motum quemdam id est rationem. Verum, ut id magis planum fiat, advertendum est, Tullium, quod heic dixit *hominem inchoatum a natura*, lib. III. de finib. quoque cap. 3. ait; *eos* (nempe viros) *melius a natura institutos*. Quod vero spectat ad alteram hujusce verbi significationem, operæ pretium est monere, non deesse, qui putant *incohare* quandoque esse idem ac *perficere*. Hinc Servius ad illud Maronis Æneid. VI. v. 252. nimirum

Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras
Et solida imponit taurorum viscera flammis:

Adstruit, inquam, Servius esse *verbum sacrorum*, & *inchoare perficere* designare. Præter hocce exemplum aliud Facciolatus affert, quod contendit item significare *perficere*, nimirum Livii l. XXXIX. c. 23. ubi ait: *inchoare initia*. Sed rem secus esse molli brachio posse ostendi reor. Nam primo quod attinet ad Livium facillime alium esse significatum ex ipsius loco quis arguet: Ait enim. *Cum Perseo rege & Macedonibus bellum, quod imminebat non unde plerique opinantur, nec ab ipso Perseo causas cepit, inchoata initia ab Philippo sunt, & is ipse, si diutius vixisset, id bellum gessisset*. Ubi plane *causas unde cœpit bellum*, & *initia belli* intelligit historiographus, uti verba præseferunt, neque lumine, seu doctore egent. Quod vero spectat ad significationem τῦ *perficiendi*, quam huic verbo affingit Servius, inscitia germanæ significationis coactum, atque ad incitas redactum hance notionem huic voci tribuisse apud me statuo. Verum nihil absurdius excogitari posse credo. Nam immane quantum *perficere* ab *inchoare* discrepat, eo quod sunt ἀντικείμενα, uti Mazochius quoque admonet, licet ipse Servii causam suscipit: de quo infra. Hinc opportune Tullius ait in Top. c. 18. *Perfecta anteponuntur inchoatis*. Sed ut γνησίαν vocabuli notionem detegamus, ad originem hebraicam mentem advertamus. Porro cum Hebraicum חנך *anach* non solum *initiare*, uti supra monitum, verum etiam *dedicare*, designat, idcirco heic *aras inchoare*, nihil aliud, nisi *dedicare*. Id suadetur ex ipso fonte Hebræorum, & more. Num. VII. 10. 11. 84. חנכת את המזבח nempe *dedicationem altaris*, quod LXX vertere: ἐγκαινισμὸν τῦ θυσιαστηρίου. Paral. II. 7. *Mactavit igitur Rex Salomon hostias, boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia, & dedicavit domum Dei rex, & universus populus*. Ubi Hebraice pro & *dedicaverunt Domum* est ויחנכו את-בית. Dan. III. 2. לחנכת צלמא scilicet *ad dedicationem statuæ*. Heic advertas morem dedicandi non alium nobis exhiberi apud priscos jam inde ab ipsis Hebræis, nisi patratis hostiis, & sacris. Hinc cum ab Hebræis ad Tuscos, aliosque potissimum vicinos populos plerumque, & præsertim sacra fluxerint, facile colligimus eam expositionem, quam supra præstitimus, esse germanam. At licet Mazochius in opere, quod satis prolixum de *sub ascia dedicare* adornavit, fuse de hisce vocibus egit, attamen hæc ipsum origo fugit. Necnon Vir Cl. vindicare Servium inde aggreditur, atque ita purgat, quod sicut *consummare* est idem atque *encaeniare*; *cur non eadem notio etiam τῷ perficio suberit? Imo prorsus*

fus subeat, *teste Servio*; ait Mazochius. In ora vero ad verba Servii, *Et est Verbum sacrorum*, hæc quoque adspergit; *Verba Servii*: Et est verbum sacrorum, *dupliciter possunt intelligi*; *sive ut ipsum incboo encaniandi notione sit verbum sacrorum*, *& in pontificiis libris sic usurpatum*, *sive ut potius* Perficio *pro* encænio *sit verbum sacrorum*, *heic autem* Inchoo *sit positum pro verbo sacro* Perficio; *sive postremo ut utrumque sit verbum sacrorum*. Ceterum pace tanti viri dixerim secundum Servium *inchoo*, non vero *perficio* esse verbum sacrorum, prout ipse verborum sensus pronior præsefert; ait enim Servius loco superius allato: *Inchoat autem Perficit*: *& est verbum sacrum*. Sane τὸ *verbum sacrorum* refert ad *inchoat*. Num vero *perficio* Servio idem sit, atque *encaniare*, ex ejus verbis laconismo instructis non potest erui, atque potius ne id quidem cogitare videtur: Quod vero Mazochius noster contendit *perficere* esse *verbum sacrorum* ingeniosum oppido quam videtur, & fortasse non temere. Nam *facio*, unde *perficio*, sæpicule *sacra facere* significat, cum apud Maronem, tum apud Tullium: nec non quod caput est, τελέω *perficio*, Græcis etiam usuvenit usurpari de rebus sacris, pro *celebrare*, *agere*, *peragere*, veluti *festum*, *sacra*: Quare apud Gregorium dicuntur *festa* τελεῖσθαι h. e. *celebrari*, *peragi*. Apud Dionysium Areopag. τελεῖ τὰ κατὰ θεσμὸν ἱερά. Herodianus: πομπὴν μητρὶ θεῶν τελοῦσι Ῥωμαῖοι. Τέλη quoque sunt *sacra*, seu *mysteria*. Hæc vero, quæ caussæ ejus fovendæ accommoda erant, nescio quo fato ipsi exciderint. Atque hæc παρέργως. Sed revertamur, unde digressi sumus. *Inchoare* itaque *aras* apud Maronem esse rectius puto idem, atque *dedicare aram* apud Tullium. Id sane quadrat significationi verbi חנך *anac*. Atque hinc magis patet, cur Servius vocem *inchoare* fuisse verbum sacrorum scriptum reliquerit. Ceterum Cl. Mazochius τὸ *inchoare* esse idem atque *encæniare* affirmat; ait enim postquam attulit verba Servii ad illud VI. Æn. *Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras*, Servii scilicet: *Inchoat autem est Perficit*: *& est verbum sacrorum*: Mazochius inquam mox subdit: *Ergo* Inchoare, Consummare, Perficere, Dedicare (*sicut &* Fungi *in Ovidio*, *& legibus*) *sunt omnia rei ejusdem synonyma*, *valentque in sacris & sepulcralibus idem quod* ἐγκαινίζειν, encæniare. *Verum non quemcumque* ἐγκαινισμὸν *notant*, *sed eum*, *ex quo res* sacra . . . . *evadebat*. Hæc laudatus Auctor habet pag. 234. Pag. vero 220, ut attulit verba Virgilii Æn. IV. ita commentatur: *Non enim ibi* inchoare *est ordiri altarium exstructionem*; *imo est ea jam perfecta* encæniare (*victimis impositis*) *Plutoni h. e. in ejus cultum*, *& reverentiam* . . . . Denique ita sermonem claudit: *Ergo in sacris auctore Honorato*, *Inchoare illi Deo*, *erat rei usum in illius cultum inchoare*: *id quod & dedicare cum dandi casu* . . . . . . *dicebatur*. Idem antea tradidit nimirum pag. 140. cap. 1. Postremo ut summam huic rei manum imponam advertere præstat, τὸ *inchoare* adamussim respondere τῷ חנך. Etenim non solum vox hebræa significat *erudire*, *imbuere prioribus rudimentis*, *initiare*, verum etiam *primordia cujusque rei facere*, quemadmodum in concordantiis hebraicis doctissimus Calasius monet. Sane sæpe hebraicæ voces aliis significationibus apud Orientales donatæ fuere, quæ tamen in præsenti desiderantur: illæ vero in cognatis lin-

guis occurrunt ; quemadmodum ſæpe Arabicæ linguæ ope alias ſignificationes hebraicis vocabulis vindicarunt Eruditi , & potiſſimum Bochartus ; Mazochius , aliique innumeri non ſordidi auctores . Igitur cum *inchoare* apud Latinos & *incipere* ; & *prioribus fundamentis* , *rudimentis imbuere* , *initiare* , *inſtituere* , & *dedicare* , ſeu *encæniare* ſecundum Mazochium ἐγκαινίζειν , ſed *ritu ſacro* , & ubi de rebus ſacris ſermo eſt , deſignet , atque tantumdem vox hebræa præſtet nimirum חנך ; quid in noſtra origine & explicatione deſiderari poſſit , non video.

EXERCITATIO III.

CAPUT I.

*C*Othon *portus manufactus* , *& Inſula duplex . Unde dicta ſecundum Martinium ? Aliunde ducit Bochartus . Sed perperam utrique . Aſſignatur genuina origo* , *& ſignificatio ex* חוז , *quod male a quibuſdam redditur terminus in Pſ. CVII. Hebræa vox ſonat* portum , *& Chaldaice etiam* regionem , provinciam . *Hinc* Muza . *Et* Zao . *Reſtituitur iſta lexis Plinio . Notatur Gronovius* , *& Iſ. Voſſius . Ordo lectionis* , *& dictionum perturbatus* . Beſippo *videtur conſtare ex vocibus* , *quarum altera* חופ op portus . Ἠϊὼν littus . *Quid Heſychio* ἠϊόνες . Αἰγιαλὸς *item* littus . *Utrumque ab Oriente fluxit* .

C*Othones* appellantur portus in mari interiores arte , & manu facti . *Ita Feſtus : niſi quod corrupte apud eum* Catones , *pro* Cothones , *legas . Servius in illud I. Æn.*

Hic portus alii effodiunt . . . .

Sic ſcribit , id eſt , cothona faciunt : Cothona ſunt portus in mari non naturales ; ſed arte , & manu facti . Eſt autem & maſculini & neutri generis . Nam & cothon , hujus cothonis facit , & cothonum hujus cothoni . *Quæ fruſtra in Servio P. Danielis quæras , Onomaſticum vetus* , Cotones , λιμένες . *Sed Græcis* κώθων *aliud eſt . Lacones enim ita* poculum : *Fortaſſe autem ob ſimilitudinem quamdam ejus vaſis vox* portibus *accommoda . Niſi malis, quod Martinius conjectat* , *utrumque eſſe a* קטון , *id eſt* parvum . *Nam cotona eſſe* portum parvum , *&* poculum parvum . Hactenus κατὰ λέξιν de origine Voſſius. Sed diverſæ originis eſſe , ſicut & diſſidentis ſignificationis leviter perſtringam . Etenim Κώθων vox uſitata Laconibus (uti vulgo creditur) pro *poculo* , quod , teſte Athenæo l. VII. Siculi τὸν κωθιὸν nuncupabant ; ut Cothon Κώθων *portus* , & *inſula* apud Carthaginenſes , atque Africanas urbes au-

audit. Κώθων *poculum Laconicum* ortum vel a כד *cad*, quod *cadus*, *hydria*, *D* in *T* conversa; vel rectius a כום *cos*, quod *calix*, *poculum*, atque ipsissimum Κώθων est, ducere autumarem, dumtaxat *S* in *T* de more commutata: de quo fortasse alias sermo erit. Ceterum licet κώθων secundum Athenæum, & Plutarchum, ni fallor, sit poculum Laconicum, tamen Xenophon agens de Persis ἀπλῶς meminit hujus poculi non tamquam Laconici: ejus verba sunt: φέρονται δὲ οἴκοθεν σῖτον μὲν ἄρτον, ὄψον δὲ κάρδαμον, πιεῖν ἤν τις διψῇ κώθωνα ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. Neque ex Critia, quem adducit ipse Athenæus, aliud eruitur, nisi *Lacedæmonios uti supellectile & instrumentis vitæ minimo pretio parabilibus, & commodissimis. profert exempli gratia calceos laconicos, vestes, & Cothonem. Non est dubium hanc esse Critiæ mentem*. Hæc Is. Casaubonus in Athen. l. XI. Verum licet vas hoc adoptatum sit a Laconibus, tamen vox orientalis; idcirco Xenophon agens de Persis hanc usurpare non dubitat. Κυβιὸς interea Siculum merito descendere judicarim ex Hebræo גביע *gabia*, quod *scyphum* significat; *G* in *C* desinente, uti ex גמל *gamal Camelus*, atque ex aliis innumeris exemplis, quæ Vossius in de permut. litt. plena manu profert, discere quisque poterit. Atque hanc vocem præteriens attigi. *Cothon* vero *portus*, atque *insula* cum sit unis Pœnis, atque Afris vox adscita, oportet, ut sit punica, seu Orientalis; quemadmodum mox ostensuri. Igitur perperam *Cothon portus* (vox Phœnicia) dictus a Græco Κώθων, quod illis poculum, ob *similitudinem quamdam ejus vasis* secundum Vossium. Neque sanius derivatur apud Martinium cum *Cothon portus*, tum Κώθων *poculum* a קטן i. e. *parvum*. Nam Κώθων non erat adeo *parvum*, sed forte potius *capacius*, *majus* poculum fuisse suspicor. Hinc Κώθων non solum est *poculum*, verum etiam ipsa *compotatio*, non alia de causa, quam horum poculorum in compotationibus usus esset, ut quæ pocula erant capaciora. Hinc Alexis in ἱππεῦσι apud Athenæum l. XI. tradit, hoc vas fuisse capax quatuor cotylarum. Denique origines haud magnifacio, nisi ab ipsius rei visceribus arcessantur: nam quæ ab accidentibus, seu adjunctis petuntur, tamquam haud germanas respuo.

Cl. vero Bochartus rem paulo fusius persequitur, atque secus de origine statuit, ubi ait: *Carthaginis tres erant partes*; Κώθων, Μέγαρα, & Βύρσα. *Cothon varie definitur. A Strabone* l. XVII. νησίον περιφερὲς Εὐρίπῳ περιεχόμενον, ἔχοντι νεωσοίκους ἑκατέρωθεν κύκλῳ, insula parva, rotunda, euripo circumdata, utrimque habente in orbem navalia. *Portum fuisse muro cinctum, cujus pars una rotunda fuit, altera quadrangula colligere est ex Appiano* (lib. p. 29.) *cujus verba sunt*: Ἐπεχείρει τῶν λιμένων τῷ καλουμένῳ Κώθωνι, portum cothonem nomine est adgressus. Item; ἐνεπίμπρη μέρος τοῦ Κώθωνος τὸ τετράγωνον, incendit partem Cothonis quadrangulam. Item; ἐπὶ θάτερα τοῦ Κώθωνος ἐς τὸ περιφερὲς αὐτοῦ μέρος ἀνελθὼν, ad alterum Cothonis latus, *nempe* ad partem ejus rotundam ascendens. *Et rursus*; ληφθέντος δὲ τοῦ περὶ τὸν Κώθωνα τείχους, occupato muro, qui Cothonem cingebat. *Diodorus l.* III. *pag.* 123. *de portu Charmutha in Arabum Tamudenis*: ἐμφερέστατός ἐστι τῷ κατὰ τὴν Καρχηδόνα λιμένι, προσαγορευομένῳ δὲ Κώθωνι, simillimus est portui Cartha-

thaginis Cothoni nomine. *In margine ex libris scriptum* Κώθων. *Hirtii libro quinto nominatur aliquoties Cothon, non Carthaginis, sed Adrumeti urbis Africæ in hoc eodem littore notissimæ.* Varus, *inquit*, Adrumeto ex Cothone egressus. *Et paullo post*; Reliquæ naves Adrumetum in Cothonem se universæ contulerunt. *Et rursus*: navibus onerariis, quæ erant extra Cothonem incensis, omnibusque reliquis aliis aut subductis, aut in Cothonem compulsis. *Festus scribit* Cothones appellari; portus in mari interiores arte, & manu factos. *Et in illud Poetæ*: Hic portus alii effodiunt. *Servius*; id est, Cothona faciunt. Cothona sunt portus in mari non naturales, sed arte & manu facti. Est autem & masculini & neutri generis: Nam & Cothon hujus Cothonis facit, & Cothonum hujus Cothoni. *Vocem Africanam aut Punicam esse oportet; cum neque apud Græcos, neque apud Romanos Scriptores uspiam pro portu occurrat, nisi quibus locis agitur de Africanis urbibus. Radix* קטם Katam; *vel Phœnitio more* Katham *apud Talmudicos est incidere; unde* קטום Katham *incisus*, *&* קטום Kittum *vel* קטימה Kethima *incisio. Ita enim apud Arabes; atque hinc in Geographo parte quinta Climatis secundi* גבל אלמקטם gebal almokattam *vel* almucattim *potius mons concisus. Ita* קטום Kathum *vel* Katum *portus erat, ut jam dictum non naturalis, sed arte humana excisus. Græcis, qui nullam habent vocem desinentem in M pro* Kathum *dictus est* Kathon, *vel* Kothon *& levicula hac mutatione factum, ut barbara vox Græca civitate donaretur*. Ita Bochartus. Geogr. S. l. I. cap. XXIV. c. 470. Davisius in comment. Cæsaris de Bello Afric. LXII. *Adrumeto ex Cothone egressus*: ait: *Ex portu arte facto; nam* Cothona sunt portus in mari non naturales, sed arte & manu facti. Est autem & masculini & neutri generis: nam & Cothon hujus Cothonis facit, & Cothonum hujus Cothoni. *Verba sunt Servii ad Æn.* I. 431. Hæc ille.

Quod attinet ad Bochartum, *Cothonem varie definiri* asserit, sed *Cothonem portum a Cothone insula* discriminare ipsi haud cordi fuisse videtur. Neque idem Davisio curæ fuit: nam de *Cothone* insula ne verbum quidem. Christophorus denique Cellarius, uti exstat in adnotationibus Commentar. Cesar. de B. A. cap. XXIV. ait: *Portum quemdam* Cothone *significari non dubitatur. Strabo* l. XVII. *Carthagini portum, seu navale hujus nominis tribuit.* Ὁ Κώθων νησίον περιφερὲς Εὐρίπῳ περιεχόμενον, ἔχοντι νεωσοίκους ἑκατέρωθεν κύκλῳ. *Et si Servio credimus ad Æneidos* 1. *v.* 427.

Hic portus alii effodiunt . . . .

Carthaginenses Cothona fossa utuntur, non naturali portu. Ad hujus similitudinem videntur Adrumetini suum portum etiam Cothonem dixisse, Cæsar. de B. Afric. c. XXIV. Porro *Cothonem* designare apud Afros *portum* extra dubitationis aleam est; sed utrum κώθων in loco citato Strabonis sit *portus*, seu *navale*, id præstat perscrutari. Totus autem Strabonis locus ita se habet: Ὑπόκεινται δὲ τῇ ἀκροπόλει οἵ τε λιμένες, καὶ ὁ κώθων νησίον περιφερὲς Εὐρίπῳ. Quod ita vertere ratus est interpres. *Arci portus subjacent, & Cothon parva insula, & rotunda Euripo circumdata ad cujus utramque partem sunt in orbem navalia*. Heic autem Strabo graves, & non paucos scrupulos injicit.

Pri-

Primo narrat λιμένας h. e. *portus subjacere τῇ ἀκροπόλει*, nempe Byrsæ, quæ in media urbe sita erat; dein adstruere pergit, *Cothonem parvum insulam, rotundam, circumdatam Euripo ad ejus utramque partem habere νεωσοίκους* scilicet *navalia*. Denique quod magis scrupulum auget, est, quod Strabo *portus artefactos*, seu *fossitios* apud Pœnos *Cothones* appellatos non meminit. Ut autem, quantum in me est, huic difficultati occurram, rem ita componere instituam. Ἀκρόπολις scilicet *Byrsa* alia est a *Cothone*, quæ νησίον h. e. *insula*, atque partes disjunctæ, ideo λιμένες, qui ὑποκεῖνται τῇ ἀκροπόλει, oportet ut sint *artefacti*, non *naturales*, atque diversi a νεωσοίκοις. Heic autem, antequam ad alia progrediar, non possum, quin perstringam Cellarium, qui loco superius adducto libere pronunciat Strabonem *tribuere Carthagini portum, seu navale* nomine κώθωνα. Nam allucinatus auctor, fortasse ut difficultates, quas supra proposui, dilueret, sed contra accidit. Etenim Strabo ipse ait *Cothonem* esse νησίον h. e. *insulam*, non vero portum, seu navale, ita tamen comparatam, ut ἔχῃ νεωσοίκους. Hi sunt *navalia*, *navium stationes*, ναύσταθμοι, qui differunt a portubus, eo quod illi non semper, & omni anni tempestate non sint malefidi navibus. Hinc *statio* ideo discrepat a portu secundum Servium in 11. Æn. v. 23. quod illa sit, ubi naves ad tempus consistunt, hic vero, ubi hiemant. Alioquin cui bono Carthaginenses effodissent λιμένας, quos *subjacere arci* jam vidimus, si νεωσοίκοι omni tempore id ipsum præstarent? Denique nescio quo fato Strabo tam lævus fuisset, ut non ἁπλῶς fere heic, & presse de more suo rem narraret, & λιμένας, & νεωσοίκους perinde, ac si unum essent, confunderet. Atque in hanc sententiam utpote saniorem, & verbis Straboni aptiorem descendo.

Contra unum obstare videtur, nimirum, quod, cum λιμένες, & Cothon *insula*, *quæ habebat navalia* h. e. νεωσοίκους secundum Strabonem perinde *subjaceant arci* nempe Byrsæ, iidem videntur esse λιμένες, & νεωσοίκοι, quasi altera alteram vocem interpretetur; eo potissimum quod λιμένας numero plurali æque, ac νεωσοίκους usurpavit. Appianus cum dicat ἐπεχείρει τῷν λιμένων τῷ καλουμένῳ Κώθωνι, h. e. *Aggreditur* illum *ex portubus, qui vocatur Cothon*, agit de *Cothone* tamquam *portu*. Cum vero alibi habeat, ἐνεπίμπρη μέρος τοῦ Κώθωνος τὸ τετράγωνον, h. e. *incendit partem Cothonis quadrangulam*, atque alias: ἐπὶ θάτερα τοῦ Κώθωνος ἐς τὸ περιφερὲς αὐτοῦ μέρος ἀνελθὼν, scilicet *ad alterum Cothonis latus*, nempe *ad partem ejus rotundam ascendens*, alludere ad *Cothona* νησίον, quæ erat *rotunda*; & *habebat navalia*, secundum Strabonem videtur: sed alter Appiani locus nempe ληφθέντος δὲ τοῦ περὶ τὸν Κώθωνα τείχους, scilicet *occupato muro qui Cothonem cingebat*, potius fortasse *Cothonem* utpote cinctum muro fuisse *portum* indicat. Ceterum *Cothon* νησίον potuit esse haud secus, ac portus, eo quod haberet νεωσοίκους, qui haud alii a portubus. Prior tamen sententia magis arridet. Postremo inquirendum restat, utrum ex Strabone colligi possit *Cothones* esse portus *fossitios*, seu *manufactos*. Sane idem eodem l. XVII. paulo post hæc habet: *CXX. naves cataphractas construxerunt, & cum τοῦ Κώθωνος ostium præsidio occuparetur*, διώρυξαν ἄλλο στόμα (aliud effodere), *unde subito classis erupit*. Porro advertere ne tædeat, non

solum

solum Strabonem, & Appianum λιμένας numero plurali assignasse Carthagini, verum etiam Virgilium. Strabo enim loco superius allato ait: *ὑπόκεινται τῇ ἀκροπόλει λιμένες*, Appianus vero, uti supra vidimus, habet: *ἐπιχείρει τῶν λιμένων τῷ καλουμένῳ Κώθωνι*; h. e. *aggreditur ex portubus, qui vocatur Cothon*. Et Maro Æn. 1. v. 42.

Hic portus alii effodiunt . . . .

Quare hi portus, quos *effodere* Carthaginenses memorat Poeta, artificiales sunt, & videntur iidem, ac illi, quos, λιμένας ἁπλῶς Strabo, & Appianus nuncupat: potissimum fortasse, quod fere semper λιμένα pro *portu artificiali* Auctores usurpasse videntur. Hinc, si divinare fortasse licet, *portus* apud Carthaginenses fuisse *fossitios* videtur Strabo innuere; Postremo utrum *Cothoni insula* ex *Cothone* portu, an portui ex *Cothone insula* nomenclatura comparata sit, explanandum superet. Verum secundum nostram originem ab Oriente petitam utramque significationem mutuare hocce vocabulum ostendemus.

Sed tempus est, ut e diverticulo ad semitam redeamus. Pace tantorum virorum dicam, frustra Grammatici, & Vossius, Martinius, Bochartus in ejus vocis origine assignanda insudarunt. Etenim Κώθων ab Orientali חוז *coz*, seu *cot*, de quo infra, *ἀμέσως* profectum esse clamat. Sed oportet, ut prius genuinam Hebrææ vocis notionem, sicut in me supra recepi facturum, adstruamus. Porro illa vox חוז *coz*, seu מחוז *macoz*, quæ vice simplici occurrit in S. litteris in Ps. 107., seu juxta Vulgatam 106. perperam a quibusdam, & Lexicographis exponitur *terminus*. Primum etenim omnino sensus fert, ut *portus* exponatur; cum in eo Psalmo potissimum de *fluctibus*, & *procellis* agatur; quas postquam commemorarit Psaltes, addit: *& deduxit eos in portum voluntatis eorum*. Secundum optime Vulgata *portum*, & LXX λιμένα reddidere. Et Chaldæus habet ipsum מחוז, quod etiam *portus* in Polyglottis Waltonianis redditur. Necnon Syrus, Æthiops, Arabs, atque ad unum omnes veteres interpretes *portum* reddidere. Insuper eadem Hebraica vox מחוז fortasse magis patuit: nam Chaldaice significat *terminum*, *plateam*, *regionem*, *provinciam*; atque inde natum, ut *cothon* & *portum*, & *insulam* designarit, cum & *Cothon* dicta sit insula illa subjecta Byrsæ arci Carthaginis, atque alia insula parva sinus Laconici apud Cytheram insulam. Denique ut magis, magisque ejus notio aperiatur, haud grave erit huc afferre multa nomina Orientalia, quæ sunt unum, atque idem cum hebræo vocabulo. Hinc audi Plinium l. VI. c. 23. qui de illis populis agens, ait: *Est & tertius portus, qui vocatur Muza*. Sane *Muza* est *αὐτόσωμον* hebræum מחוז. Adhæc cum non solum exstet מחוז, verum etiam חוז *oz*, seu *uz* inde quoque fruticat *Zao portus*. Hinc apud Plin. l. III. c. 4. debet legi *zao portus*. Sed de lectione genuina hujus loci adeo certatum inter Eruditos, ut nihil supra. At ne longis ambagibus distineam, brevi illorum sententiam persequar, Harduinus apud Plinium, quem ipse suis notis adornavit, ita habet: *Promontorium Zao; Citharista portus*. Verum tantus auctor est allucinatus. Nam haud ista comminisci coactus fuisset, nisi ipsum fugisset Ptolomæus;

mæus : qui scilicet tradit , *Citharistam* fuisse *promontorium* . Hoc duce , & auctore edoctus Gronovius , & Isaacus Vossius , licet aliam viam ingressi ; tamen *Citharistam promontorium* , non vero *portum* legere . Alter autem sic in notis ad Plinium legit , & interpungit : *Promontorium Citharista ; portus regio Camatullicorum* . Alter vero hanc lectionem mancam fortasse ratus , ita locum hunce Plinianum restituit ad Melam 1741. *Promontorium Citharista , Lacydon portus , regio Camatullicorum* : Sane rectius Vossius , quam Gronovius , qui *portum* fortasse credidit nomen κύριον regionis Camatullicorum . Verum res secus habet . Nam Ms. Chiffletianum hæc verba exhibet : *Zaozita , ista portus* . Aliis vero est : *Zaoportus* , uti ad oram Plinii adnotavit ipse Gronovius . Igitur cum vox *Zao* constanter in vetustis Codicibus occurrat , quamvis inverso , perturbatoque dictionum ordine , immerito & maxima injuria istud vocabulum expungendum , atque eliminandum tantis viris visum est . Id argumentis suadebitur .

Itaque postremus omnium prodeat in scenam Pintianus , qui hunc locum ita in integrum restituit apud Plinium Gronovianum inter Variorum notas , atque prius suæ lectionis vadem dat Ptolomæum , ubi ait : *Codices iidem* , Promontorium Lao Citharista , portus &c. *Sed cum constet ex Ptolomæo Citharistam promontorium esse , scribendum videtur permutatione dictionum :* Citharista promontorium , Zao portus . Heic quoque operæ pretium monere puto , in iisdem Codicibus forte pro *Zao* lectum *Lao* , eo quod parvum discrimen intercedit inter *Z* & *L* , vel suffectum ab amanuensibus ; atque sicuti initio admonui , ordinem vocum confusum , nimirum *Citharista* postpositum , quod *Lao* , seu *Zao* præire debebat . Itaque tanti viri conjectura de isthac lectione firmatur origine orientali , quæ nempe ab זוח *oz portus* esse se prodit . Huc sciolos , qui alto supercilio cunctas in universum origines & veras , & falsas despectas habent , irridentque ; huc , inquam , in jus Eruditorum voco , atque illorum judicio sisto , dummodo haud Orientalium Musarum ingratiis nati sint ; & quibus jam palatus sapere incœperit . Neque falsus haruspex audirem , si ex eodem זוח *coz* , seu *cot portus* dictam arbitrarer *Cajetam* . Etenim huc pertinet illud Plinii l. III. c. V. *Cajeta portus* . Itaque jure inde ducere poteris ; nam videtur *Cajeta* principe significatione *portum* designasse , sicuti ex Orientali זוח liquido comperimus . Id eo potissimum suadetur , quod *Cajeta* Urbs sit littoralis , ideoque ab nautis primo illuc appulsis hoc nomine donata . Quare *Cajetam* dictam a קוץ *tadere* uti quidam Cl. Auctor scripsit , quod ibi *Cajeta* Ænææ nutrix sit sepulta , haud verum autumo . Ex חופ *op portus* constare videtur *Besippo* , de quo Plinius ipse eodem c. 1. ubi ait : *Promontorium Junonis , Portus Besippo : Oppida Beson &c.* Equidem id magis de origine nos certos facit .

Cum itaque de *cothone* verba habuerimus , heic haud importunum existimo sermonem instituere de voce ἠϊόνι i. e. *littore* , atque αἰγιαλῷ . *Eion* apud Plinium l. VI. c. 6. præsto est ; ubi ait : *Inde ad Bospori Cimmerii introitum octoginta octo mill. CCCCC. pass. Sed ipsius peninsulæ inter Pontum , & Meotin lacum excurrentis , non amplius octoginta septem mill. CCCCC. pass.*

E lon-

longitudo est : latitudo nusquam infra duo jugera . Eionem vocant . Igitur est idem atque græcum ἠϊὼν ? Porro ἠϊὼν pullulat ab Hebræo עין *ain* , seu *en oculus* , *fons* , *superficies* . Atque hinc affunditur lux Hesychio , cui ἠϊόνες *sunt* ὀφθαλμῶν τὰ ὑποκάτω . διὰ τὸ φέρεσθαι κατ' αὐτῶν τὰ δάκρυα, ὡς καὶ κατὰ τῶν τῆς θαλάσσης αἰγιαλῶν τὰ κύματα . Igitur res eo redit , ut & oculorum inferiorem partem denotet; proindeque utraque lexis conspirant amice. Αἰγιαλὸς *littus* factum ab הגלל ex גלל *devolvit* , & גל *gal scaturigo* , *fluctus* , & גליל *limes*, *confinium* , quæ omnia graphice græcanicæ voci quadrare videntur.

CAPUT II.

BAris *genus navigii* . *Ægyptia vox* . Baris ædificium , *seu* Turris . *Utrumque sed diversa via ab Oriente profecta* . *Secundum Corinthum Jonicum vocabulum* . *Occurritur Corintho* , *aliisque Grammaticis* . *Ortum ducit ab* עברה, *quod ex Herodoto* , & *innumeris argumentis esse* scapham *evincitur* . *Notantur interpolatæ LXX versiones* . *Jonathan reddidit* מגוזתא *h. e.* scapham . *Quem plerique recentiores interpretes sequuntur* . Horia , τρέμαξις , saphon , lembus , carina *ab Oriente manarunt* . *Unde* Thebæ *secundum Bochartum* ? *Quid de aliis significationibus* , *quæ huic voci subsunt* , *crediderit* . *Quid quoque de illis Seldenus senserit* . Theba collis , Θίβαι Bos , & Theba navis *ab Oriente profecta* . Ἀμὰς navis *ex fonte Hebræo descendit* . *Forte pro* ἀμὰς *ἁτὰς legendum* .

BAris , ait Vossius , *esse navigii genus testes Hesychius* , & *Suidas* . *Jonum id vocabulum esse Corinthus auctor est* . *Videntur* & *illi a* barbaris *accepisse : ac propterea , puto , Euripides* Βαρβάρους βάριδας *dixit* . *Et a quibus potius , quam Ægyptiis? Nam Herodotus in Euterpe , cum locutus esset de genere navigii Ægyptiaci , atque id nominasset* Βάριν, *subjicit*, τοῦτο γὰρ δὴ ὄνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοισι ; hoc enim his navigiis est nomen . *Propertius quoque , qui unus Latinorum usus videtur , sic de Ægypti Regina scribit l. III. el. X.*

Scilicet incesti meretrix Regina Canopi . . .
Ausa Jovi nostro . . . ,
Romanamque tubam crepitanti pellere sistro,
Baridos & contis rostra liburna sequi .

Hæc ferme habet Vossius . Igitur vox Ægyptiaca , Orientalis , non solum quod ad significationem τῦ *navigii* spectat , verum etiam *domus*, *ædificii*. Sane βάρεις , quæ Suidæ , Hesychio , & Etymologo M. sunt etiam τείχη, στοαί, αὐλαί , πύργοι , σφαῖραι , & Hieronymo *turritæ domus* , seu *magnæ* , & *instar turrium excitatæ* , descendunt ab Hebræa voce בירה *bira regia* , *palatium* , *arx* , *castrum* . Verum unum obstat , quod Corinthus ait esse Jonum vocabu-

bulum. Cui brevi faciet quis satis, si animadverterit haud novum esse Grammaticis, & præsertim Corintho *Jonicas* aut ex alia dialecto, asserere, aut ex ipsa Græcia arcessere eas voces, quæ reipsa sunt domo Orientis. Hinc Etymologus ait *ἐσσὴν* Ephesiorum dialecto denotare *τὸν Βασιλέα*, atque ducit *ἀπὸ τῦ ἴσαι*, cum revera sit ipsum Hebraicum אצל *essel princeps, optimas*. Quare licet quandoque aliquas voces peculiari dialecto usitatas non negamus, tamen id magis eas voces orientales esse prodit, atque clamat. Ideo ipsi læva mente, seu potius inscitia orientalis sermonis ab ipsa Græcia accessunt; quemadmodum Etymologus Ε'σσὴν ducit *παρὰ τὸ ἴσαι καὶ ἱδρύσαι*. Sed de hac voce alias commodius agetur. Jamvero quod attinet ad significationem *τῦ naviculæ* non aliunde manavit, quam ab Hebraico עברה *abara navis, ponto, scapha*, uti á plerisque eruditioribus Interpretibus redditur II. Reg. XIX. v.18. Heic autem sistendum ante quam progrediamur, atque adnotandum, quod cum juxta Herodotum sit navigii genus fluviatilis, & l. cit. Reg. non alia de causa navigiolum comparatum legamus, nisi transmeandi flumen Jordanem, unum idemque esse oportet. Præterea sensus id postulat, ut *scapha* exponatur, sicuti cuique rem penitius introspicienti illico patebit; secus insulsus sensus, atque inusitata illa repetitio verborum; in quam inciderunt LXX vertentes Hebræum: ועברה העברה לעביר את בית המלך *Καὶ διέβη ἡ διάβασις τῦ διαβιβάσαι τὸν οἶκον τῦ βασιλέως*, uti affert Calmetus in suis Commentariis, licet versio Lxxviralis, quæ Davidis Millii studio exiit, loco *τῦ διαβιβάσαι* habet *τῦ ἐξεγεῖραι*. Neque præstat reponere, Hebræis in more positum esse geminare idem verbum, ut illud Psalmi *exspectans exspectavi*, atque id genus similia. Etenim id heic locum non habet, eo quod esset non gemina, sed tergemina vocis repetitio, uti ex LXX constat; denique diversæ rationis esset. At quod caput est, hanc vocem ita exponendam suadet Herodotus, qui scribit ita vocari apud Ægyptios *navigiolum fluviale*. Cum igitur nulla alia vox occurrat apud Orientales, quæ accedit *Βᾶρις*, nisi Hebraicum עברה *abara*; ut recto stet talo Historici veritas, atque assertio, ita exponi oportet, ne causa cadat Herodotus, & falsi crimine arguatur. Postremo lexis Hebraica venit a verbo עבר *transiit, trajecit*, atque עבר *vadum*, non secus, ac Græcis *navis* dicitur *πόρθμος, πορθμεῖον* a *πείρω transeo, trajicio*. Latinis vero dicuntur *pontones*.

Ceterum ex versione LXX heic nihil certi erui potest; nam adeo interpolata atque varia, ut nihil supra. Hinc illa versio Lxxviralis, quæ a Waltone in suis Bibliis adoptatur, ita habet: *Καὶ ἐλειτούργησαν τὴν λειτουργίαν τῦ διαβιβάσαι τὸν Βασιλέα*. Quod ita ibi vertitur: *Et ministrarunt ministerium ad traducendum regem*. Ubi pro ועברה, & העברה videntur legisse ועבדה ex עבד *abad* quod *servivit, ministravit*; & עבדה quod est *ministerium*. Necnon alia MS., uti in ora Waltonis Bibliorum adnotatum, habent: *τῦ Βασιλέως τῦ διαβιβάσαι αὐτόν*. Itaque si hanc lectionum discrepantiam sive de industria sive dolo malo maleferiatorum hominum, sive inscitia amanuensium spectas, haud nostræ sententiæ officit, eo quod germana versio, & quæ *τοῖς* LXX mens fuerit, nos latet. Neque quis sibi in animum inducat falsum

esse, עברה *abara* significare *naviculam*, *scapham*, eo fretus, quod *LXX*, *Syrus*, & *Arabs* secus hanc vocem vertere. Nam id inde natum, quod diverso modo istam lexim legere. Hine Syriacus interpres cum reddiderit, *& paraverunt vada*, prout vertitur in Waltonianis Bibliis, videtur respexisse ad עבר *eber vadum*. Arabs vero cum habeat: *Attulerunt quoque sublicia:* spectavit fortasse Chaldaicum עברין *abrin* h. e. *vectes*, *repagula*. At Jonathanis versio, qui hanc vocem recte expenderit, habet מגזתא *megizata*, quæ vox designat *scapham*, *navigiolum*. Sane τῷ עברה significatio τῦ *scaphæ*, seu *naviculæ* subjecta fuerit sine controversia oportet; secus qua fronte Chaldæus hanc significationem illi voci subesse obtrudere ausus esset? Quare ita conjicio. Vox hebræa τῦ *scaphæ* significationi obnoxia est, potissimum cum apud Ægyptios sua tempestate Βᾶρις πλοῖον fuerit secundum Herodotum, & secundum Euripidem sit βάρβαρος scilicet *peregrina*, *exotica*. Igitur res eo redit, ut βᾶρις sit vox Orientalis, prout Herodotus, & Euripides tradunt; cui respondet Hebræorum עברה *abara*, unde ad alios populos deinceps dimanavit. Alioquin de hac voce, quod sit Ægyptia & Barbara, actum atque desperatum esset. Quod cum sibi proposuissent, atque accurate perpendissent quidam recentiores Interpretes, nempe Pagninus, Arias Montanus, Junius, aliique, κατὰ πόδα Chaldæum sunt secuti. Quæ sane expositio mihi auro contra carior.

Horia, & *horiola navicula piscatoria* descendit ab Hebraico אני *oni*, seu אניה *navis*, tantum *N* in *R* versa. Τράμπις *navis* apud Lycophronem a דברות *dibrot rates* per metathesin venit. *Saphon* exponitur *funis nauticus in prora positus*. Cæcilius apud Isidorum l. 19. Orig. c. 4. ait: *Ventreo cursu veni prolato pede usque ad Saphonem*. Hoc vocabulum suam originem acceptam referre videtur Hebraico ספינה *sephina navis*. *Lembus* λέμβος *genus navigii explorandi gratia comparatum* fit ab Orientali דבר *dabor*, unde דברות *dibrot rates*, *D* in *L* de more versa. *Carina* proprie & κυρίως *ima trabs navis* est: peropportune fluit ab Hebræo קורה *core trabs*. Demum coronidis loco apponam vocem *Thebas*, de cujus origine lis ingens viget inter Grammaticos, & Eruditos. Samuel Bochartus Geogr. S. l. I. cap. XVI. Chanaan. Col. 426. ita disserit: *Jam si e Creta in Bœotiam cum Cadmo trajiciamus, statim se Thebæ offerent Phœnicibus* תבץ Thebes *dictæ*, *ut urbs terræ Chanaan*, *ad quam molæ fragmento percussus Abimelech interiit* Jud. IX. 50. & II. Sam. XI. 12. *Itaque hanc historiam referens Josephus* Thebas *scribit:* Ἤλαυνεν, *inquit*, ἐπὶ Θήβας, ad Thebas promovit agmen *de eodem Abimelecho Antiq. l. 5. cap. 9. Et rursus l. 2. cap. 2.* ὃς ἐπὶ τὸν ἐν Θήβαις πύργον ἰὼν (*lege* ἐβάλετο) qui Thebis cum turrim vi capere conaretur. *Id docti si observassent, non scripsissent tam aliena de Thebarum nomine. Sunt qui vocis originem ab Ægypto arcessunt, & Bœoticas Thebas volunt ab Ægyptiis nomen mutuari. At Varro de re rustica* l. 3. c. 1. Thebas, *vel sine afflatu* Tebas *ex Sabinorum lingua colles exponit. Alii Cadmum sibi fingunt urbem a se conditam a* תבה Theba *nominasse*, *id est nave in formam arcæ*, *qua in Bœotiam sit advectus*. *Pausanias a* Thebe *deducit*, *Asopi scilicet filia*. *Eustathius* ἀπὸ τῆς Θήβης

ἢ τῆ

ὁ τοῦ δρόμου τοῦ βοὸς a cursu bovis, *quem ducem itineris habuerit Cadmus . Quin si fides Etymologo , & Isacio in Lycophronem* p. 180. Θῆβαι Σύρων λέγεται ἡ βοῦς, bos Syriace Theba dicitur. *Nugæ nugacissimæ . Thebis , ut jam diximus , Phœnicium nomen fuit* תבץ Thebes *formæ* תבל . . . . *Ita* תבץ Thebes *fieri palam est ex inusitato* בצץ , *unde* ביץ *vel* בצה *pro luto & cœno in Scripturis occurrit aliquoties . Sic* Job. VIII.11. . . . . . . *Itaque urbi* Thebes *seu* Thebis *a luto nomen* . Ita Bochartus . At Johan. Seldenus sic habet in prolegomenis de ling. Hebr. & Phœn. cap. 2. in lib. de Diis Syris : *In Bœotiam item Cadmum e Phœnicia petunt veteres : atqui & Cadmus urbem suam Hebræo nomine appellavit . Thebas nempe a* תבה *quod navem sonat; a navicula , qua trajecit . Quemadmodum & prisci Latini nummum rate signarunt , quod ea vectus Saturnus in Latium pervenit* . . . . . *Cadmum etiam ipsum* Orientalem *denotare a* קדים cadim *quod oriens est* . . . . *Quod de Thebe Nympha cognomini habent Græci , nugamentum est , uti & quod Isacius Tzetzes ad Lycophronem , affert de Thebe Syrorum lingua , uti ait ille,* bovem *interpretante* . Hæc Seldenus loc. cit. Jam vero redeamus ad Bochartum , qui temere , & nimis audacter ea , quæ de vocis Θῆβαι h. e. τῆς *Thebæ* significatione veteres litteris consignarunt , nugas nugacissimas esse pronunciat . Quem aliqua parte sequitur Seldenus . Ut rem propius assequamur , operæ pretium est monere , nos in præsenti haud certare de origine , & voce Thebarum , sed de significationibus , quæ apud Veteres huic voci affinguntur . Etenim num *Thebæ* dictæ a תבץ scilicet a *luto* , an ab alia voce disquirere haud magnopere laboro . Itaque vera autumo pleraque quæ veteres docent . Hinc vere *Teba collem* denotat Sabinorum lingua ; nam alibi venire a טבור, quod *locum editum* , *umbiculum* , *verticem* , seu ipsum *collem* designat , adstruemus . Nam usurpatur de Hierosolyma , quæ sita est in loco editissimo , ut facile ab omnibus conspiciatur . Hinc Calmet in Ezech. cap. XXXVIII. v. 12. ait : *Mons in agro surgens , undique solus , atque sejunctus Hebraice Tabor dicitur* . . . . . . Denique ita claudit : *Hic Tabor terræ est locus totius terræ sublimissimus ; editissimus , situque tutissimus* . Eamdem significationem imbibit aliquando græcum ὀμφαλὸς , qui in Clypeo idem, ac *umbo* : necnon latinum *umbilicus* . Adi eumdem Auctorem in Jud. IX. 37. cui adde, quod *umbilicus* etiam est *gnomon* , seu *stylus* in horologio solario . Quod attinet ad alterum ; nempe Θῆβαι , quum Syriace denotat *bovem* , modo timari haud pœniteat . Sane ita Etymologus , Isacius in Lycophronem, uti vidimus , testantur . Demum idem signare vocem Θῆβαι videtur putasse Eustathius , ubi ducit a *cursu bovis* . Itaque Θῆβα factum ab Hebræo אביר *abir bos* , T præmisso, uti ex אפר τέφρα *cinis* , ex חפר τάφρος *fossa* . Demum , quod huc spectat , scilicet est, num *Thebæ* dictæ a תבה *arca* , & *Theba* contineat significationem *navis* . Jam inde autem ab initio palam fassus sum , nolle vadimonium facere de Thebarum isthac origine , num scilicet dictæ a תבה *navi* , an a voce Hebræa *lutum* signante . Id vero contendo , quod si Thebæ continent aliquo pacto denotationem *navis* , aut ab voce , quæ *navim* significat, deducendæ sunt , haud dictæ a תבה *teba* , quæ κυρίως est *arca* , sed ex

עברה

עברה *abara navis*, *ponto*, & *tabara T* præposito, uti fieri solere modo ostendimus, ut inde תעבר *tabar trajicere*. Ἀμὰς, δος est *navis* apud Etymologum ex Æschylo. Porro videtur fluxisse ex Orientali אנית *ania*, seu *ani*, quod idem, *N* in *M* conversa. Ceterum licet innixus Hebrææ origini, tamen non is sum, qui etymo solum ductus, non vero Codicum auctoritate pro ἀμὰς ἀνὰς subrogare audacter confidam.

EXERCITATIO IV.

CAPUT I.

HOstis peregrinum *principe significatione sonabat*. *Ita Varro*, Cicero, *Festus*, *Macrobius*. *Secundum Vossium ab* ὅς τις, *vel* ostium. *Traditur vera origo esse ab* חוץ ost. Esar *oppidum denotans* advenas *ab* הזר. Sapen *dictum idem oppidum autumo ex* אסם. Hospes *ab* hostis *dictus videtur Vossio*. *Id venit ab* אסם osop. Βέρης a ברח. Bargus, bargina homo extorris. *Vossius notatur*. *Derivatur ab ipso* barac fugit. *Hinc* bannus, *seu* bannum *vox barbara*, *quæ* exilium *denotat*, *unde Italis* bando. Bannus *h. e. præses a* בעל. Nanus νάνος erro *vox usitata Lycophroni*. *Mazochius conatur ducere a* נד nad. *Sed verius a* נע na na *geminata voce*. *LXX Gen* IV. 12. *secus legere*. Ναὸς, & ναίω a נוה. Templum *a* תפנה. Σηκὸς fit a שכן. Gurgustium *venit a* גור gur *geminato*, & בתר. *Hinc* Trig incola. Ὤον *est* domus, domicilium, ὑπερῷον *vero* superior domus pars. *Fluit ab* עון. Ὠβὴ ab חבר eber societas. *Hinc* & τιβὴν, T *præmisso*. Βούτος ἀπὸ τοῦ בית bet. Μέλαθρον a מלונת melunat. Fratria. *De ejus origine Grammaticorum nugæ*. *Profecta a* פרזון pherazon. Gugga *est homo ex Libya*, *seu Afer secundum Lambinum*. *Ejus origo est a* גור. Palor *a* פלט. Μόσσυν a מצוד mazod. Βλεψὸν a בור bor Carcer. *Quid de ea voce Vossius*, & *Grammatici*. *Derivatur ab* חרכי cancelli, clathri. Thalamus *non venit a* θάλλω *neque a* תא. *Tribuitur ei genuina significatio*, & *origo*. Καλιὰ *a* קן. Κυπὴ *a* חפר. Limen *ab* אולם. Θαιρὸς *a* ציר. Spatium *a* פתא. Κώμη *a* מקום. Vicus *ab* חוץ ux. Οἶα *vero fit ab* חיה, *seu* חוה. Cohors, & *gr.* χόρτος a חצר tzaer; & חציר fœnum, & atrium.

DE *etymo*, *sic Nonius*: Hostimentum est æquamentum, unde hostes dicti, qui ex æqua causa pugnam ineunt. *Nonii itaque mens est* hostis *venire ab* hostio *id est æquo*; *eo quod qui alteri se bello opponit*, *is minimum vel æqualis sit*, *vel talis sibi videatur* . . . . . . *Sed vera videri poterat hæc Nonii opinio*, *si ea princeps*, *quam is credidit*, *esset significatio vocabuli* hostis

hostis. *Nunc secus est, uti docent hæc Varronis verba pene initio l. IV. de l. l.* multa verba aliud nunc ostendunt, aliud ante significabant: ut hostis; nam tum eo verbo dicebant peregrinum, qui suis legibus uteretur; nunc dicunt eum, quem tum dicebant perduellem. *Idem tradit Cic. 1. de Offic.* Equidem illud etiam animadverto, quod qui proprio nomine perduellis esset, is hostis vocaretur, lenitate verbi tristitiam rei mitigante. Hostis enim apud Majores nostros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. Indicant enim duodec. tabb. Aut status dies cum hoste. Itemque, adversus hostem æterna auctoritas. *Festus*. Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hostis perduellis. *Cum itaque princeps notio hujus vocabuli ea sit, qua peregrinum significat: hujus, non ejus, qua notat perduellem, etymon quæri debet. Hoc autem satis est obscurum: nec quidquam melius occurrit, quam sit* ab ὅστις quivis, quicumque: *vel potius, quod etiam Martinio videbatur,* ostium, *ut notet eum qui* foris *est, hoc est extra territorium nostrum, ut qui alienis legibus utatur. Pro hac sententia est, quod* peregrinus *Græcis similiter* θυραῖος *dicatur a* θύρα *id est* ostium. *Hesychius:* θυραῖον ἀλλότριον, καὶ μὴ συνοικον. Hæc ferme Vossius. Ceterum addere poterat Plautum, atque ex Plauto Macrobium, qui Saturnal. l. I. c. XVI. differens de diebus fastis, comitialibus, comperendinis, statis, præliaribus, ait: *Stati, qui judicii causa cum peregrino instituuntur*, ut Plautus in Curculione: Si status condictus cum hoste, intercessit dies. Hostem nunc more veteri significat *peregrinum*. Adeo certum est. Verum hujus vocis origo non est ab ὅς τις, ut Vossius adstruit, neque ab *ostium*; nam inde emergeret *ostiarius*, ut a θύρα, θυρωρός; præterea cum hoc vocabulum significatione *peregrini* sit antiquum, constans esto esse ab Hebræo חוץ *host foris, foras, extra*, unde חיצון *ihon extraneus*; nam heic adverbium loco nominis est, haud secus, ac Græcis, ut ὁ πέλας *propinquus*. Hinc LXX Job. XVIII. 17. חוץ verterunt ἐξωτέρος. Quare apud ipsos perinde fuit, atque חיצון, quod iisdem ubique fere ἐξωτέρος vertere mos est.

Heic apte cadit verba facere de oppido *Esar*, de quo ita Plinius l. VI. cap. 30. ubi ait: *Inde dierum duodecim Esar Ægyptiorum oppidum . . . . Bion autem Sapen vocat, quod ille Esar, & ipso nomine advenas ait significari*. Prius credebam *Esar* esse ipsum Hebraicum אזרח *esrah*; at re maturius expensa sententiam in melius verti; eo quod *esra* significaret *indigenam*, contra *Esar* Plinii *advenam*, eo vel maxime, quod locus Plinii non esset interpolatus, aut dubiæ lectionis, ita ut apud ipsum legi debuerit *indigenas* pro *advenas*. Igitur dubio procul factum ab הזר *esar*, seu *asar alienus, extraneus*. *Sapen* vero reor dictum ab אסף *asap recepit* (unde אספות *collegia*) quasi *receptus, exceptus*: *Hospes unde sit videor mihi indagasse. Veteres pro peregrino* hostis *dicebant, ut ostendimus suo loco ex Varrone, Tullio, Festo. Inde igitur* hospes *converso T in P, quod in multis factum: Ut a* στάδιον *Cretenses dixere* σπάδιον, *unde* spatium: *a* ταὼς pavo; *a* στάχυς spica: *a* χρὼς χρωτὸς corpus &c. ait Vossius. Sed illius miseret. Etenim veriloquium clamat esse ab Hebræo אסף *osep* ex אסף *asap recipere*. *Bipus fugitivus* dictus

a

a ברח *barah fugit*, *profugit*, unde מברחים *fugitivi*. Bargus, bargina, vargus, *&* vargina *appellatio est barbarica hominis extorris*, *&* *latrocinio viventis*, ait Vossius; prout ex Sidonio l. VI. ep. IV. probat. Verum potiori jure reor notare *hominem extorrem*, *expulsum*; atque inde ad alia denotanda translatum. Lex Salica T. LVII. §. V. de corporibus exspoliatis: *Si quis corpus jam sepultum effoderit*, *Wargus sit*, *hoc est expulsus de eodem pago*. Et Lex Ripuaria T. LXXX. VII. §. 1. *Wargus sit hoc est expulsus*. Heic porro advertendum, quod ista vox fuerit parum nota, proindeque secus haud adjecissent explanationem illis verbis *hoc est expulsum* leges, quas modo allegavimus. Hinc duplici nomine causa cadit Vossius, dum *verisimilem credit sententiam Bonaventuræ Vulcanii*, *qui conjectabat bargena esse Teutonicum*, *quo obvium interrogamus Waer henen? id est quo tendis*. *Gloss. Philox.* Bargina, *νεκροφόρος*, *βάρβαροι*, *προσφώνησι βαρβάρου*: *Ubi triplicem tribuit notionem*, *ut sit* Vespillo, *vel* homo barbarus, *vel* barbarica compellatio. *Ac postremum hoc etiam est in Glossis Cyrillo tributis*. *Sic enim illæ*; *προσφώνησι βαρβαρικὴ* bargina. *Quod autem etiam βάρβαροι exponitur confirmatur illo Flavii Capri l. de Orthographia:* Bargina non bargenna hoc est homo vitiosæ gentis, quia barbarus interpretor vitiosus: unde & barbarismus dicitur vitium. Hactenus idem Vossius. At præfiscini immensum *σφάλμα* patravit, utpote qui haud assecutus fuerit verba, & mentem Flavii Capri. Etenim, ni fallor, verba adducti Auctoris scilicet *bargina* non *bargenna* hoc est *homo vitiosæ gentis*, hoc sibi volunt, quod *bargina* significet *hominem vitiosæ gentis*. Ea verba quæ subnectuntur, *quia barbarus interpretor vitiosus*, non indigitant *barginam* significare *barbarum* uti Vossius assumsit; sed ex illis verbis eam esse mentem Auctoris puto, quod *bargina* significet *hominem vitiosæ gentis*, quia venit a *barbarus* quod ipse interpretatur *vitiosus*. Denique in Glossis Mss. Pauli Diaconi, *barginæ*, *peregrini*, *non peregrina*, uti probe emendat Vossius. Et in aliis Glossis: *Varginus*, *alienigena peregrinus*, *quasi barbaris genitus*. Sed rectius puto ita interpungendum: *Varginus*, *alienigena*, *peregrinus*. Hanc vocem descendere puto a ברח *barac fugit*, *aufugit*, unde מברחים *fugitivi*, *profugi*. Inde etiam venit *Bannus exilium*, & *bannire*, æque ac Græcis *φεύγω fugio*, & *φυγὴ fuga* pro *exilio* usurpatur, neque secus Latinis *fuga*. *Bannus* vero, quod est apud Turcas, & Hungaros officii nomen, *præsidem*, seu *regni gubernatorem* designans videtur factum ab Orientali בעל *baal dominatus est*, *imperavit*, ל in *N* versa. *Γείτων* vicinus omnino descendit a גש *Gas* ex נגש *accessit*, *appropinquavit* *S* in *T* versa, quod Chaldæis præsertim familiare est, quod nemo inficiabitur, nisi omnino erit hospes in ea lingua.

Nanus, *νάνος est erro auctore Tzetze*, *qui ad illud Lycophronis de Ulyssis in Tyrrheniam adventu*, Νάνος πλάνησι πάντ' ἐρευνήσας μυχόν. Scrutatus omnem erroribus Nanus angulum. *Sic adnotat:* Νάνος ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ Τυῤῥηνοῖς καλεῖται, δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος τὸν πλανήτην. Nanus Ulysses a Tyrrhenis vocatur: quod nomen erronem notat. Ita fere de hac voce habet Cl. Mazochius in Additionibus Vossianis. Quod vero ad originem attinet

tinet, *suspicio ejus est, verum Ulyssis Tyrrhenicum nomen fuisse* Νάδος (נד *nad autem* vagum *significat; est enim participium a* נוד vagari : *quæ notio tum Hebræis, tum Chaldæis, Syris, Arabibus est usitata*) *deinde quia litteræ D pronunciatio blæsa, & ambigua apud Orientales & Tuscos eorum traduces erat; hinc ex* Νάδος *id est* πλανητὴς *factum fuisse* Νάνος. Hæc fere laudatus Auctor de origine. Verum hocce etymon duriusculum videtur; ideoque omnium verissime venire puto ab Hebraico נע *na* geminato, quod idem est, scilicet *vagus, jactatus*, juxta illud Maronis Æneid. I. *terra jactatus & alto*. Hinc Gen. IV. 12. conjungitur נד *nad*, & נע *na*, nempe *vagus & profugus* ex rad. נוע *nuah vagatus fuit, recessit*. Ubi vero LXX vocem נע transtulerunt *gemens*, videntur mihi lectitasse נוחה *lamentatus fuit*.

Jamvero tempus est ut de aliis vocibus, quæ *habitationem*, & *quamcumque sedem* denotant, differamus. Ναὸς Græcis *templum*, & ναίω *habito*, unde originem capit, hæret aqua. At citra dubitationem factum a נוה *nava habitavit*, & *Nave habitaculum*. *Templum* antea putabam dictum a צבול *habitaculum*: at cum Varro, aliique Grammatici dictum velint a *templando*, eo quod nihil aliud est, nisi locus, qui undequaque aspici queat, vel ex quo omnis pars aspici possit, sanius puto & *templor*, & *templum* dici ab Hebræo תפנה *tipna aspexit*, unde פנים *panim facies, aspectus, conspectus*, & *qualibet externa rerum anterior species*. Σηκὸς exponitur *stabulum* proprie ovium, & caprarum juxta Pollucem; & Od. r. dicuntur σηκοὶ Ἀρνῶν, ἠδ' ἐρίφων. Item *templum*; hinc apud Herodianum l. III. conjungitur ναὸς, & σηκός. Denique pro *avium loculis* & pro *ipsa domo* teste Hesychio, & Suida. Adde quod νεώσοικος significat *navale, navium statio*. Quare omni jure, atque ἀμέσως venit a שכן *facen habitavit, degit, commoratus est*; atque Hebraicum vocabulum ea omnia præstat, quæ vox græca complectitur. Hinc Dan. IV. 18. ובענפוהי ישכון *& in ramis ejus habitabunt aves Cœli*. Ezech. XXXII. 4. *Et faciam, ut habitent super te omnes aves Cœli*. Pro *Dei habitaculo* ponitur Jer. VII. 12. ubi ait שכנתי, h. e. *feceram ut habitaret illic nomen meum*. Et משכן *habitaculum*, ut Lev. XXVI. 11. *Et ponam habitaculum meum* משכני. Ps. XLVI. 5. משכני עליון *habitaculum Excelsi*. Et pro *quocumque habitaculo*; ut *habitacula pastorum*.

Gurgustium, si Servio credimus, est *obscura*, & *latens taberna*. Ista vox ab Oriente haud dubie fluxit, ut ipsa res loquitur. Porro factam puto ex גור *gur gur* (geminari sæpe solent voces) *habitavit*, & מגור *magur habitatio*, atque ex שתר *satar latuit, abscondit, occultavit se*. *Colo* unde *incolo* forte venit ab eodem גור *gur habitavit*. Ex eodem גור *gur*, unde תגרר factum *Trig* incola, de qua voce consule Bochart. Geogr. S. c. 1214. Ὦον exponitur vulgo *superior domus pars*. Plane Eustathius tradidit: τὰ ὑπερῷα τῶν οἰκημάτων ὡς καλῶσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι. Verum non solum *fastigia domus*, verum etiam *ipsa domicilia* (quæ significatio princeps mihi videtur) ἁπλῶς designare reor; etenim secus non diceretur ὑπερῷον, & ὑπὲρ, quod *supra* est, redundaret. Denique idem suadet Hebræa origo עין, & מעון *habitaculum* quodcumque. Ὠβαὶ *tribus* ab חבר *societas*, unde & ωβὴν idem, ח in ת versa, vel ex תחבר. Βουτοὶ secundum Hesychium sunt *loca apud Ægyptios*,

ptios, *in quibus mortui ponuntur*, ubi ait: *Βουτοὶ τόποι παρ᾽ Αἰγυπτίοις εἰς οὓς οἱ τελευτῶντες τίθενται*; procul dubio dicta ab Orientali בית *Bait domus, & omnis locus*, seu *sedes ubi aliquid continetur*. Μέλαθρον domus venit a מלונת *melunat tugurium*, *N* in *R* versa, atque transposita. *Fratria vulgo ducitur ἀπὸ τῶν φρεάτων a puteis, eo quod communi puteo uterentur. Vel potius prima origo est πατὴρ, unde πατρὶς, quo significatur patria, item πόλις, φυλὴ, ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς γένεσις. Inde & πατρία familia. Pro πατρία dixere φρατρία inserto ρ*; ait Vossius in voce *Frater*. Sed meræ fabulæ. Nam φρατρίαι cum sint ex Budæo *conventus quidam hominum quasi pagi propria sibi sacra habentium*, videntur dictæ a פרזון *pherazon*, & *Z* in *T* versa *pheraton, pagus*; licet esse posset ab חברות *aberet sodalitas*. Verum prius certius. Gugga apud Plautum occurrit in Pœn. V. 2. 17. ubi ita legunt: *Facies quidem ædepol punica est, gugga est homo*. Ita refert Facciolatus apud Calepinum. Integra vero adlocutio hæc est:

> *Sed quænam illac avis est, quæ huc cum tunicis advenit?*
> *Numnam ita balneis circumductus pallio?*
> *Facies quidem ædepol.* . . . .

Ita habent Commentatores apud Plautum. At Gronovius ad oram Plauti hæc adnotat: *Lamb. ex Mss. Facies quidem ædepol punica est, gugga est homo*. At Lambinus sic ad verba, *Facies quidem ædepol. In nostris libris sequuntur deinceps hæc verba* punicu' st, gugga est homo. *Gugga autem id est Afer, seu homo ex Lybia*. Hactenus Lambinus ex Mss. Sane isthæc comœdia oppido quam punicam linguam sapit. Videtur heic esse vox punica, quoniam de homine punico res est. Porro descendere poterit ex גור *gur* (geminata syllaba *gu*) *peregrinatus est*, & גר *peregrinus*, seu *accola*, quod quidem fortasse accommodum erit Plautinæ menti. *Palor*, & *palans* veniunt a פלט *effugiit*. Μόσσυν *turris*, *propugnaculum*, omnino venit a מצור *masod arx*, *propugnaculum*, quæ origo verissima; licet etiam accedat Hebraico מעזנים *mauzenim munitiones*.

Carceris etymon Varroni, Servio, Isidoro est a *coercendo*; uti videre est apud Vossium, qui de carceris etymo hæc adspergit: *De carceris etymo magis placet sententia Scaligeri, qui in Conjectaneis vult dici a κάρκαρα, quod pro μάνδραις usurpari discimus ex Hesychio. Idem tamen ad Festum tradit esse a* cancer *mutato* N *in* R: *qua de re plura diximus in* Cancelli. *Imo Santra apud Festum in Querquera, deducit a κάρκαρον significante* tremorem ex frigore *vel* horribilem, *quando exponitur δεινόν. Sed & esse potest a κάρκαροι, quod eodem Hesychio teste, significat δεσμούς, ut proprie de* vinculis publicis *dicatur*. Ita ille sentit. Sed priusquam etymon investigaverimus, admonere oportet, δεσμοὺς, seu δεσμὸν valere apud Hesychium idem, ac δεσμωτήριον; nam ipse Hesychius non solum dixit: Γοργύρα, κάρκαροι, δεσμοί; verum etiam, Γόργυρα, αὐλὴ, δεσμωτήριον. Porro & κάρκαρα, & *carcer* ἀμφότερος fluxit ab חרכים *caracim*, seu *carce clathri*, *cancelli*, unde *R* in *N* versa venit & *cancer*. Sane μάνδρα apud Hesychium est *septum*, seu *claustrum*, quo pecora noctu coercentur. Βάραθρον *carcer* fluxit ex בור *bor* quod idem est, geminata

nata *R*, quasi *brevorum*. Hinc Hesychius: Βλεορὸς, δεσμωτήριον, βάθος. *Thalamus*, θάλαμος, cubiculum nuptiale: *unde liquet* ἀκύρως dicere Maronem in VI.

Ferreique Eumenidum thalami . . . .

Nam ut ibi Servius notavit Furiæ, nunquam nupserunt. Unde thalamus habitationum loca, quibus natæ sunt. *Dicitur* θάλαμος a θάλλω, *sive quia* viridem ætatem deceant nuptiæ: *quam caussam adfert Etymologus: sive quia* illic conjuges vireant & efflorescant, & germina profundant: *sive quod olim* floribus ac virentibus ramis thalami soleant ornari: *ut hodieque a multis fieri solet*. *Vel potius est* θάλαμος a תא, *quod* thalamum *significat*. Λάμος *vocis productio est*, *ut in aliis*. Hactenus Vossius. Porro quod attinet ad alteram, & primam originationem, reor utramque falsam, atque eliminandam. *Thalamus* enim potissimum apud Græcos designat non solum *cubiculum uxoris*, & *mariti*, verum etiam *domum* ipsam, atque in universum *quodcumque habitaculum*, aut *latibulum*. Hinc θάλαμος est *infima pars navis*, nempe ubi ordo remigum θαλάμιοι. Necnon θάλαμος, seu θαλάμη dicitur de *piscium stabulis*, seu *latebris* apud Græcos. Quare Maro l. IV. Georg. apibus tribuere non dubitavit, cum ait: *ubi jam thalamis se composuere, siletur*. Igitur planum est, cur θάλαμος aliam originem habeat. Sane factum ab Hebræo התעלומה *taaluma absconditum* ex עלם *alam abscondit*. Atqui quoniam cubile nuptiale honestatis gratia statuebatur in penetralibus, seu penitiore domo, ideo nihil officit nostræ origini. Denique si θάλαμος ponitur pro *nuptiis*, advertendum ab eadem radice Orientali descendere elem עלם *adolescens*, & עלמה *virgo*, & עלומים *alumim adolescentia*. Καλιά *nidus* pullulavit ex קן *cen* idem, *N* in *L* conversa; non vero a κᾶλον *lignum*.

Κυπὴ ab Hesychio exponitur τρώγλη *caverna*, *foramen*. Haud occurrit apud alios Auctores, idcirco Orientale nomen esse arbitror. Porro haud inique derivatur a חפר *capar fodit*, *effodit*. *Limen* durius ducitur a βηλός. Mihi non displicet derivare ab Hebræo אולם *ulam*, seu *elam*, quod *vestibulum* redditur, attamen est ipsum *limen*. Nam LXX θυρίδα vertere. Θαιρὸς *cardo* ducitur ab Etymologo ἀπὸ τοῦ θέειν δι' αὐτοῦ τὴν θύραν. Sed cordati viri, Orientaliumque linguarum periti, jamdudum originationes Etymologi fabulas inanes, putaque commenta esse pronunciarunt. Hinc contra animadvertas rogo, quam verissime nullis adminiculis descendat ex Hebræo ציר *tir cardo*, צ in *T* versa, uti ex צור *Tyrus*. *Spatium* ineptissime ducitur a Grammaticis ex σπάδιον pro στάδιον; primum propter significationem diversam, secundum propter mutationem durissimam. Propius, & verius est a Chaldæo פתאא *petah latitudo*, *S* addito ab initio, de quo vadem tibi do ipsum Vossium in de permut. litt. Κώμη *vicus*, *pagus* venit ab מקום *macom*, abscissa priore *M*, quod in universum denotat *locum omnem*, atque usurpatur de urbibus, aliisque locis. *Vicus*, atque οἶκος idem, unde sint, brevi inquiremus. Quod spectat ad primum; ita Vossius ejus originem refert: *Vicus est ab Æolico* ϝοῖκος vel βοῖκος pro οἶκος, ut ab ἶς *vis*, ab ἐμῶ *vomo* &c. At *vicus* fluxit ab Hebræo חוץ *utz*, *vicus*, *platea*, *TZ* in *C* emollita. Nam plane prior

est significatio vici urbani; unde dein ad paganum vicum denotandum translatum, eo quod parvitate similes. Quod vero attinet ad alteram vocem græcam scilicet *οἷαν*, unde profecta, altum apud Grammaticos silentium. Porro *οἷα* venit ab חיה *aia vicus*, *villa*, prout quidam exponunt; & *caterva*, *cœtus*.

Cohors, sive *chors*, vel *cors* villica. Vossius ubi Isidori, Velii Longi, & Varronis etyma protulit in medium, ita auspicatur: *Sed vera meo judicio originatio est, quam H. Stephanus in Thesauro, Jos. Scaliger in Conjectaneis, Justus Lipsius l. II. de militia Romana, dialog. IV. & Petrus Nunnesius in Grammatistice, adferunt: ut* cohors *villica sit a χόρτος hoc est περιορισμὸς, sive περιχώρημα, seu περίβολος. Sane Varro quoque (si vera Scaligeri emendatio) hoc etymon agnovit. Nam verbis, quæ ante ex eo apponebamus continuo hæc subjicit:* Tametsi cohortem in villa Iphicrates dicit esse Græce χόρτον apud Poetas dictam. *In Romana editione est χῦρθον, vox nihili. Pro eo recte Scaliger χόρτον. Nam Græcis sic dicebatur, quidquid in interiore domo, vel villa clausum, septumque esset: unde Hesychius interpretatur περίβολον τῆς αὐλῆς.* Hæc atque alia habet Vossius. Porro *χόρτος* venit ab Orientali חצר *cater*, seu *catir* per *μετάθεσιν*. Hic autem quemadmodum gr. *χόρτος* non modo denotat *septum*, *περίβολον*, atque idem fortasse, quod Latinis *cors*, verum etiam *fœnum*, atque *herbam*; ita quoque Hebræum חציר significat & *fœnum*, *gramen*, *porrum*, atque *atrium*. A quo haud discrepat *cohors*, quæ dicebatur *quidquid in anteriore domo, vel villa clausum, septumque esset*. Hinc apud Ovid. IV. Fast. v. 704. *aves cohortis*; & Vitruv. l. VI. c. 9. *boum cohortes*, quod fortasse non abludit ab Homerico *χόρτος τῆς αὐλῆς*. Adde quod exponitur *ἔπαυλις*, *villa*.

CAPUT II.

GLos *γάλως* a גאל. Ἡ*νάτηρ ab* חתן. Thius *θεῖος* a דוד. *Hinc* Tata *ἄττα*, & *τέττα*. *Δαὴρ ab* דע dea. Uxor *ab* אשה isca, Ἄορ, *ab* איש. Prosapia *a* pro & שפחה.

GLos *γάλως* græce exponitur *soror mariti*, vel *uxor fratris*. Hujus vocis origo sic investiganda. Hebræis גאל *goel* est *propinquus*, *cognatus*, nimirum qui *jus vindiciarum* habebat apud ipsos. Sane mos illis erat, ut si frater defunctus esset, alter germanus uxorem illius defuncti sibi vindicaret. Ἡ*νάτηρ* exponitur *fratria*, seu *uxor fratris*, apud Eustathium vero *συννύμφος*; quod fortasse verosimilius. Nam venit ab Hebræo חתן *atan*, seu התחתן *itaten* per metathesin *affinitatem iniit*; unde חתן *oten socer*, & *atan gener*, *sponsus*. *Thius, ut Isidorus indicat l. IX. c. VI. græcum est, quibus* patruum, *vel avunculum significat. Glossæ Cyrilli: θεῖος πρὸς πατρός*, patruus, *θεῖος πρὸς*

πρὸς μητρὸς, avunculus; θεῖα πρὸς πατρὸς, amita; θεῖα πρὸς μητρὸς matertera. *Ita usi Jurisconsulti*, l. XXXVII. cum quis decedens §. codicillis, D. De leg. III. §. III. de gradib. Instit. Novell. CXVIII. Harmen. l. IV. tit. VI. *Indeque fortasse Hispanorum* tio, *&* *Italorum* zio. Paulo strictius Gloss. Arabico-Latinæ, Tius avunculus; & *Papias* tia, soror matris. *Imo & Pollux* lib. III. c. II. *ubi* θεῖαν μητράδελφον ἢ πατράδελφον, καὶ θεῖον μητρὸς ἀδελφὸν *exponit*. *Sed potior apud nos Jurisconsultorum auctoritas*. Hæc Vossius. Plane θεῖος, & θεῖα veniunt a דוד *dod patruus*, & דדה *doda amita*, ד in θ versa, atque abjecta altera *D*. *Tata ex* ἄττα, *ut apud Homerum* ἄττα γέρον. Ἄττα *ex Chaldaico* אבא *abba pater*. *Vel fuerit tata a* τέττα, *ut apud Homerum* τέττα γέρον. τέττα autem quasi τιτὸς *honoratus*. *Vel quod maxime placet*, *&* *tata*, *&* ἄττα, *&* τέττα *facta sint a sono puerorum*. Hactenus idem Vossius. Verum τέττα frustra a τιτὸς *honoratus* derivatur. Nam dumtaxat *D* in *T* versa commode fit ab דוד *dod patruus*, *dilectus*, *amicus*, & דדה *doda amita*. Ab ipso הדוד *adod*, ה *a* præmissa factum quoque ἄττα, quod nullo pacto fieri poterat ex אבא *pater*, quia ἄττα, & τέττα numquam *patrem* designarunt; dein repugnat, eo quod mutatio τοῦ β in τ est insolens, atque quam durissima. Ἄττα, & τέττα juxta quosdam est vox *benevolentiæ*, & *honoris*, qua junior seniorem compellare in more habebat; hinc ἄττα, seu τέττα γέρον, vel sonat idem, ac φίλε γέρον, quod alias apud ipsum Homerum occurrit, vel *o patrue*, *avunculo*; uti & nos aliquem senem *zio*, non *padre* compellare amamus; quam utramque significationem complectitur vox Hebræa, unde deduximus. Δαὴρ exponitur *levir*, *mariti frater*. Porro venit ex דעה *daa*, quod ab ידע *iadah novit*, *cognovit*, unde מודע *moda affinis*, *cognatus*, *notus*. *Uxor non dubito*, *quin sit a Græcis*, *quibus* ξυνάορ, *vel* ξυνάορος, *aut* συνάορος, conjugem *notat*; *ac præcipue uxorem ab* ἄορ, *vel* ὄαρ, *aut* ὄαρος, *quomodo tum* uxorem, *tum lusus venereos dixere*, *Hesychio*, *&* *Etymologo testibus*. *Quod nisi hoc etymon impense placeret*, *deducerem a* קשר ligavit, *quia uxor viro sit* alligata. *Veterum autem opinio est* uxor *dici quasi* unxor *hoc est* unctrix ... *Causam etymo præbuit*, *quod sponsa mariti domum ingressura* postes inungeret. Ita Vossius. Sed omnia fabulæ. Nam uxor fit ab אשה *hisca mulier*, atque *uxor*, *S* & *C* in *X* commutata. Ἄορ vero, seu ὄαρ venit ab ipso איש *is vir*, *maritus*, & *isa fæmina*, *uxor*, *S* in *R* abeunte. *Prosapia*, *sive* prosapies *Nonio est generis longitudo*. *In vete. Gloss. exponitur* γένους καταγωγή. *item ex* προγόνων εὐγένεια, καὶ συγγένεια. *Usus & Tullius in Timæo*. *Prosapiam quasi* προπαππίαν *a* πρόπαππος *dici suspicatur H. Stephanus palæstr. de Latinitate Lipsi p. CCXXXVIII.* Hæc habet Vossius. Sed id etymon, ut ipse etiam agnoscit, duriusculum est. Profecto isthoc etymon orientale arbitror, ut mox ostendam. Itaque *prosapia* mihi videtur constare ex *pro*, & *sapia*; *sapia* autem ex Orientali שפח *sapah* inusitato, unde שפחה *siphah ancilla*, & משפחה *misphah familia*, *genus*, seu potius ipsa *prosapia*.

EXER-

EXERCITATIO V.

CAPUT I.

ASsiratum ab assir, quod est sanguis, αἷμα secundum Glossas Philoxeni. Assir venit ab עסים *asis mustum, seu vinum. Hinc Festi, & Philoxeni ænigmaticus sermo expeditur. Assus pro assatus fit ab* אזא *aza accendi, assus vero pro mero, solo ab* עש *as unus; Hinc & Gr. εἷς. ἕνιον unde? Sabaia ἀπὸ τοῦ* סבא *saba. Epses vinum ab* הסבא *esobe. Emarcum ab* חמר *emar, seu chemar. Τρὺξ παρὰ τὸ* תירוש*, unde & δορύξις. Hesychianum δύξαι profectum ex* השכר. *Ceria vel a* כרם *cerem vineæ, vel a* שכר*, ש truncato. Camum genus potionis a* חמר *vinum. Apluda ab* הפרודות *aprudot. Amystis ἄμυστις ab* המצתה *amiste compotatio. Aminæum vinum ab* חמר*, emer vinum. Hinc Amminia, & Taminia. Hinc flumen & μάρων. Vappa ex* נופ *nup. Μέθυ ab* הכין. *Βότρυς βρύτεα a* בצר. *Ἀμάμυξ a* צמוק*;* צ *in* ע *verso more Chaldæorum. Sircula a* שרק *genus vitis. Bannanica forte ab* ענב. *Visula genus vitis a* באש. *Αἷμα sanguis ab* חמר.

ASsiratum, (vel assoratum juxta alios) dicitur, uti silatum. *Utrobique subintelligitur vinum. Illi nomen ab assir, huic a sili; Festus:* assitatum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino, & sanguine temperatum, quod Latini prisci sanguinem Assir vocarent. *Gloss. Philoxeni:* assir, *αἷμα. Utitur Cato cap. 132. de re rust.* Daps Jovi assiri à pecu in urna vini, caste profanato in contagione. *Ita eum locum emendat Radulphus Fornerius l. II. rerum quotidianarum cap. ultimo. In vulgatis legitur hunc in modum:* Daps Jovi assaria pecunia urna vini Jovi caste. Profanato sine contagione. Hactenus Vossius, qui expedire, τὸ assir undenam domo sit, haud laborat. Verum ista vox *Assir* recta venit ab Orientali עסים *asis succus, mustum*, seu *ipsum vinum*: quia vinum sanguinis colorem imitatur, seu sanguis & vinum eumdem colorem referunt. Hinc lux affunditur Festo scribenti, *assiratum esse potionis genus temperatum sanguine, & vino*: atque illico enodatur, atque aperitur quidquid mysterii sub ea re, & voce latebat. Idque validissimis fundamentis innititur; ut quemadmodum τὸ *Assir* ab Oriente, ita & iste loquendi mos; etenim apud illos populos, & potissimum Phœnicios, & Hebræos vinum designabatur nomine τοῦ *sanguinis uvæ*. Hinc Genes. XLIX. v. 11. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum,* ברם-ענבים h. e. *in sanguine uvæ*. Præterea cum Festus scriptum

ptum reliquerit priscos Latinos ita locutos, apparet ab Oriente fluxisse per Lydios, & Tyrrhenos deinceps ad veteres Latinos. Sed juvat monere heic *sanguinem*, & *vinum* esse unum, idemque. Etenim ab Orientalibus ad Tyrrhenos, & veteres Latinos hæc lexis fluxit, qui in Oriente *vinum sanguinem* nuncupari acceperant. At posteriores, & recentiores, quos fugiebat origo, & nomenclatura Orientalis, nimis duram, atque importunam hanc potionem sanguinis autumantes, ut rem mitigarent, mitius & lenius acturos rati, hanc τῦ *assir* potionem non uno sanguine constare, sed & *vino* & *sanguine* temperatam tradiderunt. Verum quamvis ad sacram anchoram confugere, tamen haud huic rei mederi valuerunt. Contra si Orientalem sermonem calluissent, rem planius, & simpliciter aperuissent. Hinc est, cur sæpe a Grammaticis peccatum. Quem nodum etiam cum solvendo non esset Dacerius in notis ad Festum, in hac voce ait: *De potione autem e vino & sanguine Sallust. Catilin.* Humani corporis sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse. Hæc ille. Sed inde non proficit hilum. Nam heic agitur de conjuratis, desperatis, & hominibus profligatissimis, & refertur tamquam res inaudita, & insolens, unis barbaris populis vix usitata. Denique isthæc tempora si componas, longe inter se distare comperies. Porro veteres Latinos & Tyrrhenos ab Phœniciis hanc vocem hausisse supra ostendimus, apud quos vinum *sanguis* nuncupabatur. Quare haud isti potioni opus mysteriis. Nam res plana. Et quoniam heic injecta mentio τῦ *assir*, icirco brevi verba facere expedit de voce *assus*. Quod quidem attinet ad significationem τῦ *assati*, venire videtur ab אזה *aza accendi*, *succendi*. Hinc Cic. ad Attic. l. XII. ep. 6. ait *uti asso sole*. At *Assus*, qua pro *solo*, *mero* ponitur, ut *assa voce canere*, scilicet nullis adhibitis instrumentis musicis, *assa tibia* h. e. nulla admixta voce, profectum ab Hebraico עש *as*, unde עשתי *asti unus*; atque hinc ipsum græcum εἷς *unus*. Ἴττος est *unum* apud Cretes. Hesychius Ἴττον ἐν Κρήτης. Factum ex Hebræo אחד, seu אחת, *aat unus*, vel *unum*, vel a יחיד *unicus*, D in T versa. Jam vero ad propositum redeamus. Ecce tibi *Sabaia*, unde *sabaiarius*, est quædam potio, de qua ita Ammian. l. 26. c. 8. *Est sabaia ex hordeo*, *vel frumento in liquorem conversis*, *pauperrimus in Illyrico potus*; itaque videtur vox barbara, atque profecta ab Hebræo סבא *saba se mero ingurgitavit*, unde סבא *sobe merum*, *vinum*. Emarcum quod est *genus uvæ* sic dictæ apud Gallos, venit ab חמר *emer*, seu *camer*, C in postremam syllabam rejecta, *vinum* proprie *meracum rubens*. Sircula genus uvæ *Venicula* etiam appellatæ, de qua Plin. l. XIII. c. 2. v. 33. sub finem, dicta a שרק *sorec*, seu *serica genus vitis generosæ*, *& selecta*. Ἔρπις *vinum* denotat; atque fertur esse vox Ægyptiaca, qua usus Lycophron, atque ante eum Sappho. Porro autem factum autumo ex Hebræo הסבא *esobe*; seu *esbe* quod idem, *S* in *R*, & *B* in *H* affinem conversis. Hine patet, cur Ægyptiaca vox esse dicatur apud Auctores.

Τρύξ *vinum recens*, *mustum nondum percolatum* juxta Hesychium, & uti exponitur apud Athenæum l. XV. factum ab Hebræo תירוש *tirosc mustum*. Amplius indidem venit Θρύξις *vini potus*. Apud Hesychium modo allatum oc-

occurrit τὸ θάξαι, & exponitur *ebrium esse*, videtur profectum esse ex תשכר ex שכר *inebriari*. *Celia*, seu *ceria* apud Plinium l. XXII. cap. ultimo sub finem est *genus potionis*: ait enim: *Et frugum quidem hæc sunt in usu medico. Ex iisdem fiunt & potus zythum in Ægypto, celia, & ceria in Hispania, cervisia & plura genera in Gallia*. Videtur autem dicta a כרם *cerem vinea*; adde quod est Hebræis כר *pascuum*, & כרמל *carmel spica virens*; vel a שכר abscissa principe syllaba, quam syllabam si rejicias in postremam partem vocis, præsto erit vox *cervisia* (nisi velis esse a תירוש *mustum*, *T* in *C* versa). Zythum a ציץ *zit flos*. *Camum* genus potionis apud Vulpian. l. XXXIII. §. tit. 6. 9. si vera est lectio, nam alii legunt *curmi*, dictum a חמר *cemer* ex *camar vinum*, unde & ipsum *Curmi*. Quare cum Hebraice occurrat חמר *vinum ex camar*, hanc vocem *camum* haud refutandam puto, atque ita in integrum Auctori restituendam. *Apluda* quin ab Oriente fluxerit vix, aut omnino non dubito. Sed priusquam ad investigandum ejus etymon aggrediamur, videndum, quæ notio huic voci subjecta est. Plinius l. XXIII. cap. 10. ait: *Milii, & panici, & sesamæ purgamenta apludam vocant; alibi aliis nominibus*. Gellius l. XI. c. VII. *Legeras ille, apludam veteres rusticos frumenti furfurem dixisse, idque a Plauto in comœdia, si ea Plauti est, quæ Astrabu inscripta est, positum esse*. Eadem Nonius *in Apludas*. Glossæ vett. *Apluda*, κυρηβιον. Festus: *Apluda, est genus minutissimæ paleæ frumenti sive panici, de qua Nævius*

Non hercle apluda est hodie, quam tu, nequior.

Sunt qui apludam sorbitionis liquidissimum putent genus, quod flatu dejiciatur, & quasi applaudatur. Sed de sorbitionis genere alibi non memini legere, ait Vossius. *De etymo ἀναλογία non repugnat. Nam au in u sæpe abit, ut* claudo occludo, fraudo, defrudo. *Imo & Mss. quidam Festi Codd. habent hic* aploda, & applodatur. *Ut a* plaudo plodo, *a* Caurus Corus. *Porro tale minutum liquidissimum, quod spiritu dejicitur, non est cogitandum, quod illud solo allisum edat plausum, strepitumve, sed quod flatu dejecta sorbitione liquidissima intra labia, vel ex ore applaudatur, id est plausus, strepitus, crepitusve quantuluscumque inter expellendum edatur*. Hæc habet Vossius. Sed nihil stultius excogitari poterat allato etymo, potissimum quantum attinet ad alteram significationem, nempe *sorbitionis liquidissimæ*. Verum, ut ad rem veniamus, cum Plinius dixerit *apludam alibi aliis nominibus vocari*, atque juxta Gellium a veteribus rusticis dumtaxat ista vox adhibita fuerit, videtur vox antiqua atque exotica; idcirco ab Oriente arcessenda, nimirum ab Hebræa voce הפרודות *aprudot grana*, ex פרד *parad separavit, disjunxit, dissipavit*. Hoc graphice respondet notioni τῦ *apludæ*, quatenus scilicet vett. Glossis est κυρήβιον, Plinio *purgamenta*, Festo *genus minutissimæ paleæ frumenti*, sive *panici*. At cum ex eodem Festo juxta quosdam sit etiam genus sorbitionis, ideo hoc sensu venit ab הפרודות *aprudot grana, tritici*, seu *satorum*: atque in proclivi est conjicere fuisse potionis genus ex granis confectum haud secus, atque *assiratum*, de quo superius locuti, dictum ab *assir*, atque *assir* ab עסיס *asis mustum*, & *succus expressus*, & *potio confecta ex granis malogranatorum*; a quibus

bus potibus haud abhorrebant Orientales, unde ad Occidentales plagas derivatum hujuſcemodi morem ſtatuendum eſt. Neque mirum videri alicui debet, quod *apluda ſit genus minutæ paleæ frumenti, & genus ſorbitionis*. Etenim ex frugibus fiebant potus, ut Zythum in Ægypto, Cœlia, & Ceria in Hiſpania, cerviſia, & plura genera in Gallia, aliiſque provinciis, uti docet Plinius l. XXII. c. ult. Heic autem cum ſermo fuerit inſtitutus de *apluda*, & פרודות *ferudot*, non abs re futurum, ſi ab eadem voce *ferudot*, quod exponunt *grana tritici, frumenti*, & *ſatorum*, deducamus voculam *frit*, quod dicitur eſſe illud, quod eſt in ſumma ſpica jam matura, atque eſt minus, quam granum.

Βρύτια *uva*, ſive potius ſecundum Athen. l. II. *vinacea* dicta a בצר *batar*, *vindemiavit*, & *batir vindemia*. *Botrus*, ſeu *Botrio* gr. Βότρυς *racemus uvæ*, & *ipſa uva*, & Βοτρυμὸς *vindemia* plane nuncupata Hebraico nomine בצר *batar vindemiavit*, & בציר *batir vindemia*. Μέθυ *vinum* a מצה *mata expreſſit*. *Amyſtis*, ἄμυστις *genus poculi*, vel *ſtrenuæ potationis apud Thracas, quo uno ductu totam potionem hauriebant ab adv.* ἀμυστὶ, raptim, *quod fit ab* α priv. & μύω claudo, *quoniam ſine reſpiratione, & labiorum contractione biberent*. Horat. 1. Carm. od. 36. Baſſum Threicia vincat amyſtide. *Hinc* ἀμυστίζειν *ingurgitare libere affatim, & ſine reſpiratione*. Hæc de voce *amyſtide* Facciolatus; quod alii quoque omnes docent. Ceterum haud videtur diſtare ab Orientali המשתה *amiſte convivium*, ſed potius *potus*, *compotatio*. Neque ideo *poculi* genus, ſed *potationis*. Ἀμιναῖον *vinum*. Heſychius: Ἀμιναῖον δὲ ἰνὸς ν, τὸν οἶνον λέγει ἡ γὰρ πευκετία, Ἀμιναία λέγεται. Sed acute ſic emendat Dacerius Heſychium in notis ad Feſtum: Ἀμιναῖον δι᾽ ἰνὸς μ, *non vero* δι᾽ ἰνὸς ν, *nunquam enim per νν ſcriptum* ἀμινναῖον. Porro ἀμιναῖον *vinum*, unde amineæ vites dictum ab חמר *emer vinum*, proprie rubens. Necnon ab ipſa voce חמר *emer* truncata principe littera venit μερὶν *vinum*, & fortaſſe μώλαξ idem. Αἷμα *ſanguis* dictum ab ipſo חמר *emer vinum rubens* propter ſimilitudinem. Demum ab ipſo חמר fluxit *amminia* vitis, & *taminia* ת præmiſſa. *Vappa* νυφίος mihi deſignare videtur *vinum evanidum*, atque idcirco dictum ab נוף *nup ſtillavit*, *perſtillavit*, *ſuffivit*, *ſuffumigavit*, *N* de more evaneſcente; atque inde quoque *vapor*, & *vaporo* veniunt; appoſite Maro ait; *templum thure vaporant*; ubi eſt idem, atque נוף nimirum *ſuffire*. Ἀμάμυξ genus uvæ quoddam dictum ab צמוק *tzamuc*, unde צמוקים *tzimmukim uvæ paſſæ* ῥαφίδες; ſeu *uvæ paſſæ racemus*, *botrus*, uti contendit Calmetus; verſa צ in ע, uti oſtendimus de ἄφαρ, nimirum factum ab Hebræo צפר, ſicuti Chaldaice עמר *amar lana*, ab צמר, אעה, pro עץ, עלעך pro צלע; & geminata *M*, uti etiam Hebrææ voci uſuvenit. *Bannanica uva genus* apud Plinium l. XIV. c. 3. videtur dictum ab Hebræo ענב *enab* ſeu *cenab uva* per metatheſin. *Viſula* genus vitis, de qua loquitur Columel. l. III. c. 2. (viſulæ fructus) *qui tamen niſi primo quoque tempore legantur ad terram decidunt, humoribus etiam prius, quam defluant, putreſcunt*. Appoſite ductam reor ab Hebræo באשים *veuſim*, quod exponunt *labruſcas*, ſeu potius *uvas fœtentes*, ſeu *putridas* ex באש *putruit*, *fœtuit*. Hinc Aquila vertit σαπρίας;

 quod

quod alludit ad significationem τῦ putrescendi; quare pessime Calmetus τὸ σαπρίας Aquilæ reddiderit pessimos fructus. Aquila fortasse allusit ad σαπρίας Athenæi, apud quem est genus vini conditi herbis in eo putrescentibus, seu marcescentibus, odoremque illarum ex marcore isto concipientis.

CAPUT II.

BΕ'κκος vox Phrygia: unde βεκκεσέληνος a בג cibus. A'ρματά ab הלחם alaam. A'ζηρ ab הבבדה, A'βυρτάκη ex הברות, & הכין. Apexao ab הפסח apesac S; & C in χ abeuntibus. Aggurium est Heb. עוגה ugga. Βλὴρ ab ברה, unde & βλῆθα. Καρύκη a ככר. Κόλον, & χιλὸς ab אכל, truncato capite. Τροφὴ a טרף. Conitum a כוני cavanae, seu cone. Cœna forte a כרה convivium. Δόρπον a טרף, T in D versa. Δεῖπνον forte a האפה. Dapes. Grammaticorum deliramenta. Dictæ a רבה dabà. Αἶκλον cœna ab הכין ecin. Bellaria, & bellus a בל ex לב. Gigeria a גרה. Libum ἀμύσως a לבבה lebibot. Lallus, & lallo ab על ul, seu al. Heluor ab הלוע eluah. Oumiæ a גמא absorpsit. Βορὸς, βορὰ a בער. Βρωτὺς cibus, & βρώσκω edo dicta prius ex ברות idem, alterum ex ברה. Hinc fit & βιβρώσκω. Μασάομαι a מזון. Mæson quidnam & quisnam fuerit disceptatum apud Veteres & recentiores. Venit a מזון, unde & mando. Μίμαρκυς a מרק geminata M. Colustrum a חרץ caseus. Panis a πανὸν Dorico. Quid Mazochius senserit. Utrumque ab אפה apa, unde תפינים tupinim. Pappa cibus puerorum. Pappare exponitur edere, & poscere panem. Sed ἁπλῶς videtur esse edere. Venit ab אפה apa (geminata voce) panem coxit. Εὐωχία ab הכין. Πέπανον, πέπτω coquo ab אפה. Εψω ab הבשיל. Πυρὸς ex בר. Prandeo a ברה barat. Ο'ψὸς ab חרוץ, A'βάρα fit ab רעב. Θοίνη. Quid de hac voce scripsit Mazochius. Venit a זן. Hinc θοάω, & τίτθω. Solis mensa. Grammaticorum somnia. Solis vox est ab זולל solel comessator, apulo. A'μης ab חמאה. Φθοῖς ex פת, seu אפה. Φίρβω ex בער. Hinc βόω, βόσκω; & ὀάω. Esca ab השאר. Σῖτος a זידה ieda, seu seid. E'λπὸς ab חלב idem. E'ρίπτω ab תמרה etrip. Ψωμὸς a פת. Jejunus ab ענה, unde תענית jejunium. Νῆστις a נצום ex צום jejunavit. Tapulla ex תפינים ab אפה.

BΕ'κκος, si aures præbere haud dedignamur Herodoto l. II. cap. 2. Phrygum lingua panem designat. Hinc apud Aristophanem in Nubibus occurrit vox βεκκεσέληνος, quod exponunt delirum, decrepitum, quales plurimum panem comederunt, mensesque vixerunt permultos. Clarissimus Bochartus in dissert. de Æneæ adventu in Italiam, quæ tom. II. adsuta, hæc habet: Vocabulum celebre βὲκ βεκὸς, vel βέκκος, mihi nescio, quomodo se subduxit, quod panem denotat in lingua Phrygia. Narrant Herodotus, & alii &c. Hic Au-

Auctor multas alias voces Phrygias ex Hebræo deduxit ; at expedire hujus vocis originem haud potis fuit . Porro τὸ βὲκ factum ex בג *bag*, quod significat *cibum* . Orientale בג *bag* est *cibus* . Hæc vox sæpe adjungitur alii, nimirum פת, *portio buccella* , quacum quasi unicam efficit dictionem . Hinc Hesychianum *βάγος* derivatum , quod secundum ipsum est *κλάσμα* , *ἄρτου μάζης* . Sed videtur ita interpungendum : *βάγος* , *κλάσμα ἄρτου* , *μάζης* h. e. *fragmentum*, seu *ipsa buccella panis* , & *mazæ* . Ceterum Vulgata Daniel. XI. 26. ואכלי פתבגו, h. e. *Et comedentes buccellam escæ ejus*, pro פת בגו habet , *panem cum eo* . Ἁρμαλιὰ *cibus* secundum Hesychium dicta *παρὰ τὸ ἁρμόζειν καὶ ἰσχυροποιεῖν τὰ μέλη* : secundum alios vero *παρὰ τὸ αἴρειν τὰ σώματα ἢ ὅτι δίκην ἅρματος φέρει τὰ σώματα* . Sed nugæ canoræ . Nam *ἁρμαλιὰ* factum ex חלחם *alaam* (*L* alternante , atque altero in *R* verso) *vesci* , unde חלחם *aleem panis* , *cibus* , *esca* . Ἄβαρ genus placentæ apud Æschylum dicta ab הבריה *abiria cibus* , *alimentum* , vel ab אפה *apa coxit panem* , *P* in *B* abeunte . Ἀβυρτάκη est *Barbaricum edulium ex porris*, *cardamo*, *granis mali punici*, *aliisque quibus inest τὸ δριμύ* . Videtur dictum ex הברות *abarut cibus* , *edulium* , & הכין *ecin paravit* , *præparavit* proprie *mensam*; nam sæpe ἀπλῶς positum, est idem , ac *parare cibos*, *mensam*; unde & כונים *placentæ* , *liba* . Hoc adeo verum est . Videsis , quæ Mazochius sat erudite apud Vossium in voce *cœna* docuit . *Africia* genus quoddam liborum , quo veteres in sacrificiis utebantur . Arnob. l. VII. *Sed quid omnino illud fuerit, incompertum est* ; ait Facciolatus apud Calepinum . Fortassis *africia* descenderit ab הפרק *afaruc frustum carnium* , uti exponunt . *Apexabo* , seu *apexao est genus farciminis* . Hinc Arnobius l. VII. ait : *Quid* , *inquam* , *hæc sibi volunt apexabo* , *hirræ* , *silicernia* , *longabo* ? *Quæ sunt nomina*, & *farciminum genera*, *hirquino alia sanguine*, *comminutis alia inculcata pulmonibus* . Placet esse ab הפסח *apesac* (unde *apexao* , *S* & *C* in *X* conversis) *agnus immolatus* ; nam id maxime respondet Arnobii verbis . *Aggurium*, & *aggurus genus placentæ* : vox inter barbaras relata a Facciolato . Idcirco puto fluxisse ex Orientali עגה *ugga placenta* ; seu עגה *aga placentas coxit* . Βλὴρ Æolice *escam* notat . Dicta ab בריה *biria cibus* , ex ברה *comedit* , *refecit se cibis* ; alternante *R* , quorum primum in *L* versum . Βλίθα *panis intritus* factum a ברות *Barut cibus* , *alimentum* : Βρώττειν *edere* ex ברה *bara* quod idem , unde *Berot* infinitum *edere*, per ἐπένθεσιν τοῦ β , atque altero in *P* abeunte .

Καρύκη est quoddam genus conditure, seu intritum, vel edulii genus, venit a ככר *cicar torta* seu *tracta* veluti panis . Κόκος *cibus* , *τροφὴ* , omnino venit ab אכל *ocel cibus* ex אכל *comedit* ; unde & *χιλὸς pabulum* fruticavit). Τροφὴ *cibus* ex *τρέφω alo* , *nutrio* , peropportune descendit ex Hebræo טרף *taraph* , quod in hiphil est *aluit* , *cibavit* ; & טרף *terep cibus* , *esca* : *Conitum genus libaminis* factum a כונים *cavanim placentæ* , *liba* ; neque audiendi sunt , qui legant *conipium* a *conisso* . *Cœna* unde dicta sit, adisis Mazochium, qui in additamentis apud Vossium satis superque erudite ejus originem præstitit , nisi velis esse a כרה *cena* . Dorpon δόρπον *cœna* venit a טרף *terep cibus* , *esca* ex טרף , quod in hiphil notat *alere* , *nutrire* , *cibare* , tantum *T*

in כ versa. *Δεῖπνον convivium, epulum*, & ipse *cibus* fortasse venit a האפה *iaapa* ex אפה *coxit panem*, unde תפינים *tupinim coctura*. *Dapes*, cujus singulare *daps*, unde originem suam repetunt, haud facile repertu. *Est ea vox forte ab δαίς, quod idem notat. Itaque Homericum illud* Od. α. *τίς δαίς, τίς ὅμιλος, ἔδ' ἔπλετο, id sic expressit Livius Andronicus apud Priscianum l. VII.* Quæ hæc daps est? quis festus dies? *Probat quoque hanc originem Festus:* Daps apud antiquos dicebatur res divina, quæ fiebat aut hiberna semente, aut verna: quod vocabulum ex Græco deducitur, apud quos id genus epularum *δαίς* dicitur. Itaque & daptice se acceptos antiqui dicebant significantes magnifice; & dapticum negotium, amplum, ac magnificum. Hæc Vossius, qui statim subdit: *Sed cum daps prius fuerit, dapis, ut trabs, trabis* . . . . *fortasse verius erit dapis, sive dapes esse a δαπάνη, ut proprie sonet* convivium opiparum, ac sumtuosum. *Sane similiter a δαπανᾷν est* dapinare, *de quo diximus in damnum. Δαπάνη vero est a δάπτω hoc est* voro. Ita idem auctor. Verum antequam nostram originem afferamus, videtur Vossius dignus, qui notetur. Nam *δαπάνη* haud significat *opipare convivium*, ut sumit falso, sed *ἁπλῶς* notat *sumtum*; neque *δαπάνη* venire potest a *δάπτω voto*. Jam vero operæ pretium est, ut ad etymon veniamus. Est autem ab Orientali, sive Chaldæo דבח *dabah sacrificare* ex זבח idem; seu a טבח *mactare*, quod in lingua arabica pro varia punctatione & *mactare*, & *coquere* denotat. Hinc in proclivi est intelligere, cur Festus tradiderit, *dapem* apud antiquos dici *rem divinam* scilicet *sacrificium*. Commodum Servius quoque III. Æneidos adstruit *dapes* esse Deorum v. 228. ad illud

. . . . . . *Dapibusque epulamur opimis*.

Dapes Deorum sunt: epulæ hominum. Recte igitur utrumque posuit: nam & sacrificiis & conviviis tribuitur. Unde liquet, hanc vocem antiquitus significasse *sacrificium*. At idem Servius 1. Æn. scribit *dapes fuisse Regum*. Id vero inde natum, quia apud Veteres ipsi reges sacrificabant, sicuti apud Romanos, quare remansit *rex sacrificulus*, & apud Orientales, aliosque populos id sollemne jus etiam usitatum. Et quoniam partem sacrificiorum Sacerdotes cum reliquis aliquando vescebantur; hinc factum, ut etiam *dapes* essent privatorum; hac lege tamen, ut signarent *opiparas epulas*, eo quod dapes Deorum essent magnificæ, atque omnium optimæ. Livius l. I. ait: *Tum sacrum factum, adhibitis ad ministerium, dapemque Potitiis, ac Pinariis*. Ubi *sacro* adjunctæ *dapes*.

Αἶκλον, seu *αἶκλον cœna vespertina, postcœnium* dictum, ab חכין *ecin* (ex כון) *parare, instruere aliquid. Atque*, uti advertit Cl. Mazochius apud Vossium in Voce Cœna, *haud raro absolute, ac sine accusativo rei positum reperitur, ac tantum cum dativo personæ, veluti si dicamus* parare, instruere *alicui: tum vero significationem convivalem habet, ac idem est* חכין ecin, *quod alicui* cenam dare . . . . . *Nunc productis S. Scripturæ exemplis ea significatio verbi* Hecin *firmanda est. Ac primum I. Paralip. XII. 39.* Paraverunt (חכינו *h. e. cenam dederunt*) eis fratres eorum. *Eadem syntaxis II. Paral. XXXV. 14. bis occurrit, ac rursus ver. 15. quibus locis* hecinu lahem, seu para-

paraverunt eis , *idem est* , *ac* dederunt eis cenam , *sive* (*ut ultimo loco reddit Hieronymus*) paraverunt eis cibos . *Nec aliter Nehem. VIII. 10. At alibi non expresso dativo personæ reperitur* , *sed tantum intellecto* . *Ut Gen. XLIII. 15. Joseph fratribus suis cenam apparari jubens ait:* Macta victimam , & para . *Pro para Hebraice est* hacen *i. e.* cenam instrue . *Itali hoc imitantur* , *apud quos* Apparecchiare *absolute dicitur intellecta cena* . *Græci idem fecere in* ἀρτύω . . . . . . *Sed redeo ad Hebr.* כון . *A qua radice fit* כונים cavvanim , *quo nomine* placentas *Jeremias appellat h. e. præcipuas cenarum cupedias* . Hæc Mazochius . Bellaria . *Non dubium* , ait Vossius , *quin* bellaria *dicantur* , *quia* bella *sunt* , *eadem ratione* , *qua Græci illa appellant* ὡραῖα (*nam* ὡραῖος , bellus ; *ac* pulcer) *qua item Cato* pulcralia *vocat in ea* , *quam habuit fundo oleario : ut Festus in hac ipsa* pulcralium *voce indicat : qua denique* res bellas *pro cupediis dixit Terentius Adelphis Act. IV. sc. II.*

Nam jam adibo, atque unum quidquid, quod quidem erit bellissimum,
Carpam, & cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem.

Quem ad locum sic Donatus: Proprie bellissimum dixit , unde & hujusmodi ad irritandam gulam cibi , bellaria dicuntur. Ita Vossius. *Bellus* igitur quid, & unde ortum sit , operæ pretium est investigare . Apud Vossium ducitur a *benus* . Sed ad rem redeamus . Bellaria latius sumenda , quam Vossius existimat . Neque ὡραῖα apud Græcos sunt *bellaria* ; sed potius *æstivi fructus* . *Bellaria* vero , & *bellus* veniunt ab Orientali בל *bal* , seu Chaldaico , quod significat *cor* , *animus* , & factum est per metathesin ab לב *leb* idem , unde & לבבות *Mattyæ*, *lagana*, *placentæ suaves*, *grata*, quasi *cordialia* dictæ . Hinc *bellus* κύριος est qui *cordi* nobis est , qui obsecundatur nostræ indoli . Idque ex ipsis Auctorum locis est discere . Quamvis Facciolatus apud Calepinum scribat *bellum* quandoque ad pulchritudinem referri , ut in Plauto 33. 84. , qui ita habet : *Nimis bella es* , *atque amabilis :* tamen satius explicari posset , quod Italis *graziosa* , *avvenente* . *Gigeria* , si Nonium audimus , sunt intestina gallinarum , & quæ cum illis coquuntur . Videntur dicta ex גרה *gera* (geminata *G*) *rumen* , *cibus ruminis* . *Libum* , *quod* libeat , *hoc est* , placeat : *si credimus Isidoro* ; l. XX. c. 11. *Sed potius ita vocatum* , *quod libandi caussa fieret : ut ait Varro in VI. de L. L.* . *Sive ut idem dixerat l. IV.* quod libaretur , priusquam esset coctum ; *sive ut Scaliger corrigit* , quod libaretur , priusquam essent , coctum . *Ut sententia sit* , libari *solitum jam coctum* , *priusquam essent*, *hoc est comederent* . *Ovidius a* Libero *patre deducit* , *quia ei offerunt* . *Sic enim in V. Fastorum ait:*

Nomine ab auctoris ducunt libamine nomen.
Libaque, quod sacris pars datur inde focis.

Sed omnino melius Varro . Hactenus Vossius . At libum , seu liba ἐμίσους ab Orientali לבבות *lebibot mattyæ*, *lagana*, *placentæ*, seu κύριος *liba*. Atque ubi lux affulserit ex Oriente , omnis labyrinthus extricatus est . Præterea cum לבבות *lebibot* venit ex לב *cor* , unde facile emersit *libet* , quodam ferme pacto accedit , atque confirmatur ex origine Isidori , qui , uti supra vidimus , dictum vult *libum* , *quod libeat* hoc est *placeat*.

Lal-

Lallare est a sono factum. Dicitur de ea, quæ cantillando puerum demulcet, eique somnum conciliat. *Legas cum apud B. Hieronymum, tum Persium Sat. III.*

. . . . Et iratus mammæ lallare recusas.

Similiter lallum *dixere ipsam nutricum vocem infantes ad lac sugendum prolectantium. Ausonius epist. III.*

Nutricis inter lemmata,
Lallique somniferos modos.

Hæc Vossius. Facciolatus apud Calepinum in hac voce ita habet: *Lallo, as. lacteo, seu lac sugo apud Vett. Vossius putat, lallare dici de ea, quæ cantillando puerum demulcet, eique somnum conciliat. Factum est a sono. Aliqui dicunt esse de iis vocibus, quibus nutrices alumnis suis se accommodant, cujusmodi sunt* pappa *pro patre*, mamma *pro matre, & similes*. Ita Facciolatus. Porro *lallare* apud Veteres fuit *lacteo*, seu *lac sugo*. Id verum esse arguo ex origine Orientali. Nam derivatum ex עול *ul*, seu *alal lactans*, & עלות *lactantes*, geminata *L*. Hinc *lallus* dicitur esse vox nutricum infantes ad lac sugendum prolectantium. Et quoniam inter sugendum lac, & somniferos modos infantes a nutricibus cantillando demulcentur, ideo putarunt Eruditi, seu revera, translatum ad denotandam eam, quæ cantillando pueros demulcet, somnumque eis conciliat. Adeo origo Orientalis est עול, seu על *lactens*, & *lacteo* denotat. *Helluor*, seu *beluor*, & *helluo*, seu *beluo*, *nis* veniunt ab עלע *alah* ex *luah* לוע, seu ex הלוע *aluah absorbere*, *deglutire*, & לוע *fauces*, *gula*. Βορὸς, *βορὰ pabulum* dicitur de jumentis, uti videre est apud Lexicographos. Sane haud importune ducitur ex בער *baar pavit*, *depavit*, atque proprie usurpatur de jumentis. Hinc ab ipsa radice exstat בער *brutum*, *jumentum*, *pecus*. Βρωτὺς *cibus*, & *βρώσκω edo* dicta sunt ab ברות *barut cibus*, *edulium*: ab eodem ברות *barut*, geminata priore syllaba, factum *βιβρώσκω comedo*. *Μασάομαι mando*, *comedo* venit fortasse a מזון *mazon*, seu *mason alimentum*, *cibus*, *esca*.

Mæson (*apud Festum*) persona comica appellatur aut coci, aut nautæ, aut ejus generis. *Calepinus revocat ad Græcum μέσον quasi medium significet;* quia Coquorum, Nautarum, atque hujusmodi opificum personæ mediæ sunt; ut quæ neque serviles videantur, quum liberæ sint operæ; neque omnino liberæ quum mercenariæ. *Inepte, & ridicule. Neque enim per ι scribitur μέσων, sed μαίσων per αι, quod Romani efferunt per æ. Sed neque Græca vox μαίσων originis est satis certæ. Quidam ἀπὸ τοῦ μασᾶσθαι* a mandendo *deducunt. Hesychius;* Μαίσων *μαγειρεῖον* (*lege μάγειρον*) *ἄλλοι βόρον ἀπὸ τοῦ μασᾶσθαι*, Mæson alii coquum explicant, alii Helluonem, a mandendo; *sequuti scilicet Chrysippum Philosophum, de quo Athenæus* l. XIII. c. 22. *Χρύσιππος δ' ὁ φιλόσοφος τὸν Μαίσωνα ἀπὸ τοῦ μασᾶσθαι οἴεται κεκλῆσθαι, οἷον τὸν ἀμαθῆ καὶ πρὸς γαστέρα νενευκότα;* Chrysippus Philosophus Mæsonem a mandendo appellari autumat velut rudem, & ventri deditum. *Sed alii melius Mæsonis nomen ad hujus personæ inventorem referunt*, Mæsonem Megarensem. *Festus*, dici ab inventore ejus Mæsone Comœdo ait Aristophanes Grammaticus

ticus. *Athenæus*, Μαίσων γέγονε κωμῳδίας ὑποκριτὴς Μεγαρεὺς τὸ γένος, ὃς καὶ τὸ προσωπεῖον εὗρε τὸ ἐπ' αὐτοῦ καλούμενον μαίσωνα, ὡς Ἀριστοφάνης φησὶν ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ περὶ προσώπων. Mæson fuit Comœdiæ histrio genere Megarensis, inventor personæ, quam ab eo Mæsonem vocant; ut dicit Aristophanes Byzantius in libro de Personis. Hæc*, atque alia insuper Bochartus in explicatione Ἀμαζόνων φωμα, seu potius Μαίσωνων, quæ adnexa est tom. 2. Geog. S. Col. 1090. Verum, cum incertæ originis sit, uti fatetur ipse Bochartus, haud opis est nostræ eam decernere, nisi aliunde lux affulserit. Porro vox ista fortasse fluxit ex Orientali מזון *mason alimentum*; *cibus*, *esca* ex זון *alere*, *pascere*, *sustentare*, & זונה *zona hospita*; *caupona*; adeo ut κύριος fuerit vel *coquus*, vel *belluo*, uti Hesychius, Chrysippus docuit, quemadmodum ex ipso Bocharto retulimus. Secus si res se haberet, falsi nomine accusandi essent Hesychius, & Chrysippus. Adde quod apud *alios* nempe auctores Μαίσων fuerit βόρος scilicet *belluo* secundum Hesychium, cujus sententia, & Chrysippi dictus a μασᾶσθαι, h. e. *a mandendo*; atque hinc haud sit nomen κύριον, sed *appellativum*, oportet. Quod vero Μαίσωνα alii dictum velint ab hujus personæ inventore nempe *Mæsone Megarensi*; id inde natum, quod eos fugerit origo vocis germana scilicet Orientalis, sicuti in aliis quoque vocibus apud Veteres ob genuinæ originis inscitiam alias factitatum noscere est.

Mando h. e. *manduco* posset duci ab ipso מזון *mazon cibus*; *esca*. Μίμαρκυς *farciminis genus* ex sanguine, & interaneis leporis, forte venit a מרק *marac*, geminata priore syllabà; quod exponitur *jus carnium*. *Colustrum* dicitur esse *lac novum in mammis*, quod est ἀμίσως post partum, τὸ πρῶτον γάλα. Videtur mihi dictum a חרוץ *caruts caseus*, seu חריצים *caritzim casei*; alternante *R*, atque priore in *L* versa. *Panis* secundum quosdam est a *panus*, secundum alios dictus quasi *pascinis* a *pascendo*; vel a Deo *Pane*; aut ab adjectivo πᾶν. Quæ omnia etyma habes apud Vossium, qui hæc subdit: *Sed omnium horumce sententias diluit Athenæus, ex quo discere est Romanis* panem *vocari ex eo, quod Dores dicant* πανὸν. *Ita enim scribit is* l. III. Δειπνοσ. Πανὸς ἄρτος. Μεσσάπιοι καὶ τὴν πλησμονὴν πανίαν, καὶ πάνια τὰ πλησμάτα. Βλαῖσος ἐν Μεσοτρίβῃ, καὶ Ἀρχίλοχος ἐν Τηλέφῳ, Ῥίνθωνι ἐν Ἀμφιτρύωνι, καὶ ῥωμαῖοι δὲ πᾶνε τὸν ἄρτον καλοῦσι. Πανὸς *vero sit a* πάομαι *edo*, *unde & pabulum*, & *dea Pales*, *aliaque*. *Quod si quis in dubium vocet*, *an in magna Græcia pro* pane πανὸν *dixerint* (*sane Mssti*, *ut meliores Athenæi Codices* πάνια* *non* πλήσματα, *sed* πλήσμια *interpretantur*; *ut Casaubonus testatur*) ἀμίσως panis *a* πάομαι *deducere licebit*. Hactenus Vossius. Mazochius vero magnopere conatur in animum nobis inducere, ut sit ortum ex לחם פנים *lechem panim* hoc est *panis facierum*, sed res male, ni fallor cessit. Ut autem rem recta ordiamur, vox Orientalis originis statuenda. Nam non solum apud Latinos, verum etiam in magna Græcia in usu fuit. Sane *pânis*, πανὸς & πάνια omnino profecta ab Orientali אפה *apa*; quod *proprie panem coxit in furno* denotat; unde אפה *ope pistor*, *coquus*, & תפינים *tupinim* (quam vocem *costuras* exponunt) unde ἀμίσως, tantum *T* initiali abscissa, emersit *panis*, & πανός. *Pappare*, & *pappa*. Secundum est *puerorum*

rum cibus, uti indicat Varronis locus apud Nonium, ubi ait: *Cum cibum, ac potionem buas, ac papas vocent, & patrem tatam*, & *matrem mammam*. Id adeo verum, ut etiam apud Italos *pappa*, aliosque populos exstet. Primum vero nimirum *pappare* exponitur *edere* apud Vossium, uti in Plauti loco Epid. act. V. sc. II.

Novo liberto opus est, quod papet.
Pe. Dabitur; præbebo cibum.

Et *cibum poscere* apud Pers. sat. III. ubi ait:

Et similis Regum pueris pappare minutum Poscis.

Ubi sumitur, ait Facciolatus in voce *pappo*, *pro cibum poscere*, *auctore Vossio*, *etsi alii exponant minutis*, *& blandiusculis verbis patrem appellare*. At mihi ἁπλούστερον *pappare* videtur sumi, nimirum uti supra in Plauto; secus isthæc emergeret sententia, *tu poscis poscere cibum*: nisi quod adoptata hac expositione, τὸ *poscis*, esset idem, ac *tibi sumis*, *contendis*. Sed ad rem veniamus.

Papa, & *papare* veniunt ab אפה *apa coxit panem*, aliaque, unde מאפה, quod vulgo exponunt *coctum*, & תפינים *tupinim coctura*. Id sane, utpote accommodum pueris, videtur verisimilius. Εὐωχία *convivium*, *epula* venit ab הכין *ecin mensam apparavit*, seu *convivium instruxit*. Videsis quæ supra in voce Cœna ex Mazochio disputavimus de verbo הכין, & כון. *Popanum*, πόπανον *placenta* a πέπτω *coquo*, atque sæpe de *panis coctione* adhibetur. Sane πέπτω venit ab אפת *apat* alternante *P*, quod est *coquere*, & præsertim *panem*, unde & מאפה *coctum*, & תפינים *coctura*. Hinc fortasse dictum etiam *Popa*. Πυρὸς *triticum* est a בר *bar frumentum* verso *B* in *P*. *Prandeo*, & *prandium*, *unde sit*, *varie disputatur*, ait Vossius. Qui multis interjectis addidit: *Nos triplicem originationem poni pertendimus*. *Prima est*, *ut dicatur* prandium, *quod sit παρὰ τοῦ ἐνδεῖν*. *Altera*, *ut sit* πρωϊνὸν, *quod est*, matutinum. *Tertia quod sit παρὰ τῆς ἐνδείας*, pro indigentia. Hæc citatus supra Auctor. Sed mihi haud videtur adeo obscure repetenda ejus origo e Græcia, sed ἁπλῶς ab Hebræo, seu Orientali ברת *barat comedit*, *refecit se cibo*, *esca*, tantummodo conversa *B* in *P*. Ὀῤῥὸς *serum lacteum* haud admodum abest ab חריז *aruz*, quod exponitur *caseus*. Ἀ΄βρωμα *fames* factum per metathesin ab רעב *raab* idem. Θοίνη exponitur *epulum*, *cœna*, sed etiam ἁπλῶς est *cibus*, *dapes*, uti apud Hesiodum. Profecto id puto prius. Mazochius apud Vossium in voce *cena* ait; *Ex Latiali cena*, *aut cœna* . . . *deinde factum est Gr. θοίνη*; *verso C in θ*, *ut ex Siculo ὄρνιχος*. Græci fecerunt ὄρνιθος. Verum θοίνη cum ἁπλῶς, atque prius notaverit *cibum* fluxit ab Orientali זון *zun*, seu *tun alere*, *sustentare*; unde זן *zan alimentum*, *esca*, *cibus*.

Τένθω *edo*, *comedo*, ab זן *zan alimentum*, *cibus*. *Solis mensa Ital. Paese della Cucagna*, *locus Æthiopiæ*, *in Merse ins. quem semper novis epulis instructum fabulantur*. *Proverbialiter dicitur de opulentiorum hominum domibus*, *quæ omnium rerum copia ubertim affluunt*, *& inopum alimentis exposita sunt*. Gel. *Rhod.* l. VI. Hæc Facciolatus. At heic subsistere juvat, atque originem rei explorare. Porro τὸ nomen *Solis* non de *Sole*, nempe *planeta lucidissimo*, sed de homine accipiendum qui *Sol*, seu *Solis*, aut *Solus* dictus est.

est. Etenim lingua Orientali (quibus plagis haec Urbs sita) denotat *epulonem*, *comessatorem*; quandoquidem est ipsissimum Hebraeum זולל *solel*, quod tantumdem est. Sæpe nomina Orientalia ab Recentioribus, & ipsis Grammaticis antiquis propter inscitiam linguæ Orientalis, veluti patria, atque sua æstimata, eo quod ad patrium ingenium, typumque efficta, & detorta, ut facile quis nosse poterit. Id vero permultis nominibus usuvenire certum est. Ἄμης *genus placentæ lactis* fortasse dictum ab חמאה *ema butyrum*, *pinguedo lactis*. Φθόϊς, & φθοῖς *genus placentæ ex caseo constans*, & *siliginis*. Galenus vero apud Hippocratem φθόεις reddit τροχίσκοι nempe *pastilli*. Mihi videtur fluxisse ex פת *phath buccella*, seu ab אפת *aphath coxit panem*, unde מאפה *coctum*. Φέρβω *pasco* est ab בער *bier pavit*; *depavit*, alternante *B*, atque altera in φ versa. Βόω *pasco*, unde Βόσκω atque alia derivata, ἀμέσιος venit ab ipso בער *Bier pavit*, *depavit*. Id quod mihi immane quantum placet. Πάω item, *pascor*, *vescor*, *gusto*, fit ab eodem בער *bier pavit* mutata *B* in *P*. Adde quod sicuti ex πάω descendit πῶυ *grex*, ita a בער *baar* exstat בעיר *beir brutum*, *jumentum*, *pecus*. Quae veritatem originis affabre concinnant. Θάω, & θῶ *nutrio*, *lacto* quandoque exponitur, unde θήσασθαι *lac sugere* apud Homerum, & θῆσθαι pro *mulgere*, qua de re adi Grammaticos. Profecto hac significatione θῶ, seu θάω *nutrio*, & *lacto* ab orientalibus plagis ad Graecos profectum. Etenim venit ab Hebraeo זון *zun aluit*, *nutrivit*, *Z* in θ versa, vel ab inusitato תעל *taal* ex עול *ul lactavit*, unde in praesenti superstes est עול *ul lactens*, & עלות *alot lactantes*. *Esca* ducitur ab *esu*; sed facilius & fortasse verius ab חשאר *escaar alimentum*, unde & *vescus*, & *vescor*. At si verum quod Nonius scribit: *Vescum*, *minutum*, *obscurum*; erit hoc sensu ab חשך *vasac obscurus*. Unde facile dicti *Osci* nimirum חשכים *casucim obscuri*, *ignobiles homines*. Σῖτος exponitur *frumentum*, *panis*, *cibus quivis*, & *annona*, *commeatus* meo judicio haud injuria duceretur a צידה *seda*, seu *seid esca*, *viaticum*, *commeatus*; dumtaxat *D* in *T* conversa. Ἕψω *coquo* ab הבשיל *ebsil coxit*. Ἔλπος *oleum*, & *pingue* apud quosdam exponitur. Procul dubio deductum ex חלב *eleb pinguedo*, & potissimum *olei adeps*; *B* in *P* abeunte. Δριμὺς *amarus*, vel *acer* ab תמרורים *tamrurim amaritudines*, *T* in *D* versa.

Ἐρέπτω *vescor* per metathesin venit ab הטריף *etrip aluit*, *cibavit*, & טרף *terep esca*, *cibus*, *victus*. Ψώθιον *buccella*, *frustulum panis*, & *inferior crusta panis*. Dictum videtur ex פת *pat frustum*, *buccea*, *portio* veluti *panis*; Σ addito. *Gumiae*, sive *gemiae* sunt *gulosi*. Porro hocce vocabulum vix offendes apud unos veteres, ideoque utpote priscum, ab Orientalibus plagis profectum. Ad rem venit a גמא *gime absorpsit*, *exsorpsit*, *exhausit*. *Jejunus*, *jejunium*, Graecis νῆστις, νηστεία. *Jejunus*, & *jejunium* fluxerunt ab Hebraeo ענה *ana*, seu *ina afflixit*, *depressit*, unde תענית *taanit jejunium*, geminata priore syllaba. Νηστεία vero fluxit ex נצום *nastum*, seu *nestum* in Niphal, ex radice צום *stum jejunavit*. *Tapulla* lex quaedam lata pro frugalitate cœnarum. Videtur ortum ab Hebræo תפנים *tepunim cocturæ*, *res coctæ* ex Radice אפה *coxit*, & אפה *ope coquus*, quasi dicta *lex coquinaria*.

Hinc nostra stare, illa Mazochii cadere videtur sententia.

Ἀ'θέλγω, & ἀμέλγω unde domo sint, modo dispiciendum. Haud immerito sane ἀμέλγω derivari potest ab Oriente nempe ab Hebraeo חמינקת *ameneget* ex ינק *fuxit*, versa N in *L*, uti mos est; ἀθέλγω vero ab ipso, ינק ה hehemantico praeposito. *Mungo* denique haud absurde deduci posset ab ipso מנקת *menechet* ex ינק, quod *fuxit* designat. *Mulceo* vero diversis variisque originibus donatur, quas sic refert Vossius: *Mulceo esse a* mollis, *ac dici quasi* molliceo *tradit Perottus. Sed omnino vel est ab* ἀμέλγω, *ut sit ejusdem originis, ac mulgeo: vel est a* μαλκίω, *quod a* μαλκὸς, *hoc est* κατὰ συγκοπὴν *e* μαλακός. Μαλκιωπατον, μαλακώπατον. *Alioqui videri poterat, ut a* μέλι *Graece est* μελίσσω. *hoc est* mulceo: *Ita Latinum* mulceo *dici quasi* melceo *a melle*. Hactenus memoratus Auctor. Verum haec omnia cum sint nugae nugaces, & somnia, aliunde arcessenda ejus germana origo. Porro *mulceo* omnino venit a מרך *morec mollities* ex רכך *racac molle esse, mollescere*, dumtaxat commutata *R* in *L*; quod sollemne esse nemo unus inficias iverit. *Virus* ducitur apud Vossium a *vi*. Sed ἁπλῶς puto dictum ab הראש *varos* idem, ה, utpote quae spiritus asper est, proindeque digamma, versa in *V*. *Viscum* ducitur ab ξὸς idem. Hoc vero ab יצק *iazac effundi*, *fluere*, quod de *liquidis* dicitur, & de *metallis*, quae *funduntur*, & *liquefiunt*. Μίσυ, qui exponitur *succus in metallis*, videtur ortum ex מסה *masa*, vel מסס *masas liquefieri*, *dissolvi*.

Βεδὺ. Bochartus in disser. de Aen. adventu in Ital., quae addita est calci Tom. II. ita de hac voce disserit: *Clemens Alexandrinus post Didymum ait, Phryges aquam vocari* βεδὺ, *quodque Orpheus & Dion usurparint eandem vocem hac significatione. Sed Neanthes Cyzicenus & Philydeus* (vel potius *Philiscus*) *Poeta Comicus acceperint pro aere. Nominavit omnes quatuor Clemens l. V. Stromat.* Haec ille. Mihi persuadeo ortum istud vocabulum ex איד *ed*, seu *bed* quod Moses adhibuit, atque exponitur *vapor*, seu *vapores in pluviam convertendi*, seu *nubes*, vel *scatebra*, sive *fons*; quae omnia idem evincunt; *B* praepositum, quod haud infrequens est.

EXER.

EXERCITATIO VI.

CAPUT I.

*A*Bsinthium *unde ducit Vossius , & Grammatici . Ejus genuina origo . Hinc*
ἀβάγνα . Ἀδὰ : quid de ejus origine Bochartus . Notatur . Vera ejus origi-
natio . Eodem fonte ortum Gr. οἰσύα , & ἰτέα . Adipsus , ἄδιψος ; æra ;
æsculus , ἄκυλος , ambubeja , ἄβρυνα , ariena , amygdala , ἄνθος , ἄπιος ,
ἀσχιον ab Oriente profecta . Avena , tibia , arinca , brance , ὄμπνη , *de*
quo Grammaticorum nugae , ador hebraei peculii sunt . Ἄσυλις , κάνναβις ,
κάκτος , celastrus , cossia , χόρτος , cinα , κυρήβια , dabula , ervum *indi-*
dem sunt . Faba , gossipium , ἰφύα , ἰσχάς , olus , lupinus , ὄμφαξ , oetum ,
οὔιγγον ab Hebræis quoque sunt .

JAmpridem Philologi innumeras , variaeque farinae voces sive latiales , si-
ve græcanicas felici usi fortuna ex Orientali fonte deducendas esse evice-
runt . Pleraque autem vocabula tum græca , tum latina & herbarum ,
florum , fruticum , & plantarum , & fructuum ab Oriente ad Græcos , La-
tinosque fluxisse certum est . Omnium enim linguarum hebraea parens exsti-
tit . Illud modo demonstrare mihi pensum est . *Absinthium* , gr. ἀψίνθιον dici
putat Vossius quasi *indelectabile* ab a στερητικῷ , & ψίνθος , quod Hesychius
interpretatur τέρψις *delectatio* . Sunt qui dictum credunt quasi ἀπίνθιον *impo-*
tabile . At verius mihi videtur etymon ἀπὸ τῦ חבצלת *abzelet* (unde ל in *N*
versa ἀψίνθιον *absinthium*) quod exponitur *rosa , lilium* . Ab ipso *abazelet* du-
cta vox ἀβάγνα *rosa* apud Macedones , Hesychio teste , atque etiam *apia-*
strum inde fortasse ortum . Ἀδὰ παρὰ Τυρίοις ἡ ἰτέα . Ada apud Tyrios sa-
lix . *Imo* אדן . *Sed Graeci pro more abjecerunt N finale . Tale Χνᾶ ex Cha-*
naan , Σῦσα *ex Susan* ; Χόης *Cabirorum Sacerdos ex* כהן *chom* . *Talmudici*
scribunt אידן idan *quomodo* ביר bir , & ריב rib *pro* בר bar , & rab רב .
Hinc tractatu de Sabbatho cap. 11. אין מדליקין בפתולא האורן non accen-
dunt (*lucernas*) in die Sabbati ellychnio salicis *id est ex lanugine* , *quae sa-*
lici adnascitur . *Alii philyram interpretantur id est librum , seu membranam te-*
nuissimam inter salicis corticem , & lignum . Haec Bochart. Geogr. S. r. 2.
c. 737. At tantum virum haud odoratum esse hance lexin desumtam ab
ipsa voce Hesychiana ἀδὰ magnopere miror . Ἀδὰ vero ab Hebraico עץ *etz* ,
seu ipsum *ad* (nam צ media est inter *d* & *t*) *lignum* , *arbor* , quo voca-
bulo generaliter *arbustum* , & *frutex* denotatur . Hinc etiam ex ipsa עץ *ez*
venit ἰτέα , & οἰσύα *salix* quoque . *Adipsus* ἄδιψος est *species palmae viridis*
in Aegypto nascens . Plinius l. XII. c. XXII. ubi ita habet : *Myrobalano in*
un-

unguentis similem , proximumque usum habet palma in Aegypto , quae vocatur adipsos , viridis , odore mali cotonei , nullo intus ligno . Plane *adipsos* venit ab Hebraico הרבש *adebas palma , dactylus* , & *mel* , quod quadrat cum Plinii verbis . *Aera alpa herba* quae alio nomine *lolium* nuncupatur , forte dicta ab עור , quod exponitur *gluma* . *Aesculus* forte dictus ab אשול *escol botrus , bacca* , eo quod ista *arbor glandifera* . Ἄκυλος *acylus glans* ab הגר *agar bacca* .

Ambubeja herba venit ab אנבא *inba* , seu *anba fructus recens* , seu *virens* , seu potius ab אביב *abib culmus , spica mutica , arista virens* . Ἄβρυτα καὶ συνάμιτα μόρα , dicta ab אב *eb virens , fructus recens* , & רען *raan viridis* ; unde & fortasse *ariena pomi nomen , quo Sapientes Indorum vivunt* . Plinius l. XII. c. 16. *Amygdalae* dictae ab חמגדלת *amigdelot flores* , seu *crescentes plantae , arbores* ex גדל *gadal crescere* . Ἄνθος *flos* venit ab הניץ *enit floruit , germinavit* , unde & ἄνθον factum . Ἄπιος *pirum* tum *arbor* , tum *fructus* , atque etiam ex Theophrasto affertur pro *herba* . Porro in utroque sensu fit ex אב *eb* sive אבא *virens* , & *fructus* , & אביב *abib spica mutica* . Ἄσχιον *tuber terrae* a quibusdam dicitur , ut docet Theophrastus histor. pl. l. 1. c. 10. fortasse dictum ab השול *escol bacca* . *Avena herba* haud tritico dissimilis , & foliis , & culmo , item fistula , & calamus , denique stipula frugem non habens ; hinc Maro Georg. 1. 153. *Steriles dominantur avenae* . Profecto *avena* profluxit ex Orientali אביב *aviv spica mutica , culmus* , & אב *ev virens* : Adde quod אבוב *abub* Chaldaicum definiatur a quibusdam *fistula ex novarum frugum calamo confecta* , & *Arabicum Anbubo sic interpretantur arabice docti , ut sit primum culmi , sive calami internodium , quod est inter binos quosque nodos ; dein ut sint etiam fistula , quippe qua ex illo internodio conficitur* . Mazochium adi apud Vossium in voce *Subulo* . *Tibia* sive sit os cruris in animali , sive sit instrumentum musicum venit ex ipso שבול *sibbul* Chaldaico , Hebraice vero סבלת *spica* , seu *culmus spicae* , & in cognatis lignis *tubus , ductus , alveus* ; conversa tantummodo *S* in *T* , quod haud insolens est . *Arinca* vocabulum gallicum , quod denotat quoddam frumenti genus , de quo ita Plin. l. XVIII. c. 8. loquens de frumenti variis generibus : *Arinca Galliarum propria , copiosa & Italiae est . Aegypto autem ac Syriae , Ciliciaque & Asia , ac Graeciae peculiares zea , olyra , tiphe* . Plane *arinca* alludit ad Hebræum ירק *jarac* seu *iaroc olus , virens herba* .

Brance : istud vocabulum desideratur apud Lexicographos. Plinius XVIII. c. VII. *Galliae quoque suum genus farris dedere , quod illic brance vocant , apud nos Sandalum* . Venit vero ab Hebræo בר *bar frumentum* , unde dictum quoque est *far* uti advertere Eruditi . Quam originationem τοῦ *brance* , & gallice *Urank* non venisse in mentem Bocharto in judicio Antonii Gosselini veterum Gallorum historiæ ad nobilissimum Brieuxium , quod additum Tom. 2. Geogr. S. 1178. admodum miror ; quandoquidem ibi multa vocabula Gallica , & Britannica ex Hebræo , & Chaldæo arcessit , quae pleraque sibi respondent . Ὄμπνη sunt qui interpretantur *cereales fructus* , eo quod illorum usus nobis sit causa τοῦ ἐμπνεῖν scilicet *spirandi* , & *vivendi* .

Apud

Apud Lycophronem occurrit pro *frumento*. Vide H. Stephanum. Plane omnino falsum etymon ἀπὸ τῦ ἀμητῦν, sed est ab אביב *abib spica*, *arista* & אב unde Chaldaice אבא *ibba*, & אנבא *inba virens*, & *fructus recens*. *Ador far*, seu frumenti genus dictum ab חטה *atò triticum* T in *D* versa. Ἄτυλις quod exponitur *lactuca* alludit ad Hebraicum חציר *astir foenum*, *gramen*, *porrum*. Κάνωπον fertur esse *flos sambuci*; videtur esse ex כנה *cana planta*, & אב *eb virens*, unde fortasse venit quoque κάνναβις. Κάκτος *spinosa quædam planta* dicta ab חרק *cedec spina*. *Celastrus* græce κηλάστρος arbor quædam inter agrestes a Theophrasto hist. pl. l. 1. c. 15. numerata; videtur autem accedere Hebræo חורש *cores*, & Chaldaice *corest* addito ת de more, quod exponitur *saltus*, *silva*, *virgultum densum*. Κηλάστραι vero, quae Hesychio sunt etiam σκαρίδες, ἀγγεῖα ποιμενικὰ dictæ ab חרש *cores*, & addito pariter ת *cerest*, alternante insuper *R*, *cerastrae*, seu κηλάστραι, quod quærebamus; nam apposite חרש *testa*, seu *vas testaceum* exponitur. *Cossia* vox barbara, quæ exponitur *fœnisecium* venit a גז *ges herba secta*, & *fœnisecium* ipsum, quandoquidem venir ex גזז *gazaz resecuit*, *abscidit*.

Χόρτος *fenum*, & aliquando *herba virens* profectum ex Hebræo חציר *catir* per metathesin, quod exponitur *fenum*, *gramen*. *Cynae* arbores. Plinius l. XII. c. XI. ait: *Arabiæ arbores, ex quibus vestes faciant, cynas vocari, folio palmæ simili*. Igitur nomen arabicum, orientale. Sane Hebræis exstat כנרה *planta*, *surculus*, unde sine dubio descendisse reor. Κυρῆβια *acera glumæ hordei*, & *fabarum cortices*; fortasse conflata vox ex עור *cur gluma*, & אביב *abib spica*, *arista*, *culmus*. *Dabula* palmæ genus. Hinc Plinius l. XIII. c. 4. *In Arabia languide dulces traduntur esse palmæ: quanquam Juba apud Scenitas Arabas præfert omnibus saporibus, quam vocant dabulam*. Porro *dabula* facta ex דבש *debas palma*, *dactylus*. *Ervum*, græce ὄροβος venit ab אנבא *inba fructus recens*, seu *virens N* in *R* abeunte. *Faba factum ab antiquo baba* H *in* F *transeunte*, *ut scribunt Velius Longus*, & *Terentius Scaurus uterque lib. de orthogr. At contra* F *sæpe mutatum in* H *quomodo ex* fordeum, fircus, foedus, *facta* hordeum, hircus, hœdus *ut ex Varrone*, & *eodem Velio scimus*. Hæc Vossius. Quæ sane verissima. Nam *faba*, & prius *haba* ἀμισως derivatur ex Orientali אביב *habib culmus*, *spica mutica*, *arista*, & אב *heb virens*, *viror*, & *fructus recens*: quod etymon quanti faciundum, cordatus vir statuat. *Gossipium* fortasse ex גזז *gazaz resecuit abscidit*, & גז *gez lana secta*, *vellus*, & אביב *abib culmus*, *arista*, & אב *virens*; unde nimirum ex eodem אביב factum βομβὺξ. Ἴφυον Suidæ est species oleris agrestis, apud Theophrastum hist. pl. l. 6. c. 7. ἴφυον numeratur inter flores æstivos. Equidem omnino factum ex אביב *abib culmus*, *arista*, seu potius ex אב *eb*, seu אבא *inba* Chaldaico *virens*, *viror*. Ἰσχὰς *ficus arida*, & *recens*, apud veteres etiam dicebatur de *oleis*; iccirco venit ab השכול *escol bacca*, & *botrus*.

Olus factum ab ipso Hebræo אור *or*, unde אורות *orot olera* tantum *R* in *L* versa, ab ipso אור *or* alternante *R* venit ὄλυρα species seminis mediae inter frumentum, & hordeum naturae. *Lupinus* non aliunde fluxit nisi ex

לבן

לבן *laban albus*, unde לבנה *lebona thus*, tantum *B* in *P* affinem versa. Ὄμφαξ, unde *omphacius* apud Latinos, non solum *uva acerba*, verum etiam *oliva*, necnon *lauri bacca*, omnesque omnium plantarum immaturi & acerbi adhuc, & crudi fructus ita appellantur. Profecto videtur fluxisse ex אביב *abib* seu אבא *ibba fructus recens*, *virens*, quod haud abludit ab ea notione, quae subjecta voci ὄμφαξ. *Oetum* herba quaedam, quae in Aegypto provenit. Plinius l. XXI. c. 15. *Mandunt & oetum, cui pauca folia, minimaque, verum radix magna*. Duci potest ab עץ *et arbor*, & *omnis frutex*. Οὔιγγον herba Aegyptiaca, fortasse dicta vel ab אגמון *juncus* מ extrito, vel ab אחו, quod exponitur *ulva*, *carectum*, seu *gramen*.

CAPUT II.

OPium, σάμαξ, samera, sari, sedum, gumon, squilla, σίλυβον, ὕσσον, συκῆ, τίφη, vibones, siliqua, pavera, χελιδή, ζάλμα, ζίκκια, τρύγη, zura *hebrææ originis sunt*. *Notatur Martinius*. Topiæ, tuber, tumeo, volcma, glans, galla, gith, napus, planta, caulis, διδή, ἑρμαί, glastum, ἰσάτις, ὄραμνος, ramus, aroma, arum *ab Orientalibus plagis repetenda*. Χέρσος, arvum, tesqua, πέδον, sylva, ἄλσος, ὕλη, ὗρον, ὕλμον, πιθαμβάσσω, forestum, χῶρος, saltus, χορὸς, fundus, feudum, βῶλος, ὕδας, γλῶχες, χόνδρος, μόσχος, *Arsius ab eodem Hebræo fonte orta*.

OPium venire potest ab אב *eb virens*, *viror*, & אביב *culmus*, *arista virens*; *B* in *P* versa. Σάμαξ *frutex*, *butomum* fit a צמח *semac germen*. *Samera semen ulmi* non aliunde fluxit, nisi ab Hebræo מזרע *misra* seu *misera* per metathesin, *semen*, *sementis*. *Sari* genus fruticis de quo Plin. l. XIII. c. 23. forte dictum a זרע *sara sevit*, *seminavit*. *Sarmentum* videtur oriri ex צמרת *surculus*, *calamus*, sive ab זמרת *palmes*, *surculus*. *Sedum* Graecis ἀείζωον *sempervivum* Latinis dictum a ציץ *sitz virens flos*, seu *effloruit*. *Gumon* vox barbara, de qua consule Du-Fresnium, *alga*, ducitur ex גמא *gome juncus*, *scirpus*. *Squilla*, σκίλλα, *scilla* genus bulborum videntur fluxisse ex אשכול *escol bacca*. Σίλυβον *silybum* spinæ genus fieri potuit ex סרפד *sirpad R* in *L*, & *P* in *B* versis, quod etiam spinæ genus. Ὕσσον *vitex*, & *vitis* veniunt ab עץ *vetz arbor*, *frutex*. Συκῆ *ficus* ab אשכול *escol botrus*, *bacca*. Τίφη *frumentum* facile venire potest ab אבא *hibba*, & אב *virens*, *fructus recens*, & אביב *spica*, *arista*.

Vibones sunt flores herbæ Britannicæ, de quibus ita Plinius l. XXV. c. 3. *Reperta auxilio est herba, qua vocatur Britannica . . . . . . folia habet oblonga nigra, radicem nigram. Succus ejus exprimitur & ex radice. Florem vibones vocant, qui collectus &c.* *Vibones* itaque cum sint flores ἀμίσως dicti ab אבא *hiba virens*, *viror*. *Siliqua* cum sit λοβὸς *involucrum grani frumentacei*,

tacei, seu *leguminum* omnino venit metathesis beneficio ab Orientali צקלון *siqlon gluma*., seu *folliculus* grani frumentacei, *Pavera* a פרורות *perudot grana*. Χεϱϑὴ hordeum venit a חנטה *Chintha* ex חטה *triticum*, *N* in *R* versa, ex Radice חנט *canat protulit*, *edidit*.

Ζάλαια vocabatur a nonnullis *laurus Alexandrina* teste Dioscor. l. IV. cap. 147. Porro fluxit a זרח *zarah R* in ל versa, unde אזרח, quod *laurum* plerique interpretantur. Et sane non injuria, idque confirmatur ex origine nostra. Quare vocem Hebræam haud secus interpretari licet. Ζίλχια sunt *olera* Phrygibus. Videntur autem dicta ab זרעים *zerecim legumina*, & זרע *zerag semen*, *sativum*, & זרע *zarag sevit*, *seminavit*. Τρύγη *triticum* posset venire ab ipso זרע *semen satum*. *Zura* quid sit docet Plinius l. 24. c. XIII. *Paliurus quoque spinae genus est. Semen ejus Afri zuram vocant*. Hinc duo colligas nimirum *zuram* significare *semen*, & esse vocabulum africanum, phœnicium. Ad rem veriloquium est ab Orientali voce זרע *zera semen*, quod est ipsum punicum *zura*. Heic quoque πάρεργως advertendum punicum sermonem vix, aut ne vix quidem discrepare ab Hebræo. Hinc infeliciter Martinius in suo Lexico ut ejus originem repetat, nescit, quo se vertat, ubi habet: *Zura semen paliuri lingua Afrorum. Id leve est, & pingue λιπῶδες Dioscor., ut legit Dodonæus. In editione Basil. est λιπαρὸν, καὶ λιγνυῶδες* pingue & fuliginosum. *An vero potius scripsit Zuta* Arab. זית est oleum. *Radix habet vim τοῦ διαφορεῖν*, *at* Sura *rectum esse potuit*, *quod discedere faciat tumores. Sed quia est pungentis fruticis semen sit potius* צורה *tanquam* ϑλιβὸν *aliquam dicas*. Hæc Martinius, qui nostram si originem edoctus esset, haud pro *Zura* subrogasset *Zutam*; neque alias hujus generis origines nobis obtrudisset.

Topiæ genus quoddam ficuum apud Columellam l. t. c. 10. Haud mihi dubium, quin ab Oriente fluxerit; potissimum cum apud alios auctores haud occurrat. Porro *topiæ* dictæ ab Hebræo תפוח *tapuah pomum* tum fructus tum arbor. Equidem pomorum nomine comprehenduntur etiam aliquando ficus, sicuti ex Plinio, aliisque discere licet. Hinc Plinius l. XV. c. 17. usus est. *Tuber sive pro callo terræ, sive pro humani corporis tumore sumatur a tumeo fit, ut a facio faber, ab* humeo huber, *seu* uber, *a* glabo glaber; *& similia non pauca*: ait Vossius. Verum hæc mihi videntur canoræ nugæ. Nam & *tuber* h. e. *tumor*, & *tumeo* veniunt ab Orientali צבה *taba*, (sicuti ex צור *Tirus* evasit) *intumuit*, & צב *tab tumidum*, *tumens*; unde prius factum *tuber*, postea B in M versa (quod est familiare) ortum est *tumeo*. Jam vero *Tuber* ex malorum genere sive arbor, sive fructus ab Oriente profecta. Etenim tuber ex ipsa facie, seu nomine vox Orientalis. Hinc Plinius l. XV. c. XIV. ait: *Malorum plura sunt genera* . . . . *Medica Græci vocant patriæ nomine. Aeque peregrina sunt zizipha, & tuberes quæ & ipsa non pridem venere in Italiam, hæc ex Africa, illa ex Syria*. Igitur ex Plinio patet esse peregrinum etiam, uti opinor, quod attinet ad nomen. Sane *tuber* fluxit ex תפוח *tapuah malus*, *malum*, seu *pomum*, scilicet & *fructus*, & *arbor*. *Ziziphа*, de quibus Plinius supra; videntur dicta ex ציץ *ziz floruit*, *effle-*

effloruit, & אבא *iba* fructus recens, seu virens. *Volema pira* ita nuncupata ab Orientali אנבא *vineba fructus*, abeunte א in *V*, נ in *L*, ב in *M* affinem.

Glans nonnullis κατὰ μετάθεσιν ab ἄκυλος factum videtur, unde & Belgicum akel *sive* eekel. Ἄκυλος est glans iligna, ut *indicat Theophrastus l. III. histor. plantarum capite VI. Sed potius est Doricum γάλανος pro βάλανος, ut γλέφαρα pro βλέφαρα. A γάλανος autem* glans *fuerit κατὰ συγκοπήν*. Hactenus Vossius. Verum mutatio τοῦ β in *G* admodum dura est. Contra *glans*, & *galla* ἀμέσως fiunt ab Hebræo גר *gar*, seu גרגר *gargar*. Hinc *gallæ* dictum vinum, non quia, uti Vossius effutiit, hoc vinum esset asperum instar gallæ, sed quia, sicuti Orientalibus potissimum, ita & Veteribus vinum conficeretur ex granis uti malogranatorum, aliisque fructibus. *Gith*, quod est μελάνθιον, seu *nigella* dictum ab ipso קצח *getah nigella*, *melanthion*, sicuti exponunt. *Napus* fortasse venit ab אנבא Chaldaico ex אב *virens*, & אביב *virens*, *spica*, *culmus*. *Planta* a פרח *parat* ex פרה *fruticavit* unde פרי *fructus* & פארה *ramus*. *Caulis* καυλὸς Græcis dictus ab Hebræo גבעול *givol culmus*, seu potius ipse *caulis* dumtaxat *G* in *C* commutata. Δάθη exponitur *oliva major* venit ab hebraico זית *zait*, seu *zet*, atque *Z* in *D* versa, unde δάθη. Ἑρμαῖ *stolones* descendunt ab אמיר *amir ramus* per metathesin. *Glastum*, seu potius *gastum*, vel *guastum* fit ab Orientali חצרת *castaret lactuca*, quae Arabice חסא teste Bocharto Hieroz. p. 605. unde & ἰσάτις venit. Ὄραμνος *frons*, *ramulus* exstat per metathesin ab אמיר *amir ramus*. Idcirco ab ipso אמיר *amir* evasit ipsa vox *ramus*.

Haud importunum quoque autumo heic mentionem facere de voce *aroma*, κῦφι, aliisque id genus vocibus. Itaque ἄρωμα frustra ducitur ab ἀρόω *aro*, vel ἄρσω, vel ἄρω, aliisque nugamentis, quæ si tibi otium erit, apud Vossium legere poteris; nam ἀμέσως venit ab Oriente, unde & ipsa aromata. Porro ἄρωμα factum ex הריח emerserit ἀρόω, unde postea *aroma*. Ab ipso הריח *N* præmisso fortasse fruticavit νάρτη genus plantæ odoræ. *Moschus* Græcis μόσχος pretiosissimum odoris genus fluxit ab Hebræo מזכיר, quod a זכר *sacar odoratus est*, & *secer odor*. *Cyphi* κῦφι genus thymiamatis, seu suffimenti, sive ut Facciolatus ait, compositio thymiamatis dicata Diis, qua Aegyptii Sacerdotes uterentur; hinc a Galeno ἱερατικὸν nuncupatur: Decurtatum κῦφι ex כפר *caphar expiavit*, & *cophar cyprus arbor odora*. *Arum* ἄρον forte dictum ab הריח *odoratus* est.

Χέρσος, seu χέῤῥος *terra*, & *κυρίως* adjective positum est *incultus*, *asper*, *desertus* ἀμέσως venit ab חורש *cores silva*, *saltus*. Hinc prius fuerit χέρσος, deindeque χέῤῥος. Id manifestum fit ex voce Hebræa חורש *cores*, unde fluxit. *Arvum* unde suos natales repetit, ita Mazochius aperire conatus est. *Arvum a* חרבה haraba, *quod in forma constructa, aut cum suffixis fit disyllabum, unde (excidente gutturali) fit* Arbum, *sive* Arvum. *Illud autem Hebræis notat non sicca loca, sed μεμονωμένα id est sola loca. Hinc arvis nomen repertum fuit, quia horum solitudo urbium frequentiæ opponitur*. Vulgo ducunt ab *aro*, sed falsum; neque ab ἄρος. Porro *arvum* ἀμέσως fluxit ab Orien-

Orientali ערבה *araba*, seu *arava locus campestris*, *campestria*, seu *ipsum arvum*. *Tesqua*, seu *tesca*, juxta Verrium *loca augurio designata*, vel *loca consecrata ad augurandum*, uti apud Festum Opilius Aurelius tradidit. Plerumque etiam sunt *loca derelicta*, *inculta*. Porro quod attinet ad priorem significationem venit ab חחש *tacas* ex נחש *nicas auguratus est*, & *augurium*; quod vero spectat ad alteram significationem fit a שקק *facac*, unde ממשק *locus derelictus*. Πέδον *solum*, *campus*, sine ullo dubio est ab Orientali פדן *padan*, quod Arabice est *ager*, *campus*; Unde & fortasse venit *oppidum*. *Sylva* ab אשל *nemus*, *sylva* principe littera א detruncata, unde scilicet ex אשל manavit quoque ἄλσος. Idque etymon verissimum. Hinc frustra Vossius aliique Eruditi deducere conantur ex graeco ὕλη. Contra gr. ὕλη venit ab יער *iaar* idem, tantummodo *R* in *L* versa, quod familiare admodum est. At quoniam sicut latinum *silva*, ita graecum ὕλη denotat etiam *arbores*, *frutices*, *herbas*, idcirco forte rectius fit ab חורש *ores*, seu *yres*, quod non solum designat *silvam*, verum etiam *virgultum*, versa *R*, uti modo dictum habui, in *L*, atque ו in υ ypsilon Græcorum, quod sexcentis in locis id demonstrasse memini. Itaque cum mentionem fecerimus de hebraico יער, advertendum reor inde fluxisse. Hesychianum ὕρος *examen apum*, & ὕριον *favus*; nam vox Orientalis יער non modo *silvam* significat, sed etiam *favum*: Τιθαιβώσσω *mel conficio*, *mellifico* dubio procul venit ab hebræo דבש *debes mel*, *D* in *T* versa, atque geminata; quod adeo verum, ut monitore haud egeat. *Forestum silva* Italis *foresta* vox Longobardis usitata, videtur descendisse ex Orientali חורש *hores*, seu *fores*, atque Chaldaico more *forest*, *silva*; quod vero *ch* mutetur in *f*, vide quæ Vossius in de permutatione litterarum habet. Nisi mavis a פרדס *fardes hortus*. *Saltus* si veteres audimus *usque* notat *locum pascuum*, & *silvosum*? Hinc haud immerito duci potest ab אשל *nemus*, *silva*. Χῶρος *locus*, *sedes*, *ager*, *prædium* ortum vel a כר *car pascuum*, vel a ככר *cicar massa*, *planities*. Χορὸς vero *chorus*, *chorea*, *tripudium* nempe tum actus saltationis, tum saltantium cœtus venit a כרר *Chazar*, seu כרכר *circer saltavit*. *Fundus possessio rustica*, sive *ager*, missis aliorum ψευδετύμοις, recta videtur proficisci ex Orientali פדן *fadan*, quod apud Arabas denotat *agrum*, *campum*. Hine orta vox *feudum*. Βῶλος *gleba*, *massa*, & *ager* forte venit a בלל *confudit*, *miscuit*, unde בליל *belil farrago*, *pabulum*. Οὖδας *solum*, *pavimentum* factum ab יציע *iatziah stratum*, *substructio*, & ipsum *solum*, צ in *D* versa.

Γλωχὶν *angulus*, *acies*, *cuspis*, & γλῶχες sunt *spicæ*, *aristæ*. Forte fluxit ex Hebræo גרש *geres*, *far contusum* secundum Interpretes LXX. Secundum vero F. Junium in Elogio linguæ Hebrææ est *spica virens*. Γλωχὶν vero ab גליל *limes*, *confinium*. Χόνδρος *granum* haud inepte derivari potest ex Chaldaico חנטה *chinta* pro חטה *triticum*, unde *chontros*, & postea *chondros*.

Arsius lucus. Hinc ait Plutarchus in Publicola. Contra Romanas copias eduxerunt Consules, sacrisque in locis consederunt, quorum hunc *Arsium lucum*, alterum *Aesuvium* appellant. Porro *Arsius* dictus ab חורש *ores silva*, *Æsuvius* vero vel ab אשל, vel אשרה *asera lucus*.

EXERCITATIO VII.

CAPUT I.

Astrum, aster, stella, Persicum ster ab Hebræis hausere. Falsus est Andreas Beyerus. Τείρεα eamdem originem, atque astrum *imbibunt.* Μαῖρα, *μαίρω a* מאור. *Hinc &* Mæulus. Ἀῆσος, Orion, Η'ώς, Jugulæ *orientalis domus sunt.* Σαλάμβη *unde fluxit secundum Hesychium, & Etymologum. Genuina ejus origo investigatur.* Τέρας, *&* ἱερας *Hesychianum eadem fonte profecta, nempe Hebraico.* Ἀθρέω, ὄπτομαι, ὄναρ, ὕπαρ, λάω, servo, μέρδω, specio, ἀπτῶ, ὄσσομαι, oscines, δοιάω, τηρέω, tueor, templor, video *ab Hebræis repetenda.* Omen *unde secundùm Grammaticos veteres, Becmanum, & Mazochium. Vera origo assignatur.* Augur, γόης, αὐγὴ, δίλυτρον, laterna, ἀμαρύσσω, splendeo, lux, λάμπω, σέλας, ἡμαρ, σπινθήρ, jubar, μαρμαίρω, nitor, μορμώ, ἄνω, nævus *ab Oriente manasse demonstrabitur.* Cæcus. *Grammaticorum nuga de ejus etymo. Venit ab* כהה. *Quid ista vox* νεωῖος *significat. Notatur Calmetus.* Τυφλὸς, ἀλαμαίνσειν, ἀβρώω, δείλη, λύγη, λιμβρὸς, ἀμορβὸς, σκότος, ὀψὲ, σκιὰ *dona Orientis sunt.* Dormio, εὕδω, vigilo, ἐγείρω, γρηγορέω, ἐρευνάω, ὀτρύνω, κακανᾶν *Hebræi peculii esse ostendetur.*

Astrum, *aster*, *stella* ab uno, eodemque fonte ducere ratus est Vossius. Porro in voce *astrum*, ubi aliorum etyma retulerit, subdit, *sed veram nominis causam in Stella adducemus, quæ Persis ster.* Cum vero disputat de origine stellæ, hæc habet: *Sed quis dubitet,* ἀστὴρ *ab Orientibus esse acceptum cum Persis* stella *dicatur* ster: *unde* Esther *nomen habet, ut ad Eusebium Scaliger monet?* Zoroastres: *quod* ἀστροθύτης *hoc est* astrorum Sacerdotem *notat; ut Dinon in quinto historiarum, & ex eo Diogenes Laertius scripsit. Ac suspicor etiam hinc esse* Astarte: *quam Lunam esse censet Lucianus de dea Syria.* Hactenus Vossius. Verum antequam rem aggrediamur, operæ pretium est advertere, quod pro ἀστροθύτης *Sacerdos astrorum*, legendum ἀστροθεάμων *astrorum spectator*, uti σοφοὶ monuere Eruditi, atque ante alios Bochartus Tom. II. Geogr. S. l. IV. c. 1. col. 206. solide id enucleavit, quem videas rogo. Verum licet Eruditi viam ostenderint, attamen nemo vocis Orientalis originem in medium produxit. Porro Persicum *ster* Græcum ἀστὴρ, & Latinum *stella* descendunt ex Hebræo, seu potius Orientali צהר *tsaar lumen, splendor*; unde צהרים *meridies*. Id adeo verum, ut Chaldæis צהר *lucere* designet, cui simile זהר idem. Hoc verosimilius puto, quam illud, quod affert Andreas Beyerus in additamentis ad caput II. Seldeni in Syntag. de Diis Syris; ubi ait: *Esteris quod Persicum, nam* שתארה *stareh, vel sta-*

tareh stella *vel* astrum *est*, (*ut videtur a Græcorum* ἄςρον *acceptum*, *vid. Ursin. de Zoroast. sect.* 4. *p.* 23.) *ubi* verisimile esse, *ait*; Græcos, Latinos, ipsosque Germanos nomen hoc astri ein stern a Persis, & Chaldæis *vid. Gravii elementa ling. Pers. p.* 91. hos vero omnes ab Hebræis, eorumque סהר accepisse licet mediante vel Saturno, stella, quandoque latente, habent enim & stellæ præsertim planetæ sua latibula; vel Astarte Dea, propterea, ut videtur vultu tristi, & capite obnupto culta, sed hinc derivata, *& transfertur ad animum*. Hæc ille, sed falsus est. Nam *astrum*, & *stella* nomen genericum nullo modo pertinet ad *Saturnum stellam*, vel *Astartem*. Denique, quod *ster*, seu *astrum* venit a צהר *splendor*, *lumen*, ne id mirum videatur; nam etiam אור *or*, quod denotat *lucem*, ἥλιος hoc est *sol* vertitur apud LXX, Job cap. XXXI. v. 26. unde מאור Gen. 1. dicitur de *Luna*, & *Sole*. Hinc apparet falsum quoque Persicum *ster acceptum* a Græcorum ἄςρον, sed ab Oriente, neque vero a סהר *latere*.

Τείρεα apud Græcos dicuntur *astra*. Homer. Il. 6. Eust. ducit παρὰ τὸ τείρειν, eo quod πολλοὶ ἐκ τῶν ἀςέρων κατατεχθέντες, γινόμενοι ἀςρόβλητοι. Sed has esse putas Græculorum fabellas quis non videt? Etenim τείρεα dicta a צהר *soar*, seu *tzoar lumen*, *splendor*, unde Chaldæis צהר *lucere*, uti supra monuimus. Μαῖρα exponitur *canicula*, *æstus præsentissimus*, & *sidus*: at Hesychio est *Luna* a μαίρω *luceo*. Ad rem citra dubium tum μαίρω *luceo*, tum μαῖρα veniunt ab Hebræo מאור *maor lumen*, *luminare*. Hinc Genes. I. v. 16. ita vocantur *Sol*, & *Luna*, nempe nomine τοῦ מאור insigniuntur. Sane ipsum מאור est ab אור *lucere*, *lucidum esse*, atque *accendere*, unde & אור *ur ignis*. Ex eodem מאור *maor*, & constructe *meor lumen*, *luminare* ab אור *or lucere*, *lucidum esse*, & *accendere*, unde אור *ignis*, facile dictum *Mæulus* nomen Vesuvii, ni fallor, haud secus, ac *Vesuvius*, sive *Vesvius* dictus ab אש *es ignis*. Λῆσος, si Hesychio fidem habemus, est *stella splendida in spina Scorpionis*. Videtur per metathesin fieri ex מזל *mazal sidus*, eliso M, quippe quod est formativum, unde מזלות *mazolot planetæ*, *signa cœlestia*. *Orion*, cum sit sidus, non aliunde peperit sibi nomen, quam ab אור *or lucere*, *lucidum esse*, unde מאור *lumen*, *luminare*, sicuti appellatur I. Geneseos *Sol*, & *Luna*, uti supra exposuimus. Hinc vides quo recidunt fabulæ; atque unde solvantur. Ἠώς *aurora*, *dies* omnino fluxit ab Orientali האור *or lux*, quam secum fert aurora, *R* in *S* versa. Σαλάμβη *fenestra*, quia οἴκους βαίνει δι' αὐτῆς. Ita Hesychius, ita Etymologus. At ista vox Orientalis est, atque venit ex שנב *senab*, seu אשנב *fenestra*, *N* in *L* conversa. Τέρας *signum*, & *portentum*, *ostentum*, dictum a תּוֹרָה ex הורה *docuit*, *monuit*, *præmonuit*, vel potius a תראה ex ראה *vidit*. Id magis, magisque roboratur ex eo, quod mox præstabimus. Apud Hesychium enim non solum exstat τέρας, verum etiam ἴερας, quod ipse reddit σημεῖον. Ἀθρέω *cerno*, *intueor* fit ab התור *atur* Chaldaice ex שור *contemplari*, *spectare*. Ὄπτομαι *video*, sive ὄπτω inusitatum venit ab הביט *ibbit intuitus est*, versa *B* in *P*.

Sirius, σείριος, stella in ore Caniculæ, *ut ait Servius*, *Hephæstioni Thebæo omnibusque Aegyptiis* Σῶθις *dicitur*. Sæpe Sirius pro toto sidere canicula

a Græcis accipitur . . . . . Ponitur quoque pro Sole ipso *; quomodo usurpat Lycophron in Cassandra , imo & Maro* IV. G.

Jam rapidus torrens sitientes Sirius Indos
Ardebat Cœlo ,

Imo Ibycus Rheginus quævis astra σείρια nominavit. Hesychius. Σείριος , ὁ Ἀρχίλοχος τὸν ἥλιον , ὁ δὲ Ἴβυκος πάντα τὰ ἄστρα . *Ob hanc vocis ambiguitatem Sophocles ὑποδεικτικῶς dixit* , Σειρίῳ κυνὸς δίκην . *Putant esse a σειριάω , quod interpretantur* , λάμπειν, ἀστράπτειν . *Sed σειριᾶν potius est a* Σείριος . *Notat enim* Solis , Siderumque instar lucere . . . . *Quod vero* canicula , stellave alia , *aut* Sol ipse Sirius *dicitur id est a Græco σείρω hoc est* exsicco , & Sol *σείρ dicitur , teste Suida :* nisi malis κατὰ μετάθεσιν *esse ab* חרס , *id est* , Sol : Σείρω (*uti & ζέω*) *est ab Hebræo* זור *hoc est* efferbuit , tumuit. *Hæc sane magis placent , quam &c.* Ita Vossius. At Cl. Mazochius rem secus aggreditur . *Sirius , sicuti & Gr.* ΣΕΙΡΙΟΣ *est sive stella in ore caniculæ , sive ipsa canicula , & interdum Sol ; imo Ibycus apud Hesychium* πάντα τὰ ἄστρα *ejus vocis ambitu contineri significat . Idque verum . Est enim a Chaldæo* סהרא sihara , *quod in Targumim modo pro* Sole , *modo pro* Luna , *modo pro* Stella γενικῶς *usurpatur . Nisi quod Chaldæi vocabuli aspiratio de more absorpta sit , ut τὸ* sihara , *a nostris* sira *contractum fuerit , unde* Sirius . Hæc Cl. Auctor . Verum alia via ineunda videtur . Porro autem haud probe ducitur apud Vossium a חרס *Sol ;* etenim cum Archilochus *Solem* , Ibycus vero πάντα τὰ ἄστρα hoc est quævis astra interpretetur , satius arbitror hanc γενικὴν ejus notionem fuisse ; atque etiam pro *Sole* designando adhibuisse Veteres . Id ex origine Hebræa suadebitur . Sane fluxit ex Orientali צהר *zoar* , seu *soar lumen* , unde Chaldæis צהר *zear lucere* ; de cujus vocis significatione supra sat dictum . Voci צהר haud dissimile זהר *zaar splenduit* , *fulsit* , & זהר *splendor* . Nam צ , & ז ejusdem fere indolis . Hanc revera esse originem τοῦ Σειρίου , manifeste arguitur ex σειριάω , quod , cum λάμπειν , ἀστράπτειν interpretentur , factum ex צהר , seu זהר *zaar* , vel *saar lucere* , *splendere* , *fulgere* , λάμπειν apud LXX , sicut ex זהר *soar splendor*, *lumen*, λαμπρότης apud eosdem emersit Σείριος . Ad hæc ex זהר *lucere* apud Chaldæos exstat etiam זיהורא scilicet *luna* . Quare vox hebræa propria & generalis *astrorum* audire videtur . O bone videas , isthæc quam belle constant . Quod vero attinet ad Mazochium , ejus originem haud certam autumo , eo quod סהרא *sihara* hac generali significatione recens est , & nupera ; nam Hebræum סהר tantum *rotunditatis* significatione gaudet . Verum , antequam manum de tabula, adjicere præstat Vossium ζέειν , & σείρω deducere ab *Hebræo* זור hoc est *efferbuit* , *tumuit* . At ζέειν venit ab Chaldaico אזה *aza accendi* , *succendi* . Quandoquidem זור numquam significantia τοῦ *effervescere* , & *tumescere* donatum fuisse occurrat ; sed tantum τοῦ *comprimere* πιέζειν & *quassare* , *conterere* , *dissipare* .

Jugulæ fortasse dictum hoc sidus ab עגל *egel vitulus* , seu עגלה *agala plaustrum* . Sane Veteres gaudebant isthac nomenclatura donare signa cœlestia . Hinc *Cancer* , *Capricornus* , *Aries* , *Taurus* , *Hamaxa* , *Arctos* , *Septemtriones* :

nes : sunt denominationes signorum cœlestium . Ὄναρ *somnium* venit ab הנראה *anira videndum se exhibuit* ex ראה *vidit* , unde ראי *visio* . Ὕπαρ *visio* dicta ab הפנה *ipna aspicere fecit* ex פנה *pana aspexit* , *respexit* . Λάω *video* , & *fruor* , si quæras ab Grammaticis ejus originem , aqua hæret . Sed recta hoc verbum descendit ab Hebræo ראה *raa* (*R* in *L* conversa) *videre* , & *frui* . Idque videtur rem acu tangere . *Servo* defluit a שור *sur* , seu שרר *contemplatus est*, haud secus , ac Latinum *tueor* , & Italicum *guardare* , quæ non solum notant *aspicere* , *oculis videre* , verum etiam *servare*, hoc est, *custodire* , *defendere* , *prohibere*. Verum princeps hujus vocis notio est τοῦ *aspiciendi* , *oculis videndi*. Hinc *servare sidera* ait Maro VI. Æn. Cui haud dissimile illud Jobicum XXXV. 5. שור שחקים hoc est *contemplare nubes*. Denique illud *servare de Cælo* . Ex hoc intelliges, quam inique Mazochius apud Vossium ducit *servo* a שמר *shamar ejusdem significationis* , uti ipse ait , tantum *M* in *Beth* , sive *V* consonum (quod sæpissime fit) *abeunte* . Nam primum hæc mutatio durissima , secundum , uti supra ostensum , prima significatio τοῦ *servo* non est illa *observandi* , & *custodiendi* , quali gaudet verbum שמר . Μέρδω *intueor* , *aspicio* venit a מראת *maret aspectus* , *visio* , a מוראת , ex ראה *vidit* , *aspexit* . *Specio placet* esse a σκέπτω σκόπω , quod idem notat . Vel Hebræo שקף *vidit* , *spectavit* , unde שקף *adspectus* . Unde & *Græcum* σκέπτω . Ita Vossius . Mazochius vero ducit a צפה *tzapa exploravit* . Sed longius abit . Mihi videtur rectius duci ex שזף *sazap intuitus est* , licet haud sperno illam ἀπὸ τοῦ שקף . Ab ipso שזף *sazap* ducerem illud σποῦ Herodoti , quod hic auctor tradit significare *oculum* apud Scythas . Ὄσσομαι *video* , & ὄσσοι *oculus* descendunt ex חזה *aza* , seu *asa vidit* , unde חוזה *ose videns* . Ὄσσομαι vero *auguror* , atque ὄσσα *augurium* profecta ex נחש *naas augurium* *N* exciso de more Defectivorum *Pe-Nun* . *Oscines* aves sunt quæ ore canentes faciunt auspicium , iccirco ducuntur ab *ore* , & *cano* . At mihi placet ducere ab נחש *nacasç augurium* , & *nicesc auguratus est* . Θεάομαι seu θεάω *video*, *specto*, *contemplor* fluxit a שור *sur contemplatus est* , atque *S* in *T* versa more Chaldaico תור *tur* . Ab ipso תור *tur* ortum Græcum τηρέω *servo*, *conservo* , *tueor* : Quin imo ipsum Latinum *tueor* . *Templor* , & *templum* venire a תפנה alias demonstratum est . *Video*, & Græcum εἴδω fluxisse ab Hebræo חזה jam monuit, occupavitque prior ὁ πάνυ Mazochius apud Vossium. *Omen* , *ut Varro scribit l. V. de L. L.* quod ex ore primum elatum est , *Sed prius* osmen *fuit* , *ut ibidem dicitur : quomodo* oscines dicimus , quod ore faciunt auspicium . *Festus* : Omen velut oremen , quod fit ore : augurium , quod avibus , aliove modo fit. Hæc apud Vossium , apud quem & Nonius refertur , qui videtur ducere ab *ore* . *Becmanus vero* (subdit Vossius) *mavult esse ab* ענן honen , ענגה honena , *quod inter alia notat* omen , κληδονισμὸς, *augurium*. At Mazochius noster aliud etymon non minus acutum excogitavit : ait enim : *Omen si proprie loqui placet* , *hoc distabat a* Monstro , *quod hoc ad* ὁρατὰ (*quæ visu percipiuntur*) *pertineret* , Omen *autem inter* ἀκουστὰ (auditu comprehensa) *cujusmodi voces sunt* , *referretur*. *Cicero in l.* de Divin. 45. Neque vero solum deorum voces Pythagorei observaverunt , sed

etiam

etiam hominum : quæ vocant Omina. *Ergo voces tantum, si proprie loquimur, sunt in ominum numero. Adstipulatur vox ipsa* Omen, *quippe quod ὁλογράμματον* (totis litteris) *est Hebræum* אמן, *quo modo* Amen, *modo cum O in priore syllaba legitur, ut Isai. XXV.* 1. *Ibique* veritatem, & fidelitatem dictorum *notat; & quod disciplina tota auguriorum, omniumque per Tyrrhenos Chananæorum populares inducta primitus in Italiam fuerit: quo minus mirari debemus, si non res tantum, sed & ipsum Hebræum nomen integrum apud augures Italicos manserit.* Ita doctissimus Auctor. Sed age ad rem veniamus; Si verum esset, quod primitus fuerit *osmen*, ducere possemus ab חסמן *asman signare*. Durum puto illud etymon Becmani deducentis ab עוננה. Satius putarem profectum *ominor* ex המעונן, quod ex ipsa radice venit. Denique origo Mazochii sat acuta, & non inelegans. Verum *omen ἀμέσως* profectum ex ipso Hebræo המנחש *amenas Augur* (ex נחש *nies auguratus est*) unde *ominor*. *Augur* mihi videtur recta descendere ex הגה *aga meditari*, & *effari*. Commodum *Augur* prius meditabatur, & servabat aves, Cælum, aliaque signa, atque inde effabatur. Hinc haud recte ex *avibus* ducitur. Servius Petri Danielis ad III. Æn. uti refert Vossius: *Augurium est exquisita Deorum voluntas per consultationem avium, aut signorum; quod tunc peti debet, cum id quod animo agitamus, per augurium a Diis volumus impetratum.* Γόης *præstigiator* factum ex עונן *Gonen* idem, mutata terminatione vocis. Μάγγανον a מעונן *megonen præstigiis utens*. Αὐγὴ *splendor, lux* factum ab נגה *iagah* ex נגה *naga splenduit, noge splendor*. *Splendeo* forsitan venit a שפר *pulcrum esse*, unde vox שפרפרא *aurora*.

Δέλετρον, Latinis *laterna*, seu *fax*. Utitur Athenæus, atque meminit Hesychius, & Eustathius. Plane δέλετρον fit ab תלהט *telaet incendit* ex futuro להט *ardere, flammare*, priore ת in *D* abeunte. *Laterna* vero vox latina frustra ducitur a *lateo* apud Vossium, aliosque. Nam ἀμέσως fluxit a להט *laat ardere, flammare*. Ἀμαρύσσω *splendeo, luceo* descendit ex המאור *amaor lumen* ex אור *lucere, lucidum esse*. *Lux κατὰ συγκοπὴν ἀπὸ τῆς λύκης dicitur. Nam ut Macrobius scribit l.* 1. *Saturn. cap.* XVII. *veteribus Græcis* lux *dicebatur λύκη, indeque lupus iis λύκος vocatur, quod fere post famem nocturnam observet* tempus antelucanum *ad pecora rapienda. Etiam Heraclides Ponticus in allegoriis Homericis ait* Solem *vocari λυκηγενέα, quia sit auctor λυκαυγοῦς id est* diluculi. *Jul. Scaliger Exercitat. LXXI. derivat* lux *a λὺξ. Et sane etiam in veteribus Lexicis legas Λὺξ, lux. Sed puto* lux, lynx *scribendum. Nam & in Cyrilli Glossis reperias Λὺξ θηρίον* lingus. *A* luce *est* luceo. *Inde* lucerna. Hactenus Vossius. Quæ si vera sunt, λύκη lux, atque ipsa lux dicta sunt a נגה *noga*, quod idem est, versis *N* in *L*, atque *G* in *C*. *Lychnus λύχνος lucerna* ab ipso נגה *noga splendor, lumen*. Σπινθὴρ est *scintilla*. Porro venit ab Hebræo, seu Chaldaico שביב *sebib*, vel שביבא *sebiba*, seu *sebibat scintilla*, *B* in *P* versa, atque א in ת, & dein in ת more constructo abeunte. *Jubar splendor*, sive *lucifer* dictum ab יפע *ipa splendor*, & הופיע *opia*, seu *japah splenduit, illuxit*. Μαρμαίρω *resplendeo, fulgeo* ex מאור *maur lux, lumen, splendor* geminata voce, nempe *mar, mar*.

H'μαρ

Ἡμαρ, ἡμέρα *dies* recta fluxit ab יום *iom dies*, unde addita terminatione fit ex *iom* ἦμαρ. Λάμπω *luceo*, unde *lampas*, a לפיד *lapid lampas*, *fax* ducitur apud Vossium. Sed mihi sanius videtur descendere ex להב *laab flamma*, unde λάββω, atque priore *B* in *M* versa, λάμπω. Σέλας *splendor* procul dubio fit ex צהר *sear* Chaldaice *lucere*, Hebraice vero צהר *soar splendor*, *lumen*, *R* in *L* versa, unde & *Sol* dictus. *Nitor*, *nitet* venit a נטהר *nitaar* ex טהר *purus fuit*, & *mundities*, *nitor*. Μορμώ exponitur *mulier horrendæ turpitudinis*, *& monstrosa facie*, *strix*, *larva*. Haud inepte ducitur a מרמה *marme* ex מראה (alternante *M*) *aspectus*, *visio*. Haud secus ac *monstrum* dictum a *monstrando*. Αὔω *lampo*, *luceo* ab אור *ur*; seu *aur* idem: unde & αὔω resoluto ו in αυ. *Nævus* sive sit *lens faciei*; nam in Glossis Isidori φακὸς προσώπου, sive ὑπερσάρκωσις, videtur descendere ex עין *en*, seu *ain* (κατὰ μετάθεσιν) *facies*, *oculus*, *superficies*, *color*.

Cæcus, *quod careat visu*, *videtur dictus Isidoro l. X. Martinius*, *quia ignis*, *& fumus maxime visum impediunt*; *conjectat* cæcus, *quod olim caicus*, *esse a* καίω, uro: ut τυφλὸς *a* τύφω *id est* accendo. *Sed ut bene idem agnoscit*, cæci *originatio plane cæca est*. Ait Vossius. Adeo id verum, ut in ejus origine investiganda omnes cæci evaserint. Verum, absit verbo invidia, reor ejus originationem deprehendisse. Porro orta ista vox ex Hebræo כהה *caa* geminata voce, unde fit *cacah*. Vocabulum Hebræum *caligare* redditur; sed fortasse quandoque potius erit *cæcum esse*, seu *cæcutire*. Hinc Deuter. XXXIV. v. 7. לא כהתה עינו, *non caligavit oculus ejus* secundum Vulgatam. At Calmetus hic ait: *Reddi potest Hebræus*, *oculus ejus non est obscuratus*, *igneus ille oculorum fulgor non remisit*. Ita Gallicus interpres. Attamen haud intelligendum de ejus *fulgore oculorum*, neque, uti alii autumarunt, de *colore*. Porro tantis viris imposuisse LXX. certum est, atque huic expositioni ansam dedisse; quippe qui Hebræum verterint: Οὐκ ἠμαυρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. Ἀμαυρόω autem exponitur *obscuro*, ideo illi falsi sunt. At LXX ita vertendos reor: *Haud oculi ejus* hoc est *oculorum acies hebetata*, *atque obtusa erat*. Atque hæc præteriens monui. Quod si vero ἀμαυρόω exponitur hoc sensu *obscuro*, quatenus *visus obscuratur*, seu *hebetatur*, haud repugno: Hinc ipse Calmetus Isaiæ cap. XLII. v. 4. docet Hebraicam vocem dici de *oculis infirmis obscure*, *confuseque cernentibus*, *de luce dubia*, *incertaque*, vel prorsus obscura, licet minime vero de absoluta, integraque cæcitate. Ita pariter Job. XVII. 7. Et Geneseos XXVII. v. 1. *caligaverunt oculi ejus*, *& non poterat videre*. Quæ, cum ita sint, non inepta videtur origo, quam de voce *cæcus* in medium attulimus. Τυφλὸς pariter *cæcus* est, atque *obscurus*, *quod non videtur*. Fortasse erit factum ex אפל *ophel caligo*, אפל *aphel caliginosus*, & אפילות *aphilot obscura*, *T* præfixo, sicuti ab אפר τέφρα emersit. Κιχυμάσσειν apud Suidam exponitur *cæcutire*, apud Hesychium vero *ægre videre*, *aciem oculorum esse hebete*, atque *debili*. Porro vox ista constat ex duabus vocibus Hebraicis nimirum ex κιχυ, quod venit ex כהה *cah caligare*, & μάσσειν ex מחזה *maaze aspectus*, seu *meazze vidit*, *aspexit*. Ἀβρότη *nox* videtur fuisse adjectivum, nam dicitur νὺξ ἀβρότη.

ra. Sane profecta hæc lexis ex Orientali עורבת *orebat* per metathesin ex ערב *arab obtenebrari*, *obscurari*, & ערב *ereb vespera*, quæ non solum intelligenda de illa, quæ incipiebat inclinante Sole, verum etiam de illa altera per Occasum Solis noctis partem quoque complectente. Δείλη exponitur *tempus pomeridianum*, & *vespertinum*. Non inconcinne adornatur ejus origo ex צל *tzel umbra* ex צלל *obumbrari*. Jer. VI. 4. dicuntur צללי ערב *umbræ vespertinæ*. Ad rem apud Herodianum l.III. occurrit δείλη ἑσπέρα. Amplius Cant. II. 17. ונסו הצללים & *fugerint umbræ*, quo plane designatur occasus Solis, seu ipsum Δείλη. *Dormio prius* dermio *fuit*, *ut* olus, elus; homo hemo; bonus benus; Apollo Apello &c. *Dermio vero* ἀπὸ τῶν δερμάτων, *id est*, pellibus, *quibus dormientes incubabant*. Ita Vossius. At *dormio* ἀμέσως per metathesin venit ab רדם *radam somno*, seu *sopore corripi*, unde תרדמה *tardema sopor*. Ab hoc *tardema* ortum Græcum δαρθάνω, quod etiam *dormio* denotat.

Ἰαύω *dormio* ab הזה *aza* & Chaldaice *ada stertere*, *somno obrutum esse*. *Vigilo*, & *vigil* fluxere ex העור *egir*, seu *vegir vigilare*, *expergisci* ה in *V*, ע in *G*, & *R* in *L* abeuntibus. Hinc ex ipsa voce העיר *egir* venit græcum ἐγείρω. Denique ex עור *gur*, & geminata voce *gurgur* natum aliud vocabulum nimirum γρηγορέω *vigilo*. Adeo vera mutatio τοῦ ע in *G*. Ab ipso העיר *eir* fit quoque ἐρευνάω *indago*, *inquiro*. Et quoniam עור *ur* in hitphael format התעור *itor*, inde ortum græcum ὀτρύνω *incito*, *hortor*. Κακαρεῖν exponitur *excitare* apud Plutarch. in Apophth. ubi Lacon. quidam Tyrtæum Poetam ait esse ἀγαθὸν κακαρεῖν νέων ψυχὰς scilicet *bonum ad excitandos juvenum animos*. Porro puto vocem Hebræam, atque factam ex קנא *cana*, duplicata principe syllaba. Vox Hebræa sonat *ad zelum movere*, *accendere*, *excitare*. Λύγη, atque ἠλύγη exponitur *obscuritas*, *tenebræ*. Haud inepte duceretur ab עלטה *alatha caligo*, *tenebræ* dumtaxat versa *T* in *C*, sicuti id sollemne est. Exempla suppeditat Vossius in permutatione litterarum; quem adeas oro. Quæ si vera est origo; prius fuit ἠλύγη, unde postea decurtatum est λύγη. Λιμβρὸς *tenebrosus*, *obscurus* est epitheton noctis: quasi λιβηρὸς παρὰ τὴν λιβάδα διὰ τὸ ἔνδροσον τῆς νυκτὸς. Ita Etymologicus. Commodum allata vox venit ex ערב *arab obscurari*, *obtenebrari*. Ab ipso ערב fluxit ὄρφνη, quod idem est. Ab eodem ערב *arab* præposito ἀμ, seu ἅμα fit ἀμορβὸς *tenebricosus*. Σκότος frustra a Grammaticis ducitur ab ipsa Græcia. Nam omni jure fluxit ex חשכת *escot tenebræ* principe tantum littera truncata. Ὀψὲ *serum* ab נשף *nesep* per metathesin, & truncata *N*, *obscuritas*, *tenebræ*, *crepusculum*. Σκιὰ *umbra*, dicta ab חשכת *escat tenebræ*, abscissa principe littera, ab חשך *asac obscurus fuit*.

CA-

CAPUT II.

KΡῦρος, torreo, τύρω, τέρρω, θέρω, θέροι, et areo, *ab una Hebraea voce* חרר *exsistere evincitur*. Κραμβὸς, κάρφω, sulphur, θεῖον, τήκω *ab Oriente orta*. Δίνη, δινέω, ζάλη, θύελλα, lælaps, ὄρος, αὔρα, Eurus, Rovajo, Japyx, Hypalus, πόμφιξ, φυσάω, ἀτμὸς, ἄσθμα *ab Hebræo ortum ducunt*. Κιρρὸς, κυανὸς, ruber, ἐρυθρὸν, sil *Hebraeæ originis sunt*. Nubes. *Grammaticorum somnia. Germana origo*. Nebulo, subices, imber, ῥαίζω, ῥήσσω, λάσθη, ros, δρόσος, ἔρση, madeo, τέγγω, amurca *ab Hebræis orta*. Σμάω, σμήχω, sarpo, scopæ *indidem ducta*. Sudor, ἰδὸς, ὕδωρ, βλύδιον, κηλὶς, scoria, merda, μίνθη, κάκκη, χέζω, crea *Hebraeæ radicis exsistunt*. *Quidam apud Vossium hallucinati de origine vocis* muscerda, succerda, *ceteris*.

KΡαῦρος *siccus*, *torridus* omnino descendit ex חרר *carar exarsit*, *exustus est*, *exsiccatus est*. Hinc fit תחר *taar*, unde *torreo*, & *torrus*, quod est *torridum*, *aridumque*, uti tradit Festus. *Inde quoque originem trahit græcum* τέρω, *qua denotat* ξηραίνω *sicco*, *aresacio*, *torreo*, quam significationem subjectam esse τῷ τέρω docet Vossius in *Torreo*, unde ipse deducit. Porro τέρσω, seu τέρρω venit a תחר allato, nam dicitur & ταρσὸς, & ταῤῥὸς, atque alia id genus idem arguunt. Præterea sicut *torreo* est *ignescere*, unde *torris* δαλὸς, seu ut Æschylus vocat κάμαξ πυρίφλεκτος, ita vox Hebræa notat etiam *ardere*, *ustulari*, *aduri*, præter quam quod valet *exsiccari*, unde חררים *siccitas*, *loca sicca* & *arida*. Denique θέρω apud Vossium ducitur a דור *dur pyra*, *rogus*. Sed longe petitum hocce etymon. Nam θέρω, & θέρομαι non solum denotat *calefacio*, & *calefio*, uti Vossius habet, & putavit, sed etiam *uror*, & *accendor*. Jure venit ab ipso תחר *taar*, quod idem est. Necnon inde etiam ortum θέρος *æstas*. *Torrens* vero fluvius a נתר *netar fluxit*, *diffluxit* natum. Κραμβὸς *aridus*, *torridus* factum ex orientali חרב *carab siccatus fuit*, & *chareb siccus*. *Areo* facillime est ipsum Hebræum חרר *harar exsiccari*, *arescere*. Κάρφω *sicco*, *aresacio*; Hinc Od. V. Eustath. ver. 398. interpretatur ξηραίνω. Inde etiam ortum καρφαλέος *siccus*; *aridus*. Quare venit ab Orientali חרב *carab siccatus fuit*, unde חרב *careb siccus*, *aridus*, ב in φ conversa, uti moris est. *Sulphur* haud incommode derivari potest a שרף *saraph ussit*, *cremavit*, *incendit*; quandoquidem natura sua accendi comparatum. Θεῖον *sulphur* a תחר *taar* ex חרר *arar ussit*, *combussit*. Τήκω *liquefacio*, *liquo* sine controversia ortum ab Hebræo זקק *zacac*, *Z* in *T* versa, quo nil vulgarius. Δίνη *vortex*, & *turbo aeris*, unde & δινέω *versor*, *circumagor*, *in orbem moveor* fit a נוד *nud* per metathesin *moveri*, *agitari*.

Ζάλη *fluctuatio maris*, & *agitatio*, & *turbo*, *procella* vel venit a נזל *nazal fluxit*, ut sit aqua fluens, & agitata, vel contractum a זלעפה *zala-*

pa

pa turbo, *procella*. Id quod haud displicet, quandoquidem id sæpe accidit. Θύελλα *procella* descendit ex סער *saar turbo*; *procella*, *tempestas*, *S* in *T* conversa, & *R* in *L* abeunte. *Lalaps* canis nomen apud Ovidium Metam. quod denotat *procellam*; nam Græce λαῖλαψ est *turbo*, *procella*, *genus venti procellosi*. Hic autem Græcum vocabulum est ab Orientali זלעפה *zalapa*, unde abscissa *Zain* remanet *leapa*; geminataque *L* ἐμφάσεως fruticat λαῖλαψ. Sane vox Hebraica, quam modo attulimus, designat *procellam*. Οὖρος *ventus* venit ab הרוח *aruah ventus*: necnon αὖρα *aura*. Ab ipso הרוח *aruah* fortasse ortum *Eurus*, Εὖρος. Id rectius, quam si ducatur ἀπὸ τῆς ἕω ῥεῖν, uti Favorinum dixisse apud Agellium l. II. c. XXII. auctor Vossius; vel ἀπὸ τοῦ εὖ ῥεῖν scilicet a *bene fluendo*. Necnon ab רוח *ruah ventus* profectum Italicum *Rovajo*, quod est Borealis *ventus*. *Japyx ventus*, qui spirat ab Apulia, quæ *Japygia prius dicebatur*: ut ait Servius in VIII. & XI. *in Æneid.* Hæc Vossius de hujus origine habet. Sed cave putes a Japygia dictum Japyga; nam contra est; *Japyx* vero venit ab הפיח *epiac flavit*, *efflavit*, *spiravit*; vel ab יפח *iapac spiravit*. Ab ipsa voce deducerem *Hypalum* ventum, qui secundum Vossium *sic navigantibus in mari Indico vocatur*; *estque inter favonios*, *sive zephyros*, *certoque anni tempore spirat*. *Nomen Arabicum*, *vel Indicum videtur*. Plinius *l.* I. *c.* XXIII. *Postea a Syagro*, *Arabiæ Promontorio Patalen favonio*, *quem Hypalum ibi vocant*, *peti certissimum videbatur*. Et post pauca: *Inde vento Hypalo navigant diebus XL. ad primum emporium Indiæ Muzirim*. Ubi duo digna animadversione nimirum esse generaliter ventum, sive favonium, & esse vocem Orientalem. Verum cum non desint, qui putent *esse nomen ab ejus nominis gubernatore*, haud absurde derivabitur ab חבל *hobel*, seu *hybel nauclerus*, *gubernator nauticus*. Πέμφιξ *flatus* per metathesin factum a מפח *maphac exspiratio* ex נפח *flavit*. Φυσάω *inflo*, *sufflo*, & φῦσα *follis*, *flatus* omnino dicta ab נפש *nephes* (*N* truncato de more defectivorum *Pe-Nun*) *anima*, *halitus*, *flatus*, unde in Niphal נפש est *respirare*.

Κιῤῥὸς *gilvus*, *luteus*, *rufus* ἐμφάσεως fluxit ex חור *cur*, seu *civar albus*, & חור *cavar albescere*, seu *pallescere*. Κυανὸς *color caruleus* fortasse ab ipso חור *civar*. *Ruber* fortasse venit ab ערב *ereb vespera*, eo quod rubere incipit Cælum cum vesperascit. Α'ρακτὸν *atramenti sutorii genus* videtur dictum ab ירקת *aracac pigmentum*. *Sil genus pigmenti* luteum colorem, quemadmodum ochra, reddens, & invenitur ceu limus quidam in argenti, & auri fodinis secundum Facciolatum. Ceterum vocem exoticam apparet esse prima fronte. Idque confirmat Ausonius in monosyllab. ubi ait:

Sit ne peregrini vox nominis, *aut Latii Sil*.

Plane non aliunde ortum videtur, quam ab Orientali ששר *sasar*, seu Arabico *Sar*, tantum versa *R* in *L*. Nam Arabes vocant *sarein*, seu *sarame*. Hanc vocem Kimchi tradit esse *minium*. Et sane LXX Jerem. XXII. 14. μίλτον hoc est *minium* reddiderunt. Aliis est *Indicum*, nempe vividus color ad cæruleum accedens; qui ex herbæ cujusdam sativæ expresso succo conficitur. Hæc autem herba injicitur in stagna quædam, quorum ima pars est ex cremato marmoreæ duritie. Singulis diebus subigitur, donec herba omnis in

quod-

quoddam limi, seu pinguis humi genus convertatur. Ubi ea in imo stagni quievit, effusa aqua limus ille colligitur, & in pastillos dimidii ovi magnitudine compingitur; prout Dioscorides l. II. c. 62. tradit. Et quamquam apud Calmetum in Jerem. c. 211. nuperus Itinerarii Scriptor exactum satis nil recitari asserit apud Scriptores, tamen quidquid id sit, origo nostra est verosimillima.

Ἀτμὶς *flatus*, *halitus*, *vapor*, & *ἀϋτμὴ* orta sunt ab Mosaico אוד *eid*, seu *ed* idem. Ἄσθμα, seu *ἆσθμα flatus*, *anhelatio*, venit ex נשמה *nismat halitus*; *flatus*, *N* abscisso, & metathesi adhibita.

Nubes quod spectat ad ejus originem, Eruditorum torsit ingenia. Hinc Varro, Donatusque ducunt a *nubo*, *quia cælum nubis* hoc est *operit*. Nunnesius a *νεφέλη*. Vossius a נוף *stillare*. Angelus Caninius a Punico *nev*. Becmanus ab Hebræo חפה id est *nuptus aut velatus fuit*. Quæ paullo longius apud Vossium habes. At Mazochius in additionibus apud Vossium ait, quod licet potuisset ducere *nubes* ab ipsissimo Hebræo עוב, quod est *obnubilare*, maxime si gutturalis ע secundum complures *Ngh* pronuncietur, vel cum nuperis *ἐτυμολόγοις* a נוף; quod est *stillare*, tamen derivat a נוב *nub*, quod verbum Hebræum ipse animadvertit eodem *stillandi* significatu fuisse prædictum; quod exemplis probare studet. Sed verius mihi dicta ab Hebræo עוב *obnubilare N* heemantico præmisso, vel ex Niphal, quod nisi id tibi gratum, ducere poteris a נבל *nebel uter*, atque ipsa *nubes*, uti in Job. cap. XXXVIII. v. 37. נבלי שמים *nible scemaim*, *nubes Cæli*. *Nebulo* a *nebula* venit omnium Grammaticorum suffragiis, inscitia vero sermonis Orientalis, Hinc sæpe factum, ut germanam vocis significationem suis ineptis commentis ferme omnino inverterint. Quamobrem Nonius ita commentus: *Nebulones*, & *tenebriones dicti sunt*, *qui mendaciis & astutiis suis nebulam quamdam*, *& tenebras objiciunt*, *aut quibus ad fugam fugitivis*, *& furta hac erant accommodata*, *& utilia*. Vel uti emendat Vossius: *aut quia furibus*, *ac fugitivis ad fugam*, *& furta hac* (nebula puta, & tenebræ) *erant accommodata*, *& utilia*. Donat. Eun. IV. VII. *Nebulo vel inanis*, *vel vanus*, *aut mollis ut nebula dicitur*. Vetus Horatii interpres ad sat. 1. lib. 1. *Nebulones*, *vani*, *& leves ut nebulæ*. Festus: *Nebulo dictus est*, *ut ait Ælius Stilo*, *qui non pluris est*, *quam nebula*: *aut qui non facile perspici possit*, *qualis sit*, *nequam*, *nugator*. Hactenus Grammatici, quibus Vossius adstipulatur. Verum age acumen intendamus, num ex Orientali sermone certa significatio, atque origo vocis possit vindicari. Ita sane. Nam sanius fuit ab Hebræo נבל *nebel*, quod exponitur *stultus*, *flagitiosus*, qui *stulte*, vel *turpiter agit* ex Radice נבל *nabel cecidit*, *emarcuit*, *stulte egit*; atque in Pih. amplius notat *vilipendit*, *turpitudine affecit*. Quæ omnia omnino conveniunt *nebuloni*, atque ita facilius est captu, quid sibi velit hocce vocabulum. *Subices*, *teste Festo*, *dicuntur* nubes, *ab Ennio in Achille*:

. . . . . Per ego Deum subices humidas
Unde oritur imber sonitu sævo, & spiritu.

Scaliger notis ad Manilium subices *ait dici*, *quia subeant cælestia*, *quomodo*

Græci vocant μετέωρα, *nam* subire est ascendere . . . . . *Sed magis probo sententiam Festi*, *qui* subices *dici vult*, *quasi subjectas*. Hæc Vossius de origine fere habet. Sed puto hanc vocem vix Ennio notam fuisse antiquissimam, atque ex Oriente ad Tuscos, & dein ad Latinos pervenisse. Plane *subices*, seu *subex* recta descendit ab Hebræo עוב *sub obnubilavit*, & עב *sab nubes*. Id quod mihi haud displicet. Quod vero ע in *S* versa sit, non mirum, quandoquidem ע est spiritus densissimus secundum Grammaticos. Hinc etiam ex Hebræo עקרב factum *scorpio*, scilicet versa ע in *S*. Imber gr. ὄμβρος dicitur. Utrumque per metathesin venit ab רבבים *rebibim imbres*, atque ה præmisso fit *ebbros*, atque dein ὄμβρος. Ῥάζω *adspergo*, & ῥαίνω quatenus notat βάπτειν *tingere* fluxere ex רסס *rasas adspersit*. Ῥήσσω *frango*, *rumpo* ex רצץ *razaz quassavit*, *contrivit*, *confregit*. Λάσθη est *sanguis* apud Suidam, atque etiam *illusio*, *contemptus*. Quod attinet ad priorem significationem venit a לשר *humor* (versa *D* in *T*), atque etiam accipitur pro humore hominis. Quod vero spectat ad alteram significationem fluxit a לצון *lastom derisio* ex לוץ *lutz illudere*, *deridere*, *ludificare*. *Ros* fit a δρόσος vel ab ἔρση si Etymologos audire præstat. Quadere adisis Vossium longius de hac voce differentem. Nobis vero isthæc sedet sententia, scilicet quod & *ros*, & ἔρση ἀμίσως ex רסס *rasas aspersit*, unde רסיסים *resisim aspersiones noctis*; uti Cantic. cap. V. v. 2. ubi ait : *Caput meum plenum est rore*, & *cincinni mei aspersionibus noctis*, nempe רסיסי לילה, secundum Vulgatam *guttis noctium*. Verum fortasse erunt ipse *ros*. Hinc LXX habent ψεκάδας νυκτός nimirum *rores*, seu *guttas instar roris*, idque manifeste insinuat ἐπίθετον τῆς *noctis*. Denique *ros* apud Latinos non solum est humor ille, qui nocte serena fluit, verum etiam accipitur pro quolibet humore in roris morem sparso : Idcirco Maro, Æneid. VI. v. 230. ait : *Socios pura circumtulit unda Spargens rore levi*. Et Luc. l. VII. v. 838. *Sanguineis stillavit roribus arbor*. Postremo ex תרס *taras* ejusdem originis (tantum ת in *D* conversa) factum forsitan δρόσος *ros*, & δροσαὶ *lacrymæ*. *Madeo* forte venit ab חמוץ *amutz conspersus*, *tinctus*, seu potius *madefactus*, *madens* principe littera abscissa. Τέγγω *tingo*, *rigo*, *irrigo*. Porro videtur fluxisse ex Orientali שקה *saga potavit*, *adaquavit*, *irrigavit*, unde שקוי *sigguî potus*, *irrigatio*, mutata ש in *T*, uti ad nauseam alias ostendimus. *Amurca* ducitur apud Vossium ab ἀμόργη. Hæc autem cum sit oleæ expressæ recrementum, & ἀμέργω *exsugo oleas*, & *amurcam exprimo*, forsitan fit ab המרק *amarag tersit*, *extersit*, & *jus*. Ab eodem תמרק *amarag* descendit ὀμόργνυμι *abstergo*. Quod sane apprime voci Hebraicæ respondet. Σμάω, & σμήχω *abstergo*, *purgo*, addito *S* venit ab מחה *macha abstersit*. *Sarpo*, & *sarptus* quid denotet, ita nos docet Festus : *Sarpta vinea*, *putata*, *id est pura facta*. *Virgulæ enim relictæ impedimento vitibus solent esse*, *quæ ideo abscinduntur*. *Inde etiam sarmenta Scriptores dici putant*. *Sarpere enim antiqui pro purgare dicebant*. Idem : *Sarpuntur vineæ id est putantur : ut in duodecim*, *quandoque sarpta*, *donec dempta erunt*. Itaque ex Festo discere datur apud veteres *sarpere* denotasse *purgare*. Hinc istud vocabulum ab Oriente acceperunt Tusci, a quibus ad Latinos pervenit. Sane

sat-

ſarpo purum putum ipſum Hebraicum צרף *zarap purgavit*. Heic autem animadvertas quæſo in vocibus antiquis, ſeu Etruſcis, atque Orientalis originis veteres Grammaticos, & Etymologos toto Cælo errare. *Scopæ* profectæ ex סחף *ſacap everro*, & *abduco*.

Κηλὶς *macula* factum videtur ex גאל *geel polluere*, *contaminare*; unde מגאל *megol pollutus*, ex quo fluxit ad Latinos *macula*. *Scoria fæx metalli*, Graece σκωρία, quod a σκῶρ *ſtercus*. Porro σκῶρ venit ab Hebræo חור *cor* idem, & præcipue numero plurali חורים *corim* idem. *Merda* varie derivatur ab Eruditis. Sunt qui ducunt ἀπὸ τοῦ ἀμέρδειν hoc eſt ἀφανίζειν, quia ſtercus ob fœditatem amoveatur ab aſpectu. Nec deſunt, qui derivent a μέρος *pars* & *edo*, quia ſit portio cibi, vel potius quaſi μέρος εἴδατος h. e. *pars cibi*. Nam εἶδαρ, ſeu εὖδαρ eſt *cibus*. *Sed omnium maxime placet*, ait Voſſius, *quod Martinio viſum, venire a μίνθω, quod idem ac homerda*. Verum hæc omnia ficulneis innixa tibicinibus, & ſunt λῆροι λήρων. Nam verius puto venire ab Orientali מחור *maor*, ſeu מחורת *maorot latrinæ* ex חור, *cor ſtercus*, *excrementa*. Μίνθα vero omni dubio procul factum ex Hebræo מוצא *motta*, & [צ in ϑ verſa *motha*, N inſertoque μίνθα] *exitus*, *exortus*, & מוצאות *latrinae*, *excrementorum receptacula*, ex יצא, צא, ſeu צאא *zaa ſordes*, *excrementum*, *ſtercus*. *Caco*, a Græcis κακκᾶν, & κάκκη *ſtercus* ducitur. Id vero a κακὸς *malus* διὰ τὸ δύσοσμον ait Voſſius. Sed fallitur. Nam κάκκη *ſtercus* eſt ab Hebræo חור *cor* geminata principe littera. Χέζω vero item *caco* manavit ab יצא *iaza exivit*, *prodiit*, unde צאה *zaa ſtercus*, *ſordes*, *excrementum* χ ab initio addita. Idque ſolide demonſtrat Voſſius. *Crea* ſecundum Iſidorum eſt *ſtercus*. Sane fluxit ab חור *cor* idem. Heic porro advertendum eſt apud Voſſium eamdem originem affingi vocabulo *merdæ*, & *muſcerdæ*, *ſuccerdæ*, *opicerdæ*, *bucerdæ*, ceteris; Nimirum ἀπὸ τοῦ ἀμείρδειν τουτέστι τὸ ἀφανίζειν. At falluntur. Nam cum τὸ *muſcerdæ*, *ſuccerdæ*, *opicerdæ*, *capricerdæ* vox ſimplex, & primigenia ſit *cerda*, ita ut *cerda* ſit ſtercus *muris*, *bovis*, *capræ*, *ſuis*, *ovis*, adeo inter ſe diſcrepant, ut nihil ſupra. Hinc *cerda* ortum eſt ex Hebræo חור *cor* & חורים *corim ſtercus*. Denique haud inepte *excrementum* duceretur ab *ex*, & חור *ſtercus*. *Excreo exſpuo* venit ab *ex*, & *creo*. Porro *creo* hoc ſignificatu factum per metatheſin ab רקק *racac ſpuere*, *exſpuere*.

Sudor ducitur ab ἱδὸς. At age videamus, num ab Oriente arceſſere poſſimus. Scilicet ita eſt; nam ἱδὸς ἀμίσας profluxit ex Hebraeo יזע *iaza ſudor*, atque *iada*, verſa *Z* in *D*, uti ſexcenties uſuvenit. Ὕδωρ non ſolum deſignat *aquam*, & *mare*, verum etiam *aquam pluviam*. Sane duci haud incommode poſſet ab Moſaico איד *ed*, atque [*Jod* (י) ſi proferre velimus,] *Id*. Porro *ed*, ſeu *id* denotat *vapores*, ſeu *aquam*. Βλύδιον exponitur ὑγρὸν *humidum*. Fluxit ex בלל *balal perfudit*, *infudit*.

CAPUT III.

ÆVum, αἰὼν, ἀΐδιος, de qua voce falsus Stephanus, annus, *ἐνιαυτός, ἔνος, ἔτος ab Hebræo arcessenda*. Autumnus, *ὀπώρα*, hibernus, vetus, senex, *λῶος, ὥρα ab Oriente manarunt.*

ÆVum *ab αἰὼν inserto V consono more Æolum, quomodo ab ὠὸν est* ovum, *ab ὄϊς* ovis, *a λεῖος* levis. *Αἰὼν vero dicitur quasi ἀεὶ ὢν* semper existens: *ut scripsit Aristoteles l. I. de Cælo. Nisi potius (quæ doctissimi Abrahami Custeri suspicio est ab Arabum* avan, *quod illis* ævum *denotat*. Ita Vossius de origine. Porro Græcum *αἰὼν*, Latinum *ævum*, Arabicum *avan* ab uno, eodemque fonte manarunt. Sed antequam ejus originem in medium afferamus, operæ pretium monere Syros sæpe ו in *au* resolvere. Igitur recta venit ab Hebræo עון *on*, atque *avan*, resoluto ו in *au*, uti monuimus, quod vulgo *tempus certum statæ rei*, unde fluxit Chaldaicum quoque ענת *enet* item *tempus*. Ἀΐδιος *æternus* est ab *ἀεὶ semper*, si H. Stephano fides, haud secus atque ab *semper* est *sempiternus*. At falsus est Stephanus. Nam *κυρίως sempiternus* conflatum ex *semper*, & *æternus*. Porro *ἀΐδιος* ortum ex עד *ed æternitas*. *Autumnus* dictus quasi *tempus nutriens* ab עת *et tempus*, *&* אמן *omen nutriens*. *Annus* & græcum *ἔνος* venit ab ענת *enet tempus*, unde quoque dictum *ἐνιαυτός*. Ἔτος item *annus* fortasse dictus ab עת *et tempus*. Σῆτες exponitur *hoc anno*, atque fertur esse adverbium Jonibus usitatum. Videtur autem ortum ex Orientali שתי *sete duo*, *ambo*, ex שנה *sana*, & שנת *sanat annus*, *N* deperdito. Ὀπώρα *autumnus* forte dictus ab חרף *orep* per metathesin, quod exponitur *hiems*. Ab ipso *orep* per metathesin, atque *P* in *B* abeunte manavit vox *hibernus*, cujus sane nullam genuinam originationem hactenus producere in medium Eruditi valuere. Quamvis vero חרף *orep* in præsenti apud Hebræos denotat *hiems*, attamen etiam designare potuit *autumnum*. Id ex cognatis linguis expiscari ne pigeat. Ad rem apud Arabas *charip*, seu *horip autumnus* audit. Atque si rem attentius pensitemus, idem suadebitur ex eo, quod sicut *ὀπώρα* significat *maturiorem ætatem*, nempe quæ præcedit pubertatem, & juventam, ita quoque hebræa vox חורף cum denotet *pueritiam*, & *juventam*, designare deberet etiam *autumnum*; quandoquidem jam denotet *hiemem*. *Vetus* ducitur apud Vossium ab *ἔνος annus*. Sed *vetus non est annus*, *sed annosus*, uti ipse ingenue fatetur. Ideo *vetus* venit ab ישן *iasan vetus* versa י in ו, uti ex ירא *vereor*, & ש in *T*, quod frequens admodum est, atque ad ravim usque alias repetitum. Hinc quoque *senex* & *seneo* nempe ex ישן *iasan vetus*, & *veterascere* item derivatur, Jod evanescente, sicuti ex ישן emersit שנה *somnus*. Atque id etymon impendio magis verum est, quippe quod ab ipsa re nulla adhibita metathesi petitum,

titum, quam a שנא *annus*, vel a יקד, quod durius videtur. Λῶος mensis quidam apud Macedonas forte fluxit ab Hebræo אלול *elul*, quod dicitur respondere mensi Augusto. Commodum Græcum λῶος si fides Suidæ, est Romanorum *Augustus*, seu *Sextilis*: Hinc in epistola Philippi ad Peloponnesios apud Demosth. pro corona dicitur esse idem atque βοηδρομιὼν apud Athenienses, ubi ita habet: τῶ ἱσταμένου μηνὸς λώου, ὡς ὑμεῖς, (*Macedones* scilicet) ἄγομεν, ὡς δὲ Ἀθηναῖοι, βοηδρομιῶνος, ὡς δὲ Κορίνθιοι, πανέμου. Itaque id verissimum puto. Ὥρα *tempus* omne in universum denotat. Porro fluxit ex עון *hon tempus*, seu *certum tempus*, unde Chaldaicum עדן idem, abeunte *N* in *R*, atque ע utpote spiritus densus in spiritum pariter asperum, quo vox Græca insignitur, transit.

EXERCITATIO VI.

CAPUT I.

SAlvus, salus *unde recta deducenda*. *Notatur Vossius*, *Bibliander*, *Mazochius*. *Meleagri locus restituitur*. *Afferuntur conjecturæ*. Χαῖρε, ὅλος, ἰάομαι, sospes, *&* *prius* sispes, φείδω, custos *ab Oriente derivata*. *Hinc &* ἄκος, θεραπεύω, pharmacum, juvo, ὀνίω, ὀφέλλω, ἀλέξω, νόσος, μάλις, elephas. *Falsus Vossius*, *&* *Grammaticorum natio*. Erysipelas ἐρυσίβη, angina, ango, ἄγχω, πνίγω, ἄτιλος, curtus, curvus, ὀκλάζω, μάλκη, μοτὸς, ἄλθος, sernia, simus, σιμὰ, χωλὸς, claudus, varix, φοῖδες *in Hebræo solo radices fixas habent*. Ἀμφιμάντωρ, situs, letum, gabbares, folium, silicernium, κὴρ, κύρω, capulus, σορὸς, ἠρίον, κολύω, κόπτω, ἀμάω, ἀλοάω, θλάω, τρίω, rumpo, κτείνω, θείνω, macto, pavio, παίω, pavimentum, plango, δοῖδυξ, τρίβω, θραύω, νεῖκος, αἰκία, ἀμφισβητέω, jurgium, lis *ab Oriente manarunt*.

SAlus, unde *salvus* & *salve* in salutationibus adhibitum, vacat inquirere, num ab Oriente profecta. Si Grammaticos consulere lubet, erit præsto Vossius, qui ita aliorum sententiam refert: *Salus inserta liquida a σάος venit*, *quod est*, salvus. *Vel*, *quod Bibliander Indice verborum in Marcum notavit est* salus *ab Hebræo* שלה *id est* salvus: *quomodo Græcos suum* σάος, σόος, & σώζω *putant habere ab* ישע *id est* salus, *unde & nomen* Jehoschua, *seu* Jesu. Hæc Vossius in voce *salus*. Mazochius haud dissentit a Bibliandro, quandoquidem in additionibus Vossianis in voce *salveo* asserit, *salveo*, *salvus*, *salus esse voces Tuscanicas*, *atque antiquitus ad animam pertinuisse*, *ex quo manavit*, *ut τὸ Χαίρειν apud Græcos præfixum epistolis*, *apud Latinos formulæ* salutis *dicendæ*, *ac similibus responderet*. *Quare & salvere*, *& salvus sunt e* שלה *shala*, *tranquillum esse*. Quæ fere Mazochius adspersit. At tantorum virorum ingratiis est longe petitum hocce etymon. Nam *salus*, & *salvus*, & *salve* a *salveo*, atque ipsum *salveo* ab una, eademque voce, seu radice nimirum Orientali שלם *salam pacem habere*, *colere*; *pace frui*; *& prosperitate*, *pacem precari*, & *salutare*, uti II. Reg. X. 13. quæ notiones adamussim quadrant verbo *salveo*, unde *salve*; ab ipso שלם exstat שלם *salem integer*, *incolumis*, quod respondet τῷ *salvus*; שלום vero *pax*, *prosperitas*, *incolumnitas*, *integritas*, quæ omnia propius accedunt voci *salus*. Porro hoc vocabulum usurpabant in salutationibus Hebræi adprecantes salutem, felicitatem, ut videre licet ex loco Geneseos XLIII. v. 23. ubi domus Josephi dispensator filiis Jacob timore multos pallentibus colores, ait שלום לכם sci-

scilicet *pax vobiscum, nolite timere*. II. Reg. XVIII. David percontatus nuncium de Absalomo, ait: *Est ne pax puero Absalom?* Ubi sane, uti constat ex integro eo capite, David loquitur de incolumitate filii. Neque secus accipiendus alter locus I. Reg. XXV. ubi David ipse ita socios suos jussit salvere Nabalem: *Salutabitis enim ex nomine meo pacifice, & dicetis: sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcumque habes, sit pax*. Quo in loco, quoniam & ad personas, & ad res hæc salutatio, scilicet *pax* spectat; nequit haud intelligi de incolumitate in universum. Huc quoque afferre non gravabimur eruditionis ergo illud epigrammatis ad Meleagrum Anthol. lib. III. cap. 25. epigram. 70. prout Scaliger emendat,

Ἀλλ' εἰ μὲν Σύρος ἐσσὶ Σαλάμ, εἰ δ' ὦν σύγε Φοῖνιξ
Αὔδονις, εἰ δ' Ἕλλην χαῖρε, τὸ δ' αὐτὸ φράσον.

Nimirum Syriacum σαλάμ, seu Hebraicum שלום *scalom*, unde apud Arabas *sciale melicehi* pro *scalom leca* שלום לך; quod idem atque ἁπλῶς Latinis *salve*, Punicis Αὔδονις, seu rectius *audoni*, vel *avo doni*, vel αὐδων seu αὐδονι, uti apud Plautum, quod contractum ex הוה ארוני *vive domine mi*. Adi inter ceteros Bochartum Geogr. Sacr. col. 725.

Vir summus Scaliger, quem Bochartus κατὰ πόδα sequitur, apud Meleagrum legit αὐδονις pro Ναίδιος; quod depravate scriptum. Verum non Ναίδιος, sed potius Ναίδιον forte scriptum, licet corrupte. Atque hoc fortasse verius. Nam si invertas vocem Ναίδιον, præsto erit Αὔδονι, si dumtaxat pro *N* substituas *A*, & *Y* pro α, & ι. Quandoquidem parum inter se differunt *A*, & *N*, atque inscite amanuenses ductum illum ad dextram produxerunt. Ita quoque pro unico *V* fecere duas litteras h. e. α, & ι, eo fortasse quod nimius ductus hastæ τοῦ litteræ *V* ad sinistram intortus esset. At si Ναίδιος leges, haud αὐδονι, sive αὐδονις constabit. Denique si Meleager integram vocem Syriacam *salam* usurpavit, idem quoque in voce phœnicia præstare debuit, neque inclinare ad Latinorum genium: ideo αὐδον, seu αὐδονι secunda syllaba correpta. Græcis sonat χαῖρε salutationi accommodatum verbum apud Græcos; quod idem ac שלום Hebræis, seu Syris, & *salve* apud Latinos, venit a χαίρω *gaudeo*. Id vero profectum ab Hebræo, seu Chaldæo חדה *chada gaudeo, lætor*, unde חדוה *chedva lætitia, gaudium*, versa *D* in *R*.

Οὖλος *integer, sanus, perfectus* venit ab חלם Chaldaico, quod *convalescere, revalescere* notat, atque in hiphil *revalescere facere*, atque Syriace *sanari*; æque ac οὐλόω, seu οὐλῶ *sanus sum, valeo*: ὖλος *manipulorum collectorum fascis* venit ab אלם *elem manipulus*, seu potius *illem ligare, colligare manipulos*, seu *fasces segetum*. Ἰάομαι *medeor, sano* sine controversia factum ex חיה *aja vixit, revaluit*, & in piel חיה *ia vivere fecit, vitæ restituit*. Sospes, *& ab eo* sospita, sospito, sospitalis, *&* sospitator *nunc dicimus: sed antiqui pro* sospes, *teste Festo*, sispes *dixere, converso* O *in* I, *contra quam fit in* illi, *pro quo* olli *dixere*. *Est* sospes, *eodem Festo auctore, a* σώζω sospito, *unde* Σωτὴρ sospitator. Et paulo post addit. *Sed unde illud*

 pes?

pes? *Quid si ergò dicamùs esse ex σῶς salvus, & πὼς pes? Ut sospes sit, cui vires sint quolibet meandi, & remeandi.* Hæc Vossius. Quæ quod ad etymon spectat sunt meræ nugæ. Antiquos *sispitem*, pro *sospitem* dixisse non solum auctor est Festus, verum etiam idem arguunt veteres inscriptiones, & nummi. Hinc Reinesius ex Inscriptione veteri 383. hæc habet: *Sacerdos Junonis Reginæ Sispitæ &c.* & paullo post: *Sacerdote Jovi Sisp.* scilicet *Sispiti*. Denique *Juno Sispita* occurrit in Commodi nummo apud Vaillant, & Museo Theupoli. Quod monuit Facciolatus. Heic quoque antequam ejus originem investigemus, advertere juvat, *sospitem*, & *sospitam* apud Veteres potius significasse *servatorem*, & *servatricem*, nempe *qui*, *quævè servat*, quam *salvum*, & *salvam*, scilicet, *qui*, *quæve servatur*. Idcirco cum teste Festo Ennius *sospitem* pro *servatore* adhibuerit, & *Juno sospita* sit *servatrix* non modo in locis paullo ante productis, verum etiam apud Tullium I. de nat. Deor. c. 29. & apud eumdem lib. I. de Divin. c. 2., puto prius hanc significationem nimirum activam huic voci subjectam, postea εἰδωλοποίησις usurpatam. Sane vox primigenia *sispes* facta est ex Chaldaico שיזב *sisib liberavit*, *eripuit*, *servavit*, atque *sisib* potius legendum, quam *sesib*, præsertim cum habeat *jod* י. Φείδω exponitur *libero*; *servo*, haud absurde deduceres ab פצה *phatah liberavit* apud Chaldæos. Ἀκέομαι, & ἄκος, nempe *sano*, *medeor*, & *remedium* dictum ab הגהה *agas mederi*, *sanare*, & הגהה *agea medicina*; tantum G in C versa. Θεραπεύω *sano*, *medeor* a הרפא *terapa* ex רפא *rapa sanavit*, *medicatus est*. *Pharmacum* gr. φάρμακον vocabulum medium, nimirum medicamentum tum salutare, tum letale. At mihi persuadeo, prius tantummodo significationem medicinæ salutaris huic voci inhæsisse. Venit autem ab Hebræo מרפא *marphe* per metathesin, quod est *medicina*, & *sanatio*. *Juvo* frustra a *jovis* ducitur. Nam fit ab יעל *iaual* idem, ע in *V* converso. Ab ipso יעל *iaual*, cum in hiphil faciat הועיל *oil profuit*, *utile fuit*, descendit græcum ὀνίω, seu ὄνημι, *Lamed* in *Nun* abeunte. Et qoniam ע fungitur vice *spiritus asperi*, atque mutatur in φ, inde etiam ortum ὀφέλλω, quod idem significat. Ἀλέξω *arceo*, *opitulor*, *defendo* venit ab חלץ *alatz eruit*, *eripuit*, *liberavit*. *Custos*, unde *custodia*, haud mihi videtur Latini, seu Græci peculii, eo potissimum quod haud concinnum etymon hactenus allatum. Hinc puto factum ex Hebræo חסת *coses tegens*, *operiens*, *occultans*, *celans*.

Νόσος *morbus*, & νοσέω *ægroto* derivatur ab אנש *anas æger sum*, seu ipsum νοσέω, dumtaxat truncata principe littera. Μάλις *malis morbus veterinarum* fluxit ex מחלה *maale morbus*, *infirmitas*. *Morbus* videtur fluxisse ex מרפה *merape remissum reddo* ex רפה *rapa remissum esse*, & *debilem*, *deficere*, *P* in *B* versa. *Elephas*, unde *elephantiasis*. Si ejus originem apud Grammaticos, atque etiam etymologos Eruditos investigaveris, ineptire pueriliter eos offenderis. Hinc Vossius ita differit: *Ab elephanto quoque lepra genus dicitur* elephantiasis, *sive ut non Aratatus modo, sed & Lucretius, ac Serenus vocant*, elephas; *ut Etymologicum magnum*, ἐλεφαντιασμὸς, *ut Celsus*, elephantia; *si modo locus is caret menda. Putabat Laurentius Valla nomen*

ex

ex eo esse, quod inter morbos tantum præstaret, quantum inter bestias Elephas. *Sed hæc sententia indigna est Valla. Vera autem ratio est, quam & Crinitus l. XX. cap. ult. & Hermolaus Barbarus in Glossis Plinianis adferunt, quia morbus is* cutem maculis, ac tumoribus similem reddat cuti elephantis. Hactenus ille. Verum male utrique. Nam primum primigenia vox non est *elephantiasis*, sed *elephas*, uti usus Lucret. l. VI.

Est elephas morbus, qui præter flumina Nili
Gignitur, Ægypto in media, neque præterea usquam.

Apud Græcos ἐλέφας hoc sensu usurpatur. Secundum, mirum quantum differt *elephas* morbus ab *Elephanto*. Ceterum licet diversæ originis sint istæ voces, tamen utræque ab Oriente descendunt; de elephanto alibi sermo. *Elephas* vero morbus, uti apud Lucretium modo vidimus gignitur *Ægypto in media*, & Plinius l. XXVI. c. 1. *elephantiasin* vocat *Ægypti peculiare malum*. Itaque sicuti morbus orientalis, ita etiam nomen. Sane *elephas* omnino fluxit ab Hebraico ילף *ialeph*, seu ילפת *ialephet*, quod *scabies saniosa*, vel *sicca*, *lichen* exponitur a Buxtorfio; qui addit: *Prisci Hebræorum Sapientes scribunt, fuisse* שחין מצרים *speciem ulceris purulenti*, & *fœtidi Ægyptiaci*. Quæ quidem sibi mire respondent.

Erysipelas ἐρυσίπελας græce. De origine ita Vossius: *Erysipelas ab* ἐρύω *traho*, & πέλας *prope: quia attrahit partes vicinas: vel ab* ἐρυθρὸς *ruber*, & πελὸς, *aut* πέλιος *niger*, *lividus: quia rubedini nonnihil alterius admixtum est coloris. Polluci* ἐρυθροπέλας *vocatur, quod manifeste est a* rubore. Hæc ille, qui quod spectat ad primam originem, Etymologum secutus est. Sed hæc omnia canoræ nugæ. Etenim fluit ab Hebræo חרשף *eresep*, alternante *R*, atque altero in *L* verso: Vox orientalis exponitur *anthrax*, *morbus ardens*, *inflammatio*, quæ significatio est translata, sed κυρίως notat *prunam ignitam*, *scintillam*. Apposite *erysipelas* vocatur *ignis S. Antonii*, *ignis sacer*. Ab ipso חרשף *eresep* venit alia græca lexis ἐρυσίβη *rubigo*, quæ morbus segetum nihil aliud est, nisi *adustio*; hinc ἐρυσίβη dicitur quoque apud Latinos *uredo* ab *uro*, apud Græcos καυσθμὸς a καίω *uro*; apud Hebræos שדפון, quod etiam significatione *adurendi* donatur. *Anginam*, ait Vossius, *pares dici ab ango, ut Græcis* συνάγχη, *a* σὺν, & ἄγχειν. *Sic autem vocatur, quod hominem laquei instar suffocet, ac strangulet: ut recte scribit Cælius Aurelianus l. III.* ὀξέων *cap.* 1. At græcum ἄγχω, unde pullulavit, haud expedire potis fuit. Porro *ango*, & ἄγχω ortum ab Orientali חנק *inag*, seu *anag strangulavit*; idem ac πνίγω, quod factum ex נפח *napac* per metathesin, quod est *spiravit*, *efflavit*, ex פוח item *afflavit*, *aspiravit*, *efflavit*, atque etiam *illaqueavit*, quod facit cum πνίγω hoc est *strangulo*, *suffoco*. Ἕλκος *hulcus*, *vulnus* fit ab חבורה *abura plaga*, ב in π, & ר in λ versa. *Curtus*, si creditur Vossio in voce *curvus*, venit a κυρτὸς *curvus*. At longe petitum; nam significatio diversissima est. Verius puto venire & *curtus*, & *curto* a כרת *carat cecidit*, *amputavit*, unde & fortasse κολούω, quod idem est, versa *R* in *L*. *Curvus*, & *curvo* fit a כרע *carang* idem. Ab ipso כרע, quod in Hiphil est הכריע *icriah*, fluit ὀκλάζω, quod tantumdem valet, atque prius fuit

ὀκλάω,

ὀκλάω, unde postea *ὀκλάζω*. *Μάλκη* exponitur *manuum*, *pedumque contractio*, ac *stupor ex frigore*, *μάλκιος frigidus*, & *μαλκίσαντι frigidissimum*, apud Suidam. Sane videtur factum ex מקרה *mekera* per metathesin, atque versa *R* in *L*, quod exponitur *refrigerium* ex קרר *frigescere*, & קור *cor frigus*. *Μοτὸς linamentum*, seu *linteum carptum*, *quod vulneribus inditur*, unde *ἔμμοτον* nempe *φάρμακον*. Peropportune apud Hebræos exstat מזור *mazor*, & postea *Z* in *T* versa, uti passim usuvenire quisque novit, *mator*, quod sonat *vulnus*, *ulcus*, & *curatio*, seu *vulneris sanatio*. *Ἄλθος sanatio*, *medela*, atque *ἄλθω sano*, *medeor* alludit ad Hebraicum העלה *teala curatio*, quod a radice עלע *ala scandit*, *ascendit*; itaut *ἄλθω* haud abludat ab Italico *saldare*.

Sernia: hæc lexis collocatur inter barbaras, atque exponitur scabies quædam. Sane omni jure jactat genus suum ab Oriente, atque *ψώρα* ab צרעת *saraat lepra*. *Simus* fortasse, cum significet *qui depressis naribus*, & *simare deprimere*, Græcis *σιμὰ loca ardua*, & *acclivia*, dictus a צמת *samat excidit*, *succidit*; sicuti חרום *simus* ab Arabico *harima* in prima conjugatione *simum esse* teste Cl. Bocharto Phaleg & Chanaan p. 192. Necnon *charas* apud Arabas sonat *imminuere*, *demetere*, si fides præstanda Calmeto in Levit. c. XXI. v. 18. *Κυλλὸς*, & *Claudus* unde profecta, dignoscendum. *Χωλὸς* facile venire posset a צולע *tzoluh* idem, dumtaxat versa צ in *χ*, de qua mutatione vide eumdem Vossium. *Claudus* vero haud inepte derivatur a קלוט *calut curtum membro uno*. *Varix* quod exponitur *vena feculento sanguine tumescens*, haud abnuerem, si duceretur ab Orientali חבורה *abura* quod exponunt *plagam*, *vibicem*, *tumorem lividum*. Hinc vides potissimo jure ab ipso חבורה *habura*, seu *vabura* factum *vibex*, cum utraque vox unum, idemque significet. Sed hoc etiam vidisse Mazochium reperi. *Φωΐδες*, *papulæ*, & *pustulæ*; *φῶδον bullam*, *hulcus* interpretantur. Aristoph. in Plut. *Σὺ γὰρ ἂν πορίσαι τι δύναι ἀγαθὸν, πλὴν φῳδῶν ἐκ βαλανείου*. Quæ vox non abest ab Hebræo פחתת *pheetet*, quod exponitur *corrosio*, *plaga corrodens*, vel *lepra*, aut *macula*.

Ἀμφιμάντωρ Hesychio est, qui *infelici fato mortuus*, vel qui *utrumque parentem amisit*, vel *habet*. At *ἀσύνετα* Hesychius videtur docere, & *παράδοξα*. Idcirco reor significare vel *infelici fato mortuum*, vel qui *utrumque parentem amisit*. Sane venit ab *ἀμφὶ utrinque*, & מות *mut mori*, seu *mavet mors*, *N* illata. *Situs*, seu *siti* dicuntur *mortui*, & *situs* est *positio*, Græcis *θέσις* descendunt ab Orientali שות *sut posuit*, unde שית. Atque hoc paret esse verosimillimum. *Letum*, in cujus origine assignanda garriunt Grammatici, ab Oriente ductum. Sane factum a רצח *retah occisio*, *R* in *L* versa. *Gabbares*, seu *Gabbaræ dicuntur esse cadavera apud Ægyptios pollinctorum arte delibuta*, *arefacta*, *&* *a corruptione immunia*, mummie, *teste Augustino*; ait Facciolatus apud Calepinum. Porro vox Ægyptia, haud secus ac res fuit. Hinc facile factum autumo ex קבר *gabar sepelivit*, & קבורה *gebura sepultura*, *sepulcrum*. *Solium duplicem habet significationem*: *quarum utramque Festus agnoscit*. *De priore* Solia, *inquit*, appellantur sedilia, in quibus non plures singulis non possunt sedere. *De altera sic scribit*: Alvei quoque

la-

lavandi gratia instituti, quo singuli descendunt solia dicuntur: quæ a sedendo potius dicta videntur, quam a sollo. *Utramque significationem invenias etiam in Glossis vett. ubi legas:* Solium θρόνος βασιλικὸς. Solium, ἐμβάτη. *Nam* ἐμβάτη, *vel* ἔμβασις, alveus, in quem descenderent lavaturi: *unde & nomen. Sane* πύελον *similiter Græcis utrumque notat. Sed ea voce etiam significatur* sarcophagus, *sive* arca in qua mortuus jacet. *Ac videtur Curtius, quia apud Græcum scriptorem* πύελον *legisset, id similiter* solium *reddere voluisset. Sic enim scribit l. X.* Ceterum corona aurea imposita, amiculo, cui adsueverat ipse, solium, in quo corpus jacebat, volavit. *Imo & Florus lib. IV. de Cleopatra ait:* In Mausoleum se (sepulcra Regum sic vocant) recepit. Ibi maximos, ut solebat, induta cultus in differto odoribus solio, juxta suum se recepit Antonium. *Non solent tamen Latini id* solium *vocare: nec ejus significationis meminit Festus.* Ita Vossius de ejus significatione; qui sensit *solium* non solere Latinos hoc sensu scilicet *sartophagi* vocare. Quamvis autem Vossius tradat non habere *solium* significationem *sarcophagi* apud Latinos, tamen non inde conficitur huic voci eam notionem non esse subjectam. Nam id tantum arguit eam vocem hac notione esse orientalem. Sane *solium* apparet esse ipsum שׁאל *seol sepulcrum*, *sarcophagus*, nempe ipsum *solium*, quod quærebamus. Unde, nimirum ex שׁאל *seol*, constat prima pars vocis *silicernii*, altera vero ex כרה *cera convivium*; sed de isthoc vocabulo, alias commodius differendi erit locus. Κὴρ *fors*, *fatum* puto fieri ex קרה *cara evenit*, *occurrit*, *accidit*, unde קרה, & קרי *ceri*, & מקרה *accidens*, *casus*, *eventus* tum in bonam, tum in malam partem acceptus. Ab ipso קרה *cara* venit κύρω, & κυρέω *incido*, & *nanciscor*; sed κυρῶ etiam notat *contingo*, *evenio*, quod idem ac Hebræum vocabulum. Quo quidem nil verius. *Capulus* duo notat nempe *feretrum*, & *manubrium ensis*. Quod attinet ad alteram significationem venit a כף *cap*, unde כפות *manubria*, nimirum ex *cap* emersit *capus*, unde postea *capulus* ὑποκοριστικῶς. Σορὸς *loculus*, *sepulcrum* fit a שׁאל *seol* idem, conversa *L* in *R*. Ἠρίον *monumentum*, *sepulcrum* ortum ex ארון *aron loculus*, *feretrum*. Idque videtur verisimillimum.

Κολάω *amputo*, *trunco*, *frango* fluxit vel a חולל *fodere*, vel a חרת *confodere*, *transfigere*. Κόπτω venit a קפד *ciped præcidit*. Ἀμάω *meto*, *abscindo*, & ἄμη *falx*, *rutrum*, *ferculum* dicta ab המולל *amolel excindere*, *succidere*. Ἀλοάω *trituro*, *comminuo*, *frango* fluit ab הלם *alam contudit*. Ab ipso ההלם fit θλάω idem. Πρίω *seco* ab ברא *bera excidit*, *præcidit*, *B* in *P* abeunte. *Rumpo*, seu *rupo*, nam etiam nunc *rupi* ex præteritis exstat, dictum a רוף *rup*, seu רופף *ropep concutere*, *quassare*, seu ipsum *rumpere*. Δοίδυξ *pistillum* a דקק *dacac comminuit*, vel דוך *duc contudit* κυρίως in *mortario*, unde מדכה *tudicula*. Τρίβω, & θραύω *frango* facta ab Chaldaico תבר *tevar*, seu *tebar frango* ex שׁבר idem; per metathesin vero factum.

Κτείνω *interficio* fluxit ex קטל *catal*, tantum *L* in *N* versa. Θείνω *ferio* a טען *fixit*, *transfixit*, *transfodit*. *Macto* missis falsis etymis Grammaticorum ἐμίσους fluxit ex מקטל *interfecit occidit*, ex קטל. *Pavio ferio*, & Græcum παίω, quod idem quoque notat, omnino veniunt a [illegible] *paam concussit*, *per-*

percussit. Heic autem mecum advertas velim ea quæ Vossius aliunde collegit, quæque ad vocem *pavimentum* pertinent. *Ab eo* (scilicet a *παίω*) *Festo, & Isidoro testibus, est* pavimentum, *ut ab* alo alimentum. *Sic autem dicitur, quod .... quomodo Græcis δάπεδον ἀπὸ τοῦ δάπτειν hoc est κόπτειν dicitur, si Camerarium audimus. Nam alii constatum putant ex Dorica δα, & πέδον ut dicatur quasi γῆς πέδον*. Ita habet Vossius. Hebræis ab ipso פעם *percussit*, pullulat, & פעם, & פעמים *peamim incessus, ingressus, pedes*; & פעמות *paamot anguli*, seu *pedes*, *absis*; quæ non multum abludunt ab iis, quæ de pavimenti vocabulo dicunt. *Plango proprie est* verbero; *quomodo Lucretius dixit lib. II.*

Nec Mare, nec fluctus plangentes saxa crearunt.

Factum plango *e* plago; *ut* tango *à* tago, *unde* tagax; pango *a* pago, *unde* pagina; frango *a* frago, *unde* fragilis: Plago *fuit a* plaga, *quod Doricum pro πληγή. Speciatim vero* plango *significare cœpit* præ dolore pectus, aut caput percutio. *Quomodo Ovidius II. Metam. dixit:*

Plangere nuda meis conabar pectora palmis.

Hæc Vossius. Quæ si vera sint, erit *plango* a פלג *palag divisit*. *Νεῖκος contentio rixa, jurgium*, & *νεικέω rixor, altercor* facile descendunt ex Hebraico נצה *niza rixari, certare, contendere*. *Αἰκία verberatio, plaga* ortum ab הכה *ica percussit, cecidit*, unde מכה *plaga*. *Ἀμφισβητέω controversor, discepto*, & *contendo in judicio, litigo* exponitur. Vox ista videtur mihi constare ex *ἀμφὶ*, & *σβητέω*. Id vero ortum ex שפט *sapat*, quod idem in *Niphal* notat, dumtaxat *P* in *B* versa. Porro ex ipso *sapat*, seu *scapat* haud abnuerem ducere *scepto*, unde *discepto*. *Jurgium* venit ab עשק *eseg lis, jurgium S* in *R* versa. *Lis, litis*, seu antiquitus *litis* hujus *litis*, duci posset a נצה *nitah litem facere, N* in *L* conversa.

CA-

CAPUT II.

A´Ρδις , ἄρβηλος , ἀκινάκης , aclides , ἀξίνη , azza , acieris , ἀκόντιον , ἅρπη , βάγεμας , βέμαχος , βράκιστον , γέσος , gæsum , cateja , celtis , κρώβιον ab Hebræis ducta . Δυσπαλίζειν , πάλλω , ὄπερος , τέμνω , φλάω , tero , σπείω , fodio , ἰνόω , κολάπτω , clava , κορδύλη , κορύνη , contus , κρόσφος , corythus , λάβρη , materis , κόρυς , facena , ῥάβδος , rumex , sicca , sarpa , σμινύη , telum , ὀβελὸς , jacio , ὑσσὸς , σιβύνη , σπάρθη , στύραξ , culter , sicilices , secespita , uncus , marra , cuspis , framea , sarissa , λίσγος , vallus , varus , βαλβὶς , romphæa , ἅρμα , μῶλος , miles , agiades ab Oriente fruticant . Συαρία . Epicharmi locus restitutus . Tumultus , τύρβη , ὑάμεια indidem sunt .

A´Ρδις *cuspis teli* , & *aculeus sagittæ* , atque plurali numero ἄρδιες apud Herodotum exponitur *pharetræ* ; Apud Hebræos exstat חרט *eret cælum instrumentum sculptorium* , & *scriptorium* , nempe *stylus* , & numero plurali *loculi* . A´ρβηλος exponitur *scalprum sutorium* ; videtur descendere ex חרב *ereb gladius* , atque , uti advertunt hebraice periti , sumitur late , uti apud Latinos *ferrum* : necnon *culter* , *cælum* , seu *scalprum* expoliendi gratia . A´κινάκης apud Etymologum *genus jaculi Persici* , secundum Hesychium vero , & Suidam non modo est *Persica hasta* , verum etiam *ensis* . Idque liquido suadet Herodotus , qui in Polym. ait : καὶ περσικὸν ξίφος , τὸν ἀκινάκην καλέουσι . Id norunt omnes . Vox est Persica , scilicet Orientalis , idcirco facile profecta ex הקין *acain lancea* , *hasta* , alternante C . *Aclides* genus brevis jaculi sunt . Haud desunt , qui deducunt ab ἀγκύλη , quod etiam *genus jaculi* apud Hesychium , Eustathium , & Suidam . Fortasse repetunt suam originem ex הקלע *acala funda mittere* , seu *projicere* . A´ξίνη *ascia* , *securis* venit ab עצד *atzad* , unde apud Italos fluxit *azza* , seu מעצר *ascia* , *securis D* in *N* versa ; quadere vide quæ Donatus apud Vossium de istarum mutatione litterarum adspergit . *Acieris* forte (nam asseverare hocce non ausim) decurtatum ex הקרדם *acardom* idem . Sane Vossius ait ; *dispici posset* , *an non origine sit Hebræum* , *ut pleraque sacrorum vocabula* . Etenim secundum Festum , *est securis ærea* , *qua in Sacrificiis utebantur Sacerdotes* . A´κόντιον , & ἄκων *jaculum* , *telum* fortasse erit ab הקנה *acne canna* , *arundo* , *culmus* ; nam & veteres arundinibus faciebant sagittas . Hinc Maro VII. Æn. 499. ait : *Perque ilia venit arundo* .

A´ρπη *falx* venit ab חרב *ereb gladius* , *culter* , *rutrum* , & late uti *ferrum* Latinis ; *B* in *P* conversa . Βάγεμας secundum Pollucem l. VI. & Athen. l. III. sunt *mazæ factæ e farinis percolatis* , secundum vero Hesychium *gladii* . Quod attinet ad primam significationem dictæ ex ברה *bara comedit* , unde & בריה *biria cibus* , *edulium* . Quod vero spectat ad alteram significationem veniunt

niunt ex ברק *barac gladius*. Βράχος *hasta cuspis*, & βραχεῖν omnino oriuntur ex *barak gladius*, addito ת; nam etiam dicitur *barakat*. Γένυς *acies gladii*, *securis*, & *gladius* ipse fluxit a קין *gain* seu *gen lancea*, *hasta*. Γαισὸς *gæsum* Bochartus ducere conatus est ex חיץ *chez* idem. *Cateja Isidoro genus est Gallici teli ex materia quam maxime lenta, quæ jacta quidem non longe propter gravitatem evolat, sed quo pervenit vi nimia perfringit. Proinde ad* catejas *pertinent hæc Ammiani l.* 31. Barbari ingentes clavas in nostros conjicientes ambustas, mucronesque acrius resistentium pectoribus illidentes sinistrum cornu perrumpunt. *Cateja igitur nomen ab Hebræo verbo* כתת catat *id est* hostiles copias perrumpere, & perfringere. *Ita sumitur Num.*XIV. . . . . . . *Ex* כתת *dicendum esset* catteja *duplici T. Sed huic verbo id proprium est, ut alterum* ת *excidat, ut in* ואכת *Deuter. IX.* 21. *&* *in* ויכתום. *Num.* XIV. 45. *&* *in* ויכתו *Deut. I.* 44. *Ideo nonnulli referunt ad defectiva* יכת *vel* נכת. Hæc de *cateja* Bochartus Geogr. S. l. I. c. LXII. col. 670. At cur ex pumice aquas postulamus? Venit porro ex חץ *cet sagitta*. *Celtis* genus scalpri dictum a חרט *ceret* idem. Κρώπιον, seu κρώβιον, uti scriptum exstat apud Hesychium, *falx*, facile factum ex חרב *cereb gladius*, & patet generatim, uti *ferrum* apud Latinos.

Ανασπαλίζειν, quod exponitur *agitare*, & *excutere manibus* emersit ab Hebræo התנפל (ת in Δ versa) ex נפל *napal*, quod in *Hiphil* est *dejecit*, *prostravit*, *fecit*, seu *curavit dejiciendum*. Plane opportune ex ipso נפל, abjecta de more defectivorum *Pe-Nun* principe littera, venit græcum πάλλω *quatio*, *vibro*, *commoveo*. Hinc πάλλειν κλήρους *movere*, vel *quatere sortes* apud Homerum exponitur. Apud Hebræos Esth. III. 7. הפיל פור videtur esse idem, ac *fecit* πάλλειν κλήρους. Ideo LXX reddiderunt ἔβαλε κλήρους; nimirum *jecit sortes*, sicuti quoque sanius accipitur apud Homerum. Ὕπερος *pistillum* exstat ab הפיר *epir* ex פור *rumpere*, *frangere*. Τέμνω *seco*, *scindo*, *amputo* fluxit ex Hebræo דמה *dama*, unde דמי *demi rescissio*, & in *Niphal* נדמה *succidi*, *excindi*, conversa *D* in *T*; quo nil usitatius. Φλάω *contundo*, *contero* a פור *phur*, quod in *hiphil* est *fregit*, *rupit*, derivatum. Tero *a* τερέω, *quod est* perforo. *Latini enim sua verba formare solent a circumflexis*, *ut* ἀρόω, ἀρῶ, aro; στάω, στῶ sto; δόω, δῶ do &c. Hæc Vossius de origine. Sed aliud Gr. τερέω, aliud *tero*. Hinc *tero* factum ex תרעע *taraa*, seu *tera* ex רעע Chaldaico *fregit*, *confregit*, *contrivit*, *trivit*: Τερέω vero *perforo* deducitur a רצע *rata*, quod idem est, per metathesin. *Fodio*, Grammaticis ineptiis missis, derivamus a פרע *feda*, *scidit*, *vulneravit*. Ἐνόω, *quatio*, unde ἐνοσις, male ab ἕν, ἕνος *unus* derivatur. Nam ἐνοσις exstat ab הניע *eniah* ex נוע *nuah agitavit*, *commovit*. Hoc adeo verum, ut quam maxime. Ceterum falso ἑνόω ducitur ab ἓν *unum*, nam ἐνόω alio spritu, & significatione gaudet, quam ἓν *unum*, unde venit ἕνωσις. Κολάπτω *tundo*, *excavo*, *incido*, *insculpo*, factum ab חלף *calap mutavit*, *innovavit*, *excidit*, *conscidit*.

Clava exponitur *ramus ex arbore recisus cum nodis* forte orta est a קורה *core trabs R* in *L* versa. Κορύνη *clava*, fustis per metathesin fit a חוטר *coter virga*, alternante *R* atque altero in *L* verso. Κορύνη *clava* descen-

de-

re videtur a קורה *core trabs*, id quod haud falsum arbitror. *Contus*, *si Isidorum audimus l. XVIII. c. V. dicitur quasi* conitus, *quia in* conum, *sive acutam rotunditatem desinit. Sed est Græcum* κοντός *apud Homerum Odyss. A. Erat quoque inter ea, quibus in arena pugnabatur. Lampridius in Commodo:* Virium ad conficiendas vires tantarum fuit, ut elephantum conto transfigeret. *Qui pugnaret* conto, *dicebatur* contifex: *ubi* facere *est* occidere, *ut in* conficere, *&* interficere. *Gloss. vett.* Contifices, παραβόλοι. Hactenus fere Vossius: *Contus*, & κοντὸς veniunt a חנית *canit hasta*, *lancea*. Interim heic admoneo, in *Contifex* verbum *facere* non esse *occidere*; sed potius *pugnare*; nam κυρίως est *facere conto*.

Γρόσφος, seu γρόσφος *telum*, *pilum*, *glans*, *sagitta* oritur a רשף *roseph pruna ignita*, *scintilla*, unde Psal. LXXVI. 4. רשפי קשת *scintillas arcus*, seu *scintillantes sagittas*, uti vertit Buxtorfius; sane hoc vocabulum usurpatur de sagittis, fulminibus, & scintillis in libris Scripturæ poeticis. Monendum vero additam esse γ ab initio, quod demonstrare supersedeo; quandoquidem Vossius, aliique id evicerunt. *Corytus theca sagittarum* fluxit ex חרט *ceret cælum*, *stilus scribendi gratia*, & *loculi*; id quod perplacet. Κόρυς *galea*, *cassis* omni dubio procul ortum a כידון *cidon*, quod exponitur *lancea*, & *humerale*, *armatura*, *scutum*, *D* in *R* versa. Λάβρυς *securis* Lydorum lingua dicebatur. Hinc apud Cares Jovis Λαβραδεὺς *simulacrum erat securim manu tenens*. Haud pigeat ducere ex להב *laab mucro*, alternante *L*, atque altero in *R* verso. Nisi mavis fluxisse ex חרב *gladius*, seu *ferrum*, utilate sumitur, unde *rabre*, & postea Λάβρυς. *Materis*, *mataris*, & *matara* genus *lanceæ* apud Celtas adhibitum. Plane hoc vocabulum venit ex Orientali מעצד *maatzad securis*, *ascia*, *delabra*: cui magis favet alia lectio scilicet *mazara*. *Sacena* apud Festum exponitur *dolabra Pontificalis*. Porro ista lexis videtur duntaxat apud Veteres usitata, & esse sacra, idcirco ab Oriente petenda. Peropportune orta est ab Hebræo שכין *sacin*, quod exponitur vulgo *culter*. Nam Aquila in Proverb. XXIII. 2. vertit μαχαίραν. Ῥάβδος *virga*, facta est ex שבט *sabet* idem, *S* in *R* versa, & *T* in *D*. *Rumices*; *Rumex* . . . . *Est & rumex teli genus, simile* spari Gallici: *teste Festo, qui illud Lucillii laudat*:

Tum spara, tum rumices, portantur tragula porro.

Scio esse viros eruditos, qui murices reponant. Sed ea vox primam habet porrectam. Præterea Festus sive Verrius reponit inter voces ab R *inchoatas*. Ita Vossius. Plane hoc vocabulum est priscum, ideoque verisimile est ab Hebræo fonte profectum, nimirum ex Hebræo רמח *romac*, seu *rumac spiculum*; nam ו *cholem*, seu *O* apud Hebræos fungitur vice *U*, & *O*. Id quod impense placet.

Sica. Si hujus vocis originem investigare germanam amaveris, Orientem versus proficisci oportet. Nam quæ de ejus origine tradunt Grammatici, & Vossius, gerræ germanæ audiunt. Porro *sica* ἀμέσως fit ab שכין *sacin culter*. *Sarpa* vox barbara, quæ exponitur *falx vinitoria*, & Σκέπαρνον *ascia*, *dolabra*, & *bipennis* ambo dicta ex צפרן *tzipron stilus*, *scalprum*.

Σμινύη, seu Ζμινύη *dolabra*, *ligo*, δίκελλα, σκαφεῖον, ἀξινάριον. Ælius Dionys. Dicta ab זמר *zamar putavit*, *præcidit*, unde מזמרות *mazmerot falces putatoriæ*; unde fortasse etiam σμίλη traxit originem. *Telum* a τῆλε, sive τῆλος, vel τηλόθι hoc est *procul* Festus, Servius, aliique ad unum omnes ducunt. Mazochius in suis additamentis apud Vossium in voce *Bellum* satius præ ceteris ratus ait. *Frustra sunt, qui per Graciam, aut Latium circumferunt oculos, sicubi vestigia etymologia reperiant, quæ non alibi, quam in Oriente est. Nam* telum *non est aliud, quam ipsissimum Hebraicum* שלח selah (*quod omne genus missilia significat, tam quæ eminus jaculari solent, quam quæ cominus, etiam sæpissime* gladium) *sed Chaldæorum more* Sin *in* Tau *mutantium ex* selah *fit* telah; *deinde cum terminatione Latina Telum*. Quam etymologiam Mazochianam amplecterer, atque in ea acquiescerem, nisi nulla adhibita mutatione occurreret ipsum Hebræum טול *tul jacit*, *jaculatus est*, sicuti βέλος ἀπὸ τῦ βάλλειν. Ὀβελὸς *veru* venit ab עבר *transiit*, & *repagulavit*, unde Chaldaice עברין *repagula*, *vectes*, *R* in *L* versa: Sane ab ipso עבר *ebor* ortum apud Latinos *veru*. *Jacio* unde factum, mire fabulantur apud Vossium. Factum sane ex יעה *iaga*, seu *jaca ejecit*, *removit*. Ὑσσὸς a quibusdam exponitur *verutum*, *missile*, apud alios *pilum*, seu *telum*, atque etiam *gæsum*. Verum ὑσσὸν deprehendere mihi videor in ipso Hebraico חץ *etz*, quod exponunt *sagittam*, ex חצץ *etzetz jaculari*. Id quod me magnopere delectat. Τύρος exponitur ὀξύ, forte venit ab צור *tzur*, seu *tur acies*, *acumen*. Στύραξ item *cuspis teli*, seu *hastæ* fluxit ab ipso צור *stor*, seu *styr* (nam ut sexcenties monui ו Hebraicum apud Græcos in υ *hypsilon* transit) *acies*, *acumen*. Σαύρωτηξ, & σαυρωτὴρ *cuspis hastæ*, & *spiculum hastæ* apud Suidam, & Hesychium. Sane factum hoc vocabulum ex צור *stor acies*, *acumen cultri*, & *gladii*, atque ipse *gladius*, seu *culter acutus*.

Culter forte factum ex מאכלת *maacelet culter*, & *gladius* (ex אכל), abscisso מ formativo, & addita terminatione; unde nempe ex *maachelet* ortum Græcum μάχαιρα. *Sicilices* exponuntur *spicula hastarum*, *lancearum*, *venabulorum*, videntur descendere a שכין *sacin culter*, unde & *sicilia* emersit. Ab ipso שכין *sacin culter*, compositum *secespita*, & ex פצירה *petira*, quam vocem exponunt *limam*. *Uncus*, auctore Vossio, *maxime placet esse contractum ex* ὄγκινος. *Nam quod Latini* uncum, *vel* hamum, *id Græcis* ὄγκον, *vel* ὄγκινος. *Hesychius* ὁ ὄγκος, γωνία, ἀγκῶνες. *Et Hesychius in sagittis, quas hamatas Ovidius vocat*, cuspidis hamum ὄγκινον *vocat l. I. Aristophanis quoque Interpres sic loquitur* ὀβελίσκον χάραξας; ὥσπερ ὄγκινον ποιήσας. Hæc ipse. Porro utrumque venit ex חוח *oac*, seu *ac hamus*, *uncus*. *Marra instrumentum rusticum* Columellæ, ac Juvenali, Gr. μάῤῥον, quod Hesychius esse dicit ἐργαλεῖον σιδηροῦν. Ita Vossius. Porro factum autumo ex מורה *mora novacula*. *Cuspis* est a קצב *cezab præcidit*, unde קצב *cesеb præcisio*, *cæsura*. *Sarissa* σάρισσα *hasta Macedonica*, seu *venabulum Macedonicum* descendit ex צור *sur gladius*, *culter acutus*, alternante צ. Λισγάριον, & λίσγοι notant *ligonem*, alterum extat apud Artemidorum, primum apud Scholiasten Theocriti Idyll. IV. ubi ait ὁ Σκαπάνη ἤγουν δίκελλαν, ὁ λισγάριον, ὁ σκάφιον.

Sane

Sane κλοιὸν venit a זלג *falag* per metathesin, *fuscina*. Ab ipso זלג ducere haud me pœnitet *valgium*. *Vallus est diminutivum a* varus *hoc est* palus; *Maro II. Georg.*

Quadrifidasque sudes, & acuto robore vallos.

Ubi sic Servius: Bis idem dixit, nam & valli & sudes idem sunt. Hæc Vossius. Porro *varus*, unde *vallus* est a בריח *veriah*, seu *varah vectis*, *repagulum*, unde etiam profectum βάλβις. *Romphaea* ῥομφαία. *Apud Agellium l. X. c. XXV. legitur* rumpia, *& dicitur esse* genus teli Thracæ nationis, positumque hoc vocabulum in Q. Ennii annali quartodecimo. *Pro ea & framea dicitur*. *Isidorus l. XVIII. Orig. c. VI.* Framea gladius ex utraque parte acutus, quam vulgo spatam vocant, Ipsa est & romphæa . . . . *Quod ad etymon spectat magis placet dici a* ῥομβεῖσθαι *hoc est* circumago . . . . *Vel tum* romphæa, *vel* rumpia *tum etiam* framea *veniunt ab Hebræo* רמה, *quod est* jacere, dejicere, jaculari: *unde* rompia *vel* romphia *erit inserto* P. Hæc fere Vossius. Verum simplicius reor *rumpia* esse ab חרב *ereb gladius* (abscissa initiali ח) unde per metathesin venit etiam βίρρα *forceps*, *falx*. Sane חרב apud Hebraeos late patet, sicuti *ferrum* Latinis. *Framea* derivari potest ab Orientali חרמש *chermes falx messorum* versa *CH* in *F*, quam mutationem testatur Vossius. Apposite dicitur apud Tacitum esse vox Germanica, scilicet Orientalis.

Ἄρμων *bellum* ab חלחם *alaam pugnare*, *L* in *R* versa; Bochartus in differt. de Æn. adventu in Ital. quæ adnexa est tom. II. hæc habet: Ἀρμάτειον μέλος *cantio est quadam apud Euripidem in Oreste, quæ diversimode exponitur, pars maxima credit esse Phrygiam*: *In Etymologico Magno Palamedes ait, cantilenam esse militarem, ita dictam de vocabulo* Ἄρμαν, *quod in Phrygia* bellum *denotet*. Ita cit. Auctor. Μῶλος *bellum*, *pugna* oritur a מלחמה *milama bellum* ex לחם *laam pugnare*, cui respondet μωλέω *pugno*; Μόθος *bellum*, *pugna*, *tumultus* ab חמית *amit strepitus*, *tumultus*. Ἐνυὼ *Bellona Dea bellica* dicta ab חנה *ana castrametatus est*; & חנות *anit hastas*, *lanceas*, & מחנה *castra*, *acies*. Sane Juno Curitis dicta est ab *hasta*. *Miles* frustra a *mollitie*, seu a *meles*, vel a *mile*, pro *mille*. Nam *ἀμίουs* fluxit ex מלחמה *milama pugna*, *bellum* ex לחם *pugnator*; quippe quia nihil aliud miles præstat, nisi *pugnare*. *Agiades milites Asiatici* dicti ab אגדה *aguda agmen*, *cuneus militum*. Sane cum sint Allatici, inde nomen emergere debuit. Adde quod ista vox refertur inter barbaras a Facciolato. *Tumultus* omnino factum ex תמולת *temulat tumultus*; versa priore ת, atque ultima in ת. Τύρβη *tumultus*, *turba* facta est ex תרבות. Ἥμα *tumultus* pariter exponitur: Forte est ipsum המה *ema tumultuatus est*, unde המית *emia strepitus*, *tumultus*.

Συμεία depravate *Sωνία*, sicuti emendat Bochartus Tom. I. Hieroz. c. 349. v. 40. ubi ait: *Quo pertinet illa Epicharmi gradatio*. Ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο (χαρίεν ὥς γέ μοι) ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ᾽ ἐγένετο θυηλή, ἐκ δὲ θυηλῆς δίκη, ἐκ δὲ δίκης καταδίκη,

ἐκ δὲ κατηδίκης πέδαι τε, καὶ σφάκελος, καὶ ζημία. E sacrificio epulum, ex epulo compotatio fuit (quod mihi perjucundum) ex compotatione protervia, ex protervia convitium, ex convitio lis, ex lite condemnatio, ex qua compedes, & cippus, & mulcta. *Pro* ὀυαρία *voce nihili rescribo* σουαρία *id est* λοιδορία, καὶ ἡ διὰ χειρὸς μάχη, convitium, & manuum consertio. *Et pro* σφάκελος, *quæ vox nihil significat ad rem*, σφαλὶς, *id est*, ξύλινον ποδῶν δεσμωτήριον ligneum pedum, vinculum. *Utrumque est in Hesychio*. Hactenus Bochartus. Ut ad rem veniamus fluxit σουαρία ab Hebraico שנינה *senina dicterium*, *dictum acutum* ex שנן *sanan acuere*, unde שן *dens*, *scopulus acutus*; quod accedit alteri significationi hujus vocis.

CAPUT III.

CAdo, ἠμύω, scabo, *scobs*, ἀράσσω, τύπτω, σπαράσσω, σφάζω, ὀλύω, τρέω, πτοέω, ὀλόπτω, σμύχω, ἐρείπω *hebraeæ originis exsistunt*. Cassis *vox tusca*; armilausa *hybrida lexis*; crates, κυρηβάω, νίκη, hamus, laberna, πέρθω, divido, orge, τείρω, ὀδύνη, ἀχέω, λύπη, dolso, mæror, κόπος, ὀργὴ, δειλὸς, δέος, δίω, metus, μόθος, φοβέω, βολαὶ, ῥέμω, ἀστέμβω, κινύρομαι, ὀδύρομαι, θρέω, lamentum, ἰάλεμος, lugeo, μέρμηρα, ἐριννύς, ὀϊζὺς, οἶτος, οἶκτος, miser, cassus, κῆδος, ὀχθέω, ἔλεος, δύη, sons, fribolum, ἄω, πότμος, orbare, ὀρφὸς, cimber, κλέπτω, λείπω *ab Oriente fluxerunt*. Guvia, σκάμβυκες, varus, vara. *Facciolatus notatus*. Vibia, sublices, σταυρὸς, crux, ἰκρίον *Hebræis natales acceptos referunt*.

CAdo apud Vossium derivatur a κάτω hoc est *deorsum*, & a χάζω *cedo*, cujus aorist. II. χαδεῖν. Neque desunt qui ducant a χάω hoc est *hisco*. Verum nugæ canoræ. Nam *cado* venit ab Orientali כשל *casal*, ש in *D* versa. Hebræa vox sonat *corruere*, *labi*, & ipsum *cadere*. Id adeo verum, ut inde etiam veniat Italicum *cascare*, nempe ex *cascal*. Ἠμύω *cado*, *inclino* ab המעד *emaad vacillavit*, *nutavit*, *lapsus est*. *Scabo*, & *scobs* derivantur a שבב *scabab fragmentum*, seu ipsum *scobs*. Ἀράσσω, ἀράττω *amputo*, *abscindo*, *tundo*, *dejicio* ab הרץ *araz* ex רצץ *razaz*, *quassavit*, *confregit*, *collisit*. Τύπτω *verbero*, & Τυπέω *verbero*, *percutio*, *tundo* factum a תפעם *tipaam* ex פעם *pulsavit*, *percussit*. Σπαράσσω *lacero*, *dilanio* fit ab Hebræo פרץ *paraz rupit*, *fregit*, Σ initiali addita; de qua adi Vossium. Σφάζω *macto* verissime factum ab זבח *zabah* idem, alternante *Z*, atque *Z* in *S*, & *β* in *φ* abeuntibus. Ὀλύω *perdo*, *perniciem affero* venit ab עולל *olel male affecit*, *confecit*. Τρέω *tremo* a תרעלה *tarela horror*, *tremor* ex רעל idem. Πτοέω *terrefacio* derivatur a פחד *paad pavit*, *expavit*, atque in *Iepahel exterruit*, duntaxat *D* in *T* versa. Ὀλόπτω *vellico*, *decortico* exstat ab חלף *alap excidit*, *immutavit*. Σμύχω *attero*, *absumo*, *corrumpo* factum a מחץ *macaz fregit*, *vulne-*

neravit, *percussit*. Ἐρείπω *everto*, *demolior*, *prosterno* venit ab הרופה *eropep* *concussit*, *quassavit*. Ῥαίζω *profligo* ab הרס idem, vel a רצץ *razaz quassavit*: Κεάζω *findo*, *frango* a קצה *caza amputavit*, *scidit*.

Cassis *pro galea est a Tuscis, ac dici videtur quasi* carassis *a* κάρα *id est* caput. Ait Vossius. Jure vir summus, & acute putat hanc vocem ortam a Tuscis, sed male dictam credit quasi *carassis* a κάρα. Verosimilius videtur esse ab Hebraico כסה *casa texit*, *occultavit*, *celavit*, unde כסוי *cesui* & כסות *cesut tegumen*, *operimentum*. Armilausa, æ, vestis genus rubri coloris, forte sagum militare. *Isid. Orig. lib. XIX. c. 22. Armilausa vulgo vocata, quod ante atque retro divisa, & aperta est, in armis tantum clausa; quasi armiclausa*. Paul. Nolan. ep. 22. post init. *Sibi illi habeant armilausam suam, & suas caligas*. Meminit & Juvenalis Scholiastes *ad Sat. V. vers.* 143. Hæc Facciolatus apud Calepinum. Porro vestis sine dubio est militaris; sed num ista vox constat ex *armis* hoc est ὅπλοις, an ex *armis* scilicet *humeris* dubito; in quam sententiam descendit Isidorus loco citato. Altera vocis pars est *lausa*, quæ fluxit ab Orientali לבש *lavas vestivit*, *induit se*, unde לבוש *leus vestimentum*. *Crates* rara quædam lignorum, viminum, vel ferramentorum connexio venit a Chaldaico קטר *catar ligavit*, *colligavit*. Κυρηβάω *pugno*, & *occurso cornubus* factum a קרב *accessit*, *congressus est*, unde קרב *cereb pugna*, *prælium*. Νίκη *victoria*, & νικάω *vinco* ducuntur a נצח *nizeah vicit*, *superavit* צ in C versa. *Hamus* ab חמס *amas abstulit*, *arripuit*. *Laberna* vox barbara; quæ exponitur ferramentum latronum, vel furum, dicta ab להב *laab mucro*, *acies*. Πέρθω *perdo*, *diruo*, *everto* factum ex פרץ *paratz rupit*, *irrupit*, *disrupit*. *Divido* fit ab *di*, & *vido*. Hoc vero *ἀμέσως* ab בדל *vadal separavit*, *discrevit*. *Orge* in Glossis Isidori exponitur *occide*. Puto dictum ex הרג *arag occidit*, *interfecit*. Τείρω *vexo*, *affligo* ab Hebræo צור *tur arctavit*, *hostiliter pressit*; *unde* הציר *etir pressit*, *angustia affecit*, *anxit*, & צר *tar angustia*.

Ὀδύνη *dolor* dictus est per metathesin ab הנוד *anud* ex נוד *nud doluit*. Ἀχέω *doleo*, *ægre fero*, *tristor* fit ab הכאה *ica ægritudine*, seu *dolore afficere*. Λύπω *doleo* a דאב *daab doluit*, unde דאבה *deaba mæror*, *D* in *L*; atque *B* in *P* versa. *Doleo* fit a תחל *taal* ex חול *ul doluit*. *Mæror* factum a מר, quod idem est; Quod etymon etiam vidit Vossius. Κότος *ira*, nisi ineptire amas, ducas a כעס *caas indignatus est*; & *indignatio*, *ira*. Ὀργὴ item *ira* venit ab הרגיז *irgiz* ex רגז *ragaz commoveri ira*, und רגז *regaz ira*. Δειλὸς *timidus*, unde δειλόω, manavit a Chaldaico דחל *deal timuit*, unde etiam δέος *timor*; & δείδω, & δίω idem. *Metuo metus* a μάθος. *Nam* μάθος *inter alia etiam* φόβον, *sive* metum *signat*, *ut Hesychius testatur*. *Absque hoc esset*, *non incommode deduxeris ab Jonna* μεθίεμαι *pro* μεθίεμαι, *sive a* μετιέω *hoc est* remitto; *Ac non audiendus Nunnesius*; *qui* metuo κατὰ μετάθεσιν *putat fieri a* δειμαίνω domo. Hæc ferme Vossius de vocis origine. *Metus* autem fluxit ab Orientali מחתה *meita terror* ex חתת *catat territus*, *consternatus fuit*, unde etiam venit μάθος Hesychianum. Ab ipsa voce מחתה *maita* per metathesin forte evasit *timeo*. Φοβέω *timeo* ortum a פחד *faad*, alter-

nan-

nante *P*, atque in *B* versa. Ἀγάλλομαι, & ἀγαλλιάω *exulto* ab חגול *agul* idem.

Βολαὶ dicebantur olim *dolores partus*. Apposite hoc vocabulum descendit ab *ebel* חבל *dolor parturientium*, ut in Jes.LXVI.7. Ῥέμω *doleo*, *penitto*, *putrefacio* venit a רמם *ramam verminosum fieri*. Ἀτιμάζω *contristo*, *tristitia afficio* fit ab האריב *eedib dolore fecit*. Κινύρομαι *lamentor* emersit a קונן *conen lamentatus est*, unde קינה *cina lamentatio*. Ὀδύρομαι *ploro*, *gemo*, *fleo*; sed advertendum prius fuisse ὀδύρω licet inusitatum, cujus origo detegenda. Porro ὀδύρω per metathesin venit ab חריד *erid plorare*. Θρέειν secundum Hesychium est θρηνεῖν, & θρεομένη θρηνοῦσα, & θρεόμενον ὀλοφυρόμενον. Itaque & θρέειν, & θρῆνος *luctus*, *lamentatio* veniunt a תרוד *tarud plangere*, *plorare*. *Lamentum*, & *lamentari*. Delirant Grammatici in assignanda ejus origine. At *lamentum* videtur productum ex *lamen*. Hoc autem factum ex דמע *dama lacrimatus est*, unde *D* in *L* versa fit *lamen*, ex quo *lamentum* fruticat. Ex ipso ידמע *idma*, seu *iadama lacrymatus est*, emersit Græcum ἰάλεμος, *lamentum*, *ploratus*. *Lugeo*, & *luctus*, descendere videntur ex נוגה *nuga mœsta* ab הוגה *mœstitia affecit*, *N* in *L* versa. Quare *lugeo*, & *luctus* sæpe sumuntur pro *habitu*, *vultu*, & *veste luctus*, seu *lucubri*, seu *mœstitiæ*. Hinc Livius lib. II. ait: *Matronæ Junium Brutum annum, ut parentem luxere, & tanto tempore P. Valerium*. Idem L. XXII. c. 56. narrat post Cannensem cladem Senatus-Consulto cautum esse, ne Matronæ ultra triginta dies in luctu essent; quod decretum pro dolore accipi non posse contendit sapienter Valla, quandoquidem in potestate Senatus non erat dolori imperare, sed potius vesti lucubri, ceterisque externis doloris indiciis. Id liquido apparet ex Valerio Max. l. I. c. I. n. 15. ubi idem in hunc modum refert: *Senatus per pugnam Cannensem decrevit, ne Matronæ ultra trigesimum diem luctus suos extenderent, uti ab his Sacra Cereris peragi possent: quia majore pene Romanorum parte virorum in exsecrabili solo jacente, nullius penates mæroris expertes erant. Itaque Matres, ac filiæ, conjugesque, ac Sorores nuper interfectorum abstersis lacrymis, depositisque doloris insignibus, candidam induere vestem, & aris dare tura sunt coactæ*. Ita Valerius M. Μέριμνα *cura*, *sollicitudo* omnino dicta ex מרורים *merorim amaritudines*, *exacerbationes*; unde etiam dictum μερμαίρω *curo*, & μέρμηρος, & μέρμηρα *sollicitudo*, *cura* geminata voce ex מר *mar*, seu מרר *marar*. Ἐριννὺς forte dicta ab חרון *ira*. Ὀϊζὺς *ærumna*, *miseria* ab הציר *ezir angustia affecit*, *pressit*, *anxit*. Οἶτος *miseria*, *calamitas*, *interitus*, *exitium* dictum ab איד *ed interitus*, *calamitas*, *exitium*, ד in *T* versa. Οἶκτος *misericordia*, *miseratio* ab התחנן *itcanon*, per metathesin ex חנן *canan misericors*, *misertus fuit*. Ἔλεος *misericordia* venit ab חלה *ala deprecari*. *Miser* frustra derivatur apud Vossium ex μύσος *scelus*, vel a μισῶ *odi*, aut a μίσεος. Neque recte ducitur a Mazochio ex מצער *misar parvus*. Nam venit vel ab מצר *mesar angustia*, *pressio*, vel ab מחסור *masor egestas*, *penuria* ex חסר *hasar defuit*, *defecit*, *caruit*. *Cassus* pullulat a חסר idem. Nam nullo pacto ex *caree* extundi poterat. Etenim ex *caritum* fieret *cartum*, non *cassum*.

Κε-

[illegible] Κῆδος *cura*, *sollicitudo*, *mœror*, *luctus*, *tristitia* fortasse fluxit ex קוץ *cum tædere*, & *vigilare*. Ὀχθέω *indignor*, *gravor*, *gravate fero* exstat ab הקיץ *ecit tædio afficere*, ex קוץ, vel ab הקוט *acut fastidio fuit*. Ἄτη *infortunium*, *miseria*, *calamitas*, *ærumna* ducitur per metathesin ab Hebræo איד *ed* seu *id*, quod idem est. *Sons* exponitur βλαβερὸς, & ducitur a σίνω *noceo*, unde σίνος. Id vero venire videtur ab אסון *ason exitium*, *damnum*, *calamitas*. *Fribolum* si Isidoro fides præstanda, est *divortii genus*, lib. X. cap.8. Hæc lexis licet caret Latini Auctoris exemplo, attamen inde manavisse videtur *fribusculum* apud Ictos. Videsis leg. 32. Dig. de don. int. viv. & leg. 31. Dig. de jur. dot. Haud immerito *fribolum* suam originem acceptam referre debet Orientali linguæ: Nimirum fluxit ex Hebræo פרד *farad separavit*, *divortium fecit*. Ἄτη *damnum*, *noxa*, & ἀτάω *lædo*, *noceo*, *noxam*, *damnum affero* fluxit ab Hebræo איד *ed*, seu *ad* (si τῷ *aleph* rationem aliquam habere curæ nobis est) *damnum*, *exitium*, *calamitas*; *D* in *T* versa. Πότμος *sors*, *fatum*, *casus*, *interitus*, *mors* videtur fluxisse ex פיד *pid oppressio*, *infortunium*, *casus*, sive *eventus malus*, *calamitas*, *perditio*. *Orbare*. *Est ab* orbus . . . . Orbus *vero dicitur ab* ὀρφὸς, *quod idem ac* ὀρφανὸς. *Sane apud Hesychium est*, ὀρφοβόται, ἐπίτροποι ὀρφανῶν *hoc est* curatores orphanorum. *Quod si cui vox* ὀρφὸς *suspecta est*: *per me licebit*, *ut* orbus *dici putet*, *quasi* orphanus *ab* ὀρφανὸς *hoc* (*ut Etymologici Magni auctor ait*) *venit ab* ὀρφνὴ *hoc est* σκοτία, *ut* ὀρφανὸς *sic dicatur quasi* ὀρφνὸς *hoc est* σκοτεινὸς, *quia nempe* in tenebris, ac squallore versatur. Hæc Vossius, qui sæpe tamquam νήπιος Græculorum delirantium vestigia premit. Porro veriloquium ab uno Oriente arcessi potest. Hinc *orbo*, & ὀρφανὸς, seu ὀρφὸς Hesychianum descendunt ἐρήμοι ab Orientali חורב *ereb vastitas*, *desolatio* ex חרב *harab vastari*, *desolari*. *Cimber*, si Festo credere fas est; lingua gallica denotat *latronem*. Porro fluxit ab Hebræo גנב *ganab furatus est*, *surripuit*, *G* in *C*, & *N* in *M* versis; nam hæ litteræ affines sunt. Hinc ex *Gamal Camelus*. Ex ipso גנב *ganab* ortum quoque gr. κλέπτω *furor*, *surripio*. Λείπω *linquo*, *relinquo*, *desum*, *deficio* factum a רפה *rapa remittere*, *deficere*, & *ripa remissum reddit*, *destituit*; *R* in *L* conversa.

Guvia, *lignarii instrumentum fabri*. Isid. lib. XIX. c. 19. *Cantherium gallice guvia*. Ita Bochartus tom. II. col. 1210. Sanè *guvia*, quod est *cantherius* venit ab גב *gav*, unde גבים *gevim cantherii*, *trabes*. *Guvia* vero *vas vitreum* fortasse a גביע *scyphus*. Σκάμβυκες quid sint, præter alios, docet Vossius in voce *Varus*, ubi ait: *Varos esse furcillas*, *argumento est*, *quod sic interdum dicantur furcillæ*, *quibus tolluntur retia*, *quæ σκανδάληθρα καὶ σκάμβυκες Græcis dicuntur*. Porro τῶ σκάμβυκες singularis debet esse σκάμβυξ. Id vero fluxit ex Hebræo גב *gab*, unde גבים *gebim trabes*, *S* addita ab initio, id quod Græcis familiare esse arguit Vossius in de permut. litt. ubi ita habet: *Plenioris soni gratia Σ principiis vocabulorum sæpe numero addebant Græci*, *dicentes* φῶ, σφῶ, φάζω, σφάζω, μῶ, σμῶ; σμήχω, μέρδω, σμέρδω, μῦς, σμῦς, μυδρος, σμυδρος, quæ ex antiquis auctoribus adducit Hesychius. Dicebant quoque σμίκρος, & σμύραινα pro μίκρος, & μύραινα. Hæc Vossius. Cui alia addi possent, uti

σμκ

σμάραγδος pro *μάραγδος*, *σφάκελος* pro *φάκελος* atque alia id genus. *Varus*, seu *vari* quid denotent, discimus ex Varronis quarto de L. L. *Vallum*, ait, *vel quod ea varia ærumnæ essent*: Nam ærumnæ secundum Festum sunt *furcillæ*. Idem evincitur ex Lucano lib. IV. ubi ait:

> *Aut dum dispositis attollat retia varis*
> *Venator*.

Ubi sane nihil aliud sunt *vari*, nisi furcillæ, quibus tolluntur retia, quæ apud Græcos dicuntur *σκανδάληθρα*, & *σκάμβυκες*. Videsis Vossium in hac voce. At Facciolatus in *vara* apud Lucanum loco citato non *varos* masculino genere, sed *varas* esse intelligendas contendit. Ait enim: *Varæ sunt furcillæ bicornes erectæ, quibus retia ad aucupium tenduntur*. Verum infirmam caussam fovendam aggressus videtur Facciolatus, qua facile cadet, quoscumque judices adhibuerit. Nam liquido, & manifeste Varro facit a Vossio, quandoquidem Varro ait: *vari, ac ærumnæ essent*. Haud vero inficiari possumus occurrere apud auctores vocem *varam*, & *varas*, quæ *lignum transversarium* designat. Quod attinet ad etymon cum *varus*, tum *vara*, atque ipsa *vibia* dicta ab בריח *veria vectis*, vel Chaldaico עברין *averin repagula*, ע, utpote quod est spiritus, in *S* versa, & *R* in *L* abeunte. *Σταυρὸς palus*, *vallus* videtur descendere ex שתל *satal*, unde שתילים *satilim plantæ*, *L* in *R* versa. *Crux unde sit, obscurum est: nec puto etymon ejus crucem Grammaticis figere debere. Videtur proxime accedere ad ἰκρίον, quod notat* palum erectum, vel tabulam arrectariam. *Sane & Hesychio esse dicitur σανίδωμα ἢ ξύλον ἐν ᾧ οἱ κακοῦργοι ξέονται. Atque ita apud Suidam legas, ἰκρίῳ ἰουδαῖοι τὸν Σωτῆρα προσήλωσαν*. Hæc Vossius de origine. Porro autem *ἰκρίον* venit ab הקורה *acora trabs* ex קרה *contabulare*, unde etiam *crux* evasit, vel a קרש *keresc tabula, asser*.

EXERCITATIO IX.

CAPUT I.

DEus, θεὸς, *thovt orientale audit*. *Notantur Grammatici*. Isis, *unde*, & *cur servatrix dicta*. Curitis *Juno*, & *curis hasta*. *Ejus etymon*. *Falsus Mazochius*. Murcia, *quid*; & *unde*. Cerusmanus *ab Oriente*. *Idem esse, ac dominus cœli evincitur*. Crepi; *iidem*, *ac* Luperci *secundum Festum*. Comotriæ *Vestæ-ministræ*. *Ab ejus ministerio sibi partum nomen*. Veleda *virgo apud Germanos*; *tantumdem valet apud Hebræos*. Corybantes *ab* קרב, *vel* כרוב, *vel a* חובר. Aruns, Erichtho *magum denotant*. Μάγγανον *uti diversa notat, ita diversæ originis est*. Carmen *prius* casmen, & calmenæ *a Phœnicio* קסם *nuncupatæ*. Λῖνος, αἴλινος, nænia, οἶμα, rumor, hymnus, hymen, ὕδω, αὐλὸς, laus, ἐλελίζω, λέω, λαλέω, λέσχαι, λέσχη, convicium *ab Oriente profecta*. Aphrodite. *Grammaticorum nugæ*. Βιτίω, ποιέω, ἔπω, opus *Hebræam originem jactant*. Dusius. *Occurritur Vossio*. Druides, Œdipus, Evages; *resistitur Bocharto*: Brachmanes, Samanei *a plagis Orientis transmissa*. Gigantes *a proceritate dicti*; *necnon ex* נפלים *dicti* νεφεληγέρεται, γεφεληγερέτης. Ζεὺς. *Ex similitudine* νεφελῶν *nubium cum nephilim orta fabula*. Phalantus, Astylus, Atlas, Riphæus *Phœnicio idiomate appellati*.

DEus gr. θεὸς frustra a Grammaticis ducitur a θέειν *currere*, vel θεᾶσθαι *intueri*, vel δέος *timor*. Nam istud vocabulum est Orientale, uti mox patebit; idcirco Phœnicium, sive Hebræum etymon investigandum. Heic autem rem sic ordiri in animo est. *Deus* Latinis, Græcis θεὸς, hoc vero haud multum abludit ab Ægvptiaco *Thoyt*, quomodo nuncupabatur *Mercurius*, seu *Theutates*. Hinc Vossius postquam pueriles Grammaticorum etymologias in medium protulit; ait: *Sed tamen verius puto sic vocari a* די *id est* sufficere, *unde* שדי, *quod solus Deus sit* αὐτάρκης. *Vel potius ab Ægyptio nomine Mercurii Alexandrini, quod Ciceroni est* Thoyt, *Arnobio* Theutates, *Lactantio* Theut, *Eusebio* Thoth, *unde & lubens deduxerim Germanicum* god: *quamquam vulgo* god *dici velint, quasi* goet *id est* bonus. *Mihi propria magis conjectura placet, quia sciam* Mercurium, *ut Ægyptiis* Thoth, *ita Teutonibus dictum* woth, & guoth, *sive* gnod, *unde* κατ' ἐξοχὴν god. *Paullus Warnefridi l. 1. de gestis Langobardorum cap. IX.* Wodam sane, quem adjecta littera Guodam (*sic scribo*) dixerunt, ipse est, qui apud Romanos Mercurius dicitur, & ab universis gentibus, ut Deus

 ado-

adoratur. Hæc auctor memoratus. At satis, superque miror, tantum virum hærere in assignanda ejus origine ab Ægyptio *Thoyt*. Porro dispiciendum, an vera sint, quæ litteris Scriptores commendarunt, atque hujus originis vestigia exstent in archetypo fonte Hebræo. Porro apud Hebræos Isai. c. XIX. 3. occurrit vox אטים *itthim divini*; nimirum quos consulebant Ægyptii; & quoniam prophetia propria Dei est, hinc vox אטים translata ad θεῖον denotandum. Ceterum vox אטים *itthim*, cum Isaias de Ægypto loquatur, videtur Ægyptiis familiaris, & significatio magis patuit; cui sane respondet Ægyptiacum *Thoyt*, de quo supra. Vocabulum אטים *itthim* sive significet *divinos*, sive potius sint *idola* Ægyptiorum, magis origo nostra firmatur. *Isis*, ait Vossius in Etymologo, *facile credo esse ab* אשה *hoc est* mulier. *Sed asseverare non ausim ejus cultum cepisse originem ex eo, quod Ægyptii ab Israelitis audissent virginem fore θεοτόκον, quæ conjectura est Casparis Peuceri de divinat. Exstispicum*. Ita Vossius. Verum facilius autumo *Isis* dictam ab ישע *iasa salvavit, servavit, & iesa salus, auxilium, conservatio*. Neque id temere. Nam Isidem sanitati restituendæ præesse crediderunt Ethnici, idcirco teste Pausania l. VIII. nomen *servatricis* apud Arcadas nacta est. Quod sane adprime quadrat etymo τῆς *Isidis*, quod præstitimus. Insuper idem suadent vota Isidi soluta ob valetudinem confirmatam, de quibus optime disserit Fabrettus c. VI. a p. 469. variisque inscriptionibus rem conficit. Hinc illa carmina Tibulli, quæ nos docent in Isidis templis tabellas curationum indices fuisse suspensas l. I. eleg. 3. ubi ait:

Nunc dea, nunc succurre mihi; nam posse mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

Præter Fabrettum loco superius allato adeatur Philippus a Turre in dissert. qua agit de Diis Aquilejensibus.

Curitis Juno dicta est a *curis hasta*. Vossius in voce *quiritare* ait: *Meo judicio a Curibus est* Quirites, *&* Quirinus; *non contra. Nam* Quirites *proprie, qui* Cures *incolebant Sabinorum oppidum, in quo regnabat Tatius* . . . . *Dubitem vero, num* Curibus *sit nomen a* Curis, *quæ Sabinis, Festo teste*, hastam *significat: an* hastæ *a* populo hastato *sit impositum nomen*. Hæc ille de voce *Quirites*, & *Curis*; cur vero Juno dicta sit *Curitis* ne γρῦ quidem. Servius de *Quirino* disserens in I. Æn. affirmat sic fuisse nuncupatum, quod *hasta* uteretur, quæ Sabinorum lingua *curis* dicitur. Macrob. Saturn. l. I. cap. IX. *Quirinum* (scilicet Janum) *quasi bellorum potentem ab* hasta, *quam Sabini* curim *vocant*. Mazochius apud Vossium in voce *Curitis* ait: Curetis, *sive* Curitis (*quorum illud in Servio locis pluribus; hoc apud Festum in* Curitim, *&* in Celibari *scriptum legitur*) *alterum erat Junonis nomen. Et quidem Junonem Faliscam sic appellatam fuisse, docuit Tertullianus Apologet. c. XXIV. his verbis*: Faliscorum in honorem Patris Curis, & accepit cognomen Juno. *Quamvis autem in eo dissentiat Septimius a ceteris, quod hi a* curis *hoc est* hasta *vulgo sic dictam velint, non a Patris sui nomine; tamen ex Florente nostro hoc discimus, quod* Curetis, *seu* Curitis *erat Faliscorum, hoc est Etruscorum numen. Verior tamen, fateor, ap-*

pel-

pellationis causa erat, quod Juno Falisca hastata erat: hasta autem Curis, aut Quiris dicebatur: unde & Quirino etiam, & Quiritibus ajunt quæsitum nomen. At in cujusnam linguæ peculio vox curis erat? In Sabinorum, ajunt. Verum cur a Sabino vocabulo dea, quæ Tuscorum erat, nomen accepisset? Atqui mihi facile persuadeo, ita Sabinos vocem Curim usurpasse, ut eam tamen primitus ab Etruscis acceperint: de quo minime dubito. Maxime cum idem vocabulum sit prorsus Orientalis originis. Hebraicum quidem קור Cur, seu quir (cujus plurale usurpat Isaias) telas significat: at קורים Kurim, seu quirim Chaldaice est liciatorium; usurpaturque in Beresit Rab. 49. . . . . . At texentium liciatorium simile hastæ fuisse, constat ex pluribus Scripturæ locis ex I. Sam. XVII. 7. & II. Sam. XXI. 19. & I. Paral. XI. 23. XX. 5. Hinc facile & idem nomen ad utrumque significandum usurpabatur: & apud Tuscos ex Oriente profectos Kuris sive Quiris tum liciatorium, tum hastam notabat. Hæc Mazochius pereruditè de more suo adstruit. Verum licet ne latum quidem unguem ab iis, quæ Auctor docuit discedere liceat, tamen quod attinet ad etymon, dissentire reor. Nam קור telam notat apud Hebræos, & quamvis קורים in Beresit Rab. liciatorium valet, tamen tum quia liciatorium non est unum atque idem cum hasta, tum quia nemo esse certus potis est, hanc vocem קורים antiquitus, atque hoc sensu adhibitam apud Chaldæos, tum denique quia origo magis promta, atque verior nobis præsto est, ideo eam rejicimus. Porro *Curis hastam* designabat, uti apud omnes in confesso est, atque supra ostensum. Atqui apud Hebræos est קורה *cora*, seu *cura* (nam uti alias sæpe monui Hebraicum ו modo in *O*, modo in *U* transit) quod vulgo exponitur *trabs*, *tignum*, seu *hasta grandis* (quandoquidem apud Græcos δόρυ dicitur) idque factum Orientali loquendi genere, atque heroico modo. Idque mihi longe verius rem acu tangere videtur.

Murcia Dea amoris, seu Venus, & Dea segnium, quæque murcidos homines reddit, uti ait Augustin. l. IV. de Civ. Dei c. 16. & Arnob. lib. IV. Inde *murcidus* apud Plautum Epid. 3. c. 12. Sane istud vocabulum est demo Orientis; nam *ἀμύρος* fluxit ab מרך *morec*, seu *murec mollities* ex רכך *racac mollis*, *tener sum*. Licet Venus *myrtea* dicta esset, tamen non a *myrtea* factum *Murcia*, quæcumque ea sit Dea; nam immanis est discrepantia inter utramque vocem, sed ab Oriente uti vidimus. *Murgiso iners*, *desidiosus* secundum Festum. Dictus a מרגיז *margiz* ex רגז *ragaz contremiscere*, ut sit *trepidus*, *contremiscens* ad aggrediendum opus. *Cerusmanus*. Josephus Scaliger censet *cerimonias* dici ab antiquo *cerus* id est *sanctus*, unde in Saliari carmine *cerus manus* id est *sanctus*, *bonusque*. Vide Vossium in voce *cerimonia*. Festus, seu ejus compilator Paulus Diaconus in voce *Matrem Matutam*, *cerus manus* interpretatur *creator bonus*. Verum in re veteri, atque obscura non aliunde lux nobis affulgere poterit, nisi ab Oriente. Sane cum ista vox sit perantiqua, in carmine Saliari adhibita, atque Festus conjunxerit cum *Matre Matuta*, non alium esse puto, nisi *Solem*, qui creditus *pater auroræ*. Adde quod Solis cultus est vetustissimus. Sane fluxit ab Hebræis hocce vocabulum, nimirum a חרס *ceres sol*, & אמן *aman nutrivit*, *fidelis fuit*.

 Sed

Sed potius eamdem vim habet *Cerusmanus*, ac *Balsames* punicum; uti videre licet e Plautino Pœnulo, ubi Hanno Pœnus hac voce utitur. Hinc Philo Bybliensis ex Sanchoniatone Berythio apud Eusebium Præparat. Evangel. ait: *τὸν γὰρ θεὸν ἐνόμιζον μόνον οὐρανοῦ κύριον, Βεελσάμην καλοῦντες, ὅ ἐστι παρὰ Φοίνιξι κύριος οὐρανοῦ, Ζεὺς δὲ παρ᾽ Ἕλλησι.* Ad verbum igitur est, uti admonet Vossius, *Ζεὺς ὀλύμπιος*: nimirum בעל שמים *baal scemaim* Hebraice, *dominus Cœli*. Et sane *cerusmanus* fuerit *cersameu*, pro כר שמים *car scemaim princeps Cœli*. Ceterum si *cerus sanctum*, & *manus bonum* significare certaveris, erit *cerus* a קריש *radix sanctus*, *D* in *R* versa, & *manus* ab אמן *fidelis*, *verax*. Sed priori sententiæ hærendum.

Creppos, seu potius *Crepos* ait Festus, *Romani Lupercos dicebant, a crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in Lupercalibus nudos discurrere, & pellibus obvias quasque feminas ferire*. Profecto dictos credo a כפר *capar*, seu *cipper expiavit, expiationem fecit, placavit*, quod proprium erat Lupercorum, qui Lupercalia celebrabant, seu sacrificia. Hinc fortasse ex נכפר *nicpar* idem; *N* in *L* versa atque metathesi adhibita fluxere *Luperci*; nam anilis fabula est eorum, qui de *lupo*, seu *lupa* deducunt.

Comotriæ, *Romæ Vestæ Ministræ nuncupatæ sunt* uti Festus est auctor. *Comotria* autem Ministra Vestæ non aliunde mihi dicta videtur, nisi ab Orientali voce כמר *camar*, quod in Niphal est *incalescere*, *flagrare*, *atrari*, unde participium כומרה *comera* nimirum femininum, & ה in ת abeunte *comerat* כומרת, & metathesi facta τοῦ *R*, & *T* *Comotria*. Adde quod ex eodem כמר exstat apud Hebræos כמרים *cemarim*, quos exponunt vulgo *sacrificulos*, sed proprie, *atratos*. Hinc in *Targum*, ut monet Buxtorfius כומרא *& pluraliter* כומרין *camrin Sacerdotes gentiles*, & *idololatræ*. *Hodie Judæi Monachos sic vocant*, & כומרית *cumrit est Monialis*. Apposite *Comotriæ* Vestæ Ministræ erant, quæ cum ignem fovere, atque nutrire deberent, mirum quantum inter se conveniant. *Veleda* erat quædam Virgo apud Germanos tantæ auctoritatis, ut ab eorum plerisque loco numinis haberetur, teste Tacito de German. c. VIII. Et Stat. Sil. IV. v. 90. ait: *Captivæque preces Veledæ*. Porro vox *Veleda* profecta ab Orientali בתולה *vetula virgo*, unde metathesi facta *veleta*, & *veleda*, *T* in *D* abeunte.

Corybantes Sacerdotes Matris Ideæ dicti ab קרב *carab accessit*, atque *obtulit*, quod proprium Sacerdotum, vel a כרוב *cherub*, quadere videsis, quæ in *Cerberus* dicta habebimus. At Strabo in X. *agnoscit*, ait Vossius, *ex quorumdam mente non* Curetas *solum*, & Idæos Dactylos, *sed etiam* Corybantes, Telchinas, *eosdemque credi, vel parum differre*. Igitur cum *Corybantes* iidem credantur, ac *Telchines*, aut saltem parum differant, forte rectius dicti sunt a חובר *cober*, seu *cobera socius*, *socia incantans*, metatheseos beneficio; quod quadrat cum Telchinibus. *Aruns* *tis Vates Tuscus* divinandi arte celebris Luc. l. I. *Eritho Thessala maga* ambo dicti ab חרטום *artom*, seu *arthom magus*. *Μάγγανον venenum*, *præstigiæ*, *machinamentum*, seu *machinamentum præstigiosum*; item *pessulus*, *repagulum*, *obex*. Quod attinet ad primam significationem venit a מעונן *megonen præstigiator*, *præstigiis utens* ex

עונן

מנעול *mangul* idem *L* in *N* versa. *Camenæ*, & *carmen*, unde dicta, expediendum. *Carmen pro vincta oratione*, ait Vossius, *unde veniat non ita apertum est. Vir summus censet esse ab Chaldæo* כרמא carma: *hoc est vitis, vel vinea, quæ Hebræis* כרם cerem. *Nempe arbitratur vocem hanc primo signare vitem; inde cœpisse accipi pro dolio: item* scena plaustro imposita, *unde carmina fundebantur. Quod probat ex illo Hesychio:* Καρμα, πίθος. Καρμα καὶ ἐπὶ τῆς ἁμάξης σκηνή. *Ac* scena *quidem, unde* carmen *dicebatur, sic ei dicta putatur, quia vite esset tecta; nam a vinitoribus, ac vindemiæ tempore* carmen *est inventum, saltem comicum, & tragicum: eoque & carmini inde nomen* . . . . *Mihi tamen simplicius, veriusque videtur, carmen esse factum a* casmen, *quod a* casno, *unde & primo* Casmenæ *dictæ, quæ postea vocatæ* Carmenæ, *postremo* Camenæ, *ut recte monet Varro l. V. de L. L.* &c. Hæc vir clarissimus. Sane isthæc via ineunda, nimirum, quod primo *casmen* dictum, ideo τῦ *casmen*, & *casmenæ* investiganda origo. Porro cum *casmenæ*, tum *casmen* ἀμέσως veniunt ab Orientali קסם *casam divinavit*, unde קסם *cesem divinatio*, *oraculum*; quod omnino certum est. Hinc quisque per se facile colligere potest, quanti faciundæ aliorum falsæ origines; quandoquidem a veriloquii scopo aberrant. Hanc etymologiam tamen jam Cl. Bochartum vidisse reperi. Hic quoque juvat aliorum vocum huc facile pertinentium inquirere originem.

Λῖνος *erat canticum* θρηνητικόν, ait Vossius in voce *lessus*, *ut ex Athenæo, & Eustathio constat. Quod etiam* αἴλινος *dicebatur ex* αἶ Λῖνε, *quia proprie fuerit deploratio Lini herois ejus, qui Uraniæ filius fuit*. Verum ita rem comparandam puto, ut αἴλινος sit vox primigenia, unde λῖνος; quidquid contra de Lino fabulantur. Nam αἴλινος ἀμέσως fit ab Hebræo אנינה *anina lamentum*, *ploratus*, tantummodo priore *N* in *L* mutata. Hinc fortasse majori jure fluxit *nenia* ab אנינה, & *nenia* recta ab אנינות *aninut*, seu *aninuta* idem, unde & αἰανὸς *mœstus*, *gravis*, quam ab נה geminata; licet & נענה *naana*, & *naanat* ex ענה *ana respondit*, *cecinit*, *cantavit*, & *afflictus fuit*, haud admodum alludunt. Οἴμη pro *via* profluxit ex אם *em*, quod exponunt *bivium*, pro ᾠδῇ vero, seu *carmine* fit ab אמר *amar dixit*; hinc Hesychio est etiam λόγος, ἱστορία, φωνή. Ab ipso *amar* seu אומר *omer dictum*, *sermo* factum *rumor* per metathesin, quod equidem verius, quam illud Vossii insanientis ductum a ῥεῦμα *fluxus*, vel Mazochii a דום *dum silvit*. *Hymnus* venit etiam ab אמר *omer*, seu *ymer dictum*, *sermo* ex אמר *amar dixit*, *locutus est*; unde & *hymen*, & *hymenæus* recta descendunt. Ὑδῶ quod vulgo explicatur *celebro*, *cano*, *dico*, omnino est ab Hebræo הודות *ode*, seu *yde*, quia sæpe ו transit in *Y* græcanicum; eo quod ו medium est inter *U*, & *Y* græcorum, *celebravit*, *laudavit*. Αὐλὸς *tibia* ab חליל *alil fistula*, *tibia*. *Laus*, & *laudo*, unde natales repetunt, haud recte extricare valuere Grammatici. Vossius ducit vel a λαὸς *populus*, vel a λάω id est *eloquor*; iccirco adducit illud Hesychii: Λάε ἐλέγησεν, οἱ δὲ ἐφθέγξατο. λάειν, φθέγγεσθαι. Mazochius noster ducit ab הודה *odah laudavit* ל præfixo. At mihi verior, sim-

Sed potius eamdem vim habet *Cerusmanus*, ac *Balsamen* punicum; uti videre licet e Plautina Pœnulo, ubi Hanno Pœnus hac voce utitur. Hinc Philo Bybliensis ex Sanchoniatone Berythio apud Eusebium Præparat. Evangel. ait: *τὸν γὰρ θεὸν ἐνόμιζον μόνον οὐρανοῦ κύριον, Βεελσάμην καλοῦντες, ὅ ἐστι παρὰ φοίνιξι κύριος οὐρανοῦ, Ζεὺς δὲ παρ' Ἕλλησι.* Ad verbum igitur est, uti admonet Vossius, *Ζεὺς ὀλύμπιος*: nimirum בעל שמים *baal scemaim* Hebraice, *dominus Cœli*. Et sane *cerusmanus* fuerit *cersameu*, pro כר שמים *car scemaim princeps Cœli*. Ceterum si *cerus sanctum*, & *manus bonum* significare certaveris, erit *cerus* a קריש *cadis sanctus*, *D* in *R* versa, & *manus* ab אמן *fidelis*, *verax*. Sed priori sententiæ hærendum.

Creppos, seu potius *Crepos* ait Festus, *Romani Lupercos dicebant, a crepitu pelliculatrum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in Lupercalibus nudos discurrere, & pellibus obvias quasque feminas ferire*. Profecto dictos credo a כפר *capar*, seu *cipper expiavit*, *expiationem fecit*, *placavit*, quod proprium erat Lupercorum, qui Lupercalia celebrabant, seu sacrificia. Hinc fortasse ex נכפר *nicpar* idem, *N* in *L* versa atque metathesi adhibita fluxere *Luperci*; nam anilis fabula est eorum, qui de *lupo*, seu *lupa* deducunt. *Comotriæ*, *Romæ Vestæ Ministræ nuncupatæ sunt* uti Festus est auctor. *Comotria* autem Ministra Vestæ non aliunde mihi dicta videtur, nisi ab Orientali voce כמר *camar*, quod in Niphal est *incalescere*, *flagrare*, *atrari*, unde participium כומרה *comera* nimirum femininum, & ה in ת abeunte *comerat* כומרת, & metathesi facta τῦ *R*, & *T Comotria*. Adde quod ex eodem כמר exstat apud Hebræos כמרים *cemarim*, quos exponunt vulgo *sacrificulos*, sed proprie, *atratos*. Hinc in *Targum*, ut monet Buxtorfius כומרא & *pluraliter* כומרין *cumrin Sacerdotes gentiles*, & *idololatræ*. *Hodie Judæi Monachos sic vocant*, & כומרית *cumrit est Monialis*. Appòsite *Comotriæ* Vestæ Ministræ erant, quæ cum ignem fovere, atque nutrire deberent, mirum quantum inter se conveniant. *Veleda* erat quædam Virgo apud Germanos tantæ auctoritatis, ut ab eorum plerisque loco numinis haberetur, teste Tacito de German. c. VIII. Et Stat. Sil. IV. v. 90. ait: *Captivaque preces Veledæ*. Porro vox *Veleda* profecta ab Orientali בתולה *vetula virgo*, unde metathesi facta *veleta*, & *veleda*, *T* in *D* abeunte.

Corybantes Sacerdotes Matris Ideæ dicti ab קרב *carab accessit*, atque *obtulit*, quod proprium Sacerdotum, vel a כרוב *cherub*, quadere videsis, quæ in *Cerberus* dicta habebimus. At Strabo in X. *agnoscit*, ait Vossius, *ex quorumdam mente non* Curetas *solum*, & Idæos Dactylos, *sed etiam* Corybantes, Telchinas, *eosdemque credi*, *vel parum differre*. Igitur cum *Corybantes* iidem credantur, ac *Telchines*, aut saltem parum differant, forte rectius dicti sunt a חובר *cober*, seu *cobera socius*, *socia incantans*, metatheseos beneficio; quod quadrat cum Telchinibus. *Aruns* tis *Vates Tuscus* divinandi arte celebris Luc. l. I. *Eritho Thessala maga* ambo dicti ab חרטום *artom*, seu *arthom magus*. *Μάγγανον venenum*, *præstigia*, *machinamentum*, seu *machinamentum præstigiosum*; item *pessulus*, *repagulum*, *obex*. Quod attinet ad primam significationem venit a מעונן *megonen præstigiator*, *præstigiis utens* ex ענן

ענן *præstigiari* . Μάγγανον vero quatenus denotat *pessulum* factum a מנעול *mangul* idem *L* in *N* versa . *Camenæ* , & *carmen* , unde dicta , expediendum . *Carmen pro vincta oratione* , ait Vossius , *unde veniat non ita apertum est . Vir summus censet esse ab Chaldæo* כרמא carma : *hoc est* vitis , *vel vinea , quæ Hebræis* כרם cerem. *Nempe arbitratur vocem hanc primo signare vitem ; inde cœpisse accipi pro dolio : item* scena plaustro imposita , *unde carmina fundebantur . Quod probat ex illo Hesychio :* Καρέμα , πίθος . Καρέμα ἡ ἐπὶ τῆς ἁμάξης σκηνή . *Ac* scena *quidem , unde* carmen *dicebatur , sic ei dicta putatur , quia vite esset tecta ; nam a vinitoribus , ac vindemiæ tempore* carmen *est inventum , saltem comicum , & tragicum : eoque & carmini inde nomen* . . . . *Mihi tamen simplicius , utriusque videtur ,* carmen *esse factum a* casmen , *quod a* casno , *unde & primo* Casmenæ *dictæ , quæ postea vocata* Carmenæ , *postremo* Camenæ , *ut recte monet Varro l. V. de L. L. &c.* . Hæc vir clarissimus . Sane isthæc via iucunda , nimirum , quod primo *casmen* dictum , ideo τοῦ *casmen* , & *casmenæ* investiganda origo . Porro cum *casmenæ* , tum *casmen* ἀμέσως veniunt ab Orientali קסם *casam divinavit* , unde קסם *cesem divinatio , oraculum* , quod omnino certum est . Hinc quisque per se facile colligere potest, quanti faciundæ aliorum falsæ origines; quandoquidem a veriloquii scopo aberrant . Hanc etymologiam tamen jam Cl. Bochartum vidisse reperi . Hic quoque juvat aliorum vocum huc facile pertinentium inquirere originem.

Λίνος *erat canticum* θρηνητικὸν , ait Vossius in voce *lessus* , *ut ex Athenæo , & Eustathio constat . Quod etiam* αἴλινος *dicebatur ex* αἶ Λίνος , *quia proprie fuerit deploratio Lini herois ejus , qui Uraniæ filius fuit* . Verum ita rem comparandam puto , ut αἴλινος sit vox primigenia , unde λίνος ; quidquid contra de Lino fabulantur . Nam αἴλινος ἀμέσως fit ab Hebræo אנינה *anina lamentum , ploratus*, tantummodo priore *N* in *L* mutata . Hinc fortasse majori jure fluxit *nenia* ab אנינה , & *nenianos* recta ab אנינות *aninut* , seu *aninuta* idem , unde & *nianós mœstus , gravis* , quam ab נה geminata ; licet & נענה *naana* , & *naanat* ex ענה *ana respondit , cecinit , cantavit* , & *afflictus fuit* , haud admodum alludunt : Οἶμα pro *via* profluxit ex אם *em* , quod exponunt *bivium* , pro ᾠδὴ vero , seu *carmine* fit ab אמר *amar dixit* ; hinc Hesychio est etiam λόγος , ἱστορία , φωνὴ . Ab ipso *amar* seu אומר *omer dictum , sermo* factum *rumor* per metathesin , quod equidem verius , quam illud Vossii insanientis ductum a ῥεῦμα *fluxus*, vel Mazochii a דום *dum silnit*. *Hymnus* venit etiam ab אומר *omer* , seu *ymer dictum , sermo* ex אמר *amar dixit, locutus est* ; unde & *hymen* , & *hymenæus* recta descendunt . Ὕδω quod vulgo explicatur *celebro , cano , dico* , omnino est ab Hebræo הודה *ode* , seu *yde* , quia sæpe ו transit in *Υ* græcanicum ; eo quod ו medium est inter *U* , & *Υ* græcorum , *celebravit , laudavit* . Αὐλὸς *tibia* ab הליל *alil fistula , tibia* . *Laus* , & *laudo* , unde natales repetunt , haud recte extricare valuere Grammatici . Vossius ducit vel a λαὸς *populus* , vel a λάω id est *eloquor* ; iccirco adducit illud Hesychii : Λάε ἐλόφησεν , οἱ δὲ ἐφθέγγετο . λάειν , φθέγγεσθαι . Mazochius noster ducit ab הודה *odah laudavit* ל præfixo . At mihi verior sim-

simpliciorque videtur origo illa ἀπὸ τοῦ הלל *illel laudavit*, seu הלול *ilul laus*. Ab ipso הלל *illel laudavit* exstat ἑλινύω *celebro*, ᾄδω. Λάειν vero, seu λαλεῖν φθέγγεσθαι dictum a לחש *laas eloqui*, *elocutio*, *pronunciatio*, *sermo*. Indidem geminata principe syllaba factum λαλεῖν. Λάσκειν *dicere*, *eloqui*, & λέσχη *sermocinatio*, *confabulatio* facta ambo ab eodem לחש. *laeasc* idem metathesi adhibita τοῦ *S*, & *C*. Ab ipso Orientali לחש profectum *lessus*, seu *lausus* apud Latinos *ejulatio funebris*, seu *lugubris*; sane לחש *laas mussitatio*, *submissa locutio*, & generatim *elocutio*, *pronunciatio*. Convicium a *con* & הוכיח *ociah arguit*, *disceptavit*. Sed redeamus, unde oratio diverterat.

Aphrodisia opera audiunt *lasciva*; dicta ita ab *Aphrodite* Ἀφροδίτη id est *Venere*. Vulgo dictam volunt ab ἀφρὸς *spuma*, verum hæc sunt fabulæ. Nam fit ab אפרת *aphrat*, seu הפרת *iphrat* geminata ת, unde *aphrotite*, & versa priore *T* in *D* ἀμείψας ἀφροδίτη emergit. Venit vero ex פרה *phara fœtificavit*, *fœtum edidit*, & in Hiphil *fœcundavit*, *fœtificare fecit*. Hinc haud immerito *Venus* ducitur a בנה *vana filios procreare*; unde etiam mea sententia, & periculo βινέω, quod *ineo*, *coeo* exponitur, descenderit. Hæc ideo vera, ut nihil supra. *Poeta* dicitur a ποιεῖν, hoc vero a פעל *paal*, quod idem sonat; ex ipso הפעל *apaal* fit *opus*, *operor*, & ἔρω, quod idem designat. *Dusius*. Vossius in voce *Diabolus* ita rem auspicatur. *Germanis inferioribus* Diabolus *vocatur* duvel, *quod corruptum ex* diabel. *Nota affinitas litterarum* B, & V. *Sed & alteram habent appellationem*. *Sane Belgæ enim vocant* de droes. *Verisimile autem est*; *quia a* Druso *Tiberii fratre sæpius cæsi Germani*, *ac magnam partem domiti*; *hinc factum esse*, *ut ejus nomen ab iis*, *qui* Drusi *fortitudinem laudarent*, *pro viro forti cœperit usurpari quasi alterum* Drusum *dixeris*: *quomodo hodieque loquimur*: *ab illis*, *qui* Drusum *odissent dirorum loco habitum sit*, *adeo ut nunc quoque hominibus improbis*, *ac impotentis animi perfamiliare sit*, de droes hael U, *quod est*, Diabolus te auferat. Hæc ille. Sed ut hance conjecturam firmet, licet ait, non magnopere se laborare, tamen dicere posse, non Germanos modo, sed etiam Gallos, veteres (quorum eadem, ac Germanorum veterum lingua fuit) voce hac usos esse; quod evincere se posse loco quodam B. Augustini, sed apud eum pro *Drusios*, corrupte editum *Dusios* certet. Locus est l. XV. de Civ. Dei c. XXII. *Celeberima fama est* . . . . *Silvanos*, & *Faunos*, *quos vulgo incubos vocant*, *improbos sæpe exstitisse mulieribus*, & *earum appetisse*, & *peregisse concubitum*; & *quosdam Dæmones*, *quos Dusios Galli nuncupant*, *hanc assidue immunditiam* & *tentare*, & *efficere* &c. Verum postea ejus sententiam, tamquam ictus cœlesti fulmine in melius vertere se parat ubi ait: *Fieri tamen queat*, *ut non omnes eodem modo hanc vocem sonuerint*, *sed alii* does, *alii* droes *dixerint*: *aut ut veteres dixerunt* does, *posteriores vero apte* R *inseruerint*, *ad exprimendum rei horrorem*. *Confirmat hanc rem*, *quod in Isidori quoque Glossis legatur*. Dusius dæmon. Hactenus idem. Igitur cum constanter legatur *dusius*, non *drusius*, haud audiendus Vossius. Denique hæc lexis Gallorum propria, & antiquissima. Sane per metathesin est a שר *sed dæmon*.

Drui-

Druidæ, sive *Druides*, uti habet Vossius, *erant apud Gallos*, *qui Græcis Philosophi*, *Persis Magi*, *Indis Gymnosophistæ*, *Assyriis Chaldæi*, *uti scribit in proœmio Diogenes Laertiensis*. Frustra a quibusdam ducitur a δρῦς *quercus*, inter quos numerandus Plinius. *Sed quod ad etymon hoc attinet* . . . *placet sapiens Strabonis consilium*, *qui negat in appellationibus gentium barbararum quærendas esse etymologias Græcas*. Ait ipse Vossius; licet deperit ducere, ejus originem a *Britannis*, *quibus*, ut ejus verbis utar, *Germanica lingua in usu fuit*. Adisis ipsum in hac voce. Verum, quidquid contra obstrepit, ejus origo Orientalis est; nam ἐρωτᾶν arcessitur ab Hebræo דרש *deras sciscitari*, *inquirere*, *consulere*, quod proprium Philosophorum, Magorumque, vel quia *consulerentur* ab aliis; uti II. Paral. 17. 3. דרש לבעלים *consuluit Baalimos*; vel quia utpote Philosophi, & sapientiæ studentes *omnia inquirerent*. *Œdipus* unde nomen sit sortitus, fabulantur Grammatici; verum mihi persuadeo facile hoc nomen comparatum ex חידה *ida ænigma*, & פער *paar aperuit*, eo quod *ænigma solvisset*. *Euvages Gallorum Philosophi*. Bochartus tom. II. c. 663. retulit inter gallica nomina, officia, & dignitates; at col. 662. hæc habet: *Eubages*, *vel Evages*, *quorum pensum erat scrutari summa*, *& sublimia naturæ*, *consulto prætereo* (nam antea aliorum hujusmodi nominum originem adduxerat) *quia vox illa est Doctis jure merito suspecta*, *cum nusquam alibi*, *quam in Marcellino occurrat*, *qui forte* εὐαγεῖς *legerat in Timagene*, *voce corrupta ex* οὐάτεις vates. *Nam* Γ *&* Τ *Scriptores sæpe permutant*. *Tale est* ὑγὸν *pro* ζυγὸν *in Theophrasto*, *& in Hesychio* λογίον *pro* ἰσίον. *Vide Cl. Salmasii Plinianas exercitationes pag.* 708. Hæc vir Cl. At contra est, atque ipse conjecerat. Nam si ejus originem probe nosset, haud tale ἄτοπον protulisset. Porro *euvages*, seu *euvagis* singulari numero fluxit ex הוא *u*, & הגה *aga meditari*, *eloqui*, unde מהגים *magi* dicti; sicuti ex הוא, & פרת scilicet ex *u*, & *perat Euphrates* factum. *Brachmanæ*, teste Facciolato, *Sapientes* in India cit. diligentissimi siderum observatores, alterum genus Gymnosophistarum. Nam Bardesanes Babylonius Gymnosophistarum duo tradit genera, quorum illi, qui ex generis successione veluti hereditariam sapientiæ professionem amplectebantur, *Brachmanes* dicti, qui vero electione ad Philosophiæ professionem assumebantur, *Samanei*. Ex Strab. l. XV. Itaque res eo redit, ut qui veluti hereditariam sapientiæ professionem ex generis successione amplecterentur, *Brachmanes*, qui vero electione assumerentur, *Samanei*. Sane *Brachmanes*, & *Samanei* sunt voces plagæ Orientalis, quarum prior venit ex בר *bar* Chaldaice *filius*, & חכימין *sapientes*, seu חכמה *cocma sapientia* tum Hebraice, tum Chaldaice; quasi *filii sapientes*, vel *sapientiæ*; *Samanei* vero a שמר *samar observavit*; seu potius ab חשמנים *asmanim*, & truncata principe littera *semanim magnates*, *primates*.

Gigantes γίγαντες, *παρὰ τὸ ἐκ γῆς εἶναι* : *vel a* γίνεσθαι, *& Dorico* γᾶ *pro* γῆ, *quasi* γηγενεῖς, *quomodo Græci vocant*. *Ad verbum igitur sonet* terrigenam, *quomodo* gigantes *vocat L. Florus*: ait Vossius. Sed mihi videntur ab proceritate dicti, ideoque apud Homerum, aliosque ita audiunt. Commo-

modum γίγας factum ex גאה גאה *gaa gaa* (geminata voce) *altum* , *eminens esse* . Atque inde apud Græcos fluxit γίγας; quam notionem proceritatis veteres animis imbiberant . Homerus Od. X. οὐκ ἀνδράσιν ἐοικότες , ἀλλὰ γίγασιν . Quod vero vox ingeminata fuit , id persamiliare est Orientalibus . Hinc Exod. XV. 1. גאה גאה *gao gaa excellendo excelluit* . Adhæc apud Græcos donati etiam nomine αὐν νεφεληγέρεται , quarum prior lexis ducitur opportune a נפילים *nephilim gigantes* , quasi *filios*, *genus Nepelim* Græci veteres *Gigantes* vocaverint , unde & fortasse vox πηλαγόνοι, excisa *N* de more *Pe-Nun* , posteriores vero Græci ignari vocis Orientalis crediderint ex *nubibus* genitos ; nimirum ex νεφελῶν *nubibus* . Insuper Jupiter dicitur νεφεληγερέτης nimirum a נפילים *nephilim* hoc est *gigantes* & גרם *geres* ex גרם *garas frangere* , *comminuere* , quasi *Gigantum-fractor* , unde orta fabella adeo πολυθρύλλητος *de Gigantum pugna cum Jove* . *Phalantus* fortassean etiam ex נפילים *nephilim Gigantes* nomen sibi peperit ; nam dicitur fuisse vir Lacedæmonius , qui cum quibusdam sociis Italiam venit , ubi Tarentum condidit ; sane viri illustres sæpe heroica tempestate istis nominibus insigniebantur. *Astylus* unus ex Centauris dictus fortasse fuit ab אצל *astil magnas* , *optimas* ; *Atlas* fertur fuisse filius Neptuni , & Clitones , & regnasse in quadam insula ab illo *Atlantidi* dicta ; dein haud desunt , qui docent tres reges nomine *Atlantes* . Profecto Α'τλας *Atlas* dictus ab אצל *atil magnas* , *optimas* . *Ripheus* unus ex Centauris dici potest a רפא *rapha gigas*.

CA-

C A P U T II.

SIbylla, talassio, ἴθυμβοι, ὕβρις, jambus, μῦθος, vox, κλόνος, χλεύη, ὕθλος, axamenta, axare, αἰθύρω, melos, jugere, mugio, μυκάω, μιγγός, βρύχω, βόρβορος, ἰλλός, ἐλελίζω, ἰυγός, mutus ab Hebræis arcessenda. Fritinnio, zinzulo. Bocharto refragamur. Timio, stridor, τρίζω, ῥοῖζος, ζίγγος, χάρις, histrio, cordax, sicinistæ, tanza, danza, chorea, cola, mimus, orchestra, σικχός, σκώπτω, jocus Hebræo fonte derivata. Ἀπύω, ἴπω, πασπάσσω, θωύσσω, ἰάχω, βοάω, ἴβυξ, κήρυξ, κελάζω, κράζω, φάω, αἶνος, λίσσομαι, suadeo, ψεύδω, γεγωνέω, κέλωρ, λίγγω, λιγύς ab Orientalibus ducenda.

SIbylla fortasse venit a שביל sebil spica, seu culmus spicæ, unde fistulæ compingebantur, haud secus, atque inde etiam dictus *subulo* h. e. αὐλητὴς *tibicen*. Vide Vossium, & Mazochium apud ipsum Vossium in voce *Subulo*. Noti enim sibyllini versus, non ii qui nunc circumferuntur; nimirum carmina ligata oratione fudisse compertum fere videbatur apud veteres, apud quos non sejungebatur cantus a spiritu vaticinandi. Inde *carmen* pro *oraculo*. Etenim canendo vaticinabantur. *Talassio canticum*, seu *carmen*, quod in nuptiis canere assolebant, dictum a תהלה *teila*, *laus*, *laudatio* & שיר *sir canticum*, ubi laudes nuptorum texebantur, haud secus fortasse atque *carmen* γαμήλιον Catulli. Ἴθυμβοι genus carminis, & saltationis ridiculæ in honorem Liberi patris secundum Pollucem l. III. Porro vox Phœnicia mihi videtur, atque ita nuncupata ab התנבי *itnabi* Chaldaice *prophetavit*, vel ab התנובה: *itnuba*, *proventus labiorum*, nempe *verba*, ex נוב *eloqui*. Inde forsitan quoque dictus *Jambus*. Ὕβρις *injuria*, *contumelia*, *probrum* fit ab חפר *apar probro*, *ignominia affecit*, *P* in *B* versa. Ab ipsa חפר geminata voce ortum *probrum*. Μῦθος *verbum*, *dictum*, *oratio* ortum a מוצא *motza*, seu *mytza prolatum*, *pronunciatum*: hinc apud Psaltem מוצא שפתי, *prolatum labiorum meorum*, hoc est *verba labiorum meorum*. *Vox* dicta est ab הקול *vacol*, idem ה in *V* conversa, haud secus, ac Digamma; quo ה aliquando fungitur. Κλόνος *tumultus*, *strepitus* omnino derivatum ex קול *col vox*, *strepitus*, *tonitru*. Χλεύη *irrisio*, *derisio* venit a קלס *celes* idem. Ὕθλος *nugæ* ab התל *etel ludificavit*, *illusit*.

Axamenta, & *axare* quid, & unde sint, juvat dignoscere. Vossius in voce *Axis*, postquam derivavit ex græco ἄξων ait, *quod non minus patet, quando quidem ἄξονες quoque Athenis erant tabulæ, quibus erant incisæ Civitatis leges*; uti ipse auctor persequitur, paucis interjectis ita rursus scribere aggreditur: *Ab more eo axibus inscribendi leges, profluxit vox* axare, *pro* nominare. *Festus*; Axare, nominare. *Glossæ Philoxeni*; Anaxant ὀνομάζουσι. *Ubi*

malim adaxant , *ut proprie signet* , *ad axem* , *sive asserem* , *sive tabellam decretum aliquod adscribo* , *ut publicitus innotescat* . *Litterarum tamen ordo requirere videtur* , *ut* anaxant *retineamus* , *cum legatur inter ea* , *quæ* n *habent post* a . *Porro pro* axis *in quibusdam libris scribitur* assis . . . .
Imo similiter ab ipsa assium , *seu* axium *voce* , *&* assamenta *dixere &* axamenta : *unde est* , *quod Scaliger in conjectaneis velit* , assamenta *esse ab* assare , *quod interpretatur* in unum solum hominem poema condere : *idem vero ad Festum velit* axamenta *dici ab* axare *id est* nominare , *qua de notione ex Festo* , *& Glossis paulo ante diximus* : *vel quod ibidem addit* , *ab* axibus , *quod inscriberentur Græcorum leges ἐν τοῖς ἄξοσι* , *quemadmodum superius retulimus* . *Verum omnino postremum etymon prioribus* , *meo judicio* , *verius certiusque est* . Hactenus Vossius . At *ἀείσαμι* docuere propter inscitiam germanæ originis , quæ ab Oriente petenda . Etenim primo etiamsi *axamenta* dicta ab *axibus* , tamen *axare* unde extricandum? Secundo difficile captu videtur , qui ab eo more inscribendi leges axibus fluxerit *axare*, hoc est *nominare* . Verum tempus postulat , ut ad veriloquium nostrùm producendum accedamus . Sane autem *axo* , unde *axare* apud Festum , & *anaxare* apud Glossographum , est *nomino*, ὀνομάζω . Cum itaque ita se res habeat, omnino *axo* venit ab השם *ascem nomen* , & Syriace השמה *ascama* , seu *ascami vocare* , versa *Sc* in *X*; nam isthæc littera duplex *X* tantumdem est, ac *Sc* ; hinc Æoles pro ξίφος dicebant σκίφος , pro ξιφίας σκιφίας , atque id genus alia innumera . Atque id etymon verius se prodit . Quod vero spectat ad vocem *axamenta* , scilicet unde ejus natales investigandi ; id videtur obscurius . Nisi me fallit opinio , haud inconcinne duci potest ab Orientali השיח *esiac meditari* , *eloqui* ; vel ab השמיע *ismia audire fecit* , *audiendum proposuit* , *pronunciavit* , *sonum edidit* . Ἀβύρω exponitur *canto* ; forte fluxit ex חפרט *aparat* , unde פורטים *portim modulantes*, *P* in *B* conversa.

Melos μέλος membrum , & *carmen* . Fortean secundo sensu venit a מהלל *laudavit* ; vel a זמר *zamar canere* , *psallere* , unde זמרת *cantus*, *carmen*, *Zain* abscisso , & *R* in *L* abeunte . *Jugere* est a *juga* tertiæ , quod de *milvorum voce* dicitur secundum Festum , qui ita habet : *Jugere milvi dicuntur* , *cum vocem emittunt* . Hinc quoque Glossæ Philoxeni : *Jugit ἰυζῶν βοᾷ* . Non vero arbitror a sono effictum , uti Vossius putat , plerisque omnibus animantium vocibus accidisse ; sed ab Hebræo יהגה ex הגה *aga meditari* , *eloqui* , *mussitare* , *gemere*, quod proprium *columbæ* , *rugire* . Hinc ex מהגה forsitan ortum verbum *mugio* , vel a מנעה ex געה *gaa mugiit* , *boavit* ; quod verius autumo . Ab eodem fonte venit μυκάω idem, G in C tantum abeunte . Mo-γὸς dicitur opponi ei asino , qui clara pollet voce . Itaque fluxit ex מהגה ex הגה *meditari* , *mussitare* , *gemere* . Ἠρύγω *mugio* exponitur . Dictum ab Hebræo ערג *arag vociferatus est* , & *mugiit* . Hinc Joel I. 20. habet : *Bestiarum agri qualibet ad te vociferabitur* , *mugiet* teste Buxtorfio in suo Lexico Hebraico , & Bocharto in Hieroz. *Βώρμος genus cantici* ab agricolis Maryandinis cani solitum haud incommode duci potest ab Hebræo פורט *pores modulans* , *cantans minutatim* , *P* in *B* versa , & *T* in *M* . Ἐλάξ audit *mutus*.

tus. Hinc Sophocles in Ajace: Ἐρῶσιν ἐλλοῖς ἰχθύσιν δαπτόμενον: ubi ἰχθύες ἐλλοὶ sunt iidem atque ἰχθύες ἄφωνοι. Apud Athen. quoque l. VII. dicuntur ἰχθύες ἐλλοί. Neque id loquendi genus adeo insolens est, ut ab illo abhorreant Latini. Commodum Horatius Od. III. l. 4.; mutos vocat pisces, ubi ait:

O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum?

Age modo videamus, num isthæc notio firmari possit origine orientali. Ita scilicet. Etenim ἄμυος descendit ab אלם *illem mutus* ex אלם ab נאלם *neelam mutus fuit, obmutuit*, unde etiam ἐλιννύω *mutus fum*. Quod vero spectat ad ἐλλὸς, quod exponitur *hinnulus* fieri facile potuit ex עיר *air*, *R* in *L* exeunte. Exponitur ista vox *pullus*, licet *asini* proprie, attamen denotasse videtur generatim *pullum*. Hinc ortum quoque *hinnus*, ἰννός, ὔννος, & γίννος, γ in *G* versa: Sane ἴννοι, seu γίννοι sunt fœtus *mulini*, *equini*, *asinini*, uti videre licet apud Vossium. Ideo Hesychius habet: Ἴννος, ὁ πῶλος ὁ ἐξ ἵππου πατρὸς καὶ μητρὸς ἡμιόνου ἄλλοι δὲ ὄνου. *Mutus* apud Vossium derivatur a μῦθος, vel μυττὸς, vel μύνης, hoc est ἄφωνος, ὁ μὴ λαλῶν, uti exponit Hesychius. At nisi ista vox suspecta sit, ipsa quoque, & latinum *mutus* fluxere ab Hebræo מחשה *mase*, quod occurrit Neh. VIII. 11. ex חשה *siluit*, *mutus fuit*; *S* in *T* de more abeunte.

Fritinnio χιζω est *cantare hirundinum*, *aliarumque minutarum avium*. Varr. l. VI. de L. L. usus: *Ejusdem* (*Ennii*) *ab hirundine*; *Nefrende fritinni suaviter*. Auctor carm. de Philom. tribuit cicadis v. 35. ubi ait: *Fritinnit rauca cicada*. Profecto fluxit ex Hebræo פורט *foret* ex פרט *farat modulari*, *concidere vocem*, seu *minutatim canere*. Neque *fritinnio* admodum abesse videtur ab verbo *zinzilulo*. Etenim utrumque minutis avibus adscribitur. Porro *zinzilulare* esse dicitur verbum exprimens cantum quarumdam avium submissiore voce, & crebris flexionibus canentium. Auctor carm. de Philom. v. 43. ait:

Regulus, atque Merops & rubro pectore Progne
Consimili modulo zinzilulare sciunt.

Bochartus p. 65. Hieroz. part. I. habet: סיס sis *pro hirundine*, *quæ Italis circa Venetiam* zisilla, *& cantus ejus* zisillare, *ut latine* zinzilulare, *in Poemate de Philomela*. Clarius idem Hieroz. par. poster. pag. 62. ait: *Vox* סיס, est ὀνοματοποιητικὴ, *qua Hebræis fuit animus hirundinis* ψιθυρισμὸν *utcunque imitari*. *Ut Italis circa Venetiam*, *quibus* zisilla *est hirundo*, *&* zisillare *hirundinis more* τρύζειν, *vel* ψιθυρίζειν. Zinzilulare *dixit auctor Philomelæ*

Regulus, atque merops, & rubro pectore Progne,
Consimili modulo zinzilulare sciunt.

Quasi Prognes id est hirundinis, *vox sit* zizi, *unde* zinzilulare *dici debuit*, *ut Italice* zisillare. *Sed euphoniæ causa additum est* N *epentheticum*, *quod in Romanis vocibus frequens*. *Tale* lingo *ex* λείχω, linquo *ex Æolico* λίκω *pro* λείπω, tango *ex* θίγω, pango *ex* πάγω, *pro* πήγω, densus *ex* δασὺς, pinguis *ex* παχὺς &c. Itaque Bochartus credidit dictum a *zizi* voce hirundinis;

 sed

sed falsus. Etenim venit apertissime ab Hebræo צלל *zalal tinnire*, *psallere*, *palpitare*, unde צלצלים *zelzelim cymbala*, מצלות *tintinnabula*, & צלצל *locusta*. *Tinnio* a sono factum ait Vossius. Mazochius apud Vossium in additamentis ducit ab Arabico טנן *tanan*, sive טן *tanna*, quod significat *Tinnire*. Verum nonnunquam huic auctori, uti alibi fortasse adnotavimus, voces a Latio ad nuperos Arabas, & Chaldæos advectas, puras, putasque Arabicas, & Chaldaicas contendere in more positum est. Porro *tinnio* omnino fluxit ex Hebræo צלל *tzalal*, quod idem est, צ in *T*, & *L* in *N* conversa, uti moris est. *Stridor est ὀνοματοπεποιημένον*, *ut fragor*, *& murmur*, *ut censet Scaliger cap. XIII. de causs. L. L. Vel a τρίζειν*, *quod est* stridere. *Glossæ Philoxeni :* Stridet τρίζει. Τρίζειν *vero a sono esse*, *dubium non est*. *Vel est ab* ἐστρίζον. *Nam στριγμὸς quoque pro τρισμὸς legas apud Arist. in* IV. *hist. animal. Ita Vossius*. Sed *stridor*, & τρίζω ab uno, eodemque fonte manasse autumo, scilicet ab Hebræo צרח *tzarah clamavit*, alternante צ. Unde per metathesin quoque fluxisse videtur ῥοῖζος. Ζίγγος exponitur apud quosdam *apum stridor*. Apposite descendit ex צעקה *zeagga clamor*.

Gratiæ, Græcis χάριτες, unde dictæ, præstat inquirere. Plane χάρις *gratia* haud absurde duci potest ab Hebræo חנן *chanan gratiosus fuit*, *gratiam fecit*, unde חן *chen*, & חנינה *chanina gratia*, tantummodo *N* in *R* converso. *Histrio* quid, & unde domo sit, διὰ βραχέων ne pigeat investigare. *In vett. Glossis exponitur* παντόμιμος. Παντόμιμοι *autem iidem qui* ὀρχησταί, *sive* saltatores : *uti Lucianus* περὶ ὀρχήσεως *tradit*. *Sed priusquam* ὀρχησταὶ *se a dramatis separarent*, *quod Augusti ætate cœpit a Pylade*, *& Bathyllo*, histriones *non solum saltabant*, *sed etiam diverbia pronunciabant* . . . . . . Histrio *dictus a quodam*, *cui nomen* Histro : *ut quidem Plutarchus scribit probl. c. VI. Festus aliter :* Histriones, *inquit*, dicti quod primum ex Histria venerint. *Idem leges apud Isidorum* . . . . . *Non dubium autem quin* histrio *sit a voce* hister, *quæ Thuscis significat* ὀρχηστὴν, *sive* saltatorem, *qui & ludio vocatur*. *A Thuscis enim & rem & vocem accepere Romani : uti docet Livius pene initio lib. VII.* Sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu ludiones ex Hethruria acciti ad tibicinis modos saltantes, haut indecoros motus more Thusco dabant. Imitari deinde eos juventus simul incomditis inter se jocularia fundentes versibus cœpere, nec absoni a voce motus erant : accepta itaque res, sæpiusque usurpando excitata, vernaculis artificibus, quia hister Thusco verbo ludio vocabatur, nomen histrionibus inditum. Hæc ferme Vossius. Porro cum sit thuscum verbum ab Oriente profectum. Atque ex his quæ de ista voce tradit Livius, haud injuria ducitur ab יצר *iastar finxit*, *formavit*, unde יוצר *iotser formans*, *formator*, *fictor*, *figulus*, & יצר *iester figmentum*, *cogitatio*, utpote qui χορείας varias saltationes, & motus dabant, atque mire vox ludiones, seu ludii accedit Orientali origini. *Cordax* κόρδαξ genus saltationis comicæ haud immerito derivatur ab Orientali כרר *carar saltavit*, *subsiliit*.

Sicinistae, *dicti mimi*, *qui vitam mortui repræsentarent*, *&* sicinnium *saltarent*. *Gellius l. XX. c. III.* Quos sicinistas vulgus dicit : qui rectius locuti

sunt,

sunt, sicinnistas littera *N* gemina dixerunt. Sicinnium enim genus veteris saltationis fuit. Saltabundi autem canebant, quæ nunc stantes canunt. Posuit hoc verbum Accius poeta in Pragmaticis, appellarique sicinnistas ait nebuloso nomine, quod sicinnium, cur diceretur, ei obscurum esset. Hesychius: Σίκιννις ὄρχησίς ἐς σατυρικὴ Σατύρων, σύντονος ἀπὸ τῦ σείεσθαι καὶ κινεῖσθαι. ἦν δὲ καὶ ἐμμέλεια τραγικὴ, καὶ κωμικὴ κόρδαξ. Hactenus Vossius. Porro *σίκιννις saltationis* genus fruticat ab Hebræo זנק *sinnec exsilit*, *subsilit*, seu *ἐκπηδήσεται* secundum Lxxviros, per metathesin τῦ ק. *Danza* Italis denotat *saltationem*. Fortasse ortum ab Orientali, seu Chaldaico דוץ *dutz exsilire*. Hinc fit quoque *Tanza* idem; vox barbara. *Chorea* exstat a *chorus* Χόρος secundum Vossium, qui ita disserit: *Chorus*, Χόρος, *unde* Χορεία, chorea, tripudium cum cantu: *ut multitudo, quæ ad hoc convenit*, Χόρος, *idque vel ἀπὸ τῆς Χαρᾶς, quod Plato scripsit: vel ab* מחולת, *truncato capite & converso* ל *in R. Quomodo a* Pale *Dea*, *non* Palilia *tantum*; *sed &* Parilia *dixerunt cum Latini, tum Græci: Similiaque sunt* Latialis *&* Latiaris; mortuaria, *&* mortualia &c. Hæc citatus Auctor. At res postulat, ut eam secus ordiamur. Nam Χόρος licet apud Græcos designat cum actionem saltandi, scilicet tripudium, tum multitudinem saltantium; tamen *κυρίως* & principe significatione denotavit *tripudium*, *choream*. Hinc vides, cur facili via, nulla adhibita mutatione, atque *κυρίως* venit ab Orientali כרר *carar*, unde כרכר *saltavit*, *subsilit*. *Cola saltatio* teste Hesychio in voce Κῶλα & καλύβιδες, seu καλύβιδες. Adeatur Casaubonus in Ath. l. II. p. 569. Haud immerito derivari potest a חולל *colel saltavit*. *Mimus*, μῖμος *a* μιμεῖσθαι *imitari* dictus. Fortasse hocce vocabulum factum a מין *min similitudo*, *imago*, scilicet eo quod similitudinem alterius per gesticulationes, sive per membra referret, geminata priore littera, sive syllaba. *Orchestra* venit ab ὀρχέομαι, seu ὀρχέω *salto*, quod apud veteres in usu erat. Sane ὀρχέω factum ab הכרר *acarar*, quod idem est, per metathesin. Σικχὸς exponitur quoque apud Suidam σκώπτης. At cum apud Auctores non occurrat hoc sensu, age videamus, an verum sit quod ipse tradit. Scilicet ita est. Nam venit ex Hebræo צחק *sacac irrisit*, *jocatus est*. Σκώπτω *irrideo*, *cavillor*, *dicteriis & salibus utor*. Videtur factum ex גדף *gidep contumelia*, *convicio*, *probro affecit*, S addito. *Jocus* fortasse fluxit ab יהגה *jaga meditari*, & *effari*, *eloqui*, ut proprie sit *effatum meditatum*.

Ἀπύω *sono*, *vociferor*, *loquor* fluxit vel ab הפיח *epia locutus est*, vel ab יבב *ibeb vociferatus est*, *B* in *P* conversa. Ab ipso הפיח *epiah* ortum Græcum ἔπω *dico*, *loquor*; ἕπω vero *facio* alias derivavimus.

Παπάσσω *cum strepitu palpito*, *ferio*, *percutio*, ita ut ictus sonitum, & fragorem, sive strepitum edat, unde πάταγος *fragor*, *strepitus*. Porro facile ortum ab פצח *patah fragorem*, *sonitum edidit*, *personuit*; צ geminata. Θωΰσσω *clamo*, *vociferor* exit ex Hebræo תשאה *tasaa* ex שאה *tumultuari*, unde תשאות *tesuot fragores*, *tumultuationes*, *clamores*, *acclamationes*. Ἰάχω *vociferor*, *clamo* est ab יהגה *idga* ex הגה *aga loqui*, *gemere*, *rugire*, G in χ abeunte. Βοὴ *clamor*, *vociferatio*, & βοάω *boo*, *clamo* omnino profectum ab He-

Hebræo יבב *ibeb vociferatus est*, *Jod* de more defectivorum *Pe-Jod* evanescente, atque abjecta una *B*, quod non insolens videbitur iis, qui vel minimum linguam Hebraicam callent. Ab ipso יבב *ibeb* fortasse venit quoque ἴβυξ *avis clamosæ species*. Κήρυξ a γηρύειν derivari asserit Eustathius. At Mazochius commentar. in Tabul. Heracl. pag. 151. Adn. 15. putat Κάρυξ primitus, non vero Κήρυξ dictum. *Origo Hebraica*, addit, *id suadet; quippe cum a* קרא kara clamavit, *meo judicio* Κάρυξ *fluxerit*. Porro autem res mihi secus instituenda videtur. Etenim apud Danielem occurrit כרוזא *caroza præco* (ו in *v* de more verso, uti alias monuimus) כרז *ceraz proclamavit*, unde venit κηρύσσω. Κλάζω, & κράζω *clamo* ab ipso כרז *ceraz*, quod idem valet, derivata sunt. Neque reponi posset Danielicam vocem corruptam ex Græco κήρυξ. Nam vox illa in Oriente patrem, ut ita dicam, ciere potest, nimirum כרז *ceraz clamavit*, *proclamavit*. Id ita certum, & ratum, ut nemo adhuc hance litem intendere ausus fuerit, scilicet esse istud vocabulum ex Græco petitum. Φάω, unde φημὶ *dico*, *loquor* venit a פוח *fuah* idem, quod jam vidit Mazochius. Αἶνος *apologus*, *fabulosum dictum*, seu *proverbiale*, *assensio*, *dictum quodlibet*, & *laus*. Porro mihi videtur esse ab Hebræo ענה *ana respondit*, *dixit*, *locutus est*, *cecinit*, *cantavit*, *laudavit*. Λίσσομαι *supplico*, *precor* venit ab inusitato λίσσω. Id autem investigandum restat. Porro per metathesin ortum ab Orientali שאל *saal rogavit*, *petiit*, & in Niphal *exorari*, *precibus obtinere*. *Suadeo* apud Vossium derivatur vel a *suavis*; vel ab ᾄδω *celebro*. Verum inepta commenta Grammaticorum, qui Orientalis linguæ inscitia laborant. Nam facile descendit ab סות *sut*, quod exponitur *incitavit*, *seduxit*, *persuasit*; soluto ו in *au*, sicuti Syri amant, & *T* in *D* abeunte. Cujus etymi haud me pœnitet. Ψεύδω facile profectum a פתה *peta* idem, *S* addito, quod haud insolens esse ad ravim usque alibi demonstratum. Γεγωνέω *clamo*, *vociferor* ducitur a Grammaticis ex γράω idem. Porro fit a ענה *gana clamavit*, *vociferatus est*; *Ain* ע in *G* verso, uti ex עמורה factum *Gomorra*, aliisque, uti doctis probatum viris. Κέλωρ *vox* παρὰ τὸ κέλω, vel καλῶ derivatur apud Etymologum. At contra est. Nam κέλομαι venit a קול *kol vox*, *sonus*; unde etiam κελαρύω exstat. Κέλαδος *clamor*, *strepitus*, *tumultus* emersit ex ipso קול *kol vox*, *sonus*, unde etiam κελαρύζω. Λίγγω *strideo*, & λιγὺς *argutus*, *canorus*, λιγαίνω *argutum sono*, *concinne cano* factum ex נגן *nagan pulsare*, & נגן *nogen fidicen*, נגינה *negine pulsatio fidium*, *modulatio*, *N* in *L* versa.

CAPUT III.

MAngo *unde ducit H. Stephanus, & Vossius. Uterque falsus. Ejus origo.* Mutuum, *μοῖτον apud Siculos. Utrumque ab Oriente advectum.*

MAngo. *Henricus Stephanus in Thesauro* Μαγγανευτὴς, *inquit*, veneficus, præstigiator: & Latinum mango, procul dubio hinc factum est. *Sane id etymon jam olim Hermolaus Barbarus in Glossis Plinianis observarat. At μαγγανευτὴς a μάγγανον, quod φάρμακα, & γοητεύματα inter alia notat, Hesychio teste.* Nec veneficorum, *aut* præstigiatorum, *propria sunt hæc vocabula, quando apud Nazianzenum legere est λιπαραὶ τράπεζαι, καὶ τὰ μαγείρων μαγγανεύματα, καὶ κομψεύματα: quod Festus* artificium coquendi, *Plinius* mangonium *appellat.* Mangoni *igitur nomen ex eo fuerit, quia τῷ μαγγάνῳ, sive* fuco, *colorem falsum inducit mancipiis, ut carius vendat. Unde Fabius l. II. cap. XVI.* Mangonum, qui colorem fuco, & verum robur inani sagina mentiuntur. *Tamen nec eo recurrere opus, si Græcum sit μάγγος, vel μάγγων, quod censet vir summus Salmasius. Qui apud Plutarchum in quæst. Sympos. l. V. cap. VII. legit οἱ μαγγάδες, οἰκέτας ἐκεῖθεν ὠνίους ἐξάγοντες. Id interpretatur*, mangones, qui servos inde venales exportant. *Vulgo legitur ibi μιγάδες.* Hactenus Vossius. Verum res animadversione digna. Quandoquidem confundere videtur Vossius, quæ secernenda. Primo autem immane quantum distat Μαγγανευτὴς *veneficus* a *mango* scilicet *σωματέμπορος, ἀνδραποδοκάπηλος*. Hinc alibi *μαγγανευτὴς* & *μάγγανον præstigiæ* a nobis derivata sunt ab Hebræô מגנן *megonen præstigiis utens, præstigiator*. At *mango* Latinorum cum *κυρίως* eum qui *vendit homines, venalitium denotet*, rectius videtur esse ab Orientali מקנה *mique possessio, emtio, negotiatio* per metathesin, & ק in G versa. Quod attinet ad Salmasium, qui legit *μαγγάδες* pro *μιγάδες*, nollem ita facilem ad innovandas lectiones. *Mutuum*. Vossius, ut Jurisconsultorum originem attulerit, sic adjecit: *Sed Varro Siculam esse vocem censet l. IV. de L. L.* Si, inquit, datur, quod reddatur, mutuum, quod Siculi *μοῖτον*. *Addit ita μοίτου voce usum Sophronem. Sed uti* mutuum *dici volunt ex* me, & tuum: *ita μοῖτον fortasse quasi μοὶ τὸν, vel μοὶ τὶν*, mihi tuum. *Nam τὶν est Doricum pro σὸν. Varronis sententiam firmat Hesychius in μοῖτοι, ubi μοῖτος exponitur χάρις, quia* gratia est animi mutuo bene facere. *Salmas. de usuris pag.* 35. Mutuum a Siculo *μοῖτον*, quod est χάρις, & gratia. Inde mutuum pecuniæ usus gratuito commodatus, in quo reddendo nihil ultra accepti summam debetur, quam grati animi *testatio*, hoc est, χάρις. Ita Vossius, qui adjecta Turnebi sententia, sic denuo persequitur: *Sed Varronis tamen sententiam maxime probo, quod Romani pleraque omnia habeant a Siculis & Pelasgis.* Hæc idem Auctor. Verum ad Siculos hocce

vocabulum ab Oriente profectum. Sane μοῖτον factum ex Hebræo משאיל *mesail mutuavit S in T versa*, ex *R.* שאל, vel a משא *masa debitum*, & *mutuum* prout vulgo exponunt.

EXERCITATIO X.

CAPUT I.

ADdix: agina *quid: utrum apud Veteres libra donata fuerit lingula. Festus notatus:* Α᾿χάνη, acnua, sacoma, συκῶ, antes, ordo, ἴσος, μέσος, medius, alius, ἕτερος, λοιπός, λοξὸς, κάρσιος, σκολιός, ἀγκύλος, γογγύλος *Hebræi peculii exsistunt*. Parasanga, amussis, εὐθὺς, ἰθὺς, ὀρθὸς, jus, ἄβαθ, ars, catechesis, gnarus, *seu* narus, narro *orientis domo profecta*. Φωλεὸς, lustrum, tongo, tiro, erudio, rudimentum; *Vossius notatus*, moneo, θέμις, ritus, alcoranus *ab Oriente orta*. Cerdo, τέχνη, strues, ἄρω, ἀρτύω, βαιοὶ, colossus, διψάω, ζητέω, δίζω, ἐρωτάω, αἰσθάνομαι, μῆτις, μῦθος, βῦλη, dolus, μάργος, νεανίσκος, νεανὸς, πηλεὺς, πηλίθιος, μέλεος *ab Hebræo fonte derivata*.

ADdix, ἄδδιξ, quod occurrit apud Aristophanem, ubi ait: ἀλφίτων μελάνων ἄδδιχα, est *mensura quatuor chœnices continens*. Videtur dicta ab מדה *midda mensura* ex מדד *madad*, *M* abscissa. *Agina*, quid significet, nemo recte exposuit, sed potius aginari omnes videntur. Nam sibi ipsi Eruditi non constant. Hinc Vossius ait: *agina, quia in ea trutina agitur, vertiturque. Unde* aginari *pro negotiari, aut triticari. Ut ab hoc aginator, qui levi lucro movetur, haut secus ac* agina *exiguo pondere attollitur, deprimiturque*: Festus: *agina est, quo inseritur scapus trutinæ, id est, in quo foramine trutina se vertit. Unde aginatores dicuntur, qui parvo lucro moventur*. Ubi peccat Festus eo, quod asseruit esse in quo trutinæ scapus inseritur, seu in quo foramine trutina se vertit. Plane id verum, nimirum esse *trutinæ scapum*, qui revera attollitur, deprimiturque, seu ejus scapum una cum *lingula*, si de stateris sermo esset. Nam *lingula* haud usurpabatur in libra apud Veteres, sed tantum in stateris. Idque potissimum, atque facile quisque noscere poterit ex iis, quæ in Museo nostri regis, quod jure auro contra carius, ex Herculani fossionibus erutæ asservantur. Hinc Tertullianus adversus Hermogenem cap. LXI. *In neutram partem pronus, & præceps mediæ, quod ajunt, aginæ æquilibrato impetu ferebatur*. Ubi advertas isthæc verba, nimirum *mediam aginam æquilibrari*. Peropportune haud multum abludit Hebraicum הקנה *agana*, quod exponunt *scapum in statera, seu libra, unde bilances dependent*. Α᾿χάνη genus mensuræ frumentariæ forsitan venit a תכן *tocen* men-

mensura , *forma* , seu ab הכין ex כון , quod idem est . *Acna* , seu *acnua* mensura agrorum continens pedes centum viginti, si fides Varroni . Videtur descendere ex Hebræo הקנה *acana canna* , *calamus* , quo veteres pro mensura usi ; quadere apud Hebræos קנה המדה *calamus mensorius* , qui erat sex cubitorum , uti adstruit Targum . Inde quoque forsitan emerget græcum ἄκαινα genus mensuræ agrorum . Apud Apollonium l. III. ejus Scholiastes tradit , denotare tum *pedum* aculeo insignitum , tum μέτρον δεκάπουν , seu *decempedam* . Hinc Callimachi versus , qui utrasque significationes continet .

Ἀμφότερον κέντρον τε βοῶν , καὶ μέτρον ἀρούρης .

Sed rursus in medium ita prosilit Vossius: *Sed prior significatio magis propria. Est enim* ἄκαινα *sic dicta* ἀπὸ τῆς ἀκῆς ab aculeo, *quo boves incitantur. Inde translatum ad mensuræ genus . . . . . . Mensuræ tamen non convenit, cum Varro dicat, acnam longam, latamque esse pedes CXX. Adde quod Columella Bæticum esse vocabulum dicat. Sed si Latini, ut ait Varro, sic dixere, Bætici a Latinis acceperint . Et videtur acena utrumque mensuræ genus notasse ; puta pedes decem , & pedes CXX. Ut idem fuerit decempedæ nomen , & mensuræ eam duodecies complectentis* . Hæc supra laudatus Auctor . Ab ipso קנת *canat* forte originem trahit & *candetum* (alternante *T* , quorum prius in *D* versum) genus mensuræ agrariæ centum pedum. *Sacoma*, *Græce* σήκωμα , & Dorice σάκωμα. *Videtur esse verbale a* σηκόω , *unde* ἀνασηκόω , *quod est* , προςτίθημι τὸ ἐλλιπές . Σηκόω *autem videtur esse a* σηκὸς *significante* σταθμόν τινα , ἤγουν ὁλκήν , *quod & Eustathius suspicatur* . *Tamen* . . . . *Notat* sacoma, æquipondium , *sive quod in libra apponitur ad æquilibrium faciendum* . Hæc fere Vossius . At σηκόω (unde ἀνασηκόω) licet inusitatum fluxit ex Orientali שקל *sacal pendit* , *appendit* , *ponderavit* , unde משקל *miscal* , & *miscol pondus* , & *perpendiculum*.

Quoniam autem heic sermonem de mensuris κυρίως , modo de iisdem, & μεταφορικῶς inibimus . *Ordo* ducitur apud Vossium ab Hebræo טור *tur* idem ; sed venit ab עדר *adar ordinavit* , *disposuit* per metathesin . *Antes* οἱ τῶν ἀμπέλων στίχοι , τάξεις , ὄρχατοι dicti ab הטור *attur ordo* , priore *T* , quod nascitur ex *Daghes* in *N* de more abeunte . Ἴσος *æquus*, ἰσόω *æquo* ab ישוה, *isue* , seu *ise* ex שוה *sava æquari* , *æqualem esse* , seu potius ab ישר *iasar* idem . Μέσος , & *medius* unde sint , dignoscendum . Apud Vossium ducitur *medius* ab Hebræo מד *mad metiri* , quia metiendo medium cognoscitur . A Mazochio apud Vossium *medius* , & μέσος utrumque ducitur a Chaldæo מצע *metsa medius* . At vereor , ne vox Chaldaica nota aliqua suspicionis inuri possit . Rursus & *medius* , & μέσος , & fortasse ipsa Chaldaica lexis , si superis placet , originem jactant meo periculo ab Hebræo מחצה *Meetse dimidium* , & *medium* , ex חצה *dimediavit* , & *dimidium* , *medium* uti Jos. X. 13. בחצי השמים *in medio Cœli* . Et Exod. XI. 4. בחצות הלילה *circa medium noctis* . Hinc Lxxviri apud Jos. capite citato verterint κατὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ . Apud Exodum loco citato : περὶ μέσας νύκτας ἐγὼ εἰσπορεύομαι εἰς μέσον Αἰγύπτου . Ab ipso המחצה *amasa* , seu *emasa* ortum aliud vocabulum nimirum ἥμισυς *dimidius* . *Alius* , ἄλλος *alter* veniunt ab אחר *aer alius* ; *al-*

ter ab אחרת aeret dumtaxat *R* in *L* versa. *Λοίσιος postremus* a ראשת *resit principium*, *primum*, *R* in *L* mutata, sicuti & *novissimus* ponitur pro *postremo*, *ultimo*. *Λοξὸς obliquus*, *non rectus* fit ab לוז *luz*, seu *loz*, unde נלוז *naluz perversus*, *qui non recte incedit*; uti Proverb. XIV. 2. ונלוז דרכיו *Et perversus viis suis*, ubi LXX ita habent: *ὁ δὲ σκολιάζων ταῖς ὁδοῖς*; quod proprie *obliquum* notat. Ab ipso לוז venit Hesychianum λὶξ, quod ipse Hesychius πλάγιον exponit, unde etiam *obliquus* venit. *Κάρσιος obliquus* a קרס *caras curvum*, *reflexum*, *obliquum esse* sine dubio descendit; Unde ipsum *curvum*, & *κυρτὸς* profectum est. *Σκολιὸς* quod idem, ac *κάρσιος*, *πλάγιος* factum ab עקל *scal tortuosum*, *perversum*, ע *Ain* quod spiritus est, in *S* verso, sicuti quoque ex עקרב factum *scorpio*. *Ἀγκύλος curvus*, & *tortuosus* est ab עקל *agal* ipso. *Γογγύλος rotundus* frustra quæras a Grammaticis unde ortum. Verum descendit a גל *gal*, geminata principe littera, seu ipso גלגל *galgal orbis*, *sphæra* ex *galal volvit*, *devolvit*, unde est γογγυλίω, quod idem valet. Ad rem γογγυλίδια exponuntur *μικρὰ σφαιρία*. Forte ab ipsa radice ortum στρογγύλος. Denique ab ipso גל venit *γυρὸς gyrus*, *L* in *R* versa.

Parasanga παρασάγγης Ægyptia mensura, ideoque ipsum nomen. Videtur esse a פרס *paras divisit*, & אנך *anac libella*; *perpendiculum*. *Amussis* definitur regula lignea, vel ferrea perfectæ rectitudinis, qua utuntur fabri ad coæquanda opera, & ad planam æqualitatem dirigenda. Sane factum hocce vocabulum ab המישור ab ישר *rectificavit*, *æquavit*, *complanavit*. Ab ipso ישר *iser*, seu *jasar rectus* venit ἰθὺς idem, *S* in *T* versa, sicuti Chaldæi facere amant. Ex ipso ישר *rectus* eadem mutatione facta nimirum τῆ *S* in *T* venit εὐθὺς item *rectus*; inde per metathesin ὀρθὸς. *Jus* missis aliis omnibus, secundum Galeotum Martium de doctrina promiscua l. VII. & Franciscum Sanctium in paradoxis, *prima sua significatione signat* olera, *aut* pultem, *sed quia in conviviis pares unicuique partes dabantur*, *ideo metaphoricus jus vocatum*, quod suum unicuique tribuit. Plane si isthæc nobis arridet sententia, *jus* venit ab אור, quod in plurali *olera* notat. Ceterum sine ulla injuria videtur duci posse ab הורה *ore docuit*, *instituit*, *monuit*, unde תרה *tora doctrina*, *lex*. Heic quoque *παρέργως* verba facere animatus sum de quibusdam nominibus, quæ *doctrinam*, aut *institutum* designant, seu *doctum*, vel *doctorem*. Hinc Ἄβαϑ secundum Hesychium Cypriis *magister* dictus ab Orientali אבא *aba pater*, *doctor*. *Ars* tum ingenua, tum mechanica audit. Porro *ars* fit ab Hebræo חרש *aras aravit*, *exaravit*, *insculpsit*, *fabricatus est*, *machinatus est*, quæ quidem omnia *artis* significationi quadrant.

Catechesis ab ἦχος *sonus*, *sonitus*, & ἠχὼ *echo vox repercussa*. Venit ἦχος ab חקול *acol vox*, *sonus*, *sonitus*. *Gnarus narus*. *Alterum etymon magis placet*, *ut* gnarus *κατὰ συγκοπὴν sit ab antiquo* gnaruris, *quod a γνώριμος*, *ω in A converso*, *uti interdum fieri ostendimus in* galea. *Nec* gnaruris *tantum dixere pro* gnarus: *sed & gnaruro pro* gnarum *reddo*: *unde* gnaro *κατὰ συγκοπὴν*, *& κατ᾽ ἀφαίρεσιν naro*, *sive ut nunc scribimus*, *narro*: *sed unico R scribi debere ait Velius Longus*, *propterea quod sit a* gnarus. *Hæc quæ dixi firmat Fronto*, *tum ait*: Dicimus, quod volumus: loquimur invicem: narramus.

ramus quod ignoratur &c. Hæc Vossius. Sed verisimilius est *gnarum* esse a *narum*; id vero ab Orientali aliquo nomine. Sane Hebræis exstat הורה *ore docuit*, *instituit*, unde *N* præmisso, cum sit heemantica littera, emersit *narus*, & *G* præposito *gnarus*. Ab ipso הורה *N* præmisso fit quoque *naro*, seu *narro*; nam uti vidimus, secundum Velium Longum, unico *R* scribundum. Neque significatio valde recedit; etenim, uti modo ex Vossio recitavimus; ita Fronto de ea voce disputat: *Dicimus, quod volumus: loquimur invicem: narramus, quod ignoratur*. Itaque optime venit ab הורה *docuit*, *instituit*. Φωλεὸς est *lustrum*, *latibulum*, Ionibus vero παιδευτήριον, sive διδασκαλεῖον *schola*, *ludus*. Quod spectat ad priorem significationem est ab פלא *fala occultari*, *occultum esse*, sicuti quoque *lustrum* fit ab נסתר *nistar occultavit*, *abscondit*, & סתר *latebra*, *abditum*; ex qua voce haud absurde fluxit vocabulum *syrtis*, cum sit *latens*. Quod vero attinet ad significationem τοῦ παιδεύειν per metathesin venit ab אלף *illeph discere fecit*, *docuit*. *Tongo, vel tongeo est nosco. Vel est ex* tango, *quomodo dicimus* rem acu tangere. *Vel ex* teneo, *ut dicimus* rem omnem tenere. *Quod malim: quia &* vinco *notat*. Tenere *autem valet quandoque* κρατεῖν, *atque* obtinere: *G insertum, ut ab* ἔσπαρον spargo, *a* mari mergo, *a* jure jurgo. *Festus:* Tongere Ælius Stilo noscere esse, quod Prænestini tongitionem dicunt pro notione: & vincere etiam quandoque videtur significare. *Adduxit & hoc Ennii, ut plenius ex Paulo constat* . . . . Alii Rhetorica tongent. Hæc Vossius. Sed unde sit, potius delirat, quam vere derivat; dum a *tango*, vel *teneo* ejus originem ducere conatur. Porro hocce verbum purum, putumque Orientale est. Plane Hebræis est נכר *nicer cognovit*, *agnovit*, unde תנכר *tancer*, ex quo tantum *C* in *G* versa emergit *tongo*. Si spectas significationem τοῦ *vincendi* venire posset a נצח *nitteat*, quod idem valet, beneficio metathesis.

Tiro frustra apud Vossium derivatur *a* τέρην *tener*, *quia tener, & rudis, vel quia se primum terit*, hoc est *exercet*. Nam originis Orientalis esse malim. Iccirco reor fieri ex Hebræo תורה *tora institutio*, *doctrina*, & הורה *ore docuit*, *instituit*; ut proprie sit, qui institutione, doctrina instituitur, seu prima rudimenta docetur. *Erudio*, *rudio*, & *rudimentum*. De hisce vocibus hunc in modum disputat Vossius . . . . *Alias rudis est adjectivum, unde* rudire, *a quo* rudimentum ἰδιωτισμὸς, πρωτοπαιδεία, *ut exponunt Glossæ Philoxeni:* πρωτοπαιδεία, *ut interpretatur Onomasticon. A* rudire *quoque est* erudire, *quasi* extra ruditatem ponere. Ita de origine Vossius. Sed pace sua dicam, allucinatus est. Etenim si ex *rudis* qua notat *impolitum*, *asperum*, *durum*, fluxisset *rudire* inusitatum, & *rudimentum*, sicut *rudis* notat *durum*, *asperum*, ita *rudire*, *rudimentum*, *impolitiam*, *duritiam* significare deberet. Sed contra accidit; quandoquidem *rudimentum*, & *rudire* ἁπλῶς notat *institutum*, & *instituere*, *docere*. Hinc facile venit ab Hebræo הורה *ore*, seu *oret instituit*, *docuit*, *monuit*, *T* in *D* verso. Ab ipso הרה *ore monuit* fit מורה *more*, unde emergit *moneo*, tantum *R* in *N* conversa. Θέμις *lex*, *institutum*, *jus*, *fas*; Eustathio θέμιστες sunt *consilia*,

consultaque. Apposite originem ducit ab Orientali טעם *thaam judicium, consilium, sententia, edictum*, seu *jus*: Idque verissimum esse etymon evincit.

Ritus pro consuetudine *plane est a Græco* τρίβος *κατὰ μετάθεσιν*, *& B ejecto, ut* omitto *dicimus pro obmitto*. Τρίβος *est a* τρίβω, tero: *nec modo* viam tritam, *sed &* morem tritum: *Unde Hippocrati* τρίβον λαβεῖν adsuescere. Hæc Vossius. At secus sentit doctissimus Mazochius apud Vossium, qui licet longiori oratione & significationem & etymon vocis prosequitur, tamen dignus, qui κατὰ λέξιν exscribatur. Is ergo ita orditur: *Ritus vox Etrusca est, quæ & in Tab. III. Iguvina reperitur, ubi* PEHTE *idem est, quod Rite. Est autem consentaneum, ut Etruria, quæ rituum magistra semper habita est, etiam vocabulum ipsum in Latium invexerit. At miseret me Vossii a* τρίβος *vocem Ritus* ἐτυμολογοῦντος. *Quid his facias, qui quantum est Latialis sermonis de Græco Musarum ingratiis, auferunt? Atqui Etruscos ab Oriente pleraque sua habuisse in Tyrrhenicis ad nauseam demonstravimus. Ne plura: Hebraum* דת dat *& Chaldaicum* דתא deta jura, *ac leges significat. Ubicumque autem* Daleth *in vocibus Orientis occurreret, eam litteram Tusci* Rhotacismo *delectati in caninam litteram commutabant, aut commutare ex modo pronunciationis videbantur: de quo* . . . . *Ergo ex* Deta *fiebat* Reta, *& cum terminatione Latina Ritus. Quæ vox proprie jura significat: quia vero apud Hebræos leges aliæ sunt cæremoniales, aliæ morales, aut judiciales, hinc apud Etruscos Latinosque* Ritus *hæc omnia significabat. Habes de etymologia, ac vera vocabuli notione. Nunc videndum an ea significatio cum Latinorum scriptorum usu conveniat. Primum exemplum affero tituli Digestorum* De ritu nuptiarum, *a quo tamen titulo cæremoniæ absunt. Ad hæc Plinius XII. 8.* Ritu (*hoc est lege*) naturæ capite hominem gigni mos est, pedibus efferri. *Tacitus de Mose:* Novos ritus (*leges Mosaicas intelligit*) contrariosque ceteris mortalibus indidit. *Sed nusquam plura exempla quam in ablativo Rite reperias (quod non esse adverbium, sed auferendi casum ostendit E breve, tum illud Statii XI. Theb.* 285. Hei mihi primitiis ararum, & rite nefasto Libatus) *quem ablativum passim pro jure sive lege veteres formula accipiunt. Quare utrumque tamquam synonyma junxit Plautus* Cistell. Itaque hanc lege, & rite civem cognitam Alcesimarchus . . . . . possidet. *Idem Pseud.* Qui rite successit bonis. *Auctor ad Herenn. l. I.* Testamentum ipso præsente conscribunt, testes rite affuerunt. *Quæ exempla non ad meras cæremonias, sed ad jura pertinent. Sic* rite facta in l. VI. D. ad l. Corn. de fals. *&* rite facta delegatio in l. II. C. de Novation. *Et quod ex Tertulliano solet in disceptatione de nuptiis injussu patrio factis afferri in lib. II. ad uxor.* Nam nec in terris filii sine consensu parentum Rite, & Jure (*κατὰ συνωνυμίαν scil.*) nubunt. *Ad hæc* rite contractum matrimonium, *&* rite contractæ nuptiæ *in* l. III. & VI. C. de interd. matrim. *Et alia sexcenta*. Hactenus Mazochius. Verum licet summas, immortalesque gratias tanto viro agam, eo quod germanam vocis notionem detexerit; tamen de origine dissentio; tum quia duriuscula, tum quod non est adæquata.

Por-

Porro *ἐθίμοις ritus* fluxit ex תורת *torat*, seu *tora lex*, quæ vel usurpatur pro integra lege Moseos, vel pro specialibus quibusdam legibus, uti conjugii, Sabbathi &c. Hinc videas cur in titulo Digestorum propositum de ritu Nuptiarum, a quo tamen titulo, uti optime advertisse Mazochium supra vidimus, cæremoniæ absunt. Sane illæ formulæ *de ritu nuptiarum*; *rite contractum matrimonium*, *rite contractæ nuptiæ* in l. III. & VI. C. de interd. Matrim. nihil aliud redolent, seu spectant, nisi תורת, seu legem conjugii Mosaici. Atque id apertius perspicitur ex Tacito de Mose ubi ait: *Novos ritus contrarios ceteris mortalibus indidit*; qui plane *ritus* nihil aliud sunt, nisi *Mosaicæ leges* (quod & ipse Mazochius indigitavit) uti *Conjugii*, *Lepræ*, *Sabbathi*, ceteræ. Adhæc *ritu*, seu *rite* ex ipso *ritus* deductum cum significet *modum*, seu *morem* venit ab ipso תורת *torat*, *forma*, *ratione* (quam vocem Grammatici hoc sensu deducunt a תור): hinc apud Tullium *pecudum ritu* in l. de Amic. & Phil. II. c. 25. *latronum ritu*. Apud Virg. Æn. VII. v. 741. *Ritu Teutonico*. Denique vox תורת *torat* denotat *institutum*, *doctrinam*, cui fortasse simile erit illud *ritus* apud Maronem Æn. XII. v. 836. ubi ait: *morem*, *ritumque* sacrorum, nempe documenta, doctrinam: Sicuti *Instituta* sunt *publici mores*, & *civilis disciplina*; unde Valerii M. l. II. titulus *de institutis antiquis*: & eod. l. c. 1. ait: *Injiciam stylum tam nostræ Urbis; quam ceterarum gentium priscis, ac memorabilibus institutis*. Neque aliter dicitur *disciplina*. Postremo *ritus patrii* apud Tullium II. de leg. c.16. ubi ait: *In lege est, ut de ritibus patriis colantur optimi*, videntur haud abesse ab institutis, de quibus supra.

Τέχνη *ars*, & τεύχω *struo* ab תכן *tacan aptare*, *disponere*. *Strues*, & *struo* veniunt ab יצר *iastar*, (seu צור *stur*) *formavit*, *finxit*. Ἄρω, atque ἀρτύω descendunt ab חרש *aras fabricatus est*. *Cerdo*, unde sit, ita exponitur apud Vossium in voce *lucrum*. *Cerdonem quidem ἀπὸ τοῦ κέρδους, id est* lucro, *sic dici plane putamus*, (*qui enim lucello magis inhiant, quam hoc hominum genus?*) Hæc ille. Sed cum *cerdo* κερδῶος denotet *artificem quemlibet*, idcirco occurrit apud Martialem III. 59. *sutor cerdo*. Et in Iscript. apud Sponium *cerdo faber*, facilius, & verosimilius derivatur ab Orientali חרש *caras faber*, *artifex*, ש in *D* abeunte: hinc Dorienses pro ὀσμὴ dicunt ὀδμὴ, ἴδμεν pro ἴσμεν, κεκαδμένος pro κεκασμένος, atque id genus alia. Βανοὶ τέχναι. Hesychius. Id profectum ex בנה *ædificavit*, *exstruxit*. *Colossus* a חרשה *carosa artificium*, *fabrefactura*, ex חרש *artifex*, & *machinatus*, *fabricatus est*, versa *R* in *L*.

Alcoranus, si fidem præstare haud renuimus Scaligero in notis apud Eusebium, lex Mahumedis venit ab Arabico אל *al* articulo, qui vocibus præponi assolet, & κυρὰν, ἀλκυρὰν. Vossius in voce *manacus* hæc habet διὰ βραχέων de ea voce, *Scaliger in notis ad Eusebium*, ait *Mahumedis lex κυρὰν, ἀλκυρὰν*. At quid κυρίως notet κυρὰν, unde domo, neuter patefecit. Mihi autem κυρὰν vocem Arabicam esse blandior, quæ profluxit ex Orientali קרא *cara*, quod non modo *vocavit*, verum etiam *legit*, unde קריאת *ceria* exponitur *lectio*, *prædicatio*, & מקרא *sacra Scriptura*, unde facile lex Mahumedis prius κυρὰν nomen sibi adscivit, atque dein *alcorano*. Ἐρωτάω *rogo*, *interro-*

go

go venit ab הדרש *edras*, & *D* in *T* versa, atque metathesi facta. Sane Hebraicum הדרש idem adamussim denotat. Αἰσθάνομαι, seu inusitatum αἰσθάνω venit ab אזן *izen attendis*, & *auribus percepit*, quod nempe pertinet ad aures & animum. Inde etiam factum latinum *sentio*.

Διφάω *quaero*, *scrutor* fluxit ex צפה *tzapha exploravit*, *speculatus est*. Ζητέω *quaero*, & *studeo*, *conor* omnino venit a צדה *zada quaerere*, *venari*, unde צדיה *industria*, *studium*. Idque adeo verum est, ut inde etiam manaverit *studeo*. Atque per metathesin denique δίζω item *quaero*. Μῆτις consilium, & μῦδος idem dicta ambo ab מועצות *moetot*, & *moedot consilia*; nam צ *medium* inter *T*, & *D*, idcirco saepissime mutatur in *D*, & *T*. Id exempla passim arguent. Βουλὴ *consilium* procul dubio venit ab תחבולות *tabulot solertiae*, *consilia*, abscissa syllaba principe scilicet *ta*. *Dolus*, gr. δόλος fluxit ex Hebraeo התעלל *itallel* abscissa ה initiali, & ת in *D* versa. Sane Orientis vox sonat *egit*, *praeclare se gessit*, *machinatus est*, *malitiose factitavit*, *ludificatus est*. Hinc apparet, cur veteres usurpabant vocem *dolum* cum adjuncto *boni*, & *mali*. Nam & aliquando in bonam partem accipiebatur pro sollertia, seu calliditate, hoc est stratagemate, quod adversus hostes adhibebatur. Saepe vero in malam partem. Dolus vero malus secundum Servium est quaedam machinatio alterius decipiendi gratia, cum aliud simulatur, aliud agitur. Ad rem Tullius de offic. III. ait: *Cum ex Aquilio quaereretur, quid esset dolus malus, respondebat cum esset aliud simulatum, aliud actum*. Quae ab Hebraica veritate haud discrepant.

Μάργος *insanus*, *stolidus* fit ab Hebraeo משגע *mesuga amens*, *insanus*, dumtaxat conversa *S* in *R*, ut *Valesii*, & *Valerii*, atque alia exempla, quae apud Vossium videre est. Νεοίηλος *attonitus*, *demens*, *vecors* oritur ex נואל *noal stulte agere*, & *stultescere*, *stultum esse*, geminata priore syllaba. Adhaec *noal* est pro *neeval*, quod magis accedit graecae voci. Demum νεννὸς apud Hesychium est *fatuus*, *stultus*, haud indignabitur genus suum repetere ab eodem נואל *noal*, de quo modo dictum habuimus. Ἠλεὸς *stultus*, *insanus* & ἠλαίνω *insanio*, atque ἠλίθιος idem veniunt ab Orientali הלל *alal insanivit*, atque הלל *illel insanum reddere*, unde הללת *olelat*, & *olelut insania*; & quoniam participium τῦ הלל facit מהלל *meullal insanus*, rectius inde factum μέμηλος.

CA.

CAPUT II.

A'Γγος, ἄγκος, acerra, ἀορταὶ, ἀσῦρ, ἄλεισον, ἄμνιον, ἄσιλα, κάρπαλος, bacar, bombylius, βυῤῥὸς, caccabus, γύαλαι *Hebrææ originis sunt. Quid* λίθος γυαλός. *Nostræ conjecturæ*. Γυλιὸς; calix, cantharus, calpar, κάλπη: *unde id vocabulum ducit Mazochius*. *Notatur*. Catinus, ciborium, κέρνος, ἐσχάρα, κώθων, χοῖξ, cophinus, corbis, κρώσσος, cirnea, κύπαρος, κύπελλον, cupa *ab Hebræis sunt*. *Facciolatus falsus*. Κύαθος, δέπας, ἡγανον, φορμός, gabatæ, irnea, λάρναξ, λαρκὸς, λάσανον, lebes, μανὴς, mactra, matula, orca, ὑρχὺ, pelvis, riscus, σάπιδος, sinus, scyphus, σίλια, πίλια, μάπον, aero, ampulla, ἄμβιξ, βῖκος, bria, culeus, κάρδοπος, χύτρος, ascos, κώθιον, πρόχερον, σαργάνη, πίθος, δεῖνος, πῶμα, κύμβος, κελέβη, κόρυκος, hostus *ab Oriente manarunt*.

A'Γγος *vas quodlibet* omnino fit ab Orientali אגן *agan crater*; γ geminata. A'γκος vero *vallis* venit ab חגיא *agge* idem. *Acerra Vossio in Etymol. videtur Tuscum vocabulum*. Sane (*inquit in* Acerra) sacrorum vocabula pleraque Tusca sunt & ab Orientis linguis deflexa. *Hinc eidem Vossio videtur per μετάθεσιν factum ab* חרר charar *quod est* incendere. *At Servio ad V.* 745. Acerra *est* arca turalis: *quod & Glossæ innuunt*. *Id si est ab Hebræo* charar (*id est* incendere) *ea de causa oritur*, *quia arca illa continebat id*, *quod incendi deberet*, *tus scilicet*, *quod ævo posteriore* incensum *est appellatum*; *sicuti &* θύη (*unde* tus) *est* suffimentum, θυμίαμα. Ita Mazochius apud Vossium. At Festus quid sit *acerra*, rectius videtur prosecutus inquiens: *Acerra*, *ara*, *quæ ante mortuum poni solebat*, *in qua odores incendebantur*. *Alii dicunt*, *arculam esse turariam*. Porro Orientale est, sed profectum ab הכיור *acior concha vasis genus*, *focus*, seu *foculus*, *vas ad fovendum ignem*, & *suggestus*. Quæ quidem omnia quadrant cum verbis Festi. A'ορταὶ secundum Pollucem sunt *vestium conditoria*, *arculæ*, κιβωτοὶ, κίσται, dictæ ab חרשים *oritim loculi*. A'σῦρ: ita habet Bochartus Geogr. S. l. II. c. VII. c. 738. A'σῦρ, κρατὴρ ὑπὸ φοινίκων. Asur id *est* חזור hazur. *Phœnices ita craterem vocarunt ab orbiculari forma*, *plane ut Syri globum* חזור ezur, *vel* izur. Sed pace tanti viri dicam, nihil est, quod ejus originem ab accidentibus potius, quam ab ipsa re petamus. Plane ἀσῦρ venit ab Hebræo אשישה *asisa*, seu *asis lagena*, *crater*. A'λεισον haud absurde per metathesin ducerem ab חצלחת *asalat*, seu *asloit patina*, *paropsis*, *lebes*, *scutella*. A'μνιον, & A'μὶς, utrumque ab Oriente ad Græcos deductum. A'μὶς *matula vas urinarium* venit ab חמת *hemet uter*, *lagena*; apposite Eustathius ab antiquis Atticis hanc vocem aspiratam fuisse tradit. A'μνιον idem Eustathius Od. X. significare adserit *vas*, *quo jugulati animantis excipitur sanguis*, quasi αἱμνιον,

τι ὄν hoc eſt *μένει*, ſive *αἵματος τερπνικόν*. Cretenſes vero *ἄμνιον* dicere *ἀγγεῖον εἰς ὃ τὸ αἷμα τῶν ἱερείων ἐδέχοντο, ἄμνιον τι ὄν, παρὰ τὸ αἷμα*. Sane ut verum fatear, nihil aliud *κυψέλη* denotaſſe videtur, niſi *ἀγγεῖον*. Hinc deſcendit ex Orientali, ſeu Chaldaico המאן *aman vas*. Ἄσαλος, ni fallor, memini me legiſſe ſignificare *fiſcinam*. Ergo dicta ab הסל *aſal*, quod Geneſ. XL. exponitur *caniſtrum*, ſeu *fiſcus*, & Jerem. cap. VI. סלסלות exponuntur *corbes vindemiatoriæ*, *κάρταλλος* apud LXX, quod fortaſſe reſpondet noſtrati vindemiatoriæ fiſcinæ.

Bacrio: Bacar vas vinarium ſimile bacrioni. Bacrionem dicebant genus vaſis longioris manubrii: hoc alii trullam appellant. In Gloſſis vero Philoxeni eſt *εἶδος ἀγγείου*. Plane ex Hebræo בקק *bacac*, ſeu *bac evacuavit*, unde venit בקבוק *bacbuc lagena*, ortum. *Bombylius βομβυλιὸς τινὸς ἔκπωμα βομβοῦν ἐν τῇ πόσει*, apud Pollucem, nimirum *anguſtum poculum, quod inter bibendum bilbit*. Videtur factum ab Hebræo נבל *nebel uter, lagena*, *N* deperdito, & *B* geminata. *Byrrhus*. *Heſychius: βυῤῥὸς κάνθαρος Τυῤῥηνός*: Byrrhus; poculum eſt Tyrrhenicum. *Videtur fuiſſe immanis capacitatis; ut propterea* בור bor (inde *βυῤῥὸς*) *id eſt* ciſterna *diceretur: ſicuti labrum illud prægrande in Templo* Mare æneum *vocabatur*. Ita Cl. Mazochius apud Voſſium. Id certiſſimum, atque heic repetendum duco, quod alias ſæpe monui, Hebraicum nempe ו *Vau* cholem, utpote medium inter *O*; & *V*, atque utrumque valens, multoties mutari in υ Græcorum, uti ex בור *Byrrhus βυῤῥὸς*, ex בוץ *Byſſus* &c. Verum iis, quæ docte, atque erudite Mazochius adſperſit, hoc unum adjiciendum reſtat, nimirum בור etiam aliquando redditum *ἀγγεῖον vas* apud LXXviros, uti perſpicere licet ex Concordantiis Græcanicis Trommii. *Cacabus* a *κάκαβος*, *pro quo frequentius κάκκαβος legas gemino κ κ. Imo latine quoque rectius* caccabus *dixeris, quomodo ſcribitur ea vox in Pandectis Florent. Cum autem (quemadmodum ex quarto Athenæi paret) voce κακκάβη, & κάκκαβος utantur Ariſtophanes, & Antiphanes ſcriptores antiquiſſimi; fruſtra dubitat Iſidorus, num forte eam vocem Græci acceperint a Romanis: quod nonniſi in iis vocabulis locum habet, quæ irrepſere in linguam Græcorum, poſtquam devicti ſunt a Romanis*. Ita Voſſius. Igitur vox latina *cacabus*, & græca *κάκαβος* veniunt ab Orientali חבת *cabat* (geminata principe ſyllaba) quod exponitur *fartago*, & *caccabus*.

Γυάλαι Megarenſium lingua *pocula* dicuntur, uti diſcere licet ex Athenæo l. II. ex Phileta: haud vanus aruſpex eſſem, ſi eam vocem derivarem ex גלה *gula lecythus, lenticula; γύαλον* vero *cavitas, vola, & vallis*. Necnon *γυαλὸς* exponitur, *qui manibus contrectari poteſt*. Ab Etymologo vero *κύβος, λίθος τετράγωνος*. Hinc venit ab ipſa radice nimirum גלל *galal volvit, devolvit*, unde גליל & גלילה *limes, confinium, tractus, terminus*, & גליל *verſatilis, volubilis, orbis*; quod facit cum prima ſignificatione ſcilicet, quod ſit id quod manibus contrectari poteſt. Heic vero amplius conjectare ita arridet. Apud Euſtathium dicitur *λίθος γυαλὸς ἀγκάσασθαι*; ſcilicet *λίθος γυαλὸς* quod exponitur, uti modo vidimus, *quod manibus contrectari poteſt*; apud Eſdram vero occurrit אבן גלל, quod ſecundum Vulgatam eſt *lapis im-*

impolitus, juxta Rabb. Salom. & Kimchium, Pagninum, Ariam Montanum, alioſque *lapides marmoreos*, ſecundum Syrum, Junium, Tremellium Piſcat. Caſtalionem, alioſque *lapides prægrandes*, juxta LXX λίθοι ἐκλεκτοὶ; Κατὰ λέξιν vero *lapis convolutionis*. Hinc Cant. c. VII. v. 2. אגן הסהר *crater tornatilis* ſecundum Vulgatam, hoc eſt *eximius*, *affabre laboratus*. Et cap. V. v. 14. ידיו גלילי expoſuit Vulgata *manus ejus tornatiles*; ita quoque LXX. Verum cum & גליל *galil* ſignificet *volubilem*, *verſatilem*, & *orbem*, *ſphæram*, uti גלגל quoque, haud temere eſt, quod LXX verterint ἑλικτοὺς, κυκλίους *rotundos*; ſed quoniam quæ rotunda, item perfecta, concinna, idcirco LXX reddiderunt *lapides eximios*, *perfectos*. Atque id præteriens adſperſi: Γυλιός vaſculum militare venit ab ipſo גלה *gula lecythus*, *lenticula*. Calix. *Non dubitandum*, *quin calix ſit a* κύλιξ, *ut ait Priſcianus in quinto* . . . . Κύλιξ *autem dicitur* παρὰ τὸ κυλίεσθαι *teſte Athenæo*, *& Euſtathio*. *Olim enim* torno calices *fieri ſolebant*. *Ita ſcripſit Theophraſtus de terebintho tractans*, τορνεύεσθαι ἐξ αὐτοῦ, καὶ κύλικας Θηρικλείους. Ita ferme Voſſius. Sed tum *calix*, tum κύλιξ ab Oriente profecti; nam ἀμφότεροι veniunt ab Hebræo כלי *celi vas*. *Cantharus* κάνθαρος, *vas vinarium Baccho ſacrum*. *Dicitur* κάνθαρος, *quia figuram habet* ſcarabæi, *qui Græce dicitur* κάνθαρος. Ita idem Voſſius. At iſta Grammaticorum ſomnia. *Cantharus* ſcilicet *vas* derivatum ex קטר *catar*, unde מקטר *thuribulum*, *thymiaterium*.

Κάρταλλος exponitur *cophinus*, ſeu *corbis in anguſtum deſinens*, ſæpe occurrit apud LXX, venit ab אגרטל, quod exponitur *pelvis*, principe א detruncata. *Calpar genus vaſis fictilis*, *ſive dolium a Græco* κάλπη, *quod eſt* urceus, *ſive ut Gloſſæ Cyrillo tributæ explicant*, urna: *Heſychius ſimiliter exponit* ὑδρίαν, στάμνον, hydriam, urnam. *At* στάμνος urceus, urna; *ut eſt in Cyrilli Gloſſis*. *Atque hæc prima eſt*, *propriaque* calparis *ſignificatio*: μετωνυμικῶς *autem pro* vino *accipi ſolet*, *ut Nonius ait*, *valideque firmat illo Varronis l. I. de vita Pop. Rom.* Quod antequam dolii nomen prolatum eſſet, cum id genus vaſorum calpar diceretur; id vinum calpar appellatum. Κατ' ἐξοχὴν *autem* calpar *vocatum id vinum*, *quod libabant Vinalibus*. *Feſtus*: Calpar vinum novum, quod ex dolio demitur ſacrificii cauſa antequam guſtetur. Jovi enim prius ſua vina libabant, quæ appellabant feſta vinaria. *Idem tamen alteram quoque ſignificationem agnoſcit*. *Nam mox ſubdit*: Calpar, genus vaſis fictilis. Hæc Voſſius. Eadem ferme habet Mazochius apud eumdem præter ea, quæ ſubdo: *Calpar Tuſcum vocabulum eſſe*, *oſtendit tum terminatio in R apud Etruſcos frequens*, *tum quod ſacrorum nomen eſt*. Eidem majus pondus addunt verba Varronis nimirum *quod antequam dolii nomen prolatum eſſet*, *id genus vaſorum* calpar *diceretur*, quæ verba plane innuunt eam vocem vetuſtiſſimam, proinde ab Oriente manaſſe per Etruſcos ad Latinos. Atque Mazochius ducit a Chaldæo קלפא *kalpa*, quod vaſis genus eſt, tum Levit. XVI. 8. tum alibi. Sed antequam germanam vocis afferamus originem, non poſſum quin de tanto viro quædam addam. Is enim in variis operibus & præſertim in Spicilegio Biblico, & in Additionibus Voſſianis ſæpe queritur viros eruditos voces mere Chaldæas e Græco fonte ad Chaldæos de-

deflexas arbitrari . Ita in voce *cedrus* apud Vossium ; aliisque quamplurimis ; uti *furni* , *caliga* . Sed frustra est . Nam illæ voces sunt recens ab Chaldæis nuperis e græco fonte deflexæ . Idem judicium esto de voce Chaldaica קלפא *calpa* , quod est ipsissimum gr. *κάλπη* . Κάλπη autem per metathesin factum ab כפר *cepor crater* , *pulvis* .

Catinus *in virili dixit Mæcenas apud Sosipatrum l. I.*

Jugeribus fumans calido cum farre catinus.

At in neutro quoque catinum *dici indicat Priscianus l. I. cap. de num. litt. & Isidor. l. XX. cap. VI.* Catini *geminam notationem ponit Varro l. IV. de L. L.* Vasa in mensa escaria , ubi pultem , aut jurulenti quid ponebant , a capiendo catinum nominaverunt , nisi quod Siculi dicunt *κάτινον* (*leg. κάτινον*) ubi assa ponebant . Hactenus Vossius . Verum & *catinus* , & *κάτινον* venire possent ab עטין *atin* , seu *catin mulctrale* , uti plerique exponunt , licet alii aliter explicant . Ab ipso עטין *atin* , seu חטנא *corbis* , factum *atamvium poculi genus* , seu *vasis* , unde & *ἄτανον* hoc est *τήγανον* . *Ciborium* : Κιβώριον , Αἰγύπτιον ὄνομα , ἐπὶ ποτηρίου . Sane venit ab Orientali כפור *cepor* , dumtaxat *P* in *B* versa , *crater* , *pelvis* , seu ipsum *ciborium* . Hinc apparet liquido , falli maxime , qui vel deducunt a *κιβωτός* , & תבת hebraicum , vel a similitudine foliorum , vel a folliculo fabæ ejusdem nominis . Κέρνον , & *κέρνος* . Pollux l. IV. c. V. inter *saltationum* species refert nominatas fuisse *τὰς ἰσχαρίδας* . Schol. Nicandri vocari *κέρνος* scribit *crateres mysticos* , *ἐφ' ὧν λύχνους ἐτίθεσαν* . Porro Hebræis est כיור *cior focus* , *foculus* vas accommodum fovendo igni , unde nempe ex ipso כיור , atque אש *esc ignis* coalnit gr. *ἰσχάρα focus* . Denique *κέρνος* apud Athenæum l. II. atque apud Hesychium est *vas figlinum* , seu *poculum* . Sane ipsa vox כיור *cior* etiam vasis genus notat , & כירים *ceraim testus* , *vas fictile* . Κώθων *genus poculi Laconici* factum ex כוס *cos poculum* *S* in *T* abeunte. Κοῖς *coix* vas formarium apud Pollucem forte venit vel ab כור *catinus* , *fornax* , seu *focus*, vel vas ad liquandum metallum, vel a חור *canistrum* .

Cophinus *κόφινος* vas vimineum , corbis . *Cave autem putes* , *esse a Syro* קופניך . *Nam Syri contra* , *ut alia multa* , *ita illud quoque a Græcis acceperunt* . *Isidorus l. XX. c. IX.* cophinus dici *ait* , quasi covus ; nempe ob cavitatem . *Sed eo refellitur* , *quod Aristophanes* , *&* *alii Græcorum veterum usurpent* . Ita Vossius . Est quoque mensura Bœotica aridorum , & liquidorum . Hinc tum Græcum , tum Latinum *cophinus* est ab Orientali כף *caph* , quod non solum denotat *curvum* , *curvaturam* , *cavum* , verum etiam *acerram* , *vas concavum* , *acetabulum* ; & numero plurali *spathas* , *ramulos palmarum* . Quæ omnia quadrant notioni *corbis* , seu *vasis viminei* . *Corbis* unde deducendus , delirarunt Grammatici . Atque ipsi Vossio aqua hæsit . At hocce nomen omnino orientale ; nam fluxit ab כלוב *celub* idem , tantum *L* in *R* conversa ; quarum litterarum commutatio æquissima . Κρώσσος *urceus* , *hydria* , est ipsum Hebræum חרש *ceres testa* , seu *vas testaceum* . *Cirnea* vasis vinarii genus fit ab כיור *cior* genus vasis , seu concha . Κυνάρους ait Hesychius nuncupabant *τὰ κοῖλα ἀγγεῖα* , *καὶ χυτρωτά* . Theophrastus vero *τρυβλίοις*

θησιν ἄγα τῆς γνώμης , καὶ τῆς πίτυος appellat *κύπαρον* . Plane quod attinet ad primam significationem venit a כפר *cepor crater* , *pelvis* ; quod vero ad alteram spectat , advertendum כפר *coper* vel denotare *picem* , atque etiam *cyprum* arborem quamdam : quod facit cum iis , quæ Theophrastus adstruit . Unde venit *κύπαρος* quoque Hesychii , quod ipse *resinam* interpretatur . *Κύπελλον* item *poculi genus* venit ab ipso כפור *cepor crater* , *pelvis* , versa *R* in *L*.

Cupa vas vinarium , in quo mustum e torculari excipitur , atque etiam *cyathus* , uti patet ex illo Nævii ; *Duas cuppas mero plenas exhausit* : uti docet Facciolatus apud Calepinum . Verum quod attinet ad secundam significationem hæc habet Vossius ; *Sed si recte hæc ei tribuitur significatio* (quod Scaliger in *copam* negat) *non tam a* canponibus *erit* , *quam* , *ut Nunnesio etiam visum* , *a κύββα* , *quo ποτήριον significari Hesychius docet* . *Sane multi cum vasis genus est* cuppa , *gemino pp scribere malunt*. Hæc Auctor. Heic autem tum *cupa* , tum *κύββα* veniunt a כף *cap cavum* , *vola*, *manus* , *acerra*, *acetabulum* . *Cupella* , *æ*, *f. g.* , *vel cupellum* , *i n. diminut. a cupa poculi* , *vel vasis genus a κύπελλον* . Ita Facciolatus apud Calepinum . Verum sibi ipse refragatur . Nam si *cupella* diminutivum a *cupa* , qui pacto simul derivari potest a *κύπελλον* ? Rectius *cupellum* venit a *κύπελλον* . *Κύαθος cyathus* , vas potorium . Si aures præbemus Grammaticis , dicitur a *χύω fundo* , quasi *χύαθος* , *quia inde liquor fundatur* . *Sed verisimilius est* , ait Vossius , ob cavitatem *sic dici ab antiquo κυάθω pro χέω* . *Unde κύτος* , & *κύτταρος quibus* cavitas , sive ventricosum , & cavum *significatur* . At hæc omnia somnia . Porro *κύαθος* fluit ab כוס *cos* , seu *κύς* (nam ו Hebraicum apud Græcos abit in *υ ὑψιλὸν* ; quod plus vice simplici usuvenire vocibus græcanicis ab orientali fonte deductis satis , superque , prout sese obtulit occasio , demonstratum ivisse reor) & *S* in *T* mutata , quod sonat idem , ac *cyathus* nempe *poculum* , *calix* . Heic quoque obiter advertendum , litteram hanc Hebræorum scilicet ו , cum apud ipsos Hebræos media sit inter *O* , & *U* , atque utrumque valeat , omnino respondere *τῷ ὑψιλὸν* græcorum ; atque falsum esse, quod asserunt , nimirum *τῷ* hypsilon nullam Hebræorum litteram respondere posse . *Δέπας* poculum dictum ab Hebræo צפחת *tzapah*, seu *tzapat* ; quod exponitur *ampulla*, *lecythus* , צ in *D* versa , quam commutationem haud infrequentem esse autumo , neque importunam . Nam Hebræorum צ *Tzade* , ut quisque experiundo liquido norit , medium est inter *T* & *Z* . Denique omnibus res comperta est , *Z* sæpissime abire in *D* , cujus commutationis periculum facile apud Vossium in de permutatione litterarum facere poteris. *Ἄγανον* ab אגן *agan crater* . *Φορμὸς sporta* , *corbis* , *teges* , *storea* forte venit a פנים *phanaim facies* , & *qualibet externa rerum facies* , & פנים *phenim intimum* , *interius*.

Gabata vasa forte dictæ ab גביע *gabiah scyphus* . *Hirnea* , seu *Irnea* . *Irnea pro quo vulgo* hirnea *est* vinarii vasis genus : *cujus diminutivum* irnella , *quod Festus* genus vasis in sacris *esse dicit* . *Non audiendus Gothofredus* , *cum pro* irnella , urnula *mavult* . Irneæ *voce utitur* Cato *de R. R.* c. LXXXI.

Indito in irneam fictilem. *Et Plautus Amphith. Act. I. sc. 1.*

Cadus erat vini, inde implevi irneam.

Sic enim habent Codd. MSS. & vett. editt. pro quo in libb. quibusdam cirneam *invenias. Monet Scaliger ad catalecta Virgilii, antiquos pro* irnea *dixisse* ernenm, *atque id esse ὄρνεον, quia* avis figuram *haberet*. Hæc Vossius. Verum id quod tradit Vossius de proprietate vocis, neque audiendus Nonius. Nam *irnea*, seu *hirnea* fluxit ab ארון *aron arca, loculus, feretrum*. Λάρναξ *arca, loculus, capsa* fluxit ex ארון *aron*, quod ipsissimum est, geminata *R*, atque priore *R* in *L* versa. Λαρκὸς *corbis e vimine plexus*, κόφινος, φορμὸς venit ab ארגז *argaz arca, capsula* (eadem mutatione adhibita, atque in λάρναξ) ex ארג *arag texere*. Λάσανον exponitur χυτρόπους *olla pedibus donata*, vel *sella familiaris*; Latinis *lasanum* per metathesin venit ex צלחת *salaat*, quod exponunt *gabata, scutellam, lebetem*, seu *sinum, magicam*. *Lebes* forte ortum ab נבל idem *N* excisa, atque metathesi adhibita. *Μανὶς* est poculi genus apud Athen. l. II. Plane venit ab Chaldaico מאן *man vas*. *Mactra* vulgo a Grammaticis ducitur a *μάσσω pinso*, eo quod proprie sit vas in quo pinsitur farina. At cum aliud vas quoque significasse videatur, haud abluderet a voce hebraica מקטרה *thuribulum*. Verum nolo cum Grammaticis pugnare. *Matula, unde sit, age videamus, an conjectura possimus assequi. Illud constat Græcis ἀμίδα dici. Hinc puto leviculo μετασχηματισμῷ, καὶ συγκοπῇ* mada, *vel* mata *dixere*, & ὑποκοριστικῶς matula, *& altera diminutione tum* matella *Plauto, & Varroni apud Nonium; tum* matellio, *quomodo dicebatur, ubi a* matulæ *figura longius recessit, ut Varro scribit l. IV. de L. L.* Ita Vossius. Porro tum *ἀμὶς*, de quo supra, tum *matula* ab una eademque voce fluxerunt. Nam, cum prius κυρίως fuit *mata*, unde postea *matula* ὑποκοριστικῶς, uti ipse Vossius fatetur, sine controversia fit ab חמת *emet*, seu *amat uter, lagena*. Idque verissimum videtur.

Orca. Omnino autem vas orca, *uti &* urceus, aït Vossius, *est ab ὕρχη, quod Æolicum est, ac* vasis fictilis genus *notat simile ei, quod Græci βῖκον vocant. Ubi Pollux respicit illud Aristophanis in Vespis.*

. . . . τύποισι καὶ δυροδοχῶσι

Ὕρχας, οἶνον δέπιδας . . . . .

Sed Pollux legit ὕρχας οἴνου. Monet autem ad hunc locum Scholiastes ὕρχας esse vasis fictilis genus, duas habens ansas, in quo salsamenta reponerentur. Quod ipsum iisdem verbis tradit Suidas. Ὕρχαι, inquit, κεράμεια ἀγγεῖα ὑποδεκτικὰ ταρίχων, δύο ὦτα ἔχοντα. Atque ita orcæ *vocabulo utitur Persius, sat. IV.*

Mœnaque quod prima nondum defecerit orca.

Ab hujus vasis similitudine ad alia quoque id nomen translatum. Hæc Vossius. Verum & *orca*, & *ὕρχη*, & *urceus* fluxerunt ab Orientali חקערה *acara scutella*, vel ab הכיור *acior* (per metathesin) *labrum, concha*, seu *vasis genus*, unde כירים *ceraim testus, vas fictile*, quod videtur magis quadrare. *Pelvis* forte *N* deperdito fit ab נבל *nebel* idem, atque *B* in *P* versa. *Qualus* proprie est cistæ, seu vasis viminei genus; hinc dictum puto a

חור

חור *cor*, seu *quor foramen*, & *foraminosum opus*, seu *canistrum*, *R* in *L* versa; seu potius a כלי *queli vas omne*. *Riscus erat cista pelle contecta, vel a vimine, seu juncis compacta; dicebatur quoque locus concavus in pariete, qui fenestella clauditur. Priorem notionem docet nos Pollux, qui Antiphanem ejusce voce pro* cista vestiaria *usum testatur: item Donatus in illud Terentii Eun. 4. VI.* Ubi sita est? in risco. *Ubi ait:* In risco, cista pelle contecta, nomen Phrygium. *At posteriorem notionem indicat Nonius his verbis:* Riscus, loca in parietibus angusta . . . . *Quod ad ἔτυμον, fortasse illud quærere non attinet; cum Donatus dicat esse vocabulum Phrygium. Sed multa Phrygibus cum Græcis communia fuere: eoque commode deduxeris a ῥύσκω*, custodio; *quia vestes* risco *servarentur*. Hæc Vossius. At falsus est. Nam hocce vocabulum cum vix apud Græcos in usu sit, atque Phrygium audiat apud Terentium, omnino orientale est; nimirum ab ארגז *argaz* (abjecta principe littera א, & metathesi facta) quod exponitur *arca*, *capsula*, ex ארג *texere*, utpote κυρίως denotet *opus textrinum*. Verum Bochartus id etymon vidit.

Sapidos σάπιδοι vas apud Suidam dictum vel a צפחת, vel a סף *sap pelvis crater*. *Sinus*, & *sinum*. *Est & sinus vasis genus: verum tum & priorem producit, ut ex Maronis Eclogis notum est, & secundæ est inclinationis; cum apud Plautum Curcul. in ablativo legamus sino. Quodque ad originem pertinet, putatur sic dici, quia* sinuosum, *atque amplum. Varro in IV. de L. L.* Sinum a sinu; quod sinum majorem cavationem, quam pocula habeant. *Verisimilius autem Turnebus & alii, qui sic dici ajunt a δῖνος, quo* vortex *significatur. Nam magna est inter D, & S affinitas: ut in ἴσμεν ἴδμεν, ὀσμὴ ὀδμή. Unum tamen scrupulum injicit; quod* sinum *non videtur fuisse figuræ turbinatæ, uti δῖνος. Quare forte* sino *nomen a δινέω* verso, gyro, *quia in eo* [illegible] *hoc est* circumagitur. Hæc Vossius, qui videtur potius ipse δινεῖσθαι. Porro *sinus*, seu *sinum* ἀμέσως venit a צנצנת *sinsenet* geminata voce, quæ ἁπλῶς est *sinet*, seu *sin urna*, *paropsis*, *scutella*, quod haud abludere a veritate reor. *Scyphus σκύφος* forte a גביע *gabiah* idem σ addito, atque G in C, & *B* in φ versa. Τύλια, & σύλια est vas situlæ figura, & vas in quo farina subigitur. Sane venit ab צלוחית *seloit*; seu *salaat gabata, lebes, sinus*. Φορμὸς *sporta, corbis* a פנים *phenaim facies, superficies, quælibet externa rerum facies*, *N* in *R* versa, unde venit etiam *forma*. Μέτρον exponitur mensura vendentium, ut cauponum, atque hujus generis aliorum. Concinne μέτρον derivatur a מדד *madad mensuravit*, unde מדון *madon mensura*. Æro, græce φορμός, de cujus origine sic Vossius: Æro *idem est φορμός, sive* phormio: *nempe vasis spartei genus, quod* sportam *vel* fiscinam *dicimus: atque ut φορμὸς ἀπὸ τοῦ φέρειν vocatur, ita* aero *dicitur ἀπὸ τοῦ αἴρειν, quod est βαστάζειν. Vas enim erat tollendo ferendoque aliquid idoneum. Unde liquet, perperam* hæro *scribi cum H, ac pejus etiam* hero, *vel* ero. *Idem esse* æronem, *ac* phormionem, *seu φορμὸν indicat Donatus in Phorm.* I. 1. Phormio, *inquit*, non a formula, sed a phormione sparteo, quem nos æronem dicimus trivialiter, & pro consuetudine. *At φορμοὶ, πλέγματα: ut ex Hesychio constat. Ac in Glossis Philox. legas:* Æro, κοῖξ. Κοῖξ *autem inter*

αι ἐκ πλέγματος σκεύη a Polluce etiam refertur l. X. cap. XLVI. Ubi vulgo corrupte ea vox legitur : sed æronum *vocem viri docti reponunt . Vitruvius l. V. cap. XII.* Et inter destinas creta æronibus ex vulva palustri factis culoetum . *Ubi vulgo* destinatas *pro* destinas ; *& pro* æronibus, meronibus, *Philander perperam* peronibus . . . . . . Hæc Vossius . Videtur *æro* facile fluxisse ab Orientali ארון *aron urna , loculus , pheretrum . Ampullæ* originem quam tradunt , utpote risu excipiendam mitto . Interea admodum haud abest ab Hebræo הנבל *anabal lagena* , & *uter* ; quod facit cum significatione *ampullæ* . Nam vetus Horatii interpres nuncupat eam *vas ventricosum* . Ἄμβιξ exponitur *olla* , & *calix* , seu vas potorium venit vel ab חבת *cabit caccabus , sartago* , vel ex אוב *ob uter*.

Βῖκος *urna* , seu *vas habens ansas , doliolum , lagena* , vel factum ab פך *lenticula* , vel בקק *bacac evacuavit* , unde בקבוק *bacbus lagena* . Ab פך *phac* vero venit etiam φάκος *vas* . *Bria* vasis genus ἀγγεῖου εἶδος fluxisse puto ab בור *bor* , quod etiam apud LXX *cantharus* exponitur . *Culeus* , Κόλεος , & κουλεὸς *vagina , culeus* , atque etiam *loculus , hydria* apud Hesychium . Hinc apposite venit ab כלי *celi vas* . Unde fluxit quoque , nisi mavis a græco κουλεὸς , Chaldaicum קולא *cula* , quod in Targum *pelvim , hydriam* , quam originationem obtrudebat Mazochius noster . Κάρδοπος *mactra* videtur constare ex קערה *ceara scutella* , seu כיור *labrum , concha , vasis genus* , & צפחת *dapaat ampulla , lecythus* . Χύτρος *olla* venit vel ab קערת *cearat scutella* per metathesin . *Ascos* græca vox est, nempe ἀσκὸς *uter*, factum ab Hebraico אסוך *asuc* , quod exponitur *lecythus* , vas olei , seu unguenti . Κήθιον , & κηθάριον vas , in quo calculi , & sortes injiciebantur , dictum a כוס *cos calix* , seu כיס *loculus* , *S* in *Θ* versa . Πρόχοον apud Atticos dicitur *ligneus crater* , in quo vinum miscetur secundum Athenæum l. II. ex Pamphilo . Plane dictum ex פרור , quod exponunt vulgo *caccabum* . Σαργάνη *sporta , cista , crates* , & *vinculum , nexus* fit ex שרג *nexum esse , implicari , intorqueri* . Τινθος *venter, vas* , πᾶν χώρημα a דוד *pelvis, crater* , & דד *uber , mamma*, *D* duplici in *T* conversa . Δῖνος , seu δεῖνος , genus vasis fictilis basi carens , & inferius rotundum apud Athen. L. II. Poll. l. VI. Aristoph. in Vespis. Hinc Hesychius: Δεῖνος εἶδος ἐκπώματος . Porro δεῖνος ἀμίσους factum ex Hebræa voce דוד *dud* altera *D* in *N* abeunte de more , quod exponitur *canistrum , sporta , crater , pelvis* . Πῶμα *operculum* venit a Chaldæa voce פום *pum* , seu *pom os* . Κύμβος *curvus recessus* , & *ollæ fundum* , κύμβον *acetabulum* , κύμβιον *poculi genus* ductum a כף *cap curvatura , cavum , acerra , acetabulum* ; *P* geminata , nam ex כפף *capap* venit , quarum prior in *M* , altera in *B* evasit ; quæ litterarum commutatio ad manus est. Κελέβη exponitur *poculum ligneum*. Dictum a כלוב *celub canistrum , cavea* . Κώρυκος *saccus* , & *follis* fit ab Hebræo עור *gor* , seu *cor* alternante *C* , quod *corium , pellem* denotat . *Hostus* mensuræ genus a χωστὸς , quod est *acervus* , ducitur apud Vossium . At quoniam vox redolet antiquitatem , atque nomen vasis est , ab Oriente ad Etruscos advenit , nempe ab אשישת *asisat lagena*.

EXER-

EXERCITATIO XI.

CAPUT I.

A I'όρ , αἰορπάται , ἀνήρ , homo ab Oriente profecta . Querelis Agricolæ Vossius facit satis . Scaligeri , Vossii , Mazochii , & Grammaticorum etymon improbatur : genuina horum originatio producitur . Βροτὸς , σπίλω , suo , ἴω , εἰμὶ , sum , escit , ἔσκον , φύω , masculus , βρέφος , σκίνωρ , nympha , σπίνω *ab Hebræis derivata* . Ipse *sæpe peculiarem significationem imbibit* . Idem , αὐτός , οὗτος , iste , μίν , ἴν , ἴ , pappus , κάσις , σύγωρ , τύνος . filius , ἶνις , φύλον , βάδας , λαικαστής , κάζω , κάσσα , cadesa , κασάλβη , mœchus , adulter , κίω *ab Orientali fonte manarunt* . Implere *usurpatur non solum de brutis , verum etiam hominibus accommodatum* . *Notatur* Facciolatus . Nubo , mullare , μύλλειν , οἰφάω , ὀπυίω *Orientis quoque se produnt* .

A I'όρ significat *virum* , *hominem* . Hinc αἰορπάται , & αἰορπάται dictæ *viricidæ* ἀνδροκτόνοι Amazones lingua Scythica , teste Herodoto l. IV. Versa *S* in *R* venit ab איש *vir* , unde א , utpote quæ spiritus est , versa in *V* oritur etiam *vir* . Πάτος vero a פצע *pata vulneravit* fortasse derivatum . A'νὴρ apud Etymologum derivatur ab ἄνω , vel ἀνύω *perficio* . Sed somnia . Nam Orientale nomen est, atque recta fit ab אנוש *enos*, seu Chaldaice אנשא *anasa homo* , *vir* , tantummodo ש in *R* conversa . *Hominis* etymologia miras , infinitasque sevit lites inter Eruditos . At primo Rodolphus Agricola epist. ad Alexandrum Hegium inepte quæri, putat , unde originem trahant *homo* , & græcum ἄνθρωπος ; eo quod nullius rei nominandæ prior , antiquiorque hominibus cura fuerit , quam sui ipsius . Uti habet ipse Vossius . Sed hance opinionem refellere juvat Vossii verbis , licet longioribus . *Nam ratio hæc solum aliquid coloris habet in ea lingua , quæ omnium prima fuit . Quippe initio conditi generis humani necessum fuit primum hominem curam suscipere rebus omnibus apta nomina faciendi . . . . Sed aliarum linguarum longe alia ratio est . Quippe omnes cum lacte parentium linguam imbibimus : sed temporis progressu vocabula multa litteris , ac syllabis integris immutantur : etiam gentium commigrationibus fit linguarum miscela , veteribus vocabulis deletis , novis nova gentis inductis . Hæc vocum immutatio non communi consilio fit aut paucorum auctoritate , sed quasi sponte , nec id agentibus hominibus ex eorum commerciis provenit . Quare manifestum est nihil impedire quominus & in vocibus usitatis convenientiam spectemus , & ab usitatis vocabulis recurramus ad antiqua ; & a gente una ad eam , quæ cives suos in alteram transfudit . Nec hic ordo aliquis spectandus : quasi homines prius sibi ,*

hinc

hinc proximis , inde aliis , atque aliis rebus nomen imposuerint , prout in sensus propinquitatem , aut in mentem ob utilitatem , aut dignitatem prius singulæ incurrebant. . Nam hoc tum demum haberet locum , si gens aliqua aut primores , velut in consessu deliberasset de vocabulis fabricandis , quod putare puerile est . Hæc si cogitemus , fatebimur caussæ nihil esse , cur non homo sive ab alio Latino vocabulo , sive ab alius gentis voce nomen possit accepisse . Hactenus Vossius , quem κατὰ λέξιν exscripsimus eo quod res ita postulabat . Secundo unde venit , restat inquirendum . Scaliger putabat dici ab ὁμῶς , seu potius ὁμοῦ *simul* (uti reponit Vossius) *eo quod est animal politicum , & sociabile* . Non desunt qui potiori jure dictum autumant ex *humo*, eo quia inde conditus ; Postremo Vossius suspicatur *homo ex* hoom , *seu* oom *hoc est* odom *factum esse eliso D , & facta μετάθεσι . Quandoquidem Syris* homo *dicitur* odom , *non* Adam , אדם , *nempe quia* (ד) *semper per O enunciant , Nestorianis , & aliis paucis exceptis* . Mazochius vero noster ita suam exposuit sententiam . *Homo multitudinis initio fuit nomen , sicuti & Hebraice* אדם , adam *pro universo genere , proque hominum multitudine passim sumitur* . . . . *Ideo erit hominis appellatio ab* המון amon ; *quod est* hominum multitudo . . . . . *Vel erit ab eodem Hebraico themate , quatenus coitionem significat . Ab* המה ama *enim* tumultuari , *& coire fit* Homo , *animal sociabile , & impatiens solitudinis* . Hæc ferme Mazochius in additionibus apud Vossium . Ut autem ad etymon veniamus , tempus postulat . Porro cum Vossius abunde satisfecerit Agricolæ querelis ; idcirco ne γρῦ quidem de ea re . Hoc tantum addo , quod græcum ἀνὴρ etiam *hominem* denotat , attamen ἀρχαίως descendere ab Orientali lingua supra demonstravimus . *Homo* itaque facilius emollitum puto ex Hebraico מתם *methom* , quod idem , ac *homo* apud Latinos . Abscissa prima *M* , vel rejecta in postremam syllabam, ita ut si celerius repetiveris *methom , methom* , tibi præsto erit *thomo* , atque ת , seu *Th* in *H* verso ; nam sæpe *T* ab initio expellitur , est in promtu *homo* : Βροτὸς *mortalis* , unde βροτοὶ *mortales* , *homines* mihi videntur venire ex ברא *bara creavit* , quin imo בריאת *berias* , quod exponunt *creationem* , & *creaturam* . Quod non admodum improbo . Τέλλω *orior* , aut *fio* κυρίως denotet , oportet . Nam composita ut ἀνατέλλω , ἐξανατέλλω , ἐπανατέλλω *oriri* designant , & ἐπιτέλλω , ὑποτέλλω idem evincunt . Itaque τέλλω factum ex Orientali זרח *zarah* idem , nempe *ortus fuit* , atque etiam dicitur de Sole . Hinc Sam. II. cap. 23. יזרח שמש hoc est *orietur Sol* . Haud secus ac Græcis familiare est ; mutata *Z* in *T* , atque *R* in *L* , quo nihil frequentius.

Fuo , unde *fui* , *forem* , *fore* , *futurus* apud Vossium ducitur a φύω *nascor* , *fio* , *sum* . Sed quoniam nostrum φύω dumtaxat *nascor* designat , atque iccirco alterius significationis , aliunde *fuo* ducendum . Sane *fuo* κυρίως cum designet *sum* omnino est ab Hebræo הוה *fava* idem ; nam ה cum sit spiritus , haud secus ac *H* Latinorum, in *F* vertitur . Ab ipso orientali הוה ortum græcum ἔω *sum* , quod dein εἰμί . *Sum* sunt qui derivent ab εἰμί , haud quoque desunt , qui venire putant a futuro ἔσομαι per abscissionem τοῦ ε . Mazochius vero ducit a שום , *quod est ponere* , aut *poni* ; *nam id verbum non*

tam

vero passive significat, ut Idem habet. Verum haud mihi videntur isti rem recte, atque ordine ordiri, atque instituere. Nam istud verbum est omnino anomalum. Etenim mutuatur tempora ab alio verbo Orientali, unde originem traxit. Hinc *sum*, quod ad rem, antiquitus dicebatur, atque inclinabatur *esum*, *esis*, *esit*, *esumus*, *esitis*, *esunt*, & quædam tempora τῶ εἰμὶ, ut ἔσομαι, atque etiam *es*, *ἐστὶ*, conficiuntur ab altera voce Hebræa יש *ies est*, *es*, *sunt*. Et quoniam vox יש pronunciatur *iesc*, inde fortasse natum antiquum *escit*, quod forsitan erit idem, ac præsens *esit*, seu *est*. Inde quoque ἴσκον pro ἐὸν, licet Grammatici doceant σκ intrusum more Æolum; Φύω *nascor* est a פרה *phara fœtavit*. *Masculus* esse dicitur a *mas* apud Vossium, unde *masculetum*. Sed in alia omnia ire mihi suadet origo Hebræa. Nam recta est ex מזכיר *mascir masculus* ex זכר, quod *masculum nasci* denotat in *Niphal*, & *masculus*, *mas*, quatenus nomen verbale. At forte mirari subit, cur non sit ortum *masculus* ex *mas*? Verum contra evenit, nempe *masculus* fit ex Hebræo, atque ex *masculus* contractum, seu decurtatum *mas*, sicuti ex *axilla* est *ala*. Βρέφος *infans*, *fœtus recens editus* forsitan dictus ex פרח *para*, seu *phara*, quod est *fœtavit*, *fœtificavit*, *P* alternante, atque priore in *B* abeunte. Σκίναρ denotat *fœtum*, seu *fœturam* apud Nicandrum in Ther. Belle derivatur ex שגר *sagur* idem, *G* in *C*, & *R* in *N* conversis. *Nympha*, νύμφη ducitur ab etymologo ἀπὸ τῶ νέον, & φαίνεσθαι; sed inepte; Nam νύμφη dicta est ab Orientali בבעל *nibal maritari*, sicuti & בעולה *maritata*, *conjugata*, tantum *B* geminata, quarum prior in *M*, altera in φ evasit.

Σπίνω *femina* ortum ducere videtur ab אשה *eset*, abscissa א, atque geminata, seu alternante ה. *Ipse* aliquando videtur accipi pro eo qui præsens aliquid facit, Italice *in persona*. Hinc ita sumi potest pro lege Man. *Atque ut intelligant omnes, me L. Lucullo tantum impertiri laudis* . . . . *dico, ejus* (*Luculli*) *adventu maximas Mithridatis copias omnibus rebus ornatas, atque instructas, esse deletas, urbemque Asiæ clarissimam, nobisque amicissimam Cyzicenorum obsessam ab ipso Rege, maxima multitudine, & oppugnatam vehementissime, L. Luculli virtute, assiduitate* . . . . . . Nam licet reponi posset vocem *ipso* positam esse pro nomine Mithridatis; cujus paulo ante mentionem fecerat Tullius, tamen denotat *præsentiam* Regis, eo potissimum, quod Orator Lucullum laudat, atque cum omnia alia adjuncta expendisset, etiam id veluti magni ponderis adjunctum ab Oratore selectum esse existimandum est. Etenim Rex præsens magis militum animos accendebat. Huc quoque pertinere possent alii Auctorum loci, uti Maronis Geor. IV. v. 401.

Ipsa ego te medios cum sol accenderit . . .
In secreta senis ducam.

Sæpe Auctores id adjungunt claritatis gratia. Atque idem Virgilius Æneid. XI. v. 74.

. . . . *Geminas vestes extulit Æneas* . . .
. . . . *Quas illi læta laborum* .

R *Ipse*

Ipsa suis quondam manibus Sidonia Dido
Fecerat.

Porro cum *ipse* ponatur vice nominis, modo indicat fieri aliquid ἀμέσως a persona, pro qua adhibetur pronomen, modo non ἀμέσως. *Idem* ducitur apud Vossium ab *is*, seu *id*, & *dem*. Haud mihi importunum videtur derivari ex עצם *etzem idem*, *ipse*. Αὐτὸς, & ὅτος dicti ab ipso עצם *etem idem*, *ipse*. *Iste* forsitan ab הזה *aze* idem. Μὶν cum ponitur pro αὐτῷ, pro αὐτῆς, pro αὐτὸς venit ab מו *mo*, quod est idem sæpe, ac הם *ipsi*, seu המה *emma*. Ἴν dicunt Cyprii pro αὐτὸν, & αὐτὴν teste Hesychio. Videtur ortum ex הוא *u ille*, seu היא *illa*, vel אנון *illi*. Ἕ *se* pronomen, unde ἑὸς *suus* est ab ה *a*, seu *e*, quod denotat *illa*, *ipsa*.

Pappus est *senex*, atque ducitur a græco πάππος, quod denotat *avum*. Verum πάππος unde profectum, restat investigandum. Sane ex Hebræo ducendum. Nam venit ex אב *ab* geminata voce, metathesi facta, atque *B* in *P* versa; qui *patrem*, *avum*, & *majores* designat. Κάσις *frater*, vel *soror*, vel *consobrinus* fluxit ex חתן *catan affinitate junctus fuit*, unde etiam denotat *socerum*, *socrum*, *generum*, & *sponsum*: versa ח in *S*. Σίγαρ *parva* secundum Etymologum videtur descendere ex Orientali צעיר *sagir parvus*, *exiguus*, צ in *S*, & ע *G* versis, uti sæpius ostendimus. Τύνος *parvus* fluxit ab צעיר *tair* idem, *R* in *N* conversa. *Filius* ducitur ab ὑιὸς pro υἱὸς quod idem est, vel a φῦλον *genus* . . . . . . Vel quod maxime omnium placet Vossio ab Ἶνις, quod ab Hesychio redditur παῖς, βρέφος, υἱὸς ἀπόγονος, νήπιος. At *filius* mihi opportune videtur duci ex פרח *feri fructus*, & *fœtus*, *partus*; nam פרה *fara* est *fructum edidit*, & *fœtavit*; versa *R* in *L*. Ἶνις vero Hesychii ab נין *nin filius* per metathesin τῦ *Jod*. Φῦλον *genus* fortasse dictum ab ipso פרה *phara fœtavit*; de quo supra. Βαδᾶς exponitur *cinædus*; dictus ab בוש *bus*, seu בש *bas puduit*, atque *pudenda commisit* in Hiphil; ש in *D* commutata. Λαικαστὴς *scortator*, & λαικάζω *scortor* dicta ab Hebræo לקדש *lecedes cinædus*, πόρνος. Ex קדש autem factum ל præposito, sicuti ex אום factum לאם *leom*, nempe λαὸς *populus*, ex חפשי, לחפשי *leopsi*, unde *labesus*, ex אמר, לאמור evasit, unde λάμυρος. Κάζω vero *orno*, *præparo*, *instruo* potuit fieri ex ipso קדש *cadas* idem; nam *Z* pollet æque, ac *D*, & *S*, ideoque sæpe Æoles *Z* resolvunt in *D S*, uti μελίσδουν pro μελίζουν, παίσδουν pro παίζουν, atque his similia. Κάσσα *meretrix*. Frustra Etymologus adlaborat in investiganda ejus origine. Etenim venit ex Orientali קדשה *cadesa* idem, unde *cadsa*, & postea κάσσα. Ab ipso קדשה *cadesa* fluxit vox barbara *cadesa* pro *meretrice*. Necnon inde descendit prior pars vocis κασαλβὰς. *Mœchus* μοιχὸς ab יחם *iacham* (per metathesin) *coivit*, *concepit*. *Adulter* ab Angelo Caninio apud Vossium ducitur a *gajar*, unde *adultera gajarta*. Sed videtur duriusculum etymon. Si Festum audire velimus; *Adulter*, *& adultera dicuntur*, *quia & ille ad alteram*, *& hæc ad alterum sese conferunt*. Κύω *in utero gesto*, & *concipio* ortum a חול *cul*, seu *cil peperit*, vel a יחם *iacam*, quod *concepit* est, contractum. At si conjecturis tantisper vacare licet, potius *adulter* per metathesin ducendus ab ילד

ילד *ialad genuit*, *peperit*, & *parere fecit*. *Implere*. *Impleri dicuntur brutorum fœminæ, cum mare adhibito fœtum concipiunt: Plin. l. XIV. c. 63.* Canes implentur uno coitu. *Col. l. VII. c. 6.* Itaque quinquennis parum habetur idoneus fœminis implendis. Ita Facciolatus apud Calepinum. At pace sua dicam, non solum de brutis, verum etiam de hominibus usurpatur. Hinc Lucanus de Parthis l. VII. v. 409.

Cui fas implere parentem
Quid rear esse nefas?

Et Ovidius XI. Metamorphoseon v. 265.

Confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.

Nubo hoc est viro trador frustra Grammatici a *nubes* derivant. Nam fluxit ab Orientali נבעל *nibal*, quod adamussim τῷ *nubere* respondet.

Mullare antiquum est, & denotat *suere* secundum Festum. De quo ita Vossius: *Mullare, ut in Conjectaneis, & ad Priapeia scripsit Jos. Scaliger est a Tarentinorum, & Syracusanorum verbo μύλλειν, quod est περαίνειν, κεντεῖν. Utitur Theocritus Idyll. IV. Sed metaphorice pro* subigere:

Εἶπ' ἄγε μοι Κορύδων, τὸν γερόντιον ἦ ῥ' ἔτι μύλλει
Τήναν τὰν κυανόφρυν ἐρωτίδα, τᾶς ποτ' ἐκνίσθη.
Dic age mihi Corydon, senecio ille num adhuc subigit
Illud nigro supercilio scortillum, quod olim deperibat?

Nam μύλλειν hic esse πλησιάζειν docet Eustathius, ac Scholiastes in hunc locum. At male credidit idem Scholiastes esse a μύλῃ, quod & H. Stephanus censuit; qui simile esse ait isti Horatiano: Alienas permolere uxores. *Nam hoc si esset, non geminaretur liquida. Deinde unde nisi a μύλλειν, sit* mullare, *quod* suere *a Festo exponi diximus? Quid quod, ut Theocrito μύλλειν, ita Latinis* suere *notat πλησιάζειν, unde Lucilius* pædicones *vocat* subulones, *ut ostendit illud Ausonii ep. 79.*

Lucilli vatis subulo pullipremo.

Hactenus Vossius. Porro μύλλειν venit a מוליד *molid* ex ילד *genuit*, *generavit*, seu מוחל idem, vel a מלא *implere*, sicuti Latinis quoque adhibitum modo vidimus. Οἰφέω ὀχεύω, *coeo*, & ὀπυίω idem valet. Dicta ambo ex עבר *ibber inivit*, *coivit*, & *gravidam effecit*, *B* in φ conversa.

CAPUT II.

ARtus, ἄρθρον, ῥέθος, ἄσσα, ala, ἄχαρα, βύττος, βάταλος, βασσάρη, βάκηλος, genu, γυῖον, χρῶς, δέμας, δέρη, λόφος, εὐρώπης, ἰπείσιον, ἦτορ, ἦτρον, eugium, dorsum *ab Oriente deflexa*. Doron, ἔχω, λάζομαι, αἴνυμαι, emo, αἱρέω, hæreo, αἴρω, δράττω, κάρα, κάρανος, ἀμφὶ, ἀναφάλαντος, μίλφωσις, κεφαλὴ, θρὶξ, τυλοὶ, σκύνιον, ἴθυρα, carpus, κείρ, barba, φινάκη, *seu* πηνίκη, *unde prima pars τῦ φερτίκη*, cælebs, κόννος, κόττος, χαίτη, κρώβυλος *Hebraicam radicem jactant*. Culus, & κολεὸς *inter se discrepant*. *Notatur Scaliger*, *Vossius*. Cunnus, cubitus, κύβιτον, forma, μορφὴ, grallæ *Hebrææ quoque originis exsistunt*.

ARtus *ἄρθρον* fortasse profecta ex יתר *iether nervus*, unde & מיתרים *metarim nervos* denotant, vel ab יצר *ietur membrum*. Ῥέθος *membrum* per metathesin exstat ab Hebræo יצר *ietur*, unde יצרים *ieturim membra*. Ἄσσα, ἄσσα Ταραντῖνοι. Ait Hesychius. Dicta ab אזן *ozen Z* in *T* versa. *Ala* apud Vossium ducitur ab ἴλη, quod denotat *agmen*, & peculiariter agmen equitum. At quia non liquet, unde in avibus hoc nomen, ideo ad alias etymologias confugit Martinius. Huic itaque videntur dictæ *ala*, vel quasi *avolæ*, *quia iis volant aves*, *quomodo Græcis πτέρα ἀπὸ τῦ πτέσθαι*, *quod est* volare; vel ab ἀέλλα *procella*; aut ab ἀλέη *effugium*: vel ut fit ab Hebræo עלוה *alah*: id est *adscendere*, *quod alis superiora petantur*: vel ab אל *el fortis*, *quia in alis est avium fortitudo*: *unde Hebrais* ala *est* אבר *eber* ab אבר *abir fortis*. *Hebræum esse*, addit Vossius, *magis placet*. *Quod si est*; *ab* ala *fit* ὑποκοριστικὸν axilla. *Verum aliter veteres*. *Quippe censent*, *ala κατὰ συγκοπὴν factum esse ex* axilla. *Docet hoc Cicero Orat. ad Brutum*. Ita Vossius. At *ala* facillime derivari posset ex Chaldaico עלע *ala*, quod exponitur *costa*. Factum enim ex צלע *zela costa*, *latus*, verso צ in ע, uti familiare est Chaldæis. Ἄχαρα καὶ σχίλη apud Cretenses dicta ab הכרעי *acre*, seu *acare* idem, sicuti alibi de hoc erit sermo. Βύττος est *pudendum muliebre* apud quosdam. Facillimum esse potest fuisse nomen Orientale. Quare haud immerito ducendum reor ex בוש *bus*, seu *bys* (nam ו Hebræorum æquipollet υ Græcorum) *puduit*, *pudenda commisit*, unde מבוש *pudendum*, vel a בשר *basar caro*, & *pudendum*, versa *S* in *T*; qua commutatione litterarum nil facilius, atque usitatius. Βάταλος vulgo exponitur *mulierosus*, *effœminatus*, *cinædus*, atque etiam *podex* apud Eupolemum, uti tradit Harpocration. Derivatur ex ipso בשר *basar caro*, *pudendum*, conversa *S* in *T*, & *R* in *L*: quo nihil frequentius. Hinc ab eodem בשר *basar*, quod denotat, uti jam monuimus, *carnem*, *homines*, *universa animantia*, & *pudenda*, descendit recta βασσάρη nomen cujusdam calceamenti, βάσσαρος *vulpes*, & βασσάραι, tum *Bacchi nu-*

tri-

trices, tum *meretrices*. Qua de re consule H. Stephanum. Βάκηλος exponitur *stultus*, atque hoc sensu esset a בער *bacar bardus*. Sed quoniam exponitur quoque *mulierosus*, & *eunuchus*, *eviratus*, *castratus* rectius venit a בקע *baca scidit*, *rupit*, *dissecuit*. Quare ab ipso בקע *baga* venit vox Persica *bagoas spadonem* denotans; de quo enucleatius alibi.

Genu. Non dubitandum, quin genu *sit a* γόνυ, *O in E converso, quomodo ab* ὀδόντας *dicimus* dentes; *& Dores pro* Α'πόλλων *dicunt* Α'πέλλων, *unde & veteres Latini* Apello *dixere*, *non* Apollo. Hæc Vossius de etymo. Hic autem juvat inquirere, num γόνυ profectum fuerit ex Oriente. Porro haud inepte duceretur ex Hebræo קנה *gana*, quod *cannam*, *calamum* designat, & *culmum* κνήμης. Adhæc quoque denotat *os longum brachii instar calami a junctura cubiti usque ad juncturam humeri*: sicuti in hac voce docet ex Kimchio Buxtorfius. Hinc LXX apud Job cap. XXXI. v. 22. verterunt ἀγκῶνα. Quare neque abs re duceret quis ἀγκῶνα ab הקנה *agana* idem. Præterea vox græca γόνυ non modo *genu* significat, sed etiam *internodium*, uti γόνυ καλάμου apud Herodotum in Thalia, quod *internodium arundinis* dicitur a Plinio, & Columella. Itaque fortasse ista fuit princeps, & primigenia vocis significatio, unde dein translata ad denotandum *genu* propter similitudinem. Γυῖον vulgo exponitur *membrum*. Etymologus docet γυῖα significare *pedes*. Secundum alios sunt etiam membra majora, ut *pedes*, & *manus*, atque dicuntur quoque de aliis membris. Apud Hippocratem l. VI. Epidem., ut ipse Galen. IV. comm. docuit, γυῖον usurpatur pro *toto corpore*. Porro ἀμφότερον γυῖον constat ex גו *gev corpus*, *tergum*, & *medium*, & גו *gav*, גוא *go*, & גויה *gevia corpus*, unde κνήμης fluxit. Hic advertendum priorem vocis significationem esse τῦ *corporis*, non vero *membrorum*, sicuti vulgo credunt. Id liquido manifestavit origo Hebræa. Χρῶς *cutis* omnino fluxit ab עור *pellis*, *corium*. Δέμας *corpus* frustra derivatur a δέω *ligo*, *vincio*, vel παρὰ τὸ δέμειν; hoc nempe a membrorum structura; illud vero scilicet a δέω *vincio*; quia ut constet animal, opus est, ut anima in corpore vinciatur. Etenim abscissa priore littera omnino venit ex Hebræo עצם *etzem*, seu *edem corpus*. Λόφος *cervix* factum ex Hebræo עורף *oreph* idem truncata priore littera, & *R* in *L* commutata. Δέρη, & δειρὴ *cervix*, *collum*, *jugum montis* unde sit, in vanum adlaborat Etymologus propter inscitiam orientalis sermonis. Profecto δέρη factum ex Hebræo צואר *tzavar collum*, & צור *tur rupes*, versa צ in *D*, id quod persamiliare est. Nam צ *tzade* valet *T*, & *Z*, quandoque tantum *T*, ut ex צור *Tyrus*, sæpe vero *Z*, aut *D*, uti in præsenti, & superiore voce vidimus. Ε'ρωτικὸν *pudendum muliebre* venit ab ערות *ervat pudendum*, *pudenda*.

Ε'πίσειον exponitur *ima ventris pars in pudendum desinens*: dictum ab הביש *ebis pudenda commisit*, unde מבוש *pudendum*. Η'τορ *cor*, & ἦτρον *pars umbilico subjecta*, ὑπογάστριον, fortasse dicta ab יותרת *ioteret*, quod exponunt *reticulum hepatis*, seu *intestinum*. *Eugium est medium τῦ αἰδοίου γυναικείου, ut Nonius docet Lucillii, & Laberii loco: adde & alterum Laberii locum:*

Quænam vos dementia suppolitores facit

Cum

Cum cano eugio puellitarier?

Dicitur eugium *quasi* εὔγειον *hoc est* fertile . . . . *Vel potius est ab* ἰυδίαιον , *quod proprie* foramen navis *notat* , *per quod effluunt cum pluviæ aquæ* , *tum quæ e sentina exhauriuntur* : *sed* κατὰ μεταφορὰν *notat* τὸ γυναικεῖον μόριον , *ut disertim apud Hesychium scribitur* . Ita Vossius : Verum facilius venire arbitror ex Hebræo הגו *egav corpus* , *tergum* , & *medium* . *Dorsum* unde profectum , docet Festus ubi ait : *Dorsum dictum* , *quod pars ea corporis devexa sit deorsum* . Quam Etymologiam quoque sequitur Vossius . Porro non inepte duxeris a זרוע *zeroah* , seu *deroah* (nam *Z* Chaldaice vertitur in *D*) *brachium* , *lacertus* , & *armum* ; alternante vero *Z* , atque versa altera in *S* . *Doron* δῶρον *donum* , & *palmus* ducitur a δίδωμι *do* cum apud Grammaticos , tum apud Lexicographos . Sed videntur tota via errare . Nam primo vox Orientalis , secundo princeps hujusce vocis significatio est τῦ *palmi* , hoc est *manus* . Hinc Vitruvius l. II. c. 10. docet sic dicta δῶρα , quia *munera semper gerantur per manus-palmum* . Plinius l. XXXV. c. 14. ait : *Græci antiqui doron* (δῶρον) *palmum vocabant* , & *ideo* (δῶρα) *munera* , *quia manu darentur* : Porro δῶρον *doron* est ab זרת *zeret* , & *Z* in *D* versa , uti millies usuvenit , *deret* , *palmus* , seu *spithama* . Et quoniam de palmo heic institutus sit sermo , huc originem τῦ ἔχω , λάζομαι , αἴνυμαι afferre juvat . Itaque ἔχω venit ab Hebræo אחז *achaz tenuit* , *possedit* . λάζομαι *capio* , *apprehendo* : at prius debuit esse (licet inusitatum) λάζω . Id autem factum ex Hebraico נאחז *necaz* , unde *nazo* , & postea *N* in *L* versa λάζω . Porro נאחז est ab אחז *ahaz cepit* , *apprehendit* , quod tandumdem præstat , ac λάζομαι . Α῎ινυμαι *capio* , *tollo* , *aufero* videtur descendere ex נחמס *neemas* , unde per metathesin αἰμίσως venit , quod est ab חמס *amas abstulit* , *arripuit* . Denique ex ipso חמס *amas* venit *emo* , quod primigenia significatione fuit idem ac *tollere* . Hinc Festus tradit apud Antiquos *tollere* denotasse , unde *abemo* , hoc est *aufero* , & *demo* . Necnon Glossæ vett. *abemit* , ἀφαιρεῖ . Αἱρέω *capio* , *apprehendo* factum ab אחז *aaz cepit* , *apprehendit* , *Z* in *R* versa , Et quoniam אחז etiam *hæsit* denotat , hinc quoque ortum *hæreo* . Sane quia Veteres dicebant *Valerii* , & *Valesii* , & *asa* pro *ara* , *lases* pro *lares* , fortasse primitus fuit *hæseo* , unde dein *hæreo*. Ceterum αἱρέω *capio*, & αἴρω *tollo* fluxit ab הרים *erim elevare* , *tollere* , *auferre* , *extollere* , dumtaxat excisso *M* . Δράττω *capio* , *apprehendo* , *arripio* per metathesin venit a רודה *rada* idem.

Κάρα *caput* , & κάρανος αὐτοκράτωρ venit a כר *car*. Nam uti advertit Bocharthus ὁ πάνυ Geogr. S. col. 471. כר car , *ut Hebraice ducem* , *ita Punice* caput *videtur significasse analogica ratione* , & *inde transisse ad Græcos*; *quorum antiquissimi* , *ut Homerus* , & *Hippocrates* κάρ *pro* capite *usurparunt*. *Tale est* , *quod Phœnicium* alpha *pro capite sumitur* , *ut Hebræum* אלוף alluph *pro* duce . *Hesychius* ; Α῎λφα , βοῦς , κεφαλή , φοίνικες . *Ita legendum* , *non ut vulgo* βοὸς κεφαλή . Hactenus Bochartus . Haud dissimili modo ex אלוף *alluph dux* , & *caput* apud Phœnices , uti ex Hesychio modo demonstravimus, acta vox ἀμφὴ *caput* , dumtaxat ל in *M* versa . Α῎γκαλισμα dicitur esse

calvus, cui a fronte, vel superciliis decidere pili. Hinc Levit. c. XIII. v. 41. LXX habent: Ἐὰν δὲ κατὰ πρόσωπον μαδήσῃ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, ἀναφάλαντός ἐστι. Porro factum autumo ex הנפל *anaphal cecidit*, *excidit*, unde מפלה *cadivum*, *cadaver*, *casus*. Ab ipso מפלה per metathesin fit quoque μίλφωσις, seu μίλφαι, quod exponitur *defluvium pilorum palpebræ*. Hinc Paul. Ægin. l. III. c. 22. tradit μαδάρωσιν, & μίλφωσιν esse ἀπόπτωσιν τῶν τοῦ βλεφάρου τριχῶν. Κεφαλὴ *caput* emersit per μετάθεσιν ab ipso אלוף, unde prius extat *ephale*, atque C addito, ipsum κεφαλὴ, exempla hujus additionis nimirum etiam ab initio vocis suppeditat larga manu, & temere Vossius. Τύλοι apud Medicos dicuntur *superciliorum pili* secundum Pollucem l. II. Ita nuncupati ab Hebræo שער *seir pilus*, *capillus*, in *T*, uti ostensum, & *R* in *L* abeuntibus. Σκύνιον *summa palpebra*, *cilium* dictum ab eodem *secer*, seu *seger pilus*, *capillus*, *y* in *G*, seu C versa. Ἔθειρα *coma* venit ab נזיר *netir*, idem *N* abscissa de more.

Θρὶξ *capillus*, *pilus* perbelle descendit ab Hebræo שער *saar*, seu *seir pilus*, *capillus*, versa ש in ת uti Chaldaice accidit; hinc apud ipsos extat תור *tor bos* ex שור, תרע *porta* ex שער idem; atque ex תור *taurus*, & ex תרע θύρα evasit; adhæc ex שלג factum תלג, ex שקל תקל atque alia his similia. *Carpus* a כף *cap* idem, unde *cappus*, atque priore *P* in *R* versa fit *carpus* καρπὸς secundum Mazochium apud Vossium. Verum videtur etymon duriusculum. Fortasse venit ex גרף *garap devolvit*, *convolvit*, unde אגרוף *egrop*, quod exponitur *pugnus*. Κῆρ est *anima*. Hinc Vossius in voce *Caro* ait: *Κρέας vero esse a κῆρ, quod animam notat*. Porro κῆρ venit a חיה *via vita*, & *animans* & Chaldaice *ceia*. Unde forsitan fluxit quoque ἦρ, quod non modo denotat *ver*, sed etiam ψυχὴν secundum Hesychium. *Barbæ* originem haud posse expediri credo, nisi ab Oriente lux affulserit. Atque imprimis cum nihil aliud sit nisi *villus*, seu *pili ad mentum* videtur descendere ex פרע *perah*, *P* in *B* abeunte, atque alternante. Allata autem vox vulgo exponitur *coma*, *cæsaries*. Hinc fluxit & φενάκη, seu πηνίκη *coma adscititia*, *R* in *N* conversa. Denique ex ipsa voce פרע *perah*, seu *pherah coma* fortasse fluxit prima pars vocis φερνίκη, seu βερενίκη. *Cælebs*. Curtius Papirianus apud Cassiodorum in Collectaneis de Orthographia non *cælebs*, sed *caleps* per *P* magis probat, atque ita potius scribendum contendit. Hinc ortum esse reor ex Orientali חורף *corep juventus*, *adolescentia*; *pueritia*; eo quod *adolescentes*, seu *pueri*, utpote qui nondum uxores habent, sunt *cælibes*.

Κόννος *barba* facile factum ex זקן *zacan barba*, principe littera abscissa. Κόττος *gallus*, & κοττοὶ *galli gallinacei*, κόττοι κεφαλὴ, & πρόκοττα *genus quoddam tonsuræ* forsitan profectum ex קצץ *catzatz abscidit*, *abrasit*, sive ex קצה idem, & קוצות *ceuezot capilli*, *cæsaries*. Hinc sine dubio factum quoque græcum Χαίτη *coma*. Κρώβυλος exponitur *villus puerorum*, seu *cincinni*, *intortique crines* apud Suidam, & Hesychium, apud quem etiam est *nodus capillorum a fronte in verticem reductorum*. Haud inepte duci potest a כרבלה *carbela*, quod vocabulum Chaldaicum κατὰ λέξιν significare potest *cristam ar-*

dea-

deolæ , ſeu *galli gallinacei* ſecundum Grotium , & Gejerium , prout refert Calmetus Daniel. cap. III. 31. Queis accenſe Bocharthum Geogr. Sacr. l. I. cap. 52. col. 676. ubi ait : *Pro corollario ſit , quod Britanni noſtrates galli criſtam* cribbel *appellant , ut Hebræi* כרבל *carbel* , *&* *cirbel* . *Culus* . *Culus a* κολεὸς *hoc eſt* vagina , *ut ſcripſit Joſ. Scaliger ad illud in carmine obſcœno :*

Pſoleon ille vocat , quod nos pſoloenta vocamus ;
Id quod nos culum , coleon ille vocat .

Ac putat idem , *Plautum eo alluſiſſe in Milite :* Conveniebatne in vaginam tuam machaera militis ? Ita Voſſius . At , ni fallor, ſecus res ſe habere videtur . Nam κολεὸς κυρίως denotat *vaginam* , & *loculum* , *hydriam* , & venit ab Hebræo כלי *celi vas omne* , unde & *culeus* . *Culus* vero factum ex Hebræo חור *cor* , ſeu *cur* (nam ו modo pro *O* , modo pro *U* uſurpatur) *podex* , ſeu ipſe *culus* , duntaxat *R* in *L* de more converſa . *Cunnus pro quo veteres* cunus . . . . *eſt natura muliebris* , *inde dicta* , *quia hac egeritur* τὸ κύος *hoc eſt* κύημα , *ſive* fœtus. *Hoc autem a* κύειν *hoc eſt* prægnantem eſſe , utero geſtare : ex quo ἄκυος femina ſterilis *teſte Heſychio* . . . . *Vel* cunnus *eſt a* κόννος , *aut* κοννεῖν . *Heſychius :* Κοννεῖν , συνιέναι , ἐπίςαϭθαι . Κόννος , ὁ πώγων , ἡ ὑπήνη , ἡ χάρις . Hactenus Voſſius . Porro & *cunus* . & κύω *pario* fluxere ex Hebræo חול *cul* , ſeu *cyl peperit* , unde ἀμίσως κύω . Nam uti toties cramben repetivimus , Hebraicum ו in υ Græcorum tranſit . *Cubitus* , græce κύβιτον . Apud Hippocratem eſt ὠλέκρανον , nempe *os cubiti* , ſeu ἀγκὼν , apud Dioſcoridem vero eſt *nodus brachii* . Hinc Galenus in Lexico Hippocratico : Κύβιτον τὸ ὠλέκρανον , ὅπερ καὶ ἀγκών. Διοσκουρίδης δὲ τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος ὥσως ὀνομάσθαι φησί. Quare poſſet derivari a כף *cap curvatura* , *cavum* , & *vola manus* ex כפף *capap curvari* . *Forma* quid ſit , docet Feſtus : *Forma ſignificat modo faciem cujuſque rei* , *modo calidum : ut cum exta* , *quæ dantur* , *deforma appellantur* . *Et Cato ait de quodam ædificio* , *æſtate frigido* , *hieme formido* . *Item forma appellatur puls miliaria* . Appoſite *forma* exſtat ab Orientali פנים *fanaim* , unde tantum *N* in *R* converſa emergit *forma* . Quam mutationem litterarum eſſe facillimam exemplis arguit Voſſius in de litterarum mutatione. Vox Hebræa , ſeu Orientalis פנים *fanaim* deſignat *faciem* , & *quamlibet rerum ſpeciem* , *ſuperficiem*. Ab ipſo vocabulo forſitan pullulavit græcum μορφὴ per metatheſin . *Grallæ* exponuntur ligneæ perticæ furculas habentes , quibus innituntur , qui iis incedunt . Itaque cum ſint *lignea crura* , ſeu *pedes* , metatheſeos beneficio derivantur a רגלי *ragli pedes* . Hinc fit manifeſtum , quam leves ſint aliorum de hac voce origines.

CA-

CAPUT I.

GRemium *quia* κυέμω [illegible] ῆμα , λήμη , [illegible] *ejus origo assignatur* . Γλῆος , sternuto , μυκτὴρ , nicto , nefrendes , ilia , ἴς , [illegible] , tango , [illegible] , liso , veto , ἶφι , ἰσχίον , ὄρχις , ὄῤῥος , πνίω , πέος , πόσθη , [illegible] , χυς , ῥέπος , ἑρπύω *ab Hebræis orta* . Pes *ab* פעם . *Ostenditur denotare pe*dem . Πατέω , πηδάω , χωρέω , σκάλωμα , ἄτρω , ἅλλομαι , μολέω , κίω , ἔρχομαι , φοιτάω , χέμπτω , κολᾶν , ἵκω , ἥκω , στείχω , vito , δραπέτης , βέρης meo , ἀμείνω , isso , πειράω , varo , σφύζω , ἀῤῥιχᾶσθαι , ἀλάω , πλάνη , λιάζω *Orientalis originis exstant* . Σῶμα , σαννίον , θυμὸς , πτθὸς , viscus , ὑπήνη , παρειὰ , πρωκτὸς , vulva , vesica , uterus , tergum , σπάθος , anus *ab Oriente profecta* .

GRemium quid sit , & unde ortum, ita docet Agrætius : *Sinum dicimus exterius expansum receptaculum : gremium vestis receptaculum , interius jacens secretum . Virg. Pandentemque sinus , & tota veste vocantem . Cæruleum in gremium . Gremium autem dicitur a contrario ab ingressu difficili* . Sed quamquam improbo hanc etymologiam , tamen puto verum *gremium esse interius secretum* . Porro id magis , magisque elucet ex origine hebræa scilicet קרב *gereb* (ק in G, & ב in *M* versa) quod est *intimum* , *medium* , *venter* , *intestinum* . Quod adeo verum , ut ex eodem קרב *cereb* ortum fuerit græcum κόλπος *sinus* , *gremium* , *R* in *L* , & *B* in *P* abeuntibus . Γλῆος *oculus* aliquo pacto venire potest ab עין *en*, seu *in oculus*, *N* in *L* versa . Βλάπος *lippus* , τυφλώδης profectum ex בלל *balal suffundere* , unde תבלל , quod exponitur *suffusio oculorum* ; ὑπόχυσις τοῖς LXX . Γέργγες dicuntur vulgo esse *arteriæ* apud Hippocratem . Haud inconcinne deduxeris ab Hebræo ערקים *aregim* , seu *irge* , vel *irege* , quam lexim etiam *arterias* reddunt . Quare etsi LXX Job cap. XXX. νεῦρα scilicet *nervos* transtulerint , tamen haud immerito *arterias* , seu *venas* significare docemur ; quandoquidem inter græcum , & hebræum vocabulum nullum intercedit discrimen ; ideoque hanc esse germanam vocis significationem facile mihi persuadeo. Ceterum vox hebræa magis patere potuit , atque etiam hac notione forte insignita fuit . Λῆμα exponitur *præsens animus* , & *voluntas* , *consilium* . Sane descendit ex Orientali לב *leb* , *B* in *M* conversa . Vox vero לב *leb* designat *animum* , & *cor* . Λήμη vero *gramiæ* , *lippientes oculi* dicta a דמע *dema lacrima*, versa *D* in *L*, quod sollemne est . Νῶτος *dorsum*, *tergum* forsitan dictum a נדן *neden vagina*, & נדנה *nidna corpus* , *D* in *T* abeunte . Μάρη , & μάρπαι , si fides Eustathio præstanda , secundum antiquos Scholiastes sunt *manus* . Commodum credo dictas ab עמר *amir manipulus* , *R* in *N* mutata . Hinc ex *manus* apud La-

Latinos fluxit *manua fascis*, δράγμα *manipulus*. Μάσσω *palpo*, *tango* venit a מוש, seu משש *masas palpavit*, *contrectavit*. *Tango vero*, & θίγω a הנגע ex נגע *tetigit*. Τίλλω *vellico* est a צלל *talel tinnio*, *palpito*, unde venit ipsum *tinnio*. Μυκτὴρ *naris*, scilicet *odorandi meatus*, *nasus* fortasse dictum ab מקטר *mictar suffimentum*, & *thuribulum*. *Nicto* is (*latrare*), ῥύζω, *ad canes pertinet*, *cum sentiunt odorem leporum*, *aut perdicum*. Ennius apud Festum. Ita Facciolatus apud Calepinum. Porro *nicto* vel ..., *unde* sternutamentum. ... נקטר *nictar* ex קטר *suffivit*, vel נזכר *nitcar odorat* ... *endo est*, *uti putarunt*: ... *etiam* sternuo: hoc ... sternatio: *sed a* πταρνύω, *quomodo priscos pro* πταίρω *si-* ... *dixisse*, *argumento est*, *quod a* πταρνύω, *etiamnum dicatur* πταίρνυμαι. *Significat id* sternuo, *sive* sternuto, Π *vero interdum in S abire eo cognoscimus*, *quod merula avis tum* κόψιχος, *tum* κόσσυφος *dicitur*; *ut ex Athenæo*, *&* *Eustathio discimus*. Ita Vossius. Porro *sternuo* ἐμφάσεως venit ab Orientali זורר *zorer* idem, unde & græcum πταίρω, Π addito; quod haut infrequens esse te docebit Vossius.

* *Nefrendes*, *nefrundines*, *nefrones* quid sint, docet Festus: *Pro nefrendibus*, *ut antiqui dicebant*, *renes nunc dicit usus recens*. *Sunt qui nefrendes dici putant testiculos*, *quos Lanuvini appellant nebrundines*, *Græci* νεφροὺς, *Prænestini nefrones*. Hactenus Festus. At Vossius rem ita orditur: *Proprie* nefrundo *renem notat*, *estque a Græco* νεφρὸς, *quod idem notat*. *Quia autem &* testiculi *rotundi*, *atque ut in renes urina*, *ita in testiculos defluit* τὸ σπέρμα, *quæ &* *ipsa dicitur* genitalis urina, nefrundinis *vox translata est ad* testiculos. Hæc ille. Verum *nefrendes*, seu *nefrundines* scilicet *testiculi*, *N* præposito dicti ex פחדיו *faade*, idem geminata *D*, quorum prior in *R* evaserit, unde *frende*, & *nefrundes*. *Ilia* videntur dicta ab Chaldaico עלעין *ilin*, seu *ilein costa*. Idque verius quam sit ab *ina*, uti habet Vossius in voce *Inane*. *Ab* ina *est* inula, *unde* illa, *vel* ila; *ut a* vinum vinulum, villum. *Ab* ila *autem dicta* ilia. *Et fortasse etiam* exilis: *Festus*: Exiles, & ilia a tenuitate inarum, quas Græci in chartis ita appellant, videntur esse dicta. *Idem*: Ilia dicta ab ina, quæ pars chartæ est tenuissima. Ἴς unde *ines*, est *fibra*, atque etiam *vis*, *robur*. Secundum quod spectat ad significatum fit ab עוז *os robur*. Ἶνες vero *fibræ* fortasse dictæ a עין *ain*, seu *en oculus*, *superficies*. Ἀλκὴ *robur* venit ab איל *eial fortitudo*, *vis*, *virtus*, & כח *coac* idem, ἐμφάσεως gratia. *Saliso*, *palpito* exponitur in Glossis, unde *salisator*. Forte est ab צלל *salel palpitare*, צ in *S* versa, atque alternante. Κῖκυς *vis*, *robur* venit ab כוח *coac* (unde κῖκυς) quod idem valet. Κωλύω *impedio* procul dubio ortum ex כלא *cala*, quod ipsissimum audit. Ἶφι *valde*, *fortiter*, ἶφις *robustus* factum ex אביר *abir robustus*, *fortis*, *B* in φ de more conversa. *Veto* verius videtur esse ab Orientali עצר *vatar*, *clausit*, *cohibuit*, *coercuit*, *imperavit*, *prohibuit*, ע in *V* conversa. Vel certo certius ab בטל *vatal cessare fecit*; *impedivit* hoc est *vetuit*. Ἐρύκω *cohibeo* ab עצר *atar* idem ope metatheseos. Ἰσχίον *coxa*, *coxendix* haud immerito quis derivaret ex השוק *esoc*, seu *asac armus*, *crus*. Ὄρχις *testis*, *testiculus* emersit ex Hebræo אשך

esec

esse idem, commutata *S* in *T*, uti notum lippis, & tonsoribus. Ὄῤῥος, unde ὀῤῥοπύγιον, quod idem forte erit, videtur esse ab ערוה *erva pudenda, verenda*. Πνεῦμα *spiritus* a πνέω *spiro*. Πνέω *spiro* factum a נפח *napah spiravit, flavit* ope metatheseως. Πέος *penis*, seu *pudendum* fluxit ex hebræo בוש *bus puduit*, unde בושה *busa pudor*, & מבוש *pudendum*, *B* in *P* exeunte.

Πόσθη *penis* venit ab ipso בשת *boset* ex בוש *pudendi commisit*, unde מבוש *pudendum*, *B* in *P* conversa. Ῥᾶρος *venter* fruticat a רחם *raam vulva, uterus, viscera*, geminata *R*, & Ῥᾶριον *infans* a רחם *raam* quoque *puella*. Adeo vera isthæc originatio. Πηρίν, & πηρίν secundum Etymologum dictus quasi σπηρίν, παρὰ τὸ σπείρεσθαι δι' αὐτοῦ τὰ τέκνα. At talia obtrudunt Grammatici propter orientalis sermonis inicitiam. Etenim veriloquium clamitat esse ab Orientali פחד *paad*, unde apud Chaldæos פחדי *paade*, & *pida testes*, conversa *D* in *R*, quod adeo certum, & constans, ut nihil supra. Πῆχυς *cubitus* fortasse per metathesin venit a כף *cap curvatura, cavum* (ex כפף *capap*) *vola manus*. *Pes a* πέζα, *vel a* πῦς, *quod Æolice* πός, *unde* pes, *O in E converso: quomodo & a* πόδος πέδιλον, *hoc est*, ὑπόδημα. Πῦς *a* παύω, *quia* terminat animal; *vel potius ab Hebræo* בוס, *quod est*, calcare, conculcare: *vel a* פשע, *quod est*, incedere, gradi, *a quo* פשע passus, gressus. Hactenus de origine Vossius. Porro autem *pes*, & gr. πῦς omnino descendit ex Hebræo פעם *paam pes*, unde פעמים *peamim pedes*. Hinc Psal. LXXXIV. *Justitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos*; Vulgatus habet: At, uti adnotat Calmetus, Symmachus, ceterique Interpretes vertunt: *Justitia uniuscujusque præcedet ipsi, & ponet in viam pedes ejus*: Δικαιοσύνη ἑκάστου προελεύσεται αὐτοῦ, καὶ θήσει εἰς ὁδὸν τοὺς πόδας αὐτοῦ. Sane sensus magis postulat, ut heic *pedes*, quam *gressus* reddantur. Πατέω *calco, conculco, ambulo* venit a פשע *pasa gressus est, incessit*, vel a פסח *transiit*, *S* in *T* mutata, uti assidue usuvenit. Πηδάω *salio*, *salto* fluxit a פזז *pazaz consolidari, roborari*, atque in *Phiel*, uti in מפזז exponitur *subsilire, saltare*. Χωρέω *eo, accedo, proficiscor* a קרה *cara occurrere, ire obviam*. Ἄτρω *exsilio* a נתר *natar subsiliit*, unde חתיר in *Hiphil*. Ἄλω, seu ἅλλομαι *salio* factum ex עלה *ala scandit, ascendit*. Μολέω, seu μόλω *venio*, seu *eo, vado* ortum ex מעלל ab עלל *alal accessit, ingressus est, ivit*. Κίω *vado, eo* a גוח *guah prodiit*, *G* in *C* abeunte. Ἔρχομαι factum ex הלך *alac ivit, ambulavit, incessit*, *L* in *R* conversa; unde prius ἔρχω inusitatum, a quo ἔρχομαι demum prodiit. Ἥκω, & ἥκω *venio* ab הקרה *icera* decurtatum, quod est ab קרה *occurrit*. Σκάλωμα est *gradus* apud Polybium. Dictum facile credo ex Hebræo שלב *scalab*, unde שלבים *scelabim gradus*, dumtaxat *B* in *M* de more verso. Quare, detecto veriloquio orientali, cave putes vocem σκάλωμα descendere ex latino *scala*. Φοιτάω *ito*, *eo* venit a פשע *phasah incessit, gressus est*, *S* in *T* conversa. Χείματτω *accedo* a קרב *carab* idem. Στάχω *eo, vado* facillime factum a צעד *stagad*, seu *stacad* idem.

Vito. *Vitare quasi vi evertere* ait Vossius in voce *Vitium*. Verum res secus se habet. Nam *vito* factum ab חטה *vita divertit, deflexit, declinavit*, ח ut-

utpote quæ ſpiritus eſt in *V* abeunte , æque ac ſi digamma eſſet . *Δραπέτης* nullo fere pacto venire potuit a *δράω fugio* , ſed fortaſſe a תברח per metatheſin factum ex ברח *fugit* , unde *βέρης fugitivus* . *Meo* . . . . . *vel ab ἀμείβω , quod notat* meo , vado , tranſeo , *unde ab Etymologici Magni auctore exponitur πορεύεσθαι , ab Heſychio διελθεῖν , περαιώσασθαι* . Hæc Voſſius ; in quam originationem inclinat . Verum *meo* & *ἀμείβω* ab Hebræo fonte derivata . Sane Hebræis eſt מוש *mus* , & *amus receſſit* , *diſceſſit* , *abivit* , *movit ſe* . *Iſſo* eſt *ivero* ſecundum Feſtum . At qui potuit ex *ivero* fieri *iſſo* , non video . Igitur res ſecus habet . Porro ni me fallit opinio, videtur eſſe ab Orientali voce יצא *iaza ivit* , *prodiit* , *exiit* , *diſceſſit* , *progreſſus eſt* . Ad ſacram anchoram nempe ad ſyncopen confugit Feſtus propter inſcitiam Orientalis linguæ . *Περάω tranſeo* , *trajicio* ab עבר *abar* idem , truncato capite, & *B* in *P* converſa . Ab ipſo עבר *avar* haud immerito derivatur *varo* , & *varatio* , quod ſecundum Salmaſium in Solinum eſt *tranſitus* , *trajectio* . Unde & *varico* , quod eſt *tranſire* , *tranſcendere* juxta Varronem in IV. de L. L. , & ſecundum Gloſſas . Adiſis Voſſium in voce *Varus* . Hance opinionem confirmat origo Hebræa , litem omnem dirimit ; atque iis , qui *varo* pro *curvo* , & *varatio fluminis* pro *fluminis curſus curvatus* accipiendum certant , occludit linguam . *Σφύζω ſalio* venit a פזז *phazaz* , quod & *ſaltare* denotet , *σ* addito ab initio . Ἀρριχᾶσθαι , unde *ἀναρριχᾶσθαι* , exponitur *ſcandere in altum manibus* , & *pedibus* . Sane conſtat ex Hebræo הרקד *aracad ſalio* . *Ἄλη erratio* , & *ἀλάω* , ſeu *ἀλάομαι erro* , *vagor* ortum ducit ab הודה *adda* inuſitato *vagari* , unde הודה *idde* , idem *D* in *L* verſa . *Πλάνη error* , *erratio* , & Latinum *planus* omnino derivata ab Orientali פלט *palat effugit* , & פליט *profugus* , *effugiens* , ט in *N* verſa . Hinc *palor* quoque ortum eſt . *Λιάζω agito* , *jacto* , *propero* , *exeo* , *declino* , *evito* , *abſcedo* dictum ab לוז *luz deceſſit* , *receſſit* , quod ipſiſſimum eſt.

Σῶμα corpus ἀμέσως fluxit ex עצם *aſem* idem , dumtaxat abſciſſa *Ain* ab initio . *Σαύνιον cauda* , *penis* exponitur, & *haſta* , *telum* . Porro quod ſpectat ad primam ſignificationem venit ab Hebræo זנב *ſanav cauda* . *Σαύνιον* vero *haſta* , *telum* fluxit vel a שן *ſen dens* , *ſcopulus acutus* , & שנן *acuere* , vel a צנה *ſina clypeus* , *ſcutum* , & numero plurali *aculei*, *hami* . *Θυμὸς animus*, & *anima*, *vita*, *ſpiritus* profectum ex Hebræo נשמה *neſama anima*, & *ſpiritus* , *N* evaneſcente de more Defectivorum *Pe-Nun* , & *S* in *T* abeunte , quod ſollemne eſt . *Τιτθὸς mamma* factum a דד *dad* idem , verſis ambabus *DD* in *TT* . Ab ipſo הדד *adad*, item *D* in *θ* converſa emerſit *οὖθαρ* pariter *uber* , *mamma* . *Viſcus* , ſeu *viſcera* non modo ſunt *σπλάγχνα* , ſeu *inteſtina* , verum etiam amplius patent . Nam *viſcus* apud Servium VI. Æn. eſt *quicquid ſub cute* . Et ſecundum eumdem l. I. Æn. *Viſcera non tantum inteſtina dicimus , ſed quidquid ſub corio : ut in Latinis viſceratio dabatur id eſt caro . Eſt autem nominativus hoc viſcus , hujus viſceris , ut Lucretius :*

. . . . Viſcus gigni ſanguenque creari.

Nec non addit Voſſius eodem modo *uſum Tullium in Tuſculanis ubi ait ; in μαστιγώσει Laconica ſanguinem e* viſceribus *diffluere* , *ubi* carnes cuti ſubjectas ,

non

non inteſtina *intelligi ſatis liquet*. Necnon Ovidius II. Metam. ait: *De putri viſcere paſſim Florilegæ naſcuntur apes*. Sveton. in Vitell. c. 13. *Quin inter altaria ibidem ſtatim viſcus, & farra pene rapta e foco manderet*. Porro patefacta genuina hujus vocis ſignificatione, ad etymon properamus. Itaque cum *κρέας* denotet *carnem* profectum ab Orientali בשר *vaſar*, ſeu *vaſcar* (unde *viſceris* ἀμείσως, ex quo decurtatum *viſcus* nominandi caſus); nam ſæpe *Sin*, & *Scin* commutantur, & *Samec*. Hinc שבלה *ſcibolet*, & סבלת *ſibolet ſpica*. Ὑπήνη *barba* venit ab הפני *apene facies*, *ſpecies*. Παρειά *mala maxilla*, *gena* fluxit ab ipſo פני *pene*, ſeu *panim facies*, *aſpectus*, *ſuperficies*, & *quælibet anterior rerum externa ſpecies*. Πρωκτός *podex*, *anus* profectum eſt aliquantulum emollitum ab Orientali פרשדנה *parſedna*, idem *Scin* in *K*, & *Daleth* in *T* abeuntibus, quo nihil verius. *Vulva* rectius duci poteſt ab ערוה *arva pudenda*, *verenda*, *R* in *L* verſa. *Veſica* venit a בשר *baſar*, ſeu *vaſar caro*, *pudenda*. Φῦσα, ſeu φύσσα, φυσάω, *flare* ſcilicet *inflare* factum a נפש *nephas flare*, *ſpirare*, ex נפש *ſpiritus*, *anima*, *halitus*. Unde etiam ortum *viſire*, & *viſium*. *Uterus*, miſſis Grammaticorum deliramentis, recta deſcendit a בטן *beten*, ſeu *veten venter*, *uterus*. *Tergum* eſt *dorſum*, ideoque venit a זרוע *teroaq*, quod redditur *armus*, verſa *Z* in *T*, & ע in *G*, uti ex עומרר factum *gomorrha*. Στέαρ *corium*, *pellis* κατὰ μετάθεσιν fluxit ex פשט *paſat ſpoliare*, *nudare*, & *pellem detrahere*, *excoriare*, uti Lev. I. v. 6. *Anus podex* fortaſſe factum ex חור *or* idem, *R* in *N* abeunte.

CA-

CAPUT IV.

ABolla *quid , & unde* . Ἀρβύλη , βαῖτα , balteus , βαλάντιον , causia , κατᾶι , καῖρος , καττύω , facio , ἵτω , operor , πένομαι , necto , σταυροὶ , στορπὴ , ἀσκὸς , stringo , μίτος , μήρινθος , μέρμις , fascis , φάκελος , εἰλέω , τείνω , στρὶς , σειρὰ , solvo *ab Hebræis originem duxere*. Torus *quemadmodum significationis , ita diffidentis originis est e* τόρθρον , κροσσὸς , gausape , ἰωγὴ , στίω , στίζω , κυλίω , σκέπαω , limbus , λάφυρα , λῆδος , πέδιλον , πεδη , πέλτη , patagium , pileus , πῖλος *ab Oriente recta fluxerunt* . Paludamentum . *Occurritur multiplici nomine Mazochio deducenti a* paldes *Targum* . *Assignatur germana origo* . Pannus , pallium , peplus , λαῖφος , casaca , κιμβέριον , κράβατος , rudis , *qua designat* sagum , scruta , σκίρος , φᾶρος , φαλὸς , phaleræ , trabea , τίβεννα , soriculatæ vestes , futriballus , veteriballus , ζειρὰ , σίκχας , σισχὴ , σπολὰς , tomentum , spolio , βεῦδος , galumma , κρόκη , ὁρμιὰ , ζινίχιον , σιγλαὶ , λῶμα , mendicula *ab Oriente derivata sunt* .

A*Bolla* quid , & unde sit ita docet Vossius : *Abolla fuerit ex Græco* ἄβολος , *si verum est , quod putabat Guilielmus Stukius in periplum maris Erythræi : ubi tradit* abolos , *&* abollas *idem esse vestimenti genus . Sed aliud Arriano esse* ἄβολον , *aliud* ἄβολλαν (*utroque enim utitur*) *certissimum est . Siquidem* ἄβολοι χιτῶνες *vocantur , quæ aliter* ἁπλοΐδες *&* ἁπληγίδες , *ut* δίβολαι *iisdem , quæ &* διπλοΐδες . . . . *Omnino autem venit* abolla *a Græco* ἀμβολὴ , *quod ab* ἀναβολὴ , *quo* amictus *Græcis significatur ab* ἀναβάλλομαι induor . *Aristoph. in Vesp. In vett. Glossis* abolla *exponitur* ἱμάτιον , *quod etsi generatim* vestem *notat , tamen speciatim significat* τριβώνιον , *sive* pallium . *Erat sane pallium militare ; unde &* togæ *apud Varronem & Martialem opponitur* . Hæc , atque alia habet citatus Auctor . Verum sanius puto venire ab Orientali אפדה *apuda amictus* ex אפד *amicire* , *P* in *B* , & *D* in *L* exeuntibus . *Armilausa vestis genus rubri coloris , forte sagum militare* , ait Facciolatus apud Calepinum . Isidor. Orig. l. XIX. c. 22. ait : *Armilausa* vulgo vocata , quod ante , atque retro divisa , & aperta est , in armis tantum clausa ; quasi *armiclausa* . Vox hibrida sane , atque constat ex *armis* , & *lausa* . Hæc autem ex Hebræo לבוש *leus* , seu *leusa vestis* , *vestimentum* . Ἀρβύλη *genus calceamenti cavi , & profundi* forte venit a ברבלה *carbele* , abscissa C . Porro ista vox , quæ Chaldaica audit , apud Danielem dicitur esse idem , ac *calceamenta* , *calcei* . Unde & κρηπῖδας fluxisse certum est .

Βαῖτα , seu βαίτη dicitur esse *læna consuta ex corio* , *seu pellibus* . Porro haud absurde duceretur ab Hebræo בשר *basar* , & Chaldaico *batar caro* , *homi-*

mines, *animantia*: *Balteus* thuſcum eſt vocabulum, ſi credimus Varroni ſic ſcribenti lib. XVIII. rerum humanarum, uti ex libro primo Chariſii ſcimus. Idem l. IV. de L. L. ait: *Balteum, quod cingulum e corio habebant bullatum, balteum dictum*. Profecto ortum ex Orientali אבנט *abnet* idem, unde abſciſſa א fit *banet*, unde *banteus*, & poſtea *balteus*, *N* in *L* converſa. Ab eadem fortaſſe voce profectum βαλάντιον *crumena*, *marſupium*. *Cauſia*. De qua voce ita Voſſius: *Nomen eſt a καίω hoc eſt uro. Erat enim pileus latos habens margines ad prohibendum ſolis æſtum: Suidas:* Καυσία εἶδος πίλου βαρβαρικοῦ. *Romæ tamen quoque uſurpatum fuiſſe indicat locus Martialis l. XIV. diſt. 29. cujus lemma cauſia; non gauſapa, ut in Aldina leges:*

In Pompejano tectus ſpectabo theatro,
Nam ventus populo vela negare ſolet.

Sententia eſt: Si ventus impedierit, quo minus theatrum velis tegi poſſit ad arcendum ſolis æſtum, caput cauſia tegam. Hæc Auctor. Appoſite fluxiſſe adparet ex Orientali כסה *caſa texit*, *operuit*, *occultavit*, unde כסוי *ceſui*, & *ceſut tegumentum*, *operimentum*. Inde etiam profectum eſſe vocabulum *caſſida* alias dictum. Adhæc ab eodem fonte manavit κασᾶς ſcilicet *tapes utraque parte villoſus*. Καῖρος exponitur *licium*, & καιρόω *ſtamen necto*, haud inconcinne derivari poteſt a קור *cur*, unde קורי *cure*, ſeu *curim telæ*: quam fortaſſe ſignificationem non reſpuet vox καῖρος, ſcilicet ut *telam*, & καιρόω *telam texere*, *ordiri* deſignet. Κασσύω, κασσύω *conſuo* omnino fit a חוט *cut filum*, & חטט *carat conſuere*, unde אחיט *acet* Chaldaice *conſuere*, & *conjungere*, *componere*. *Facio*, ἕπω, & *operor*, unde ducenda, modo inquirere heic juvat. *Facio* autem ortum ex פעל *fagal* idem, ע in G, atque iterum in C abeunte. Ab ipſo פעל *paal* ſine controverſia prodiit græcum ποιέω item *facio*, *formo*. *Opus* (unde *operor*), *eſt ab* ἕπω, *quod duplicem habet notionem. Nam & operor notat, & ſequor*. Ita Voſſius. Ἕπω vero *operor* ducitur a Mazochio apud Voſſium, ni fallor, ab עבד *abad* idem; ſed veroſimilius, & ſimplicius venit ab הפעל *apaal*, ſeu *epaal fecit*, *operatus eſt*. Demum πένομαι, atque inuſitatum πένω *facio*, *efficio* profectum ex ipſo פעל *paal* idem, *L* in *N* converſa; quod adeo verum, ut nihil ſupra. *Necto*, *a* νέω, *ut* plecto *a* πλέκω. *Νέω quippe tum* νήθειν *ſive* nere *notat; tum etiam* σωρεύειν, *ſive* congerere, *ut Heſychius docet. Nempe quia nentes tum fila ducunt, tum ducta in fuſo conjungunt. Quare* nectere *proprie ſit* nendo conjungere: *ſed generatim ſumitur pro* vinculo aliquo conjungere ac colligare: ait Voſſius. At longe abeſt a vero, quod vult Voſſius, præterquam quod durum eſt etymon illud ἀπὸ τοῦ νέω. Porro *necto* fluxit ex Orientali נקשר *nicſar* & Chaldaice *nictar ligavit*, *colligavit*, *devinxit*, ex קשר, quod Chaldaicum קטר ejuſdem denotationis. Σταυροὶ *rete venatorium* venit a צור *ſtud venatus eſt*, unde מצור *rete ipſum*, *D* in *R* verſa, ו in *Au* reſoluto. Στροφὴ *zona* eſt ſecundum Suidam, & Heſychium. Appoſite factum a צרור *tzeror*, & *ſteror* μεταθέσεως beneficio, quod exponitur *loculus*, *crumena*, *marſupium*, ex צרר *ſtarar ligavit*. Ἄρκυς eſt *rete*. At Heſychius: Ἄρκυα, δίκτυα, λίνα. Atque inſuper addit eſſe *reticulum*, *ornamentum muliebre*. Fluxit ex ארג *arag*

texit,

texit, *ereg textura*, & ארגמן *vestis*. *Stringo*, & *στραγγίω*, quod est *torqueo*, *stringo* venit fortasse a שרג *sarag implicari*, *torqueri*, *T* intruso, atque in media voce addito, quam additionem fieri multoties, differit Vossius in perm. litt.

Μίτος est *licium*, *filum*, & μίτοι etiam sunt *citharæ fides*. Hinc factum ex Hebræo מיתרים *metarim*, seu *metar funis*, *chorda*, *restis*, *nervus*. Μήρινθος *funiculus* venit per metathesin ab ipso מיתר *metar* item *funis*, unde prius ortum *merithôs*, & post μήρινθος, de quo lis erat. Necnon inde quoque erit μέρμις, μέρμιθος, quod clarius, ac propius se prodit esse per metathesin a מיתר *metar*, quod tantumdem valet. *Fascis* ducitur κατὰ μετάθεσιν a σφάκελος, quod in veteribus Lexicis legas idem esse, ac φάκελος *fascis*. Σφάκελος vero occurrit apud Dionysium Halicarn. l. VII. Vide Vossium. Verum antequam originem in medium afferamus, ut res ordine procedat, operæ pretium est monere, litteram Σ adscitam, non nativam esse, ut ita dicam. Itaque φάκελος venit a פתיל *phatil filum*, *funiculus*, *pannus contortus* ex פתל *phatal contorquere*, *intorquere*, *torquere*; ת in C conversa, quæ litterarum commutatio adeo famigerata, ut quam maxime. Quod vero hocce etymon veritatis notis insignitum & præditum est, adparet ex eo, quod apud Suidam φάκελος exponitur etiam *gestamen quoddam capitis*. Porro id facit cum Hebræa voce, quod denotat *vittam*, *sudarium*, atque etiam *linteum capitis* secundum quosdam. Εἰλέω *volvo*, *involvo*, *ligo*, unde εἰλεδανὸς *vinculum*. Frustra hujus vocis originem apud Grammaticos reperies. Sed non incommode duci potest ab אלם *illem ligare*, *colligare*. Τείνω *extendo* κατὰ μετάθεσιν fit ab נטה *nata extendit*. Στενὸς *angustus* ab צר *star* idem, *R* in *N* abeunte. Σειρὰ *catena* frustra derivatur ex εἴρω *necto* ab Grammaticis. Nam est ab שר *sar catena*, unde vox geminata שרשרות *sarserot catenæ*, & שירות *sirot catenulæ*.

Solvo facilius venit a שרה *sara* idem, verso *R* in *L*: quam a נשל *nasal*. Etenim נשל κυρίως denotat *excutere*, *ejicere*, *extrahere*. *Torus ab herba torta* ducitur apud Grammaticos. At si rem accuratius perpendere velimus, inspicere oportet primigeniam vocis significationem. Porro princeps hujusce vocis denotatio statuenda est τοῦ *funis*, quo sensu usum Catonem adstruit Scaliger in conjectaneis ad Varronem de L. L. p. 73. Hinc explicato, & dissoluto nodo in promtu est germana origo. Nam factum ex יתר *ieter funis*, *Jod* de more truncato. Sed quoniam *tori* etiam dicuntur esse in animantibus *partes exstantes carnosæ*, uti loquitur Vossius, idcirco vel ita dicti ab ipso יתר *ieter*, quatenus *nervum* designat, vel a יצרים *ieturim membra*. Nisi potius ducere amaverimus ab זרוע *zeroah*, & postea *teroah* (nam ז in *T* vertitur) quod exponitur *brachium*, *armus*, *lacertus*; nam in Glossis *torus* redditur ὠλένη; *torum* ὠλένην. Τέρθρον, & τέρθροι *rudentes* dicti ab יתר *ieter* idem, uti supra monitum, *Jod* abscisso, & geminata voce. Κροσσὸς *fimbria*, *limbus*, & secundum Pollucem κροσσοὶ sunt etiam *fasciolæ*, & *villi*, qui vestibus assui solent. Hinc venit ab קשרים *cisurim redimicula*, *alligamenta* ex קשר *casar ligavit*, per metathesin. *Gausape* peristroma, quo mensa

sa tegebatur : *a Græco γαυσάπης , ut Varro docet in VI. de L. L.* ait Vossius. Fortasse venit a חבש *cabas ligavit* , & *stravit* . Ἰυγὴ est *tegmen* , & secundum Suidam , & Hesychium etiam est *vox* , *clamor* . Quod attinet ad primam significationem exstat ab יגן *iagan* ex גנן *ganan texit* , & *protexit* , unde מגנה *magina obtegumentum* . Quód vero spectat ad alteram significationem scilicet *τῦ vocis* ortum est ex יהגה *iaga* ex הגה *aga loqui* , *gemere* , & *rugire* . Στύω *tentigine laboro* , *priapum extendo*, unde *στύμα tentigo* , scilicet *ἔντασις τῦ αἰδοίυ* . Ita ista vox exponitur apud Grammaticos . Verum primitus videtur denotasse *κυρίως extendere* . Id blandior assequi ex origine hebræa. Nam venit ex שטח *satah expandit*. Σπίζω *expando* verosimilius fluxit ab Hebr. פצה *paza extendit* , *pandit* , *dilatavit* , *S* ab initio addita, Κυλίω *volvo* plane venit a גלל *galal* , seu *gal* idem , *G* in *C* conversa . Ab ipso גל *orbis* factum quoque *gyrus* . Σκέπω *tego* facile profectum est ex חפה *capa texit* , *operuit* , *σ* addito ab initio , uti Græcis sollemne esse inter alios ostendit Vossius in de permutatione litterarum . *Limbus fimbria* fortasse dictus a להב *laab acies*, *mucro*, & *flamma* ob similitudinem . Λάφυρα sunt *spolia* , sed quæ vivo hosti detrahuntur . Hinc dicta ab לבוש *lebus vestis* , *vestimentum* , *B* in φ conversa , & *S* in *R* , quod adeo decantatum negotium est , ut nihil supra . Λῆδος *vestis* e panno raro , qualis per æstatem ferre licet . Sane fluxit ex Orientali רדיד *redid* , versa *R* in *L* . Vox autem hebræa exponitur *carbasus* , & *pallium muliebre* , seu verius *theristra* . Apposite Hjeronymus ad caput Jesaiæ III. ait : *Habent & mulieres theristra , quæ nos appellare palliola possumus ; quibus obvoluta est & Rebecca , & hodie quoque Arabiæ & Mesopotamiæ operiuntur feminæ : quæ hebraice dicuntur* רדידים *græce θέριστρα ; ab eo quod in θέρει , hoc est in æstate , a caumate corpora protegant feminarum* . Πέδιλον *calceus* , *talare* dictum videtur a פתיל *patil* (*T* in *D* abeunte) *filum* , *funiculus* , *vitta* , *fascia* ex פתל *patal contorquere* , *intorquere* . Id quadrat naturæ *τῦ πέδιλυ* ; nam subligabatur pedibus ; hinc sæpe Homerus hoc modo usus est : uti Il. B. ait : *ὑπεδήσατο καλὰ πέδιλα* . Insuper ex ipso *patil*, & *patal* nempe *filum* , *funiculus* , & *intorquere* , *contorquere* ortum *πέδη pedica* , *compes* , *vinculum pedum* ; atque etiam inde natum Πέλτη *pelta* , *scutum* eo quod inservit *luctantibus* , seu *pugnantibus* . *Patagium* est genus ornamenti , quod ad summam assui solebat tunicam , sive muliebrem vestem . Forsitan fluxit ab Orientali פתיגיל *petigil*, quod muliebre ornamentum esse nemo inficias iverit ; sive sit zona ditior , vel ex serico , uti vertit Aquila , sive vestis quædam fascis distincta purpureis , sive fascia pectoralis secundum Vulgatam , ornamentum , inquam , quod non multum abludere videtur ab Latina voce . *Pileus , nec quia* pilos *tegat , nec quod ex* pilis *fiat : sed a Græco πῖλος , quo proprie signantur* coactilia , *vulgo* feltra *appellant* . *Sed μετωνυμικῶς* pro capitis integumento *usus Hesiodus ἐν ἔργοις*.

. . . . Κεφαλῆφι δ' ὕπερθεν
Πῖλον ἔχειν ἀσκητὸν . . . .

Et Aristot. l. V. de generat. animal. cap. V. τὰς ἐκπιαζομένας τρίχας πίλοις ἢ καλύμμασι πολιοῦσθαι θᾶττον citius canescere pilos , pileo vel integumento alio

T tectos

tectos. *Hinc ὑποκεφαλικὸν πιλίον, & πιλίδιον, quo usus Plato III. de Rep.* Pileum *est a Græco πιλίον, quod proprie* pileolum *notat, sæpe tamen usurpatur pro primigenio πῖλος hoc est* pileus. *Sic scribit Plutarchus in T. Q. Flaminio, de civibus Romanis servitute exemtis: καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς οἰκέταις ὅταν ἐλευθερωθῶσι, ξύρεσθαι τὰς κεφαλὰς, καὶ πιλία φορεῖν. Ubi πιλία simpliciter est* pilea. Hæc de origine Vossius, qui talia ex H. Stephano hausit. Porro *pileus, πῖλος, &* πιλίον omnino veniunt ex Orientali voce פאר *peer tiara, ornamentum capitis*, uti sæpius in S. Litteris occurrit. *Paludamentum*, ait Mazochius apud Vossium in additionibus, *L. Florus l. V. (& ex eo Jornandes totidem verbis) inter ea numerat, quæ Romani a Tuscis accepta usurparunt. Id nomen a Latinis productius factum fuisse, cum antea esset brevius, ostendit illud Ennii apud Varr. in VI. de L. L.*

Corpore Tartarino prognata paluda Virago.

Ad quem versum notat Varro: Paluda a paludamentis. *Præpostere: nam contra scimus longiores voces a brevioribus oriri. Atqui cum* paluda *apud Ennium sit adjectivum, facile primitivum nomen erat* Palud, *quod sermone Tusco id fere significarit, quod apud Romanos* Paludamentum. *Ac Vossio quidem (ut cui Varronis etymologia a* Palam *ridicula visa esset) libuit id vocabulum ab Hebræo* פלא *arcessere, quod verbum putat tantumdem esse, quod* velare. *Fallitur vir eruditissimus; nusquam enim* velandi *notionem id verbum habet, sed nonnumquam* occultandi. *At aliud est* occultare, *&* abscondere, *aliud* amicire. *Verissima originatio est a Chaldæo* פלדס *paldes, quod in Targum Jud. XIV. 12. pro* סדין *sadin id est pro* sindone *usurpatur* . . . . *Nam inde constat,* Sindonem *genus amiculi fuisse Orientalibus familiare. Adhæc reperitur & in IV. Reg. V. 23. in Targum eadem vox illa* פלדס *paldes sive (ut ibi scribitur)* pildes, *& quidem respondens Hebræo* חרטים *charitim: quod idem* charitim *Is. III. 22. est genus amiculi. Sane vero credibilius puto tum Chaldaicum* paldes, *tum Tyrrhenicum* palud *a communi inusitata radice* פלד *pelad fieri, quæ radix amiciendi significationem habuerit; ex quo &* Paluda, *&* Paludamentum *ad Etruscos primum tum ab his ad Latinos fluxerit.* Ita Mazochius, qui sat erudite de ea voce disseruit. At res aliter instituenda. Primo vox Chaldaica suspecta est. Secundo ex Varrone nihil aliud est nisi *insigne*, & *ornamentum militare*. Demum *paludamentum*, & *paluda* videntur voces productæ ex *palus*, unde *paludis*, ex quo *paluda* emersit. Itaque *palus ornamentum militare* venit ex פאר *peer ornavit*, & *ornatus*, *ornamentum*, *R* in *L* abeunte, quod admodum tritum. *Pannus* non inepte duceretur ab אפר *aper velamen*. *Pallium*, & *palla* ducitur a Vossio ex פלא *pala latere*. Sed quia significatio longius abit, rectius idcirco reor descendere ex אפד *apad amicivit*, unde אפדה *apudda amictus*, *Aleph* abscisso, & *Daleth* in *L* converso. *Peplus* fortasse factum ex פאר *peer ornamentum*, geminata *P*, & *R* in *L* conversa.

Λαῦφος vestis, *vestimentum* omnino ortum ex Hebræo לבוש *lebus* idem, tantum *B* in φ conversa. *Casaca* venit ab כסה *casa texit, operuit*, *C* alternante. Κιμβίερον, sive *κιμβερικὸν vestimenti genus* dictum volunt a loco.

De

De qua voce Suidas, & Hesychius adeatur. Mihi non displicet deducere ex כביר cebir, quod exponitur pulvinar, seu stragulum, sicut sonat & מכבר. Inde nempe ex כביר cebir, seu cabar fluxit etiam græcum κράββατος; latinum grabatus. Hinc apparet, quam importuna, & futilis Græculorum origo, quam in medium afferre Vossium non puduit. Rudiarii non solum appellati gladiatores a rude, quam jam emeriti acceperant, verum etiam rudiarii dicti, qui nova saga poliunt secundum Festum in voce Rodus, ita scilicet nuncupati a rudis, qua designat sagum. Haud dubie duci posse autumo rudem ab רדיד redid carbasus, seu vestis muliebris. Scruta sunt veteramenta omnis generis, & præsertim res, & vestes laceræ. Ducuntur a γρύτη; eo quod in Glossis Phil., & Cyrill. legitur, scruta, γρύτα. Scrutorum vero, seu γρύτης nomine pro quo & γρυτάρεια dicitur, intelligenda vasa vilia, cujusmodi & frivola dicebantur, ait Vossius. Porro fortasse γρύτη descendit a קרעים geraim fragmenta, & lacera vestimenta ex קרע gara fidit, rupit, laceravit, ut proprie sint res laceræ, usu attritæ, ruptæ. Hinc ex ipso קרע cara fidit, rupit, ex קרעים ceraim fragmentum oritur σκῖρος fragmentum, σ addito. Φᾶρος pallium, item velum, seu tegmen capitis factum a פאר pheer. tiara, capitis ornamentum, vel ab אפד aphad amicivit, א truncato, & ד in R converso.

Φαλὸς conus galeæ, cui crista inseritur, & φαλοὶ clavi quidam, seu galeæ ornamentum, φάλα quoque ornamenta galeæ, & ipsius capitis ornatus, profecto venit a פאר pheer ornatus, & ornamentum capitis, tiara. Quare non aliunde deflexa est vox φάλαρα, Latinis phaleræ ornamentum. In qua voce adhuc visitur character hebræi R, qui geminatus est, quorum prior in L, alter integre exstat. Trabea; si credere præstat Vossio, dicta a trabibus, eo quod erat vestis segmentata trabibus purpura expressis. At isthoc vocabulum tuscum videtur, idcirco Orientale; nam inde ad Tuscos, unde dein ad Romanos fluxere pleraque. Hic autem videtur descendere ex Hebræo צנף tanap circumvolvit, volutavit, obtexit, unde צניף tanip cidaris, N in R, & P in B versis; Hinc fortasse originem quoque traxit græcum τήβεννα, quod exponitur toga. Soriculatæ vestes, quæ sint Plinio l. VIII. c. XLVII., & unde dicuntur, satis est obscurum: ait Vossius, qui varias sententias produxit in medium. Verba Plinii sunt: Undulata vestis primo e lautissimis fuit, inde soriculata defluxit. Hic autem facilius reor Plinium de coloribus verba facere. Nam præmisit vestem undulatam, scilicet, quæ undas imitatur. Quare dictas puto ab Hebræo שרק forec, quod Mazochius apud Vossium in voce sericum, & in Spicil. Bibl. Diss. VIII. p. 2. sec. 2. contendit esse coloris, atque non alium colorem, quam purpureum per Serici nomen fuisse antiquitus designatum. Cujus non me pœnitet. Secus etiam שרק denotare potest sericum. Quamobrem de vestibus serici intelligi possent. Sutriballus, & veteriballus, quid, & unde dicantur, dispiciendum restat. Κυρίως sutriballus dictus est sequiore ætate, quod Tranquillus in Vitell. cap. 2. nuncupat sutorem veteramentarium. Hinc Gloss. vett. παλαιοράφος, veterivallus: παλαιοράφιον, sutriballum. Ad rem Juvenalis interpres ad illa verba ejusdem; consuto vulnere, ha-

 bet:

bet : *id est* , *a futriballo futus*. Porro *futriballus* hybrida vox est, atque constat ex *futor*, & *ballus* . *Ballus* autem venit ab Orientali כלה *bala* , seu *vala veterascere* , unde בלה *bale vetus* , *tritum* ; & בלוים *beloim vestramenta* : Id adeo verum , ut & vocem *vetera* , & *balla* quod idem sonat , coagmentaverint , unde *veteriballus* . Ζωρὰ genus vestis , seu amiculi , & μίτρα prout accipi debere apud Herodotum tradit Suidas , forte fluxit ab אזור *azor* , quod ex .nitur *cingulum*, *cinctura*, ex אזר *cinxit*, *accinxit*, seu *accinxit se*. Σίκχας *genus calceamenti* apud Pollucem dictum a שוק *soc soccus* , *cothurnus* , σισχὴ vero *fimbria* dicta a ציץ *siz* idem . Σπολὰς vestis forte a שפריר *saprir tentorium* , *augustale* ex שפר *pulcrum esse*.

Tomentum placet Vossio esse a *tumeo* , quasi *tumentum* , quod antea tradiderat Isidorus l. XIX. c. 27. At vocem reor esse Phœniciam . Porro πυθμὴν designat *lanam brevem* , & *concisam* , quod Græcis γνάφαλον . Ad rem ortum istud vocabulum vides ex Hebræo צמר *tamer lana* , quod non multum abest a זמר *zamar præcidit* . *Spolio* fortasse rectius manavit a פרע *para nudavit* , *retexit* , *abstraxit* ; *S* addito , & *R* in *L* versa . Βύδοι vestis genus varium , aut purpureum. Non absurdum si duceres a בד *bad linum*, & *lineum*, nempe *linea vestis* . Ceterum si verum , quod Didymus tradit nempe βύδεα esse δίφθερας , descenderet a בשר *basar pellis*, unde & βαίτα supra derivavimus. *Galumma* dicitur esse *velamen* . Occurrit apud Martianum Capell. l. I. ubi ait: *Galumma lacteum*. Prima fronte unusquisque facile perspicit haud peculii Latii esse vocem , ideoque ex Oriente profectam . Commodum est ab Hebræo גלום *galom* , seu *galum* , quod exponitur *pallium* , *toga* , seu *vestis*, *involucrum* , ex גלם *galam involvere* , *convolvere* . Κρόκη *stamen* , *trama* , *subtegmen* venit a קור *cur tela*, unde קורים *tela*. Κρόκη vero *littus* secundum Etymol. & Scholiasten Lycophronis , haud importune duceretur a קרקא *carca solum* , ἔδαφος , *fundum* . Ο᾽ρέγω *extendo*, *tendo* fit ab Hebraico הרקע *araga* , quod tantumdem valet . Ο᾽ρμιὰ *funiculus cum virga* , quo piscatores e seta equina contexto pisces venantur. Videtur ortum ex Orientali חרם *erem sagena* , *rete* , *plaga* . Ζινίχιον *zinichium* exponitur *corrigia calceamenti* . Hocce nomen omnino puto exoticum , atque Orientale : Perbelle fluit ex צינק *zinoc* , quod notat *nervum* , *vinculum* , *compedes* . Adde quod Syris usitata vox צנקא , quod secundum Mazochium apud Vossium in voce *calceus*, *calceum* denotat . Id ipsum ortum autumo ex ipso Hebræo , seu Orientali צינק *zinoq* . Σιγλαὶ sunt *inaures* , ἐνώτια apud Hesychium . Neque falsitatis nota inurenda Hesychio . Nam dictæ ab Hebræo עגיל *sagil* quod ipsissimum, versa ע utpote quæ spiritus densus, in *S*.

Λῶμα *fimbria* , instita dicta a להב *laab flamma* , *acies*, *mucro* , eo quod refert *flammam* , seu *aciem* . *Mendicula vestimenti genus* , *quale illud* , *quo Meddices Magistratus apud Oscos* , *utebantur* . Plaut. epid. II. 2. 30. *Quid erat induta ? an regillam induculam , an mendiculam ?* *Dicta est a Meddice* , *teste* Festo . *Sed facetus Comicus jocum captavit in his vocibus* . *Nam ad Regum , & Mendicorum contrariam sortem alludens* , *cum regillam nominasset* , *subjecit mendiculam* , Hæc Facciolatus in isthac voce . Præluserat Vossius in

vo-

voce *recta*. Verum si esset a *Meddico*, inde extunderetur *meddicula*. At *mendicula* κυρίως est ὑποκοριστικὸν vox ab *menda*. Porro *menda* ἀμέσως venit ab Orientali מדה *midda vestis*, resoluto *Daghes* in *N* more Chaldaico. Quod translatitium esse nemo unus inficias iverit.

EXERCITATIO XII.

CAPUT I.

MOs viguit in Oriente, aliisque populis communi nomine suos reges donare. Id usuvenit Coto, Boccari, Sapori, *cui addendus* Balas, Attalus, Abgarus, Murranus, Marrubius, Rix, Seuthes, *&* Carolus. *Occurritur Vossio*. Bagous. *Hi omnes Orientali nomenclatura nuncupati*. *Αἶσα*, *αἰσυμνὴρ*, *ἄρτυνος*, *ἄρχων*, jubeo, *κοίρανος*, *κύριος*, Καίσαρ, *ἐσσήν*, saphar, lares, magister, *μέδω*, *κοιρανεῖν*, *πρύτανις ab Hebræis orta*. *Frustra quidam Eruditi vocem* פרתמים *corruptam ex gr. παρασήμοι contendunt*. Rhætus, Astylus, Rhasena, Rhesus, tyrannus, *ἥρωες hebræam sapiunt originem*.

COrys nomen Thraciæ regibus commune. Hinc Cæsar in suis commentariis narrat regem hunc fovisse partes Pompejanas; & Nepos Iphicrat. c. III. meminit quoque: ubi ait: *Menesthea filium reliquit ex Thressa natum Coti regis filia*. De eodem mentionem facit Tacitus II. Annal. c. 64. Unde itaque colligere licet omnes reges Thraces hocce nomine fuisse donatos; quandoquidem Cæsar regem Thraciæ ita vocatum sua tempestate nos docet, & Nepos Regis Thraciæ sic nuncupati jam inde ab ævo Iphicratis meminit: quas quidem ætates si componas, multis parasangis inter se distare noveris. Id familiare fuit potissimum Orientalibus. Hinc *Pharaones* communi nomenclatura Ægypti reges omnes nuncupati longo tractu temporis, *Sultani* apud Arabas scilicet *dominatores*, *Imperatores* apud Romanos, & Nabatheorum reges *Malci* nomine ornabantur, quod apud Josephum, & Dionem μάλχος scriptum, & nihil aliud est, nisi Hebraicum מלך *melec rex*. Itaque *Cotbys* commune Regum Thraciæ nomen factum ab Hebræo קצין *catin dux*, *princeps*. *Boccar*, seu *Boccor* rex Maurorum; atque huc facere videtur, quod habet Plinius l. V. c. 2. de Mauritania disserens: *Namque diu regum nomina obtinuere, ut Bogudiana appellaretur extima: itemque Bochi, quæ nunc Cæsariensis*. Nimirum *Bochus*, seu *Bocchus*, & *Bogud* Regum nomina. Porro descendunt ab Hebraico בעל *bacal*, seu *becal potens*, *dominus*, *imperans*. Huc oportet advertere ex eodem בעל, seu potius ex יבעל *imperare*, & *dominari* ἀμέσως derivari latinum *jubeo*. Hinc producta

ducta hujus vocis germana origine, facile erit captu; cur etyma, quæ de hac voce Eruditi exhibent apud Vossium, rejicienda sint. Ab ipso בעל oritur vox *balas* nomen regis Persarum. *Sipor* item nomen commune plurium regum apud Persas forte venit a ספר *saper recensere*, *numerare*, unde *sopes legisperitus*, & *censor*: quæ vox hebræa fortasse magis patuit.

Attalus sane dictus ab אצל *atsil princeps*, quo nomine omnes deinceps Pergameni Reges donati sunt. *Murranus* secundum Servium est priscus Latinorum rex, a quo deinceps ceteri omnes Latini reges *Murrani* dicti. Porro *Murranus* venit ab Orientali מרן *maran dominus*, orientali loquendi genere. *Marrubius* rex item latinus. Hinc dictum *Marrubium*, & *Marrubii* populi Latini circa Fucinum lacum. Plane eadem causa ac *Murranus*, profluxit ex מרבה: *marbe*, seu *marebe* (si *schevà* protuleris) *amplitudo* ex רבה *raba multum esse*, *magnum esse*, vel ex מרב *merub* ex רבב idem; atque רבה, unde רב *rab magnus*, *magnas*; *magister*, *præses*, *præfectus*.

Rix magnatum nomen, de quo ita Bochart. Geogr. S. col. 685. *Rix etiam multo in usu in magnatum nominibus. Exemplo sunt Sinorix, Dumnorix, Orgetorix, Ambiorix, Vercingetorix, Eporedorix. Puto Gallos scripsisse* rich, *ut Britones, & Germani hodieque* Rich, *id est* fortis, & potens. *Hinc in libro triadum Britannico, qui vetustissimus est.* (*Camd. pag. 446.*) Caradauc urich fras, *id est*, Caratacus forti brachio. *Neque aliud fuit* rich *apud Germanos veteres. Fortunatus l. VIII.*

Chilperiche potens, si interpres barbarus adsit,
Adjutor fortis hoc quoque nomen habet.

Rich *videtur esse* ריק rik *Arabum in Giggejo* ריק *rik est* vis, robur, & ראיק *raic* prior, primus, ריוק *idem*. Hactenus Bochartus. Verum aliud *rich*, aliud *rix*. Nam uti ipse fatetur, *Rix* est magnatum nomen, ideoque est vel a רז *raz*, unde רזון *razon princeps*, *dominus*, vel facilius, & verosimilius a ראש *rose caput*, *primus*, *princeps*, seu *rise*; nam inde fruticat ראשון *riscon* idem, ש *Scin* nempe *Se* in *X* converso, quod verissimum. Atque germana origine detecta, haud opus est confugere ad Arabas. *Seuthes* rex Thraciæ dictus ex שאת *sheet excellentia*, & נשיא *nasi princeps*. Neque gravabimur mantissæ loco disserere de voce τῦ *Caroli*. Vossius in voce *androsaces* hæc habet: *Ab eadem ἀνδρὸς voce est proprium* Andreas, Ἀνδρέας . . . . *Germanis sit* Carolus, *seu* Karolomannus, Kerl, *seu* Karel: *Quippe* Karel *conflatur ex* kar, *seu* gar *id est* plane, omnino, & hel, vegetus, strenuus, acris. *Equidem veriorem longe hanc conjecturam nostram puto, quam eorum, qui dici volunt ab Hebræo* קרא invocavit, & אל Deus. *Nam Germanicæ vocis origo, unde melius, quam e lingua Germanica petatur?* Carel *autem, seu* Karl (*unde* Karlman) *prisca Germanorum lingua* robustum, *ac* fortem *significare, agnoscit quoque Cæsar Scaliger, Exerc. CCLXVI.* Hactenus Vossius. At in trutina sunt pensanda, quæ scripsit Vossius, priusquam ad originem accedamus. Et sane non video, cur voces Germanicæ non fluxisse potuerint ab Oriente, neque adhuc vox est peculii germanici, ut contendit Vossius. Nam falsus est eo, quod eam vocem *compositam* esse credidit, cum revera sit

sim-

simplex, uti mox præstabimus. Ceterum voces, quæ dicuntur *simplices*, non possunt esse αὐτόχθονες, si non omnes, esto: at certe pleræque ab Oriente fluxerint, necesse est. Id argumenti passim in hoc tenui opere prosequemur. Quod vero attinet ad originem, autumo hanc vocem ad designandam invictam fortitudinem esse comparatam. Porro descendit ex Orientali אראל *berel*, seu *cerel valens*, *prævalidus*, *fortis*, seu אריאל *ariel*, vel *cariel* scilicet *leo fortis*; ex ארי *leo*, & אל *el fortis*, unde etiam ortum videtur germanicum *hel*, quod idem sonat teste ipso Vossio.

Bagoas, *vel Bagous*, *Persica vox spadonem significans*. Plin. l. XIII. c. 4. *Uno in horto Bagoi: ita enim vocant spadones, qui apud eos etiam regnavere*. Ovid. l. II. Amor. eleg. 2. ad Bagoum: *Quem penes est dominam servandi cura Bagoe*. Adde Quint. l. V. c. 12. Hæc Facciolatus apud Calepinum. Sane primaria significatione non *dignitatis* nomen fuit, atque verissime dictum ab Hebræo בקע *baga scidit*, *abscidit*, *fidit*, *dissecuit*, & בקע *bege dissectio*; neque alia de causa hujusmodi homines ore latino dicti *castrati*, ore autem græco *spadones*, *thlasiæ*, *thlibiæ*, *eunuchi*. Ceterum advertere juvat, scribi apud Vulgatam in Judith, pro *Bagoam* etiam *Vagoam*, atque id ortum ex affinitate, quæ intercedit inter *B*, & *V*. Sed Græcus constantissime *Bagoas* scripsit, sicuti Diodorus Sic. tom. II. Hist. l. 16. Plinius, Ovidius, & Quintilianus, qui sicuti eam vocem exoticam, seu peregrinam acceperant, ita protulerunt. Adde quod in Hebræo Estheris XII. 6. occurrit: *Aman Amadathi Bugæus*. In Græco *Bugaios*. Et Esth. I. 10. II. 21. VI. 2. Eunuchus nuncupatur *Bagthha*, Hebraice בגתא, & בגתן. Quare autographum Hebraicum Judith in præsenti non exstat, unde dubium prorsus dilueretur, tamen cum apud Estheris librum per *B* exaratum sit, difficultatis nodus omnis omnino expeditur. Quod si primigeniam notionem, (id tamen non omnino arridet) esse dignitatis pugnaveris, facile a בעל *bagal princeps*, *dominus* derivare poteris.

Aisa Parca dea fari præses, atque αἰσυμνήτης dicta ab עוצר *imperium*, & עצר *imperavit*, *cohibuit*, vel ab altera voce אצל *ezel princeps*, *optimas*; sed αἶσα posset esse ab אשר *felicem*, *beatum reddit*. Κοίρανος *princeps*, *imperator*, *dominus* dictus est a כר *princeps*, *dux*. Hinc fortasse quoque κύριος *dominus*, & κῦρος *auctoritas*, *caput*, *cardo*. Ab ipso כרים *carim principes*, & נה *na lamentum* dictæ καρῖναι mulieres, quæ mortuum in funere planctu, & lamentis prosequebantur, forte eædem, ac Latinis quæ dictæ *præficæ* a *præficiendo*. Ἄρτυνος exponitur ἄρχων. Sunt qui tradunt ἀρτύνας fuisse ἀρχόντων Epidauricorum singulare nomen. Affertur quoque ex Herodoto ἀρτῦναι pro quibusdam Argivorum magistratibus. Porro hæc nomina originem ducunt ab הרזון *arazon* (& *Z* in *T*, & *Vau Cholem* in *V* versis, *artyn* ἄρτυν, nam Hebraicum ו medium est inter *U*, & *O*, atque sæpe respondet υ Græcorum) *princpes*, *rex*, *dominator*. Necnon fortasse ab ipso *arzon* הרזון emollitum ἄρχων. Ἐσσῆνα *regem* denotare Etymologus adstruit ex Callimacho: θεῶν ἐσσῆνα πάλιν θέσαν. Ad hæc idem Auctor addit Ephesiorum dialecto ita dici τὸν βασιλέα metaphora ducta ab *apum rege*, qui κηφὴν est dictus

παρὰ

παρὰ τὸ ἴσαι, καὶ ἱδρύειν. At oppidoquam de origine fallitur; etenim sine ulla controversia fit ab Hebraico אצל *essel* (*L* in *N* versa) *princeps*, *optimas*. Hinc ex כהן *coen princeps*, & אציל *asil optimas*, *magnas*, seu *selectus* coaluit vox *κοάλσειν*, quod apud Lydios *regem* designabat, teste Bocharto in dissertatione de adventu Æneæ in Italiam. Porro cum sermo institutus sit de *ἐσσῆνι essen* id est *rege*, optimum autumo *ἐτυμολογίζειν* de *Saphar*, de qua ita Plinius l. VI. c. 23. *Regia ejus appellatur Saphar*. Sane sicuti locus, ita & ipsa appellatio barbara. Venit enim ab Hebræo שפריר *saphrir tentorium*, *tabernaculum*, *augustale*, *regium*. *Lares*, seu potius *lases* antiquitus *principem* notabant; dicti itaque vel a ראש *caput*, *princeps*, vel a רזון *rason princeps*, *R* in *L* versa, quod familiarissimum est. *Magister* proprie est *potestatis* nomen, *ἐπιστάτης*, seu *præfectus*, unde *magister curiæ*, *societatum*, *collegiorum*, *vicorum*, *pagorum*, *aeris*, *census*, *pecoris*, ut optime Vossius, atque ante eum Festus, & Varro docuere. Quod vero attinet ad originem, frustra arcessere laborant a *magis*, vel a gr. *μέγιστος*. Etenim vox *Magister* Hetrusca; idcirco orientalis est. Scilicet exstat ab Hebræo מעצר *magestar imperium*, seu *megaster imperans* ex עצר *imperavit*, *cohibuit*, *coercuit imperando*. *Μέδων* exponitur *regnator*, *imperator*, *præfectus*, & *μέδω impero*, *regno*, *imperium teneo*, *curam gero*. Porro, unde ejus natales repetendi, id præstare in præsenti in animo est. Plane & *μέδω*, & *μέδων* veniunt ab Orientali מדין *medin judex*, *jus dicens*, *judicium exercens*: verum cave putes, quod Hebraica vox *ἁπλῶς*, & jejune *judicem* notet, sed etiam *præfectum*, seu *magistratum*; nam inde venit quoque מדינה *medina*, quæ exponitur *provincia*, sed potius est ipsa *præfectura*. Neque id abhorret ab Orientali more, & sermone; etenim Hebræis dicuntur שפטים *judices*, qui revera omne jus, & potestatem in illos habebant, sicuti & *Sufetes* Pœnis. *Πρύτανις præfectus*, *rector*, unde *Πρυτάνεις* Athenis dicebantur quinquaginta viri, qui summum magistratum habebant. De hujus vocis origine Grammatici, atque ipse Vossius fabulantur. At germana origo se prodit a פרתמים (quod exstat apud Danielem, atque Estherem) *proceres*, *præfecti*, *dominatores*, *M* in *N* versa. At haud desunt viri cetera doctissimi, qui vocem פרתמים corruptam putent ex græci *protimi primarii*, vel *proti primi*, vel *παρατίμοι*, ut Grotius, Drusius, Junius rentur, quos Calmetus ipse sequitur, tum eo quod apud Xenophontem occurrunt quidam præfecti, quos ipse *ἐντίμους*, & *ὁμοτίμους* appellat, quique præ foribus regiæ vigilabant præsto semper ad nutum regis; tum quia insuper (adjicit Calmetus) nulla satis patens in Hebræo, & Chaldæo occurrit hujus vocis radix. Verum secus rem se habere reor. Etenim primo sensus loci Danielici magis favet nostræ opinioni; quandoquidem præmisit hæc verba *de semine regio*; quare optime Vulgata reddit eam vocem *tyrannos*; ceteri interpretes veteres sibi non constant. Ad rem, atque ut lis dirimatur, audiendus Rab. Salomon; hic sane testatur hanc vocem lingua persica significare idem, ac שלטונים *dominatores*. Itaque si fides allato auctori habenda, eadem vox etiam usurpata apud Persas eo sensu, quo contendimus. Neque obstat, quominus nulla hujus vocis

ra-

radix ſatis patens, aut adæquata occurrat; nam illa ſtatim ac nata fuit, potuit emarceſcere, ut aliis quoque vocibus & שמים *shemaim* accidiſſe arguit doctiſſimus Mazochius ad Geneſim. Id adeo verum eſt, ut apud Arabas exſtet פרע, quod teſte le Clerc *præeſſe* denotat, & in lingua Ægyptia occurret *pouro*, quod deſignat *regem*, uti teſtatur D. Abbas Renaudot in Diſſertatione de lingua Cophtica pag. 127. Cui quoque accedit ipſa vox *Pharao*. *Rhatus* unus Gigantum, & Centaurorum Orientali loquendi genere dictus ab רזון *razon*, & *Z* in *T* verſa *raton*, *princeps*, *dominator*. Hinc haud ſecus *Aſtylus* unus ex Centauris fit ab Hebræo אציל *aſtil*, unde אצילים *optimates*, *ſelecti*. *Rhaſena* quidam dux teſte Dionyſ. Halicar. l. I. unde ſe *Rhaſenas* Etruſci appellabant, videtur dictus a רזון *raſon princeps*, *dominator*. *Rheſus* rex Thraciæ dictus vel a רזון *razon*, vel a ראש *roſc caput*, *princeps*.

Tyrannus. Voſſius diſſerens de voce *turri* hæc habet de illius origine. *Eſt ab Hebræo* צור, *quod* aciem, *item* turrim anguſta acie *notat* . . . . *A τύρσις quoque, vel Hebræo* צור, *unde τύρσις venire diximus, videtur eſſe τύραννος* tyrannus: *niſi malis a Chaldæo* טור *hoc eſt* ædes, palatium. *Cauſa adpellationis ſit, quod* inhabitent turres, ac palatia. *Unde Poeta primo Odarum opponit* pauperum tabernas, regumque turres. *Primo* tyrannus *in bonam partem pro* rege, *ſeu* principe *accipi ſolere ſatis notum arbitror*. Hactenus ille. Verum de origine longe fallitur, etenim *τύραννος* deſcendit ab Hebræo שרר *ſorer princeps*, *principatum tenens*, ש in *T* verſa more Chaldaico, uti ſæpe fieri ſollemne eſt; nam ex שור fit תור *tor bos*, ex שער fit תרע *porta*, id quod innumeris aliis vocibus uſuvenit; ut & תבר ex שבר idem; תוב *tub* ex שוב idem; תלג ab Hebræo שלג *nix*; תם ex שם idem; תלת ex שלש idem. Sane primitus *regem*, *principem*, *dominatorem* deſignabat, atque in bonam partem accipiebatur; uti ipſe inter omnes Voſſius quoque adnotat; atque facili negotio quiſque tum ex Græcis, tum ex Latinis intelligere potis erit. Heic porro alia quædam quæ jam prætericram, adjiciam. Ἥρως exponitur *rex*: videtur eſſe factum ab הרעה *paſcere*, *regere*, quod proprium eſt eorum, qui regunt, & præſunt. *Abgarus*, *Abagarus*, *Agbarus* proficiſcitur vel ex אב *pater*, quod tribuitur *principibus*, *regibus*, *dominis*, & נביר vel *κύριος* ex הגביר *agbir herus*, *dominus*, unde גבירה *gebira auguſta*, *regina*.

CAPUT II.

ALlodium, ἐλεύθερος, liber, *seu* lœbesus, francus, abra *ab Hebræis sunt. Notatur Calmetus*. Ambactus, bajulus, veho, via, ὁδὸς, οἴμη, ἱππεύειν, ἀτμήν, gangabæ, minister, servus, schiavo, erus, Sambas, Aolan, Telus, Babys *hebraicam indolem præseferunt*. Angarus *vox Persica*. *Frustra est Vossius*. Angelus, ancilla, anculi, anculæ, *ἀγκάλαι ab Oriente derivata. Notatur Bochartus*.

CUm hactenus de iis nominibus, quæ *potestatem*, & *dominium* designant, disseruimus, nunc restat, ut de illis, quæ *servitutem* denotant, verba faciamus; attamen prius de voce *liber*, *lœbesus*, *allodium* ἐτυμολογίζειν juvat. *Allodium* autem barbarum vocabulum a Gothis introductum volunt, atque significare *rem liberam*, *propriam* scilicet *alicujus*, item *hereditatem*, quæ *vendi*, & *donari possit*. Sane ista vox derivata ab Orientali חלץ *alatz*, seu *illatz liberavit*. Ἐλεύθερος *liber* factum ab חלוץ *alutz expeditus*, *liberatus*, *liber* ex חלץ *liberavit*; hinc arguitur falsi illa origo, quam de hac voce profert Etymologi Magni auctor, & sequitur Vossius licet diversa ratione. *Liber* priore producta, unde sit, mire digladiantur Grammatici, atque Eruditi. Quod dissidium, si curiositate laboras, legere poteris apud Vossium. Verum res ita se habet. Antiqui teste Festo *liberum* dicebant *lœbesum*, & *libertatem*, *lœbertatem*, iccirco *lœbesi*, non *liberi* origo est investiganda. Profecto *lœbesus* profectum est ab Hebræo לחפשי *laopsi liber* pro simplici חפשי *liber*. Et re quidem vera sicuti ex לאם *leom* factum est λαὸς *populus*, ita & in vocabulo, de quo disceptatur. Hinc Exod. XXI. 5. יצא לחפשי exponendum esse *exibit liber* clamat sensus; & v. 27. idem occurrit. Heic autem animadvertendum, quod illud ל, quod præfixum est voci חפשי, ita illi ferruminatum, ut una, eademque vox sit, & nihil notet, seu potius παρέλκειν dicendum sit. Quamobrem לאט idem valet, atque אט, לבר idem, ac בר, לאם idem, atque אום ἀπλῶς. Atque iccirco non solum ex לאם fluxisse Græcis λαὸν, sed etiam ex לאמור *lemor dicendo* factum esse λέμυρος comperimus. *Francum* scilicet *liberum* vocem germanicam esse volunt. Hinc docent, *Francos* Germaniæ populos, qui conspirantes inter se a Romanorum servitute in libertatem se vindicarunt, *Francos* se nuncupasse eo, quod *francus* sua lingua *liberum* denotat. Neque apud Italos aliter vox *franco* sonat. Apposite hocce vocabulum ab Orientali פרק *farac*, quod Hebræis & potissimum Chaldæis *liberare* notat; licet proprie *rumpere*, *frangere* designat. Ad rem facit illud Geneseos cap. XXVII. 40. ubi ita: ופרקת עלו, *ut abrumpas jugum ejus*. Nunc ut fidem liberem, opus est, ut de vocibus, quæ *servitutem* denotant, verba faciam. Ecce tibi præsto est vox *Abra*, quæ se-

cun-

cundum doctissimum Mazochium venit a חברה *socia*. Sed multo antea, idem etymon cusum esse offendi, uti legere est apud Calmetum in Judith. cap. VIII. ubi ita se habet: *Vox Abra ex Hebræo* חברה *derivata significat sociam, ancillam, famulam a cubiculo potius; quam ancillam vulgarem: ad litteram significasse fertur calamistrariam* (citatque heic Calmetus *Melanges d'Histoires tom. I, pag. 196.*) *Eutychius Patriarcha Alexandrinus narrat, Cleopatram pectori admovisse viperam, cujus veneni vim experta fuerat in geminis e suo satellitio puellis, quarum altera appellabatur* Abra, *id est* calamistraria, *altera* Matra, *id est* lectrix. *Nomen* Abræ *non tribuit Scriptura nisi ancillis Matronarum, ut puellis, pedissequis* Rebeccæ (Gen. XXIV. 62.) *filiæ Pharaonis* (Exod. XI. 5.) *& Estheris* (XI. 9. IV. 4. 15.) *Eadem est facile puella; quam Judith domui suæ curanda præfecerat, de qua sermo fuit in Græco superius v. 9. Profani interdum hac voce ancillam a cubiculo lateri heræ suæ adhærentem significant* (citat heic Pausan. apud Eustath. & Menand. apud Suidam. Ἄβρα, οἰκότριψ, γυναικὸς κόρη, καὶ ὁμότιμος. Serar. ad Judith X. quæst. I.) *& interdum vulgarem ancillam, vel etiam concubinam, uxorem nullo sollemni ritu ductam* (Hesych. Ἄβρα, δούλη, παλλακή). Hactenus Calmetus. Verum ipsum veriloquium esse clamat ab Hebræo עבדה *abeda* ex עבד *servivit*, & *servus* (tantum *D* in *R* versa, cujus mutationis exempla innumera apud Vossium reperies) atque etiam *operatus est*, *fecit*; longius enim petitur ab חברה *socia*. Et re quidem vera potissima, ac princeps significatio est τῦ *serva*, *pedissequa*; hinc Hesychius exponit δούλη, & quia apud Veteres, uti videre licet apud Scripturam, aliosque, servæ loco concubinarum erant, ideoque & παλλακή explicatur. Adhæc Suidas proprio significatu interpretatus est οἰκότριψ scilicet *vernam*, seu *servum domi natum*, seu *servam*, & quoniam hujusmodi serva heræ lateri solebat adhærere, ideoque γυναικὸς κόρη etiam exponit. Neque proprie ad litteram significat *calamistrariam*; etenim uti dictum prius habui, *ejus ancillam* notat, cujus etiam officium calamistrarium erat. Deinde etiamsi Scriptura non tribuit, nisi ancillis Matronarum, nunquam tamen *sociam*, sicuti eorum etymon sonat, vox *Abra* significabit. Adde quod vox עבד non solum notat *servire*, sed quodcumque *famulitium*, *ministerium*, *opus*, *fulturam*. Denique haud admodum abest ab Orientali עבד latinum *ambactus*, qui exponitur *servus* a Festo ex Ennio, & Vetus Glossator ita habet: *Ambactus*, δοῦλος μισθωτὸς, ὡς Ἔννιος. Quare rectius conflatum putarem ex אמה *ama ancilla*, & בצע *batza quæstum fecit*; nolique mirari, quod אמה significet *ancillam*, & *ambactus servum*; nam ab אתון *asina* venit Latinum *asinus*. *Bajulus* ab יבל, *attulit*, *adduxit*, *Jod* de more evanescente. *Veho* factum ab Hebræo בוא *vo*, quod in *Hiphil* est *venire fecit*, *adduxit*, *attulit*, & fortasse ipsum *vehere* notat. Et quandoquidem in hujus verbi mentionem incidimus, heic quoque unde *via*, ὁδὸς, atque οἶμος dicta sint, brevi expediemus. *Via*, relictis Grammaticorum figmentis, ἀμέσως est a ביאה *via*, quod exponitur *introitus*, *aditus*, *ingressus* (ex בוא *vo venit*, *ingressus est*) atque ipsa *via*, ut fortasse מבוא apud Ezechiel. XXVI. 10. Οἶμος *via* exstat ab אם, quod exponitur *bivium*. Ὁδὸς ab עדה *ada*, quod Chaldaice *transi-*

-vit valet. Jam vero revertamur, unde digressi. Ἐπάκων exponitur *minister*; icirco omnino oritur a Chaldaico פלח *pelah servivit*, *coluit*, *minister fuit*; hinc ex ejusdem verbi participio מפלח per metathesin fluxit latinum *famulus*, seu oscum *famel*. Ἀτμὴν item *servus* dictus per metathesin ab אמה *amat ancilla*, *serva*, *famula*.

Gangaba. De hoc vocabulo ita Curtius l. III. 13. *Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes*. Itaque cum sit vox persica scilicet Orientalis, atque sonat idem, atque *humeris*, *dorso portans*, omnino tantum principe syllaba geminata, omnino, inquam, venit ab Hebræo גב *gab dorsum*, haud secus atque a *dorso* dicitur *dorsuarius*, qui *dorso bajulat*. *Minister* dictus videtur a משרת idem, *N* inserta. *Servus*, undenam dictus, mirandum in modum delirant Grammatici. Sed ἀμίσως emersit ab Hebræo שרת *seret ministravit*, unde משרת *minister*; Italica vero vox *Schiavo* descendit a שבי *schevi servus*, seu *schiava*. *Erus servus*, unde *eritudo* apud Festum nempe *servitudo*, atque ipsum gr. ἔρος fortasse dicta ab Hebræo נער *naar puer*, *minister*, *famulus*. *Sambas*, *Aolan*, *Telus*, *Celon*, *Cadalus*, *Babys* apud Athenæum nomina fuisse *servorum* apud Phrygas animadvertit Casaubonus teste Bocharto tom. II. Geogr. Sacr. c. 1076. Porro *Sambas* nomen sortitum vel a צבא *saba ministravit*, vel verissime a סבל *sabbal*, seu *sambal* (propter *Daghes*) quod exponitur *bajulus*. *Telus* factum a נטל *netel*, unde נטילים *netilim bajuli*, *portatores*, *N* ablato de more Defectivorum *Pe-Nun*. *Babys* a *Bo* בוא, seu *Ba*, quod in *Hiphil* est *asportavit*, *adduxit*, *vexit*, geminata voce, uti mos est.

Tandem restat, ut veniamus ad ea nomina, quæ medium locum obtinent inter ea, quæ dominium, libertatem, & servitutem complectuntur. In promtu est vox *Angarus*, unde *angariare*. De hujus vocis significatione, atque origine in hunc modum Vossius disserit: Angariare *non tantum legimus apud vulgatum interpretem Matth. c. V. XLII. & c. XXVII. XXXII. & Marc. cap. XV. XXI. verum etiam apud Ulpianum l. XV. Dig. Tit. de privilegio veteranorum*: Naves eorum angariari posse Ælio Firmio, & Antonino Claro, veteranis rescriptum est. *Est a Græco ἀγγαρεύειν, hoc ab ἄγγαρος, quomodo Persicorum regum nuncii vocantur, ut scribit Suidas, & Hesychius confirmat, qui sic apud Persas appellari ait eos, qui regias epistolas alter alteri succedendo ferunt. Galli nominant* postas, *quod* positas *habeant equorum stationes. Quia vero hi regii Persarum nuncii jus habebant cujusvis equos, aut naves, atque adeo homines ipsos rapiendi ad cursum, uti hodie apud Turcas: inde factum, ut ἀγγαρεύειν, sive* angariare *capiatur pro* cogere: *uti ex Evangelistarum locis, & Ulpiani cognoscimus. Similiterque ἀγγαρείαν Suida teste, dixerunt coactam servitutem, sive ministerium, quod quis coactus obit. Cum autem, seu sonum & corpus vocum, seu formam, ac significationem earum spectes, summa sit inter ἄγγελος, & ἄγγαροι similitudo: plane unam ab altera originem capere verisimile est. Sane ἄγγελος Græcis* nuncius: *At Persis κατ' ἐξοχὴν ἄγγαρος est* regis nuncius. *Λ autem in ρ, & ρ vicissim in λ sæpe abit. Sic a βάλιος est* varius, *a εἴλφη* sirpe, *& contra a λείριον* lilium. Hactenus Vossius. At

isthæc

isthæc Vossii verba haud intelligo; utpote qui Davus sum, non Œdipus. Quid enim hæc verba, scilicet quod *summa sit inter* ἄγγελος, *&* ἄγγαρος *similitudo; unam ab altera originem capere;* λ *in* ρ, *&* ρ *in* λ *abire* sibi velint, nisi vel ἄγγαρος ab ἄγγελος, vel unam ab altera originem capere? Verum primum falsum, atque hoc adeo liquidum, ut monitore haud egeat; nam lingua Persica antiquior Græcanica, utpote quæ Orientalis; secundum vix assequor; ut prius propalam fassus sum. Porro ἄγγαρος vox Orientalis est; perbelle enim fluxit ab Hebraica voce חגיד *iggid*, seu *uggad*, atque *aggad nunciavit*, & נגד *noged*, quod exponitur *antecessor*, *antistes*, *dux*, *princeps*, tantum *D* in *R* versa, quod familiare est. Atque inde liquet, cur ἄγγαρος *nuncius Regis* sit; quandoquidem utrumque Hebræa vox præstat, uti adnotavimus. *Angelus* ἄγγελος græcis, *nuncius* latinis. Ἄγγελος *est ab* ἀγγέλλω nuncio: *nisi utrumque, ut plane censeo, a Persis fuerit, quo de in* angariare *satis diximus*. Hæc Vossius. Porro ἄγγελος, ἀγγέλλω *nuncio* ἀμίσως ab Hebræo חגיד *nunciavit*, dumtaxat *D* in Λ versa; licet antea suspicabar hanc vocem ortam ex לאך *laac* (per metathesin) *nuncius*, *legatus*; sed primum verisimilius. Cum autem heic τῦ ἀγγέλλω differendi sese obtulerit occasio, haud ἀπροσδιόνυσον erit patefacere originem vocis *ancillæ*. *Ancillæ*, si fidem Festo habemus, *dictæ vel ab Anco Martio, quod is bello magnum fœminarum numerum ceperit. Sive ideo sic appellantur, quod antiqui anculare dicebant pro ministrare. Ex quo dii quoque, ac deæ feruntur coli, quibus nomina sunt Anculi, & Anculæ*. Sane derivata hæcce vox ab Hebræo לאך *laac*, per metathesin, *nuncius*, & מלאנה מלאך nempe *nuncius*, & *opus*, *functio*, *ars*, *officium*; id vero apprime quadrare latino vocabulo certum est, atque exploratum.

Ἀστάνδης est *nuntius* apud Tarentinos, uti docet Hesychius: Suidas vero esse Persicum vocabulum asseverat, haud secus atque ἄγγαρος. Porro factum puto, seu potius suam originem acceptam referendam Hebraico ציר *astir. legatus*, quæ vox apud LXX Senes modo πρέσβυς, modo ἄγγελος, uti apud Proverb. librum c. XXIV. 13. redditur; alternante צ, & *R* in *N* versa. Hinc vides quam inique Bochartus legere maluerit ἀσγάνδην, pro ἀστάνδην deducens a Chaldaico אזגד *nuncius*, *legatus* (heic παρέργως advertas hanc Chaldaicam vocem accedere quam maxime Hebræo נגד & חגיד); quandoquidem suam opinionem in melius vertere fategisset, si nostrum veriloquium fuisset assecutus; atque Hesychium, & Suidam vitiatos pro lubidine contra omnium fidem libere asserere detrectasset.

EXER-

EXERCITATIO XIII.

CAPUT I.

ANtar *unde ducitur a Mazochio*. *Producitur ejus origo*. *Apes*. *Grammaticorum nugæ*. *Derivantur ab* עוף ; *hinc* ὄφεις volucres. Sirenes, *hoc est*, fuci *unde dicti*. Ἀκρίς, crabro, bruchus, *βέρκυς*, *βρίτταυα*, *Arab.* Orphan, *ὄρπας ab uno fonte Hebræo nempe descendunt*. Œstrus, asilus *ab* הצל. Tabanus a זבוב. Opilio *ab* עוף ; *unde* upupa, pavo, *&* vipio. Sturnus, struthio *a* שרץ. Ψάρος, ψάρ *a* צפור : *unde* σπῖνος, *&* φάσσα. Φάσσω *a* צפר. *Hinc* θραυπίς. Αἴθυια *ab* עיט. Αἰγωλιός *ab* עגור. Boa Gr. ὕδρος. Ἀπὸ τοῦ δύν *ducit Salmasius*, *& Vossius*. *Refelluntur*. *Vera ejus origo ab* אוב. Boa *hoc est* morbus *a* בעה. Bubo, *βυβὼν ejusdem originis*, *quam* Boa.

ANtar. *Hesychius* : Ἄνταρ, ἀετὸς ὑπὸ Τυῤῥηνῶν, *ait* τὸ Antar *significare* Aquilam *lingua Tyrrhenica*. *Origo vocis est sive a* נטר natar, *quod verbum apud Arabas est* acutum videre, *quod Aquilis tribuitur*, *sive a radice Arabica* חנר, *quam vide inter Arabica Castelli*, *nam num.* 12. *est* pupilla oculi *num.* 15. nigrum oculi, pupilla, *num.* 17. 18. scopus, intenti visus objectum, *num.* 19. homo acutum videns. Hæc Mazochius. Verum parvipendo etyma, quæ ab accidentibus, non ab ipsa re petuntur. Hinc rectius puto venire ab עיט *ait avis rapax*, *N* tantum inserta. Id adeo verum, ut inde etiam *ἀετὸς aquila* existet. *Apes* dictæ ab *apio* id est *necto*, uti Vossius, & Scaliger putavit; at sunt λῆροι λήρων. Nam *ἀμίσσαι apes ἄζεις* nimirum ὄφεις hoc est *volucres*, atque ipsum ὄφεις descendunt ab Orientali עף *op volavit*, & עוף *op volatile*, *volucris*. Ὄφις vero *serpens* venit ab אוב *ob*. *Sirenes* scilicet *fuci*, de quibus Plin. l. XI. c.16. dicuntur ab צרעה *sira crabro*. Ἀκρὶς *locusta* ab חרגול *argol genus locustæ* per metathesin. *Crabro* dictum ab ארבה *arbe locusta*, unde per metathesin factum quoque *bruchus*; & *βέρκυς locusta*, & *βρίτταυα*, unde Hesychius : *βρίτταυα φοβερά*, *ἀκρὶς μικρὰ ὑπὸ* Κυπρίων; venit ab ipso ארבת *arbet locusta* per metathesin. Ab eodem ארבה *arbe* factum Arabicum *orphan*, de quo Bochartus Hieroz. part. poster. tom. III. c. 450. atque *ὄρπας* apud Hesychium: Ὄρπας τῆς ἀκρίδος ὁ γόνος. Οἶστρος *œstrus* dictus ab חצלצל *locustæ* genus, unde & *asilus*. *Tabanus* a זבוב *zebub*, seu *tebub musca*, *Z* in *T* versa, unde forte etiam *σφὴξ* natum. *Opilo*, vel *opilio* apud Festum *genus avis* venit ab עוף *op avis*, unde quoque per metathesin *pavo* dictus. Ab ipso עוף *up* geminato fluxit *upupa*. *Sturnus* a שרץ *serez*, unde & *struthio*. *Vipio* dictum ab עוף *avis*, *volatile*. Ψάρος, seu

seu ψάρ nomen *avis variis distincta maculis* teste Aristotele hist. anim. l. IX. c. 26. Si fides Hesychio est *genus passeris*. Latini appellant *sturnos*. Peropportune factum ex Orientali צפור *zipor avis*, & *passer*; mutata scilicet *Z*, & *P* in ψ. Ψαρὸς vero *celer* & ψαίρω *accelero* venit a צפר *zapar maturavit*. Αἴθυια *avis* ab עיט *air* item *avis*. Θραυπὶς est *avis* apud Aristotelem hist. anim. l. VIII. c. 3. Dictam autumo ex צפר *tipor avis* per metathesin. Αἰγωλιὸς *avis nocturna*, seu *ulula* forte venit ab עגור *agor*, quod varie interpretantur. Σπῖνος *passer*, sive potius *fringilla*, & fortasse σπιζίον *fringilla*, & quælibet avis secundum Hesychium derivantur ab Orientali צפר *sipor avis*, & *passer* ex צפר *volavit*. Ab ipso צפר *siphor* ortum *sephora* (vox barbara) quod exponitur *gallina*. Φάσσα *palumbus* a צפר *separ* (per metathesin) *volare* & *siphor passer*, & generaliter *avis*.

Boa est serpens aquatilis, quem Græci ὕδρον vocant, si fidem adjungimus Festo: Post alias hujus vocis origines ineptissimas, quas ipse adducit, videtur adstipulari Salmasio Vossius, nescio quam ob causam, nisi fortasse, quia veterum etyma in hac re potissimum alia aliis longe nequiora; ait enim: *Doctissimus Salmasius censet hanc vocem Æolibus deberi. Nam* boam *Græcis* δύην, *&* δύαιν, *Æolibus vero, qui* δ *in* β *mutare solent*, βύην, *&* βύαιν: *unde* boa. Δύαις *vero dicatur ea de causa, ob quam & natrix vocatur. Gloss.* Natrix, boa; ἔχιος εἶδος. *Ut ergo natrix a nando, sic* δύαις *a* δύειν, *quod est* urinare. *Hesychius:* δύαισι, *κακοπαθείαις*, δύαις. *Nec minus boam pro morbo idem derivat ab Æolico* βύη *pro* δύη, *quod Hesychio & Suidæ exponitur* πόνος, ταλαιπωρία, δυστυχία. Hæc Vossius ex Salmasio. Sed ingratiis Vossii, & Salmasii sui isthæc origo falsa est. Nam potissimum dura est, adhæc repugnat significatio; quandoquidem δύαις *urinator* est. Porro tantis viris imposuit Festus, qui ait esse ὕδρον hoc est *serpentem aquaticum*, & Glossæ, quibus *Natrix*, *boa*, ἔχιος εἶδος. Contra illis refragatur Plinius, & Solinus, qui esse serpentem aquaticum haud scriptum reliquere. Hinc Plinius l. VIII. c. 14. ait *Faciunt his fidem in Italia appellatæ boæ in tantam amplitudinem exeuntes; ut D. Claudio Principe occisæ in Vaticano solidus in alvo spectatus sit infans. Aluntur primo bubuli lactis succo, unde nomen traxere*. Sane si *boæ* serpentes aquatici essent, qui in Vaticano occisæ? atque ne credas aliud innuere Plinium. Nam ea quæ subtexuit, litem dirimunt, scilicet *eas ali bubuli lactis succo*. Etenim si aquatici, haud alerentur lacte bubulo. Ceterum si quis adhuc secus sentiret, id solum fortasse evinceret, nimirum hoc animal esse amphibium. Missis itaque pseudetymis, ad verum ruspandum aggrediamur. Facile *boa* factum ab *Ob* אוב *Pytho*; unde & Vossius ducit ὄφις *serpens*. *Boa* vero morbus quoque est. Hinc Lucilius: *Inguen ne exsistat papula, tama, ne boa noxit*. Quod autem morbi genus sit, aperit Plinius l. XXIV. c. 8. *Boa appellatur morbus papularum, cum rubent corpora*. Et l. XXVI. c. XI. ait *Ebuli folia contrita, & e vetere vino imposita etiam boam sanant id est rubentes papulas*. Itaque *boæ* sunt, ut optime vidit Vossius, quæ Græcis ἐξανθήματα. Dicta vult Vossius inde, nimirum quia *corpus turgeat, haud secus ac illis evenit, qui a* boa *icti sunt*. In suæ caussæ patrocinium pertrahere conatur

Fe-

Festum contendens idem sensisse. At, id venisse in mentem Festo haud ratum videtur: ait enim: *Boa serpens est aquatilis, quem græci ὕδρον vocant, a qua icti obturgescunt. Crurum quoque tumor viæ labore collectus boa appellatur*. Unde etiam docemur crurum tumorem viæ labore collectum *boa* nomine quoque donari. Profecto hanc vocem notasse antiquitus quidquid tumet, in propatulo esse reor. Idque firmare ex origine germana ex Oriente petita facile quis potis erit. Hinc Hebræis vox בעה *baa* est *bullavit*, *bullas excitavit*; unde geminata lexi oritur אבעבעות *ababuot bullæ*, *pustulæ*. Heic autem haud abs re arbitror loqui de voce *bubo*. *Bubo vocatur* inguinis morbus *a Græco βουβὼν*, *quo tum* inguen, *tum* tumor inguinis *denotatur: nempe a βοῦ particula ἐπιτατικῇ*, & *βάω*, *seu βαίνω*, *id est*, eo: *quia μεγάλως βαίνει εἰς οἴδημα*. Hæc Vossius qui ad Grammaticorum institutum vocem græcam ex ipsis vocabulis græcis compositam venditat, uti modo vidimus. Hic minime ferendus Vossius, miserandi vero Grammatici, qui propter inscitiam Orientis linguarum nullum aliud etymon obtrudere possunt, nisi ab ipsis latinis vocibus factum, uti sat sapienter monuit doctissimus Mazochius, ab ipsis vero vocabulis græcis si de vocibus græcanicis agatur. Porro factum ex Hebræo בעה *baa bullas excitavit*, unde geminata voce אבעבעות *ababuot*, quod exponuntur *bullæ*, *pustulæ*.

CAPUT II.

LAmyrus, πτυάς, salamandra, saurus, seps, crocodilus, κίκερος, balleccara *ab Hebræis orta*. Σῦχος *vox Ægyptia: Ejus origo*. Νεφρὸς. *Vulgaris Epiphanii lectio non rejicienda. Notatur Bochartus, Unde oritur ista vox. Campsa χάμψαι a צב, unde fortean σῦβος*. Stellio *a* זחל. *Nepa a* נפש. Sar *secundum Servium* piscis *lingua tyria, sive punica. Vindicatur contra Bochartum. Fit a* שרץ. *Unde* sarda, τρίγλη, turfio, sturio, σαθίριον, salar. Attilus, tinca, alec, ἰχθὺς, channe, clura, βάτραχος, vulpes, ἀλώπηξ, ἐχινεὺς, κάλος, ἔλμινς, ῥόμοξ *ab Hebræo fonte derivata*.

LAmyrus genus lacerti, de quo adi Plinium l. XXXII. c. 11. videtur dictum ab רמש *ramas raptavit*, unde Gen. I. רמש *rames* est *omne reptile*, *R* priore in *L* versa; unde ἀμίους Italice vox *ramarro*. Πτυὰς genus aspidis venit a פתן idem. Frustra ducitur a πτύω *spuo*. *Salamandra* est animal lacerti figura, numquam nisi magnis imbribus proveniens. Itaque omni jure descendit ex זחל *soal reptile*, *serpens* & מטר *matar pluvia*. *Saurus* gr. σαῦρος *lacerta*, *lacertus* apud Vossium in voce *saura* ducitur a זרוע *zeroah brachium ob similitudinem*. Sed secus res se habet. Atque imprimis σαῦρος, σαῦρα designat non modo ἑρπετὸν *reptile*, uti exponitur in Glossis Cyr. verum etiam *piscem*; quin imo σαῦρα est *avis quædam*, latinis *saurix*, seu *sorix*. His itaque

que jactis fundamentis erit facile ejus natales investigare . Est autem ab Hebræo שרץ *serez* , quod notat *reptile* non modo *terrestre* , ut *serpens* , *lacertus*, sed etiam *aquatile* , *natatile* , & *volatile*. Quæ quidem inter se amice conjurant . *Seps* genus serpentis, seu lacertæ tabificæ, fortasse dictum ab Hebræo צפע *sepa* genus serpentis venenatissimi, sive sit aspis, sive vipera, sive regulus; ignota enim vera vocis notio : at facile Orientalis vox erit idem , ac græca σὴψ . *Crocodilus* : de hac vocis origine ita Vossius : *Quæ de etymo crocodili refert Eustathius eo refelluntur* , *quod Herodotus l. II. tradit* ; *quod Græcis aliis est* σαῦρος , *hoc est* lacerta , *id Jonibus vocari* κροκόδειλον , *atque Ægypti animal* , *quod illis* Campsas , *Jones vocasse* κροκόδειλον , *quia esset* κροκοδείλῳ *suo*, *hoc est* , lacertæ *simile* . *Verba Herodoti sunt* : Κροκοδείλους δὲ Ἴωνες οὐνόμασαν , εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἱμασιῇσι . *Nimirum* , *ut Romani* elephantum *vocarunt nomine* bovis , *quod animal noverant* : *sic Jones* crocodilum *Ægyptium nomine animalis sibi noti donarunt* . Hactenus Auctor . Neque aliam viam ineundam reor . Profecto factum ex כר *car* ; littera C alternante , & זחל *zoal* , & Chaldaice דחל *doal* : כר est *princeps* , *dux* , *aries* , unde כרכרות *cameli* , *veredarii* ; זחל *serpens* , *reptile* ; quasi dices *principem reptilium* . Ex eodem כר geminata priore littera forsitan venit κίκερος , quod secundum Hesychium est *terrestris crocodilus* ; ex ipso כר , & בער *brutum* ortum videtur *ballecara* . Σῦχος . Strabo l. XVII. de Urbe Arsinoe : Κροκοδείλων δὲ πόλις ἐκαλεῖτο πρότερον . σφόδρα γὰρ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ τιμῶσι τὸν κροκόδειλον . καὶ ἔστιν ἱερὸς παρ' αὐτοῖς ἐν λίμνῃ καθ' αὑτὸν τρεφόμενος , χειροήθης τοῖς ἱερεῦσι , καλεῖται δὲ Σῦχος : *Crocodilorum Urbs primo vocabatur* . *In illo enim Nomo crocodilum plurimum colunt*, *& est sacer apud eos* , *in lacu quodam seorsum nutritus*, *Sacerdotibus mansuetus*, *&* suchus *appellatur*. Damascius apud Photium : ὁ ἱπποπόταμος ἄδικον ζῶον &c. ὁ Σῦχος δίκαιος, ὄνομα δὲ κροκοδείλου καὶ εἶδος ὁ Σῦχος . *Hippopotamus injustum animal &c. sed* suchus *justus est* . *Est autem suchus crocodili nomen* , *& species*. *Durat hodieque nomen* , addit Bochartus Hierozoici tom. III. c. 795. *Nam crocodilus Coptice* σῦχι suchi *vocatur*; *quasi* κολυμβητὴν *dixeris id est* natatorem, *seu* urinatorem . *Hebrais enim* שחה, *Talmudicis* סוח , *Arabibus* suach *est natare* , *vel urinari* . *Nomen ab argumento inditum* . *Quippe in Arsinoite Nomo Crocodilopolitani crocodilum quemdam sic appellabant a se certis ritibus consecratum* , *& cultum in crocodili illius memoriam* , *qui Menam regem insequentium canum metu in Mœridem lacum fugientem dorso exceptum trajecit in ulteriorem ripam* . *Merito igitur suchus* , *seu* κολυμβητὴς *dictus est* , *qui in servando rege tam egregium natatorem se præstitit* . Hactenus Samuel Bochartus.

Heic tamen consistere juvat , & monere perperam ἄδικος , & δίκαιος heic apud Damascium verti . Etenim *injustum* , & *justum* haud significare potest ; quandoquidem in bruta animalia *justitia* , vel *injustitia* cadere nequit . Ceterum metaphorice , atque hac ratione id locum habere posset , quia ut ait Tullius de Off. 7. *Justitiæ primum munus est* , *ut ne cui quis noceat* . Quare δίκαιος potius *mansuetus* , *innocens* , ἄκακος , *familiaris* , *domesticus* reddendum . Porro δίκαιος est ab δίκη , quod sæpe significat *morem* , *consuetudinem*,

nem , *similitudinem* adverbii loco. Hesychius habet : Δίκαια ἴνυομα : Δίκαιον, εὔλογον , ἴσον , ὅμοιον παρὰ Ἱπποκράτει . Nec non δίκαιος in Sacris litteris tum novi , tum veteris Instrumenti sæpissime sumitur pro *miti* , *leni* , *misericordi*, *mansueto* , & δικαιοσύνη pro *misericordia* , *bonitate* , quæ χρηστότης audit. Hinc Ps. L. 16. *Libera me de sanguinibus* , *&* *exultabit lingua mea justitiam tuam*. Ps.CXLII. I. *Exaudi me in tua justitia*. Ps.CIII. 17. *Faciens justitias Dominus*. LXX habent ; ἐλεημοσύνας , & Vulgatus : *Misericordias*. Paullus ad Rom. ep.III. 25. de Christo habet : *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ*. Quin sæpe Heb. צדקה ἔλεος LXX vertere. Et Ecclesiastes VII. 17. *Noli esse justus multum*. S. Joannes ep. I. c. 2. *Advocatum habemus apud patrem Jesum Christum justum*. Neque hæc significatio *justi*, & & *justitiæ* nempe pro *leni* , *miti* , *clementi* , & *lenitate* , *clementiæ* apud Latinos desideratur . Nam hoc significatu *justus* occurrit apud Terent. Andr. I. 19. *Ut semper tibi apud me justa* , *&* *clemens fuerit servitus* . Quod vero attinet ad vocem *justitiam* , eadem significatione exstat apud eumdem Heaut. IV. I. 33. *Nunc te obsecro* , *quanto tuus est animus natu gravior* , *ignoscentior* , *ut mea stultitiæ in justitia tua* , *sit aliquid præsidii* . Tull. pro Marcello conjungit *justitiam* , & *lenitatem* . Nepos in Aristide cap. II. eodem sensu utitur . His vero , quæ hactenus adstruximus , adde, quæ apud Matthæum cap. I. Critici Sacri expenderunt . Demum quod rem confirmat , est quod חסד *benignitas* , *beneficium* , *misericordia*, *&* חסיד *benignus*, *misericors*, *sanctus* sæpe LXX δικαιοσύνη , & δίκαιον transtulerint . Ut itaque ad rem propius accedamus , monere operæ pretium est , Strabonem vocare *Suchum* χειροήθη , Damascium vero δίκαιον . Quare unum idemque significent , necesse est : eo potissimum quod χειροήθης ad litteram *mansuetus* designatur ; quæ sane verissima esse nullus dubitabit . Sed tempus postulat , ut ad originem properemus . At de origine vocis dissentiam oportet . Etenim puto dictum a זחל *sochal reptile* , *serpens* . Heic recoquas, quæ modo in crocodilo dictum habui.

Νεφώθ. *Crocodilos* nephot *ab Ægyptiis vocitari nonnulli tradunt*. *Epiphanius de vitis Prophetarum in Jeremia* : τῶν ὑδάτων θῆρες ἃς καλοῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι Νεφώθ . Ἕλληνες δὲ κροκοδείλους . *Alii scribunt* Menephot . *Pseudo-Dorotheus in Synopsi* : Cum a bestiis aquaticis turbarentur , quas Ægyptii *Menephoth*, Græci vero crocodilos vocant . *Atque id puto rectius* : *sic enim a* Memphi *dici videntur* , *quæ Arabibus est* Menph , *vel* Meneph . *Itaque* Menephoth , *id est* Memphitæ . *Et* Memphitæ , *id est* Ægyptii , *quia* Ægypti *metropolis erat* Memphis. Hæc idem Bochartus . At veriorem reor vulgarem lectionem Epiphanii , atque scriptionem , quippe melius callere poterat res Ægyptiacas . Id firmatur magis , magisque ab origine hebraica , quam mox præstiturus sum . Etenim videtur factum ἀμίσως ab נפלים *nephilim gigantes* , atque etiam *crocodili* . *Nam Gigantum nomine* (ait Bochartus ipse in Hieroz. Tom. I. c. 1057. ad quæ si attendisset , haud illam originem , & lectionem obtrudisset) *Orientales non solum homines significant* , *sed* *&* *bruta quævis majoris molis* . *Sic Scriptor Arabs apud Damirem* : In locusta natura est decem

Gigantum ex animalibus; *ita habetur ad verbum*: id est decem majorum animalium: *Nempe ut sequitur*, locusta habet equi faciem, oculos elephanti, collum tauri, cornua cervi &c. *Eodem exemplo* scincus *ab Hebræis dicitur* בן נפילים Gigantum filius *id est* Crocodilorum, *quia ex majoris Crocodili semine nasci creditur*, *quibus collatus nihil quidquam est*, *quam perpusillum animal*. Hæc memoratus Auctor. Itaque si Orientali loquendi τρόπῳ נפילים *nephilim crocodili* intelligendi, nihil est; quod *menephot* legens profectum putet ex *Memphi* Urbe, atque ad sacram anchoram fugiat, dum νεφὼθ recta descendit ex Hebræo נפלים *nephilim* hoc discrimine, quod νεφὼθ Ægyptiacum fœmineam positionem præfefert, *nephilim* vero Hebraicum masculinam. Quod attinet ad Pseudo-Dorotheum, qui *Menephoth* scribit, repono, quod etiamsi ejus scriptionem tuearis, tamen cum τὸ מ sit formativum, nihil impedit, quominus ab eodem Hebraico fonte ducere sis potis. Nam ab ipso נפל est מפלת מ præposito. Atque hæc veriora impendio sunt, quam quæ Bochartus venditat. Χάμψαι. Herodotus l. II. Καλέονται δὲ οἱ κροκόδειλοι, ἀλλὰ χάμψαι; *Crocodili autem* (ab Ægyptiis) *non vocantur*, *sed Champsæ*. *Imo alludit Arabicum thamsach*, *vel thimsach*. *Nam* θ, & χ *sunt permutabiles*, *ut in ὄρνιχες pro ὄρνιθες*; addit Bochartus Hieroz. Tom. III. c. 795. Profecto tum arabicum *thamsach*, tum Ægyptiacum χάμψαι videntur fluxisse ab archetypo fonte hebræo nempe צב *tzab*, & alternate צ *tzade tzabsa*; nam צ in arabica voce functa est vicibus τοῦ *th*, in Ægyptiaca vero τοῦ χ *ch*; sane צ medium inter *T*, & *C*; צב *tzab* vero esse crocodilum satis, superque ostensum arbitror a Bocharto Hieroz. T. I. c. 1059. Denique ab ipso צב *tzab*, quod exponitur *crocodilus* a Cl. Bocharto, forte dictus Σκίβος animal quoddam terrestre, sed & marinis infestum. Oppian. l. II. de venatione; *Stellio* haud dissimilis lacertæ dictus a זחל *zoal reptile*, *serpens*. *Nepa* sive *scorpium*, sive *cancrum* notat: vox Africa est teste Festo, ubi ait: *Nepa Afrorum lingua sidus*, *quod dicitur nostris cancer*; *vel ut quidam volunt*, *scorpius*. Porro videtur dictum ab Orientali נפש *nepes anima*, *corpus animatum*.

Ut verba fecimus de ἑρπετοῖς, nunc restat, ut διὰ βραχέων de quorumdam piscium nominibus differamus. Primo mihi arridet loqui de *sar*, cujus meminit Servius in lib. IV. Georg. ubi ait: *Quæ nunc* Tyrus *dicitur*, *olim* Sarra *vocabatur a* pisce *quodam*, *qui illic abundat*, *quem lingua sua* sar *appellant*. Samuel Bochartus in Geogr. Sac. c. 735. ait: *Virgilii vetus Scholiastes scholiis suis Punica quædam interspergit*, *sed pleraque pessimæ notæ*. *Tale illud in IV. lib. Georg. Quæ nunc &c.* (quæ verba supra citavimus) *Verum quidem est Romanos veteres* pro Tyro *dixisse* Sarram. *Ita in Gellio legitur*, *& in Festo*, *& in Paulo*: *& in fragmentis Ennii* Pœnos Sarra oriundos. *Unde est quod pro* Tyrio *Poeta dixit* Sarranum ostrum; & *Juvenalis* Sarrana aulæa.; *Et Silius* l. VI. Sarranam Junonem, *&* Sarranam cædem . . . . *Sed* piscis sar, *unde* Sarra, *siquidem Servio fides*, *non extat ullibi gentium*. Verum non mihi videtur dignus Servius, in quem aliqua dica impingatur: nam licet piscis *sar* minime gentium exstet, neque ejus mentio apud alios

 scri-

ſcriptores habeatur , attamen hanc vocem veram , & genuinam reor . Dein non adeo cerebroſus eſſe potuit , ut iſtud vocabulum finxerit , ſed potius ab aliis acceptum tradiderit . Id magis , magiſque ſuadet Hebræa , ſeu Orientalis vox שרץ *ſaratz repere , reptare*, & שרץ *ſaretz reptile aquatile , natatile , & amphibium*, unde decurtatum *ſar*. Ab ipſo שרץ fluxit *ſarda*, atque etiam inde fit τρίγλη , *turſio* , *ſturio* ; σαθέριον eandem originem forte habet , eo quod eſt animal quadrupes ex mari victum quærens . *Salar* venit ab eodem שרץ . *Attilus* piſcis , ait Plinius l. IX. c. 15. *in Pado inertia pingueſcens ad mille aliquando libras* . Videtur dictus ab התנין *attanin cetus* , *piſcis magnus* . *Tinca fluviatilis* , & *paluſtris piſcis* dictus a דג *dag piſcis D* in *T* , & *G* in C abeuntibus . *Alec* factum ab חדג *adag* item *piſcis D* in L verſa, quod uſitatum eſt ; unde per metatheſin etiam ἰχθύς ortum ducit.

Channe genus piſcis a תנין *thanin balana* , & *piſces prægrandes* , verſa *th* in *ch* , uti ſæpe numero accidit . Hinc quæ ceteri Græcorum ὀρφίδας, eas Siculi, & Tarentini ὀρφίχας dixere; quæ item prius *Carthada*, ea Καρχίδων. De hoc piſce ita Plin. l. XXXII. cap. ult. *Præter hæc inſignia piſcium tradit* (ſcilicet Ovidius) *channem ex ſeipſa concipere* . Sane nomen eſſe Orientale patet ex eodem Plinio , qui citato capite paulo ante dixit : *His adjiciemus apud Ovidium poſita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur ; ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur , ubi id volumen ſupremis ſuis temporibus inchoavit* .

Clura eſt πίθηκος , *ut exponitur in Gloſſis Philoxeni*. *Iſidorus* l. XII. c. 2. *ait*, Cluram *dici* ſimiam , quæ caudam habet . *Sic enim ibi legendum* . *In MS. meo eſt* cruram *unius litteræ errore* : *Sed erras , quod putas , ſic vocari* caudatam . *Contra enim ſic vocatur , quæ* cauda caret , nateſque habet apertas : *ut* κερκοπίθηκος , quæ caudam habet . *Nomen* κατὰ συγκοπὴν *factum ex* κόλουρα *hoc eſt* cauda carens . *Nam* οὐρὰ *cauda* ; κόλος , *&* κολοβὸς , mutilus, truncus : *unde* κόλουρος , & κολόβουρος , cauda defectus . *Ex* colura *vero eſt* clura ; *ut a* γένος genus ; a βάλανος , *ſeu* γάλανος glans ; *&* *trecentis id genus* . *Feſtus tamen , ſi Paulo credimus , pro* clura *dicendum putavit* cluna . *Sic enim ſcribit* : Clunas ſimias a clunibus tritis dictas exiſtimant . *Sed fortaſſe* cluras *ſcripſerat Feſtus vel Verrius* . *A* clura *eſt* clurinus ; *Plautus* , *Truculento II. II.*

. . . . *Tu vero clurinum pecus*
Adveniſti huc nos tentatum cum exornatis oſſibus .

Ita in vett. fuiſſe libris indicant Anſelmi epiphyllides . . . . . . *Eſt & in vett. libris III.* Nam quid in homine pulcrum eſt ? quid quæſo admirabile vel decorum, niſi quod & clurino cum pecore neſcio quis auctor voluit eſſe commune? *Errant qui* ælurino *ſubſtituunt, quod eſſet* felino, *ab* αἴλουρος . *Nam omnino rectum eſt* clurinum . Hæc ferme Voſſius . Verum iſta vox *clura* eſt originis Orientis ; nimirum ab חרום *carum ſimus* , unde & ἀέμμοι , *R* in *L* mutata . Quomodo vero ex חרום venit vox ἀέμμοι , conſule Bochartum p. 585. & p. 592. *Βάτραχος rana* ab צפרדע *tzapardeas* idem צ abſciſſa , פ in *B* affinem verſa , ד in *T* , ע in *G* & metatheſi facta . *Vulpes gr.* ἀλώπηξ dictum ab אלוף *alup* , ſeu *alop doctor*, *dux* ex אלף *illep diſcere fecit* , *docuit* , non

non alia de causa, nisi ob astutiam, & calliditatem. Necnon ἰξευτὴν dicitur apud Græcos; videtur itaque factum ab השעל *escioal* idem *scin*, seu C & S in ξ, & ל in N abeuntibus. Κάϊλος *aries*, seu ἀκάπλος factum ab עתוד *attud*, seu *catud* (D in L versa,) idem. Ἕλμινς *vermis* vel ab חרמה *erima* idem, vel ab חרמש *reptile omne*. Ab ipso רמה *vermis* venit ῥόμοξ *vermis ligna exedens*.

EXERCITATIO XIV.

CAPUT UNICUM.

ARgilla. *Grammaticis, & Vossio occurritur. Fons erroris aperitur.* Urium, cæmentum, ἰλὺς, ἄραμα, βακίας, τύρπλος, ἄσις, limus, cœnum, κονιός, ὄνθος, σπυρὰς, lix, tophus *ab Hebræo solo fruticant*. Pix, zopissa, sapium, ebal, unio, smaragdus *ab Oriente sunt: quid de hujus vocis origine Calmetus scripserit, & Mazochius*. Adamas, sory, θραιαὶ, σπίλη, σπία, æs, aurum, χρυσὸς, cassiteron, cuprum, γρῦ, rauduſculum, rudis, nummus, palacra, ἄφετος, balux, arrugia, stannum, stibium, humus *ab Hebræis manarunt*.

A*Rgilla* terra cretosa esse vulgo perhibetur. De hujus origine ita Vossius. *Argilla ab ἄργιλος, sive ἄργιλλος, ut apud Hesychium ea vox scribitur. Ἄργιλος dicta videtur ab ἀργὸς, qua* album *notat: ut proprie notet λευκάργιλον, de qua sic Plinius lib. XVII. cap. VII.* Leucargillon vocant candidam argillam; qua in Megarico agro utuntur. *Nisi verisimile magis, sic dici ab ἀργὸς, qua* inertem, *ac* desidem *notat: nempe quia terra istiusmodi infœcunda est*. Hæc Vossius. At id omnino falsum, ac pessume ἄργιλος; atque *argilla* exponitur apud Lexicographos *terra alba, & pura*. Etenim si veritatis notam id præseferret, falſe λευκάργιλλον dictum esset apud Græcos, atque supervacaneum addere τὸ λευκὸν voci ἄργιλλον; de qua voce Plinius l. XVII. c. VII. uti modo vidimus. Hinc λῆροι λήρων, atque fabulæ: dum ipse Vossius subdidit; *nisi verisimile magis sic dici ab ἀργὸς, qua* inertem, desidem *notat*. Ut ad rem propius accedamus, rem ita ordior. *Argilla*, seu primitivum *arga κυρίως* prius designavit omnem *terram*, postea *terram cretosam*. Id suadet origo Chaldaica ab ארקה *arga terra*. Heic παρέργως te monitum volo, sæpe Grammaticis sua falsa etyma imposuisse. Hinc in præsenti talia effutiere, eo quod ἄργιλος ex ἀργὸς *albus* derivant. Ἰλὺς *lutum* factum ab Orientali יון *iaven* idem, N in L abeunte. Ἄραμα *lutum, cœnum*, βόρβορος apud Hesychium. Per metathesin venit ab חמרה *amara lutosum esse*, unde חומר *omer lutum*. Τύρπλος *lutum* factum a טין Chaldaico *lutum*, geminata vo-

voce ; unde σύττος , & dein σύττλος . Ἄσις *limus* , *cœnum* venit ab אצא *ase fordes* , *excrementum* , *ſtercus* . *Limus* fortaſſe rectius ducitur a דמן *domen fimus*, *D* in *L* conversa . Verum ἄσις rectius fit ab Syriaco הסין *aſin* idem. Hinc apud Syros *Sin*, quod Græci Pelusium a πηλὸς *lutum* nuncuparunt. Ὄνθος *ſtercus* venit ab חצא *atthe* idem , soluto *Dagheſc* forte in *N* more Chaldaico . Σπυρὰς , & σπύραθος exponitur *ſtercus caprinus* . Sed cum Hesychius etiam *fimum avillum* significare tradat , opinor primitus designaſſe omnem *fimum* . Id innititur origini Orientali ; nam venit ab Hebræo פרש *peres* dumtaxat *S* addita ab initio . Quod solemne eſſe apud Latinos , & Græcos ad nauseam docet Vossius in de permut. litt.

Urion quid significat , docet Plinius l. XXXIII. c. 4. *Alibi rupes inviæ cæduntur , ſedemque trabibus cavatæ præbere coguntur . Is qui cædit , funibus pendet , ut procul intuentibus ſpecies nefaria quidem , ſed alitum fiat . Pendentes majore ex parte librant , & lineas itineri præfigunt . Itaque inſiſtentis veſtigiis hominis locus non eſt . Manes trahuntur ad homines , ut vitium importent . Id genus terræ urion vocant . Ergo per ſilices , calculoſque ducuntur , & arium evitant* . Sane *urion* , seu *urium* venit ab Orientali ארעה *ara terra* ; quandoquidem terræ genus audit . Hinc falsitatis arguitur origo ab ὄρος , seu ὄρος *mons* . Etenim aliud est *mons* , aliud *terra* . *Cæmentum* vulgo ducitur a *cædo* apud Vossium . Sed fortaſſe verosimilius venit a חמר *comer* , seu *cemar* , quod *cæmentum* omni jure aliquando valet , *R* in *N* versa , atque *T* addita, quippe quæ hehemantica est . *Cœnum* derivatur a κοινὸν *non qua commune* , ait Vossius , *ſed qua* μεταληπτικῶς *notat* sordidum , *quomodo Marcus Evangeliſta cap. VII. ait* κοιναῖς χερσὶν *hoc eſt* immundis, illotis . *Confirmat hanc originem, quod a* κοινόω , *qua notat* polluere , *ſeu* contaminare *venit verbum* cunire : *quod Feſtus interpretatur* ſtercus facere . Hæc ille . Sed antequam originem *cœni* dabimus , heic prætereuntibus monendum *cunire* , haud descendere a κοινόω , sed potius ab Orientali voce חור *cor* , & postea *cur ſtercus* , tantum *R* in *N* abeunte . *Cœnum* itaque venit ab Chaldæo טין *thin* , seu *tina lutum* , *cœnum* , *th* in *C* versa ; quod noli mirari ; etenim Siculi , & Tarentini ὄρνιχας dixere ὄρνιθας , quæ Afris *Carthada* קרת חרשה scilicet *nova urbs*, ea Siculis Καρχάδα , atque aliis Græcis Καρχηδὼν ; Dores : ὄκα pro ὅτε , πόκα pro ποτὲ , ἄλλοκα pro ἄλλοτε , τόκα pro τότε , atque id genus sexcenta : Κοινὸς *communis* , & *profanus* fit ab Hebræo חול *col communis* , & *profanus* ex חלל *cilel profanare* ; tantum *L* versa in *N* . *Lix* . *Elixum* , *quidquid ex aqua mollitur* , *vel dequoquitur* . *Nam lixam aquam eſſe veteres dixerunt : unde & lixæ dicti ; qui militibus aquam ad caſtra , vel ad tentoria ſolent ferre* : Nonius . Quod damnat Vossius , ubi ait : *Sed* aqua, *puto* , *non* lixa, *verum* lix *dicebatur* , *unde* lixæ *appellantur calones* . *Alii voce* lix *ſignificari putant* cinerem . *Plin. l.XXXVI. cap. ult.* Est & ipsis ignibus medica vis . Pestilentiæ, quæ solis obscuratione contrahitur, ignis suffitu multiformiter auxiliari certum est . Empedocles , & Hippocrates id monstravere diversis locis . Ad convulsa viscera , aut contusa , ut M. Varro auctor est . Ipsis enim verbis ejus utar : lix cinis est , inquit , foci . Inde enim cinis li-

xi-

xivus potus medetur, ut licet videre, gladiatores cum deluserint hac juvari potione. Prosequitur Vossius: *Contra hanc Varronis sententiam illud objecto, quod silix esset cinis, jam non diceremus* cinerem lixivum. *Deinde non a* cinere; *sed ab* aqua *appellationem sortita* lixulæ, *&* semilixulæ, *circuli ex farina, caseo, & aqua, ut ait Varro l. IV. de L. L. Iccirco statuo voce* lix, aquam *vocari, indeque* cinerem *dici* lixivum, *qui* aqua *est* percolatus, *quomodo cibus dicitur* elixus, *qui in* aqua *est* coctus. Hactenus Vossius. Verum quantumvis obstrepat ipse, haud me dimovere, atque deterrere a sententia Varronis potis erit; potissimum cum Plinius illius vestigiis pede presso insistit. Quis enim melius hujusce vocis significationem tenere poterit? Adde quod origo, quam mox præstabimus, idem firmare videtur. Porro *lix* factum dubio procul ab Hebræo רשן *descen cinis*, seu *discen*, *D* in *L* de more versa, atque *se* in *X*, quod haud insolens esse ab aliis satis, superque demonstratum. Denique nihil conficit inde Vossius, nimirum quod dicitur *cinis lixivus*, nam fieri potuit multiplici nomine, & fortasse ἐξηγητικῶς. *Tophus* Græce τόφος, seu τωρος, exponitur *lapis cavernosus*, & *scaber*, qui facile in arenam resolvitur. Haud inepte duci potest ab Hebraico תפל *tapel*, quod redditur *cæmentum inconditum* apud quosdam interpretes, seu *lusum*. Adde quod Arabibus *tapha* exponitur *creta*, *cimolia*. *Pix a* πίσσα, σ *in X mutato, quod non raro fit. Priscianus l. I. cap. de litterarum numero, & permutatione: S* transit in *X*, Aiax pro Aias, & pistrix pro πίστρις, in quo sequimur Dores. Illi enim ὄρνιξ pro ὄρνις. Πίσσα *vero, quæ aliter* πίττα, *a* πίτυς pinus. *A* pix *est* piceus, *&* piceatus. Hæc de vocis origine Vossius. Sed somnia. Nam πίττα *pix* procul dubio recta petitur ex זפת *zepet* idem, truncata *Z*, quod haud novum reor. *Zopissa* est *pix navibus abrasa*; de qua ita Plinius l. XVI. c. XII. *Non omittendum, apud eosdem zopissam vocari derasam navibus maritimis picem cum cera &c.* Videtur quibusdam dicta quasi ζώπισσα a ξύω *abrado*. Sed falluntur. Etenim ἀμέσως *zopissa* ζώπιττα oritur a זפת *zepet* idem. *Sapium* sive sit genus *picis*, seu arboris, quæ inter piceas refertur, quadere adi Vossium in voce *Sapinus*, dictum ab ipsa voce זפת *zepet pix*. Unde etiam sanius puto venire *sapinum*, quam a ספינה *navis*.

Ebal vox barbara, quæ *acervum lapidum* notat, uti Du-Cangius explicat, venire videtur ab אבל *abel*, & אבן *eben lapis*, & *massa alicujus rei*. Βαξίας *cœnum* Tarentinis venit ab Hebræo בצה *biza*, seu *boz* idem *Z* in *C* de more versa. *Gleba* ducitur apud Vossium a κόλαβος, vel βῶλος, sed frustra. Nam *gleba* fruticat a גרף *garap convolvit*, unde מגרפה *megrapa gleba*, *M* utpote quod heemanticum est, abscisso, & *R* & *P* in *L*, & *B* affinem conversis. *Unio* est *margarita*. Unde fluxit, haud recte extricare quis valuit. Verum vox ista phœnicia audit, atque proficiscitur ab אבן *even lapis*, seu אבנא. *Smaragdus Græce* σμάραγδος, *&* μάραγδος *sine* σ, *quo Menander utitur apud Athen. l. III. Nempe ut dicitur* σμαράσσω, *&* μαράσσω luceo, splendeo: *ab illo est* σμάραγδος, *ab hoc* μάραγδος . . . . *Aliquis existimet* σμάραγδος *esse ab Arabico* זמרגד, *quod idem notat. Sed contra*

vo-

vocem eam Arabes accepere a Græcis. Ita Vossius. Falsa & inepta origo *ἀπὸ τῦ σμαράσσω*, & *μαράσσω splendeo, luceo*. Contra verum est haud esse ab Arabica voce זמרגד; quandoquidem vocem illam Arabes nuperi ab Græcis acceperunt. At contra Vossium ita in medium prosilit Mazochius. *Smaragdus, & Σμάραγδος est totidem litteris Chaldaicum* זמרגד zemargad: *qua voce passim Orientis populi utuntur. Ac Vossius quidem recte vetat* Smaragdi *vocem ab Arabibus arcessi, qui ea utuntur: at rationem haud probo, quia inquit:* vocem eam Arabes accepere a Græcis. *Quid a Græcis Arabes mutuarentur eam vocem, quæ non modo apud hos, sed & apud Chaldæos, & Syros, & Samaritanos in usu reperiatur? Verum si de proprietate vocabuli quæritur, ajo, Chaldaici peculii fuisse, quia in Targumim non semel reperitur, quæ solis Scripturis antiquitate cedunt, Syrorum vero, Arabum, & cæterorum scriptis non item*. Hæc Mazochius sua *ἀκρίβεια* sat notus, ast mihi videtur causam fovere infirmam, atque deploratam, iccirco judicio Eruditorum procul dubio causa cadere reor. Nam non est quod Targumim tantam antiquitatem jactet, dein Græcanicis vocibus refertum, quod ab viris eruditis late animadversum. Denique restat, ut in scenam Calmetus prodeat. Is autem in Geneseos cap. II. v. 12. ita *smaragdi* originem texere haud dubitat; ubi de lapide שהם *schoam* disserit: *Ego ad smaragdum inclinarem; nomen enim* sohem, *vel* soham *smaragdi nomen componit; potest enim derivari postremum illud ex* Soham-raguah שהם רגוע sohem dolatum. In hunc modum Calmetus disseruit. At ipse Auctor in Exod. cap. XXVIII. resipiscens suam sententiam sic in melius vertit: *Hebræum* baraket *est, juxta nominis etymologiam*, rutilare, fulgur emittere, *quod smaragdo congruit gemmæ, si qua alia, fulgentissima. Imo & smaragdi nomen commode ex* baraket *derivatur, B in M, & T in D transformatis, additoque S in principio, tamquam aspiratione*. Sic rem conficit ille. Verum si veritati studemus, haud addendum est *S* in principio; nam *κυρίως* prius fuit *μάραγδος*, dein *σμάραγδος*. Itaque *ἀμέσως μάραγδος*, quod est primigenium, constat ex ברקת *baraket*. Hinc quoque Græcis sæpe numero in more positum adjicere *S* ab initio, ita *σφάκελος*, & *φάκελος*, *σφάκελλος*, & proprie *φάκελλος fascis, fasciculus* & secundum Suidam *capitis gestamen*. Id sane verum esse patet, quod *φάκελλος* derivatum ex Hebræo פתיל *phathil filum, funiculus, vitta, sudarium, fascia* ex פתל *contorqueri*, tantum ת in *C* versa. *Adamas* forte est ipsum Orientale אדם *odem*, quod & in mentem venit Braunio. *Sory* genus lapidis, de quo adisis Plinium l. XXXIV. c. 12. dictum ab Hebræo צור *sor lapis acutus, rupes*. *Θριαὶ calculi sortilegorum*, & *θρίοι rudentes, funes nautici* descendunt ab Hebræo fonte nimirum, unum ab צרור *teror calculus, lapillus*, alterum ex צרר *ligavit*, unde צרור *fasciculus*. *Σπίλας* exponitur lapis e terra exstans qui vel munitionis gratia, vel in signum erectus, videtur derivatum ex צור *slur* (*R* in *L* versa) *rupes, lapis acutus*. *Σπία lapillus, calculus* vel decurtatum ab צרור *sterer* idem, vel per metathesin ab חצץ *atzaz* idem.

Æs, unde dicatur, minus evidens est. Forte ab Hebræo אש esch *id est* ignis, *ob splendorem. Unde* micantia æra, & Ære renidenti, *dixit Maro*.

Alim-

Aliunde tamen fit, si prius in recto fuit æris: *quomodo as dicitur pro veteri* assis, *unde* decussis *&c. Nempe æri nomen fuerit vel ab* ארץ eretz terra, *quia* effodiuntur opes, *ut Naso I. Metam. ait: vel potius æris fit ab* æsis; *quomodo* ara *prius fuit* asa; lares *item ex* lases, arena, *prius* asena, carmen *ex* casmen: *& ita in sexcentis. Æsis autem forte ex αἴσα, quod est propria* portio: *nempe quia eo effosso illud divideretur inter illos, qui reperissent. Aut ab αἴσιμον, quod Hesychius exponit ἀγαθὸν, σύμφορον nempe ob insignem æris usum. Vel potius fit ab αἴθος & ita dicatur a* splendore, *ut verbale sit ab αἴθω, quod non tantum* ardeo, *sed &* splendeo *signat; proque hac sententia impense facit; quod poeta ab eodem αἴθω dixit αἴθοπα χαλκὸν* æs splendidum, *ac coruscum instar ignis. Sane absurda hæc non sunt. Sed vide quanto simplicius sit, si dicamus, esse ab ἄρης. Unde antiquus rectus* aires, *& κατὰ συγκοπὴν* æs, *ut a* plebes plebs. *Nec obstat, quod ἄρης non* æs, *sed* ferrum *videatur notare. Nam pro* ferro *accipi cœpit, postquam* ferrea *arma in usu esse cœpere.* Hactenus Vossius. At pace tanti viri dicam, allucinatus ob etymorum farraginem, eo quod haud assecutus veriloquium. Nam *æs* ab Oriente peti oportet, nimirum ab ipsissima voce Chaldaica נחש *neas æs* ipsum, נ abscissa, ut verbis *Pe-Nun* usuvenire sollemne est. *Aurum*, si auscultare Grammaticos in animo est, ab diversis fontibus venit. At meo judicio nullum etymon ab ipsis productum facit satis. Nam *aurum* est ipsum Hebraicum חרוץ *arutz* nempe *aurum*, unde & χρυσὸς, quod idem est, venit. Hinc haud opus, ut repetamus ab Hebræo אור *lux*; quandoquidem rei veritatem jam assecuti sumus. *Cassiteron κασσίτερος stannum* forte descendit a נחשת *nacoset*, unde per metathesin *cassitenon*, posteaque *cassiteron*, quod hebraicum vocabulum exponitur *æs*, *cuprum*, *chalybs*. *Cuprum*, seu *æs cyprium* genus nimirum quoddam æris procul dubio factum ex Hebræo עופרת *goperet*, & & *coperet*, quod reddunt *plumbum*. Γρῦ genus parvi numismatis, qua de re Suidas. Plane factum ex Hebraico אגורה *agora*, quod secundum LXX est *obolus*, seu potius *ἡμίσεως* ab גרה *gera* item *obolus*, *vilissimus numus*. Præterea γρῦ est *minimum quidquid*. Commodum fit ab R. Hebræa גרר *garar concidit*, *secuit*, *dissecuit*, & *ruminavit*, & גרגר *gargar granum*, *baccas*. *Rauduſculum. Rudis utraque notione*, Vossius ait, postquam disseruit de voce *Rudis*, ejusque appendice, *fit e* raudis, *seu* raudus, *eliso A*. Raudus *vero est a ῥάβδος, quod & ipsum notat* virgam impolitam. *Sed raudi vox ad alia quoque extensa, ut cum sic dixere*, æs rude & infectum, *uti auctores sunt Varro, & Festus: Hinc ὑποκοριστικῶς* rauduſculum *legitur apud Ciceronem epist.* 8. *l. IV. ad Atticum: ubi* gravi æri alieno *opponit* rauduſculum *hoc est* pauxillum æris. *Utitur & libro VI. ad Atticum &c.* Ita ille. At primo commentus est *ῥάβδον* denotare *virgam impolitam*; quandoquidem *ῥάβδος* est *ἁπλῶς virga*. Porro advertendum *raudus* non solum usurpatum pro *ære rudi*, sed quoque pro *ære signato*, sicuti ex Cincio monuit Festus. Idcirco in venditionibus mancupi scriptum erat, *rauduſculo libram ferito*. Itaque *rodus* exstat ab Orientali רדד *radad diducere*, *distendere argentum*, *aurum*, *aut aliud metallum in laminas*, unde מורד *mored opus diductum*, quod idem ac רקע. *Ru-*

 dus,

dus, unde rudera forte dictum ab ירד iarad descendit, & dejecit, detrusit; unde מורד descensus, locus declivis; vel a רץ רצ rat frustum, fragmen ex רצץ quassavit, contrivit, fregit. Id quod illi perbelle quadrat. Numus, seu nummus, νοῦμος per metathesin venit ex מנה mana numeravit, supputavit & מנה mane mina, libra, pondo, seu ipse nummus; unde & fit vox numerus, & numero. Palacrana, & palacra major auri massa exponitur apud Calepinum, sed ἀπλῶς est auri massa. Plin. l. XXXIII. cap. 4. Aurum arrugia quæsitum non coquitur, sed statim suum est. Inveniuntur ita massæ. Necnon in puteis etiam denas excedentes libras. Palacras Hispani, alii palacranas: iidem quod minutum est balucem vocant. Sane videtur constare ex Hebræo פלח palah secuit, dissecuit, divisit, unde פלח pelah segmentum, pars, particula, & חרוץ caruz aurum. A'φενος divitiæ vel ab אופיר ophir aurum, vel ab אפתם aphtom, quod thesaurus, ærarium exponitur, decurtatum. Balux itaque cum sit ex Plinio minutum aurum, & ex Hesychio idem, ac ψῆφος lapillus, calculus exiguus, fieri potuit ex פלח fragmentum. Arrugia quid sit, enodat Plinius l. XXXIII. c. IV. ubi ait: Tertia quærendi auri ratio opera vicerit Gigantum: cuniculis per magna spatia actis, cavantur montes ad lucernarum lumina. Eadem mensura vigiliarum est, multisque mensibus non cernitur dies. Arrugias id genus vocant. Heic vero advertas, hocce vocabulum haud cunctis patens, ubi dixerit id genus arrugias vocari. Plane oritur ab Hebraico חרוץ aruz fossa (quod facit cum eo, quia cuniculis actis cavantur montes) atque aurum, denique sedulus, industrius, quod sane quadrat, atque respondet Plinianæ operæ, ac narrationi illius industriæ, atque vigiliarum. Stannum facile per metathesin venire potuit ab Orientali נחשת, quod exponitur æs, ærugo, cuprum. Stibium. Apud Hesychium exponitur χρῶμα μεταλλικὸν μέλαν. Porro si Hesychio fides præstanda, ductum puto ex צבע staba pinxit, coloravit. Commodum in rem cadit, quod narrat Aristophanes Grammaticus apud Eustathium, nimirum esse vocem Ægyptiacam.

Humus. *Humi, unde humus, Caninio, & Nunnesio videtur esse a χαμαὶ, quasi chumi. Sic a χέω, unde χόος, & χόαμα, est hio. Julio Scaligero l. de caussis L. L. cap. XXVI. placet humum dici ab ὕμαι; quod ab ὕω id est pluo. Ita humus proprie sit terra compluta. Sed prius magis placet.* Hæc Vossius. Porro χαμαὶ venit ab Mosaico תהום theom, quod est abyssus, seu terra aquis involuta; mutata ת in χ, seu Ch, uti ex תהו thou chaos emersit, ex Phœnicio Carthaginis vocabulo carthada ortum Καρχηδών. Hinc Siculi ὄρνιχας pro ὄρνιθας dicebant. Dores pro ὅτε, ποτέ, τότε, ἄλλοτε ajebant ὅκα, πόκα, τόκα, ἄλλοκα. Atque alia his similia, prout alibi animadvertisse memini.

EXER-

EXERCITATIO XV.

CAPUT I.

*A*Pex *ab Oriente profectum . Notantur Grammatici* . Apio , ἅπτω , ἆπος , Algariza *quid denotat* : ἄμβων , κάκαλα , κρύμαξ , grumus , cacumen , κάμαξ , ἱερὸν *ab Hebræis originem repetunt* .

A*Pex* apud Grammaticos ab *apio* , *adligo* , *adnecto* ducitur . Hos adi apud Vossium . Quod vero , uti ait doctissimus Mazochius , *hanc etymologiam antiqui protulerunt* , *ferendi* , *eo quod Hebraice ignaris meliora non suppeterent* , *& cogerentur ex radicum Orientalium inopia in suarum originum ignoratione versari* . Interim tantus vir ducit ab אפיק *apik* , *quod in Lexicis exponitur* robustus , validus , *at suo judicio verti etiam potest* eminens , *eo quod apud Hebræos* summitatis , *&* fortitudinis *eadem sunt vocabula* ; *ut in* שגב sagab , *&* misgab ; *&* toaphot harim (fortitudines *id est* altitudines montium) *& pluribus aliis verbis fit manifestum* , *quæ æque* exaltare , *&* roborare *notant* . Quæ licet vera sint , nimirum quod sæpe eadem vocabula *summitatis* , & *fortitudinis* notionem imbibunt , tamen אפיק *apik* constanter *robustus* , & *validus* ab omnibus exponitur , ueque uspiam hæc notio ei assignatur . Cetera quæ de eadem voce disputat , apud eumdem vide in Addit. ad Vossium in voce *Apex* . Mihi γενικῶς *apicis* notionem fuisse persuadeo *summitatem* , *eminentiam* ; idcirco ducendum reor ex Orientali אבך *abac extolli* , *elevari* , uti התאבך idem notat , versa *B* in *P* . *Apio* , & ἅπτω , unde sint , dispiciendum . Primum haud inepte duci potest ab חבש *abas ligavit* , unde fortassis erit etiam ἅπτω , quod est idem , scilicet *alligo* , *necto* , ἅπτω vero *accendo* facile derivari posset ex אפה *apat coxit in furno* . Α'πος pro κάματος hoc est *labor*, Eustathius adducit ex Euripide in Phœnissa , ubi tantum occurrit , cum Creon Tiresiæ ad se festinanti inquit : ἀλλὰ σύλλεξαι σθένος , Καὶ πνεῦμ' ἄθροισον , ἆπος ἐκβαλὼν ὁδοῦ . Scholiastes etiam reddit κάματον . Verum addidit alios pro ὕψος accipere , atque hic καταχρηστικῶς dici posse positum pro μῆκος . At antequam ad alia progrediamur , admonendum ἆπος apud Euripidem in loco , quem modo attulimus , potius *lassitudo* , *defatigatio* exponendum ; cum κόπος sit *via lassitudo* ; unde illud *lassus viarum* , apud Horat. l. II. od. 6. , & apud Plautum Pseud. II. II. 66. *lassus de via* : apud Ovid. V. Trist. eleg. 4. *lassus via* . Commodum ἆπος venit ab Orientali יעף *iaap lassus fuit* , יעף *ieap lassitudo* , atque evanescente *Jod ap* , uti accidit Defectivis *Pe-Jod* . Præterea juvat monere , quod ab ipsa Radice apud Hebræos pullulat תועפות *toapot* , sicuti Ps. 95. 4. תועפות הרים *toapot arim vires mon-*

montium; ſcilicet *altitudines montium*; uti reddidit Vulgatus, & Lxxviri ὄψη. *Algariza* fuit quoque nuncupata Jeruſalem. De quo ita Villalpandus de Urbe, & Templo Hieroſol. cap. I. p. 1. *Antiquum, ſeu potius antiquatum Urbi nomen* Algariza *fuit, auctore Eupolemo, ut refert Alexander Hiſtoricus apud Euſebium; quam vocem* altiſſimum montem *idem hiſtoricus interpretatur*. Porro vox iſthæc videtur conſtare ex *al*, & *gariza*. Prior pars dictionis venit ex על *al altus, excelſus*. Idque per ſe patet eſſe veriſſimum. *Gariza* vero haud mihi omnino compertum eſt, unde ſit. Fortaſſe divinare dabitur ortum fuiſſe ex גזרה *Gizra ſegmentum, ſeptum, ſtructura ſeparata*. Niſi rectius fuerit הר-זה *har-ze* nempe *mons iſte*, ſeu ἁπλῶς *mons*, nam זה ſæpe ἐμφάσεως gratia additur. Hinc ex *alharze* factum *algariza*, ſeu potius emollitum. Neque tibi mirum ſit ה in G verſum, nam etiam ע ſæpiſſime in G tranſit, cum utraque ſpiritus ſunt. Ἄμβων venit ab אבן *aben lapis*, & *maſſa*, de quo forſitan alias. Κάκαλα ſunt τὰ τείχη apud Æſchylum. Videntur dicta a קיר *cir paries, murus*, geminata principe ſyllaba, & *R* in *L* converſa. Κρώμαξ *acervus lapidum* fluxit a חמור *camor*, ſeu *comer acervus* per metatheſin duarum poſtremo litterarum.

Grumus collectio terræ, ſeu *lapidum* forte ſit vel a חמר *camor cumulus*, vel a ערם *garam coacervare*, & ערמה *garema acervus*; ע in G verſa, quod admodum verum eſt. *Cacumen* poſthabitis Grammaticorum ſomniis, recta derivari poteſt a קום *cum* geminata principe ſyllaba, ſeu littera ק. Sane ſignificat *ſurgere, ſtare*, unde קומה *come ſtatura, altitudo*. Inde etiam fluxit χάραξ *palus, pertica*. Adeo id verum eſt. Ἐρίπνη *cacumen*, ſeu *rupes* forte dicta ab עורף *orep cervix*.

CA-

CAPUT II.

APenninus, Acamas, Araxum, Aracyntus, Asterion, Ater, Athos, Dyris, Cadiscus, Dindymus, Edonus, Epomeum, Eryx, Hæmus, Herne, Hetruria, δρυες, Ida, Jura, ἱερος, Itanum, Itacha *ab Oriente deflexa*. Lilybæum, λάβρυς, Meritus, Merus, Gygemorus, Malea, λυταιον, Oeta, Niphates, Νέφδυς, Petuscum, Rhium, ῥιόν, Rhætum, Soracte, Tabis, Teba, Thymphe, Atabyris, Tænarus, Timolus, Tomarus, Tharne, Sevo, Sarrium, Sarsus, Marpessa, tutulus, Zarax *ab Hebræis exstant*.

HActenus ab Oriente unico aliarum linguarum fonte cum *appellativa* nomina, tum verba fluxisse demonstratum ivimus, modo superest, ut idem quoque nominibus propriis & Montium, & Urbium, postmodum Fluviorum usuvenire patefaciamus. Id sane magis locum habet in nominibus propriis, quæ pleraque primævæ linguæ propiora, utpote quæ vetustiora audiunt. Porro Principes orbis terrarum homines, ubi in aliqua loca pedem inferrent, nihil aliud habebant antiquius, quam prius illis locis nomina imponere. Ne ultra te distineam, & ne longius progrediamur, exemplis congerendis abstineo. Id vero non modo ex S. Litteris, verum etiam ex profanis Scriptoribus perspicere licet. Ceterum justum librum id argumenti posceret; & quamvis ab aliis auctoribus potissimum Bocharto, & Mazochio expensum sit, tamen cum alia quoque argumenta ex novis etymis proferendis præsto sint, magna ex parte hanc materiam exhaurire conabimur: hac tamen lege, ut tantum ea etyma, quæ ab aliis haud tentata, & animadversa, in medium proponamus. Duo autem monenda restant; primum: id magis usuvenit nominibus Urbium, Montium, & Fluviorum, qui in Oriente sunt: secundum: eo quod lapsu temporis Græci, aut alii populi deinceps in illa loca migrarunt, aut successere, aliud nomen de sua lingua sæpe primigeniæ, & pervetustæ nomenclaturæ suffecere. Nos vero nomina propria testimonio aliquando auctorum ab Oriente emanasse evincemus: quæ quidem etyma omnium verissima.

Acemas promontorium, de quo Plin. l. V. 31. ait: *inter duo promontoria Dinaretum, & Acamanta*, plane dictum ab הקים *surgere*, vel *stare fecit*, ex קום, & קומה *statura*, *altitudo*; unde fluxit quoque *Acema* mons, quod nos docet idem Plinius l. III. c. 4. ubi ita habet: *Varus ex Alpium monte Acema profusus*. *Apenninus* dictus ab אבן *eben lapis*, & *qualibet massa rei*. Ἄγδις *Phryges nominarunt rupem ingentem Phrygiæ*, ait Bochartus in disser. de Æneæ adv. in Ital. Hance lexin fluxisse reor ex הגדר *maceria*, *murus*, *septum*, seu הגדל *meta frumenti*, *tumulus*, vel ab הגדל

agg

agadal magnus, unde מגדל *migdal turris*. *Araxum* promontorium scopulosum Elidis inter Dymam, & Cyllenem dictum ab הראש *arosc caput*, *vertex*, quod verius exprimunt Itali, qui illud vocant *Capo di Chiarenza*. *Aracyntus* primam vocis partem refert acceptam Hebræo הר *ar*, atque *erer mons*: altera vero pars est כנת *planta*, scilicet *mons plantarum*. *Asterion* mons Peloponnesi de quo Plin. l. IV. dictus ab הצור *astur rupes*. *Ater* mons, qui secundum Plinium l. V. c. 5. *nostris dictus a natura adusto similis, aut solis repercussu accenso*, venit ab הטור *atur mons*, unde & *Athos* Ἄθως, *Atlas* quoque; qui cum lingua Maurorum nuncupatus fuerit *Dyris*, fluxit ab eodem טור *tyr*, seu צור *tzyr mons*, *rupes*, versa צ in *D*, quippe quod ea littera medium locum obtinet inter *Z*, & *T*. *Cadiscus* mons ita appellatus a גדיש *gadisc meta frumenti*, *tumulus*. *Dindymus mons*, unde dictus, docet Bochartus in dissertatione, quam supra citavimus, ubi ait: *Philostephanus dicit*, *montem* Dindyme *sic esse vocatum*, *quod haberet* duplicem summitatem, διδύμους μαστοὺς (at Berkelius μαστὸς legit ad Stephanum): *Strabo vero ait*, *quod non habeat*, *nisi unam*, *quodque sit* ὄρος μονοφυὴς mons cum uno vertice. *At ego censeo* cymbala *esse nominata* dindum *in Phrygia*, *ut in Syria* zinzum, *indeque factum nomen* Δίνδυμον, *quia inventio* cymbalorum *Phrygibus tribuitur*, *privatimque Deæ huic secundum Diodorum l. III. Hinc fit*, *ut festum ejus in eo monte celebretur magno strepitu cymbalorum*, *& tympanorum*, *unde Poeta*:

Matri quate cymbala circum.

Hactenus Auctor. Sane *zinzum* factum ab Hebraico צלצל *zelzel*, seu *zilzil cymbalum*; quod etymon fugisse virum doctum miror. *Edonus* mons, de quo Plinius l. IV. cap. XI. videtur descendisse ab אדן *eden basis*, *stylobates*. *Epomeum* item mons exstat apud Strabonem sub finem l. V. atque ita legendum apud Plinium l. II. c. 88. ubi ait: *Sic & Pithecusas in Campano sinu ferunt ortas*. *Mox in his montem Epomeum* (prius lectum *Epopon*) *cum repente flamma ex eo emicuisset*; *campestri æquatum planitie*. Oppido quam commode ejus origo se prodit ab Hebræo הפחם *epeam carbo*, *pruna*. *Eryx* Ἔρυξ *mons Siciliæ*; atque ejusdem quidam rex, factum ab Orientali הראש *erosc*, *caput*; *fastigium*, *summitas*, *vertex*, ut Ps. LXIX. 22. על ראש ההר *super verticem montis*; atque hoc spectat ad significationem montis, at cum denotet *caput*, *principem*, *primarium*, inde tracta denominatio *regis Erycis*; mutato ו *cholem* Hebraico in *υ ypsilon* Græcanicum, uti alibi sæpe adnotatum. *Hæmus mons* est ab חמור *amor acervus*. *Hernici* populi Italiæ in Latio versus montes. Commodum Maro Æn. VIII. v. 683. cum ait: *& roscida rivis Hernica saxa colunt*, intellexit *ipsos montes*; quos *Herne* penes Sabinos appellatos patet ex Servio. Porro *Herne* vocabulum Hetruscum puto, ideoque orientale; sane fit ab ההר *erer mons*, *montana loca*. Peropportune huc afferam quod de origine *Hetruriæ* conjectat Scaliger. Is enim dictam putat quasi ὀρωρείαν ab ὄρεσι montes, *quia montosa est*: *non quasi* ἕτερον ὄρος, *quod alteram Tyberis ripam Hetrusci*, *alteram Romani incolebant*; *nec*, *ut vult*

[illegible] Ste-

Stephanus ἀπὸ τοῦ τῶν ἀύδρων ἀσκεῖν *ob anguriorum peritiam ; neque ab oppido Hetruriæ* Atria *, quod a Diomede conditum , ac primo* Ætriam *nominatam idem Stephanus tradit* . Hæc legere quisque poterit apud Vossium in de permut. litterar. Igitur *Etruria* ab ὕδρυες *montes* ; ὕδρυες vero ab הטור *atur mons* . *Ida* ἴδη ὄρος δρυμῶν , dictus ab יד *iad manus , spatium , locus , latus , ripa* . Ἴαρος *locus montanus* , & *mons* dictus ab eodem הר *ar mons* , *montana loca* , quod vero notat *custodem* venit ab יראה ex ראה *raa videre* . *Jura* mons , cujus meminit Plin. l. III. c. 4. l. 4. c. XVII. omnino descendit ab הר *ar mons* . *Itanum* , de quo Idem l. 4. c. XII. , dictum ab הטור *atur mons* , unde & facile fluxit *Itacha* insula , quippe quæ montuosa , sicuti illam nobis exhibent Homerus, Horatius, aliique omnes.

Lilybæum promontorium , & *Lilybe* dictum a להב *laab gladius* , *mucro* , *acies*, unde etiam λάβρυς *securis*, & *flamma*, geminata principe syllaba; haud secus ac alia promontoria, atque ejusdem Siciliæ Urbes nuncupatæ, uti *Zancle* , *Drepanon* nimirum a *falce* . Bochartus tamen ita nuncupatum certat , quod *ad Libes esset obversum* . *Malea* promontorium Peloponnesi dictum a מעלה *maale gradus* , *ascensus* , *clivus* , *suggestum* ex עלה *ala altum esse*, ex eadem radice fruticat עלית *illit superius* , *cœnaculum* , & id quod *altum est* . Unde venit λυττόν , quod est ὑψηλὸν Cretensibus : λυττὸν ὑψηλὸν Κρῆτες ait Stephanus de Urbibus . *Meritus* Thraciæ mons , de quo Plin. l. IV. c. XI. *Merus* item mons, cujus meminit Idem l. VI. c. 21. dicti a מרום *marom altum* , *altitudo* ; unde & *Gygemorus* mons quoque Thraciæ dictus. *Oeta* similiter mons fit ab הטור *atur mons* . *Niphates* mons dictus ab Hebræo נפת *nephet tractus* , *clima terræ* ; unde ἀυὶσως νέφθυς Ægyptium , de quo ita Plutarchus in Iside : Νέφθυν δὲ καλοῦσι τῆς γῆς τὰ ἔσχατα , καὶ παρόρεια , καὶ ψαύοντα τῆς θαλάττης : *Nephthyn autem appellant terræ extrema , & promontoria , & quæ mare attingunt* . *Petuscum* heic aperire , unde dictum , non abs re esse reor . De ea voce ita Festus : *Petuscum Palatii dicta est ea regio Urbis , qua Romulus obversam posuit ei parti , in qua plurimum erat agri Romani mare versus , quia mollissime inde adibatur Urbs, cum Hetruscorum agrum a Romano Tyberis discluderet , ceteræ vicinæ Civitates colles aliquos haberent oppositos* . Igitur ejus origo petenda videtur ab Hebræo פתשגן *patsegen exemplum, exemplar*.

Rhium promontorium Achajæ , & græcum ῥίον , quod exponunt *montis cacumen* , & *promontorium* , *Rhætum* promontorium Troadis omnino dicta sunt ab Hebraico ראש *rosc caput* , *vertex* , *summitas*, in voce vero *Rhœtum*, *S* in *T* versa . *Sepias* Macedoniæ promontorium dictum a שפה *sapa eminere* , *altum esse* , unde שפי *sepi clivus* , *locus eminens* , & שפה *labium* , *ripa* ; *litus* . *Soracte* mons dictus a צור *sur rupes* , alternante צ *tzade* , atque emollita , & versa in *C* & *T* . *Tabis* promontorium quoddam , & *Taba* , quod *collem* designat Sabinorum lingua teste Varrone l. III. R. R. c. 1. dicta ab Hebræo vocabulo טבור *tabur locus editus* , unde *B* in *Ph* versa venit *Thymphe* , & adjecta ה heemantica fit הטבור *atabur* , unde profectum *Atabyris* nomen montis . *Tænarus* ταίναρος promontorium descendit a Chaldaico טינרא

טינרא *tinara lapis*, & ni fallor *rupes*. *Tmolus*, seu *Timolus* mons Phrygiæ Magnæ, & *Tomarus* mons, de quo Plinius, ambo dicti a תמר *tamar*, unde תמרות *temarot elationes*, *columnæ*. *Tharne mons* omnino dictus a טור *thur mons*. *Sevo* mons Scandinaviæ a צור *sur rupes* vocalibus tantum commutatis; unde ducta quoque nomina *Serrium*, & *Sarsus* item *montes*. *Marpessa* mons saxosus a מרצפה *marsepe pavimentum*, per metathesin. *Tutulus* ἀκρώπολις dictus a תל *tel tumulus*, *agger*, ת geminata, sicuti & תלתלים. *Zarax* mons Euboeæ venit a צור *zur rupes*, *petra*, haud secus ac *Caphareus* a כיפא *cepha petra*.

CAPUT III.

ÆA, Æxa, Jos, A'χαρὰ, Asta, Astu, Baramalacum, Bulla, Butos, Butua, Boron, Catene, Catina, Cerane, Carræ, Carrea, Cartana, Carteja, Carthæa, Carpi, Copæ, Cupra, Cave *ab Hebræis ducta*. Cepi, Cerinthus, Cercinna, Cea, Chios, Cyrrhum, Cyrrha, Corinthus, Croto, Cumi, Come, Dorion, Doris, Egra, Agra, Esca, Escua *ab Oriente fluxerunt*. Eubœa: *quid de hujus origine Martorellius:* Eugoa, Eurome, Emischabales, Falernus, Gabale, Halone, Laærna, Lanuvium, Láus, Lea, Luna, Lissa, Macas, Macua, Mago, Magoa, Mania, Mareu, Maræotis, Megala, Mulona, Napata, Navos, Nea, Noa, Nee, Nepet, Ocale, Ocha, Œnoe, Rhamnus, Rhemnia, Rhuma, Rusardir, Sabrata, Scylla, Sipus, Sipontum, Suburra, Lesbus *ab hebræo fonte manarunt*.

ÆA *αἶα* peninsula Colchidis, atque *Æaa αἰαία* insula maris Tyrrhenici dicta ab Orientali אי *I Insula*, *regio*, *provincia*; unde *ἀμέσως Jos insula* dicta est. A'χαρα Urbs Asiæ, quæ modo Nyssa, dicta ab הקרת *aceret Urbs*, *Civitas κατ' ἐξοχὴν* quasi illa Urbs, sicuti Italis *la Città*; atque inde quoque nuncupata *Cares*, seu *Cara*; A'χαρα vero, quæ Cretensibus sunt τὰ σκέλη descendunt ab ipso vocabulo Hebraico חכרעים, seu חכרעי *acare crura*. *Asta*, de qua ita Plinius l. III. c. 2. *Inter æstuaria Bætis oppidum Nebrissa cognomine Venerea, & Colobona coloniæ, Asta, quæ Regia dicitur*, vox Phœnicia est, seu ut κυρίως loquar Orientalis; atque in hac re lubens se dat vadem idem Plinius ibidem: nam paulo ante ita habet: *Oram eam universam* (scilicet ulterioris Hispaniæ) *originis Pœnorum existimavit M. Agrippa:* & paucis interjectis: *In universam Hispaniam M. Varro pervenisse Iberos, & Persas, & Phœnicas, Celtasque, & Pœnos tradit*. Sane dicta est ab אצל, unde אצילים *astilim optimates*, *magnates*, *selecti*. A'στυ urbs dicta est vel ab חסות *asut receptus*, *refugium*, seu potius ab חוץ *ost vicus*, *platea*. *Baramalarum*: Plinius l. VI. c. 28. ait: *Mariaba Baramalacum; &*

ipsum

ipsum non spernendum: Porro cum idem Plinius *Mariaba* interpretetur *dominos omnium*; & *regia*, seu *regina* omnium sit; haud importune *Baramalacum* ducitur ab בירה *bira castrum*, *palatium*, *regia*, & מלך *meloc rex*; hoc est *palatium regium*, *regia*. Ceterum MS. Chifletianum habet: *Marriba Palmalachum*. *Bulla*: Plinius l. V. c. 3. ait: *liberumque oppidum Bulla regia*, videtur dicta a בעלה *baala princeps*, *domina*, *imperans*. *Butos*, & *Butua* oppida omnino dicta ab Hebræo בית *bait domus*, & generatim *omnis locus*, & *sedes*, unde & *βουτοὶ sepulcra*. *Boron* oppidum, de quo Idem Pl. l. VI. c. 29. *Boron in Mediterraneo*. Dictum a בירה *castrum*. *Carene* oppidum, de quo Plin. l. V. c. 29. *Carina*, *Cerana*, Idem l. V. c: ult. *Carræ*, *Carrea*, *Cartana*, *Carteia*, & *Carthæa* omnino dicta ab קרת *ceret*, & *ciria civitas*. Hinc vides, quam variæ, dissitæque urbes ab una, eademque voce orientali suam originem ducant. *Carpi* item oppidum dictum a כפר *cepar vicus*, *villa*, *pagus*; unde dictæ quoque *Copæ*, Urbs Bœotiæ: porro advertendum quod כפר *coper* non solum *pagum* denotet, verum etiam *picem*. Hinc *κώπιαι πίσσα pix Copaica*. *Cupra pagus* dictus a כפר idem. *Cavæ*, de quibus Plin. l. III. c. 3. ubi ait: *in agro Cavarum Valentia &c.* & paulo post; *Avenio Cavarum*; & *Cave* quoddam, quod juxta Xenophontem est nomen *vici*, seu *villæ*, ab eo enim dicitur *κώμη*, dicta ab Orientali חוות *cavot villæ*; nam חית *vicus*, & *villa*.

Casthenes sinus dictus a חוצן *costen*, quod exponit *sinum* Bochart. Geogr. S. c. 746. *Cepæ*, oppidum, de quo ita Plin. l. VI. c. 6. *Oppida in aditu Bosphori primo Hermonassa, dein Cepæ Milesiorum*. Dictum est ab כפר *cepar pagus*, *villa*. *Cerane*, & *Cerinthus* oppida dicta ab קרת *ceret Urbs*. *Cercina*, & *Cercinitis* Insula dictæ ambæ a כרכר *circer subsiliit*, *saltavit*, quemadmodum inde etiam dicta est *Corcyra*, atque *Scheria*, eo quod per æquor videntur *saltare*, ut ita dicam, ac *nare*; unde Homerus fortasse ait *πλώουσ νῆσον*. *Cea*, & *Chios* insulæ dictæ ab אי *Chi insula*, vel potius a קוח *cava fluere*. *Cynenæ*, & *Cyrrha* oppida dicta ab קרת *ceret oppidum*, unde etiam dicta *Corinthus*, & *Croto*. *Cumi*. Pl. l. VI. c. 30. ait: *Oppida Navos . . . . . . Cumi*. Dictum a מקום *macum locus omnis*, *M* abscissa; nam Radix est קום. Hinc & *Come*; de quo Idem l. V. c. 32. *Nunc sunt XV. civitates, inter quas Gordia Come, quæ Juliopolis vocatur*. *Dorion*, *Doron* oppida, *Doris* Asiæ regio, & *Doris* Græciæ dicta a דור *dur*, seu *dor habitatio*. *Egra* oppidum, sicuti & *Agra* Læanitarum regia dicta ab הגור *agur habitavit*, unde מגור *habitatio*. *Esca*, atque *escua* oppida dicta ab חשכן *habitavit*, unde משכן *habitatio*. *Eubœa*, si fides Cl. Martorellio habenda, non venit a *βοῦς bos*, sed ab Orientali בא *ba* (ex בוא *venit*) *ferax*; at prima vocis pars nimirum *εὐ*, unde petenda, explanare haud laboravit. Porro τὸ *εὐ* non solum in allata voce, sed etiam in aliis vocibus non venit ab *εὖ recte*, sed ab Orientali אי *I insula*, scilicet nuncupata *insula felix*, *ferax*. *Eugoa* oppidum forte dictum ab אי *insula*, *regio*, & גהה *altum esse*. Hinc *Eurome* item oppidum dictum ab ipso אי, & רומה *rome altitudo*, *celsitudo*;

 sci-

scilicet *Urbs celsitudinis*, *altitudinis*, non secus, ac *Roma*; sicuti *Samus* ab Arabico שמא *altum esse*.

Emischabales, de quo ita βραχέως disserit Plinius l. VI. c. XXVIII. *Fons Emischabales, quod significat Camelorum oppidum*. Plane rem locutus Plinius; nam (licet antea *emischamales* legendum putabam) postrema vocis pars *chabales* est ipsum Orientale גמלים *ghemalim*, seu גמלי *cameli* ex גמל *gamal camelus*; mutata ג *ghimal* in *Ch*. Etenim non solum mutatur in C ἀπλῶς, ut apud Latinos ex ipso גמל emersit *Camelus* & apud Græcos Κάμηλος, verum etiam in *Ch*; hinc ἀράχνη videtur dicta ex ארג *texuit*, γαλβάνη dixerunt olim, nunc χαλβάνη, ait Vossius in de permutatione litterarum. Præterea χ & γ sæpe permutantur; nam ex χαλβάνη *galbanum*, ex ἄγχω *ango*, ex *Chobare Gobares* apud ipsum Plinium. Quin imo familiaris admodum est ista permutatio; quandoquidem Chaldæis כ, & ג sunt promiscuæ, uti probat Bochartus, quem adi Geogr. S. c. 238. Imo *Gim*, & *Cha* litteræ puncto discrepant. Denique versa מ in *B*, quod declarare supersedeo. Quandoquidem affatim id ostensum a Salmasio in notis ad Tertullianum de Pallio p. LXX. Adde *Stibium* στίμμι, atque alia exempla, quæ apud Vossium in de permut. litterar. præsto sunt. Verum ad propositum redeamus. Prima vero pars vocis *emis* videtur repetenda ex Hebræo המעון *emaon habitatio*, *habitaculum*, ita ut sit *habitatio*, *Urbs* scilicet *camelorum*, nisi velis addere ab initio vocis עין *fons*, adeo ut significet *fontem Urbis camelorum*.

Falernus ager, & *Falernum* forte dictum a פרה *farah ferax*, *fertilis fuit*. *Gabale* promontorium ita nuncupatum vel a גבל *gabal terminus*, vel גבון *gibbosus*, *eminens*. *Halone* insula, atque oppidum dictum ab עליון *altissimus*, sicuti *Same*. *Leana* oppidum dictum ab לון *lun pernoctavit*, unde מלון *diversorium*, *tugurium*; unde forte dictum *Lanuvium*, *Laus*, & *Lea* oppida; atque etiam *Luna* Hetruriæ oppidum. *Lissa* insula dicta a לשון *lasion lingua maris*, seu *sinus*. *Macas* promontorium venit a מכון *locus*, *dispositus*, *basis*. *Mesua*, & *Mago* oppida ita nuncupata a מקום *magom locus omnis*. Hinc & *Magoa*, de quo Plin. l. VI. c. 27. ait: *oppidum juxta eum Magoa*. *Mania* oppidum a מעון *maon habitatio*, *habitaculum*. *Mareu insulæ*, de quibus ita Plinius l. VI. cap. 29. *Sinus insulis refertus; ex iis, quæ Mareu vocantur, aquosæ: qua Eratonos sitientes &c.* Porro cum vocentur *Mareu* eæ insulæ, eo quod sint aquosæ, omnino factum istud vocabulum ab Hebræo מרוה *mareu*, seu *marve irrigans* ex רוה *rava irrigari*, unde forte dicta palus *Mareotis*. *Megala* quid sit, aperit Plinius l. VI. c. 26., ubi ait: *Megala appellatur locus, arduo montis ascensu per gradus, introitu angusto &c.* Ad rem, atque ad amussim profectum hocce vocabulum ab Orientali מעלה *magale ascensus*, *clivus*, *gradus*, quæ omnia quadrant in Plinii explicationem. *Mulona*, ait Plinius l. VI. c. 29., *quod oppidum Græci Hypaton vocant*. Itaque res eo redit, ut *Mulona* sit nomen Orientale, quod significat ὕπατον, seu ὕψος *altitudinem*. Sane *αὐτόθεν* factum ab Hebræo מועל *moal*, seu *mual* (nam ו *Vau Cholem*, atque ו *Vau* nihil differunt) *elatio*, & מעלה *ascensus*, *altitudo*, *suggestum*, *clivus*.

Na-

Napata oppidum a נפת *napat tractus*, *clima* ex נוף, quo nomine insignitur etiam Urbs. *Navos* oppidum, *Noa*, *Nea*, *Nee*, *Neon tichos* dicta a נוה *nave habitaculum*. *Nepet* oppidum dictum a נפת *nepet*, *tractus*, *clima*, quod nomen accommodatum etiam Urbibus comperimus. *Ocale*, & *ocha* Urbes forte dictæ ab היכל *ecal templum*, *regia*. *Œna* insula ab עין *en fons*, *oculus*, *superficies*. *Rhamnus*, *Rhemnia* oppida dicta a רומה *rome altitudo*, unde & *Rhuma*. *Rusardir oppidum*, atque *portus* dictum ab ראש *rosc caput*, *summitas*, *initium*, atque ארץ *artz terra*.

Sabrata oppidum, quod brevi ita Plinius l. V. c. 4. *Sabrata contingens Syrtim minorem*. Dictum ab שבר *sabar fregit*, & *seber fractio*, *fracturæ*, eo quod erat *locus naufragii*, & *periculi*. *Scylla scopulus* non aliunde venit, nisi a סקל *sacal*, seu *siccel lapidibus obruit*; nam etiam *lapis* ἁπλῶς apud Hebræos significare debuit. *Sipus*, *sipontum* oritur a שפה *eminens esse*, *eminere*, unde שפי *sepi clivus*. *Suburra vicus*, & *via* Romæ dictum a שביל *sebil via*. *Lesbus insula* fit a נציב *nesib statua*, *N* in *L* conversa. *Hylea*. Ὑλία χώρα Ποντικὴ, Ἀβικὴ λεγομένη: *Hylea regio Pontica*, *quæ Abica dicitur*. Nempe uti ait Berkelius apud Stephanum de Urbibus, *est regio Abiorum*, *quæ a nomine sic appellata*. Verum mihi videtur idem significare vox Ὑλία, atque Ἀβικὴ. Nam Ὑλία venit ab ὑλὴ *sylva*, Ἀβικὴ vero ab עב *ab*, quod etiam aliquando *sylvam* denotat. Hinc Græci τὸ ἄλσον, quos Chaldæus, R. Salam., & Kimchius sequuntur. Adi Bochart. Geogr. Sacr. c. 732., ubi eam notionem firme vallavit. *Heliaa* Ἡλιαία δικαστήριον Ἀθηναίων, & ἡλιαστὴς δικαστὴς. Adi Stephanum, & Suidam, qui de origine fabulantur παρὰ τὸ ἁλὴς, seu ἀλέες, *quia ingens judicum numerus*, vel παρὰ τὸν ἥλιον, *quia tribunal illud erat in subdiali loco*. At mihi videtur esse ab Orientali, & pervagato nomine, hoc est אלה *eloah*, seu *eloim Deus*, & *Judices*, *Magistratus*.

EXERCITATIO XVI.

CAPUT I.

FOns, vonte, divona, fluo, *βλύω*, *νάω*, *βύνη*, Oceanus, *ὠγὴν*, tullius, *ἀμάρα*, favissa, *ὀπὴ*, *σωλὴν*, *ὄρυγμα*, *τάφρος*, *βύθος*, *χύαρ*, cataracta, *σκάπτω*, *σκινδοὶ*, *ᾅδης*, spelunca, *σπέος*, corrugus, *κρουνός*, Acheron, Achelous, lavo, mare, pontus, mergo, *ἅλς*, *θάλασσα*, *οὖρος*, *ἀκτὴ*, *βαβὺν ab Oriente ad unum omnes fruticant.*

CUm superiori Exercitatione Montium, Urbium, & Locorum etyma expiscari conati simus, jam tempus postulat, ut Fontium, & Fluminum veriloquia investigantes fidem solvamus. Hac in re periculum facturis, nisi Orientem unicum fontem adeamus, res haud prospere procedet. In præsenti autem id pro viribus præstare adnitar; atque missis iis etymis, quæ Cl. Bochartus dextera usus fortuna enucleavit, ita *σὺν θεῷ* rem auspicari commodum erit; scilicet ut antea nominum, quæ nuncupantur *appellativa*; & verborum, quæ ad fluvios spectant, postea illorum, quæ *propria* dicuntur, originem investigare adgrediar. Primo autem præsto est vocabulum *fons*, qui venit ab Orientali עין *fain* idem, mutato spiritu in *F*, uti fieri sollemne est; ex eodem עין *vain* originem ducit Germanico-Belgicum *vonte*, vel *vunte*, quod juxta Vossium in V. *delubrum* est *fons*. *Divona est Dei fons, seu divinus*. Hinc Ausonius:

Divona Celtarum lingua fons addite Divis.

Et hodieque apud Cambros Diu Deum *significat*, & Vonan fontem; teste Bocharto tom. II. in Geogr. Sac. col. 065. l. I. c. XLXX. Sane illud *vona* ab eadem עין *vain fons* venit, licet id Bochartus cetera acutissimus non viderit. *Fluo* vero, & gr. *βλύω scaturio* a נבל, seu נפל, *N* de more abjecto, *cecidit*, *ruit*. Græcum *νάω fluo* est a נהר *fluxit*, unde & *nahar fluvius*. *Nar*, gr. *Νάρος* fluvius Italiæ, unde *Narnia* Urbs Umbriæ dicta eo quod ad Narem subterlabentem sita. Inde quoque originem ducit græcum *Νάρων* item *fluvius*. Apud Plinium *Naro* l. III. c. 22. ubi ait: *a Narone amne*. Manarunt ab eodem נהר *fluvius*. *Hinc, seu ex* נחל *torrens* dictus *Nus rivus*, qui fluit in Cilicia apud Oppidum Cescum: Plin. l. XXXI. c. 2. Necnon ex eadem voce manavit *Nelo* item fluvius apud modo citatum auctorem l. V. c. XX. ubi ait: *Amnes Florius, Nelo, Celtici cognomine Neriæ &c.*

Βύνη dicitur significare *mare*; venire videtur ab Arabico בחר *bahar mare* (*R* in *N* versa) uti hanc vocem denotare docet Bocarthus Geogr. Sacr. c. 543. *Gigeum stagnum* dictum ab אגם *agam stagnum* abscissa principe littera

tera, atque geminata *G*. *Oceanum*, atque ὠγὴν dictum ab חוג *circulus*, *gyrus* videtur potius putasse Vossius: In eamdem sententiam descendit Bochartus Geogr. Sacr. l. I. col. 678. eo potissimum quod ista vox in Scripturis est Cosmographica. At mihi rectius *Oceanus*, atque ὠγὴν dictus videtur ab אגם *agam*, seu *ogam stagnum*, dumtaxat *M* in *N* versa. Sane Homerus Il. V. usurpat λίμνην *stagnum* pro *mari*: Od. 3. v. 1. Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην, nimirum: *Sol autem ortus fuit linquens pulcrum lacum*, *stagnum*. Ubi λίμνη est *mare*, seu *Oceanus*, unde vulgo dicitur oriri Sol, sicuti contra in mare mergi. Hinc Maro II. Æn. ait: *Ruit Oceano nox*, ita ut quod Homerus λίμνη *stagnum*, *lacum*, Virgilius heic *Oceanum* adhibuerit.

Tullius tubus, *fistula*, *aquaductus*, *vel fontis*, *saliens*, *silanus*, *rivus a* tulo, *seu* tullo *pro* tolo, *vel* tollo, *unde* tetuli, *&* tuli. Nempe quia in altum aquam attollat, unde saliens vocatur. Ennius apud Festum. Ita Facciolatus. Oppido quam opportune venit ab Hebræo תעלה *teala aquæductus*, sicuti exponitur ex עלה *ascendit*. LXX apud Ezech. c. XXXI. v. 4. vertere συστήματα, Vulgata *rivos*, quæ Isaiæ VII. 3. reddidit *aquæductum*. Ut autem rem paucis expediam, si origo vocis Hebraicæ, & significatio perpenditur, omnino quis convenire utrumque vocabulum reperiet. Ἀμάρα *aquæ ductus*, *meatus*, *fossa* est ab Orientali המר *amar*, unde מהמורות *mamorot scrobes*, *foveæ*, sed id etymon occupatum reperi. *Favissa* exponitur duplici modo nimirum pro *cisterna templi*, cujus usus ad aquam, atque etiam pro *cellis cisternis similibus*, ubi reponi erant solita ea, quæ in templo vetustate erant facta inutilia; uti Festus adstruit. Id docet Varro apud Gellium l. II. c. X. qua de re adi Vossium. Porro *favissa* exstat ab פחת *favat fovea*, *fossa*, ת in *S* versa. Ὀπὴ *foramen* fit ab חפר *apar fodit*, *effodit*. Σωλὴν *canalis* per metathesin ortum ex צנור *sinor* idem. Ὀρύσσω, ὀρύττω *fodio*, & ὄρυγμα *fossa* venit a חרוץ *arutz fossa*, & *aratz excidit*, *concidit*. Τάφρος *fossa*, ταφρεύω *fodio* contra omne jus ducitur a θάπτω *sepelio*; longe enim discrepant & significatione, & litteris. Adde quod *R* non est adscititium, sed radicale. Porro ex תחפר *taaphar*, seu חפר *fodit* natum, addito ת, sicuti ex אפר evasit τέφρα.

Βυθὸς *fundum*, *ima pars*, *gurges* exstat ab פחת *paath fossa*, *P* in *B* versa. Κύαρ apud Hesychium exponitur *foramen acus*, & *foramen manubrii in mola trusatili* videtur descendere ex חור *cur*, seu *cor foramen*. *Cataracta* καταῤῥάκτης *locus præruptus* & *præceps in flumine* fit ex κατὰ, & ῥάσσω, sive ἀράσσω *frango*, *allido*. Sane ῥάσσω, seu ἀράσσω fluxit ex רצץ *rasas quassavit*, *contrivit*, *fregit*: Σκάλλω *fodio* ex חלל *calel fodit*, *effodit*, addito *S* ab initio, id quod fieri assolet. Σκινθοὶ quid κυρίως, sint incompertum. Apud Theophrastum hist. pl. l. IV. c. 7. σκινθοὶ, καὶ κολυμβηταὶ exponuntur a Gaza *homines nantes*, *sesequе submergentes*. Plinius vero l. XIII. c. 25. reddidit *naufragos*, & *urinantes*: ubi ait: *Glandem etiam quasdam ferre in alto: naufragis hæc deprehensa*, *urinantibusque*. Porro σκινθοὶ ἀμίσως dicti Orientali sermone, nimirum ex שחה *saca natavit*, unde *socet natator*, *N* dumtaxat infer-

inserta . Hinc Gaza videtur palmam præripere Plinio , eo quod mordicus *κατὰ λέξιν* vertisse græcas voces deprehendatur . Αἴδης , seu *ᾅδης orcus* , *inferi* , *mors* sine dubio venit ab איד *ed* , vel (si secundum consonas legere malimus) *aid interitus* , *calamitas* , *exitium* . Apposite אבדון est *perditio*, & *perditionis locus* ; & ipse *infernus* . *Spelunca* , *σπήλαιον spelæum* fortasse deductum ex זבול *sebul habitaculum* . Ceterum tum *spelunca* , tum *σπήλαιον* est ab *σπέος* . Id vero factum a ספן *sapan* , seu צפן *zapan latuit* , & *latibulum* . *Corrugus* quid , & unde sit, docet Plinius l. XXXIII. c. 4. *Flumina jugis montium duxere : corrugos vocant , a corrivatione credo* . Mihi arridet deducere a חרוץ *caruz fossa*.

Κρουνὸς exponitur *scatebra saliens* , *fons aquæ salientis* . Facile oritur ab קור *cur* , quod in *hiphil* est *eructare* , *manare* , unde מקור *macor scaturigo* , *fons* . *Acheron* . Hoc nomine varii fluvii donati fuere : Hunc *esse ab Hebr.* אכר , quod est *turbare* , *ab aquis scilicet turbidis* credit Mazochius apud Vossium in suis additamentis . Verum simplicius dictum reor ab חקיר *echir* , seu *achir manare* , *ructare* , *scaturire* de fontibus , unde מקור *fons* , *profluvium* . Necnon *Achelous* , qua nomenclatura gaudent diversa quoque flumina , dictus ab ipso חקיר *achir* , *R* in *L* versa . Id adeo verum , ut veteres *aquam* omnem *Acheloum* appellaverint , unde etiam *aqua* ipsa forte dicta . *Lavo* , & Gr. *λούω* frustra apud Grammaticos quæres , unde originem jactet . At facili negotio derivantur ab Hebræo רוה *rava irrigavit*, *R* in *L* de more conversa . *Mare* diversimode ducitur a Grammaticis , qui numquam tamen Eruditis fecerunt satis . At citra dubitationem venit a מרוה *marve irrigans ubertim* . Sane universa terra veluti fasciis involvitur , atque perfunditur , irrigaturque a *Mari* . *Pontus* Gr. *πόντος* diversimode derivatur ; qua de re adi Vossium : hic cum falsas etymologias illas adverterit , fassus est , *eam vocem ab Oriente petitam* . Id verissimum . Puto derivatum ex Chaldæo פתא *peta latitudo*, *N* inserto, quod oritur ex more Chaldaico . *Mergo* missis Grammaticorum pseudetymis , reor factum ex משקע *mesge* ex שקע *mergi* , *submergi*, *S* in *R* versa , quæ litterarum commutatio facillima , atque usitatissima . Ἅλς *mare* venit ab הזיל *isil* per metathesin ex נזל *fluxit*, unde נזלים *fluenta* . Sane apud Homerum sæpe hocce nomine nempe *τῷ fluenti* mare donatur . Necnon ex ipso נזל , *N* detracto more Defectivorum *Pe-Nun* videtur factum *θάλασσα* item *mare* . *Οὐρὸς alveus* , *fossa ἀρύσεως* fluxit ab Hebraico חרוץ *aruz* idem [illegible]

Ἀκτὴ apud Græcos notat cum *littus* , seu *oram maritimam* , tum *fructus* , seu *fruges* . Quod spectat ad priorem significationem haud inconcinne derivari potest ab Hebraico חגדה *agada* , unde גדות *ripæ*, quæ licet sint fluminis , tamen mari accommodatæ sunt ; mutatis vero *G* in *C*, & *D* in *T*. Quod vero attinet ad alteram vocis designationem forte manavit ab חחטה *acita triticum* . Id quod haud mihi videtur dignum , ut falsitatis nomine accusetur . *Βεβὼν* secundum Hesychium *torrens* , *χείμαῤῥος* venit vel ab אובל *fluvius* geminata *B* , vel a נבע *naba scaturivit* , *eructavit*, *N* exciso, & *B* geminata . *Sagis* unum ex ostiis , seu portus Padi, dictus a סגר *segar clausit* , *inclusit* , unde סגר *sugar claustrum* . CA-

CAPUT II.

ABorus, Ænus, Œnus, Æant, Anien, Anio, Ana, Aous, Æus, Æminius, Ægos, Æsis, Æsius, Asara, Isara, Æsarus, Athys, Asopus, Æsapus *ab Hebræis ducuntur*. Aber *quid, & unde*. *Resistitur Bocharto*. Aniger, Alazon, Alba, Albis, Albunea, Alabus Ἄβολος: *Hujus germana origo contra Bochartum producitur*. Abana, Aciris, Acis. *Frustra est Bochartus*. Acheron, χαρωνῶν, Alsa, amnis, Amnon, Anas *perperam derivatur ab eodem Auctore*. Anassum, Anatis, Andanis, Anemo, Areva, Areus, Arius, Area, ἀρδω, Arar, Arnus, Arethusa, Arosapes, Asana, Asines, Astron, Astura, Auser, Axius, Axon, Astapus, Astusapes, Astabores *Nili denominationes*. *Notatur Bochartus, & Calmetus*. Ægyptus, Bilis, Belus, Jebba, Bombos, Bormia, Boagrius, Borru, Borysthenes, Burrhina *ab Orientali solo orta*.

HUc usque de *appellativis*; modo de *propriis* ἐτυμολογίζειν præstat. Ut recte res nobis cedat, elementario ordine, quoad ejus fieri potest, incedamus. Itaque ab Orientali עין *ain*, seu *en* factum *Ænus*, seu *Œnus* Germaniæ fluvius. Interea Plinius l. VI. c. 29. ait: *A sinu Ælanitico alter sinus, quem Arabes Æant vocant*. Sane illud *Æant* Orientale nomen audit, atque est ipsissimum עין *ain*, seu *en fons*. Præterea ab eadem voce עין factum *Anien*, seu *Anio*, item *Anas*, seu *Ana* flumen Hispaniæ Tharraconensis; unde & *Aous fluvius* quoque, de quo Plin. l. III. c. 23. ait: *Flumen Aous, a quibusdam Æas* (gr. Αἴας) *nominatum*. *Aborus*, de quo Stephanus de Urbibus, derivatur ab חבור *abor cisterna, aquarum collectio*. *Æminius* etiam fluvius dictus ab המעין *emaian fons*; Plin. l. V. c. 22. *Ab Minio . . . . . abest Æminius*. Αἰγὸς ποταμοὶ *Ægos flumen* dictum ab חגיר *igir fluxit, defluxit*. *Æsis* Αἶσις fluvius Piceni dictus ab הזיל *isil fluxit*, & נזל *flumen*; unde & *Asara*, atque *Isara* dicti, qui Amnes quoque sunt. Hinc & *Æsius*, de quo idem l. V. c. 32. Amplius ab eodem הזיל *isil* factum *Æsar*, seu *Æsarus*; atque paululum mutatis vocalibus, & consonantibus inde quoque emersit *Athys* pariter flumen. *Asopus* Ἄσωπος, atque *Æsapus*, sive *Æsepus* Αἴσηπος ambo flumina ita nuncupata Hebraico vocabulo הציף *ezip*, seu *ezip fluxit, supernatavit*.

Aber unde Havre *apud nos vernacula vox, est ostium fluminis, & amnium confluentes apud Britannos eadem voce appellantur*, ait Bochartus Geogr. Sacr. c. 681. nam Giraldus Cambrensis l. II. c. 1. ait: *Aber lingua Britannica dicitur locus omnis ubi fluvius in fluvium cadit; seu sicut alibi docet: locus omnis ubi aqua in aquam cadit*. Ideo laudatus Bochartus duxit ab חבר *eber consociatio*, quia ibi aquis junctis, seu mari fluvii, seu duo fluvii consocientur.

tur. Verum rectius puto dictum ab עבר *eber vadum*, *transitus*, & *latus* ex עבר *transiit*, *transgressus est*. Unde *Vair transitus*, & *Durnovaria* hoc est *fluminis transitus* oppidum Anglicum ad fluminis litus: *Isauro varia* id est *Isauræ transitus*. Adi ipsum Bochart. Geogr. Sacr. c. 1214. Cui adde barbaricum vocabulum *varo* quod sanius exponitur *trajicio*, *transgredior*, unde *fluminis varatio* hoc est *transitus*. *Aniger* fluvius Peloponnesi dictus ab הנגר *anigar fluxit*, *defluxit*. *Alazon*, de quo ita Plinius L. VI. c. X. *mox Iberum, discreta ab iis amne Alazone in Cyrum e Caucasiis montibus defluente* plane dictus ab הזיל *ezil* (per metathesin) *fluxit*, *defluxit*, unde נזל *fluvius*. *Alba*; Plin. l. III. c. 3. ait *flumen Alba*, dictus ab אובל *ubal fluvius* per metathesin; Inde quoque dictus *Albis* item fluvius, de quo Plin. l. IV. c. 30. *Amnes clari in Oceanum defluunt. Guttalus, Visstillus, sive Vistula, Albis &c.* Necnon indidem quoque dicti fluvii *Albunea*. *Albula*, non vero ab *albo colore* aquæ, uti fabulantur. *Alabus* amnis proximus Hyblæ appellatus ita videtur Bocharto Geogr. Sacr. l. I. c. 538. ab הלאוה *alava*, seu *dulcedine* voce Arabica. Verum pace sua (ut contendere durum est!) aliunde petenda ejus origo. Etenim cum iste fluvius non solum nuncupatus *Alabus*, Silio *Alabis*, Hesychio Ἀλαβὼν, Diodoro, & Stephano Ἀλάβων, verum etiam Ἄβολος Plutarcho, ut ipse Bochartus l. I. omnino venit ab Hebraico אובל *ubal*, & rejecto ו, *abal fluvius*. Ab eodem אבל, tantum *L* in *N* versa factum *Abana flumen Damasci* teste Bocharto Geogr. Sacr. l. II. c. 6. c. 79.

Aciris de quo Plin. l. III. c. XI. omnino ita nuncupatus ab הקיר *ecir manavit*, *fluere fecit*, unde מקור *fons*, *profluvium*. *Acis* ἄκις Siciliæ fluvius frustra a Bocharto Geogr. S. l. I. c. 28. c. 538. ducitur ex Syro אחיש *achis festinare*, *citum esse*, ut חוש, & החיש Hebræis ab veriloquio hebræo הקיר *ecir*, quod proprium fluviorum est. *Acheron* fluvius sed multiplex dictus quoque videtur ab חקיר *echir manavit*, *fluere fecit*, unde מקור ut supra dictum, *fons*, *fluxus*; χαρώνια vero, quæ apud Laertium in Zenone, & Geographos sunt *barathra Plutonia*, *fœdos odores exhalantia* dicta ab Hebræo חריונים *chirionim excrementa columbarum*, & מחרות *latrina*, & חור *caverna*, *podex*, & *excrementum*. *Alsa*, de quo Pl. l. III. c. 18. mentionem facit, factum κατὰ μετάθεσιν ab הזיל *esil fluxit*, unde נזל *flumen*. *Amnis*, & *Amnon*, cujus meminit Plin. l. VI. c. 28., ubi ait: *Flumina Thamar*, *Amnon*, dicta ab המעין *amajan fons*.

Anas est ab עין *fons*; Hinc perperam Bochart. Geogr. S. l. I. c. 35. c. 627. ductum credit vel ab ענא, quod Syris est *ovis propter ovium frequentia pascua*, vel ab punico חנאס *hanas*, quæ vox ex Arabica lingua significat *se subducere*, *se occultare*; quia in terram ita se condit, ut ex ea rursus emergat. Quin imo advocat Plinium, qui l. III. c. 1. ita loquitur: *Ortus hic Laminitano agris citerioris Hispaniæ, & modo se in stagna fundens, modo in angustias resorbens, aut in totum cuniculis condens, & sæpius nasci gaudens in Atlanticum Oceanum effunditur*. Verum hæc omnia nihil patrocinantur suæ causæ. Etenim primo uti patet, origo nostra petita est ex ipsis rei visceribus seu

ſeu veriloquii ; nam unuſquiſque norit longe præſtare etyma , quæ ex ipſa re petuntur, iis , quæ ab aliquó eventu , aut aliis accidentibus derivantur . Secundo Plinius dum illius fluminis naturam depingit, ipſi minime favit ; ἁπλῶς enim Auctor fluvium deſcribit , neque aſſerit , inde illi nomen partum, *quod ſe condit ;* ſicuti revera accidit Nilo , quem , eo quod quibuſdam in locis ſui itineris ſe condit, ab illis Gentibus per quas tranſit, *Aſtapum* cognominatum, & *Aſtuſapen* idem Plinius narrat . Heic vero amplius duo aduotantur velim ; primum , *Aſtapus*, atque *Aſtuſapes* nomen Nilo impoſitum ab accidente, alterum , originem *Nili* trahi ab ipſa re , ſcilicet a נחל *torrente* . *Anaſſum* , de quo meminit Plinius l. III. c. 18. *Anatis* , cujus Idem quoque meminit l. V. c. 1. *Andanis* , de quo idem Plinius l. VI. c. 23. parumper litteris mutatis facta ſunt ab Hebraico הנזל *anazal fluxit* , unde הנזל *anozel fluentum* . *Anemo* fluvius , de quo Plinius l. III. c. XV. dictus per metatheſin a מעין *maian fons* .

Area Αʹρεια fons Thebanus . Vide Stephanum . Dictus ab הרוה *irrigavit* . *Areva* flumen apud Plinium l. III. c. 3. *Areus* apud eumdem l. V. c. ultimo , *Arius* apud eumdem l. VI. c. 23. omnino ſunt ab הרוה *ireva irrigavit* , unde ה in *T* , ſeu δ mutato factum græcum ἄρδω , quod idem eſt , *Arar* , *Arnus* vel ab נהר *flumen* dicti , vel ab הרוה *irrigavit* ; Ab eodem הרות *irvat* , ſeu *arvat* , & הזיל ex נזל *nozel fluvius* , quaſi *fluvius irrigans* dicta eſt *Arethuſa fons multiplex* . *Aroſapes* apud Plinium l. VI. c. 23. fit ab יאר *ieor* , ſeu אר *or fluvius* , *rivus* , & צוף *ſup effluxit* , *ſupernatavit* . *Aſana* , *Aſines* fluvii apud Plinium quorum primus l. V. c. 1. alter l. III. cap. 8. *Aſtron* , *Aſtura* flumina apud Plinium unum l. V. c. 29. alterum l. III. c. V. ducta ab הזיל *iſſil fluxit* ; unde & *Auſer* apud eumdem l. I. Inde etiam venit *Axius* , & *Axon* apud toties citatum Auctorem , quorum unum l. IV. c. 10. ſecundum l. V. c. 27.

At ultra progredi piaculum puto , niſi prius quaſdam nomenclaturas Nili , atque ejus origines inveſtigaverimus ; nimirum cur *Aſtapus* , *Aſtabores* , *Aſtuſapes* nuncupatus . Bochartus Geogr. S. l. II. c. 23. c. 125. ita ſe habet : *Philoſophus hiſtor. Animal. l. 8. cap. 12. eoſdem* (nimirum Nubas Troglodyticos ad Avalitem ſinum) *habitare tradit circa paludes , ex quibus oritur Nilus* . *Verba ſunt :* Μεταβάλλουσι γὰρ (αἱ γέρανοι) ἐκ τῶν Σκυθικῶν εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου , ὅθεν ὁ Νεῖλος ῥεῖ , ἐστι δὲ ὁ τόπος οὗτος , περὶ ὃν οἱ Πυγμαῖοι κατοικοῦσιν . Tranſeunt enim (*grues*) e Scythicis campis ad paludes, quæ ſunt ſupra Ægyptum , unde profluit Nilus : eſt autem locus ille circa quem Pygmæi degunt . *Nili nomine Aſtaboram intellige , quem plerique Veteres Nili ramum eſſe crediderunt* . *Mela l. I. cap. 9. ubi de Nilo :* In Æthiopiam diffunditur , alteraque ex parte Aſtaboras, altera Aſtapus dictus eſt . *Et Plin. l. V. c. 9.* Aſtaboras lævo alveo dictus eſt , hoc eſt ramus aquæ venientis e tenebris . *Et Solinus cap. 32.* Dextero alveo Aſtuſapes , lævo Aſtabores nominantur . Hactenus Auctor ; ſed unde ita dictus , haud præſtitit . Attamen ut , quoad ejus fieri poteſt, rem acu tangamus , preſſius penſitemus verba Plinii , qui l. V. c. 9. ita habet , rationem quoque hujuſmodi nuncupationis

adducentis: *Conditque* (nempe Nilus) *se aliquot dierum itinere. Mox* . . . *erumpit, & hominum cœtus veluti circumspicit iisdem animalium argumentis: iterum arenis receptus conditur rursus* . . . . *atque ubi senserit hominem prosilit fonte (ut verisimile est) illo quem Nigrin vocavere. Inde Africam ab Æthiopia dispescens, etiamsi non protinus populis, feris tamen & belluis frequens, silvarumque opifex, medios Æthiopas secat, cognominatus Astapus, quod illarum gentium lingua significat aquam e tenebris profluentem.* Hinc eximitur omnis quoque scrupulus Calmeto dubitanti in l. Josue cap. XIII. *num aliqua fides sit præstanda Theophylacto Simocattæ adstruenti Incolas Meroas appellare Nilum Astapum, quod vernaculo eorum sermone sonat aquam ex obscuritate ortam.* Etenim idem, uti vidimus, tradit Plinius, quin imo nullis ambagibus exprimit. Sed opus est, ut *Astapi* vocis originem extricantes, fidem liberemus. Procul dubio vox Orientalis est, uti ex Theophylacto, & Plinio didicimus. Sane *Astapus* venit ab יצפן *istipan* seu הצפן *abscondit, se delituit*, unde צפן *stapon reconditum, res condita, thesaurus;* quod quidem verissimum quis comperiet, si verba Plinii, & Theopylacti attentius perpenderit. Jam vero pergit Plinius loco allato: *Insulas innumeras spargit* . . . . *dierum quinque cursu non breviore transvolet: circa clarissimam earum Meroen, Astabores lævo alveo dictus, hoc est ramus aquæ venientis e tenebris: dextro vero Astusapes, quod latentis significationem adjicit.* Itaque *Astabores* dictus ab אציל *astil latus*, & בור *cisterna aquarum*. *Astusapes* vero ita nuncupatus ab אציל *astil ala, latus*, & צפן *zapan delituit, latuit*, seu ספן *sapan*, quod tantumdem est, & maxime quadrat iis, quæ Plinius de illo edisserit, nempe ita dictus dextero alveo *Astusapes*, quod *latentis* significationem adjicit; nisi potius ab uno הצפן *latuit, delituit*, צ geminata, atque altera in *S* versa deducere velimus. Heic non possum, quin addam Hesychium docere apud Calmetum in lib. Jos. cap. XIII., ut paulo ante attulimus, *Ægyptum* valere, perinde ac *nigrum, obscurum*. Ad rem veriloquium expiscari mihi blandior ex Orientali, seu Hebræo הגיף *egip*, quod *claudere, operire* vulgo exponunt, quod plane quadrat Ægypto. *Bilis* flumen juxta Plinium l. VI. c. 1. & *Belus* secundum eumdem l. V. c. 19. est rivus, ait enim: *Jebba rivus Pagida, sive Belus:* Sine dubio originem ducunt ab אובל *ubal fluvius, aquarum processus*, principe syllaba truncata, ab eodem אובל, seu יובל *jubal* factum quoque ipsum *Jebba*; de quo ipse Auctor loco modo allato. *Bombos* fluvius Ciliciæ teste Plinio l. V. c. 27. dictus videtur a בור *cisterna aquarum*, geminata priore syllaba. Necnon ab eodem בור *bor cisterna, fossa*, & מים *maim*, seu מי *me aquæ* coaluit vox *Bormia* fluvius, & *Bormiæ* aquæ. *Bougrius* fluvius, de quo Plinius l. IV. c. 7. descendit ex voce באר *beer puteus*, seu בור *bor cisterna aquarum*, & הגיר *igir* ex נגר *nigar fluxit*. Ab eodem בור *bor* dictus est *Borru* item fluvius, de quo loquitur Plinius l. VI. c. 23. Adde quod ex eodem בור *bor*, & הזיל *izil fluxit*, seu *nazal* factum *Borysthenes* flumen, & lacus. Adi Plinium l. IV. c. XII. Burrhina fons in Insula Co juxta Eustathium descendit vel ab ipso בור *bor*, seu *bur* (ו enim utrumque valet) vel a באר *beer puteus*.

CA-

C A P U T III.

CEron, Charien, Charybdis, Abydus, Choaspes, Cyrus, Cyrnaba, Ceretus, Crathis, Cryon, Crynis, Danubius, Erginus, Erasinus, Eryannos, Erymantus, Erranoboa, Etheleum, Eudon, Evenus, Eurotas, Fucinus, Gagis, Gallus, Galesus, Glanis, Gelon, Gela, Gerrhus, Granias, Gigarto, Gir, Gerus, Gera, Halesus, Halis, Hylas, Hieras, Hirminium; *hujus germana origo rejecto Bocharto proponitur.* Horisius, Hypasis, Hypsa, Hytamis, Icarus, Ilissus, Inacus, Iris, Ismenus, Ister, Isis, Isburo; Itargus, Ligeris, Lagous, Liris, Lixos, Luxa, Lusi, Lar, Maceſtos, Macra, Mæander, Mæon, Magæa, Magoras, Manain, Mandrum, Margis, Margo, Mazerus, Masca, Menoba, Menotharus, Marea, Martha, Metaurum, Messeis, Minius, Mœnus, Morgus, Morus, Mosa, Mossinus, Musis *ab Orientalibus plagis profecta.*

CEron *fons* de quo ita Plinius l. XXXI. c. 1. *Eudicus in Hestiacotide fontes duos tradit esse, Ceronem &c.* & *Charien*, de quo citatus Auctor l. VI. c. IV. ambo sic nuncupati ab hebraico קור *cur*, unde חקיר *ecir eructare, manare*, & מקור *fons.* *Charybdis* non venit secundum Bochartum Geogr. Sac. c. 523. a חור *chor foramen*, & אבדן *obdan perditio*, quasi *foramen perditionis*, sed a קרה *obvenit, accidit*, & קרה *occursus, casus, accidens* & קרת *civitas*, & אבדן *perditio*, ita ut significet *locum perditionis*, seu ubi *accidit perditio*. Atque inde quoque *Abydum* dictam esse reor, nimirum quasi *locum perditionis*, qua de causa ortum illud adagium *ne temere Abydum*.

Cios: Plin. l. V. cap. 32. *Amnes Hylas, & Cios cum oppido ejusdem nominis.* Fluxit ab קור *effluxit, manavit.* *Choaspes* item fluvius, cujus meminit l. VI. c. XXVII. conflatum ex קור *cur*, seu *cor fluxit, manavit*, & צוף *sup fluens fuit.* *Cyrus flumen*, de quo sæpicule Plinius l. VI. sed potissimum ejusdem libri capite XIII. venit a קור *cur*, seu *cyr*; idem etenim heic *παρέργως* adnotandum nempe ו Hebræorum medium esse inter *O*, & *U*, ideoque multoties respondere *υ* Græcorum. Ab ipso קור, & נבע *nobe scaturiens, eructans*, quasi *fons* (hoc enim valet קור, seu מקור *fons, profluvium*) *scaturiens*, dictus *Cyrnaba* fluvius. Videsis Plinium l. VI. c. XVII. *Coretus* vel ita dictus a קור seu מקור *fluvius*, vel חרוץ *tarus fossa*. Plinius l. IV. c. 12. ita habet: *A tergo lacus Buges, fossa emissus in mare. Ipse Buges a Coreto Meotis lacus sinu &c.* Unde fortasse *Crathis* fluvius Africæ, de quo Plinius l. XXXVII. c. 2. ait: *Mnesias Africæ locum Sicyonem appellatum, & Crathin amnem in Oceanum effluentem*; & fluvius Magnæ

 Græ-

Græciæ, de quo idem Auctor l. III. c. XI. nuncupatus est. *Cryon* amnis, de quo ipse Plinius l. V. c. 29. *Hyllum*, & *Cryon*, & *ipsos Phrygiæ*, *Misiæ*, *Lydiæ amnibus repletos*, unde profectus nisi ab eodem קור *cur*, seu מקור *profluvium*, *amnis*? Inde quoque factum *Crynis flumen*; teste Plinio l. V. c. ultimo.

Danubius sat fama nobile Germaniæ flumen dictus ab hebræo תנבע *tanaba* ex נבע *naba fluxit*, *eructavit*, *scaturivit*, *T* in *D* versa. *Erginus*, de quo ita Plinius l. IV. c. XI. *At in ora amnis Erginus*, ductus est ab הגיר *igir* per metathesin, ex *nigar fluxit*, quod verbum proprium fluviorum est. *Erasinus* fluvius, de quo Plinius l. II. cap. CIII. ita nuncupatus est ab יאר *ieor rivus*, seu *or*, & הזיל *isil* ex נזל *nasal fluxit*, & *fluens*, quasi *rivus fluens*. *Eryamnos* flumen, de quo Plinius l. V. c. XXX. conflatum ex יאר *ieor*, seu *or rivus*, & הנהר *annaar fluens*. *Erymanthus* fluvius; Plinius l. IV. c. 6. *Erymanthus e monte ejusdem nominis in Alpheum defluens*: Dictus est ab יאר *ieor rivus*, seu הרוה *irrigans*, & מעין *maian fons*. *Erranoboa* amnis, de quo Plinius l. VI. c. 18. agit, fit ab יאר *ieor*, seu *or rivus*, & נבע *nobeah eructans*, *scaturiens*; ita Hebræis Proverb. XVIII. v. 4. נבע נחל *torrens eructans*. *Etheleum* amnis, de quo Plin. l. V. c. ultimo, veni[t] ab הזיל *izil*, seu *etil* ex נזל *nazal fluxit*, & *fluvius*, Ex eodem הזיל factum *Eudon* item fluvius. Adi Plinium l. V. cap. 29. *Evenus* amnis (Plinius l. IV. cap. 2.) compactum ex עין *ain*, *vain*, seu *en fons*. *Eurotas* ab הרות *irvat* ex רוה *rava irrigavit*. *Fucinus* lacus dictus ab אפיק *afic torrens*, *alveus*.

Gagis fluvius, de quo Plinius l. XXXVI. c. 19. vel a גר *ger alveus*, *fluvius*, vel a גל *scaturigo*, geminata principe syllaba. *Gallus* de quo idem l. XXXI. c. 2. *Et in Phrygiæ Gallo flumine*; descendit ab Orientali גל *gal fluctus*, nempe *maris scaturigo* a גלל *galal volvere*, *devolvere*. Ne cui mirum videatur hunc fluvium quasi *scaturiginem* dictum, afferam in medium Plinium, qui l. II. cap. CIII. asserit quemdam fluvium in Casinate appellari *Scatebra*; verba illius ipsa sunt: *In Casinate fluvius appellatur Scatebra*. Id monui, quia sæpe fluvios ita nuncupatos offenderimus. Ex eodem גל *gal*, & חזיל *isil fluxit* composita vox *Galesus* item *fluvius*. Vide Virgilium l. IV. Georg. v. 126. Ex גל *gal* factum est *Glanis* quoque flumen, de quo Plinius l. III. c. V. Inde *Gelon* etiam dictus fons quidam. Adi Plinium l. XXXVII. c. 2. *Gela* inde quoque venit licet Geogr. S. c. 551. ipse Bochart. minus caute deducit a בלע bela *id est verticis*, seu *verticosus*; *nam Arabice* בלע bela *est aqua vortex*, *quo naves absorbentur*, *a verbo notissimo* בלע *bala*, *quod non modo apud Arabes*, *sed apud Syros*, *& Hebræos* absorbere *est*. Verum cum pertumatio τῦ *B* in *G* nimis dura sit: addit: *Gelæ Urbis conditores Cretenses*, *& Rhodii*, *quorum dialectus erat Dorica*, *aut Æolica B*, *& G suo more permutatis pro* Bela Gelam *dixere*. *Tale pro* βάλανος γάλανος, *unde* glans, γλέφαρον *pro* βλέφαρον, πρεσγὺς *pro* πρεσβὺς &c. At hæc falsa sunt ut forte alibi ostendemus. At idem Bochartus paulo post pergit: *Alius Gelam deducet ab Hebræo verbo* גלל (galal) volvere volutare, unde גל (gal) fluctus, *tamquam a volutatione*. *Gerrhus* quem meminit Plinius l. IV. c. 12. di-

dictus a גר *ger*, quod exponitur *alveus*, *fluxus* ex נגר *nigar fluxit*; Unde & *Granius* descendit, de quo Plinius l. VI. c. 23. Ex eodem נגר, evanescente *N* de more, atque geminata voce, ortum & *Gigarto* fons, de quo Plinius: Denique ex ipso גר ex נגר *fluxit* venit Gir flumen in Africa, *Gerus* Albaniæ item fluvius, & *Gera* etiam *fluvius*. *Halys*, & *Hylas*, de quo Plin. l. V. c. ult. descendunt a נחל *nahal torrens*, *N* deperdito. *Hieras* flumen, quod Bithyniam, & Galatiam disterminat secundum Plinium l. V. cap. ult. & *Hieros ex Ida* apud eumdem l. V. cap. 30. dicta ab Orientali יאר *ieor rivus*. *Herminium*, de quo Plinius l. III. cap. 8. ait: *Siciliæ flumen Hirminium*, unde dictum, nobis in præsenti est investigandum. De eo ita Bochart. Geogr. Sacr. col. 547. Motychano flumini *succedit* Hirminium, *de quo Plinius. Forte legendum* Hyrminium, *ut sit flumen* ערמין urmin, *vel* ערמן urman aggerum, *vel cujus aquæ oppositis aggeribus coercentur*. *Eodem refero, quod Ptolomæus* Hormanum *amnem describit in Arabia Felici*. *Radix* Haram ערם *est* aggerere, coacervare. *Inde Exod. XV. 8. de mari rubro* נערמו מים coacervatæ sunt aquæ *tamquam objectis terræ molibus*: Hæc ille. Verum *Hirminium* factum ex יאר *ieor*, seu rejectis vocalibus *ir*, quod exponitur *rivus*, & מעין *maian fons* quasi *rivus fontis*; seu *rivus fons*, neque hic loquendi modus apud Hebræos est insolens; etenim Jes. XXXIII. 21. נהרים יארים *fluvii rivi*. *Horisius*, cujus meminit Plinius l. V. cap. ultimo, dictus ab יאר, seu אר *or rivus*, & הזיל *isil* ex נזל *nasal fluxit*. *Hypasis* fluvius sæpe apud Plinium, & *Hypsa* apud eumdem l. III. c. VIII. per metathesin vestiunt ab הציף *esip* ex צוף *fluxit*, quod verbum proprium fluviorum est. Hinc cum hoc sit veriloquium, perperam Bochart. Geogr. Sac. c. 154. dictum putat quasi חפצא ut hebr. חפץ *delicias* sonat; scilicet *amnem deliciarum*. *Hytanis* de quo Plinius l. VI. c. 23. dictus ab הזיל *izil* ex נזל *fluxit*.

Iearus fluvius est ab הקיר *ecir eructavit*, unde מקור *profluvium*, *fons*. Vide Plinium l. VI. c. 17. *Ilissus*, cujus meminit idem l. IV. c. VII. ductus est ab הזיל *isil* per metathesin ex נזל *nazal fluxit*. *Inachus*, de quo Plinius l. IV. c. V. nuncupatus est ab עין *ain fons*, & הקיר *manavit*, *eructavit*. *Iris* Asiæ minoris fluvius; & *Iria* hoc est *Scripia* fluvius Liguriæ dictus ab יאר *ieor* (& abjectis vocalibus *dicitur iris*) *rivus*. *Ismenus* compositus est ex הזיל *isil*, quod venit ex נזל *fluxit*, & *flumen*, uti toties dictum habuimus, & מעין *maian fons*. I's flumen, de quo Stephanus, ducitur ab הזיל *isil fluxit*. *Ister* exstat ab הזיל *izil*; unde etiam *Isis* fluvius dictus; non vero ab *Isidis* nomine, uti vult Bocharthus Geogr. Sac. c. 287. Ex eodem הזיל *isil*, & בור *cisterna* factum *Isburo* nomen, secus ac sensit Bochartus Geogr. Sac. c. 556. *Itargus* fluvius ortum ab התגר *itgar* ex נגר *nigar fluxit*, *N* in *L* versa. Unde eadem mutatione litterarum adhibita venit & *Lagous*, de quo Plinius l. VI. c. 7. *Liris* dictus a ריר *rir*, quod exponunt *fluxit*, *salivavit*, prima *R* in *L* versa. *Lixos* amnis, de quo Plinius l. V. c. 1. per metathesin fit a נזל *nozel fluvius*, *N* deperdita, unde fortasse & *Luxa*, *Lusi* fons apud eumdem. *Lar* fluvius Arabiæ felicis, de quo ita Bochart. Geogr. Sac. c. 99. *Hos* (*Almodæos*) *in Ptolemæi tabulis reperies pene in medio*

dio Arabiæ fælicis prope fontes fluvii Lar, qui in mare Persicum exit, omnino venit a נהר naar fluvius, N in L versa.

Maceslos fluvius, de quo loquitur Plinius l. V. c. ult. conflatum ex מקור macor fons, profluvium, & חזיל izil fluxit, quasi fons fluens. Ex eodem מקור macor profectum *Macra*, de quo ita paucis l. III. c. V. Plinius: *flumen Macra Liguriæ finis*. *Maander*, seu *Maeandrus* Μαίανδρος apud Græcos nemini, nisi Orienti, acceptam referre videtur originem sui nominis sibi parti ab anfractibus, & flexibus. Hunce fluvium esse obliquum, sinuosum flexibus Bocart. Geogr. Sac. c. 85. pluribus arguit. Itaque ad etymon accedamus. Veriloquium omnino clamat esse a מעין maian fons, & הדור adur, tortuosus, reflexus, unde ex maian adur ἀμίαως emergit *Meander*, seu *Meandrus*. Sane הדורים adurim expon. tortuosa, inæqualia: hinc Jes. והדורים אישר & tortuosa rectificabo. Idque verissimum est duabus de causis: primum heic Jesaias opponit vocem הדור adur voci ישר. Ista autem lexis significat rectificare, dirigere, æquare, complanare, & ישר iascar nomen est rectus, æquus Hoc magis planum fiet ex Proverb. c. XXIX. v. 27. & c. XIV. 2. in quibus opponitur ישר voci לוז luz, seu נלוז, quod est idem, atque adur; capite enim XXIX. dicitur ישר דרך rectus via; capite vero XIV. vers. sec. הלך בישרו ירא יהוה ונלוז דרכיו scilicet ambulans in rectitudine sua, timens Deum, & perversus in viis suis &c. Ubi inter utrumque comparationem instituit. Secundum, id confirmatur ex eo quod Chaldæis, uti monet Buxtorfius, הדר adar est redire, reverti, unde הדור tortuosum, reflexum, & varie rediens. *Marea* palus vicina Alexandriæ hoc est Μάρεια λίμνη, uti ait Stephanus de Urbibus. Forte dicta ab מרוה marve irrigans. *Martha* Hetruriæ flumen, ideo phœnicium, & venit ab ipso מרות irrigans, tantum ה in ת conversa.

Maon fluvius, de quo ita Stephanus: Μαιόνια, ἡ Λυδία ἀπὸ Μαίονος ποταμοῦ; non aliunde derivatum, nisi a מעין maian fons. *Magaa* fons, de quo Plinius l. III. cap. VIII. dictus vel a מעין magean fons, vel a מקור magor idem, seu מגר magar ex נגר nigar fluxit. *Magoras*, cujus meminit Plinius l. IV. c. XX. factus ab eodem מקור magor fons, seu מגר. Amnis *Manain* l. VI. c. 23. meminit idem; *Manain* autem ἀμίαως descendit a מעין maian fons. *Mandrum*, de quo Plinius l. VI. cap. XVI. videtur dictum quasi מנתר mantar ex נתר Chaldaico fluxit, decidit. *Margis*, de quo Plinius l. III. c. 26. & *Margo*, de quo idem l. VI. c. 16. flumina ambo dicta vel a מקור magor idem, vel a מגר magar ex נגר nagar fluxit. *Mazeras*, cujus meminit Plinius l. VI. c. 16. dictus a מזל mazal ex נזל nazal fluxit. *Masca* fluvius dictus a Xenophonte l. I. Anabas, ab aliis *Saocoras* forte est ab משקה masca ex שקה saca irrigavit, licet Bochartus Geogr. Sac. c. 83. aliunde deducit. *Menoba*, cujus meminit Plinius l. III. c. 1. factum ex Hebraico מנבע menoba ex נבע naba manavit, eructavit, fluxit, unde מבוע mabua scatebra, scaturigo. *Menotharus* videtur conflatus ex מעין maian fons & נתר netar fluxit; unde cum emergat participium מתר, inde quoque *Metaurum* factum asserere possumus. *Messeis* fons, de quo Plinius l. IV. c. 8. dictus a מזל masal ex נזל nasal fluxit; unde & *Messanicus* dictus Padus. *Minius* non aliunde venit,

nit, nisi a מעין *maian fons*, unde & *Mœnus* item fluvius. *Morgus*, de quo Plinius l. III. c. 16. dictus vel a מקור *magor fons*, vel a מגר ex נגר *nagar fluxit*. *Morus*, de quo idem l. IV. c. 12. videtur factum, quantum conjicio a מהר ex נהר *naar fluxit*, *confluxit*; seu ex participio מרוה *marve irrigans*. *Mosa* ducitur a מזל ex נזל *nasal fluxit*; unde & *Mossinus*, de quo Plin. l. V. c. 29. & *Musis*, de quo idem l. VI. c. 9.

CAPUT IV.

NAbar, Nabrum, Narraga, Neæthus, Nestus, Nicia, Nigris, Nogrus, Niobe, Ochus, Oanus: *resistitur Bocharto*. Œscus, Ollius, Orga, Orge, Orontes, Oxus, Pactolus, Rira, Sabis, Sabrina, Sala, Salsos, Sapis, Savo, Sebinus, Selinus, Semirus, Silarus, Silis, Silys, Simois, Sirbo, Sonus, Subi, Subur, Sucro, Sybaris, Syverom, Tagus, Tanais, Tanarus, Targines, Tarne, Tarus, Tecum, Terias, Tyra, Truentum, Turium, Tiberis, Trebia, Tuberum, Temerinda, Vacca, Varus, Vinius, Via, Vien, Vior, Vistillus, Vitis, Vomanum, Visurgis, Umbro, Urium, Usar, Utus, Vulturnus, Zioberis, Zabatus *ab Oriente fluxerunt*.

NAbar & *Nabrum* flumina apud Plinium dicta a נבע *naba manavit*, *eructavit*, quod κρήνη fontium est. *Narraga* flumen, adi Plinium l. VI. c. 26. per metathesin factum a נגר *nigar fluxit*. *Nebætus* omnino fruticat a chaldaico נהר *neter fluxit*. *Nestus*, de hoc, atque aliis modo memoratis vide Plin., dictus a נזל *nozel flumen*. *Nicia*, de quo Plinius l. III. c. 16. *Niger*, *Nigris*, de quo idem, *Nogrus*, ipse Plinius l. VI. c. 4. omnes originem repetunt ab נגר *nigar fluxit*. *Niobe fons*, de quo Plin. l. IV. c. 5. dictus a נבע *naba emanavit*, *eructavit*, quod proprie de fontibus dicitur. *Ochus* descendit ab Hebræo חקיר *echir*, quod est fontium accommodum verbum; nam inde etiam est מקור *fons*. *Oanus* fluvius, de quo ita Bochart. Geogr. S. c. 549. *Camarinam ut ab Occasu Hipparis, ita Oanus ab Ortu alluit, de quo Pindarus:*

Ποταμόν τε Ὤανον ἐγχωρίαν τε λίμναν.

Flumenque Oanum, patriamque paludem.

Et Scholiastes Ποταμὸς ἐν Καμαρίνῃ Ὤανος, fluvius ad Camarinam Oanus. *Oanum Punice a Carectis puto appellari* אחונא Ahuana. *Talmudicis* ahuna *crescente voce id ipsum est, quod Hebræis* אחו ahu *nempe carectum, ulva, juncus*, θύμος. Hactenus ille. At nihil moramur hocce etymon ab accidentibus, non vero ab ipsa re petitum; etenim ὤανος, ni fallor, factum ab עין *ain fons*. *Œscus*, cujus meminit Plinius l. III. cap. ultimo, ubi ait: *flumina clara, e Dardanis Margis, Pingus, Timachus: ex Rhodope Œscus*; descendit ab השקה *isca irrigavit*. *Ollius*, de quo Plinius pluribus in locis, dictus

ctus ab אור *or rivus*, *fluvius*, *R* in *L* versa. *Orga* flumen (videsis Plinium l. V. c. 29.) & *Orge* fons in Narbonensi provincia, de quo idem l. XVIII, c. 22. ambo per metathesin profecta ab הגיר *igir* ex נגר *nigar fluxit*. *Oroatis*, & *Orontes*; de quibus idem, videntur dicti ab הרות *eraves irriguus*, *irrigans* ex רוה *rava irrigavit*. *Oxus* venit ab השקה *isca irrigavit*, *S*, & *C* in *X* abeuntibus. *Pactolus* aurifer fluvius fingitur, idcirco dictum puto a פז *paz aurum*, & אור *or flumen*, quasi *auri fluentum*. *Rira fluvius* dictus ab ריר *rir fluxit*. *Sabis* fit ab Hebraico זב *zab*, seu *sab fluens* ex זוב *fluxit*; de quo flumine adeas Plinium. *Sabrina* Angliæ fluvius, cujus meminit Tacitus Ann. XII. c. 31. metatheseos beneficio oritur a זרב *sarab diffluere*, sicuti exponunt; vel a שבלת *fluentum*. *Sala fluvius*, & *Salsos* apud Plinium dicti a נזל *nasal fluxit*, & *flumen*, *N* de more deperdito; alternante vero littera *S* in voce *Salsos*. *Sapis* proficiscitur a צף *sap* ex צוף *effluxit*, *supernatavit*. *Savo*, *Saus* ambo flumina apud Plinium, quorum unum exstat l. III. c. V. ubi ait: *In ora Savo fluvius*; alterum l. III. c. 18. dicta a זב *sab fluens* ex *sub fluxit*. *Sebinus* lacus forte dictus a שבלת *fluentum*. *Selinus* est a נזל *nasal* seu נזל *nozel* idem per metathesin. Occurrit apud Plinium l. V. c. 30. *Semirus*, qui exstat apud eumdem l. III. cap. X. per metathesin descendit a זרם *serem inundatio*. *Silarus*, *Silis* apud Plinium l. III. c. 18. & *Silys*, de quo ita idem l. VI. c. 7. *Tanain ipsum Scythæ Silyn vocant*, omnes dicti a נזל *nasal fluxit*, & *flumen*, *N* evanescente de more hujuscemodi verborum. *Simois* venit a זוב *sub fluxit*, *B* in *M* versa. *Sirbonis* lacus dictus a זרב *difluere*, *diffundi*. *Sonus*, de quo Plinius l. VI. c. 18. emersit a נזל *nosel flumen* per metathesin. *Subi* flumen apud Plinium l. III. c. 3. omnino venit a זוב *sub fluxit*. *Subur* apud eumdem l. V. c. 1. factum puto a סבלת *sibol*, seu *siboles fluentum*. *Sucro fluvius* de quo idem Auctor l. III. c. 3. videtur fieri ab hebræo שקערורת *fossæ* ex שקע *demergi*, *submergi*. *Sybaris* fluvius M. Græciæ dictus a סבלת *sibolet fluentum*, *L* in *R* versa; inde quoque factum arbitror *Syverum*, de quo Plinius l. XXXVII. cap. 8. *Tagus* venit a תגר *tagar* ex נגר *nigar fluxit*. *Tanais* fluvii nomen profectum ex hebraico תנהר *tanaar* ex נהר *naar fluxit*, & *fluvius*; unde & *ἀμίσως Tanarus* item *fluvius* apud Plinium l. III. cap. 16. *Targines* apud eumdem l. 3. cap. X. exstat; videtur suam ducere originem ab תגר *tagar* ex נגר *nigar fluxit*. *Tarne fons*, de quo Plin. l. V. c. 29. *Tarne fluvius* apud eumdem l. IV. c. 19. ambo dicti a chaldaico נתר *netar fluxit*. *Tarus* fluvius apud eumdem l. 3. c. 16. *Tearus* l. IV. c. 11. descendunt utrique ab ipso נהר, de quo supra, quod significat *fluere*: *N* evanescente, uti mos est hujuscemodi verborum nationi. *Tecum* cujus meminit Plin. l. III. c. 4. videtur dictum a תקור ex קור *manavit*. *Terias*, de quo idem l. III. c. 8. venit a נתר *netar fluxit*, unde & *Tyra*, quod occurrit apud eumdem l. IV. c. 12. *Truentum*, *Turium*, & *Trinium* apud eumdem suos natales repetunt. *Tiberis*, *Trebia*, *Tuberum*, quod memorat Plinius l. VI. c. 23. facta sunt vel a סבלת *fluentum*, vel a זרב *zarab diffluere*. Sed age, quod jam prætermiseram, explicemus. Plinius l. VI. c. 7. nos docet Scythas appellare Mæotin *Temerinda*, quod significat *matrem ma-*

maris . Itaque si fides præstanda Plinio , nimirum *Temerindam* valere *matrem maris* , ea vox conflata videtur ex אם *hem mater* ; adscita ab initio littera *T* , quod persæpe fieri arguisse gestiunt Eruditi (quadere inter ceteros adi Vossium in de permutatione litterarum) & forcasse ירד *iarad descendere* , unde & מורד *mored descensus* , *locus declivis* , *declive* . Neque enim erit præter rem adjicere, Veteres in ea fuisse sententia, ut mare terra inferius, atque humilius esse opinarentur; hinc apud Græcos κάτω , quod significat *infra* , *deorsum* , *partem* , seu *locum inferiorem* , dicatum fuit mari . Quare κάτω exponi- *ad mare*, seu *apud mare*, *in loco maritimo*, unde apud Thucididem l.I. *οἱ κάτω*, *qui maritima incolunt* , *maritimi* ; sicuti contra ἄνω , quod designat *partem supernam* , *supra* , dicitur de *locis mediterraneis* . Sed opus est ut ad propositum redeamus . *Vacca* flumen , de quo Plinius mentionem facit l. IV. c. 21. dictum ab חקיר *vicir manavit* , *eructavit* , unde & מקור *fons* . *Varus* , & *Varetum* apud eumdem mihi videntur descendere ex נהר *navar* , & *naharat fluvius* , abscissa *N* , uti hisce verbis usuvenire sexcenties monuimus . *Vinius* prope Cassinum , & *Via* flumen Hispaniæ dicta ambo ab עין *vain fons*. Hinc fortasse venit fluvius *Vien* , qui a Danubio recipitur ; a quo *Vien* fluvio dictam putent Urbem *Viennam*. *Vior*, de quo Plinius l.V. c.1. dictum ab יאר *ior rivus* . *Vistillus* , seu *Vistula* , cujus Idem meminit l. IV. c. 14. *Vitis* , de quo l. III. c. 15. dicti ab הזיל *hitil* , seu *vitil fluxit* , prout effertur . *Vomanum* , quod occurrit apud Plinium l. III. c. 13. dictum reor ab המעין *vomain fons* . *Visurgis* , cujus Idem l. IV. c. 14. est ab הזיל *visil fluxit* , & הגיר *igir* idem per metathesin . *Umbro* , de quo Idem agit , factum ab עבר *veber vadum* ex עבר *transiit* , seu ex אובל *ubal fluvius*. *Urium*, de quo tibi vadem do eumdem Plinium, factum ab אור *or* , seu *ur rivus* ; *Usar*, & *Utus* , de quibus eumdem adi , veniunt ab הזיל *visil* , seu *visil fluxit* . *Vulturnus* compositus ex duabus vocibus Orientalibus nimirum ex אור *ur rivus* , & נתר *netar fluxit* , rejecta per metathesin *N* in ultimam syllabam . *Zioberis* dictus a זרב *zarab effluxit* per metathesin . *Zabatus* a זב *zab fluens* . Quoddam aliud huc mantissæ loco afferre haud nos pœniteat. *Siden vocari stagnum in Indis* , *in quo nihil innatet* , *omnia mergantur* , *Ctesias tradit* . Plin. l. XXXI. cap. 2. Ita vocatum reor a *sod* סד ex יסד *iasad fundavit* , & *iesod fundamentum* , ut *fundamentum terræ*, *montium* , eo quod omnia , quæ illuc immitterentur , omnia fundum peterent , seu ipsius fundamentum , nam in hac re idem est *fundamentum* , ac *fundus* ; uti id ipsum patet ex voce *funditus*.

EXERCITATIO XVII.

CAPUT I.

BOs, Triones: *Grammaticorum deliria. Unde orta.* Bubulcus, *βυκόλος*, *βῦκος a* בקר. O' *δεῖρα notatur*. Netiron. *Conjectura Seldeni, & Gronovii de hujus genuina lectione. Occurritur tantis viris. Nostræ conjecturæ.* Bacis, *sicut &* Netiron *vox Ægyptiaca. Resistitur Gronovio. Ejus germana origo.* Hebo *quid. De ejus origine falsi Capacius, Goltzius, aliique. Affertur genuinum etymon. Hujus cultus, & religio ab Ægyptiis. Revera numen fuisse, non tantum symbolum fertilitatis evincitur.* Cæsar *num significet* elephantum. *Notatur Vossius, & Bochartus. Isthac significatio ei vindicatur, & origo.* Bucerus, *βύκαιοι falso derivantur apud Grammaticos: purum, putum est Hebræum. Quid βύκερως ἄγαλμα apud Herodotum.* Isis *apud Græcos κερόφορος, apud Latinos in* vaccam *versa, credita fuit.* Ceva, burus, biurus, *βέλλερα, unde* Bellerophon, *ab Oriente manarunt. Notantur Tusanus, & Robertus Constantinus.* Bela, *βύζειν*, *βύκη*, dibalare *ejusdem radicis sunt.*

BOs Gr. *βοῦς*, unde dictum deblaterant Grammatici. Etenim sunt, qui ducunt a *βόω*, seu *βόσκω pasco*. Non desunt, qui profectum credunt a *βοᾷν clamare*; in quam sententiam descendere mihi visus est Vossius. At fabulæ omnia. Nam omnino factum ab אביר *abir*, unde & *Apis*, quod exponitur *taurus*; detruncata principe littera, *R* versa in *S*, cujus permutationis litterarum exempla suppeditat Vossius in de permut. litter. *Triones* quoque dicti *boves*. Hinc Varro l. VI. de l. l. ait: *Triones etiam nunc boves appellantur a bubulcis, maxime cum terram arant: e quibus valentiores dicti glebarii, quod facile glebas proscindant. Sic omnes qui terram arabant, a terra terriones. Unde triones ut dicerentur detritum.* Age videamus, quid de hac voce senserit Vossius. Is autem hæc habet: *Septemtrioni unde nomen sit, non convenit. Quidam volunt esse a* solo numero stellarum, *ut* triones *sit supplementum. Alii malunt* triones *esse* boves, *ut apud Nævium:* Trionum hic moderator rusticus. *Sane in Philoxeni Glossis legas:* Triones, *βόες ἀρχαῖοι*. *Eritque id nomen ab officio, quasi* teriones, *quia* solum terant: *vel quasi* terriones, *quia* terram arent, colantque: *vel quasi* striones *a* stria, *quam proscindendo terram faciunt. Vide Varronem l. VI. de l. l. Festum in* Septemtriones, *Gellium l. II. c. XXI. & Scaligerum, Conjectaneis in sextum Varr.* Hactenus ille. Verissimum est *triones* boves antiquitus vocatos, uti constat ex Philoxeni Glossis modo in medium productis, atque ex Varrone l. cit, ubi ait:

ait : *triones etiam nunc boves appellantur bubulcis* ; proindeqne esse vocem *ἀρχαϊκὴν* scilicet Hetruscam , & per Lydios ab Oriente advectam ; ideoque Varronis tempestate unis bubulcis usitatam . Igitur rejectis Grammaticorum ineptiis, germanam illius originem præstare satagemus. Porro vox *triones* non aliunde fluxit, nisi a Chaldaico תורין *torin boves* a תור *tor bos*.

A bubus juxta Vossium in voce *bos* est *bubulcus* ; at a *bubus* emergeret *bubulus*, non *bubulcus*. Interea & *bubulcus*, & græcum *βουκόλος* , seu *βωκόλος* veniunt ab Hebræo בוקר *bocer armentarius* , *bubulcus* , tantum *R* in *L* versa ; sed geminata principe syllaba in voce *bubulcus* . Hoc etymon adeo verum , ut ex eodem fonte scilicet בוקר *bocer* *ἀμέσως* factum sit & græcum *βῦκος* , seu *βώκος* item *bubulcus* . Et quoniam Hebræis etiam בקר *bacar* significat *bovem* , ideo inde quoque originem ducit *βοικὸς bubulus* , uti vulgo exponitur . Hinc intelligere licet , quam inepte *βυκόλοι* , seu *βωκόλος* ducitur apud Grammaticos a *βοῦς* & *κόλον τροφὴ* , & a quodam nostrate recentiore Scriptore a בוא, & *κόλον* , apud quem unde ista postrema vox , altum silentium.

Netiron cognominatum taurum apud Heliopolitas docet Macrobius Satur. l. I. c. 21. cum inquit : *Taurum vero ad solem referri* , *multiplici ratione Ægyptius cultus ostendit* , *vel quia apud Heliopolim taurum Soli consecratum* , *quem Netiron cognominant* , *maxime colunt* . Sed hic consistendum , atque prius ejus vera lectio investiganda . Joannes Seldenus in Syntag. I. de Diis Syris agens de *Apide* , & *Mnevi* allegat varios Auctores , atque addit : *& Macrobii* Saturnaliorum 1. cap. XXI. *ubi Taurus Heliopoli consecratus Netos* , *obliquo casu Neton* , *vocatur* ; *sed Librariorum ab incuria erratum est* . *Codex Macrobii MS. & vetustissimus in instructissimo Antiquitatis Thesauro viri tam studiis quam natalibus Clarissimi Roberti Cottoni* , *habet Neuton* . *Sed legendum Μνεῦιν quod in Neuton*, *scriptorum lapsu* , *facile mutabatur*. *Soli Mnevin* , *Lunae Apin sacrum scribunt &c.* Age porro audiamus alios auctores de hac lectione differentes, quos Gronovius in Macrobii notis brevi disputantes ita inducit : *V. C. Netiron Menrs. Hoc vocabulum Hispanica lingua Marti datum supra dixit Macrobius*. *Sed ex Stephani mutatione: nam MS. ibi cum editis omnibus* Necin, *quomodo & Ortelius allegat*. *Camerarius tantum & Stoeriana testantur in antiquo esse* Neton . *Hoc loco MS. cum editione anni* 1500. Neriton *Ascensius* , *Vesal. Camerar.* Netiron *& plerique ad marginem antiquos habere Neuton* , *quomodo Seldenus in MS. ut prædicat* , *vetustissimo invenit* , *cui placet* Mnevin , *quem sequitur Grotius ad Exodon* , *& hactenus acquiesco* . Hæc Gronovius. At cum fere ubique *Neton* , vel *Neriton*, vel *Netiron* in MSS. occurrat, nunquam vero secus , nescio , qua fronte adeo depravatam esse lectionem obtrudant? At id natum ex inscitia originis. Jam vero tempus postulat , ut ad rem accedamus. Porro istud vocabulum mere orientale audit , sicuti cetera Ægyptia , de quibus partim heic agit Macrobius. Sive *Neton* , vel *Neuton* , sive *Netiron* leges , omnino defluxit ab orientali הור *tor* , seu התור *ator bos*, *taurus*. Ceterum suspicor Auctorem scriptum reliquisse *Ator* ex התור *bos* , *taurus* , unde corrupte librariorum inscitia , sive incuria *Neuton* ,& *Netiron* emersit. Id innititur validissimis rationum momentis . Nam cum inter litteras maximas *A*,

& *N* discrimen parvum intercedat, quidam amanuenses vocem *Ator* haud integram esse existimantes dilatarunt in *Netiron*, alii vero ultimam litteram *r* rati esse *n* legerunt, atque transcripserunt *Neton*. Hinc in MSS. *Netiron*, & *Neton* occurrit. Nulli dubitandum, quin *Ator*; vel *Atyr* sit genuina lectio. Etenim *Netos*, seu *Netiron* Macrobianum erat vocabulum Heliopolitarum, scilicet Ægyptium. Peropportune Hesychius tradit apud Ægyptios *Bos* Ἀθὺρ dictum: ubi ait: Ἀθὺρ μὴν, καὶ Βοῦς παρ' Αἰγυπτίοις. Atque ita Gordius nodus solutus.

Bacchin, seu *Bacin* cognominari taurum apud incolas oppidi Hermunti auctor est idem Macrobius l. 1. c. XXI. Satur. cum inquit: *Taurum vero ad solem referri multiplici ratione Ægyptius cultus ostendit, vel quia . . . vel quia in oppido Hermunti magnifico Apollinis templo, consecratum Soli colunt taurum Bacchin cognominantes*. Antequam ejus originem exspiscari aggrediamur, operæ pretium duco monere Gronovium in suo Macrobio habere *Pacin* pro *Bacin*: in indice tamen sub littera B *Bacis*, *vel Pacis*. Sed nullam rationem attulit, ob quam pro *Bacchin*, seu *Bacin*, quod utroque modo non alio ubique in omnibus Codicibus constantissime legitur, subrogare *Pacin* temere ausus fuerit. Id familiare quibusdam viris doctissimis, qui tractu temporis adeo sibi confidunt, ut libere de omnibus pronuncient, & pro lubidine nulla reddita ratione addere, & mutare in auctoribus ament. Atque hæc παρέργως. *Bacis* autem dubio procul cum pariter sit vocabulum Ægyptium, & cultus secundum Macrobium, experiamur an id verum sit. Profecto ita est, etenim id nomen fluxit ex orientali בקר *Bacar bos*.

Porro cùm heic mentio injecta sit de tauro, quod nimirum ad solem referatur multiplici nomine ex Ægyptio cultu, uti paulo ante adstruxit Macrobius, de *Ebone* differendi bella sese offert occasio. Quis autem hic Deus fuerit, videtur incertum. Alii Apollinem, seu Solem, alii Bacchum, seu Liberum esse statuunt. Adeas Summont. l. 1. At Macrobio Satur. l. 1. c. 18. est idem, atque Apollo, Sol, atque ipse Bacchus, qui omnes apud ipsum unus, idemque Deus, Sol nempe; hinc ait: *Sed licet illo prius asserto, eundem esse Apollinem, ac Solem, edoctoque postea ipsum esse Liberum patrem, qui Apollo est, nulla ex his dubitatio sit, Solem, ac Liberum patrem ejusdem numinis habendum, absolute tamen hoc argumentis liquidioribus astruetur. In sacris enim hæc religiosi arcani observatio tenetur; ut cum Sol in supero id est in diurno hemisphærio est, Apollo vocitetur; cum in infero id est nocturno, Dionysus, qui est Liber pater, habeatur. Item Liberi patris simulacra partim, puerili ætate, partim juvenis fingunt. Præterea barbata specie, senili quoque, uti Græci ejus, quem Bassarea, item quem Brisea appellant: & ut in Campania Neapolitani celebrant Ebona cognominantes. Hæ autem ætates ad Solem referuntur*. Hæc Macrobius. Joannes Petrus Bellorius in notis Numismatum tum Ephesiorum, tum aliarum urbium apibus insignitorum apud Gronov. tom. 7. edit. Ven. 1735. in numismate, quod præfert Νεοπολίτης ita habet: Νεοπολίτης. Neapolis. *Bos humano ore conspicuus*, *Hebo est Neapolitanae præcipuum, aliarumque Campaniæ*, & *Siciliæ urbium tutelare numen: de quo Macrobius Apollinem, Liberumque unum, eundemque Deum esse probans: item Liberi*

beri patris . . . . Hebona *cognominantes*. *Ejuſdem numinis ratio*, *& figura promiſſa barba ad radiorum ſimilitudinem*, *virtutem Solis in terrena demonſtrat*. Ita Bellorius. Hoc numen fuiſſe tutelare non ſolum Neapoleos, verum etiam aliarum Campaniæ Urbium ſcribit quoque Reineſius var. lect. lib. III. c. 16. *Ebonem Neapolitanorum numen tutelare fuiſſe ex iſta inſcriptione* (quam paulo ante produxerat) *Macrob. l. 1. Saturn. cap.* 18. *&* 1. 1. *Pontani Urania cognoſcimus : Cum barbatum humana facie*, *taurino corpore exhibent numi veteres : non igitur ἀπὸ τῆς ἥβης ita dictus fuerit*, *ut vult Capacius : veroſimilius eſt*, *veteres Campaniæ incolas Oſcos*, *Opicos*, *Auruncos vel Tuſcos numen ſuæ regionis (fuit enim præterquam Neapolitanorum*, *etiam Nolanorum*, *Puteolitarum*, *Atellanorum*, *Meſſanorum*, *Capuanorum πατρῷον*, *& proprium) idem cum Sole*, *Apolline*, *Mithra*, *Serapi lingua populari ſic adpellaſſe ; Cumanos autem advenas*, *& ex his Neapolitanos Numinis indigenæ cultum cum nomine antiquo*, *cujus originem etiam ignorarent*, *retinuiſſe*, *ut ſolemus vetuſta admirari ; certe a Græcis Hebonem non acceperunt*. Sed ante Reineſium jam Capacius docuerat fuiſſe πατρῷον πολιτῶν, Ἀτελλάνων, Νωλαίων, Καλατίνων. Quem adeas l. I. c. 14. Hiſt. Neapol. Sed plurimi numi ex hujuſmodi albo expungendi. Quadere adi ſummum Virum Nicolaum Ignarra in opere *de Palæſtra Neapolitana* diſſert. de *Buthyſiæ agone Puteolano* præcipue in nota 18.

Praeterea Ebonem eſſe eundem, ac ſolem inde facile evincitur, quod ſicut taurus armatur cornibus, Baccho cornua donantur, ſic ſol radiis. Ad rem heic audire praeſtat ipſum Macrobium Satur. l. I. c. 21. *Ideo & Ammonem*, *quem deum ſolem occidentem Lybies exiſtimant*, *arietinis cornibus fingunt*, *quibus maxime id animal valet*, *ſicut radiis Sol*. Demum id magis, magiſque ſuadetur ab ipſo Macrobio ibidem, qui ita pergit : *Taurum vero ad ſolem referri multiplici ratione Aegyptius cultus oſtendit*, *vel quia apud Heliopolim taurum ſoli conſecratum*, *quem Netiron (ſeu Neton) cognominant*, *maxime colunt : vel quia bos Apis in civitate Memphi ſolis inſtar excipitur : vel quia in oppido Hermunti magnifico Apollinis templo conſecratum ſoli colunt taurum*, *Bacin cognominantes inſignem miraculis convenientibus naturae Solis*. Hinc conficitur taurum Soli conſecratum apud Aegyptios, Apin Solis inſtar excipi, atque hunc cultum in Ægypto viguiſſe. His brevi adſperſis, facillimus aperitur aditus ad rei veritatem aſſequendam. Etenim ſicut *Apis*, qui ſolis inſtar exceptus dictus ab אביר *abir bos*, ſeu *taurus* ; & *Serapis*, qui non alius, quam Sol ipſe, uti docet Macrob. eodem Saturn. l. fortaſſe verius ducitur a שור *ſcor bos*, & אביר *abir taurus*, ſeu *fortis*, vel ab אפים *vultus*, hoc eſt *vultus bovis :* ſic *Ebo* non aliunde venit, niſi ab ipſo אביר *abir taurus*, ad Græcæ linguæ genium emollita, atque deflexa voce. Hinc falſus eſt Hubertus Goltzius in Sicilia, & M. Græcia ; putavit enim *Hebonem vocari*, *ut Hebe : id eſt a prima lanugine*, *& molli teneraque ætate*. Eundem errorem hauſiſſe Capacium ſupra vidimus. Sed non eſſe græcæ originis contendit Reineſius, licet ejus originem non adpoſuit. Neque de origine nos fefellit opinio. Nam apud Ægyptios, atque Orientales bovis, ſeu vitulorum cultus viguit, percrebuitque : quadere Exodi, & Regum liber adeundus. Ab Orien-

Orientalibus autem, seu Ægyptiis, quorum religio Neapolim partim pervasit, hocce nomen profectum. Quamobrem ægre fero Cl. Martorellium in Theca Calamaria scripsisse dictum *Hebonem* quasi הבין *intelligentem*, *prudentem*.

Verum heic implexae quaestionis campus aperitur. Porro Eruditi, quod attinet ad Hebonem sub forma bovis, seu tauri varie rationem reddere conati sunt. Ad rem Capacius ait: *Quod vero ad taurinam, vel baccinam formam spectat, aut majorum stemma, Theseum scilicet Neapolitani illam referent, cujus animal illud erat insigne, atque Neapolitani eo uti poterant, ut Chalcidenses, Euboiciqne referebant Thesei bovem ad Minotaurum ab eo occisum, aut ad Taurum Marathonium ab eo superatum, vel ut inquit Plutarchus, ad agriculturam, quam suis civibus persuadere cupiebat, ideoque Pollux monetæ meminit, quæ bos dicebatur apud Athenienses, quoniam bovem sculptum habebat. Alii bovem populare animal &c.* Quem videas rogo, & Goltzium in Sicilia, & M. Græcia. Ceterum est qui numos M. Græciæ, & Siculos biformi monstro insignitos haud Ebonem denotare certat, & nihil aliud audire apud hosce populos, nisi symbolum agriculturæ, & felicitatis agrorum omnino contendit. Is est Nicolaus Ignarra vir apprime in litteris excultus, qui in eruditissimo commentario *de Palæstra Neap.* in dissertatione de *Buthysiæ agone Puteolano* demonstrare id adlaboravit, rejecta, & proscripta illorum sententia, qui *Minotaurum*, *vel Neptunum*, *vel Ebonem* significare tuerentur.

At heic subsistere oportet, & praeclarissimum virum differentem audire. Porro ipse ut verba Macrobii Saturn. loco citato attulit nimirum, *item Liberi patris simulacra partim puerili ætate, partim juvenili fingunt; præterea barbata specie, senili quoque, uti Græci ejus, quem Bassarea, item quem Brisea appellant; & ut in Campania Neapolitani celebrant Hebona cognominantes*, in hunc modum disputat. *Quæ in descriptione Bacchi, nemo non humanam speciem agnovisset; & tamen I. Cæsar Capacius* Histor. Neapol. *l.* 1. *c.* 14. *Matthæus Ægyptius* in De Sen. Consulto Bacchan. *p.* 30. *Cl. Scriptor* Thec. Calam. *p.* 673. *quique eum Italice pene ad verbum reddidit, ornatissimus* Coloniarum Phœniciarum in Regnum Neap. *deductor p.* 226. *seqq. cum de imponendo nomine illi monstro monetali satagerent, nec aliunde quod aliud promerent, habuissent, commenti sunt Liberum patrem barbata specie, quemadmodum a Macrobio describitur, universim sub eo monstro latere in nummis Acarnaniæ, Siciliæ, & Campaniæ; sic tamen, ut nummis aliis Græcanicis* Bassareus, *vel* Briseus, *in nummis vero Campaniæ* Hebon *cognominandus sit. Inde plura de Hebone disserunt . . . . Equidem ut eorum studio hac in parte velificem, non diffiteor Hebonem in honore maximo habitum, nec Neapoli solum, sed & Calatiæ, & in universa Campania: sed hoc unum nego, Hebonem in taurum, humano vultu superstite transformatum usquam conspici, aut significari. Nam si de Macrobii verbis, quæ sola pro adstruendo tauriformi Hebone jactantur a nostris, agitur; nimis inbita res est; ille enim Liberum patrem nunc puerili ætate, nunc barbata, ac senili specie describens, nonnisi naturalem vel pueri, vel barbati senis imaginem excitat animo, ac veluti sistit ob oculos. Unde ergo tam repente cornua ei in fronte pullularint? Et cornua quidem

dem Liberi patris facilius ferri possent ; quandoquidem hæc cum aliis diis communia ille haberet. Sed quis adeo contumeliose de Baccho sensit, ut & humanum ejus statum prodigialiter incurvaret, & prægrandes aures ad buceri pecoris similitudinem appingeret? Porro ubinam, quæso, Hebon sic transformatus aut describitur, aut pingitur? non alibi certe, nisi in nostrorum præstigiatorum acetabulis ; & hi quidem Hebone, ut rentur, a se in nummis Campaniæ demonstrato, tanta jubilatione gestiunt, ut non vehementius olim Ægyptii Sacerdotes invento Api exultaverint. Ita memoratus Auctor.

Sed antequam ulterius progrediamur, non possum, quin παρέργως perstringam tantum virum criminantem dumtaxat triumviros Capacium, Ægyptium, & Martorellium. Ecqua enim caussa est, cur non quoque in Bellonum, Reinesium, & Philippum a Turre præter e nostratibus alios invehe-retur? Caussam alii investigent. Sane eandem opinionem auctores non sordidi tutati sunt. Sed ad rem accedamus.

Ut res implexa expediatur, & magis, magisque elucescat, altius repeti oportet. *Bovis*, seu *Tauri* religio in Ægypto natales habuit, atque ibi alta ad miraculum floruit, uti superius innuimus, inde deinceps ad alios populos pervasit. *Apis*, seu *Osiris*, eo quod agriculturam Ægyptios docuerit, aliaque ad agros pertinentia, iccirco sub imagine bovis, quod fertilitatis symbolum, propterea quod id animal laboris patiens, & agris colendis unice natum, tamquam numina culta. *Apis bovem* sonat ἀπὸ τῦ אביר ; *Osiris* item ab השור *asor bovem* designat, haud secus *Ebo taurum*, seu *bovem* ab ipso אביר *abir* exprimit. Quamobrem ea rationum momenta, quæ *Apin*, & *Osirin* vera numina exstitisse, licet culta sub forma bovis fertilitatis symbolo, eadem *Hebona* verum numen audiisse, atque inde jure nuncupatum, etiamsi fuerit fertilitatis symbolum, facile arguunt. Sane ei divinus honos tributus sub hac imagine ; nam ipsius simulacra, & imagines, quas Neapoli, aut in Campania offendi certissimum est, id omnino evincunt. Porro apud Macrobium Deus prædicatur. Hic enim Satur. I. 1. c. 8. postquam patefecerit unum, eumdemque Apollinem, Solem, atque Liberum patrem, addit, *uti Græci quem Bassarea, item quem Brisea appellant : ut & in Campania Neapolitani celebrant Ebona cognominantes*. Quare uno tantum nomine distat ab Apolline, Sole, seu Libero patre, atque idem, ac Apollo, & Dionysus apud Græcos. In quo haud multum a nostra discrepat sententia.

Heic oportet rem propius, & penitius introspicere, ut tanti viri querelis summatim satisfaciamus. Porro cornibus Deos ornatos translatitium est. Imo Dii sæpe nomenclatura τῦ ταύρος apud Græcos potissimum (quod heic animadversione dignum, atque ad rem est) insigniti. Hinc apud Hesychium Neptunus ταῦρος dictus proditur, & in nummis Posidoniatarum, qui a Neptuno nomen habuere, non raro *Taurus* occurrit; uti ipse Vir Cl. non inficiatur. Demum, quod caput est, & familiam ducit, ipse Bacchus, qui idem, atque Hebo secundum Macrobium, ταῦρος ab Poëtis fuerit antiquitus dictus. Hinc Spanhem. in dissert. VII. de usu, & præstantia num. t. II. ha-

habet: *Bacchum vero quod attinet, & cujus juxta nonnullos, uti ea de re Plutarchus, illa* Βούκερως *Isis uxor fuerit, vel ex ejus residuis adhuc signis liquet, cur ille* ταῦρος, *&* ταυρόκερως *dictus fuerit, ut alicubi Athenæus observat, a Poetis antiquis.* Hæc Spanhemius: sed de hac re imprimis adeundus ejusdem Athenaei liber secundus.

Idem suadetur ex tabula Mithriaca, quam in Æde Burghesiana repertam exhibet Philippus a Turre in monumentis veteris Antii de Mithra cap. IV. pag. 193. seqq. . In illa enim adparet expressus *Taurus*, in cujus ventre exstat epigraphe, *Soli Deo Invicto Mithræ*, & Juvenis etiam visitur; sed alio quoque modo concepta occurrit scilicet, DEO SOLI INVICTO MITHRÆ. Videatur Thomas Reinesius in variarum lectionum l. III. c. XVI. qui ipsum simulacrum taurinum Mithræ repertum in crypta templi cujusdam Romæ idem, atque Hebonis esse putat, atque ita rem conficit: *Patet ad Neapolitanos, & eorum religionem id pertinere, tum etiam quia duplici idiomate concepta est epigraphe, quod consuevisse Neapolitanos* ὑπωδύνες *Romanis modo diximus.* Ad rem in suburbio extra portam Campanam ad Divi Antonii olim hujusmodi tabula marmorea exstabat. Hanc Philippus a Turre loco supra allato, & Summontius quoque meminerunt, atque ad Hebonem referunt.

Haud absimilis ab hisce, aliisque tabulis, quas Gruterus, Sponius, Reinesius, & Philippus a Turre producunt, alia pariter marmorea exstabat in prædio Ducis Mileti ad Pausilypon Mithram, seu Hebonem exprimens. Hanc multis ab hinc annis ipse vidit, oculis attente lustravit, mihique amicissime communicavit Vir Cl. *Antonius Chiarito* ὁ μακαρίτης.

Itaque quamquam numi Siciliæ, M. Græciæ, & Campaniæ non *Hebonem* præseferrent, sed symbolum fertilitatis, & ad Hebonem nullo pacto pertinerent, tamen nihil inde incommodi contra nostram originem crearetur. Etenim ex iis, quæ hactenus disputavimus, origo *Hebonis* ab אביר h.e. *bove* deducta ad● mihi videtur corroborata, ut nihil supra. Utrum vero eadem argumenta pro adstruendo Hebone præfatis numis suffragentur, atque velificentur, eruditi excutiant, expendantque.

Ceterum si pro hac quoque re certandum, adhuc tanti Viri difficultates diluendæ. Potissima ejus ratio eo spectat, atque in hoc sita est nimirum in iis numis, qui Hebonis esse feruntur, humanum vultum superstitem esse, sed haud *Hebonem in taurum, humano vultu superstite, transformatum usquam conspici, aut significari;* & pergit *contumeliosum esse Bacchi humanum statum prodigialiter incurvare, & prægrandes aures ad buceri pecoris similitudinem appingere.* At huic argumento facturum satis spero. Quem enim latent Deorum metamorphoses? Nonne Isis Βύκερως? Nonne Astarte, teste Sanchoniatone apud Eusebium, Præpar. l. 1. cap. ult., expressa erat capite bubulo, & cornibus? Hinc si nihil vetat, quin Diis cornua, & caput bubulum affingantur, & ταῦρος ipse Bacchus qui idem, atque Hebo, appelletur, nihil quoque intercedet, quominus Hebo pingatur Bos cornibus tantum ore humano, non vero aliis membris humanis conspicuus. Neque id temere factum. Nam Hebo audit So-

Solem juxta Macrobium. Sol autem ore humano radiis veluti cornibus instructus fingitur, uti pictum norunt omnes. En ergo cur in iis numis vultû hominis ornatus Hebo taurus adpareat. Piaculum vero esset omittere *boves*, & *tauros* Soli fuisse devotos, uti supra ex Macrobio probatum.

Non vero heic prætereundum, quod Jo: Bellorius de Hebonis numinis figura, & ratione differens tradidit, uti supra dictum: *ejusdem numinis ratio, & figura, promissa barba ad radiorum similitudinem, virtutem Solis in terrena demonstrat*. Sane id quoque non parvi momenti est: nam ex Sole non solum fertilitas, verum etiam alia quoque munera ex ejus virtute in terrena proficiscuntur. Hinc patet quamobrem uni Campaniæ, & quibusdam Siciliæ Urbibus feracibus id numen addictum; non vero universæ Siciliæ, & Neapolitano regno commune fuerit.

Sed ut verum fatear, id unum obstare videtur, quominus ii nummi præseferant Hebonem, id nempe quod Macrobius tantum in Campania ejus cultum floruisse asserat, cum contra ii numi etiam ad Siciliæ, aliasque urbes extendantur. At id multis de causis accidere potuit; & potissimum quia id eum latuerit.

Age modo gradum faciamus ad vocem *Cæsar*, & videamus num *Elephantem* notet; quod quidem ad miraculum crucem fixit Eruditis. Ecce tibi Servius qui l. I. Æneidos docet: *Cæsar vel quod cæso matris utero natus est vel quod avus ejus in Africa occidit Elephantum, qui Cæsar dicitur Pœnorum lingua*. Spartianus in Ælio Vero idem adstruit: *Cæsarem, vel ab Elephanto (qui lingua Maurorum Cæsar dicitur) in prælio cæso, eum qui primus appellatus est doctissimi, & eruditissimi viri putant dictum, vel quia &c.* Vossius relatis duobus aliis etymis, addit: *at tertium* nimirum quod *Cæsar* dictus sit ab *Elephanto* (qui lingua Maurorum *Cæsar* dicitur) *non indignum est, de quo cogitetur. Nam multa nomina punica in ar desiere: ut hoc quoque nomen aliquid punicum videatur redolere: & nisi* Cæsar *esset Elephas Pœnis, unde id Spartianus, & Servius hausissent? Fortasse & hanc sententiam confirmant Cæsaris nummi cum nota Elephanti: quos inter unicus est punicis litteris circa Elephantum inscriptus*. Hæc ille pro allato etymo. At postea vertit sententiam, atque ita ferme persequitur: nimirum, *hoc argumentum non esse adeo firmum: cum ejus imaginis aliam causam adferre possimus, quam quod Cæsar hoc pacto publicare voluerit originem familiæ suæ. Nam Carolus Sigonius libello de nominibus Romanis, ostendit, instrumenta in altera nummi facie non esse interimendi elephanti, sed pontificalia, quæ Divo Julio Cæsari consecrato tributa sint ab Augusto, qui in patris Pont. Max. honorem hunc nummum percusserit: eoque elephantem quoque, qui ab altera parte conspicitur, consecrationis symbolum videri. Adhæc Claudius aviæ Liviæ divinos honores, & circensi pompa currum elephantorum Augusteo similem curaverat. Accedit, quod elephanto subjiciatur anguis heroibus sacer*. Post hæc ita conficit: *Nec video, quid adversus ista dicere possimus, nisi forte illud, eo elephantum pro symbolo Julii elegisse Augustum; quia inde Cæsarum familia nomen haberet. Mihi tamen potius Latinum hoc nomen, quam Punicum videtur: ut nempe cæsaries causa sit appellationis*.

Verum, ut lis inter Eruditos componatur, fatemur ingenue non esse certum *Cæsar* Juliorum cognomen esse desumtum a punica voce *Cæsar*, quod *elephantem* denotet, sed jure contendimus *Cæsar* esse vocem punicam, quæ *elephantem* significet; etenim ut ipse Vossius non diffitetur, nisi *Cæsar elephas* apud Pœnos, seu Mauros esset, unde Servius, & Spartianus id hausissent? Denique origo, quam mox afferemus, id invicte præstat. Interea commiserari potius, quam confutare oportet Bochartum, qui tom. 1. l. 2. cap. 23. postquam in medium produxit Servium, & Spartianum docentes *Cæsar* Maurorum, seu punica lingua *elephantem* notare, addit: *Quin Cæsar apud priscos Romanos τὸν κομῶντα id est* cæsarie insignem *significavit*. *Inde igitur Cæsar dictus est primus Cæsarum*. *Et a Cæsaribus nomen habuit Mauritania Cæsariensis*, *a qua rursus Cæsares elephantes in ea nati*. At Bocharto evincendum esset antequam Mauritania dicta sit *Cæsariensis*, *Cæsar* non significare *Elephantem* apud Mauros. Denique cui bono Elephantes *Cæsares* a *Cæsare* id est Julio dicti? Potissimum cum id sit contra atque Servius & Spartianus narrant. Demum Bochartus adstruit *Cæsarem* apud Romanos veteres, significare τὸν κομῶντα id est *cæsarie insignem*. At τὸν κομῶντα significare *insignem cæsarie* minime novi.

At idem Auctor tom. 11. nempe Geog. S. c. 735. alia pauca adjiciens haud multo secius eamdem telam orditur: ubi ait: *Nihilo verius, quod asserit idem Servius in primum Æneidos, Julium Cæsarem ideo dictum, quod avus ejus in Africa manu propria occidit elephantem, qui Cæsar dicitur Pœnorum lingua*. *Neque ab avo Julii Cæsaris nomen incœpit*. *Jam ante Samniticum bellum floruisse Claudium Cæsarem docti observant*. *Quo ævo inter Romanos, & Pœnos nullum intercessit commercium*. *Itaque Cæsar Latinum nomen est, quo quid significetur, abunde docet Romana vox cæsaries inde deducta*. *Cæsar denique pro Elephanto Punicum verbum non est, sed ex Maurorum lingua, ut in Ælio Vero Spartianus diserte asserit*. *Tamen Servio assentitur Constantinus Manasses, cujus verba sunt pag. 21.* Καίσαρες γὰρ ἐλέφαντας τοῖς φοινιξὶ καλοῦντας. Hæc ille, qui heic nobiscum amice conjurat.

Sed age rem propius spectemus, atque ad etymon properemus. Porro rem ita expediri posse reor. *Elephas* Latinis dictus ab אלף *eleph bos*, atque etiam *elephantes* nuncupati *Lucæ boves* eo quod Romani, cum elephantes primum conspexerint in Lucania. Pyrri bello, *boves* nominavere, quia maximos quadrupedes, quos ipsi haberent, *boves* appellarent. Adde quod *barrus* hoc est elephas venit a בער *brutum*, *jumentum*, *pecus*. Apposite Isidorus Orig. l. XII. cap. 2. ait *Apud Indos voce barro vocatur, unde & vox ejus barritus dicitur*. Igitur apud Indos etiam, nisi nobis Isidorum imposuisse velis, *Elephas* vocatur voce, quæ *jumentum*, *pecus*, atque *omne animal brutum*, iccirco etiam *bovem* notat. His fortasse de causis Pœni, seu Mauri illum vocitarunt כשור *cesor*, seu *cesar* voce composita ex כ *ce sicut*, quæ cum sit præfixum ita adhæret vocabulo proxime insequenti, ut in unam vocem coalescat, & שור *sor bos*, seu ab unica voce *scior* aliquantula metathesi adhibita. Hoc apud doctos justos rerum æstimatores omne punctum omnino laturum confido. Noli

mi-

mirari, Pœnos, seu Mauros ita *elephantem* quasi ferruminata & coagmentata non vero unica voce coactos nuncupare. Admiratio enim magis, magisque evanescet, si iis, quæ modo aspersimus, alia addemus. Porro autem ut rei causam investigemus, operæ pretium monere, apud Hebræos, Phœnicios, aliosque Orientales non occurrere peculiarem vocem, qua designatur *Elephas*, nisi fortasse hæc significatio contenta sub generali nomine veluti בער h.e. *bruti*, unde apud Indos *barrus* elephas nuncupatus. Id videtur manifeste colligi ex Chaldæis, qui, cum alia vox non suppeteret, qua *Elephantum* vocitarent, ex Hebræo אלף *elep*, qui *bovem* denotat, per metathesin פיל *pil* sibi pro *elephanto* subrogarunt. En quo omnia Grammaticorum somnia recidunt.

Bucerus gr. Βούκερως *a* Βῦς, *&* κέρας *ut proprie sit* bubulis præditus cornibus. *Nisi* Βῦ *hic auget, ut sit* ingentia habens cornua. *Sed prius magis placet, ut boves significet.* Hæc de origine hujus vocis habet Vossius, quas quisquilias ex veteribus Grammaticis Græcis collegit. At isthæc sunt ἀσύστατα. Porro germanum etymon est Hebraicum בקר *bacer bos, boves, armentum*. Hinc patet, cur Festus ait, *bucerum pecus de bubus dici*, & Lucretius l. V. v. 863. *bucera secla*, & Ovidius lib. 1. Metam. *armenta bucera*. Inde quoque Græcis fluxit Βούκερως, quod vulgo redditur *bubulis præditus cornibus*. Apud Herodotum l. II. 41. Βούκερων ἄγαλμα occurrit, atque explicatur ἁπλῶς *bubulis cornibus donatum simulacrum*, uti quoque contendit Ezechiel Spanhemius T. II. de usu, & Præstantia Numis. in dissertatione, quam erudite de more adornavit de voce apud Græcos κέρατι, & apud Latinos *cornu*. Verum potius reddendum *simulacrum bubulum, referens bovem*, aut certe *caput*, & *cornua bovis*. Sed Herodoti verba loco supra citato sunt pensitanda; quæ ita se habent: τὸ τῆς Ἴσιος ἄγαλμα ἐὸν γυναικήϊον, Βούκερων ἐστι, κατάπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι: Nimirum *Isidis simulacrum muliebre bubulis præditum est cornibus, quemadmodum Io Græci pingunt*. Porro monendum vocem Βούκερων reddi *bubulis præditum cornibus*, sed utrum *bubula cornua* ἁπλῶς, an *caput bubulum* intelligatur, non omnino liquet. Sed Philostratus in vita Apollonii Tyanensis l. I. c. 19. litem dirimere voluisse videtur, ubi ait: Καὶ ἀφικνεῖται εἰς τὴν ἀρχαίαν Νῖνον ἐν ᾗ ἄγαλμα ἵδρυται τρόπον βάρβαρον ἔστι δὲ ἄρα Ἰὼ ἡ Ἰνάχου, καὶ κέρατα τῶν κροτάφων ἐκκρύει μικρὰ καὶ οἷον μέλλοντα. ἐνταῦθα διατρίβοντι, καὶ πλείω ξυνιέντι περὶ τοῦ ἀγάλματος ἢ οἱ ἱερεῖς καὶ προφῆται, προσφοιτήσει Δάμις ὁ Νίνιος &c. Quod ita Interpres: *Venit itaque antiquam Ninum, ubi statua posita est habitu barbaro. Est autem Ius Inachi filiæ, cujus ab utroque tempore parva, & quasi modo venientia prominent cornua. Hic commoranti pluraque de statua, quam Sacerdotes, aut Prophetæ comperta habenti occurrit Damis Ninius &c.* Nimirum statuit circa tempora Isidis prodire cornua, cujus statua omnino hominis integra ei fuisse videtur. Suidas in eamdem sententiam descendit: ait enim, Isin Ægyptum petivisse, ibi ab Ægyptiis cultam, atque in capite ejus simulacri cornua afficta, ut ab Jove olim in vaccam versam indicarent.

Verum heic audire præstat Gottfridum Olearium in notis Apollonii ad verba Ἰὼ ἡ Ἰνάχου, ubi ita adnotat: *Vel ut Apollodorus habet l. 2. Argi, & Isme-*

Ismenes Asopi filiæ . De qua a Junone Zelotypa in candidam vaccam mutatu passim Mythographi . Quæ causa , quod paulo post in statua ejus parva cornua observentur mutationis illius indicium , quod Ius status apud Græcos præseferebant , ut auctor est Herodotus l. I. p. 66. Hæc Gottfridus . Hinc ex Latinis Poëtæ *Io* in vaccam fuisse versam finxerunt , atque Mythologi de integra *Io* metamorphosi in vaccam intelligere non renuerunt . Plane *Io* una eademque vox totidemque litteris apud Græcos , ac Latinos constat . Porro Astartem expressam fuisse capite bubulo , & cornibus docet Sanchoniathon apud Eusebium Præparat. l. I. c. ult. Atque una eademque erat Astarte apud Syros, & Isis apud Græcos. Ceterum , quidquid sit de hac re , Græcis videtur Io tantum κεροφόρος , quemadmodum pinxisse Græcos narrat Philostratus , Latinis vero audire *vacca* , nempe in vaccam fuisse versa . Itaque cum Astarte apud Syros capite bubulo , & cornibus expressa fuerit , tantum κεροφόρος apud Græcos , apud Latinos vero audierit in integram vaccam versa , nihil inde labefactatur origo , quam præstitimus . Etenim Græcum Βύκερων , Latinum *Bucerum* natales accepit ab orientali בקר *bos* , *armentum* , ideoque primitus hac notione donata fuerit necesse est æque apud Græcos , ac Latinos . Neque contra nostram originem ex Grammaticis , aut aliis Græcis scriptoribus aliquid eruitur . Nam forte ex allusione vocis ad Βῦς , & κέρας , uti superius monitum , ipsi posteriores hanc significantiam voci Βύκερων tribuerint , cum veram originem , & notionem principem , qua ab initio suorum natalium ornata fuit , haud tenerent . Adhæc sæpe una , eademque vox secus apud Græcos , atque apud Latinos accipitur , quamvis eandem originem præseferant.

Ceva apud Columellam l. VI. c. 24. dicitur esse *vacca humilis staturæ lactis abundans :* videtur dicta ab Hebræa חיה *caja vivens* , *animal* , *bestia fera* , & Chaldaice חיוה *ceva* idem , quod certissimum reor. *Burus* , seu *urus* procul dubio factum ab Hebræo בער *baar* seu *vaar brutum* , *jumentum* , *pecus* . Ab eodem בער geminata principe littera , & *R* in *L* versa oritur *bubulus*. *Biurus animal* secundum Plinium l. 30. c. xv. *erodens vites* , *& dictus quasi diurus id est duplicem habens caudam* , ait Facciolatus . Sed vera eius origo derivata ab eodem בער *baar* seu בעיר *beir brutum* ex בער , quod inter alia significat *pavit* , *depavit* . Hic quoque differere ne pœniteat de voce *Bellerophontis* . Vulgo creditur dictus a *Bellero* , quem interfecit , si quidem antea Hipponous audiebat . Adisis Wolfangium Lazium Græciæ Antiquæ l. II. c. 5. apud Gronov. thesaurum Græc. antiquit. VI. volum. edit. Venet. ann. 1735. Id ante jam docuerat Scholiastes Homeri . A quibusdam lexicographis, uti Tusano , Roberto Constantino exponitur *interfector malorum* , a Βέλλερα *mala* , sed rectius τὰ μῆλα . Etenim opportune Βέλλερα dicta sunt a בעיר *beir* (geminata *R* , quarum prior in *LL* duplicem versa) *brutum* , *pecus* , *jumentum* , Sane Iliad. *Z* v. 156. & seq. Bellerophon dicitur interfecisse Chimæram , quæ quidem a parte anteriori constabat Leone , a posteriore Dracone, media vero Capra , & virginibus Amazonibus . Atque hæc est origo nominis genuina , atque facili negotio expeditus omnis nodus fabulæ .

Be-

Bela oves *antiqui dicebant*, *teste Varrone l. II. c. 5.*, *ut Græci* μῆλα *venit a* יובל iobel aries *abjecta principe syllaba* י io, ait Vossius. Verum *Bela* ἀμίσεως dicta ab eodem בעיר *beir brutum*, *jumentum*, *pecus*, tantum *R in L* versa. Βῆβην *ovis*, uti ait Hesychius, fluxit ab ipso בעיר *beir* geminata principe syllaba, & quoniam ע mutatur sæpe in *G*, & *C*, inde dicta & Βῆκη *capra*, & Βῆκα τὰ πρόβατα. Haud pigeat brevi differere de voce *dibalare*: *Dibalo*, ait Facciolatus, *ab animalium voce ductum videtur*. Varro *l. VI. d. L L Dibalare rem hoc est*, *ut Scaliger interpretatur*, καταφαγεῖν τὴν οὐσίαν *bona consumere*. Verum *dibalare*, seu *balare* hoc sensu recta descendit ab Hebræo בלע *bala absorpsit*, *devoravit*, *perdidit*, *deglutivit*.

C A P U T II.

Chimæra. *Ex ejus origine orientali enodatur fabula*. Βασάρη, *βασσάρα a* בשר, collybus, cerberus *ab Oriente profecta: unde fabulæ solutio*. Eale, vervex, bellua, bebrus, fiber, belbus, cervus, verres, βρένδον, βέρεξ, attagus, fircus *ab Hebræis fluxere*. Hippos ἵπποι, hippicare, badare, jumentum, burichus, βρίκος, alborak, σπάλακες, veredus *hebrææ originis sunt*. Rammes *vocabulum tuscum*. *Mazochio resistitur*. *Germana origo affertur*. Rhenones, ῥηνὸς, ῥῆνες, vellus, μαλλὸς, hirtus, folox, benna, ὄχος, ἀπήνη, plaustrum, pilentum, petorritum, arcuma, basterna, rheda, covinus, eda, ancarius, anchialus, *de quo nostra conjectura proponitur*, *ab Hebræo fonte ducta*. Agelada, ovis, opilio, adasia, avilla, arna, ἀρς, ambegnus *eadem penu petita sunt*.

Cum superiori capite in *Chimæra* mentionem inciderimus, præstat ejus quoque originem, atque fabulam enodare. *Chimæra* igitur mostrum esse prædicatur, quod flammas evomit, capite, & pectore leonis donatum, ventre vero capræ, & cauda draconis. Et re quidem vera nihil aliud est, nisi mons Lyciæ, qui flammas summo vertice emittit, inferna parte leones nutrit, atque alit, media capras, ad ejus pedes ingentem serpentum copiam habet. Ad rem *Chimæra* dicta est ab Orientali חומר, seu חמור *camentum*, *acervus*, quod facit cum significatione τοῦ *montis*, atque etiam significat *asinum*, & יחמור *est cervi* aut *capræ species*, seu *bubalus*, & כמר *camar incalescere*, *flagrare*, *atrari*: hinc vides, unde orta fabula. *Βασάρη elephas*, si ita legendum, & Βασσάρα *vulpes*, & *ejus pellis* dicta ab Hebræo בשר *basar caro*, & *animantia*. *Collybus* κόλλυβος Polluci est *argentei nummi permutatio*, Hesychio species numismatis, sive aereus nummulus, cui bovis imago erat insculpta. Unde Callimachus de iis, qui apud Inferos sunt, ait, βοῦν κολλύβου πιπράσκουσι. Idque certo certius, atque isthæc fuit princeps vocis significatio, ex qua postea *permutationem* denotare cœpit. Sane κόλλυβος citra dubium defluxit ab Orien-

Orientali כרוב *cerub*, quod *bovem* notat. Unde Ezech. I. v. 10. uni quatuor animalium, quæ in hominis, leonis, bovis, & aquilæ specie ipsi Ezechieli apparuere, pro facie *bovis*, tribuitur facies *cherub* Ezech. 10. v. 14. ita ut facies *cherub* eadem sit, ac facies *bovis*. Nec desunt, qui *cherubos* arcam obumbrantes *boum* habuisse speciem censent. Bochartus in Hierozoico p. 412. putat, *Cherubos varias animalium formas ita exhibuisse, ut ad bovis speciem propius accederent. Hoc saltem certum vitulorum pedes illis tribui* Ezech. I. v. 7. *Et verbum* כרוב cherab *unde* כרוב cherub arandi *notionem apud Syros obtinere, quod bovis maxime proprium*. Hæc laudatus Auctor.

Cerberus fingitur fuisse canis donatus triplici capite januæ infernalis custos, seu canis Plutonis, seu Orci Regis Epiri, vel Albaniæ, vel serpens in Tænaro Laconiæ promontorio, unde ad Inferos esse aditus fabulabantur. Haud immerito suspicari licet hoc nomen ortum ex כרוב per *ἐπένθεσιν τοῦ R*, *cherub*, *cherubim*, unde & nomen *Cerberi*, & fabula derivata. *Cherub*, seu *Cherubim* nihil aliud sunt, nisi animalia forma boves, seu animalia, ut credit Grotius, & Bochartus, quæ varias animalium formas ita exprimebant, ut propius ad bovis formam accederent. Hæc autem *Cherubim*, & *flammeum ignem*, sicuti exstat Genes. III. 24., Deus collocavit ante Paradisum voluptatis ad custodiendam viam ligni vitæ. Quod sane, si sedulo comparatur ad fabulam *Cerberi*, parum inter se differre, indeque fabulam manasse jurabis. *Eale* quæ *fera* est in Æthiopia magnitudine equi fluvialis, cauda elephantis secundom Plinium l. VIII. c. 21. videtur descendere ab איל *ail aries* & איל *ail*, seu *aiala cervus*, *cerva*. *Vervex*, & medio ævo *berbex* dictum a בער *baar*, seu *beir brutum*, *pecus*.

Bellua sanius videtur dicta apud Vossium a *bello*, quia bellum gerunt inter se, & pleræque etiam cum hominibus. Verum *bellua* ἀκίρως exstat a בעיר *beir* (*R* tantum in *L* versa) *brutum*, *pecus*. *Bebrus* idem, ac *fiber* Vet. Scholiast. Juvenalis ad Satyr. II. v. 32. Atque *bebrum*, & *fibrum* eamdem originem agnoscere jamjam demonstratum ibimus. Nam ex Hebræo בעיר *beir*, unde Italis *bevero*, quod denotat *jumentum*, *pecus*., & quævis bruta, fit *bebrus* geminata prima syllaba, & *fiber B* principe in *F* versa. Hinc fit & *belbus*, quod occurrit apud Capitolinum, atque est idem, atque *hyæna*, aut parum absimile. *Cervus* dictus ab כר *car agnus*, *aries*, & ברר seu כרכר *circer subsiliit*, unde ברכרות, quos exponunt *veredarios*, seu *camelos*. *Cervus* vero quatenus significat *furcas*, *palos* est a קורה *core trabs*. *Verres* dictum a בעיר *veir brutum* omne. Βρένδον *cervus* Messapiis oritur a בער *baar*, seu בעיר *beir brutum* omne, *pecus*, unde & βείριξ. *Attagus hircus*, *caper* Phrygum lingua, si fides habenda Arnobio l. I. p. 159. Profecto cum sit vox orientalis, fit ab Hebræo עתוד *attud* idem dumtaxat, *D* in *G* abeunte, quam mutationem haud raro usitatam discere poteris ex Vossio in de permut. litt. *Fircus* venit a צפיר *zafir* idem.

Hippos unde *hippicare* deducunt, quo fonte derivata, nemo hactenus aperire conatus est. Ἵππος autem citra dubium factum ab Hebraico אביר *abbir equus* mu-

mutata *B* in *P* affinem. *Hippacare* vero secundum Festum est *celeriter animam ducere ab equi halitu*, *qui est supra modum acutus*; nimirum uti Vossius adjecit de suo, est ab ἵππος *equus* secundum mentem Festi. In Glossis Isidori occurrit *hippicare*, atque exponitur *oscitare*, *badare*. Ubi, uti animadvertit Vossius, *badare* est *morari*, *tardare* vox Italica, affinisque Germanico *Beiden*. Itaque *hippacare animam ducere*, seu *oscitare* omnino erit factum vel ab hebræo הפיח *epiac flavit*, *spiravit*, vel potius ab יפח *iapac spirare*, *anhelare*, quod fortasse magis accedit Festo. *Badare* vero a בשש *tardavit* ש in *T*, seu *D* versa. Nisi forte τὸ *badare* ibi, cum adjunctum sit verbo *oscitare*, erit idem, atque Italis *sbadigliare*. *Jumentum* alludit ad hebræum בהמת *veemet* idem.

Buricus, vel *Burichus* exponitur vulgo *mannus*, *minor equus*. Hinc dictum puto a פרש *parasc equus* *P* in *B* versa, uti ex פרד *pered Burdo*. Attamen vetus Horatii interpres ad Epod. IV. v. 14. videtur confundere *burdones* scilicet *mulos* cum *Burichis*; ait enim: *Manni equi sunt*, *quos vulgo burdones*, *vel burichos nominamus*. Ex eodem פרש, vel בער *Bacar*, seu בעיר *jumentum*, *pecus*, factum βρίκος *asinus*, de quo ita Hesychius: βρίκον, ὄνον Κυρηναῖοι; βάρβαρον, scilicet ὄνομα, nimirum *exotica vox*. Inde quoque, & ex arabico articulo *al* natum *Alborak*, de quo adi Bochartum Geogr. S. l. IV. c. 274. Σφάλακες sunt *genus equorum*, si fides Hesychio. Dicti autem videntur a פרש *parasc equus* *S* addito ab initio, uti fieri familiare esse alibi ostensum, qua de re inter ceteros adi Vossium in de permutat. litt., & *R* in *L* conversa.

Veredus equus publici cursus frustra ductum hactenus a *veho* Latino, & gallico *reda*. Etenim factum ab Hebræo פרד *pered mulus*, vel פרש *paresc equus*. Atque hinc est, cur Latini illud *P* in *V*, Græci in *B* verterint, ipsi Latini sequiori ætate pro *Paraveredos Parafredos* dixerint.

Ramnes pro equitibus Romanis *usurpat Persius*: *eos sic vocat ab illis equitibus*, *quos cum Luceribus*, *& Tatiensibus instituit* Romulus. *A* Romulo *id nomen esse volunt Varro*, *Asconius*, *Plutarchus*. Hactenus Vossius de *Ramnes*. At Varro ipse de L. L. lib. IV. postquam *Ramnenses* a *Romulo* dictos voluit, extemplo adjecit: *Sed omnia hæc vocabula* (mentionem fecerat etiam *Tatiensium*, & *Lucerum*) *Tusca*, *ut Volumnius*, *qui Tragœdias Tuscas scripsit*, *dicebat*. Itaque si vocabulum *tuscum*, frustra a *Romulo* ejus origo arcessitur. Audire præstat Mazochium apud Vossium in voce *Damnus* sic differentem de *Ramnensibus*, seu *Ramnibus*: *Damnus est* Equus, *eademque vox Tyrrhenorum peculiaris*; *si credimus Hesychio scribenti*: Δάμνος, ἵππος Τυῤῥηνοί. *Fortasse* ἵππος *heic ponitur pro* equitatu, *aut* equili. *Certe hebr.* דמן (domen) stercus, & fimum *significat*, *quod in equitatu*, *aut stabulis plurimum est*. *At ne dubita*, *quin Hesychius Rho cum Delta commutatum repererit pro consuetudine Tuscorum unum cum altero confundentium*, *ut sit Damnus pro* Rhamnus. *Vide mox in* Dea *pro* Rhea. Rhamnus *autem ad equites* Rhamnenses *pertinet*; *ac venit id nomen a* רם ram *id est* celsus: *unde Horatius* noster *dixit*: Celsi (*nimirum de significatione* Rhamnensium *edoctus*) præter-

tereunt austera poëmata Rhamnes, *id est equites*. Hæc Cl. Auctor. Verum non possum quin ipsum falsitatis accusem etymon *Damni*, quod ducitur a רמך *stercus*, & *Rhamni* a רם *ram celsus*; ampiius falsum esse reor, quod ἱππος *equitatum*, aut *equile* significat apud Hesychium in allato loco. Porro *Ramnes equites*, & *damnus* Hesychii, eo quod mutua commutatio τῦ *D*, & *R* vigebat apud Tyrrhenos, ut abunde ostensum ab ipso Mazochio, omnino descendunt ab Orientali unico fonte, nempe רמך *ramac equa*, sicuti ab אתון *aton asina* fit *asinus*, C in *N* conversa, quadere adisis Vossium. Ceterum, si locus conjecturæ, scriberem vocem hebræam רמן *raman*, non vero *ramac*, eo quod facillima esse potest mutatio τῦ ן finalis, atque ך, cum sint simillimæ. Id vero velut meram conjecturam statuo.

Postquam igitur de hujuscemodi vocibus verba fecerimus, in rem cadit, ut & alias huc aliquo pacto pertinentes enucleemus, atque mantissæ loco adjiciamus. *Rhenones pellicea vestes*, si fides Vossio, dictæ a ῥινὸς *pellis*, vel a ῥῆνες *agni*. Ῥῆνες *agni*, unde ῥηνίκες *ovium*, seu *agnorum pelles* apud Hippocratem dicti vel a נער *naar agnus*, vel potius a רחל *rael ovis*, *L* in *N* versa, id quod domesticum est; vel ab עור *ur pellis*. *Vellus lana ex ove demta, atque ipsa pellis simul cum lana ex ove detracta* procul dubio venit ab hebræo עור *vor pellis*, *cutis*, unde & gr. ῥινὸς *pellis*. Μαλλὸς *lana* a Chaldaico עמר *amar lana*, *R* in *L* versa. *Hirtus*, *hirsutus* omnino facta ab שעיר *sair* idem, dumtaxat metathesi adhibita. *Solox*, ait Festus, *lana crassa, & pecus, quod passim pascitur non tectum. Titinnius in Barathro: Ego ab lana soloci ad purpuram data*. Et Lucillius: *Pascali pecore, ac montano hirto, atque soloce*. In Glossis vett. exponitur solox ἔριον παχὺ, uti viri docti emendant. Adi Vossium. Sane *solox* dictum videtur ab שעיר *sair hirsutus*, *pilosus*, *hircus*, & שעירה *saira capra*.

Benna est *genus vehiculi*: Hinc Festus: *Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur; unde vocantur combennones in eadem benna sedentes*. Sane ortum ab Orientali בנה *bana fabricavit*, *ædificavit*, *exstruxit*, unde מבנה *structura*, atque אבנים *abenaim sellæ parturientium*, unde dictum quoque ἀπήνη. Ὄχος *currus* fluxit ab עגלה *agala plaustrum*, unde *agelada*. Atque ipsa vox *plaustrum* venit a פרש *paras* (atque addito *T* uti fieri assolet) *parast*, unde alternante *R* fit *praustrum*, & *plaustrum eques*, & *equus*. Ab eodem *paras*, & Chaldaico more *parat*, adhibita metathesi τῦ *T* oritur *petorritum*. Insuper ab eodem *parat* פרש, seu פרת tantummodo *R* in *L* abeunte natum vocabulum *pilentum*. *Basterna* forte ab ipso פרש *parasc equus* ortum eum nihil aliud sit, nisi *vehiculi genus*, mutatione litterarum adhibita. Sane isthoc *vehiculum* ab animalibus nempe vel a *mulis*, vel ab *mannis*, seu *equis* trahebatur. *Arcuma*, seu *arcirma*, uti alii legere malunt, est *genus modici plaustri, quo homo gestari possit*, sicuti scribit Festus. Porro veriloquium clamat esse ab hebraico הרכוב *arcub vehiculum*, tantum *B* in *M* versa ab הרכיב *vexit*, unde alternante *R*, erit *arcirma*, si ita legendum. *Rheda* facile derivari potest ab חרוץ *arute*, quod exponitur *tribula*, *genus traha*.

trahe. *Covinus genus vehiculi falcati*, & *rostrati*, quo Galli, & Britanni in præliis utebantur, dictus videtur a כיון *ciun basis* ex כון *aptavit*, *disposuit*. Hinc *Eda* etiam vehiculi genus dictum ab ארן *eden basis*.

Ancarius, seu *ancharius* fertur significare *asinus*. Lucilius apud Nonium in voce *quiritare* ita habet:

Hæc inquam rudet e rostris, atque ejulitabit
Concursans velut Ancharius, clareque quiritans.

Porro verosimilius credo venire ab hebræo העיר *acar*, sive *achair*, vel *anchir asinus*, ע in C versa, nam sæpe sæpius in G transit, uti docti monuere, quod in C dein mutatum. Ab ipso עיר *cair*, seu *cir asinus* defluxit *cillus*, & κιλλὸς apud Dores, versa *R* in *L*. Necnon ab eodem *air*, *R* in *N* mutato, quod translatitium est, natales acceptos referre videtur etiam ὄνος. Quod vero spectat ad *Anchialum* post ceteras, nostram quoque conjecturam in medium producimus. Sunt qui compositum credant *anchialum* ex *chai*, & *alah* scilicet *per deum viventem*, quod creditur esse nomen divinum apud Judæos, ut in epig. Mart. 94. l. II. ubi ait:

Ecce negas, jurasque mihi per templa Tonantis.
Non credo, jura, verpe per Anchialum.

Sed isthæc opinio multis non arrisit. Primo, quia hæc vox apud Martialem contemtum sonat, secundo linguæ hebraicæ Martialis imperitissimus fuit. Hinc Isaacus Vossius ad Mel. l. I. c. 8. pro *Anchialum* legit *Ancharium* id est *asinum*. Male enim audiebant Hebræi teste Petronio in fragmentis, quod *porcinum numen adorarent*, & *cilli auriculas advocarent*: potissimum quia in Codice pervetusto *Anchalium* legitur, ideo unius litterulæ mutatione vir haud ignobilis legit *ancharium*. Verum licet ejus conjectura ingeniosa, attamen videtur esse violenta lectio. Nam constantissime scriptum occurrit *anchialus*, neque id a nobis impetrabit Vossius, quod in uno Codice *anchalius* legitur; quandoquidem aliquo casu tertia vocalis excidere potuit, vel fortasse potius, sicuti haud raro usuvenit, *i* transpositus fuerit. Atque rem ita componi posse credo. *Anchialus* descendit ex עגל *egel*, seu *agal vitulus*, inserto *N*, quod oriri solet ex *Daghes forte*, quod Chaldaice insigi solet. Hinc in S. Litteris cum habeamus Judæos sibi *vitulum aureum* conflasse Exod. cap. 32. & sub Jeroboamo iterum II. Reg. cap. XII. suspicor Ethnicos, eo quod fama, seu rumor res multo secus efferre solet, ideo *porcinum numen*, & *cilli* pro *vitulo* ratos fuisse, cujus nomine revera insignitus. Atque hæc de *anchialo* adspersisse sat est, quæ omnia quin pro conjectura habeantur, uti superius dictum, haud moramur.

Agelada vox est inter barbaras relata ab Lexicographis, atque exponitur *juvenca*. Haud absurde duci potest ab orientali עגלת *egelat*, mutata *T* in *D*, *vitula*. *Ovis* ducitur ab ὄϊς idem, *ovis* scilicet. At ὄϊς fortasse ortum ab חיה *aia bestia*, *animal*. *Opilio quasi* ovipilio *a* pellendis *hoc est* agendis ovibus, *ut ad Ecl. X. scripsit Camerarius*. *Aliis* opilio *quasi* ovilio. *Scaligero*, *cui subscribo*, *placet esse vocem magnæ Græciæ* οἰπόλος, οἰπόλιον, *sicut* αἰπόλος, caprarius. Hæc Vossius de origine. Verum haud Magnæ

Dd Græ-

Græciæ peculium esse reor istam vocem, sed Tyrrhenorum, ad quos per Lydios transvecta. Porro per metathesin venit ab Phœnicio, seu Orientali potius אלוף *alop dux*, *ductor*. *Sus* derivatur ab græco ὗς, quod idem est. Atque utrumque fluxit ab Hebræo חזיר *asir sus*, *porcus*, sed decurtatum. *Adasia*, si fides præstanda Festo, est *ovis recentis partus*, sed *major natu*. Non aliunde vox ista advecta, nisi ab Oriente, potissimum cum sit vox antiquissima. Sane haud vanus haruspex essem, si derivarem ex hebraico חדש *adas novus*, *recens*, quod adstruitur ex iis, quæ Festus asserit.

Avilla secundum Festum est *agna recens nata*. Hujus autem origo manifeste se prodit ab Orientali voce עול *ul*, seu ipso *avel*. Sane idem עול, si ipsi subjiciantur vocales, plane erit *avel*, seu *avil*. Ad rem exstat עול *avel*, seu עול *iniquus*, & *parvulus*. Ut ad rem revertamur, venit ab *avil*, quod exponitur *fœtus*, *infantulus*, *lactens*, & עלות *alot lactantes*, *fœta*, quæ *parvulos*, vel *fœtum lactant*. Hinc planum fit quam apte deducantur ex Oriente unico, atque archetypo fonte hæ potissimum voces, quæ Tuscæ videntur audire. Heic vero advertendum non deesse, qui scripserint *avillam* dictam quasi *ovillam*: nimirum mutato *O* in *A*. Dacerius in notis ad Festum ad ejus verba: *Avillas agnas recentis partus*; ita habet: *Avillas Ovis, ovilla, & O mutato in A avilla, ovis vetula recentis partus*. *Vide adasia, nam inde patebit falli Meursium, qui avillas dici putavit, quæ nondum velli possunt*. Hæc Dacerius. *Arna*, quæ *agna*, seu *mater* agnæ exponitur; atque græca vox ἀρς, & ἀρνίον ab eodem fonte proficiscuntur. Porro ejus natales repetendi sunt ex נער *puer*, *infans*, & *agnellus*, *pecus tenellum*.

Ambegnus, seu *ambignus*, vel *ambiegnus* quid, & unde originem duxerit, brevi explanare in animo est; sed prius hac de re loquentes veteres apud Vossium oportet auscultare. Is enim in voce *Agnus* ita habet: *Ab* am, *&* agnus *est* ambiegnus, *sive* ambegnus, ambignus. *Varie enim hæc vox scribitur*, *B cur inseratur*, *dicimus in* Am. *Varro l. VI. de L. L.* Ambiegna bos apud Augures, quam circum aliæ hostiæ constituuntur. *Festus*: Ambegni, bos & vervex, appellabantur, cum ad eorum utraque latera agni in sacrificium ducebantur. *Fulgentius de prisco sermone*: Bæbius Macer, qui fastalia dierum scripsit (*sic locus is in Basileensi Hervagii, ac Codd. MSS. legitur*). ait, Junoni eas, quæ geminas parerent oves, sacrificare, cum duobus agnis altrinsecus alligatis; quas oves, ambignas (*in Hervagiana male est* ambiguas) vocari, quasi ex utraque parte agnos habentes. Hæc ille. Sed, quia *bos* nihil ad *agnum*, ideo falsa origo, quæ deducitur ab *agnus*. Porro eo quod *ambegnus* in speciem videtur accedere voci *agnus*, iccirco hanc etymologiam Grammatici excudere. Ceterum ista vox Etruscam esse se prodit eo potissimum, quia auspiciis, & sacris destinata fuerit. Etenim hæ artes ab hisce populis ad Romanos profectæ. Quare Varro, qui rem aguralem, & sacrorum optime omnium calluit, scripsit *Ambegnam bovem* significare *apud Augures*. Sed quia adjecit; *quam circum aliæ hostiæ constituuntur*, ea de causa ansam præbuit Festo, ceterisque, ut alia comminiscerentur; & quoniam *ambegnus* videtur alludere ad *am* (quod fortasse respiciens quoque ipse Var-

ro loco citato ait *quam circum*) & *agnus*, ideo inde derivarunt; neque alio forte spectant verba Festi *ad eorum utraque latera agni*, & Bæbii Macri h. e. *ex utraque parte agnos habentes*. Verum, quæcumque sit hac de re horum auctorum mens, certe Vossius ita ratus ex *am circum*, & *agnus* duxit. Ad originem festinemus. Profecto istud vocabulum manavit ex Orientali הבקר *abbagar bos*, dumtaxat priore *B* in *M* affinem, & *R* in *N* versa. Hinc patesit, Bæbium Macrum perperam scripsisse apud Fulgentium l. c. *ambignas* (si Vossii lectioni inhærendum) *oves vocari quæ &c.* Etenim principe sui notione *bovem* significavit, quemadmodum Varro, & Festus supra docuerunt.

EXERCITATIO XVIII.

C A P U T I.

ΟΣ, ὅσος, ὅτι, ὅτε, ἅσσα, σά, ὡς, unde derivata, & quæ hisce vocibus subjecta significatio. Apud Græcos ὅς sæpe ὅπως, vel utpote haud secus ac Latinis qui, *& Hebræis* אשר *designare suadebitur. Alterum ex epigrammate Anthologiæ, primum ex Homeri variis locis constabit. Tis unde profectum. Utrum τὶ aliquando vacet. Ἰώ pro ἐγώ affertur ex Aristophane. Ejus origo proponitur. Inde Italicum* io. Modum Optativum *eadem vi aliquoties pollere, atque* Subjunctivum *contra Zuingerum, H. Stephanum sexcentis locis evincemus. Secundam personam pluralem neutrius generis regere secundam personam singularem verborum nunc primum invitis Grammaticis, & Eruditis, arguetur. Hac de causa Cl. Scriptor illius epigrammatis interpres in scopulos impegit.*

ΟΣ, ὅσος, unde descendunt, in præsenti primum dabimus; postea quid vocabulum ὅς præter vulgarem notionem designat, in medium afferemus. Porro ὅσος, & ὅς veniunt ab hebraico אשר *ascer*, seu *aser*, unde contractum ש *sce*, quod vulgo *qui*, *quæ*, *quod* redditur. Sane ὅσος, & ὅσοι non solum *quantus*, *quanti* significare videntur, verum etiam *quicumque*, *quot*, *quotquot*, & *qui*, ut apud Gregorium exponitur. V. Lexicographos. Ex alia parte vocem אשר non modo *qui*, *quæ*, *quod* notare, sed etiam *quotquot*, *quicumque* mihi belle, atque haud abs re blandior. Hinc LXX sæpe τὸ אשר ὅσοι, ὅσα verterunt. Quare Reg. III. c. 4. v. 34. ubi Hebræus habet : אשר שמעו מאת כל-מלכי הארץ : LXX reddiderunt : Παρὰ πάντων τῶν βασιλέων τῆς γῆς, ὅσοι ἤκουον τῆς σοφίας αὐτοῦ. Idque emphaseωs gratia, secus si אשר *qui* vertitur, videtur frigida laus Salomonis. Ceterum, si τὸ ὅσοι Lxxvirale significat *qui*, prout Vulgata vertere maluit, confirmatur magis

illud,

illud, quod supra proposuimus, scilicet, quod ὅσος, & ὅσοι apud LXX *qui* notet. Ab eodem אשר, quatenus notat *cum*, *quando* venit ὅτε, & qua significat *quod* derivatur ὅτι, tantum *S* in *T* versa. Hinc fluit & ἄσσα, & ἄττα *quæ*, *quæcumque*, & *quædam*, τινά, quod etymon insane arridet. Huc quoque facile pertinet illa vocula σα, quæ, cum teste Herodiano lingua Megarensium valeat æque ac τινά, scilicet *quædam*, recta fit vel ab אשר, vel a ש *se qui*, *quæ*, *quod*; & sane a LXX prior vox redditur quoque ὅσοι, ut in loco paulo ante allato. Amplius ab eodem ש *sce*, seu *ascer* ortum & vocabulum *sic*; nam idem quoque notat hebræa vox. Ab ipso fonte manavit græcum ὡς *sicut*, *ita*, *ut*, *nam*, cum eadem fere præstet vocabulum hebræum. Etenim exempla sunt obvia, & passim prostant.

Jamvero ad alteram vocem nimirum ὅς enucleandam propere pergamus. Porro ὅς sæpe valet idem, ac *ut*, ὅπως, atque *utpote*, haud secus ac Latinis *qui*, *quæ*, *quod*, & Hebræis אשר. Hinc Tursellinus in voce *qui* asserit poni pro *utpote*, cui rei illustrandæ accommodat illud Ciceronis Famil. 16. ep. 1. *peccasse mihi videor*, *qui a te discesserim*. Et Nep. in vita Att. *Qui Civitatem conservatam cuperet*, *pecuniam numeravit de suo*. Licet ibi & pro *quod* accipi posset. Facciolatus affert illud Tull. Attic. l. V. etiam pro *utpote*: *Actio maluimus iter facere pedibus*, *qui incommodissime navigavissemus*. Attamen videtur quoque positum ἁπλῶς pro *ut*. Liv. l. XXIV. cap. 24. *Misit ad me statim*, *qui salutem nunciaret*. Cicero ad Att. l. IV. ep. 10. ait: *Misit Legatos*, *qui facerent amicitiam*. Idque patet ex eo quod *mitto* sæpe post se habeat *ut*, seu *gratia*, vel *causa* cum gerundio. Hinc Justinus l. XVII. c. 3. ait: *Athenas erudiendi gratia missus*, scilicet *ut erudiretur*. Cæsar 1. B. G. 21. eodem pacto, ac Livius in loco, quem supra attulimus, usus est, ubi inquit: *qualis esset natura montis*, *qui cognoscerent*, *misit*. Hoc adeo verum est, ut Nepos 1. c. 4. adhibuerit *ut* post verbum *mitto* eodem pacto, ac Livius, & Cæsar *qui*: ait enim Nepos: *cursores miserunt*, *ut nuntiarent*. Idem colligere licet ex aliis Auctorum locis, qui nunc ad manus non sunt.

Quod vero attinet ad hebraicum אשר, cum exempla in promtu sint ψαμμακόσια, qua *ut* designant, icciroo selectiora afferre juvat. Hinc Gen. C. XI. v. 7. אשר לא ישמעו איש: Vulg. *ut non audiat unusquisque*: LXX ἵνα μὴ ἀκούσωσιν. Cap. XXIV. v. 3. Vulg. *adjurem* . . . . *ut non accipias*; LXX ἵνα μὴ: heb. אשר לא. Nehem. c. II. v. 5. Vulg. *ut mittas me*: LXX ὥστε πέμψαι: & eodem cap. v. 7. *det mihi epistolas* . . . . *ut traducant me*, juxta Vulgatam: LXX: ὥστε: Esth. c. II. v. 10. Vulg. *præceperat* . . . . *ut de hac re omnino reticeret*: LXX: ἐνετείλατο αὐτῇ, μὴ ἐπαγγεῖλαι. Nehem. c. XIII. v. 19. *præcepi*, *ut non aperirent eas*: Vulg. LXX εἶπα, ὥστε μὴ. Ibidem c. VIII. v. 14. *præcepisse* . . . . *ut habitent*, habet Vulgata; LXX: ὅπως κατοικήσωσιν: Hebr. אשר ישבו: Et c. II. v. 8., *ut det mihi*. Et II. Reg. 9. 37. juxta vim hebraicam, *ut non dicant hæc Jezabel*. LXX ὥστε μὴ. Vulg. *ita ut dicant*. Ruth. III. 1. Vulg. *quæram tibi requiem*, *ut bene sit tibi*: LXX ἵνα. Josh. III. 4. Vulg. *ut procul videre pos-*

possitis, *& nosse*: LXX: ἵνα. Deuter. XX. 18. Vulg. *ne forte doceant*: LXX: ἵνα μὴ. Et XXVIII. 35. eodem modo accipi potest; dum LXX reddunt ὥστε μὴ. Genes. XXX. 38. Vulg. *ut cum venissent greges*: LXX: ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι.

Cum ex locis, quos huc usque protulimus, firmo tibicine statuatur vocem hebraicam denotare idem, atque ὅπως, ἵνα, *ut*, age ad græcanicum ὃς accedamus. Porro in eumdem modum usi videntur aliquando & Græci. Hinc in Anthologiæ epigrammate Τυλλίυ Γεμίνυ εἰς κιθάραν accipi debet pro *utpote*, ubi ita se habet:

> Σμίνθης ὁ παντοίης δαιτὸς λίχνος οὐδὲ μυάγρης
> Δειλὸς ὁ καὶ θανάτου κέρδεα ληιζόμενος.
> Νευρολάλον φοίβου χορδὴν θρέξας ἠδ' ἐπὶ πῆχυν
> Ἑλκομένη θηρὸς λαιμὸν ἀπεβρόχισεν:
> Τόξων εὐστοχίην θαυμάζομεν, ὃς δὲ κατ' ἐχθρῶν
> Ἤδη καὶ κιθάρην εὔστοχον ὅπλον ἔχοι.

Hoc Epigramma ita redditur a Cl. Martorellio:

> *Mus omnium epularum helluo nec muscipulam*
> *Timens, qui etiam ex morte lucra prædaretur.*
> *Nerviloquam Phœbi chordam incidit: quæ ad verticillos citharæ*
> *Retracta muris guttur strangulavit*
> *Sagittandi peritiam miramur: ut quam contra hostes*
> *Jam quoque citharam jaculandi peritum telum habeat.*

Heic autem ecquis non videt vocabulum ὃς esse αἰτιολόγικον? etenim cum Auctor ait antea θαυμάζομεν *miramur*, postea reddens rationem, cur *miraremur*, adhibuit ὃς nempe *utpote*, seu *utpote qui*.

Videtur aliquando potius *ut* designare, sicuti illud Iliad. A. 64.

> Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
> Ἢ καὶ ὀνειρόπολον . . . .
> Ὅς κ' εἴποι.

> *Quare age aliquem vatem consulamus vel Sacerdotem,*
> *Vel & conjectorem,*
> *Ut dicat.*

Scilicet significat causam ob quam aliquid fit, sicuti ὅπως, ἵνα, ὄφρα. Sane Homerus in loco citato debet exponi pro *ut*, eo quod adhibuerit verbum imperativi modi ἄγε, & sit adhortatorium. Id impendio magis planum fiet ex collatione alterius loci Homeri, ubi cum antecedente verbo Imperativi Modi ὅπως posuit eodem ferme pacto, ac ὃς supra allatum. Porro Od. III. v. 10.

> Ἀλλ' ἄγε νῦν ἰθὺς κίε Νέστορος . . . . . .
> Εἴδομεν ἥν τινα μῆτιν ἐνὶ στήθεσσι κέκευθε.
> Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν, ὅπως νημερτέα εἴπῃ.

> *Quare age nunc recta vade ad Nestorem.*
> *Videamus an aliquod consilium in præcordiis absconditum habeat,*
> *Orare* (id est κίε, vade) *autem ipsum, ut vera dicat.*

Huc

Huc quoque commode referri posset & illud Od. IX. v. 126.

Οὐδ' ἄνδρες νηῶν ἔνι τέκτονες, οἵ κε κάμοιεν
Νῆας ἐυσσέλμους, αἵ κεν τελέοιεν ἕκαστα,

Sed advertendum in uno versu positum videri pro *ut*, in altero pro *utpote*.

Tis unde profectum, & quid notionis singulare ei subjectum sit, in præsenti dabimus. Porro *τὶς* emollitum videtur ab Orientali ש *se*, quod idem est, ac אשר *qui*, *quis*, & fortasse *aliquis*. Id adeo certum est, ut inde Chaldaicum די fruticasse videatur, unde fortasse verius, & *ἀμέσως* ortum gr. *τὶς* commutata ד in *T*. Vulgo decernunt *τι* sæpe vacare, & redundare uti apud Homerum, atque alios. Verum alia nobis sedet opinio; quin imo mirificum sensum & usum habere ostenderimus. Hinc ubi Od. X. v. 412. ait: *οὐδέ τι σηκοὶ ἴσχυσι*, magis rem auget; atque admodum elegans est, perinde ac Italicum adverbium *punto*, quod sibi adamussim respondet. Quæ locutio passim apud Homerum præsertim occurrit, ut ead. Od. v. 497. *οὐδέ τι θυμὸς* Ἤθελ' *ἔτι*. Et v. 505. *μή τι*. Et v. 552. Et Od. ι. v. 173. Et Od. λ. 462. Il. X. v. 383. *μηδέ τι*. Apud Latinos non raro eodem modo usurpatur *aliquid*. Heic quoque haud gravabimur investigare originem græcæ vocis *ἰὼ* & *ἰῶγα* scilicet *ἐγώ*. Scholiastes Aristophanis in Acharnenses act.IV. sc. I. seu v. 898. *Ἰῶγα τοῦτο πάντα*; ita habet: *Ἰῶγα. Ἀντὶ τοῦ ἐγώ*. Et v. 899. *Κἀσ' ἄξεις ἰών. Γράφεται καὶ ἰώ, ἀντὶ τοῦ ἐγώ, καὶ δύο στιγμαὶ ἐν τῷ ἄξεις. εἶτα τὸ ἰώ*. Porro etsi ille hanc significantiam illi vocabulo assignasset, tamen commentitiam existimabam. Verum detecta ejus origine ex hebræo fonte, sententiam vertere coactus sum. Nam *ἰὼ ἀμέσως* fluxit ab hebraico pronomine י *i*, quod *affixum* nuncupatur, quodque idem atque *ego*, licet non adhibetur in casu recto, sed in genitivo; quare *meus*, *mea*, *meum* Grammatici exponunt. Inde ad Italos *io* quoque manavit. Hinc liquido patet ab uno Oriente omnem nodum expediri posse, & veritatem affulgere.

Verum heic juvat propius videre, utrum Modus Optativus aliquoties easdem vices gerat, ac Subjunctivus. Jacobus Zuingerus ad calcem Scapulæ in de dialectis asseverat Optativum usurpari etiam pro Subjunctivo, teste Joanne Grammatico, ut *ἐὰν ἔλθοις* pro *ἐὰν ἔλθῃς*; atque addit idem Auctor collationis dialectorum Stephanum exempla desiderare probati Auctoris. Idemque sentire videntur alii Auctores. Verum adeo allucinantur, ut nihil supra. Etenim in allatis exemplis scilicet Il. A. 64. ubi ait *ὁ τοιωτὶς*, *consulamus conjectorem*, *ὃς εἴποι*, nimirum *ut dicat* pro *εἴπῃ*; quod magis palam fiet ex comparatione alterius loci Od. III. v. 19. Quidquod evidentiora argumenta præsto sunt? Sæpe enim numero occurrunt *ὄφρα*, *ἵνα*, *ὅπως* posita *ἀδιακρίτως* cum Optativo, & Subjunctivo; hinc Od. K. ait: *Ὄφρα ἔπος τ' εἴποιμι*, ubi est Optativus modus; & paulo post: *ὄφρα τι εἴπῃ*; & alibi: *ὄφρα ἴδῃς*; heic optativum. Neque tamen quis nisi perfrictæ frontis inficias ire audebit eamdem vim, easdemque vices gerere utrumque Modum. In eumdem modum *ἵνα* usurpatur. Cum Subjunctivo Demost. Olynt. I. *ἵνα γνῶτε*, & *ἵνα μὴ λέγω*; *ut cognoscatis*; *ne dicam*. Cum Optat. apud Platonem: *ἵνα*

ἵνα ὦν, *ut esset*, *ἵνα φαίνοι*, *ἵνα μὴ λέγοι*. Igitur invicem, & mutuo alterum pro altero adhiberi fateamur ingenue oportet.

Neutra pluralia plerumque regunt Verbum singulare: uti *ταῦτα ἐπαινεῖται*, *hæc laudatur*, pro *laudantur*, *ζῶα τρέχει*, *animalia currit* pro *currunt*. Ita omnis Grammaticorum numerus; ita omnes τῶν dialectων consarcinatores; idque ex illorum statis legibus tantum neutris tertiæ personæ usuvenit; dum ne unum quidem exemplum, unde aliis quoque personis idem contingere posse constaret, suppeditant. Hoc sane in causa fuit, cur Cl. Martorellius immane σφάλμα commiserit. Verum illis invitis id accidit etiam neutris pluralibus secundæ personæ. Hinc in Anthologia occurrit Epigramma Philippi in Leonidem, quod ita exstat:

> Πολὺ Λεωνίδεω κατιδὼν δέμας αὐτοδάϊκτον
>   Ξέρξης ἐχλαίνου φάρεϊ πορφυρέῳ.
> Χἀκ νεκύων δ' ἤχησεν ὁ τᾶς Σπάρτας μέγας ἥρως
>   Οὐ δέχομαι προδόταις μισθὸν ὀφειλόμενον.
> Ἀσπὶς μοι τύμβου κόσμος μέγας ἔῤῥε τὰ Περσῶν
>   Ἥξω κεἰς ἀΐδην ὡς Λακεδαιμόνιος.

Quod ita reddit Mart. noster:

> *Magnum Leonidæ videns corpus honeste exstinctum*
>   *Xerxes tegebat pallio purpureo,*
> *Et ex mortuis sonitum edidit Spartæ magnus heros*
>   *Non accipio proditoribus præmium debitum:*
> *Clypeus mihi sepulcri ornamentum magnum, pereant Persæ:*
>   *Ibo autem etiam ad Inferos, ut Lacedæmonius.*

In quo quidem allucinatum Interpretem inde colligere licet, quod dum *Xerxes tegebat pallio Leonidæ corpus*, clamavit Spartanus Leonidas inquiens Xerxi *non accipio* . . . . . . *Clypeus mihi sepulcrum*, *valeatis*, *pereatis Persæ: Ibo autem &c.* Scilicet responsa invicem reddebantur, quæ intercedebant inter primam, & secundam personam. Id autem magis, magisque patefiet. Etenim si vera esset allata versio, prout ipse transtulit, Græcus Auctor adhibuisse oportebat ἐῤῥέτω, quæ est tertia persona singularis, non ἔῤῥε, quæ cum sit secunda persona verbi singularis, τὰ Περσῶν debet esse secunda persona pluralis; secus alius Canon a Grammaticis esset condendus, quo statueretur, *neutra nomina pluralia discrepare aliquando a Verbo & numero, & persona*. Quod sane vir cordatus ne somniare quidem audebit. Atque hæc hactenus. Nam diu, multumque Grammaticum egisse videor.

CAPUT II.

Quid denotet in epigrammate abaci Herculanensis vox pruphpher. *Notatur Passerius. Laudatur Mazochius. Apud Plautum in Pœnulo in punicis versibus unde ducit* sicorat *Bochartus. Notatur ipse & laudatur. Petitus, & Seldenus quid senserit. Genuina lectio assignatur.*

CL. Mazochius in additionibus apud Vossium in voce *Tuticus* in ima ora exhibet quandam inscriptionem, quam ipse Tuscanicam, & Oscam nuncupat, in abaco Herculanensi ex fossionibus eruta[a]. *Hance epigraphen multis abhinc annis*, ait Mazochius, *Cl. Venutus ediderat, ac postea Cl. Passerius in suis symbolis litterariis Florentiæ an.* 1748. *editis vol.* 1. *p.* 207. Nos autem haud animati sumus omnia, quæ tanti viri de ea inscriptione differentes vulgarunt, in medium producere, atque ad trutinam exigere. Missis itaque aliis, quæ heic Mazochius more suo erudite adspergit, dumtaxat quod ad rem faciunt, referemus. *Venio ad epigramma ipsum, quod verbis Tyrrhenicis, litteris autem latinis exhibebimus. In umbilico tabulæ ita a dextra in lævum legitur:* Hedentateis sum: *quod in fine explanabimus. Nec aliud in abaci horizontali plano legitur. At in extremo ipso mensæ labro, sive in tabulæ ora verticali, quæ ex adverso lectoris est, unicus versiculus legitur, sinistrorsum (pro more Orientis, unde domo Tyrrheni erant) his verbis conceptus:* L. SLABII. LAVKIL. MERRIS (*R blæsum pro D blæso alternabat, & S duplex pro X, quo carebant: unde Latinis dictus est Meddix*) Tustiks (*tertia in marmore littera est* ב: *Beth autem Hebraicum apud Tyrrhenos modo est V consonum, ut in Tuscis Capua nummis, modo est Digamma, ita ut hic Tustiks pronunciandum putem: sequitur*) Hedentateis . . . . . Rucinai (*ubi puncta signata vides, scalptura vetustate corrupta est*) Pruphpher. *Hactenus adversæ marmoris oræ scriptura procedit. Nunc licebit Oscam hanc sive Tuscam scripturam ita uno spiritu legere:* L. (*hoc est Lucius*) SLABII. LAVKIL. MERRIX. TUFTIKS. HEDENTATEIS. RUKINAL PRUPHPHER.*

Vera marmoris lectione expeditus, jam ad interpretationem progredior. Ergo adversa labri ora sic monet: Lucius (*prænomen est Oscis cum Latio commune*) Slabius. Laukil. Meddix. Tuticus. Mensam. Rukinæ (*Latinis, uti dicam, ea est* Runcina *dea, cujus meminit Augustinus de Civ. IV.* 8.) posuit. *In lemmate vero legitur:* Hedentateis sum *hoc est* mensæ dedicatio.

Quod si rationem interpretationis hujus quæras; in prioribus quidem propriis nominibus liquent omnia. Atque paucis interjectis explanat vocem *Hedentateis*, quam ducit ab אדן *eden basis*, atque de dea *Runcina* verba facit. Iterum ita pergit. *In fine legitur:* ΠΡVΦΦΕR. *Ultimo hoc loco verbum aliquod exspe-*

inspectatur, *quod reget sententiam*, veluti posuit, dedicavit; *aut tale aliquod. Istud vero* Pruphpher *hoc ipsum apud Oscos signasse, quis praestare queat? Multo minus cum Passerio affirmare ausim istud* Pruffer *venire a Latino* Profero, *quasi scilicet sit* Profert *pro* Offert. *Non dubito equidem quin Oscum hoc verbum* Construendi, *sive* ponendi *aut* dedicandi *notione praditum fuerit: sed nihil de proprio significatu docere certo possumus*. Ita vir doctissimus.

Porro quae Mazochius adspersit, sunt verissima, nempe quod hocce *pruphpher* significare debeat *ponere*, seu *dedicare*. Itaque ni fallor, sicuti binae illae voces *Hedentateis sum* hebraei fontis, & peculii sunt, uti ostendit idem vir summus, ita & *pruffer*. Commodum *pruffer*, seu *pruphpher* est ipsum hebraicum פאר פאר *peer peer* geminato, quod vulgo exponitur *ornavit*, *decoravit*, hac tamen lege, quod alterum פ in *ph*, seu *f* versum sit. Imo פאר apud Hebraeos non modo induit significationem *ornandi*, *decorandi*, sed etiam *constituendi*, *ordinandi*. Hinc Exodi VIII. 9. *Dixitque Moses ad Pharaonem* התפאר עלי Vulgatus habet: *Constitue mibi*; & LXXviri τάξαι πρός με. Equidem τάσσω designat *ordinare*, *collocare*, *constituere*. Queis adde, quod *orno* exponitur quoque *paro*, *apto*, *instruo*, & fortasse pollebit eadem vi, atque apud Italos in universum vox *fare*, & *facere* apud Latinos. Sane ipsa incliqatio τῶ *pruphpher*, quod esse debet loco τῶ *dedicavit*, *posuit*, uti advertit Mazochius ὁ πάνυ, atque indoles, & ingenium vocis orientalem esse se prodit, & clamat. Adde quod est geminata vox, quod magis e re nostra; nam id Hebraeis translatitium est. Quadere consule Grammaticos.

Explanata voce Osca nimirum ПRVФФER, ad vocem Phoenicíam, nempe *chorat* illustrandam progrediamur. Apud Plautum in Poenulo Act. V. Scenae I. exstant quidam versus punici, in quibus interpretandis, emendandisque sedulam operam navarunt Eruditi. Ut autem fidem solvamus, nostrum erit dumtaxat priorem versum expendere, imo potissimum vocem *chorat*, in hypothesi quemadmodum in nos recepimus. Hinc aliorum prius interpretationes, atque emendationes, postea nostram conjecturam proponemus, itaque magis facilis, atque ex sententia res erit.

Ante alios praesto est Joannes Philippus Pareus, qui ad hunc modum characteribus hebraicis exaravit:

ית-על יונין ומלו נות פין קראתי שמח קומטירין

Sed minime interpretationem hujuscemodi lectionis offendi, neque ipse Jacobus Operarius, qui in notis ad Plautum hanc Parei emendationem affert, de suo adjecit.

Joannes Seldenus in prolegomenis de lingua Hebraea, & Phoenicia ad syntagmata de Diis Syris cap. II. ita hebraice exhibet, duobusque versibus distinguit.

נא את עליונים ועליונות שקרא אתם מקום הזאות

Obsecro superos superasque
Quibus contigit locus iste.

Hunc quoque ita legentem refert idem Operarius loco citato, post quem in scenam ipse producit Samuelem Petitum, atque Bochartum.

tereunt antiqua poëmata Rhamnes , *id est equites* . Hæc Cl. Auctor . Verum non possum quin ipsum falsitatis accusem etymon *Damni* , quod ducitur a רמן *stercus* , & *Rhamni* a רם *ram celsus* ; ampiius falsum esse reor, quod ἱππος *equitatum* , aut *equile* significat apud Hefychium in allato loco . Porro *Ramnes equites* , & *damnus* Hesychii , eo quod mutua commutatio τῦ *D* , & *R* vigebat apud Tyrrhenos , ut abunde ostensum ab ipso Mazochio , omnino descendunt ab Orientali unico fonte , nempe רמך *ramac equa* , sicuti ab אתון *aton asina* fit *asinus* , *C* in *N* conversa , quadere adisis Vossium . Ceterum , si locus conjecturæ , scriberem vocem hebræam רמן *raman* , non vero *ramac* , eo quod facillima esse potest mutatio τῦ ן finalis , atque ך , cum sint simillimæ . Id vero velut meram conjecturam statuo .

Postquam igitur de hujuscemodi vocibus verba fecerimus , in rem cadit , ut & alias huc aliquo pacto pertinentes enucleemus , atque mantissæ loco adjiciamus . *Rhenones pellicea vestes* , si fides Vossio , dictæ a ῥινὸς *pellis* , vel a ῥῆνες *agni* . Ῥῆνες *agni* , unde ῥήνιξες *ovium* , seu *agnorum pelles* apud Hippocratem dicti vel a נער *naar agnus* , vel potius a רחל *rael ovis* , *L* in *N* versa , id quod domesticum est ; vel ab עור *ur pellis* . *Vellus lana ex ove demta* , *atque ipsa pellis simul cum lana ex ove detracta* procul dubio venit ab hebræo עור *vor pellis* , *cutis* , unde & gr. ῥινὸς *pellis* . Μαλλὸς *lana* a Chaldaico עמר *amar lana* , *R* in *L* versa . *Hirtus* , *hirsutus* omnino facta ab שעיר *sair* idem , dumtaxat metathesi adhibita . *Solox* , ait Festus , *lana crassa* , *& pecus* , *quod passim pascitur non tectum* . *Titinnius in Baratro : Ego ab lana soloci ad purpuram data* . Et Lucillius : *Pascali pecore* , *ac montano hirto* , *atque soloce* . In Glossis vett. exponitur solox ἐριον παχὺ , uti viri docti emendant . Adi Vossium . Sane *solox* dictum videtur ab שעיר *sair hirsutus* , *pilosus* , *hircus* , & שעירה *saira capra* .

Benna est *genus vehiculi* : Hinc Festus : *Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur ; unde vocantur combennones in eadem benna sedentes* . Sane ortum ab Orientali בנה *bana fabricavit* , *ædificavit* , *exstruxit* , unde מבנה *structura* , atque אבנים *abenaim sella parturientium* , unde dictum quoque ἀπήνη . Ὄχος *currus* fluxit ab עגלה *agala plaustrum* , unde *agelada* . Atque ipsa vox *plaustrum* venit a פרש *paras* (atque addito *T* uti fieri assolet) *parast* , unde alternante *R* fit *praustrum* , & *plaustrum eques* , & *equus* . Ab eodem *paras* , & Chaldaico more *parat* , adhibita metathesi τῦ *T* oritur *petorritum* . Insuper ab eodem *parat* פרש , seu פרת tantummodo *R* in *L* abeunte natum vocabulum *pilentum* . *Basterna* forte ab ipso פרש *parase equus* ortum eum nihil aliud sit , nisi *vehiculi genus* , mutatione litterarum adhibita . Sane isthoc *vehiculum* ab animalibus nempe vel a *mulis* , vel ab *mannis* , seu *equis* trahebatur . *Arcuma* , seu *arcirma* , uti alii legere malunt , est *genus modici plaustri* , *quo homo gestari possit* , sicuti scribit Festus . Porro veriloquium clamat esse ab hebraico מרכב *arcub vehiculum* , tantum *B* in *M* versa ab הרכיב *vexit* , unde alternante *R* , erit *arcirma* , si ita legendum . *Rheda* facile derivari potest ab חרוץ *arutz* , quod exponitur *tribula* , *genus traha* .

trahæ. *Covinus genus vehiculi falcati*, & *rostrati*, quo Galli, & Britanni in præliis utebantur, dictus videtur a כיון *ciun basis* ex כון *aptavit*, *disposuit*. Hinc *Eda* etiam vehiculi genus dictum ab ארן *eden basis*.

Ancarius, seu *ancharius* fertur significare *asinus*. Lucilius apud Nonium in voce *quiritare* ita habet:

Hæc inquam rudet e rostris, atque ejulitabit
Concursans velut Ancharius, clareque quiritans.

Porro verosimilius credo venire ab hebræo העיר *acar*, sive *achair*, vel *anchir asinus*, ע in *C* versa, nam sæpe sæpius in *G* transit, uti docti monuere, quod in *C* dein mutatum. Ab ipso עיר *cair*, seu *cir asinus* defluxit *cillus*, & κιλλὸς apud Dores, versa *R* in *L*. Necnon ab eodem *air*, *R* in *N* mutato, quod translatitium est, natales acceptos referre videtur etiam ὄνος. Quod vero spectat ad *Anchialum* post ceteras, nostram quoque conjecturam in medium producimus. Sunt qui compositum credant *anchialum* ex *chai*, & *alah* scilicet *per deum viventem*, quod creditur esse nomen divinum apud Judæos, ut in epig. Mart. 94. L. II. ubi ait:

Ecce negas, jurasque mihi per templa Tonantis.
Non credo, jura, verpe per Anchialum.

Sed isthæc opinio multis non arrisit. Primo, quia hæc vox apud Martialem contemtum sonat, secundo linguæ hebraicæ Martialis imperitissimus fuit. Hinc Isaacus Vossius ad Mel. L. I. c. 8. pro *Anchialum* legit *Ancharium* id est *asinum*. Male enim audiebant Hebræi teste Petronio in fragmentis, quod *porcinum numen adorarent*, & *cilli auriculas advocarent*: potissimum quia in Codice pervetusto *Anchalium* legitur, ideo unius litterulæ mutatione vir haud ignobilis legit *ancharium*. Verum licet ejus conjectura ingeniosa, attamen videtur esse violenta lectio. Nam constantissime scriptum occurrit *anchialus*, neque id a nobis impetrabit Vossius, quod in uno Codice *anchalius* legitur; quandoquidem aliquo casu tertia vocalis excidere potuit, vel fortasse potius, sicuti haud raro usuvenit, *i* transpositus fuerit. Atque rem ita componi posse credo. *Anchialus* descendit ex עגל *egel*, seu *agal vitulus*, inserto *N*, quod oriri solet ex *Daghes forte*, quod Chaldaice insigi solet. Hinc in S. Litteris cum habeamus Judæos sibi *vitulum aureum* conflasse Exod. cap. 32. & sub Jeroboamo iterum II. Reg. cap. XII. suspicor Ethnicos, eo quod fama, seu rumor res multo secus efferre solet, ideo *porcinum numen*, & *cilli* pro *vitulo* ratos fuisse, cujus nomine revera insignitus. Atque hæc de *anchialo* adspersisse sat est, quæ omnia quin pro conjectura habeantur, uti superius dictum, haud moramur.

Agelada vox est inter barbaras relata ab Lexicographis, atque exponitur *juvenca*. Haud absurde duci potest ab orientali עגלת *egelat*, mutata *T* in *D*, *vitula*. *Ovis* ducitur ab ὄϊς idem, *ovis* scilicet. At ὄϊς fortasse ortum ab חיה *aia bestia*, *animal*. *Opilio quasi* ovipilio *a* pellendis *hoc est* agendis ovibus, *ut ad Ecl. X. scripsit Camerarius*. *Aliis* opilio *quasi* ovilio. *Scaligero*, *cui subscribo*, *placet esse vocem magnæ Græciæ* οἰπόλος, οἰπολίων, *sicut* αἰπόλος, caprarius. Hæc Vossius de origine. Verum haud Magnæ

Græciæ peculium esse reor istam vocem, sed Tyrrhenorum, ad quos per Lydios transvecta. Porro per metathesin venit ab Phœnicio, seu Orientali potius אלוף *alop dux*, *ductor*. *Sus* derivatur ab græco ὗς, quod idem est. Atque utrumque fluxit ab Hebræo חזיר *asir sus*, *porcus*, sed decurtatum. *Adasia*, si fides præstanda Festo, est *ovis recentis partus*, sed *major natu*. Non aliunde vox ista advecta, nisi ab Oriente, potissimum cum sit vox antiquissima. Sane haud vanus haruspex essem, si derivarem ex hebraico חדש *adas novus*, *recens*, quod adstruitur ex iis, quæ Festus asserit.

Avilla secundum Festum est *agna recens nata*. Hujus autem origo manifeste se prodit ab Orientali voce עול *ul*, seu ipso *avel*. Sane idem עול, si ipsi subjiciantur vocales, plane erit *avel*, seu *avil*. Ad rem exstat עול *avel*, seu עול *iniquus*, & *parvulus*. Ut ad rem revertamur, venit ab *avil*, quod exponitur *fœtus*, *infantulus*, *lactens*, & עלות *alot lactantes*, *fœtæ*, quæ *parvulos*, vel *fœtum lactant*. Hinc planum fit quam apte deducantur ex Oriente unico, atque archetypo fonte hæ potissimum voces, quæ Tuscæ videntur audire. Heic vero advertendum non deesse, qui scripserint *avillam* dictam quasi *ovillam*: nimirum mutato *O* in *A*. Dacerius in notis ad Festum ad ejus verba: *Avillas agnas recentis partus*; ita habet: *Avillas Ovis*, *ovilla*, *& O mutato in A avilla*, *ovis vetula recentis partus*. *Vide adasia*, *nam inde patebit falli Meursium*, *qui avillas dici putavit*, *quæ nondum velli possunt*. Hæc Dacerius. *Arna*, quæ *agna*, seu *mater* agnæ exponitur; atque græca vox ἀρς, & ἀρνίον ab eodem fonte proficiscuntur. Porro ejus natales repetendi sunt ex נער *puer*, *infans*, & *agnellus*, *pecus tenellum*.

Ambegnus, seu *ambignus*, vel *ambiegnus* quid, & unde originem duxerit, brevi explanare in animo est; sed prius hac de re loquentes veteres apud Vossium oportet auscultare. Is enim in voce *Agnus* ita habet: *Ab* am, *&* agnus *est* ambiegnus, *sive* ambegnus, ambignus. *Varie enim hæc vox scribitur*, *B cur inseratur*, *dicimus in* Am. *Varro l. VI. de L. L.* Ambiegna bos apud Augures, quam circum aliæ hostiæ constituuntur. *Festus:* Ambegni, bos & vervex, appellabantur, cum ad eorum utraque latera agni in sacrificium ducebantur. *Fulgentius de prisco sermone:* Bæbius Macer, qui fastalia dierum scripsit (*sic locus is in Basilæensi Hervagii*, *ac Codd. MSS. legitur*) ait, Junoni eas, quæ geminas parerent oves, sacrificare, cum duobus agnis altrinsecus alligatis; quas oves, ambignas (*in Hervagiana male est* ambiguas) vocari, quasi ex utraque parte agnos habentes. Hæc ille. Sed, quia *bos* nihil ad *agnum*, ideo falsa origo, quæ deducitur ab *agnus*. Porro eo quod *ambegnus* in speciem videtur accedere voci *agnus*, iccirco hanc etymologiam Grammatici excudere. Ceterum ista vox Etruscam esse se prodit eo potissimum, quia auspiciis, & sacris destinata fuerit. Etenim hæ artes ab hisce populis ad Romanos profectæ. Quare Varro, qui rem aguralem, & sacrorum optime omnium calluit, scripsit *Ambegnam bovem* significare *apud Augures*. Sed quia adjecit *quam circum aliæ hostiæ constituuntur*, ea de causa ansam præbuit Festo, ceterisque, ut alia comminiscerentur; & quoniam *ambegnus* videtur alludere ad *am* (quod fortasse respiciens quoque ipse Varro

ro loco citato ait *quam circum*) & *agnus*, ideo inde derivarunt; neque alio forte spectant verba Festi *ad eorum utraque latera agni*, & Bæbii Macri h. e. *ex utraque parte agnos habentes*. Verum, quæcumque sit hac de re horum auctorum mens, certe Vossius ita ratus ex *am circum*, & *agnus* duxit. Ad originem festinemus. Profecto istud vocabulum manavit ex Orientali חבקר *abbagar bos*, dumtaxat priore *B* in *M* affinem, & *R* in *N* versa. Hinc patesit, Bæbium Macrum perperam scripsisse apud Fulgentium l. c. *ambignas* (si Vossii lectioni inhærendum) *oves vocari quæ &c.* Etenim principe sui notione *bovem* significavit, quemadmodum Varro, & Festus supra docuerunt.

EXERCITATIO XVIII.

CAPUT I.

ὍΣ, ὅσος, ὅτι, ὅτε, ἅσσα, σὰ, ὡς, unde derivata, & quæ hisce vocibus subjecta significatio. Apud Græcos ὃς sæpe ὅπως, vel utpote *haud secus ac Latinis* qui, *& Hebræis* אשר *designare suadebitur. Alterum ex epigrammate Anthologiæ, primum ex Homeri variis locis constabit. Τὶς unde profectum. Utrum ὦ aliquando vacet. Ἰὼ pro ἐγὼ affertur ex Aristophane. Ejus origo proponitur. Inde Italicum* io. *Modum* Optativum *eadem vi aliquoties pollere, atque* Subjunctivum *contra Zuingerum, H. Stephanum sexcentis locis evincemus. Secundam personam pluralem neutrius generis regere secundam personam singularem verborum nunc primum invitis Grammaticis, & Eruditis, arguetur. Hac de causa Cl. Scriptor illius epigrammatis interpres in scopulos impegit.*

ὍΣ, ὅσος, unde descendunt, in præsenti primum dabimus; postea quid vocabulum ὃς præter vulgarem notionem designat, in medium afferemus. Porro ὅσος, & ὃς veniunt ab hebraico אשר *ascer*, seu *aser*, unde contractum ש *sce*, quod vulgo *qui*, *quæ*, *quod* redditur. Sane ὅσος, & ὅσοι non solum *quantus*, *quanti* significare videntur, verum etiam *quicumque*, *quot*, *quotquot*, & *qui*, ut apud Gregorium exponitur. V. Lexicographos. Ex alia parte vocem אשר non modo *qui*, *quæ*, *quod* notare, sed etiam *quotquot*, *quicumque* mihi belle, atque haud abs re blandior. Hinc LXX sæpe τὸ אשר ὅσοι, ὅσα verterunt. Quare Reg. III. c. 4. v. 34. ubi Hebræus habet: אשר שמעו מאת כל-מלכי הארץ: LXX reddiderunt: Παρὰ πάντων τῶν βασιλέων τῆς γῆς, ὅσοι ἤκουον τῆς σοφίας αὐτοῦ. Idque emphaseos gratia, secus si אשר *qui* vertitur, videtur frigida laus Salomonis. Ceterum, si τὸ ὅσοι Lxxvirale significat *qui*, prout Vulgata vertere maluit, confirmatur magis

 illud,

illud, quod supra proposuimus, scilicet, quod ὅσος, & ὅσοι apud LXX *qui* notet. Ab eodem אשר, quatenus notat *cum*, *quando* venit ὅτε, & qua significat *quod* derivatur ὅτι, tantum *S* in *T* versa. Hinc fluit & ἅσσα, & ἅττα *quæ*, *quæcumque*, & *quædam*, τινά, quod etymon insane arridet. Huc quoque facile pertinet illa vocula σα, quæ, cum teste Herodiano lingua Megarensium valeat æque ac τινά, scilicet *quædam*, recta fit vel ab אשר, vel a ש *se qui*, *quæ*, *quod*; & sane a LXX prior vox redditur quoque ὅσοι, ut in loco paulo ante allato. Amplius ab eodem ש *sce*, seu *ascer* ortum & vocabulum *sic*; nam idem quoque notat hebræa vox. Ab ipso fonte manavit græcum ὡς *sicut*, *ita*, *ut*, *nam*, cum eadem fere præstet vocabulum hebræum. Etenim exempla sunt obvia, & passim prostant.

Jamvero ad alteram vocem nimirum ὅς enucleandam propere pergamus. Porro ὅς sæpe valet idem, ac *ut*, ὅπως, atque *utpote*, haud secus ac Latinis *qui*, *quæ*, *quod*, & Hebræis אשר. Hinc Tursellinus in voce *qui* asserit poni pro *utpote*, cui rei illustrandæ accommodat illud Ciceronis Famil. 16. ep. 1. *peccasse mihi videor*, *qui a te discesserim*. Et Nep. in vita Att. *Qui Civitatem conservatam cuperet*, *pecuniam numeravit de suo*. Licet ibi & pro *quod* accipi posset. Facciolatus affert illud Tull. Attic. l. V. etiam pro *utpote*: *Actio maluimus iter facere pedibus*, *qui incommodissime navigavissemus*. Attamen videtur quoque positum ἁπλῶς pro *ut*. Liv. l. XXIV. cap. 24. *Misit ad me statim*, *qui salutem nunciaret*. Cicero ad Att. l. IV. ep. 10. ait: *Misit Legatos*, *qui facerent amicitiam*. Idque patet ex eo quod *mitto* sæpe post se habeat *ut*, seu *gratia*, vel *causa* cum gerundio. Hinc Justinus l. XVII. c. 3. ait: *Athenas erudiendi gratia missus*, scilicet *ut erudiretur*. Cæsar 1. B. G. 21. eodem pacto, ac Livius in loco, quem supra attulimus, usus est, ubi inquit: *qualis esset natura montis*, *qui cognoscerent*, *misit*. Hoc adeo verum est, ut Nepos 1. c. 4. adhibuerit *ut* post verbum *mitto* eodem pacto, ac Livius, & Cæsar *qui*: ait enim Nepos: *cursores miserunt*, *ut nuntiarent*. Idem colligere licet ex aliis Auctorum locis, qui nunc ad manus non sunt.

Quod vero attinet ad hebraicum אשר, cum exempla in promtu sint ψαμμακόσια, qua *ut* designant, icciro selectiora afferre juvat. Hinc Gen. C. XI. v. 7. אשר לא ישמעו איש: Vulg. *ut non audiat unusquisque*: LXX ἵνα μὴ ἀκούσωσιν. Cap. XXIV. v. 3. Vulg. *adjurem* . . . . *ut non accipias*; LXX ἵνα μὴ: heb. אשר לא. Nehem. c. II. v. 5. Vulg. *ut mittas me*: LXX ὥστε πέμψαι: & eodem cap. v. 7. *det mihi epistolas* . . . . *ut traducant me*, juxta Vulgatam: LXX: ὥστε: Esth. c. II. v. 10. Vulg. *præceperat* . . . . *ut de hac re omnino reticeret*: LXX: ἐνετείλατο αὐτῇ, μὴ ἐπαγγεῖλαι. Nehem. c. XIII. v. 19. *præcepi*, *ut non aperirent eas*: Vulg. LXX εἶπα, ὥστε μὴ. Ibidem c. VIII. v. 14. *præcepisse* . . . . *ut habitent*, habet Vulgata; LXX: ὅπως κατοικήσωσιν: Hebr. אשר ישבו: Et c. II. v. 8., *ut det mihi*. Et II. Reg. 9. 37. juxta vim hebraicam, *ut non dicant hæc Jezabel*. LXX ὥστε μὴ. Vulg. *ita ut dicant*. Ruth. III. 1. Vulg. *quæram tibi requiem*, *ut bene sit tibi*: LXX ἵνα. Josh. III. 4. Vulg. *ut procul videre pos-*

possitis, *& nosse*: LXX: ἵνα. Deuter. XX. 18. Vulg. *ne forte doceant*: LXX: ἵνα μή. Et XXVIII. 35. eodem modo accipi potest; dum LXX reddunt ὥςε μή. Genes. XXX. 38. Vulg. *ut cum venissent greges*: LXX: ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι..

Cum ex locis, quos huc usque protulimus, firmo tibicine statuatur vocem hebraicam denotare idem, atque ὅπως, ἵνα, *ut*, age ad græcanicum ὃς accedamus. Porro in eumdem modum usi videntur aliquando & Græci. Hinc in Anthologiæ epigrammate Τυλλίυ Γεμίνυ εἰς κιθάραν accipi debet pro *utpote*, ubi ita se habet:

Σμίνθος ὁ παντοίης δαιτὸς λίχνος οὐδὲ μυάγρης
  Δειλὸς ὁ καὶ θανάτυ κέρδεα ληζόμενος.
Νευρολάλον φοίβυ χορδὴν θρίσεν ἧδ' ἐπὶ πῆχυν
  Ἑλκομένη θηρὸς λαιμὸν ἀπεβρόχισεν:
Τόξων εὐςοχίην θαυμάζομεν, ὃς δὲ κατ' ἐχθρῶν
  Ἤδη καὶ κιθάρην εὔςοχον ὅπλον ἔχοι.

Hoc Epigramma ita redditur a Cl. Martorellio:

Mus omnium epularum helluo nec muscipulam
  Timens, qui etiam ex morte lucra prædaretur.
Nerviloquam Phœbi chordam incidit: quæ ad verticillos cithara
  Retracta muris guttur strangulavit
Sagittandi peritiam miramur: ut quam contra hostes
  Jam quoque citharam jaculandi peritum telum habeat.

Heic autem ecquis non videt vocabulum ὃς esse αἰτιολόγικον? etenim cum Auctor ait antea θαυμάζομεν *miramur*, postea reddens rationem, cur *miraremur*, adhibuit ὃς nempe *utpote*, seu *utpote qui*.

Videtur aliquando potius *ut* designare, sicuti illud Iliad. A. 64.

Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
Ἢ καὶ ὀνειροπόλον . . . .
Ὅς κ' εἴποι.

Quare age aliquem vatem consulamus vel Sacerdotem,
Vel & conjectorem,
Ut dicat.

Scilicet significat causam ob quam aliquid fit, sicuti ὅπως, ἵνα, ὄφρα. Sane Homerus in loco citato debet exponi pro *ut*, eo quod adhibuerit verbum imperativi modi ἄγε, & sit adhortatorium. Id impendio magis planum fiet ex collatione alterius loci Homeri, ubi cum antecedente verbo Imperativi Modi ὅπως posuit eodem ferme pacto, ac ὃς supra allatum. Porro Od. III. v. 19.

Ἀλλ' ἄγε νῦν ἰθὺς κίε Νέςορος . . . . . .
Εἴδομεν ἥν τινα μῆτιν ἐνὶ ςήθεσσι κέκευθε.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτον, ὅπως νημερτέα εἴπῃ.

Quare age nunc recta vade ad Nestorem.
Videamus an aliquod consilium in præcordiis absconditum habeat,
Orare (id est κίε, vade) *autem ipsum, ut vera dicat.*

Huc

Huc quoque commode referri posset & illud Od. IX. v. 126.

> Οὐδ' ἄνδρες νηῶν ἔνι τέκτονες, οἵ κε κάμοιεν
> Νῆας ἐυσσέλμους, αἵ κεν τελέοιεν ἕκαστα,

Sed advertendum in uno versu positum videri pro *ut*, in altero pro *utpote*.

Tis unde profectum, & quid notionis singulare ei subjectum sit, in præsenti dabimus. Porro τὶς emollitum videtur ab Orientali ש *se*, quod idem est, ac אשר *qui*, *quis*, & fortasse *aliquis*. Id adeo certum est, ut inde Chaldaicum די fruticasse videatur, unde fortasse verius, & ἀμέσως ortum gr. τὶς commutata ד in *T*. Vulgo decernunt τὶ sæpe vacare, & redundare uti apud Homerum, atque alios. Verum alia nobis sedet opinio; quin imo mirificum sensum & usum habere ostenderimus. Hinc ubi Od. X. v. 412. ait: οὐδέ τι σηκοὶ ἴσχουσι, magis rem auget; atque admodum elegans est, perinde ac Italicum adverbium *punto*, quod sibi adamussim respondet. Quæ locutio passim apud Homerum præsertim occurrit, ut ead. Od. v. 497. οὐδέ τι θυμὸς Ἤθελ' ἔτι. Et v. 505. μή τι. Et v. 552. Et Od. ι. v. 173. Et Od. λ. 462. Il. X. v. 383. μηδέ τι. Apud Latinos non raro eodem modo usurpatur *aliquid*. Heic quoque haud gravabimur investigare originem græcæ vocis ἰὼ & ἰῶγα scilicet ἐγώ. Scholiastes Aristophanis in Acharnenses act. IV. sc. I. seu v. 898. Ἰῶγα ταῦτα πάντα; ita habet: Ἰῶγα. Ἀντὶ τοῦ ἐγώ. Et v. 899. Κἄσ' ἄξεις ἰών. Γράφεται καὶ ἰώ, ἀντὶ τοῦ ἐγώ, καὶ δύο στιγμαὶ ἐν τῷ ἄξεις. εἶτα τὸ ἰώ. Porro etsi ille hanc significantiam illi vocabulo assignasset, tamen commentitiam existimabam. Verum detecta ejus origine ex hebræo fonte, sententiam vertere coactus sum. Nam ἰὼ ἀμέσως fluxit ab hebraico pronomine י *i*, quod *affixum* nuncupatur, quodque idem, atque *ego*, licet non adhibetur in casu recto, sed in genitivo; quare *meus*, *mea*, *meum* Grammatici exponunt. Inde ad Italos *io* quoque manavit. Hinc liquido patet ab uno Oriente omnem nodum expediri posse, & veritatem affulgere.

Verum heic juvat propius videre, utrum Modus Optativus aliquoties easdem vices gerat, ac Subjunctivus. Jacobus Zuingerus ad calcem Scapulæ in de dialectis asseverat Optativum usurpari etiam pro Subjunctivo, teste Joanne Grammatico, ut ἐὰν ἔλθοις pro ἐὰν ἔλθῃς; atque addit idem Auctor collationis dialectorum Stephanum exempla desiderare probati Auctoris. Idemque sentire videntur alii Auctores. Verum adeo allucinantur, ut nihil supra. Etenim in allatis exemplis scilicet Il. A. 64. ubi ait ὁ ποιμὴν, *consulamus conjectorem*, ὅς εἴποι, nimirum *ut dicat* pro εἴπῃ; quod magis palam fiet ex comparatione alterius loci Od. III. v. 19. Quidquod evidentiora argumenta præsto sunt? Sæpe enim numero occurrunt ὄφρα, ἵνα, ὅπως posita ἀδιακρίτως cum Optativo, & Subjunctivo; hinc Od. K. ait: Ὄφρα ἔπος τ' εἴποιμι, ubi est Optativus modus; & paulo post: ὄφρα τι εἴπῃ; & alibi: ὄφρα ἴδῃς; heic optativum. Neque tamen quis nisi perfrictæ frontis inficias ire audebit eamdem vim, easdemque vices gerere utrumque Modum. In eumdem modum ἵνα usurpatur. Cum Subjunctivo Demost. Olynt. I. ἵνα γνῶτε, & ἵνα μὴ λέγω; *ut cognoscatis; ne dicam*. Cum Optat. apud Platonem:

ἵνα

ἵνα ἔῃ , ut esset , ἵνα φαίνοι , ἵνα μὴ λέγοι . Igitur invicem , & mutuo alterum pro altero adhiberi fateamur ingenue oportet.

Neutra pluralia plerumque regunt Verbum singulare : uti *ταῦτα ἐπαινεῖται* , *hæc laudatur* , pro *laudantur* , *ζῶα τρέχει* , *animalia currit* pro *currunt* . Ita omnis Grammaticorum numerus ; ita omnes τῶν dialectῶν consarcinatores ; idque ex illorum statis legibus tantum neutris tertiæ personæ usuvenit ; dum ne unum quidem exemplum , unde aliis quoque personis idem contingere posse constaret , suppeditant . Hoc sane in causa fuit , cur Cl. Martorellius immane σφάλμα commiserit . Verum illis invitis id accidit etiam neutris pluralibus secundæ personæ . Hinc in Anthologia occurrit Epigramma Philippi in Leonidem , quod ita exstat :

Πολύ Λεωνίδεω κατιδὼν δέμας αὐτοδάϊκτον
 Ξέρξης ἐχλαίνου φάρεϊ πορφυρέῳ .
Χἀκ νεκύων δ' ἤχησεν ὁ τᾶς Σπάρτας μέγας ἥρως
 Οὐ δέχομαι προδόταις μισθὸν ὀφειλόμενον.
Ἀσπὶς μοι τύμβου κόσμος μέγας ἔῤῥε τὰ Περσῶν
 Ἥξω κεἰς ἀίδην ὡς Λακεδαιμόνιος .

Quod ita reddit Mart. noster :

Magnum Leonidæ videns corpus honeste exstinctum
 Xerxes tegebat pallio purpureo .
Et ex mortuis sonitum edidit Spartæ magnus heros
 Non accipio proditoribus præmium debitum :
Clypeus mihi sepulcri ornamentum magnum , pereant Persæ :
 Ibo autem etiam ad Inferos , ut Lacedæmonius .

In quo quidem allucinatum Interpretem inde colligere licet , quod dum *Xerxes tegebat pallio Leonidæ corpus* , clamavit Spartanus Leonidas inquiens Xerxi *non accipio* . . . . . *Clypeus mihi sepulcrum , valeatis , pereatis Persæ : Ibo autem &c.* Scilicet responsa invicem reddebantur , quæ intercedebant inter primam , & secundam personam . Id autem magis , magisque patefiet . Etenim si vera esset allata versio , prout ipse transtulit , Græcus Auctor adhibuisse oportebat ἐῤῥέτω , quæ est tertia persona singularis , non ἔῤῥε , quæ cum sit secunda persona verbi singularis , τὰ περσῶν debet esse secunda persona pluralis ; secus alius Canon a Grammaticis esset condendus , quo statueretur , *neutra nomina pluralia discrepare aliquando a Verbo & numero , & persona* . Quod sane vir cordâtus ne somniare quidem audebit . Atque hæc hactenus . Nam diu , multumque Grammaticum egisse videor .

CAPUT II.

Quid denotet in epigrammate abaci Herculanensis vox pruphpher. *Notatur Passerius. Laudatur Mazochius. Apud Plautum in Pœnulo in punicis versibus unde ducit* sicorat *Bochartus. Notatur ipse & laudatur. Petitus, & Seldenus quid senserit. Genuina lectio assignatur.*

CL. Mazochius in additionibus apud Vossium in voce *Tuticus* in ima ora exhibet quandam inscriptionem, quam ipse Tuscanicam, & Oscam nuncupat, in abaco Herculanensi ex fossionibus eruta'. *Hance epigraphen multis abhinc annis*, ait Mazochius, *Cl. Venutus ediderat, ac postea Cl. Passerius in suis symbolis litterariis Florentiæ an.* 1748. *editis vol.* 1. *p.* 207. Nos autem haud animati sumus omnia, quæ tanti viri de ea inscriptione differentes vulgarunt, in medium producere, atque ad trutinam exigere. Missis itaque aliis, quæ heic Mazochius more suo erudite adspergit, dumtaxat quod ad rem faciunt, referemus. *Venio ad epigramma ipsum, quod verbis Tyrrhenicis, litteris autem latinis exhibebimus. In umbilico tabulæ ita a dextra in lævum legitur:* Hedentateis sum: *quod in fine explanabimus. Nec aliud in abaci horizontali plano legitur. At in extremo ipso mensæ labro, sive in tabulæ ora verticali, quæ ex adverso lectoris est, unicus versiculus legitur, sinistrorsum (pro more Orientis, unde domo Tyrrheni erant) his verbis conceptus:* L. SLABII. LAVKIL. MERRIS (*R blæsum pro D blæso alternabat, & S duplex pro X, quo carebant: unde Latinis dictus est Meddix*) Tuftiks (*tertia in marmore littera est* ב: *Beth autem Hebraicum apud Tyrrhenos modo est V consonum, ut in Tuscis Capua nummis, modo est Digamma, ita ut hic Tuftiks pronunciandum putem: sequitur*) Hedentateis . . . . . Rucinaî (*ubi puncta signata vides, sculptura vetustate corrupta est*) Pruphpher. *Hactenus adversæ marmoris oræ scriptura procedit. Nunc licebit Oscam hanc sive Tuscam scripturam ita uno spiritu legere:* L. (*hoc est Lucius*) SLABII. LAVKIL. MERRIX. TUFTIKS. HEDENTATEIS. RUKINAI. PRUPHPHER.*

Vera marmoris lectione expeditus, jam ad interpretationem progredior. Ergo adversa labri ora sic monet: Lucius (*prænomen est Oscis cum Latio commune*) Slabius. Laukil. Meddix. Tuticus. Mensam. Rukinæ (*Latinis, uti dicam, ea est* Runcina *dea, cujus meminit Augustinus de Civ. IV. 8.*) posuit. *In lemmate vero legitur:* Hedentateis sum *hoc est* mensæ dedicatio.

Quod si rationem interpretationis hujus quæras; in prioribus quidem propriis nominibus liquent omnia. Atque paucis interjectis explanat vocem *Hedentateis*, quam ducit ab ארן *eden basis*, atque de dea *Runcina* verba facit. Iterum ita pergit. *In fine legitur:* ΠΡΥΦΦΕΡ. *Ultimo hoc loco verbum aliquod exspe-*

inspectatur, *quod regat sententiam*, *veluti* posuit , dedicavit ; *aut tale aliquod*. *Istud vero* Pruphpher *hoc ipsum apud Oscos signasse*, *quis praestare queat*? *Multo minus cum Passerio affirmare ausim istud* Prusser *venire a Latino* Profero , *quasi scilicet sit* Profert *pro* Offert . *Non dubito equidem quin Oscum hoc verbum* Construendi , *sive* ponendi *aut* dedicandi *notione praeditum fuerit* : *sed nihil de proprio significatu docere certo possumus* . Ita vir doctissimus.

Porro quae Mazochius adspersit , sunt verissima , nempe quod hocce *pruphpher* significare debeat *ponere* , seu *dedicare* . Itaque ni fallor , sicuti binae illae voces *Hedentateis sum* hebraei fontis , & peculii sunt , uti ostendit idem vir summus , ita & *prusser* . Commodum *prusser* , seu *pruphpher* est ipsum hebraicum פאר פאר *peer peer* geminato, quod vulgo exponitur *ornavit*, *decoravit* , hac tamen lege , quod alterum פ in *ph* , seu *f* versum sit . Imo פאר apud Hebraeos non modo induit significationem *ornandi* , *decorandi* , sed etiam *constituendi* , *ordinandi* . Hinc Exodi VIII. 9. *Dixitque Moses ad Pharaonem* התפאר עלי Vulgatus habet : *Constitue mihi* ; & Lxxviri τάξαι πρός με . Equidem τάσσω designat *ordinare* , *collocare* , *constituere* . Queis adde , quod *orno* exponitur quoque *paro*, *apto*, *instruo*, & fortasse pollebit eodem vi, atque apud Italos in universum vox *fare* , & *facere* apud Latinos. Sane ipsa inclinatio τοῦ *pruphpher*, quod esse debet loco τοῦ *dedicavit*, *posuit*, uti advertit Mazochius ὁ πάνυ , atque indoles , & ingenium vocis orientalem esse se prodit , & clamat . Adde quod est geminata vox , quod magis e re nostra; nam id Hebraeis translatitium est . Quadere consule Grammaticos.

Explanata voce Osca nimirum HRVPPER , ad vocem Phoenicium , nempe *chorat* illustrandam progrediamur . Apud Plautum in Poenulo Act. V. Scenae I. exstant quidam versus punici , in quibus interpretandis , emendandisque sedulam operam navarunt Eruditi . Ut autem fidem solvamus ; nostrum erit dumtaxat priorem versum expendere , imo potissimum vocem *chorat*, in hypothesi quemadmodum in nos recepimus. Hinc aliorum prius interpretationes , atque emendationes , postea nostram conjecturam proponemus . Itaque magis facilis, atque ex sententia res erit.

Ante alios praesto est Joannes Philippus Pareus , qui ad hunc modum characteribus hebraicis exaravit :

ית-על יונין ותלו נות פיו קראתי שמה קומשירין

Sed minime interpretationem hujuscemodi lectionis offendi , neque ipse Jacobus Operarius , qui in notis ad Plautum hanc Parei emendationem affert , de suo adjecit .

Joannes Seldenus in prolegomenis de lingua Hebraea , & Phoenicia ad syntagmata de Diis Syris cap. II. ita hebraice exhibet , duobusque versibus distinguit.

נא את עליונים ועליונות שקרא אתכם מקום הזאורת

Obsecro superos superasque

Quibus contigit locus iste.

Hunc quoque ita legendum refert idem Operarius loco citato , post quem in scenam ipse producit Samuelem Petitum, atque Bochartum.

Prior l. II. Miscellaneorum illos versus hebraicis characteribus restituit, quorum primus ita conceptus:

נט עליונים ועליונות זכור את-אישי מקום זאות

Antequam emendationi manus admoveret, cap. 1. quædam præfatus est, atque sic suam orationem claudit: *eam nos orationem e Camerarii litterarum istarum principis editione repræsentamus, additis si quæ sunt, ad oram variantibus lectionibus*. Postea exhibet illos versus prout corrupte leguntur, atque ad oram primi versus ita adlevit: *al. Ythalonim: al. Nyethalonim: comzit: al: comsyth*. Demum ita dicere aggreditur: *Corruptissima ista sunt . . . . . . Quamquam in his corrigendis multum nobis non permisimus, sed editæ lectionis vestigia pressimus . . . . . Nimium autem quantum errarunt imperiti librarii in appingendis vocalibus, ut & Hebræa, sive Phœnicia omnia; Librarii vero vocales pro ingenii, & eruditionis suæ modulo substituerunt, falso sapius quam factum vellem. Sunt autem rescribenda Latinis litteris, & distinguenda ad hunc modum:*

Neth alonim, valonoth, secor eth isi macom soth
Chvni lachehu &c.

Latine ita reddas licet:

Inclinate, & advortite o Dii, Deæque, quorum sub numine viri hujus civitatis sunt.

Deprecationem &c.

Hactenus Petitus. Hunc sequitur in notis ad Plautum Gronovius, qui postquam lectionem, & interpretationem modo allatam proposuit, sic rem conficit. *Ita Petitus l. II. Miscellaneorum c. 2. quem interpretationis hujus suæ rationem reddentem vide.*

Sane operæ pretium est, ut rationes, quibus causam suæ interpretationis sustinuit, & fulsit, exigamus. Porro ita aggreditur: *Sed jam singulorum rationes sunt aperiendæ, & expendendæ. I. Vir Cl. & eruditissimus Joh. Seldenus JC. in suis libellis de Dis Syris ita legebat* נא את *id est obsecro &c. Verum longe nimis recedit a vestigiis editæ lectionis. Rescripsimus itaque, ut hic habes, quæ plane respondent istis Hannonis verbis Latinis:*

Deos, Deasque veneror, qui hanc urbem colunt.

נט *vel etiam* נט (nit) *quod non est sine exemplo, a* נטה *excidit* ה, *ut in futuro ejusdem conjugationis . . . .* נטה *inclinare significat, & in Sacris passim, ut in Libro Psalmorum, Deus hac voce compellatur. Eleganter autem verbum istud singulare cum nominibus pluralis numeri* עליונים ועליונות *construitur (cujus constructionis exempla, ὅσα κόνις, in Bibliis leguntur), atque ita distributio, sive partitio, ut observant Grammaticorum filii, notatur, & generatim omnes, atque speciatim singuli Dii Deæque hoc loquendi modo invocantur. Sequitur de Diis Calydoniorum tutelaribus, quod venustissimum est* זכור את-אישי מקום זאת *vos veneror, inquit, qui memoria καὶ ἐπωνυμίᾳ Calydoniorum estis. Ubi Deus invocatur, & colitur, posuisse memoriam nominis sui dicitur. Exod. XX. 24.*

מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך בכל המקום אשר אזכיר את שמי Seniores LXX vertunt, ubi ἐπονομάσω. *Ita loc. sensu Calydoniorum Dii dicuntur* זכור *illorum, quia illic* הזכירו את שמם. *Dixit autem* זכור ἀντὶ τοῦ זכר. *Infinitivus pro nomine, ut factum sæpe in Sacra pagina.* ומשוש את רציף זכור את אישי *eadem constructione, qua apud Esaiam VIII. 6.* *dicitur, & sexcenta hujusmodi. II. Deos orat, ut deprecationem suam acceptam habeant &c.* Ita Petitus, qui alios versus interpretari pergit. Quem, si tibi tanta lubido, vel opus est, consulere poteris.

Hæc sane rarum ingenium, & eruditionem spirant. Sed pace sua dixerim, magis veritate mihi fulta videtur Seldeni emendatio, & interpretatio in illis primis vocibus נא את עליונים. Neque locum habere potest isthæc ratio, quod ille *longe nimis recedit a vestigiis editæ lectionis*, & quod sua *plane respondeant istis Hannonis verbis Latinis*, hoc est *Deos Deasque veneror*. Nam primo illa ratione nihil insulsius effingi potest, eo quod edita lectio non sit genuina, & integra. Adde quod inter variantes lectiones ab ipso Petito affertur illa τοῦ *Nyethalonim*, quæ oppido quam accedit lectioni a Seldeno excogitatæ. Secundo utrum sua magis, an Seldeniana interpretatio respondeat Hannonis verbis Latinis, omnino dubito.

Quod vero attinet ad alias voces nimirum *si corathisima consith*, hoc opus, hic labor est; nam majores ambages obversantur. Seldenus, quemadmodum in editione Lipsiæ exaratum extat, ita emendat

שקרא אתם מקום הזאות.

Et sic vertit:

Quibus contigit locus iste.

Ita quoque Jacobus Operarius, atque ipse Samuel Petitus. Ceterum ea lectio non admodum mihi videretur improbanda, si esset a קרא *invocare, vocare*. Idque familiare Sacris Litteris, sicut & profanis Scriptoribus. Hinc Jer. X. 25. בשמך לא קראו, hoc est *Nomen tuum non invocant*. Hinc meo judicio in hunc modum restituenda, & distinguenda facile putarem.

נא את עליונים ועליונות

שקרא את איש המקום זות

Nimirum:

Oro Deos Deasque,

Quos invocat quilibet hujus (loci) Urbis.

Vel potius את אישי hoc est *viri, singuli invocant*. Nam *aliquando hæc particula* את *invenitur vel cum Nominativo, quo Verbum regitur Activum, aut Neutrum. II. Sæpe nomina pluralia cum verbo singulari occurrunt.* Quære in Grammaticis. Demum duo postrema verba etiam familiaria sunt Sacris Litteris. Ad rem in Ps. 140. extat מקום זה. Atque hæc pro allata expositione. Sed redeamus ad illud, unde divertimus. Porro τὸ זכור ἁπλῶς adhibitum durum est exponere *quorum sub numine*; nam longe abest; quandoquidem זכור nihil aliud denotat, nisi *memoriam*.

Verum saniorem credo illam expositionem adornatam a V. Cl., quam

mox allaturi . Is est Samuel Bochartus, qui Geogr. Sacra col. 722. disserens de hisce punicis vocibus, quæ apud Plautum occurrunt, ita habet: *Punici versus decem prout corrupte scribuntur in Plauti editionibus in Pœnulo Act. V. Scena I.*

Ny thalonim valon uth si corathisima consith
Chym lach &c.

Iidem versus scripti distinctius, & mendis aliquot crassioribus repurgati.

N' yth alonim valonuth sicorath jismacon sith
Chy-malachai &c.

Iidem quantum licuit ad Hebræam, aut Syram formam expressi.

נא את עליונים ועליונות שכורת יסמכון זות-
כי מלכי נתמו

Qui Latinis litteris scripti sic sonant:

Na eth elionim veelionoth sechorath jismecun zoth
Chi melachai nitthemu; &c.

Horum versuum interpretatio latina liberior qualis in Plauto exstat:

Deos Deasque veneror qui hanc urbem colunt.
Ut quod de mea re huc rite venerim &c.

Eorumdem versio fere ad verbum:

Rogo Deos & Deas qui hanc regionem tuentur,
Ut consilia mea compleantur, &c.

Notum est fabulæ argumentum. Jachon Carthaginensis, septenni filio qui illi erat unicus a prædone surrepto, in gravem morbum conjectus ex animi ægritudine, diem supremum obiit. Hanno Jachonis frater & bonorum ex asse heres, cum ipse etiam simili casu duas filias amisisset in ætate infantili, & multas peragrasset terras, tam filias, quam fratris filium ubique gentium quæsiturus, tandem appulsus Calydonem Deos locorum præsides ita compellat:

Nyth alonim valonuth sicorath jismachon sith
Rogo Deos Deasque qui hanc regionem tuentur.

Quæ Plautus ita reddit.

Deos Deasque veneror qui hanc urbem colunt.

Nyth] compositum ex נא את *na eth*. *Na* particula rogantis, *eth* nota sequentis accusativi. Cur *alonim valonuth* explicemus *Deos*, & *Deas* doceant hæc Scaligeri in append. ad emend. Ε'λιοῦν Phœnicibus *Deus vocabatur*, *ut docet Philo Byblienfis*. *Omnino quemvis suorum cœlitum ita vocabant*, *ut in Pœnulo Yth alonim valonuth*, *hoc est*, את עליונים ועליונות *superos*, *superasque*. Ibidem כורת *corath* vel *chorat* pro כורא χώρα regio. Constructum pro absoluto, quæ enallage Pœnis quam sit familiaris, disce ex Punicis herbarum nominibus, quæ habentur in Auctario Dioscoridis. Ibidem *jismachon* יסמכון ad verbum *fulciunt*, id est tuentur. Ita Bochartus, apud quem aliorum decem versuum interpretationem nanciseeris.

Verum pro *chorath* nullus dubito, quin legendum sit *chereth* hoc est קרת *urbs*, *civitas*. Neque id mirum. Nam cum hæ voces more horum populo-

rum

tum sine vocalibus tum exaratæ essent, inde nata diversa transcribendi, legendi, & interpretandi ratio & libertas. Heic autem advertas velim, primo hanc lectionem respondere Plautinæ interpretationi, secundo hos decem præsertim versus puros putos esse punicos; nam nulla alia vox græca ibi occurrit, neque oportere confugere ad enallagen. Denique id confirmatur ex Hannone, qui *Calydonem Urbem*, non *regionem* appulsus Deos Deasque illius Civitatis compellat. Atque hæc satis.

IN

INDEX

Vocabulorum Latinorum; quorum etymon novum, vel explicatio, vel utrumque simul in hoc opere præstatur. Adjecta sunt alia quoque, quæ huc rectius cogi debuerunt, cum in scribundo mente exciderant.

A

A, Ab p. 1. seqq.
Abagarus 153
Abana fluvius 184
Abra 154 seqq.
Aber 183 seqq.
Abolla 142
Aborus 183
Absinthium 59
Abydus 187
Ac 7
Acemas 173
Acerra 119
Acerra Urbs dicta ab חקרת *aceret civitas*.
Achelous 182
Acheron ibid.
Acieris 87
Acinaces ibid.
Aciris 184
Acis ibid.
Aclides 87
Acna, seu acnna 113
Adamas 168
Adasia 210
Addix 112
Adipsus 59. seq.
Ador 69
Adulter 130
Æa 176
Æra ibid.
Æant 183
Æas ibid.
Ægos ibid.
Ægyptus 186
Æminius 183
Ænus ibid.
Æra 60
Æro 125
Æs 168
Æsat 183
Æsculus 60
Æsepus 183
Æsis ibid.
Æsius ibid.
Æsuvius 65
Æther forte ab תחו *atou*, quod fortasse ei respondet. Nam sic apud Hebræos dicitur *vacuum*, *inane*, quo nomine aliquando populari sermone *aerem*, seu *ætherem* appellatum contendunt viri docti. Id pulcherrime deprehenditur ex illo Jobi cap. 26. v. 7. נמה צפון על-תחו h. e. *qui extendit aquilonem super inane spatium*, h. e. per *aerem*, seu potius per *ætherem*. Adde quod ignotus Auctor, sive Aristoteles *Cælum*, *Stellas*, atque omnem compaginem sideream *ætherem* vocari certat.
Ævum 78
Africia 51
Agelada 209
Ageres vox inter barbaras recensita, quæ partes *gutturis* denotat, exstat ab חגרון *agaron guttur*.
Aggurus 51
Agiades 91
Agina 112
Agon 22
Agonia 19
Agra 177
Ala 132
Alabus 184
Alazon ibid.
Alba ibid.
Alborak 207
Alcorano 117
Alebria ab חלב *adeps*, *optimum* cujusque rei.
Alec 164
Algariza 172

Alius

Alius 113
Allodium 154
Alsa 184
Ambactus 154
Ambegnus 210
Ambubeja 60
Amminea 49
Amnis 184
Amnon ibid.
Amo 18
Ampulla 126
Amurca 76
Amussis 114
Amygdalæ 60
Amystis 49
Ana, Anas 183
Anassum 185
Anatis ibid.
Ananus flumen Thessaliæ dictum ab עין *fons*, & אור *rivus*.
Ancarius 209
Anchialus ibid.
Ancilla 157
Anculare ibid.
Andanis 185
Anemo ibid.
Angaros 156
Angelus 157
Angina 83
Ango ibid.
Anien 183
Aniger 184
Anio 183
Annus 78
Antar 158
Ante 4
Antes 113
Anus 141
Aolan *servum* denotat juxta Bochartum, forte dictus ab עולל *olel operatus est*.
Aons 183

Apenninus 173
Apes 158
Apex 171
Apexao 51
Aphrodisia, Aphrodite 102
Apio 171
Apis 197
Apium dictum ab אב *virens herba*.
Apluda 48
Aqua 182
Ara 24. seqq.
Aracynthus 174
Arar 185
Araxum 174
Arcuma 208
Arduus forte dictus ab הדור *adur inæquale, iniquum, tortuosum*.
Area 185
Areo 73
Arethusa 185
Areva ibid.
Areus ibid.
Argilla 165
Ariena 60
Arinca ibid.
Arius 185
Armilausa 93. 142
Arnus 185
Arna 210
Aroma 64
Arosapes 185
Arrugia 170
Ars 114
Arsius 65
Artus 132
Arum 64
Aruns 100
Arvum 64
Asana 185
Asara 183
Ascos 126

Asilus 158
Asines 185
Asopus 183
Assatus 47
Assir 46
Assiratum ibid.
Assus 47
Asta 176
Astaboras 185
Astasapus ibid.
Asterion 174
Astron 185
Astrum 66
Astura 185
Astusapes ibid.
Astylus 104
Atabyris 175
Atanuvium 122
Ater 174
Athos ibid.
Athys 183
Atlas 104. & 174
Attagus 206
Attalus 150
Attilus 164
Auena 60
Augur 79
Avilla 210
Aura 74
Aurum 169
Auser 185
Aut venit ab או, unde punicum *au*.
Autumnus 78
Axamenta 105
Axare ibid.
Axius 185
Axon ibid.
Azza 87

B

Babys 156
Bacar, bacrio 120

Bacis 196
Badare 207
Bagous 151
Baiulus 155
Balas 150
Balleccara 161
Balluca 170
Ballus 148
Balsamen 100
Balteus 143
Bannanica 49
Bannus 40
Baramalacum 176
Barba 135
Bargus 40
Baris 34
Baro h. e. *stultus* factum a בער *baar*, quod idem est. Hinc itaque est *baro*, non *bardus*, uti putavit Cl. Mazochius eo quod in hebræa voce desideratur *D*, quod videtur esse radicale.
Barrus 202
Basterna 208
Bebrus 206
Bela 205
Belbus 106
Bellaria, & bellus 53
Bellerophon 204
Bellua 206
Belus 186
Benda vox Italica venit a בד *Bad linteum*.
Benna 208
Besippo 33
Bevero 106
Bilis 186
Biurus 204
Boa 159
Boagrius 186
Boccar 149
Bombos 186
Bombylius 120
Bormiæ 186
Boron 177
Borru 186
Borysthenes 186
Bos 194
Botrus 49
Brachmanes 103
Brance 60
Bria 126
Bris 10
Britomartis idid.
Bubo 160
Bubulcus 195
Bucerus 203
Bulla 177
Buo 25
Burdo 207
Buricus 207
Burrhina 186
Burus 204
Butos Butua 177
Byrrhus 120

C

Cacabus 120
Caco 77
Cacumen 172
Cadesa 130
Cadiscus 174
Cado 92
Cæcus 71
Cælebs 135
Cælo 6
Cæmentum 166
Cære 176
Cæsar 201. seqq.
Cajeta 33
Calix 121
Calpar ibid.
Camenæ 101
Camum 48
Candetum 113
Cantharus 121
Caphareus 176
Capulus 89
Carcer 42
Carchesium poculum a חרש *ceres vas testaceum*.
Carene 177
Carina 36 & 177
Carolus 150. seq.
Carpi 177
Carpus 135
Carræ 177
Carrea ibid.
Cartana ibid.
Carteia ibid.
Carthæa ibid.
Casaca 146
Cascare 92
Cassis 93. & 143
Cassiteron 169
Cassus 94
Casmen 101
Casthenes 177
Cataracta 180
Catechesis 114
Cateja 88
Catinus 122
Cavæ 177
Cave ibid.
Caulis 64
Causia 143
Cea 177
Celastrus 61
Celo 6
Celtis 88
Cepæ 177
Cerana ibid.
Cerane ibid.
Cerberus 106
Cercina 177
Cerda 77
Cerdo 117
Cerevisia 48

Ceria 48
Cerinthus 177
Ceron 187
Cerusmanus 99
Cervus 206
Ceryx 110
Ceva 204
Channe 164
Charien 187
Charybdis ibid.
Cherfos 64
Chimæra 205
Chios 177
Choaspes 187
Chorea 109
Chorus ibid.
Ciborium 122
Cillus 209
Cimber 95
Cios 187
Cimea 122
Cis 6
Citharista 33
Clam 6
Clangor 110
Clava 88
Claudus 84
Clemens 11
Clura 164
Co caput denotat apud Italos, & venit ab בר *car caput*.
Cœna 51
Cœnum 166
Cohors 44
Cola 109
Collybus 205
Colossus 117
Colostrum 55
Come 177
Comotria 100
Condo 6
Conitum 51
Contus 89
Convicium 102
Copæ 177
Cophinus 122
Copia 15
Corbis 122
Corcyra 177
Cordax 108
Coretus 187
Corinthus 177
Corrugus 182
Corybantes 100
Corythus Urbs dicta a קרית idem.
Corytus 89
Cossia 61
Cothon 28. seq.
Cotys 149
Covinus 209
Crabro 158
Crates 97
Crathis 187
Crea 77
Creo ibid.
Creppi 100
Crocodilus 161
Croto 177
Crux 96
Cryon 188
Cubitus 136
Culeus 126
Culter 90
Culus 136
Cumi 177
Cunio 166
Cunnus 136
Cupa 123
Cupella ibid.
Cupio 18
Cupra 177
Cuprum 169
Curis, curitis 98
Curtus 83
Curvus ibid.
Cuspis 90
Cynæ 61
Cyphi 64
Cyrenæ 177
Cyrnaba 187
Cyrrha 177
Cyrus 187

D

Dabula 61
Danubius 188
Danza 109
Dapes 52
De 5
Deva flumen a דב *dav fluxus*.
Deus 97
Dibalare 205
Dindymus 174
Divido 93
Divona 180
Doleo 93
Dolus 118
Dorion 177
Doris ibid.
Dormio 72
Doron 177
Dorpon 51
Dorsum 134
Drudo Italica vox, quæ *amantem* denotat, dictus a דוד *dud* idem.
Druidæ 103
Dulcis 11
Dusius 102

E

Ebal 167
Ebo 169
Edonus 174
Egra 177
Elephas 82. 202
Elixum 166

Emar-

Emarcom 47
Emischabales 178
Emo 134
Epomeum 174
Erasinus 188
Erginus ibid.
Erichtho 100
Erranoboa 188
Erus 156
Ervum 61
Eryannos 188
Erymanthus ibid.
Eryx 174
Esar 39
Esca 57
Escua 177
Etheleum 188
Euboea 177
Eudon 188
Evenus ibid.
Eugium 133. seq.
Eugoa 177
Eurome ibid.
Eurotas 188
Eurus 74
Evvages 103
Ex 5

F

Faba 61
Facio 143
Falernum 178
Famel, famulus 156
Far 60
Fascis 144
Favissa 181
Feriæ 23
Feudum 65
Fi 12
Fiber 206
Filius 130
Fiscus 206
Fluo 180
Fodio 88
Fons 180
Forestum 65
Forma 125. 136
Fors, forte 12
Framea 91
Franeus 154
Fratria 42
Fribolum 95
Fribusculum ibid.
Frit 49
Fritinnio 107
Fucinus 188
Fundus 65
Fuo 128

G

Gabale 178
Gabbares 84
Gabatæ 123
Gagis 188
Galba 15
Galesus 188
Galla 64
Gallus 188
Galumma 148
Gangabæ 156
Gausape 144
Gela 188
Gelon ibid.
Genu 133
Gera 189
Gerrhus 188
Gerus 189
Gigarto ibid.
Gigas 103
Gigeum 180
Gir 189
Gith 64
Glanis 188
Glans 64
Glassum 64
Gleba 167
117
Glos 44
Gnarus 114
Gomito Italicum venit a גמד *gomed* idem.
Gossipium 61
Grallæ 136
Granius 189
Gratiæ 108
Gremium 137
Grumus 172
Gugga 42
Gumiæ 57
Gumon 62
Gurgustium 41
Guvia 95
Gygemorus 175
Gyrus 114

H

Hæmus 174
Hæreo 134
Halone 178
Halys 189
Hamus 93
Hebo 196. seqq.
Heliæa 179
Helluo 54
Heri 12
Herne 174
Hibernus 78
Hieras 189
Hieros ibid.
Hippaco 207
Hirminium 189
Hirnea 123
Hirtus 210
Histrio 108
Hominium idem, atque homagium Italis *omaggio*, *giuramento di fedeltà* fit ab אמון *emun* *fides* ex אמן, quod in hiphil est *fidus*, *fidelis*

lis, conſtans fuit.
Homo 127
Homole mons dictus ab חמור acervus.
Horia 36
Horiſius 189
Hoſpes 39
Hoſtis 38. ſeq.
Hoſtus 126
Humus 170
Hylas 189
Hylea 179
Hymnus 101
Hypalus 74
Hypaſis 189
Hypſa ibid.
Hytanis ibid.

I

IAceo 9
Jacio 90
Jambus 105
Japyx 74
Icarus 189
Ida 175
Idem 130
Jebba 187
Jejunus 57
Jentaculum, & jento a חנטה inta triticum.
Ilia 138
Iſſus 189
Imber 76
Imbrex venit ab עברין pagulum, peſſulus, vectis. [illegible]
Implere 131
Inachus 189
Inchoo 25 ſeq.
Inſtar 13
Jocus 109
Ipſe 129
Iria 189
Iris 189
Iſara 183
Iſburo 189
Iſca medulla nucis eſt ab אגוז egoz nux.
Iſis 98. 189
Iſmarus venit ab is, & מרום marom altitudo, is vero ab חזה hic.
Iſmenus 189
Iſſo 140
Iſte 130
Iſter 189
Itanum 175
Itargus 189
Ithaca 175
Jubar 70
Jubeo 149
Jugula 68
Jura 175
Jurgium 86
Jus 114
Juſtus 162
Juvo 82
Juxta, juxtim 7

L

LAberna 93
Laeana 178
Laelaps 74
Lagous 189
Lallo 54
Lamentum 94
Lamyrus 160
Lanuvium 178
Lar 189
Lares 152
Laterna 70
Lavo 182
Laus 101
Laus Urbs 178
Lea 178
Lebes 124
Lembus 36
Lesbus 179
Leſſus 102
Letum 84
Liber 154
Lilybe 175
Limbus 145
Limen 43
Limus 166
Litis 189
Lis 86
Liſſa 178
Lix 166
Lixos 189
Lodix forte dicitur a רדיד redid carbaſus.
Loebeſus 154
Luceo, lux 70
Lugeo 94
Luna 178
Luperci 100
Lupinus 61
Lupus dictus a זאב, & Chaldaice דאב deab lupus, E in L, & B in P exeunte. Hinc per metatheſin emerſit quoque hirpus: Necnon δάω, & Δάϋος lupus. Bochartus in diſſert. de Æn. adv. in Italiam ait: Δάϋος ſignificat lupum. Quo referendum oraculum &c.
Luſi 188
Luſtrum 115
Luxa 189
Lychnus 70

M

MA 13
Macas 178
Macon 100

Macestos 190
Macra 190
Macro 85
Mactra 124
Macua 178
Macula 77
Madeo 76
Mæander 190
Mæson 54
Magæa 190
Magister 152
Magnus 15 seq.
Mago , Magoa 178
Magoras 190
Malea 175
Manain 190
Mandrum 190
Mango 111
Mania 178
Mare 182
Marea 190
Mareotis 178
Mareu 178
Margis 190
Margo 190
Marpessa 176
Marra 90
Marrubius 150
Martha 190
Masca 190
Masculus 129
Mataris 89
Matula 124
Medius 113
Megale 178
Melos 106
Mendicula 148 seq.
Menoba 190
Menotharus 190
Meo 140
Merda 77
Mergo 182
Merius 175
Metus 175
Messeis 190
Met 14
Metaurum 190
Metus 93
Miles 91
Mimus 109
Minister 156
Minius 190 seq.
Minor 14
Miser 94
Mœchus 130
Mœnus 191
Mœror 93
Moneo 115
Morbus 82
Morgus 191
Moror 9
Morus 191
Mosa 191
Mossinus 191
Mugio 108
Mulceo 17 58
Mullare 131
Mulona 178
Mungo 58
Murcia 99
Murgiso 99
Murranus 159
Muscus 64
Musis 191
Mutus 107
Mutnum 111
Muza 32

N

NAbar 191
Nabrum 191
Nævus 71
Nanus 40 seq.
Napata 179
Napus 64
Nar 180
Naro 180
Narraga 190
Narro 115
Narus 114 seq.
Navos 179
Nea Nee 179
Neaetus 191
Nebulo 75
Necesse 14
Necto 143
Nefrendes 138
Nelo 180
Nenia 101
Nepet 179
Nestus 191
Netiron , Netos 195
Nicia 191
Nicto 138
Niger 191
Nigris ibid.
Niobe ibid.
Niphates 175
Nitor 71
Noa 179
Nogrus 191
Nubes 75
Nubo 131
Numus 170
Nympha 129

O

OAnus 191
Oaxes fluvius dictus ab חזיל *fluxit*,
Ob 4
Ocale 179
Oceanus 181
Ocha 179
Ochus 191
Ocyor 8
Œa oppidum venit ab אי *provincia*, *insula*.
Œagrus fluvius dictus ab חגיר *fluxit*.

Œdi-

Œdipus 103
Œnæ 179
Œſcus 191
Œſtrus 158
Œta 175
Œtum 62
Olus 61
Ollius 191. ſeq.
Omen 69. ſeq.
Opilio 158. 209
Opium 62
Oppidum 65
Opto 18
Opus 102. 143
Orbus 95
Orca 124
Orcheſtra 109
Ordo 113
Orga 192
Orge 93. 192
Orion 67
Oroatis 192
Orontes ibid.
Oſci 57
Oſcines 69
Oſiris 199
Oſtium 22
Ovis 209
Oxus 192

P

PActolus 192
Padus a פתח *foſſa*.
Palacra 170
Palam 7
Palla 146
Pallenes filius Titani dictus a נפל *nepil*, unde *nepilim Gigantes* per metatheſin.
Pallium 146
Palor 140
Paludamentum 146
Pan Deus totius naturæ habitus, ideoque ita pinxerunt, ut nihil ex toto univerſo in eo deſiderari potuiſſe videatur, dictus a פני *pene facies, ſuperficies, ſpecies* ex פנה *pana aſpexit*.
Panis 55
Pannus 146
Papilio venit ab עוף *up volatile* per metatheſin, & geminatâ voce.
Pappa, pappo 55. 56
Pappus 130
Paraſanga 114
Parca fortaſſe dicta fuit a פור *pur ſors*.
Pareo, unde *appareo* venit ab פנה *pana, aſpexit, ſpectavit*.
Patagium 145
Pavera 63
Pavio 85
Pavo 158
Pe 14
Pejus 18
Pelvis 124
Peplus 146
Perperam 14. ſeq.
Pes 139
Petorritum 208
Petuſcum 175
Phalantus 104
Phaleræ 147
Pharao 113
Piam 14
Pilentum 208
Pileus 145
Pio venit ſane ab נוף *ſuffivit*, & *ſtillavit*; dicitur quoque de quodam ſacrificii genere, ideoque & *offerre* notat.
Pix 167
Plango 86
Planta 64
Plauſtrum 208
Poëta 102
Pontus 182
Popa, popanum 56
Præ, & pro Gr. *πρὸ* fluxere ab hebræo פני *pene* quod idem denotat, tantum verſa *N* in *R*.
Proſapia 45
Prophpher 216. ſeq.
Puteo 12

Q

QUalus 124

R

RAmnes 207
Ramus 64
Raudus 169
Retro 10
Rhamnus 179
Rhaſena 153
Rheda 208
Rhemnia 179
Rhenones 208
Rheſus 153
Rhetus ibid.
Rhium 175
Rhœtum ibid.
Rhuma 179
Riphæus 104
Rira 192
Riſcus 125
Ritus 116. ſeq.
Rix 150

Roma 178
Romphæa 91
Ros 76
Rovajo 74
Rudiarii 147
Rudimentum rudio 115
Rudis 169
Rugio ab ערג *arag*, quod idem sæpe notat.
Rumex 89
Rumor 101
Rumpia 91
Rumpo 85
Rusardir 179

S

SAbaja 47
Sabis 192
Sabrata 179
Sabrina 192
Sacena 89
Sacoma 113
Sacrima *erat mustum quod Liberalibus Libero sacrificabant pro vineis, vino, & vasis conservandis, ita dictum, quia sacrum*, secundum Festum. Porro vox antiqua, idcirco Orientalis, & venit ab שכר *sacar inebriari, & secer potus, & sicera*.
Sagis 182. Ejusdem originis est flum. *Sagaris.*
Sagra est a שקערורות *fossæ*, vel a שקה *saga irrigavit*.
Sala 192. Ejusdem originis est *Salo*.
Salamandra 160
Salar 164
Salisso 178
Salsos 192
Saltus 65
Salvus, salus 80
Samanei 103
Sambas 156
Same, Samus 178
Samera 62
Sandapila feretri genus forte fluxit ex שאול *seol sepulcrum, infernus, & status mortuorum*, atque זבול *zebul*, & Chaldaice *debul habitaculum*, versa *L* in *N* in prima voce, in altera *B* in *P*.
Sanga fluvius Hispaniæ dictus a שקה *saga irrigavit*.
Sapen 39
Saphar 152
Saphon 36
Sapidos 125
Sapinus 167
Sapis 192
Sapium 167
Sapor 150
Sar 163. seq.
Sarda 164
Sari 62
Sarissa 90
Sarmentum 62
Sarpa 89
Sarpo 76
Sarsus 176
Satis 15
Satura *lanx* fuit dicta a שרת *saret*, unde משרת *sartago*, per metathesin.
Savo 192
Saurus 160
Savus 192
Saxum factum ab סקל *sacal lapidibus obruit*, cujus fortasse nomen verbale, licet in præsenti non sit in usu, *lapidem* denotaret.
Scabellum 9
Scabo 92
Scamnum 9
Schiavo 156
Scobs 92
Scopæ 77
Scoria ibid.
Scruta 147
Scylla 179
Scyphus 125
Sebinus 92
Secespita 190
Secus, unde *sexus* dicitur a שאר *sceer caro*.
Secus præp. 16
Sedeo 6
Sedo ibid.
Sedulus 17
Sedum 62
Selinus 192
Semirus ibid.
Semper 17
Sentio 118
Sephora 159
Sepias 175
Seps 161
Serapis 197
Sericum 147
Sernia 84
Serrium 176
Servo 69
Servus 156
Sevo 176
Seuthes 150
Si 13
Sibylla 105
Sica 89

Si-

Sichorat 217. ſeq.
Sicilices 90
Sicinniſtæ 108. ſeq.
Side 193
Sil 74
Silarus 192
Silicernium 85
Siliqua 26
Silis 192
Silva 59
Silys 192
Simois ibid.
Simus 84
Siniſtus Sacerdos maximus apud Burgundios dictus a שנצח *ſenisleah qui praeſt*, *praefectus*.
Sinus 125
Sipo *disjicio* oritur a שפל *ſapal*, quod in *hiphil* idem notat.
Sipus 179
Sirbonis lacus 192
Sircula 47
Sirenes 158
Sirius 67
Siſapo dictus a צוף *ſup effluxit*, *inundavit* geminata ∡.
Siſpes 81
Situs 84
Smaragdus 167
Solis menſa 56. ſeq.
Solium 84. ſeq.
Sollus 16
Solox 208
Solvo 144
Sons 95
Sonus 192
Sopor eſt ab שבת *ſebet quies*.
Soracte 175
Soriculata veſtis 147
Sorix 160
Sory 168
Soſpes 81
Spatium 43
Specio 69
Spelunca 182
Splendeo 79
Spolio 148
Spondeo. Varro l.V. de L.L. *Spondet*, *qui dicit ſua ſponte*, *ſpondeo*. Hinc *S* addito ab initio dictum puto a פצה *loqui*.
Spons, unde *ſponte* forte ortum a צבא *ſaba voluit*, *optavit*.
Squilla 62
Stabilis, ſtabilio 10
Stannum 170
Stella 66
Stellio 163
Sternuo 138
Sternuto ibid.
Stibium 170
Strena, *munus* dictum per metatheſin a תשורה *teſura munus*, *donum*.
Strenuus 17
Stria cum proprie ſit eminentia, ſeu id quod eminet, & protuberat, venit a צור *ſtur acies*.
Strideo 108
Stringo 144
Struo 117
Studeo 118
Studio 164
Sturnus 158
Suadeo 110
Suavis 11
Sub 2
Subi 192
Subur ibid.
Suburra 179
Sucro 192
Sudor 77
Sufes 152
Sulphur 73
Sultani 149
Sum 128. ſeq.
Supus, ſupo, ſupinus 9
Surculus forte dictus a שרגים *ſeriġim* idem.
Surena piſcis eſt ab שרץ *feretz aquatile*.
Surus palus eſt ab שלוח *propago*, hinc σύαρον Heſychianum.
Sus 210
Sutriballus 147. ſeq.
Sybaris 192
Syverum ibid.

T

TAbanus 158
Tabis 175
Tænarus 175
Tænia ταινια ab אטון *funis*, *filum*.
Tagus 192
Talaſſio 105
Tames promontorium Indiæ dictum ab טבור *tabur* (*B* in *M* verſa) quod *editum locum*, *umbilicum* denotat.
Tanager flumen eſt ab תנגר ex נגר *nigar fluxit*.
Tanais 192
Tanaquil uxor Tarquinii Priſci, magni animi mulier, & ponitur pro quavis uxore im-

imperitante, videtur derivata a שגל *fagal* (*uxor*, *regina*, *&* *regia conjux*) & Chaldaice *teggal*, versa *S* in *T*, & *N* intruso pro *Daghes*, qui ei respondet.
Tanais 192
Tanarus ibid.
Tango 138
Tanza 109
Tapinosis 10
Tapulla 57
Tarandus animal Scythicum magnitudine bovis oritur a תור *tur bos* ea de causa, quam attulimus in voce *Elephas*, & *Cæsar*.
Taras flumen a נהר *fluxit*.
Targines 192
Tarne ibid.
Tartarus factum a רתת *retet tremor*, *horror* per metathesin. Hinc secundum Plutarchum est dictus a *frigore* ὑπὸ ψυχρότητος, & περιψύχειν est τρέμειν.
Tarus 192
Tata 45
Tavus flumen est a דוב, seu דב *dab fluxus*, seu *fluxit*.
Tearus 192
Teba 36. & 175
Tecum 192
Telus 156
Telum 90
Temerinda 192
Templum 69. & 41
Tenus 7
Tergum 141
Terias 192
Tero 88
Tesqua 65
Thalamus 43
Tharne 176
Thius 44
Thoth 97
Tiberis 192
Tibia 60
Timeo 93
Timolus 176
Tinca 163
Tinco 76
Tinnio 108
Tiro 115
Tofus 167
Tomarus 176
Tomentum 148
Tongo 115
Topice 63
Torpeo a תרפה ex רפה *deficere*, *debile*, *remissum esse*.
Torrens 73
Torreo ibid.
Torus 144
Trabea 147
Trebia 192
Trig 41
Trinium 192
Triones 194
Trocta, seu tructa a שרץ *seretz aquatile*, *S* priore in *T* versa.
Truentum 192
Tuber 63
Tuberum 192
Tueor 69
Tullius 181
Tumeo 63
Tumultus 91
Turium 192. Ejusdem originis est Turias fl.
Turma 15
Tursio 164
Tutulus 176
Tymphe 175
Tyra 192
Tyrannus 153

V

Vacca 193
Vacerra *palus*, seu *stipes* dicitur ab עקר *vacar radix*, *stirps*, *Ain* in *V* verso.
Vafer ab חפש *afas*, seu *vafas scrutari*, *investigare*, & *mutare se*, *dissimulare se mutato habitu*.
Vagor vel ab הגרה *aguáh prodiit*, vel ab הגור *agur*, seu *vagor peregrinari*.
Valgium 96
Vallus ibid.
Vaporo est *vaporem emitto*, *suffio*, & *evibrato*: idcirco fit ab נוף *nup*, seu *vap*, exciso *Nun*, *stillavit*, *suffivit*.
Vappa 49
Vara 96
Varetum 193
Varix 84
Varo, varatio 140
Varus 91. 193
Uber εὔφορος *ferax*, *fertilis* venit ex חבא *abe* ex בוא, quod *fertilitatis* notionem imbibit; hinc תבואה *proventus*, *reditus*. Heic vero adnotes velim, quod

quod ficut *fertilis* venit a *fero*, fic בוא quod fignificat *venit*, etiam in *hiphil* denotat *attulit*, *adduxit*, *venire fecit*.
Veho 155
Veleda 100
Vellus 208
Velox 8
Venus 102
Veredus 207
Vermis 165
Veries 206
Veru 90
Vervactum Græcis *νέωσις*, ideo & *novale* Latinis dictum eft ab Orientali ברא *bara*, feu *vara ager*, & החדש *acodas novus*, *recens*.
Vervex 206
Vefcor, vefcus 57
Vefica 141
Veteriballus 147
Veto 138
Vetus 78
Via 155. 193
Vibia 96
Vibia 84
Vibones 62
Vicus 43
Video 69
Vien 193
Vigil 72
Vinius 193
Vior ibid.
Vipio 158
Virus 58
Vifcum ibid.
Vifcus 140
Viftillus 193
Vitula 49
Vifurgis 193
Vitis ibid.
Vito 139
Ullo, ultus fuero, perdidero, futurum fubjunctivi ab obfoleto *Ulluo*, vel *ulluco* per fyncopen. Ita Facciolatus. Porro *ullo*, feu *ulluo* fruticat ab עולל *olel male affecit*, *confecit*.
Uls, ultra 6
Uncus 90
Unio 167
Umbro 193
Volema 64
Volo 17. feq.
Volup, volupe 17
Vomanum 193
Vonte 180
Vox 105
Urceus 124
Urion 166
Urium 193
Urus 204
Ufar 193
Uterus 141
Utus 193
Vulturnus ibid.
Vulgus ab חול *ul commune*, *profanum*, & גוי *goi gens*.
Vulva 141
Uxor 45

Z

Zabatus 193
Zao 32. feq.
Zarax 176
Zinzilulare 107. feq.
Zioberis 193
Zizipha 63
Zopiffa 167
Zura 63

IN.

INDEX
VOCUM GRÆCARUM.

Ἄβαγνα p. 59
Ἀβαθ 114
Ἄβαρ 50
Ἄβαρνα 56
Ἀβάρνα *flora* est ab אבל *abal luxit*.
Ἀβύρω 106
Ἄβρα 154. seqq.
Ἀβρόσω 71
Ἄβρυνα 60
Ἀβυρτάκη 51
Ἀγαθὶς *fasciculus* dictus ab אגדה *aguda* idem D in ϑ versa.
Ἀγανὸς 18
Ἄγλαυρος 156
Ἄγγελος 157
Ἄγγος 119
Ἄγκος ibid.
Ἀγδὺς 173
Ἀγκύλος 114
Ἀγκὼν 133
Ἄγον 21. seq.
Ἄγονος 20
Ἄγχι 7
Ἄγχω 83
Ἀγὼν 22
Ἀδὰ 59
Ἄδης 182
Ἄδικος 161
Ἀέξω 15
Ἀετὸς 138
Ἀθέλγω 58
Ἀθρέω 67
Ἀθὺρ 106
Αἰανὴς 8. & 101
Αἰβοῖ 8
Αἰγιαλὸς 34
Αἰγωλιὸς 159
Αἴδιος 78
Αἴθυια 159
Αἰκάλλω 11
Αἰκία 86
Αἶκνον 52
Αἰλινὸς 101
Αἷμα 49
Αἱμύλος 11
Αἶνος 110
Αἴνυμαι 154
Ἀιὸρ 127
Αἰορπέτη ibid.
Αἶρα 60
Αἱρέω 154
Αἴρω ibid.
Αἶσα 151
Αἰσθάνομαι 118
Αἰσυμνὴρ 151
Ἄϊτος 18
Αἰτία ibid.
Αἶψα 8
Ἄκαινα 113
Ἄκαρα 132. & 176
Ἀκέομαι 82
Ἀκινάκης 87
Ἀκόνιτον ibid.
Ἀκρὶς 158
Ἀκτὴ 182
Ἄκυλος 60. & 64
Ἀλάομαι 140
Ἄλεισον 119
Ἀλέξω 82
Ἄλθος 84
Ἀλκὴ 138
Ἅλλομαι 139
Ἄλλος 113
Ἀλόκω 85
Ἅλς 182
Ἄλσος 65
Ἀλώπηξ 164
Ἅμα 8
Ἀμαμυξ 49
Ἀμάρα 181
Ἀμαρύσσω 70
Ἀμάς 38
Ἀμαυρόω 71
Ἀμάω 85
Ἄμβιξ 120
Ἄμβων 172
Ἀμέλγω 58
Ἀμέργω 76
Ἀμεύω 140
Ἄμης 57
Ἄμιλλα dicta ab חלחם *ilchim pugnare* per metathesin.
Ἀμιναῖον 49
Ἀμὶξ 119
Ἀμυλὶς ibid.
Ἀμόρβης 72
Ἀμπερβὸς 17
Ἄμυσις 49
Ἀμύνω 8
Ἀμφὶ 134
Ἀμφιμάτωρ 84
Ἀμφισβητέω 86
Ἀνὰ 5
Ἀναφάλαντος 134
Ἄνευ 5
Ἄνηθον 60
Ἀνὴρ 127
Ἄνθος 60
Ἄνυσα 4
Ἄνω 5
Ἀξίνη 87
Ἄξιος *dignus* venit ab הזכיר *ixcir*, seu *ascir recordari fecit, memoriam celebravit*.
Ἄορ 45
Ἀορταὶ 119
Ἀπαὶ 2. seq.
Ἅπαξ 10
Ἄπελος 83

Ἄπιος 60

Ἀπὸ 2. & seq. Ubi adjicere oportet etiam LXX pro בראש vertere ἀπ' ἀρχῆς 2.Sam.c.VII. nimirum ב reddidere ἀπό.

Ἄπος 171

Ἄπτω ibid.

Ἀπύω 109

Ἀρακτὸν 74

Ἄραμα 165

Ἀράσσω 92. 181

Ἄρβηλος 87

Ἀρβύλη 142

Ἄρδις 87

Ἄρδω 185

Ἄριμα ἓν apud Herodotum l. IV. nempe *unum*. Sane non immerito derivatur ab עִרִירִי *ariri solitarius*, *solus*, postrema *R* in *M* versa. Sane Ἀριμασποὶ, Arimaspi Scythice dicuntur, qui *unicum habens oculum* h. e. ἄριμα *unum*, & σπῦ *oculum*, de quo alias.

Ἄρμενα 164

Ἄρκυς 143

Ἁρμαλιὰ 81

Ἄρμαν 91

Ἄρπη 87

Ἀρριχᾶσθαι 140

Ἄρτυνος 151

Ἀρτύω 117

Ἄρω ibid.

Ἆσθμα 75

Ἄσιλα 120

Ἄσι 166

Ἄσσα 2

Ἄσσον 7

Ἀστὴρ 119

Ἀστάνδης 157

Ἄστυ 176

Ἄστυλις 61

Ἀσχίον 60

Ἄτη 132

Ἀτέμβω 94

Ἄτω 95

Ἀτμὴν 156

Ἀτμὸς 75

Ἄττα 45

Ἄττανον 122

Ἄτθρον 132

Ἀὺ 11

Αὐγὴ 70

Αὔδονις 81

Αὐλὸς 101

Αὐτὸς 130

Ἄυω 71

Ἄφαρ 8

Ἄφενος 170

Ἀχάνη 112. seq.

Ἀχέω 93

Ἄψ 10

B

Βαβὺν 132

Βαβὰς 130

Βαίτη 142

Βάκηλος 133

Βακίας 167

Βαλαῖον 8

Βάλβις 91

Βανοὶ 117

Βασσάρα 205

Βασσάρη 132

Βάτταλος ibid.

Βάτραχος 164

Βέδυ 58

Βέρεξ 206

Βίκκος 50. seq.

Βίκερα 204

Βίρης 39. 140

Βίρυνις 158

Βεῦδος 148

Βηβὴν 205

Βῆκα ibid.

Βῆκη ibid.

Βήλμαι 87

Βία *robur* ab אביר *abir robustus*, abscissa א.

Βῖκος 126

Βινέω 102

Βλάνος 137

Βλίσαρον 42. seq.

Βλίθα 51

Βλὴρ ibid.

Βλύδιον 77

Βλύω 180

Βοῦ 109

Βοικὸς 195

Βολαὶ 94

Βόμβαξ 61

Βορα 54

Βόσκω 57

Βότρυς 49

Βυβάρας Hesychio est cui *magna baris*, & *stultus*. Porro id verum, & venit a בער *baar* idem, geminata priore syllaba.

Βούκερως 203

Βουκόλος 195

Βοῦνος ibid.

Βουλὴ 118

Βούλομαι 18

Βουνὸς 25

Βουποῖ 41. seq.

Βόω 57

Βρακεῖν 88

Βράττειν 51

Βρένδον 206

Βρέτταννα 158

Βρέφος 129

Βρῖ 10

Βριαρὸς ibid.

Βρίαχος 88

Βρίκος 207

Βροτὸς 128

Βρύσσα 49

Βυθὸς 181

Βύνη 180

Βυῤῥὸς 120

Βύτανος 132

Βύω 15

Βῶλος 65

Βωμὸς 24

Βώθμος 106

Βωστρὴν 205

Γ

Γαῖσος 88
Γάλως 44
Γαυσὸν 18
Γεγώνω 110
Γέρων 8. 40
Γένυς 88
Γλυκὺς 11
Γλῶχες 65
Γλωχὶν ibid.
Γογγύλος 114
Γογγύρα 19
Γόης 70
Γόνυ 133
Γρηγορέω 72
Γρόσφος 89
Γρῖπος rete a גרף garap involvit.
Γρὺ 169
Γρύπω 147
Γυάλας 120
Γύαλον ibid.
Γυῖον 133
Γυλιὸς 121

Δ

Δαὴρ 45
Δαρθάνω 72
Δείλη ibid.
Δηλὸς 92
Δεῖνος 126
Δεῖπνον 52
Δέλετρον 70
Δέμας 133
Δέννος contumelia a שנינה senina dicterium, S in D versa.
Δέπας 123
Δέρη 133
Δία 5
Δίζω 118
Δισὴ 64
Δίκαιος 161. seq.
Δίνη 73
Διφάω 118
Δίω 93
Δονακίζειν 88
Δοίδυξ 85
Δοκέω videor a שכח saca imaginari, putare, in D mutato S.
Δράττω 134
Δριμὺς 57
Δρόσος 76
Δρύπτω lacero est ab טרף tarap idem, T in D versa; hinc & δρέπω.
Δύη 95
Δῶρον 134

E

E' Ἐγείρω 130
Ἐγείρω 72
Ἔθειρα 135
Εἰ 13
Εἶθαρ 8
Εἰνάτηρ 44
Ἔλεος 94
Ἐλεύθερος 154
Ἐλικὸς ramus a יונקת ionecet idem.
Ἐλινύω 107
Ἐλκύω 102
Ἐλὸς 106. seq.
Ἔλμινς 165
Ἐλπὸς 97. Ejusdem originis est ἔλφος, quod est butyrum Cypriis teste Hesychio.
Ἔμπας 11
Ἔνεκα ibid.
Ἐνιαυτὸς 78
Ἔνος ibid.
Ἐνόω 88
Ἐνυὼ 91
Ἐξ 5
Ἐξῆς 11
Ἐξωπιῶν 165
Ἐορτὴ 22
Ἐπάλξεις 156
Ἐπάνω 133
Ἐπὶ 4
Ἐπιπολῆς 7
Ἐπω 102. 143
Ἐρείπω 93
Ἐρέπτω 57
Ἐρευνάω 72
Ἐρητύω 138
Ἐρεμνὸς 94
Ἐρίπνη 172
Ἐρμαὶ 64
Ἔρως 47
Ἔρση 76
Ἐρύκω amoveo, arceo, inbibeo sit ab הרחק eracac amovere, elongare, arcere.
Ἐρυσίβη 82
Ἐρυσιπέλας ibid.
Ἔρχομαι 139
Ἔρως 18
Ἐρωτάω 117
Ἑσπέρα 12
Ἐσθὴν 35. 151
Ἐσχάρα 122
Ἕταρος 114. est ejusdem originis, ac alter per metathesin.
Ἔτι 11
Ἔτος 78
Εὐθὺς 114
Εὐρὺς latus ab הרוח eruah plaga mundi, seu erevah spacium, unde מרוח spaciosum latum.
Εὐρὼς situs, putredo ab חור or stercus.
Ἔχω 71
Ἐχυρὰ 56
Ἔχω 134
Ἕψω 57
Ἕω, εἰμὶ 128
Ἕωλος 12

Z

Z Ἀλαι 63
Ζάλη 73

Ζα—

Ζάψ *mare* est a צף *zap fluxit, exundavit, supernatavit.*
Ζειρὰ 148
Ζέλκια 63
Ζέω 68
Ζητέω 118
Ζίγγος 108
Ζωΐχιον 148

H

Ἦαρ 135
Ἤγανον 123
Ἠιών 33. seq.
Ἦχω 139
Ἠλεὸς 118
Ἠλίθιος ibid
Ἦμαρ 71
Ἠμύω 92
Ἤπαρος 153
Ἥριον 85
Ἠρύγω 106
Ἥσυχος 16
Ἦχος 114
Ἠώς 67

Θ

Θαιρὸς 43
Θάλαμος ibid.
Θάλασσα 182
Θαμὰ 15
Θαξαὶ 48
Θάπτω
Θαργήλια 25
Θάω 57
Θεάω 69
Θείνω 85
Θεῖον 73
Θεῖος 44
Θέλγω idem, ac ἀθέλγω.
Θέλω 18
Θέμις 115
Θεὸς 97
Θεραπεύω 82
Θέρω 73
Θεωρέω venit a Chal. תור *thur*, quod idem.
Θίζω 138
Θοίνη 56
Θοὸς 8
Θραυπὶς 159
Θραύω 85
Θρίαν 94
Θρῆνος ibid.
Θρόα 168
Θρίον ibid.
Θρὶξ 135
Θύελλα 94
Θυμὸς 140
Θύω 23
Θῶ 57
Θωύσσω 109

I

ἸΑ'Δω 72
Ἰάλεμος 94
Ἰάομαι 81
Ἰαύω 9
Ἰάχω 109
Ἴβυξ 110
Ἴδιος est ab אחד *ead unus*, unde & ἴος *solus*; ἰὸς vero *sagitta* ab חץ *ez* idem.
Ἴδος 77
Ἰετταὶ apud Hesychium sunt πυγάργοι? seu τραγοὶ ἄγριοι non dicti sunt a תוא *oryx*, uti falsus Bochartus, sed ab עתודי *attude hirci*.
Ἱέρας 67
Ἵζω 9
Ἴθυμβος 105
Ἰθὺς 114
Ἴκριον 96
Ἵκω 139
Ἴλλος 137
Ἰλὺς 165
Ἱμείρω 18
Ἴν 130
Ἴνα 13
Ἶνις 130
Ἰξὸς 58
Ἰπνὸς *furnus, culina* est ab אפה *apa coquere in furno.*
Ἵππος 206. seq.
Ἴριγγες 137
Ἶς fluvius 189
Ἶς, ἶνες 138
Ἴσατις 64
Ἴσος 113
Ἰσχὰς 61
Ἴσχιον 138
Ἰτέα 59
Ἴττον 47
Ἶφι 138
Ἰφύη 61
Ἰχθὺς 164
Ἰὼ, & Ἰώγα 214
Ἰωγὴ 145
Ἴωρος 175

K

ΚΑ'ζω 130
Κάϊρος 143
Κάκαλα 172
Κακανεῖν 72
Κάκκη 77
Κάκτος 61
Καλιὰ 43
Κάλπη 122
Καλύβιδες 109
Κάμαξ 172
Κάνναβις 61
Κάρα 134
Κάρανος 134
Κάρδοπος 126
Καρίναι 151
Κάρνος 114
Κάρταλλος 121
Καρύκη 51
Κάρφω 23
Κασαλβὰ 130
Κάσας 143
Κάσις 130

Κάσσα

Κάσσα 120
Κασσύω 143
Κατὰ 5
Καυλὸς 64
Κεάζω 93
Κέαρ 135
Κεῖμαι 9
Κέλαδος 110
Κελέβη 126
Κέλωρ 110
Κέρνος 122
Κευθάνω 7
Κεύθω 7
Κεφαλὴ 135
Κῆδος 95
Κήθιον 126
Κηλάστραι 61
Κηλέω 17
Κηλὶς 77
Κὴρ 85
Κήρυξ 110
Κιβώριον 123
Κίκερος 161
Κίκυς 138
Κικυμώσσειν 71
Κιλλὸς 209
Κιμβέρινον 146
Κινύρομαι 94
Κιρρὸς 74
Κίω 139
Κλάζω, Κράζω 110
Κλέπτω 95
Κλόνος 105
Κοάλσειν 152
Κοινὸς 166
Κοὶξ 122
Κοίρανος 151
Κόκυ 8
Κυκύω ibid.
Κολάπτω 88
Κολεὸς 136
Κόλον 51
Κολούω 83. 85.
Κόννος 135
Κόπτω 85
Κόρδαξ 108
Κορδύλη 88
Κορυκὸς 126
Κορύνη 88
Κόρυς 89
Κόσος 93
Κόττος 135
Κράβατος 147
Κράζω 110
Κραιπνὸς *velox* dictus a קרב *carab accessit, appropinquavit*.
Κραμβὸς 73
Κραῦρος ibid.
Κρήνη *fons* a קור *fluxit*.
Κρηπὶς 142
Κριθὴ 63
Κρόκη 148
Κροσσὸς 144
Κρουνὸς 182
Κρώβυλος 135
Κρώμαξ 172
Κρώπιον 88
Κρωσσὸς 122
Κτείνω 85
Κτίλος 165
Κύαθος 123
Κυανὸς 74
Κύαρ 181
Κύλιξ 121
Κυλίω 145
Κύμβιον 126
Κύπαρος 122. seq.
Κύπελλον 123
Κύπη 43
Κυρηβάω 93
Κυρήβια 61
Κύριος 151
Κυρτὸς 83
Κύρω 85
Κύω 130
Κώθων 28. 122
Κωλύω 138
Κώμη 43
Κῶς *pellis* a עור *cor* idem.

Λ

ΛΑ'βρη, λάβρος 89
Λάειν 102
Λάζομαι 134
Λαικαστὴς 130
Λαῖφος 146
Λαλέω 102
Λάμπω 71
Λάμυρος 154
Λαὸς ibid.
Λαρνὸς 124
Λάρναξ ibid.
Λάσανον ibid.
Λάσθη 74
Λάσκειν 102
Λάω ibid.
Λείπω 95
Λέσχη 102
Λῆδος 145
Λῆμα 137
Λήμη ibid.
Λῆσος 67
Λιάζω 140
Λίγγω 110
Λιμβρὸς 72
Λῖνος 101
Λὶξ 114
Λίσγος 90
Λίσσομαι 110
Λοίσθιος 114
Λοξὸς ibid.
Λύω 182
Λύγη 72
Λύπη 93
Λυττὸν 175
Λωβὴ *infamia* a דפי *dopi* idem *D* in *L*, *P* in *B*, versa, vel a דבה idem.
Λῶμα 148
Λῶος 79
Λωφάω 16

M

ΜΑ' 13
Μάγγανον 70. 101

Μαία

Μαῖα avia, mater ab אם mater.
Μαίανδρος 190
Μαῖρα, μαίρω 67
Μάλα 14
Μάλις 82
Μάλκη 84
Μαλλὸς 208
Μάλχος 149
Μάνυς 24
Μανθάνω, disco, intelligo, percipio a מנדע manda scientia, intelligentia, D in ϑ conversa ex ידע jadah scivit, percepit, intellexit.
Μάργος 118
Μάρπτω 190
Μάρη 137
Μαρμαίρω 70
Μάσσω 238
Μάτιον 125
Μάω 18
Μέγας 16
Μέδων 152
Μέθυ 49
Μείων 14
Μέλαθρον 42
Μέλος 118
Μὲν 14
Μέρδω 69
Μέριμνα 94
Μέρμις 144
Μέσος 113
Μέσπιλ 5
Μὴ 14
Μῆδος 118
Μήρινθος 144
Μῆνις 118
Μικρὸς 16
Μίλφωσις 135
Μῖμος 209
Μὶν 30
Μίνθα 72
Μινύθω 14
Μίσθος 18
Μίσυ 58
Μίτος 144
Μογγὸς 106
Μόγις, μόγος 14
Μόθος 91
Μοῖτον 111
Μολίω 139
Μόλις, μόλος 14
Μορμώ 71
Μορφὴ 136
Μόσσυν 42
Μόσχος 64
Μοτὸς 105
Μῦθος 105
Μυκάω 106
Μυκτὴρ 138
Μύλλειν 131
Μῦσος 18
Μυττὸς 107
Μῶλος 91

N

NΑίδιος 81
Ναῖρον est ejusdem originis, ac νέρτο. Quam vocem vide.
Ναίω 41
Ναυὸς 40
Ναὸς 41
Νάρνος 180
Νάρτη 64
Νάσσω æquo, complano a נשוה nisva ex שוה æquari, vel ab ישר complanavit N præposito ex Niphal, quamvis inusitato.
Νᾶκος 86
Νέμω a מנה numeravit, & pars, portio per metathesin.
Νεύιλλος 118
Νεῦρος ibid.
Νεφεληγερέτης 104
Νεφεληγερέτης ibid.
Νέφθυς 175
Νεφώθ 175
Νηδὺς venter a גוינה corpus.
Νίγλαρος musici modulaminis genus fluxit ab נגינה negina musica pulsatio, modulatio.
Νίκη 93
Νὶν forte ejusdem originis, ac ἶν, quod vide.
Νίπτω lavo a נטבל nitbal per metathesin ex טבל tinxit, immersit.
Νόσος 82
Νοτίω madeo a ניצא nista ex יצא exivit, unde etiam fluxit νίσσομαι eo.
Νῶτος 137

O

Ο'Βελὸς 90
Ο'γκος tumor, fastus, eminentia, moles dictus ab חגאה altum esse, superbire, & fastuosum esse.
Ο'δὸς 155. seq.
Ο'δύνη 93
Ο'δύρομαι 94
Ο'θρυς 174. seq.
Οἶα 44
Ο'ϊζὺς 94
Οἶκος ibid.
Ο'ίμη 101. 155
Ο'ΐς 209
Οἶτον funis fit ab אטון etun idem T in S versa; quo nil usitatius.
Ο'ϊστὸς sagitta est ab חץ etz idem.
Οἶστρος 158
Οἰσύα 58
Οἶνος 94
Οἰμάω 135
Ο'κλάζω 84
Ο'κνος 23

Ο'λ.

Ὀκνέω 92
Ὀλόπτω ibid.
Ὄλυρα 61
Ὄμβρος 76
Ὅμιλος *coetus, turba* dictus ab המון idem.
Ὀμπνη 60. seq.
Ὄμφαξ 62
Ὠμῶς 8
Ὄναρ 69
Ὀνέω 82
Ὄνειος 166
Ὄνομα *nomen* venit ab נאמר *neemar dictus fuit.*
Ὄνος 209
Ὀπὴ 181
Ὀπίσω 10
Ὄπτομαι 67
Ὀπυίω 131
Ὀπώρα 78
Ὄραμνος 64
Ὀργὴ 83
Ὄργια 23
Ὀρέγω 148
Ὀρθὸς 114
Ὁρμία 148
Ὄρπας 158
Ὄρπηξ *ramus* fit per metathesin ab פאר idem.
Ὀῤῥὸς 16
Ὀρύσσω 181
Ὀρφνη 72
Ὀρχέομαι 109
Ὄρχις 138
Ὄς 211
Ὅσιος 18
Ὅσος 211
Ὄσσομαι 69
Ὀτρύνω 72
Οὖδας 65
Οὖθαρ 141
Οὔιγγον 62
Οὖλος 81
Οὖρον ab אור *pluvia*, vel ab הרוה *irrigavit, adaquavit.*
Οὖρος 74
Οὐρὸς 182
Οὖτις 130
Ὀφέλλω 82
Ὄφις, ὄφεις 138
Ὄφρα *ut* est ab עבור *abur*, seu בעבור *ut*, versa *B* in φ.
Ὀχθέω 95
Ὄχθη fit ab הגרה *agada*; unde גרות *ripa.*
Ὄχλος 25
Ὄχος 208
Ὀψὲ 72

Π

Παίπαλα *loca praerupta, & salebrosa* dicta a נפל *napal cecidit, corruit*, unde מפלה *casus, ruina*, N deperdito, & P geminata.
Παίω 85
Πάλιν [illegible]
Πάλλω 88
Πανὸς 55
Παρειά 141
Πάρος *ante*, fluxit a פני *pene ante, coram, facie* ex *panaim facies N* in R abeunte.
Πᾶς dictus a נפש *nepes anima, corpus*, atque ipsum πᾶς; nam etiam semel LXX. hanc vocem reddidere πᾶς.
Πατάσσω 109
Πατεῖ 127
Πατέω 128
Πάω 57
Πέδη 145
Πέδιλον ibid.
Πέδον 65
Πέλαν 145
Πέλωρ a פלא *mirum, miraculum*, haud secus *monstrum* apud Latinos, quod utraque significatione pollet.
Πέμφιξ 74
Πένομαι 143
Πέος 139
Περάω 140
Πέρθω 93
Πηγὴ *fons; scatebra* derivatur ab אפיק *apik*, seu *apig*, quod *alveum, torrens* exponitur.
Πηδάω 139
Πηλόγονος 104
Πηρὶν 139
Πῆχυς ibid.
Πίτυρα 15
Πλάνη 140
Πλὴν 15
Πνέω 139
Πνίγω 85
Πόθος 18
Ποιέω 143
Πόσθη 139
Πότμος 97
Πρῖνος 18
Πρίω 85
Πρόμαχος 126
Προῖκα 11
Πρύτανις 152
Πρωὶ 11
Πτυκτὸς 141
Πταίρω 138
Πτύω 92
Πτύας 160
Πύανον, & πύαμος *faba* est ab פול *pul*, seu *pyl* idem L in N abeunte.
Πύθω 12
Πυγρὸς 16

Ρ

Ῥάβδος 89
Ῥάζω 76
Ῥαίζω 98
Ῥάπτω *suo* fit a תפר *tapar* idem per metathesin.

Ῥάφος, ῥάφιον 139
Ῥέθος 132
Ῥέμω 94
Ῥῆνες 208
Ῥήσσω 76
Ῥινὸς *pellis* ab עור idem.
Ῥίον 175
Ῥίπτω *jacto* est ab רבת *rabat jaculari*.
Ῥόμοξ 165

Σ

Σά 211
Σαθέριον 164
Σαλάμ 81
Σαλάμβη 67
Σάμαξ 62
Σαννίον 140
Σάος 80
Σάπιδος 135
Σαργάνη 129
Σαρακὸν leguminis genus a זרע *zerac semen*, unde זרעים *seregim legumina*.
Σαυκὸς *aridus, siccus* a צחח *sacac arens, siccus.*
Σαυλὸς 16
Σειρά 144
Σείω *quatio* a זוע *suab movere se*.
Σέλας 71
Σήγαρ 130
Σηκὸς 41
Σηπὼν 113
Σίλλια 125
Σιγλαί 148
Σίκχας ibid.
Σικχὸς 109
Σίλυβον 62
Σίτος 57
Σκάλωμα 139
Σκάλλω 181
Σκάμβυκες 95
Σκέπαρνον 89
Σκέπτω 145
Σκιά 72
Σκίναρ 129
Σκινθοί 181
Σκίρος 147
Σκολιὸς 114
Σκίπος 72
Σκύνιον 135
Σκώπτω 109
Σκῶρ 77
Σμάω 76
Σμήχω ibid.
Σμινύη 90
Σμύχω 94
Σορὸς 84
Σοῦβος 163
Σοῦχος 161
Σπάλακες 207
Σπαράσσω 92
Σπάως 141
Σπέος 183
Σπίζω 145
Σπινθὴρ 70
Σπῖνος 169
Σπολάς 148
Σποῦ 69
Σπύρας 166
Σταυροὶ 143
Σταυρὸς 96
Στείχω 139
Στερὸς 144
Στήλη 168
Στίφω 129
Στία. 168
Στόρθη 90
Στορπὴ 143
Στρηγγίνω 144
Στύραξ 90
Στύω 145
Συανία 91
Συκῆ 62
Συχνὸς 15
Σφάζω 92
Σφάκελος 144
Σφὴξ 158
Σφίγγω *stringo, constringo* venit a פוח *puac illaqueavit* S addito.
Σφύζω 160
Σχίδιον 8
Σωλὴν 181
Σῶμα 140

T

ΤΑπεινὸς 10
Τάρφος 15
Τάφρος 181
Ταχὺς 8
Τάω *capio* est ab תחח *ata* idem decurtatum.
Τέγγω 76
Τείρεα 67
Τείρω 73. 93
Τέλμος πέλος 18
Τέλλω 128
Τέμνω 88
Τέρας 67
Τερέω 88
Τέρθρον 144
Τέρπω 73
Τέττα 45
Τέχνη, τεύχω 117
Τέφρα 181
Τήβεννα 147
Τήκω 73
Τηρέω 69
Τιάρα 90
Τιθαμβάσσω 65
Τίλλω 138
Τίνθος 126
Τίς 214
Τιτθὸς 140
Τίφη 62
Τράμπις 36
Τρίω 92
Τρίβω 85
Τρίγλη 164
Τρίζω 108
Τροφὴ 57
Τρύγω 163
Τρὺξ 47
Τυλοί 135
Τύκος 130
Τύρταλος 165

Τύπτω

Τύπτω 92
Τύρβη 91
Τυφλὸς 71

Υ

ὙΆμμα 91
Ὕβρις 105
Ὑγρὸς *fluidus*, *humectans* venit ab חקיר *echir*, seu הגיר *igir* ex נגר *nigar fluxit*. Hinc ὑγρὴ est *mare*.
Ὕδω 101
Ὕδωρ 77
Ὕελος 105
Ὕλη 65
Ὕπαρ 69
Ὕπερος 88
Ὕπνος 141
Ὑπὸ 4
Ὕπνος 9
Ὕριον 65
Ὕρον ibid.
Ὑρχὴ 124
Ὑσσὸς 90
Ὕψος *altitudo* est ab חשפה *aspa*, seu *ipsa eminens*, *excelsum esse* S, & P in Ψ versa.
Ὕω *pluo* fit ab אור *ur*, seu *yr pluvia*.

Φ

Φάκελος 168
Φαλὸς 147
Φάρμακον 82
Φᾶρος 147
Φάσσα 149
Φάω 110
Φείδω 82
Φενάκη 135
Φέρβω 57
Φερνίκη 135
Φθοῖς 57
Φὶ φὶν 14
Φλάω 88
Φοβέω 93
Φοιτάω 139
Φορμὸς 123
Φύλαν 130
Φυσάω 74. 141
Φύω 129
Φωΐδες 84
Φωλεὸς 115

Χ

ΧΆζω *capio* ab אחז *achaz cepit*, *tenuit*, *comprehendit*, truncata principe littera.
Χαίρω 81
Χαίνω 135
Χαμαὶ 163
Χαρωνεῖα 184
Χαστίω 14
Χέζω 77
Χέρσος 64
Χθὲς 11
Χιλὸς 51
Χλίνη 105
Χόνδρος 65
Χορὸς ibid.
Χόρτος 44
Χρέμπτω 139
Χρυσὸς 169
Χρῶς 133
Χύτρος 126
Χωλὸς 84
Χωρέω 139
Χωρὶς 5
Χῶρος 65

Ψ

Ψαίρω *festino* a צפר *za-par* idem צ, & פ in Ψ.
Ψάρος 159
Ψεύδω 110
Ψὼα 12
Ψώθιον 57

Ω

Ὠάζω *audio* ab האזין *eozin auribus percepit*.
Ὠκεανός 191
Ὠβὴ 41
Ὠγὴν 181
Ὤγυρις *stagnum* ab אגם *agam* idem.
Ὠθέω *trudo*, *pello* ab אוץ *ut*, seu *os pressit*, *ursit*.
Ὠκὺς 8
Ὠὸν 41
Ὥρα 79
Ὤρα *cura* ab עור *ur vigilare*.
Ὡς 212

Hic

Heic σφάλματα dumtaxat notabiliora adnotabimus. Nam quæ ad accentus, & spiritus Græcarum vocum spectant, missa fecimus. Quin imo cum propter similitudinem quorumdam elementorum Hebraicorum præsertim τῦ ס famech, & ם Mem *finalis*, ח chet *atque* ה, י *Jod*, & ו *Vau*, *non raro peccatum fit ab Typographo, ideo horum σφαλμάτων seriem haud omnino religiosam nectemus.*

	ERRATA	CORRIGE
pag. 5.	ἰζω	ἔξω
6.	עלס	עלם
8.	הוש	חוש
9.	קוא	קום
Ibid.	הציח	חציע
Ibid.	*temuna*,	*amım*.
11. & 12.	חרם	קדם
13.	λωφίω	λωφάω
15.	γογγόρω	γογγύρα
16.	γρυλλίξω	γρυλλίζω
27.	*ſubeat*	*ſuberat*
Ibid.	*verbum ſa-erum*	*verbum ſacrorum*
29.	בום	כוס
32.	ſuperet	ſupereſt
33.	*Meotin*	*M.cotin*
34.	כורה	בירח
35.	ועברח	ועכרת
37.	*umbiculum*	*umbilicum*
40.	מבחים	מברחים
41.	צבול	זבול
44.	ὑνάωρ	ἀνάωρ
46.	*Afforatum*	Affaratum
49.	Α᾽μεναῖον	Α᾽μιναῖον
50.	Ε᾽υοχία	Εὐωχία
Ibid.	*Apulo*	*Epulo*
Ibid.	*Irua*	*Iſicia*
52.	כ	Δ
Ibid.	ἰσται	ὄνται
55.	חרוז	חרוץ
p. 56.	תפעים	תפינים
Ibid.	חרוז	חרוץ
Ibid.	*Merſe*	*Meroe*
60.	אשול	אשכול
Ibid.	השול	אשכול
Ibid.	השכול	אשכול
67.	מזלזת	מזלות
70.	Ex futuro	futuro ex
	לדוש	להט
Ibid.	μαρμαίρο	μαρμαίρω
72.	ἰαδο	ἰαδω
82.	*Juna*	*Juno*
Ibid.	hib.	lib.
84.	*tzoluh*	*tzoleah*
85.	velavit	volavit
Ibid.	חרת	כרת
Ibid.	*amolet*	*amolel*
86.	*abſis*	*baſes*
Ibid.	גצח	נצח
87.	olava	clava
Ibid.	ſicca	ſica
Ibid.	מעזר	מעצר
88.	Spritu	ſpiritu
Ibid.	Κορπύλη	Κορδύλη
89.	*Delabra*	*Dolabra*
90.	Sabulantur	Fabulantur
Ibid.	μῶμυ	κῶμυ
93.	*doleo*	*dolor*
Ibid.	*Jonuo*	*Jonico*
100.	*Erithe*	*Erichtho*

105.

	ERRATA	*CORRIGE*
105.	*hand.*	*baud.*
115.	חוררח	הורח
116.	PEHTE	REHTE
121.	ירין	יריו
114.	*ant*	*aut*
121.	*αὐτῶς*	*αὐτῶς*
122.	Calinus	Catinus
Ibid.	Κο'ς	Κοῖξ
125.	*lae*	*lae*
Ibid.	*ae*	*ac*
128.	זרע	זרח
129.	*foetum*	*fœtum*
134.	*armum*	*armus*
135.	*via*	*caja*
149.	Huc	Heic
Ibid.	*In* V	*In* Y
Ibid.	primcpes	princeps
152.	rectar	rector
Ibid.	græci	græco
154.	[illegible]	[illegible]
155.	[illegible]	[illegible]
157.	ub	ab
Ibid.	מלאנח	מלאכה
Ibid.	ἀσγάνδυ	ἀσγάνδην
158.	Φαίρω	Ψαίρω
Ibid.	Κῆρπων	Κρῆσων
166.	avillum	ovillum

	ERRATA	*CORRIGE*
167.	*silix*	*si* lix
177.	Cynenæ	Cyrenæ
178.	verſ. 15. deeſt vox *Arabica*.	
180.	ſtuvius	fluvius
181.	חונ	חוג
Ibid.	fodir	fodit
184.	v. 26. poſt *Hebræis* hæc deſiderantur: , *ſed exſtat*	
185.	adnotantur	adnotentur
186.	Æthiopus	Æthiopas
187.	*Granias*	*Granius*
Ibid.	*Hytamis*	*Hytanis*
Ibid.	*pertumatio*	*permutatio*
190.	Mazeras	Mazerus
193.	*exponi-*	*exponitur*.
204.	muratu	mutata
205.	*μῆλαι*	*μῆλα*
Ibid.	*moſtrum*	*monſtrum*
211.	*V.*	*Vide*
219.	v. 2. quatuor voces hebraice in quibusdam exemplaribus inverſæ ſunt.	
224.	חרור	חריר
Ibid.	Aſtapaſus	Aſtapus
228.	E in L	D in L
240.	209	109
Ibid.	230	130

S. R. M.

SIGNORE

Vincenzo Orfino Stampatore in questa Città di Napoli supplicando espone a V. M. come desidera dare alle Stampe una Opera intitolata *Exercitationes Miscellaneæ*, di cui n'è l'autore D. Andrea Cozzolino Sacerdote Napolitano; onde prega V. M. a commetterne la revisione a chi meglio le parrà, e l'averà a grazia ut Deus &c.

Adm. Rev. U. J. D. D. Januarius Giordano in hac Regia Studiorum Universitate Professor, revideat & in scriptis referat. Datum Neapoli die 19. Mensis Maii 1770.

NICOLAUS EPISC. PUT.

S. R. M.

HO considerato il libro, al quale dà il titolo di *Exercitationes Miscellaneæ* il di lui Autore D. Andrea Cozzolino Sacerdote Napolitano; ed ho conosciuto in lui buon ingegno, molta fatica, ed industria, e valor molto nelle scienze delle lingue antiche; e poter esser utile il libro a chi 'l legge. Però a me pare, se V. M. vorrà, esser degno di pubblicarsi colla stampa.

Di V. M.

Napoli a' 23. Luglio 1771.

Ubbidientissimo, ed Ossequiosissimo servo.
Gennaro Giordano Reg. Prof. de' Can.

Die 16 Mensis Novemb. 1771. Neap.

Viso Rescripto Suæ Regalis Majestatis sub die 31. elapsi Mensis Augusti currentis anni, ac relatione Reverendi U. J. D. D. Januarii Giordano de commissione Rev. Regii Cappellani Majoris, ordine præfatæ Regalis Majestatis.

Regalis Camera Sanctæ Claræ providet, decernit, atque mandat, quod imprimatur cum inserta forma præsentis supplicis libelli, ac approbationis dicti Rev. Revisoris. Verum in publicatione servetur Regia Pragmatica: hoc suum.

GAETA VARGAS MACCIUCCA SALOMONE.

Vidit Fiscus R. C.

Ill. Marchio Citus Præses S. R. C. tempore subscriptionis impeditus.

Reg. fol.

Carulli. Athanasius.

Adm. Rev Dominus D. Salvator Rogerius O. Th. P. & in Aula Archiep. Lector revideat & in scriptis referat Datum die 2. Augusti 1771.

F. X. EP. VENAFR. VIC. GEN.
J. SPARANUS CAN. DEP.

EMINENTISSIME PRINCEPS

EXercitationes Miscellaneæ, in quibus sane quam plurimarum Græci Latinique peculii vocum veriloquia ex Oriente nativo linguarum fonte petita aperit enodatque præstantissimus Vir Andreas Cozzolinius, nihil omnino præseferunt, quod ad Catholicæ veritatis normam non exigatur. Eas igitur, ut Originum disciplinæ studiosis usui sint atque emolumento, typis committi posse censeo, siquidem per te licuerit. Neapoli VI Non. Sextiles 1771.

E. T.

Addictiss. atque obsequentiss.
Salvator Rogerius.

Attenta relatione Domini Revisoris imprimatur. Datum die 24. Decembris 1771.

F. X. EP. VENAFR. VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

